T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
2024 -DR- 305

HELLENİSTİK DÖNEM PRİENE FİGÜRİNLERİ: 1974 YILI KURTARMA KAZISI BULUNTULARI

Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK

Danışman
Prof. Dr. Murat ÇEKİLMEZ

AYDIN — 2024

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

… / … / 2024

Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK

ÖZET

HELLENİSTİK DÖNEM PRİENE FİGÜRİNLERİ: 1974 YILI KURTARMA KAZISI BULUNTULARI

Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK

Doktora Tezi, Arkeoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat ÇEKİLMEZ
2024, XLII +697 Sayfa +164 Levha

Bu çalışmada, 1974 yılında Priene'de yapılan kurtarma kazılarında bulunan yüz altmış beş figürin değerlendirilmiştir. Güllübahçe Mahallesi sınırlarında Aydın Arkeoloji Müzesi tarafından yapılan kanalizasyon kazıları sırasında aynı kontekst içerisindeki farklı tip ve ikonografiye sahip figürin ve plaka parçaları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Buluntuların ele geçtiği tarihten 2021 yılına kadar Aydın Arkeoloji Müzesi etütlük eser deposunda korunduğuna dair herhangi bir resmi belge ve rapor bulunamamıştır. Bu nedenle topraktan çıkarıldıktan kırk yedi yıl sonra müze çalışmaları sırasında tekrar keşfedilmişlerdir. Bu çalışma, 19. yüzyıldan itibaren belirli aralıklarla sistemli kazıların yapıldığı ve açığa çıkarılan figürinlerin bir kısmının yayımlandığı örneklerin dışında özgün ve literatürde bilinmeyen yeni gruplardan oluşmaktadır. Bu nedenle çalışmanın en önemli amacı buluntuların Priene'nin koroplastik çalışmalarına ve Batı Anadolu'daki çağdaş dönemde üretim yapan kentlerle olan ilişkisine dair yeni bilgiler sunmaktadır.

Pişmiş toprak figürin ve plakaların değerlendirilmesinde tipoloji, stil ve tarihlemenin yanı sıra üretim özelliklerinin önemi üzerinde durulmuştur. Priene buluntuları içerisinde figürin ve plakaların kil özellikleri ve katkıları, yapım teknikleri, astar ve boya uygulamaları, kaide ve pişirme deliği detayları ve fırınlama gibi üretim aşamaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler Hellenistik Dönem'in Erken, Yüksek ve Geç evrelerine tarihlenmektedir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında dönemler arası üretim tekniklerinin gelişiminin izlenebilmesi Hellenistik Dönem ile sınırlıdır.

Çalışmada yer alan figürinlerin etütlük nitelikte olması nedeniyle korunma durumları oldukça düşüktür. Bu doğrultuda, tez kapsamında tipolojik özellikleri analoji yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve ait oldukları sınıflandırma içerisine dahil edilmiştir. Aynı

kalıp veya aynı tipin farklı varyasyonları tespit edilen örnekler üzerinde bazı tamamlama önerileri sunulmuştur. Çalışma bu özelliğiyle parça-bütün ilişkisinin sağlanması açısından önem arz etmekte ve daha sonra yapılacak koroplastik çalışmalara katkı sağlaması açısından örnek oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında dönem, stil, tip ve ikonografik verilerin sağlandığı yüz altmış beş örnek incelenmiş, dokuz ana grup tanımlanmıştır. Priene kentinde daha önceki yıllarda yapılan çalışmalarda açığa çıkarılan çok sayıda örneğin incelenmesi ve yayımlanması, kentin figürin stilinin dönemin önemli üretim merkezlerinden farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Hellenistik Dönem'de yoğun olarak üretilen Aphrodite ve Eros tiplerinin Myrina, Pergamon ve Tralleis etkileri dışında kendi içerisinde yerel unsurlar barındırması ve stilindeki farklılıkları, kentte yer alan atölyelerin birbirleriyle olan ilişkisini göstermiştir. Pişmiş toprak figürinlerin çoğunlukla arka yüzüne fırınlanmadan önce yapılan koroplast imzaları ve monogramları, Batı Anadolu kentlerinde MÖ 2. yüzyılın ortasından sonra yaygınlaşmıştır. Çalışmada yer alan figürinlerin korunma durumları nedeniyle incelenen örneklerin hiçbirinde koroplast imzasına ulaşılamamıştır. Bu nedenle Priene kentinde 19. yüzyıl kazıları sırasında kentin konut ve kutsal alanlarında yapılan çalışmalarda açığa çıkarılan buluntular üzerine çalışmalar yürütülmüş ve stil kritiği yoluyla atölye ve üretim ilişkileri incelenmiş, olası atölye saptamalarında bulunulmuştur.

Erken Hellenistik Dönem'e ait tek bir örnek çalışma içerinde değerlendirilmektedir. Yüksek Hellenistik olarak tanımlanan ve Batı Anadolu kentlerinde başta Pergamon olmak üzere Attalos Krallığı'nın propagandasıyla bağlantılı olarak sanatın zirve yaptığı dönem, en yoğun üretim evresini göstermektedir. Geç Hellenistik Dönem tarih sınırlandırılması olarak yaklaşık yüz otuz yıllık bir evreyi kapsamaktadır. Fakat çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerin dönem özellikleri dikkate alındığında, Priene koroplastiğindeki Geç Hellenistik figürinlerinin üretimin yoğunluğunun MÖ 150-100 yılları arasında olduğu görülür. Bu durum, Pergamon Krallığı'nın veraset yoluyla Roma Cumhuriyeti'ne bırakılmasıyla birlikte Batı Anadolu'daki karmaşık dönemin başlaması, refah seviyesini düşürmüş ve kentlerde üretimin azaldığını göstermiştir. Priene kentinde özellikle konut alanlarında yürütülen çalışmalardaki yangın tabakasının da kentin ekonomik olarak MÖ 135 yılında sonra zor bir süreçte olduğunu bu nedenle de figürin üretiminin azaldığı önerilmektedir. Bu durum, çalışma kapsamındaki örneklerle de izlenebilmektedir. Değerlendirilen örneklerin kontekstinin bilinmemesi çalışmanın en büyük problemlerinden birini oluşturmaktadır.

Figürinlerin tipolojik ve ikonografik bağlamının yoğunluğunu Demeter ve Kore kültü oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada değerlendirilen örneklerin Priene'deki baskın olan Demeter kültüne ait bothroslardan birine ait olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Hellenistik Dönem, Koroplastik, Pişmiş Toprak Figürin, Plaka, Priene.

ABSTRACT

HELLENISTIC PERIOD PRIENE FIGURINES: SALVAGE EXCAVATION FINDS OF 1974

Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK

Doctoral Thesis, Division of Archeology
Thesis Advisor: Prof. Dr. Murat ÇEKİLMEZ
2024, XLII +697 Pages +164 Plate

In this study, one hundred and sixty-five figurines unearthed during the salvage excavations in Priene in 1974 is evaluated. The subject of this study consists of plaque and figurine pieces of the same context with different types and iconographies, discovered in a sewer excavation conducted by the Aydın Archeology Museum in the Güllübahçe district boundaries. From the date they were taken into possession to 2021, no official documentation or report of these finds being preserved in the Aydın Archeology Museum's study collection artifacts depot was found. Hence, they were rediscovered forty-seven years after their excavation during museum studies. This study is constructed by new groups that are original and undisclosed in literature, aside from the examples of excavations conducted periodically and systematically since the 19th century and a few of the discovered figurines that were published. Hence, the primary objective of this study is to provide new information regarding the relationship of Priene with coroplastic studies and manufacturing towns in West Anatolia during the Contemporary Period.

In the evaluation of terracotta figurines and plaques, besides the typology, style, and dating, the importance of manufacturing characteristics was also accentuated. Within the Priene finds, clay properties and additives of figurines and plaques, construction techniques, primer and paint applications, pedestal and firing hole details, and production stages such as baking have been examined. The examples evaluated within the study are dated to the early, high, and late stages of the Hellenistic Period. In this context, within the study, the examination of the manufacturing stages' progress is limited to the Hellenistic Period.

The preservation of the figurines in the study is fairly low due to their state as study collection pieces. In this context, within the thesis, their typological features were evaluated

using the analogy method, and they were included in the classification they belong to. Completion suggestions are given on samples where different variations of the same mold or type are detected. The study is important to provide a part-whole relationship and create an example to contribute to future coroplastic studies.

Within the study, one hundred and sixty-five samples are examined with style, type, and iconographical data provided, and nine main groups are defined. The examination and publication of various samples discovered in the previous studies in Priene indicate that the style of the figurines differed between the important manufacturing centers of the period. The widely produced Aphrodite and Eros types in the Hellenistic Period possess local elements within themselves, besides the effects of Myrina, Pergamon, and Tralleis, and the difference in style shows the relationship between the workshops in the town. The coroplastic signatures and monograms, generally engraved on the back of the terracotta figurines before the baking process, became widespread after the mid-2nd century BCE in West Anatolian towns. No coroplastic signatures were accessed on the figurines used in this study due to their preserved state. Hence, studies were conducted on the finds of 19th-century Priene excavations of residential areas, sanctuaries, and workshops, and manufacture relations were examined using the style criticism method, and possible workshop detections were conducted.

One single sample belonging to the Hellenistic Period is evaluated within the study. The period, which is defined as the High Hellenistic Period, in which art related to the propaganda of the Attlus Kingdom reached its peak in West Anatolian towns, primarily Pergamon, shows the most intensive manufacturing stage. The Late Hellenistic period consisted of approximately a one-hundred-and-thirty-year period in the context of time limitation. However, taking the periodic features of the samples into consideration, it is seen that the intensity of the manufacturing of Late Hellenistic figurines within the coroplastic of Priene is between 150 and 100 BC. This situation indicates the beginning of the Complex Period in West Anatolia, with the Kingdom of Pergamon’s bequeathal to the Roman Republic and the decrease of the welfare rate and figurine manufacturing in the town. It is suggested that the town is economically going through a difficult process after the year 135 BC, with especially the burn layer found in the studies conducted in residential areas of Priene indicating a decrease in figurine manufacturing. This situation can be monitored by the samples within the study. The lack of knowledge about the context of the evaluated

samples constitutes one of the major issues of the study. The typologic and iconographic context density of the figurines is created by the cults of Demeter and Kore. Hence, it has been concluded that the samples examined in the study can belong to one of the bothroi that belonged to the cult of Demeter, which was dominant in Priene.

KEY WORDS: Coroplastic, Hellenistic Period, Plaque, Priene, Terracotta Figurine.

ÖNSÖZ

Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhuriyet çocuğu olarak bu çalışma bir minnet eseridir. Türkiye Cumhuriyeti arkeolojisinin temelleri onun sayesinde atılmıştır. 2011 yılında lisans eğitimim başlamasıyla birlikte içimde çocukluğumdan beri var olan arkeoloji ilgisi katlanarak devam etti. Eğitimim boyunca mesleğime ve bilim için yeni düşünceler üretmeme katkı sağlayan tüm hocalarıma saygı ve şükranlarımı sunarım. Fakat en büyük teşekkürüm baş öğretmenim Mustafa Kemal Atatürk'edir. Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra bugünün arkeolojisinin temellerini oluşturan ileri görüşlü düşünceleri ve faaliyetleri sonucunda bugün benim gibi nice öğrenci mesleğini tutkuyla yapmaktadır. Atamızın çabalarıyla temelleri 1930 yılında atılan, 1935 yılında Türk Tarih Araştırma Kurumu olarak isimlendirilen günümüzde Türk Tarih Kurumu olarak hizmet veren, Mustafa Kemal Atatürk'ün mirasına sahip çıkan ve bizler gibi araştırma yürüten birçok genç bilim insanına desteklerini esirgemeyen kurumun bursiyeri olmaktan onur duymaktayım. Çalışmalarımı ve başarımı takdir ederek doktora sürecimin başından itibaren maddi ve manevi olarak yanımda olan ve hayatım boyunca gururla anacağım Türk Tarih Kurumu ailesinin bir parçası olmaktan minnettarım. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Türk Tarih Kurumu ve çalışanlarına kıymetli destekleri için şükranlarımı sunarım.

Pişmiş toprak figürinlere olan ilgim yüksek lisans dönemimde akademik bir şans olarak değerlendirdiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Murat Çekilmez'le olan karşılaşmamızdan sonra başladı. Lisansüstü eğitimim sürecinde sadece tez danışmanlığıyla değil akademik olarak yolumu çizmemi öğrettiği, alanımda daha iyi olabilmek için tüm imkanlarını ve zamanını esirgemeden harcadığı, bilgi ve tecrübesiyle akademik yoluma mentorluk ettiği için kendisine minnettarım. Bu çalışma, benim olduğu kadar onun da eseridir. Değerli vakti, sabrı ve özverisi için kendisine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hocamın öğrencisi olmaktan duyduğum gururla gelecekte onun ismini de temsil ederek olduğum noktadan daha iyiye doğru her zaman çabalayacağıma söz veririm.

Doktora sürecinin zorlu dönemler olduğu deneyimleyen herkes tarafından daha önce defalarca benimle paylaşılmıştı. Fakat bu sürecin iyi yönetilebilmesi için birkaç önemli detay olduğunu kendim deneyimleyerek öğrendim. Bunlardan biri yönlendirilen, dinleyen, konulara başka bir bakış açısıyla bakmamı sağlayan, yapamayacağımı düşündüğüm anda tez izleme komite toplantılarında beni yüreklendiren hocalarım Prof. Dr. Suat Ateşlier ve Doç.

Dr. Osman Ülkü'ye doktora sürecimin başından sonuna kadar yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Tez çalışmasının başarıyla ve olabildiğince en az hatayla yayımlanmasını sağlayan alanında uzman değerli hocalarım Prof. Dr. Fatma Bağdatlı Çam ve Doç. Dr. Ufuk Çörtük'e değerli zamanlarını ayırdıkları ve savunma jüri üyesi olmayı kabul ettikleri için şükranlarımı sunarım.

Çalışmanın konusunu oluşturan figürinleri topraktan çıkarıldıktan yaklaşık yarım asır sonra müze deposunda tekrar keşfeden Aydın Arkeoloji Müzesi uzmanlarından Erkan Dede, Yunus Emre Karaca ve Kağan Canbaz'a özverili çalışmaları için teşekkür ederim. Buluntuların üzerinde bilimsel inceleme ve yayım hakları için olumlu geri dönüşleriyle, bugün bu eserlerin bilim dünyasına tanıtılmasını sağlayan T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Müzeler Genel Müdürlüğü ve Aydın Müze Müdürlüğüne çalışma izni sağladıkları için şükranlarımı sunarım. Ayrıca uzun ve yorucu günler süren müze çalışmalarımda samimiyet ve sıcaklıklarıyla motive olmamı sağlayan, yeri geldiğinde masasından feragat eden, yorgunluk kahvesi yapan ve hala devam eden arkadaşlıklar kurmamı sağlayan Aydın Arkeoloji Müzesi'nin tüm personellerine ve desteklerini benden esirgemeyen Şenay Çekilmez'e teşekkür ederim.

Destekleriyle lisans eğitimim boyunca Arkeolojiye olan ilgimi katlanarak artmasını sağlayan, yüksek öğrenim sürecimde aynı bölüm çatısında olmamamıza rağmen her zaman yanında hissettiren değerli hocam Prof. Dr. Fikret Özcan'a sonsuz şükranlarımı sunarım. Bölüme adımımı attığım ilk andan bugüne kadar eksik olduğum alanlarda bilgi ve deneyimleriyle zihnimde yeni ufuklar açmamı sağlayan, başkanı olduğu Tisna antik kenti yüzey araştırmasına beni kabul eden, uzun yıllar boyunca arazide olmama rağmen ancak kitaplardan gördüğüm eserlerin parçalarına dokunabilmemi sağlayan, bakış açısıyla tek bir noktaya odaklanmamam gerektiğini öğreten, bilimin paylaşmayla çoğaldığını gösteren, alanımla ilgili ilginç bir şey okuduğunda mutlaka beni de bilgilendiren hocam Doç. Dr. Emre Erdan'a teşekkürlerimi sunarım. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Arkeoloji Bölümünün değerli hocalarına öğrettikleri her bir yeni bilgi için kendilerine şükranlarımı sunarım. Priene figürinleri üzerine en kapsamlı çalışmayı 2006 yılında yayınlayan, bu çalışmanın temellerini oluşturan ve ricamı kırmayıp büyük bir mütevazilikle yayınında yer alan görselleri kullanmama izin veren Prof. Dr. Frank Rumscheid'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecim boyunca yeterince vakit geçiremediğim ama her zaman kalplerinde olduğunu bildiğim tüm dostlarıma manevi destekleri için teşekkürlerimi sunarım. Kendi doktora sürecinin stresine rağmen her zaman senin için yapabileceğim bir şey var mı diyen, kütüphane dolaşıp eksik kaynaklarımı toplamama yardım eden, benimle aynı yolda zorluklarla yürüyen, kendi ayakları üzerinde duran ve arkeolojide çok başarılı olacağına inandığım hem meslektaşım hem ekip arkadaşım dostum Gül Tuğçe Toprak'a bu zorlu serüvende bana eşlik ettiği sonsuz şükranlarımı sunarım.

Son olarak en büyük teşekkürlerden birini sevgili aileme borçluyum. Doğduğum ilk günden bugüne beni hiçbir konuda yalnız bırakmayan annem Birsen Taşpınar'a, bugünlere gelmemi sağlayan, benden desteklerini esirgemeyen babam Salih Taşpınar'a, hayatta hiçbir zaman yalnız hissetmememi sağlayan kardeşim Fatih Taşpınar'a, bizimle on beş yıldır bir ömrü paylaşan ailemizin tüylü üyesi Zeytin ve tezimin her satırını usanmadan dinleyen kanatlı yavrum Şans'a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimle. Bu zorlu süreçte her düştüğümde bıkmadan elimden tutan, önümde, arkamda değil her zaman yanımda olduğunu hissettiren, yapabileceğime benden çok inanan ve destekleyen hayat arkadaşım Ayhan Yamantürk'e gösterdiği sabır ve sevgi için minnettarım. Hayattaki duruşuna hayran olduğum, benim için bu dünyanın en iyi dedesi ve babası olan, şimdi vücudundaki kansere karşı savaşan, her zaman benimle olacak olan sevgili dedem Nazım Olgun'a ve onun hayat arkadaşı, neşesiyle her zaman gözlerimin içini güldüren sonsuz bir sevgiyle bağlı olduğum anneannem Raziye Olgun'a bu zorlu süreçte yanlarında olmadığım için öncelikle özür dileyerek sonsuz şükranlarımı sunarım.

Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK

Aydın-2024

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI v
ÖZET vii
ABSTRACT xi
ÖNSÖZ xv
FİGÜRLER DİZİNİ xxiii
GRAFİK DİZİNİ xxix
LEVHALAR DİZİNİ xxxi
KISALTMALAR DİZİNİ xxxix
GİRİŞ 1
1. BÖLÜM 8
1. PRIENE ANTİK KENTİ 8
1.1. Coğrafi Konum ve Sınırları 8
1.2. Tarihi Süreci 10
1.3. Araştırma Tarihçesi 14
2. BÖLÜM 18
2. PİŞMİŞ TOPRAK FİGÜRİN VE PLAKALAR 18
2.1. Tipoloji, İkonografi ve Tarihleme 19
2.1.1. Tanrıça Tipleri 19
2.1.1.1. Aphrodite Tipleri 20
2.1.1.2.Demeter ve kore tipleri 52
2.1.1.3. Athena 64
2.1.1.4. Kybele 67
2.1.2. Tanrı Tipleri 73
2.1.2.1. Eros 73

2.1.2.2. Herakles 84
2.1.2.3. Attis 90
2.1.2.4. Telesphoros 95
2.1.3. Kültlerle İlgili Figürin Tipleri 98
2.1.3.1. Herme Figürini Parçaları 99
2.1.3.2. Oturan Çıplak Kadın/Hierodoulos 108
2.1.3.3. Baubo 114
2.1.3.4. Minyatür Sunak/Arulae 119
2.1.4. Mask Tipleri 123
2.1.5. Kadın Figürin Tipleri 129
2.1.5.1. Tanagra Stili Etkili Kadın Figürini Parçaları 130
2.1.5.2. Mousa Tipleri Kadın Figürini Parçaları 154
2.1.5.3. Rahibe Tipleri 164
2.1.5.4. Dans Eden Kadın Figürini Parçaları 168
2.1.5.5. Ayakta ve Giyimli Kadın Figürini Parçaları 173
2.1.5.6. Kadın Figürini Baş Parçaları 192
2.1.6. Erkek Figürin Tipleri 195
2.1.6.1. Süvari Figürini Parçası 195
2.1.6.2. Ayakta ve Giyimli Erkek Figürini Parçaları 199
2.1.6.3. Diğer Erkek Figürini Parçaları 204
2.1.7. Çocuk Figürin Tipleri 206
2.1.7.1. Kız Çocuk Figürini Parçası 206
2.1.7.2. Erkek Çocuk ve Ephebos Figürini Parçaları 208
2.1.8. Hayvan Figürini Parçaları 215
2.1.9. Plaka Parçaları 217

3. BÖLÜM 225
3. FİGÜRİN VE PLAKA BULUNTULARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ 225
3.1. Kil ve Katkı Özellikleri 225
2.2. Üretim Teknikleri 232
2.3. Buhar (Pişirme) Deliği ve Kaide Özellikleri 250
2.4. Fırınlama Özellikleri 256
2.5. Astar ve Boya Özellikleri 257
4. BÖLÜM 265
4. OLASI ATÖLYELER VE KENTLER ARASI ÜRETİM İLİŞKİLERİ 265
4.1. Tanagra Stili Etkili Atölyelerin Üretimleri 266
4.2. Yerel Atölyelerin Üretimleri 271
4.2.1. A Atölyesi (Demeter Grubu) 272
4.2.2. B Atölyesi (Menekrates'in Atölyesi?) 274
4.2.3. C Atölyesi (Baubo) 276
4.2.4. D Atölyesi (Kybele Grubu) 278
4.2.5. I E Koroplast/Atölyesi 279
4.2.6. F Atölyesi (Herakles Grubu) 281
4.2.7. G Atölyesi (Dans Eden Genç Kızlar/Kadınlar Atölyesi) 283
4.2.8. H Atölyesi 285
4.2.9. I Atölyesi 286
4.2.10. J Atölyesi 287
4.3. Yüksek Hellenistik Dönem Atölyelerinin Olası Üretimleri 289
5. BÖLÜM 293
5. DÖNEM, STİL ÖZELLİKLERİ VE TARİHLEME KRİTERLERİ 293
5.1. Erken Hellenistik Dönem 295
5.2. Yüksek Hellenistik Dönem 297

5.3. Geç Hellenistik Dönem 311
6. TARTIŞMA VE SONUÇ 319
7. KATALOG 337
8. KAYNAKÇA 502
9. LEVHALAR 530
ÖZGEÇMİŞ 694

FİGÜRLER DİZİNİ

Fig. 2.1. Myrina buluntusu korunan bir örneğe göre K. 1 numaralı Aphrodite Velificatio tipindeki figürinin tamamlama önerisi 26

Fig. 2.2. Benzer tipteki Tralleis buluntusuna göre K. 3 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi 30

Fig. 2.3. Benzer tipteki Priene buluntusuna göre K. 4 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi 32

Fig. 2.4. Melos Adası'ndan bulunan Milo Venüsü heykeline göre K. 5 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi 33

Fig. 2.5. Mermer kopyaya göre K. 6 numaralı Aphrodite Doidalses figürini tamamlama önerisi 35

Fig. 2.6. Korunan Priene örneğine göre K. 7, K. 8 ve K. 9 numaralı Aphrodite figürinlerinin tamamlama önerisi 37

Fig. 2.7. Korunan Klaros örneğine göre K. 10, K. 11 ve K. 12 numaralı figürinlerin tamamlama önerisi 40

Fig. 2.8. Korunan Priene örneğine göre K. 15 numaralı Aphrodite figürinlerinin tamamlama önerisi 44

Fig. 2.9. Korunan Priene örneğine göre K. 29 numaralı Aphrodite figürininin tamamlama önerisi 51

Fig. 2.10. Korunan Priene örneğine göre Demeter figürinlerinin tamamlama önerisi 59

Fig. 2.11. Korunan Priene örneğine göre K. 35 ve K. 36 numaralı Kore figürinlerinin tamamlama önerisi 61

Fig. 2.12. Korunan Priene örneğine göre K. 38 numaralı Athena figürini tamamlama önerisi 66

Fig. 2.13. Korunan Priene örneğine göre K. 41, K. 42 ve K. 43 numaralı Kybele figürinlerinin tamamlama önerisi 73

Fig. 2.14. Korunan Priene örneklerine göre K. 66 ve K. 67 numaralı Eros figürinlerinin tamamlama önerisi 80

Fig. 2.15. Korunan Priene örneğine göre K. 71 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi 82

Fig. 2.16. Korunan Priene örneğine göre K. 78, K. 79 ve K. 80 numaralı figürin parçalarının olası tamamlama önerisi 85

Fig. 2.17. Korunan Priene örneğine göre K. 88 numaralı Hermes Herme'si tamamlama önerisi 105

Fig. 2.18. Korunan Priene örneğine göre K. 95 numaralı figürinin tamamla önerisi 109

Fig. 2.19. Berlin Eski Eserler Koleksiyonu Priene buluntuları ve K. 97 numaralı Baubo figürini parçası 117

Fig. 2.20. Korunan Priene örneğine göre K. 97 numaralı figürinin tamamla önerisi 118

Fig. 2.21. Korunan Priene örneğine göre K. 100 numaralı Dionysos maskı parçasının tamamlama önerisi 127

Fig. 2.22. Sophokles heykelini koroplastiğe yansıması 136

Fig. 2.23. K. 103 numaralı giyimli kadın figürini parçası tamamlama önerisi 139

Fig. 2.24. 19. yüzyıl kazılarında Priene'den bulunmuş K. 104 numaralı figürinler aynı tipteki örnek ve K. 104 numaralı figürin parçası 142

Fig. 2.25. K. 106 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi. 145

Fig. 2.26. K. 107 numaralı kadın figürini parçası 146

Fig. 2.27. K. 108 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası ve 1898 yılı Priene buluntusu 147

Fig. 2.28. Korunan Priene buluntusuna göre K. 112 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi 151

Fig. 2.29. Korunan Priene buluntusuna göre K. 113 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi 152

Fig. 2.30. K. 115 numaralı figürin parçaları ve Mousa tipilerinin karşılaştırılması 158

Fig. 2.31. K. 117 numaralı figürin parçası tamamlama önerisi 160

Fig. 2.32. Priene Urania kabartması ve K. 118-K. 121 numaralı figürin parçaları 162

Fig. 2.33. Priene buluntusu Rahibe Hegeso heykeli ve K. 122 – K. 123 numaralı figürin parçaları 166

Fig. 2.34. Priene buluntusu rahibe figürinleri ve Hegeso heykelinin karşılaştırılması. 167

Fig. 2.35. K. 124 ve aynı tipolojideki Priene buluntusu dans eden kadın figürini 171

Fig. 2.36. K. 125 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu dans eden Nike figürini ... 172

Fig. 2.37. K. 127 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu 1621 envanter numaralı giyimli kadın figürini 175

Fig. 2.38. K. 129 numaralı figürin parçası kaide formu karşılaştırması 178

Fig. 2.39. K. 130 numaralı figürin parçasıyla Priene buluntusu TC 8553 envanter numaralı Aphrodite figürinin boyut oranı karşılaştırılması 179

Fig. 2.40. K. 134 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası ve aynı duruşa sahip Priene buluntusu TC 8591 numaralı kadın figürini 182

Fig. 2.41. K. 135 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu Athena figürini 183

Fig. 2.42. Versailles Artemisi yontusu ve K. 136 numaralı figürin parçasının karşılaştırılması 185

Fig. 2.43. Priene buluntusu TC 8581 envanter numaralı örnek ve K. 137 numaralı figürin parçasının karşılaştırılması 186

Fig. 2.44. K. 138 numaralı figürin parçası ve benzer özelliklere sahip Priene buluntusu Kore figürini 187

Fig. 2.45. K. 139 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu TC 8590 envanter numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini 189

Fig. 2.46. K. 141 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu TC 8597 envanter numaralı Kore/Rahibe figürini karşılaştırılması 191

Fig. 2.47. K. 142 numaralı figürini parçası ve Priene buluntusu TC 8592 envanter numaralı figürinin karşılaştırılması 192

Fig. 2.48. K. 156 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu 1604 envanter numaralı figürinin karşılaştırılması 210

Fig. 2.49. K. 157 numaralı figürin parçası ve Myrina buluntusu Ephebos figürinin karşılaştırılması 213

Fig. 2.50. K. 159 numaralı figürin parçasının Myrina ve Aigai örnekleriyle karşılaştırılması 215

Fig. 2.51. K. 160 numaralı figürin parçasının Thebes, Boeotia ve Atina örnekleriyle karşılaştırılması 216

Fig. 2.52. K. 165 numaralı plaka parçasının karşılaştırmalı örnekleri 225

Fig. 3.1. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen figürinlerin detayları 240

Fig. 3.2. K. 18 ve K. 17 numaralı Aphrodite figürini baş parçalarının üretim tekniği karşılaştırması 241

Fig. 3.3. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen arka yüzü işlenmemiş buhar deliği korunan örnekler 241

Fig. 3.4. K. 43 numaralı Kybele figürinin arka yüzünde yer alan kalıp birleşim hataları ve parmak izleri 242

Fig. 3.5. K. 35 ve K. 36 ön yüz iç yüzey üretim evresi detayları 243

Fig. 3.6. K. 47 ve K. 118 ön yüz iç yüzey üretim evresi detayları 244

Fig. 3.7. K. 27, K. 38 ve K. 45 numaralı figürinlerde birden fazla kalıp kullanımı ve aplike parçaları 245

Fig. 3.8. K. 88 ve K. 140 fazla kilin düzeltilmediği örnekler 247

Fig. 3.9. Tek kalıptan döküm tekniğinde üretilen figürin parçalarından örnekler 248

Fig. 3.10. K. 81 ve K. 89 numaralı figürinlerin kalıptan çıkarıldıktan sonra rötuşlanması 249

Fig. 3.11. Tek kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen Dionysos Hermesi kaidelerinin ayrı kalıp kullanılan aplike parçalarına örnekler 250

Fig. 3.12. Dörtgen formlu buhar deliğine sahip figürinler 253

Fig. 3.13. Büyük ve oval formlu buhar deliğine sahip figürinler 253

Fig. 3.14. Kaide bölümü korunan örnekler 255

Fig. 3.15. Kaidesiz olarak üretilen figürin parçaları 256

Fig. 3.16. Fırınlaması hatalı figürin örnekleri 258
Fig. 3.17. Astar renkleri örnekleri 260
Fig. 3.18. Yoğunlukla görülen beyaz astar renk tonları 261
Fig. 3.19. Aphrodite figürinlerinde korunan kırmızı boya izleri 262
Fig. 3.20. Kırmızı boya kalıntılarının korunduğu örnekler 264
Fig. 3.21. Pembe ve koyu kırmızımsı gri tonunda boya izlerinin korunduğu örnekler..... 265
Fig. 4.1. K. 106 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi ve karşılaştırma örneği .. 270
Fig. 4.2. Korunan Priene buluntusuna göre K. 112 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi ve karşılaştırılması 271
Fig. 4.3. Korunan Priene buluntusuna göre K. 113 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi ve karşılaştırılması 272
Fig. 4.4. A Atölye figürinleri..... 275
Fig. 4.5. B Atölyesi (MENE KPATOY) 277
Fig. 4.6. C Atölyesi ve Baubo tiplerinin karşılaştırılması 279
Fig. 4.7. Korunan Priene örneğine göre K. 41, K. 42 ve K. 43 numaralı Kybele figürinlerinin tamamlama önerisi 280
Fig. 4.8. I E Atölyesi tarafından üretilen Priene örneği ve K. 71 numaralı parçanın tamamlama önerisi..... 282
Fig. 4.9. F Atölyesi tarafından üretildiği önerilen Priene örneğine göre K. 78, K. 79 ve K. 80 numaralı figürin parçalarının olası tamamlama önerisi 284
Fig. 4.10. G Atölyesi (Dans Eden Genç Kızlar/Kadınlar Atölyesi) 285
Fig. 4.11. H Atölyesi (Dionysos Mask/Protomu)..... 287
Fig. 4.12. I Atölyesi tarafından üretilen Hermes Hermesi figürinleri tamamlama önerisi.. 288
Fig. 4.13. Korunan Priene örneğine göre K. 95 numaralı figürinin tamamla önerisi..... 290
Fig. 4.14. Yüksek Hellenistik Dönem'de üretim yapan bir atölyeye ait figürinler. 292
Fig. 4.15. Hegeso heykelinin pişmiş toprak varvasyonları..... 293

Fig. 5.1. Erken Hellenistik Dönem örneği karşılaştırması 296
Fig. 5.2. Yüksek Hellenistik Dönem anıtsal stil özellikleri gösteren örnekler 303
Fig. 5.3. Priene, Myrina ve Tralleis'den çağdaş uçan Eros figürinlerinin karşılaştırılması… 304
Fig. 5.4. K. 128 numaralı figürin parçasındaki barok özellikler 305
Fig. 5.5. Yüksek Hellenistik Dönem ayrı kalıplanan uzuv parçaları 307
Fig. 5.6. MÖ 250-200 yılları arasına tarihlenen örneklerdeki kıyafetlerin stil özellikleri .. 308
Fig. 5.7. MÖ 200-150 yılları arasına tarihlenen örneklerin kıyafetlerinin stil özellikleri... 309
Fig. 5.8. Piramidal ve kaideye yayılan kıyafet detaylarına dair örnekler 310
Fig. 5.9. Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri ve stilini gösteren saç detayları 311
Fig. 5.10. Yüksek Hellenistik Dönem ifadenin yansıtıldığı örnekler 311
Fig. 5.11. Yüksek Hellenistik Dönem portre özellikleri 312
Fig. 5.12. Geç Hellenistik Dönem Aphrodite figürin parçaları..... 315
Fig. 5.13. Geç Hellenistik Dönem saç ve portre özellikleri 316
Fig. 5.14. Geç Hellenistik Dönem şeffaf kıvrım özellikleri..... 317
Fig. 5.15. Geç Hellenistik Dönem kıyafet özellikleri örnekleri 318
Fig. 5.16. Geç Hellenistik Dönem kıyafet kıvrımları..... 318

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 2.1. Figürinlerin tipolojik dağılım grafiği 19

Grafik 2.2. Tanrıça figürinlerinin tipolojik dağılım grafiği..... 20

Grafik 2.3. Tanrı tipleri sayısal dağılımı 73

Grafik 2.4. Kültlerle ilgili figürin tipleri sayısal dağılımı 99

Grafik 2.5. Herme tiplerinin sayısal dağılımı..... 100

Grafik 2.6. Kadın figürini parçaları sayısal dağılımı..... 130

Grafik 3.1. Kil (hamur) renkleri genel dağılımı 228

Grafik 3.2. Kil (hamur) renklerinin ayrıntılı dağılımı 228

Grafik 3.3. Erken Hellenistik Dönem figürinlerinin kil (hamur) rengi dağılımı..... 229

Grafik 3.4. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin kil rengi dağılımı 229

Grafik 3.5. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin kil rengi dağılımı..... 230

Grafik 3.6. Kil içeriğindeki katkı maddelerinin genel dağılımı 231

Grafik 3.7. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen buluntuların katkı özellikleri 231

Grafik 3.8. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen buluntuların katkı özellikleri..... 233

Grafik 3.9. Priene 1974 yılı buluntularının üretim tekniği dağılımı 238

Grafik 3.10. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen figürinlerin üretim dönemlerine göre dağılımı..... 239

Grafik 3.11. Tek kalıptan döküm tekniğinde üretilen figürinlerin dönemlere göre dağılımı..... 248

Grafik 3.12. Baskı tekniğinde üretilen örneklerin dönemler arası dağılımı..... 251

Grafik 3.13. Astar rengi dağılım grafiği..... 260

Grafik 3.14. Boya renkleri dağılımı 262

Grafik 5.1. Hellenistik Dönem evrelerinin dağılımı..... 295

Grafik 5.2. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen tiplerin yoğunluğu 306

Grafik 5.3. Geç Hellenistik Dönem figürin tiplerinin yoğunluğu 314

Grafik 5.4. Figürinlerin Dönem içerisinde sayısal dağılımı.....319

LEVHALAR DİZİNİ

Levha 1. K. 1 numaralı Aphrodite Velificatio figürini parçası (a-d) 338

Levha 2. K. 1 numaralı Aphrodite Velificatio tipindeki figürinin tamamlama önerisi 338

Levha 3. K. 2 numaralı Aphrodite Velificatio figürini parçası (a-c) 339

Levha 4. K. 3 numaralı Sütuna Dayanan Aphrodite figürini parçası (a-d) 340

Levha 5. K. 3 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Çekilmez, 2014, Levha 26, K. 17) 340

Levha 6. K. 4 numaralı Sütuna Dayanan Aphrodite figürini parçası (a-d) 341

Levha 7. K. 4 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24) 341

Levha 8. K. 5 numaralı Arles/ Kapua/ Milo Venüsü figürini parçası 342

Levha 9. K. 5 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Louvre Müzesi Koleksiyonu) 342

Levha 10. K. 6 numaralı Doidalses Aphroditesi figürini parçası (a-d) 343

Levha 11. K. 6 numaralı Aphrodite Doidalses figürini tamamlama önerisi (British Museum Koleksiyonu) 343

Levha 12. K. 7 numaralı Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli parçası (a-d) 344

Levha 13. K. 8 numaralı Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli parçası (a-d) 345

Levha 14. K. 9 numaralı Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli parçası (a-c) 346

Levha 15. K. 10 numaralı Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli parçası (a-d) 347

Levha 16. K. 10 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi ((Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12) 347

Levha 17 K. 11 numaralı Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli parçası (a-d) 348

Levha 18. K. 11 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12) 348

Levha 19. K. 12 numaralı Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli parçası (a-d) 349

Levha 20. K. 12 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12) 349

Levha 21. K. 13 ve K. 14 Aphrodite Anadyomene figürini parçaları (a-d) 350

Levha 22. K. 15 numaralı sandaletini çözen Aphrodite figürini parçası (a-d) 352

Levha 23. K. 15 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13)..... 352

Levha 24. K. 16 numaralı sandaletini çözen Aphrodite figürini parçası (a-b) 353

Levha 25. K. 17 numaralı Aphrodite figürini parçası (a-d)..... 354

Levha 26. K. 18 numaralı Aphrodite figürini parçası (a-d)..... 355

Levha 27. K. 19 numaralı Aphrodite figürini parçası (a-c) 356

Levha 28. K. 20 numaralı Aphrodite figürini parçası (a-d)..... 357

Levha 29. K. 21 (a-b) ve K. 22 (a-d) numaralı Aphrodite figürini parçaları..... 358

Levha 30. K. 23 (a-b) ve K. 24 (a-d) numaralı Aphrodite figürini parçaları..... 360

Levha 31. K. 25 (a-b) ve K. 26 (a-b) numaralı Aphrodite figürini parçaları..... 362

Levha 32. K. 27 (a-b), K. 28 (a-b) ve K. 29 (a-b) numaralı Aphrodite figürini parçaları.. 364

Levha 33. K. 29 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 33, Kat. Nr. 83)..... 366

Levha 34. K. 30 numaralı Demeter figürini başı (a-d) 367

Levha 35. K. 30 numaralı Demeter figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139)..... 367

Levha 36. K. 31 numaralı Demeter figürini parçası (a-d) 368

Levha 37. K. 31 numaralı Demeter figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139)..... 368

Levha 38. K. 32 numaralı Demeter figürini parçası (a-d) 369

Levha 39. K. 33 numaralı Demeter figürini parçası (a-d) 370

Levha 40. K. 34 numaralı Demeter figürini parçası (a-c) 371

Levha 41. K. 35 numaralı Kore figürini parçası (a-d)..... 372

Levha 42. K. 35 numaralı Kore figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25) 372

Levha 43. K. 36 numaralı Kore figürini parçası (a-d) 373

Levha 44. K. 36 numaralı Kore figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25) 373

Levha 45. K. 37 numaralı Kore figürini parçası (a-d) 374

Levha 46. K. 38 numaralı Athena figürini parçası (a-d) 375

Levha 47. K. 39 numaralı Athena figürini parçası (a-d) 376

Levha 48. K. 40 numaralı Athena figürini parçası (a-b) 377

Levha 49. K. 41 numaralı Kybele figürini parçası (a-d) 378

Levha 50. K. 41 numaralı Kybele figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10) 378

Levha 51. K. 42 numaralı Kybele figürini parçası (a-d) 379

Levha 52. K. 42 numaralı Kybele figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10) 379

Levha 53. K. 43 numaralı Kybele figürini parçası (a-d) 380

Levha 54. K. 43 numaralı Kybele figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10). 380

Levha 55. K. 44 numaralı Eros figürini parçası (a-d) 381

Levha 56. K. 45 numaralı Eros figürini parçası (a-d) 382

Levha 57. K. 46 numaralı Eros figürini parçası (a-d) 383

Levha 58. K. 47 numaralı Eros figürini parçası (a-d) 384

Levha 59. K. 48 (a-b) ve K. 49 (a-b) numaralı Eros figürini parçaları 385

Levha 60. K. 50 (a-b) ve K. 51 (a-c) numaralı Eros figürini parçaları 387

Levha 61. K. 52 (a-c) ve K. 53 (a-b) numaralı Eros figürini parçaları 389

Levha 62. K. 54 (a-b), K. 55 (a-b) ve K. 56 (a-b) numaralı Eros figürini parçaları 391

Levha 63. K. 57 (a-b), K. 58 (a-b) ve K. 59 (a-b) numaralı Eros figürini parçaları 394

Levha 64. K. 60 (a-b), K. 61 (a-b) ve K. 62 numaralı Eros figürini parçaları 397

Levha 65. K. 63 numaralı Eros figürini parçası (a-d) 400

Levha 66. K. 64 (a-b) ve K. 65 (a-c) numaralı Eros figürini parçaları 401

Levha 67. K. 66 numaralı Uçan Eros figürini parçası (a-e) 403

Levha 68. K. 66 numaralı uçan Eros figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234) 403

Levha 69. K. 67 numaralı uçan Eros figürini parçası (a-d) 404

Levha 70. K. 68 numaralı Eros figürini parçası (a-d) 405

Levha 71. K. 69 (a-b), K. 70 numaralı Eros figürini parçaları 406

Levha 72. K. 71 numaralı Eros ve Psykhe figürini parçası (a-d) 408

Levha 73. K. 71 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 140, Kat. Nr. 326) 408

Levha 74. K. 72 (a-d) ve K. 74 numaralı Eros figürini parçaları 409

Levha 75. K. 73 Eros figürini parçası (a-d) 410

Levha 76. K. 75 Herakles figürini parçası (a-d) 412

Levha 77. K. 76 (a-b) ve K. 77 (a-c) Herakles figürini parçaları 413

Levha 78. K. 78 Herakles figürini parçası (a-d) 415

Levha 79. K. 78 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289) 415

Levha 80. K. 79 numaralı Herakles figürini parçası (a-d) 416

Levha 81. K. 79 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289) 416

Levha 82. K. 80 numaralı Herakles figürini parçası (a-d) 417

Levha 83. K. 80 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289) 417

Levha 84. K. 81 numaralı Attis figürini parçası (a-d) 418

Levha 85. K. 82 numaralı Telesphoros figürini parçası (a-d) 419

Levha 86. K. 83 numaralı Dionysos Herme'si kaide parçası (a-d)..... 420

Levha 87. K. 84 numaralı Dionysos Herme'si kaide parçası (a-c)..... 421

Levha 88. K. 85 (a-d), K. 86 (a-b) ve K. 87 numaralı Dionysos Herme'si kaide parçası .. 424

Levha 89. K. 88 numaralı Hermes Herme'si parçası (a-e) 425

Levha 90. K. 89 numaralı kişisel Herme parçası (a-d) 426

Levha 91. K. 90 numaralı Herme figürini parçası (a-d) 427

Levha 92. K. 91 numaralı Herme figürini parçası (a-c)..... 428

Levha 93. K. 92 numaralı Herme figürini parçası (a-d) 429

Levha 94. K. 93 numaralı Herme figürini parçası (a-c)..... 430

Levha 95. K. 94 numaralı Herme kaidesi parçası (a-d) 431

Levha 96. K. 95 numaralı Oturan çıplak kadın / Hierodoulos figürini parçası (a-d)..... 432

Levha 97. K. 95 numaralı oturan çıplak kadın / Hierodoulos figürini parçası tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79)..... 432

Levha 98. K. 96 numaralı Oturan çıplak kadın / Hierodoulos figürini parçası (a-d)..... 433

Levha 99. K. 97 numaralı Baubo figürini parçası (a-d)..... 434

Levha 100. K. 97 numaralı Baubo figürini parçası tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 30, Kat. Nr. 71)..... 434

Levha 101. K. 98 numaralı Minyatür sunak/ Arulae parçası (a-c) 435

Levha 102. K. 99 numaralı Minyatür sunak/ Arulae parçası (a-c) 436

Levha 103. K. 100 numaralı Dionysos mask parçası (a-b)..... 437

Levha 104. K. 100 numaralı Dionysos maskı parçasının tamamlama (Rumscheid, 2006, Tafel 131, Kat. Nr. 304)..... 437

Levha 105. K. 101 numaralı Komedi maskı parçası (a-b)..... 438

Levha 106. K. 102 numaralı Tanagra stilinde Sophokles tipinde kadın figürini parçası (a-d) 439

Levha 107. K. 103 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d)..... 440

Levha 108. K. 104 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d)..... 441

Levha 109. K. 105 numaralı Tanagra stilinde kadın figürini başı (a-d) 442

Levha 110. K. 106 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 443

Levha 111. K. 106 numaralı ayakta ve giyimli figürini parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 56, Kat. Nr. 129) 443

Levha 112. K. 107 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 444

Levha 113. K. 108 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 445

Levha 114 K. 109 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 446

Levha 115. K. 110 (a-d) ve K. 111 (a-d) numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları 447

Levha 116. K. 112 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 449

Levha 117. K. 112 numaralı ayakta ve giyimli figürini parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131) 449

Levha 118. K. 113 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 450

Levha 119. K. 113 numaralı ayakta ve giyimli figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131) 450

Levha 120. K. 114 (a-d) ve K. 115 (a-d) numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları 451

Levha 121. K. 116 (a-b) ve K. 117 (a-d) numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları 453

Levha 122. K. 117 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının tamamlama önerisi..... 455

Levha 123. K. 118 numaralı oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası (a-d) 455

Levha 124. K. 119 numaralı oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası (a-d) 456

Levha 125. K. 120 numaralı oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası (a-d) 457

Levha 126. K. 121 numaralı oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası (a-d) 458

Levha 127. K. 122 numaralı ayakta ve giyimli kadın/ rahibe figürini parçası (a-d) 458

Levha 128. K. 123 numaralı ayakta ve giyimli kadın/ rahibe figürini parçası (a-d) 460

Levha 129. K. 124 numaralı ayakta ve giyimli kadın/dansçı figürini parçası (a-d) 461

Levha 130. K. 125 numaralı ayakta ve giyimli kadın/dansçı figürini parçası (a-d) ve tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 2, Kat. Nr. 5) 462

Levha 131. K. 126 (a-b) ve K. 127 (a-d) numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları 463

Levha 132. K. 128 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası, Nike (a-d) 465

Levha 133. K. 129 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 466

Levha 134. K. 130 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-c) 467

Levha 135. K. 131 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 468

Levha 136. K. 132 (a-b) ve K. 133 (a-d) numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları 469

Levha 137. K. 134 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 471

Levha 138. K. 135 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 472

Levha 139. K. 136 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası, Versailles Artemisi (a-d) 473

Levha 140. K. 137 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 474

Levha 141. K. 138 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 475

Levha 142. K. 139 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-c) 476

Levha 143. K. 140 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 477

Levha 144. K. 141 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-c) 478

Levha 145. K. 142 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası (a-d) 479

Levha 146. K. 143 numaralı kadın figürini baş parçası (a-c) 480

Levha 147. K. 144 numaralı kadın figürini baş parçası (a-d) 481

Levha 148. K. 145 numaralı kadın figürini baş parçası (a-d) 482

Levha 149. K. 146 numaralı kadın figürini baş parçası (a-d) 483

Levha 150. K. 147 numaralı süvari figürini parçası (a-c) 484

Levha 151. K. 148 numaralı Dioskurides tipinde erkek figürini parçası (a-d) 485

Levha 152. K. 149 numaralı sakallı giyimli erkek figürini parçası (a-d) 486

Levha 153. K. 150, K. 151 ve K. 152 numaralı erkek figürini bacak parçaları 487

Levha 154. K. 153 numaralı erkek/ Satyr? figürini parçası ve K. 154 numaralı erkek figürini/ kukla parçası 490

Levha 155. K. 155 numaralı kız çocuğu figürini parçası (a-d) 492

Levha 156. K. 156 numaralı Karpophoros tipi erkek çocuk figürini parçası (a-d) 493

Levha 157. K. 157 numaralı erkek çocuk figürini parçası (a-d) 494

Levha 158. K. 158 numaralı ayakta erkek çocuk/Ephebos figürini parçası (a-d) 495

Levha 159. K. 159 numaralı erkek çocuk/Eros figürini parçası (a-d) 496

Levha 160. K. 160 numaralı Erkek çocuk/Eros figürini parçası (a-d) 497

Levha 161. K. 161 numaralı domuz figürini parçası (a-b) ve K. 162 numaralı hayvan/ boğa figürini parçası (a-b)..... 498

Levha 162. K. 163 numaralı kline üzerinde uzanan erkek (Banquater/Symposiast) plaka parçası (a-d) 500

Levha 163. K. 164 numaralı Naiskos formlu plaka parçası (a-b) 501

Levha 164. K. 165 numaralı plakası parçası (a-d)..... 502

KISALTMALAR DİZİNİ

Bknz.	Bakınız
Cid.	cidar
cm	santimetre
Çev.	Çeviren
Der.	Derinlik
Dipn.	Dipnot
Ed.	Editör
Edt.	Editör
Env. No.	Envanter Numarası
Fig.	Figür
Gen.	Genişlik
h	Yükseklik
K.	Katalog Numarası
Kal.	Kalınlık
Kat. Nr.	Katalog Numarası
Krş.	Karşılaştırınız
Lev.	Levha
m.	metre
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
No/ Nr.	Numara
Pl.	Plate/ Levha
PRN	Priene
R	Çap

Res.	Resim
S.	Sayfa
Şek.	Şekil
Taf.	Tafel/ Levha
vd.	çok yazarlı yayınlarda ilk yazardan sonra/ ve diğerleri
Yük.	Yükseklik
yy	yüzyıl
AJA	American Journal of Archaeology
AnatSt	Anatolian Studies
AST	Araştırma Sonuçları Toplantıları
Ath.	Athenaeus
Babesch	Annual Papers on Mediterranean Archaeology
BCH	Bulletin de Correspondance Hellénique
Cedrus	Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi
Hesperia	The Journal of the American School of Classical Studies at Athen
ISTMITT	Istanbuler Mitteilungen.
KST	Kazı Sonuçları Toplantıları
LIMC	Lexıcon Iconographicum Mythologia Classicae
RE	Encyclopedia of Classical Antiquities
TAD	Tarih Araştırma Dergisi
TASK	Tarih, Arkeoloji, Sanat ve Kültür Mirasını Koruma Vakfı
TÜBA-AR	Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
Apul.	Apuleius
Diod.	Diodorus Siculus
Diog. Laert	Diogenes Laertius
Hdt.	Herodotos

Hes. Th.	Hesiodos, İşler ve Günler ve Theogonia
HH	The Homeric Hymns and Homerica
Hom. Il.	Homeros Ilyada
Hom. Ody.	Homeros Odysseia
Ov. Met.	Ovid. Metamorphoses
Paus.	Pausanias
Plb.	Polybius
Plin.	Pliny the Elder
Plut.	Plutarch
Strab.	Strabon
Thuc.	Thucydides
Vitr.	Vitruvius
Xen.	Xenophon

GİRİŞ

Bu çalışmada, Aydın Arkeoloji Müzesi tarafından 1974 yılında, Priene'de yapılan kurtarma kazılarında bulunan yüz altmış beş figürin değerlendirilmiştir. Çalışmanın konusunu oluşturulan figürinler Priene yakınlarında yer alan kanalizasyon kazısı sırasında bulunmuştur. Aydın Arkeoloji Müzesi tarafından yönlendirilen bir ekip tarafından buluntular o yılların şartları nedeniyle herhangi bir belgeleme ve rapora tabii tutulmadan Aydın Arkeoloji Müzesine teslim edilmiş ve 2021 yılına kadar bulunduğu şekilde kasalarda muhafaza edilmiştir. Söz konusu buluntular 1974 yılından 2021 yılına kadar Priene'de araştırmalar yürüten ekipler de dahil olmak üzere hiçbir bilgi ve kayıt tutulmadan müzede varlıklarını sürdürmüşlerdir. Aydın Müzesi Müdürlüğü uzmanlarının Etütlük depoda yürüttükleri çalışmalar sırasında fark ettiği buluntular topraktan çıkarıldıktan kırk yedi yıl sonra adeta tekrar bulunmuştur. Çalışmamım danışmanlığını yürüten Prof. Dr. Murat Çekilmez' den görüş almak amacıyla buluntuların üzerinde şahsımın da dahil olduğu bir ekip tarafından Aydın Arkeoloji Müzesi'nde incelemeler gerçekleştirilmiştir. Buluntuların Hellenistik Dönem koroplastik özellikleri taşımaları, birden fazla tip sunmaları ve daha önce yayımlanan Priene figürinleriyle benzer özelliklere sahip olmaları nedeniyle bilim dünyasına sunulması amaçlanmış ve tarafımdan doktora tez çalışması kapsamında değerlendirilmiştir.

Priene, bilindiği üzere Aydın ili, Söke ilçesi, Güllübahçe Mahallesi sınırlarında yer almaktadır ve günümüzde alanın arkeolojik olarak bağlı bulunduğu kurum Milet Müzesi'dir. 1973 yılında hizmete açılan Milet Müzesi olasılıkla o yıllarda personel ve uzman eksikliği nedeniyle kurtarma kazılarına dahil olmamış ve bu nedenle buluntuların alandan çıkarılması ve korunması Aydın Arkeoloji Müzesi tarafından gerçekleştirilmiş olmalıdır. Buluntularının tamamının topraktan çıkarıldığı andan itibaren kırık ve eksik olması nedeniyle etütlük eser sınıflandırılmasına alınmış ve bu nedenle yıllar boyunca süregelen çalışmalarda göz ardı edilmişlerdir.

Çalışmanın konusunu oluşturan figürinlerin ilk problemi 1974 yılında şu an ki yürütülen kurtarma kazılarından farklı olarak herhangi bir rapor ve belgeleme işlemi yapılmamasıdır. Buluntuların Priene'den ve 1974 yılında bulunduklarına dair üzerine işlenen lak ve kasa fişleri dışında herhangi bir belge mevcut değildir. Bilinmeyen bir gruptan oluşan söz konusu buluntuların büyük çoğunluğunun figürin parçalarından oluşması

ve farklı tipolojilerde olması birden fazla soruyu akla getirmektedir. Toplu bir grup olarak saptanmaları atölye çöplüğü veya tapınak bothorusuna mı ait olduklarını düşündürmektedir. Örneklerin tamamının kırık olması ve kırıkların toprak içerisinde oluştuğu bu iki soruya da cevap oluşturacak niteliktedir. Çalışmanın bu bağlamda en büyük sorunu kontekstir.

Çalışmanın bir diğer sorunu ise özellikle literatürde yer alan pişmiş toprak figürin buluntuların yayımlandığı tez, kitap, makale ve müze kataloglarında etütlük nitelikte olan, bir bütünün parçaları veya atribüt içermeyen grupların çalışma kapsamlarına az oranda dahil edilmeleridir. Dahil edilen gruplar ise genellikle sayısal bir değer olarak görülmektedir. Tez çalışmasındaki amaçlarımızdan biri çalışmanın içeriğinde de izlenebileceği üzere küçük bir parçadan önemli veriler elde edilebileceğidir. Bu bağlamda, her bir örnek üzerinde detaylı çalışmalar yürütülmüş ve Priene başta olmak üzere Hellenistik Dönem'de Batı Anadolu'da pişmiş toprak figürin üretimi yapan kentlerin buluntuları ışığında incelemeler gerçekleştirilmiştir. Böylelikle doktora tez çalışmamızı inceleyen araştırmacıların alanda buldukları bir figürin parçasının bütününe nasıl ulaşılabileceğini göstermek hedeflenmiş ve gelecekte yapılacak çalışmalara yeni bir bakış açısı sunmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın bir başka problemi ise bugüne kadar yapılan değerlendirmelerde Priene kentinin Hellenistik Dönem içerisinde diğer kentlerden farklı stil ve teknik özelliklere sahip figürinleriyle tanınmasından dolayı kentin bu alanda üretim yaptığına dair görüşlerdir. Fakat 19. yüzyıldan itibaren sistemli kazı çalışmaların yapıldığı kentte şu ana kadar figürin üretimine dair bir atölye saptanamamıştır. Çalışma içerisinde ele alınan örneklerin Priene'de bulunan ve daha önceki çalışmalarla bilim dünyasına sunulan figürin parçaları vasıtasıyla üretime yönelik bazı öneriler aktarılmış böylelikle kentin Hellenistik Dönem içerisinde üretim yapan atölyeleri saptanmaya çalışılmıştır.

Aydın Arkeoloji Müzesi'ndeki 1974 yılı Priene kurtarma kazısı buluntuları, arkeoloji literatüründe daha önce yayımlanmamış ve sergilenmemiş buluntu grubudur. Eserlerin tez kapsamında incelenmesi, tarihlenmesi, kentler arası üretim ilişkileri ve ticari etkileşimin bağlantılarının kurularak literatüre kazandırılması çalışmanın başlıca amaçlarındandır. Figürinlerin tipolojik ve ikonografik özellikleri değerlendirildikten sonra kontekst bağlamı sorununa yönelik çözüm önerileri de bu çalışılmanın amaçları arasındadır. Bu doğrultuda, elde edilen verilerin bilim dünyasına tanıtılması ve daha önce yayımlanmamış Priene

figürinleri hakkında aynı alanda çalışmalarla yürüten araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın konusu oluşturan 1974 yılı Priene figürinleri aynı kontekst içerisinden bulunan iki yüz seksen beş örnekten oluşmaktadır. Fakat tarafımızca yapılan araştırmalar sonucunda üzerinde bilimsel veri elde edemediğimiz yüz yirmi örnek katalog içerisine dahil edilmemiştir. Çalışmanın sınırı, tip, dönem, stil, atölye ve yerel özellikleri saptayabildiğimiz yüz altmış beş figürin parçasını kapsamaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda dokuz ana tipoloji içerisinde değerlendirdiğimiz Priene pişmiş toprak figürinlerinin farklı alt tiplere ve varyasyonlara bağlı geniş bir tipolojik yelpazeye sahip olduğu saptanmıştır.

Pişmiş toprak figürinler özellikle Hellenistik Dönem ile üretimde zirve noktasına ulaşan ve dönem insanlarının her alanda yanlarında taşıyabildikleri ve satın alabildikleri özel bir gruptur. Üretimin kalıpla ve fabrikasyon olarak çok sayıda yapılabilmesi, hammaddenin kil gibi kolay elde edilmesi yoğun olarak tercih etmelerine sebep olmuştur. Bu nedenle özellikle Hellenistik Dönem'den MS 2. yüzyıla kadar tabakası bulunan kentlerde; nekropollerde mezar hediyesi olarak, konut içerisinde din bağlamında ya da oyuncak olarak, tapınaklarda ise adak amacıyla en sık tercih edilen gruplardan birini pişmiş toprak figürinler oluşturmaktadır. Üretilen tiplerin her birinin dönem insanı için önemli bir unsur barındırdığı görülmektedir. Çalışma kapsamında bu önem üzerinde durulmuş ve sadece pişmiş toprak bir obje olarak değil ne amaçla üretilmiş oldukları ve hangi alanlarda kullanıldıkları üzerine yorumlar ve öneriler yapılmıştır.

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı kapsamında pişmiş toprak figürinler seramiklerle aynı hammaddeye sahip oldukları için bazı araştırmacılar tarafından seramik buluntular gibi yorumlanmış bunun aksi olarak da plastik eserlerle olan benzerlikleri nedeniyle yontularla karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda arada kalan bir uzmanlık olan koroplastik, üretim hammaddesi ve fırınlama teknikleriyle seramiklere benzese de yoğun olarak plastik eserlerle bağlantılı ve hem onların öncüsü hem de takipçisidir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen arkeolojik eserlerin üzerinde gerçekleştirilecek belgeleme, teknik çalışmalar ve yayım hakları için T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Aydın Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'ne tarafımızdan izin talebi başvuruları yapılmıştır. Olumlu geri dönüşü üzerine Aydın Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün uygun gördüğü tarihlerde eserlerin belgeleme çalışmaları

yürütülmüştür. Çalışma kapsamında değerlendirilen eserlerin teknik detayları incelenmiştir. İncelenen ve fotoğraflanan eserlerin çizimleri ve modellemeleri yapılarak, tipolojileri saptanan buluntulara tamamlama önerileri sunulmuştur. Eserlerin incelenmeleri tamamlandıktan sonra literatür tarama çalışmaları başlamıştır. Çalışmada kullanılacak yayınların eksikleri Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Ege ve Ankara Üniversitesi kütüphanelerinden tamamlanmıştır. Tez süreci içerisinde ikinci altı aylık program kapsamında literatür taraması için bahsi geçen kurumların kütüphanelerinde konuyla ilgili yayınların taramaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan literatür çalışması sonucunda ulaşılan kaynaklarda konuyla ilgili farklı merkezlerin buluntuları ile incelenen eserlerin benzer örnekleri analoji yöntemi kullanılarak saptanmıştır. Daha sonra belirlenen eserler tipoloji ve ikonografilerine göre gruplara ve alt gruplara ayrılarak değerlendirilmeleri çalışma kapsamında sunulmuştur. Tipolojilerine göre gruplara ayrılan figürinlerin; stil özellikleri ve benzer örnekleri ile tarihleme önerileri çalışma kapsamında detaylıca aktarılmıştır. Yapılan çalışmalar ve elde edilen veriler doğrultusunda tipoloji ve kronoloji dikkate alınarak katalog çalışması tez çalışmasının son bölümünde sunulmuştur. İncelenen eserlerin yapım teknikleri tespit edilerek dönemler arasında gelişen üretim teknolojisi hakkında bilgi sahibi olunmuş ve bölüm içerisinde aktarılmaya çalışılmıştır. Figürin ve plaka parçalarının Anadolu ve Kıta Yunanistan kentlerindeki yayımlanan benzer örnekleriyle karşılaştırmaları yapılarak ve kentler arası etkileşimler saptanmıştır.

Figürinler farklı tipolojik ve ikonografik özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda ana tip ve alt tipleri kapsamlı olarak incelenmiştir. Söz konusu çalışmada yer alan figürinlerin tamamının etütlük nitelikte olması nedeniyle korunma durumları oldukça düşüktür. Bu doğrultuda tez kapsamında tipolojik özellikleri analoji yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve ait oldukları tipolojik sınıflandırma içerisine dahil edilmiştir. Aynı kalıp veya aynı tipin farklı varyasyonları tespit edilen örnekler üzerinde tamamlama önerileri sunulmuştur. Çalışma bu özelliğiyle parça bütün ilişkisinin sağlanması ve daha sonra yapılacak koroplastik çalışmalara katkı sağlaması açısından örnek oluşturmaktadır.

Tanrıçalar grubu içerisinde Aphrodite, Demeter, Kore (Persephone), Athena ve Kybele'ye ait figürin parçaları yer almaktadır. Tanrılar grubu içerisinde Eros, Herakles, Attis ve Telesphoros figürinlerine ait tipolojiler tanımlanmıştır. Kültlerle ilgili figürinler başlığı altında Herme, Hierodoulos, Baubo, Arulae ve mask tipleri değerlendirilmiştir.

Herme tipleri grubunda Dionysos, Hermes ve Herakles tipleri ile Hermelere ait parçalar incelenmiştir. Çalışmanın en yoğun tipolojik grubunu kadın tipleri bölümü oluşturmaktadır. Bu grup içerisinde Tanagra stili etkili kadın figürinleri, Mousa, rahibe, dans eden kadınlarla birlikte ayakta ve oturan giyimli kadın figürinleri değerlendirilmiştir. Erkek tipolojisine ait örnekler kadın figürinlerine oranla daha az örnekle temsil edilmektedir, fakat farklı tipolojik özellikler göstermeleri açısından Hellenistik Dönem koroplastiğinin erkek tiplerini yansıtması açısından önemlidir. Diğer tipolojik başlıklar çocuk tipleri, hayvan tipleri ve adak plakalarından oluşmaktadır.

Tipolojik ve ikonografik açıdan incelenen ilk grubu Tanrıça tipleri başlığı oluşturur. Ana tipoloji içerisinde Aphrodite, Demeter, Kore, Athena ve Kybele figürinleri yer almaktadır. Hellenistik Dönem'le birlikte başlayan ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğunlaşan Aphrodite figürinleri farklı buluntu merkezlerinde olduğu gibi Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında da tanrıça tipolojinin en yoğun buluntu grubunu oluşturmaktadır. Bu nedenle tanrıça tipolojisi içerisinde sayısal dağılım göze alınarak ilk olarak Aphrodite figürinlerinin alt tipleri ve ikonografileri incelenmiştir. Bu kapsamda **K. 1-29** numaralı eserler Aphrodite olarak tanımlanmıştır. Öncelikle Aphrodite'nin ikonografisi üzerinde durulmuş ve daha sonra alt tipler detaylıca ele alınmıştır. Batı Anadolu kentlerinde özellikle Hellenistik Dönem'de Aphrodite figürinlerinin farklı alt tiplerde üretildiği ve yoğunlaştığı gözlenmiştir. Hellenistik Dönem öncesinde giyimli ve sayısal olarak daha az oranda saptanan Aphrodite figürin tipleri özellikle heykel sanatında MÖ 4. yüzyılda Praksiteles'in Knidoslu Aphrodite heykelinin etkisiyle birlikte farklı varyasyonlarda pişmiş toprak figürin örnekleri üretilmiş ve yaygınlaşmıştır. Bu nedenle özellikle Hellenistik Dönem figürin tiplerinde Aphrodite figürinleri buluntu merkezlerinde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. 1974 yılında Priene'den saptanan figürin buluntuları arasında yirmi dokuz Aphrodite figürini parçası yer almaktadır. Söz konusu örneklerin tamamı figürin parçalarından oluşmakta ve bu nedenle tipolojik atıf ve alt tip spesifik özellikler barındırılan örnekler üzerinden tanımlanabilmiş, net veri sağlamayan örneklerde ise ait olabilecekleri alt tip önerisi sunulmaya çalışılmıştır. İncelenen Aphrodite figürinleri parçaları arasında tipolojik özellikleri saptanan Velificatio, Milo, Doidalses, Genetriks, Anadyomene ve Sandaletini çözen Aphrodite tipleri tespit edilmiştir.

Tanrıça figürinleri başlığı altında değerlendirilen Demeter ve Kore figürinleri çalışma kapsamında sekiz örnekle temsil edilmektedir. Söz konusu figürinlerden beş eser

Demeter, üç örnek Kore tipolojisinde değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler Priene antik kentinde var olan Demeter ve Kore kutsal alanından tespit edilmiş ve yayınlanmış figürin parçalarının detaylı incelemeleriyle birlikte Batı Anadolu, Kıta Yunanistan ve Akdeniz coğrafyasında yer alan antik kentlerde saptanan Demeter ve Kore figürin tipleri dikkate alınarak tipolojik sınıflandırmaları yapılmıştır. Bu başlık altında değerlendirilen figürin parçalarının dışında Demeter ve Kore kültüyle ilişkin Baubo, Hiorodolos, rahibe, dans eden kadın tipleri ve meyve toplayan çocuk tipleri çalışma kapsamında diğer başlıklar altında detaylı olarak incelenmiş, kült ve figürin ikonografisi ele alınmıştır. Tez kapsamında incelenen figürin parçalarının çoğunluğunun kadın tiplerinden oluşması ve diğer buluntu merkezlerindeki Demeter ve Kore kutsal alanlarında saptanan kadın figürini parçalarıyla tipolojik benzerlikler içermesi her ne kadar kontekstin belirsiz olması ve ele alınan örneklerin az korunmuş olması sebebiyle kesin bir yargıya varmak oldukça güç olsa da önceki çalışmalarda bothrosta bulunan figürinlerle tipolojik benzerlikleri sonucunda kentin Demeter ve Kore kültü, buna bağlı olarak figürin tipolojisi birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 38, K. 39** ve **K. 40** numaralı figürinler Athena tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Priene antik kentinde yer alan ve kentin baş tanrıçası olarak nitelendirilen Athena Polias kültünün kentte saptanan ve yayınlanan diğer figürin buluntuları da değerlendirildiğinde oldukça az sayıda figürinle temsil edildiği göze çarpmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler kentin Athena tipolojisine katkı sağlamaktadır. Tez çalışmasının metin bölümünde Athena figürinlerine ait tipolojik ve ikonografik özelliklerle birlikte dönem aralığı ve teknik detayları detaylıca ele alınmıştır.

Tanrı ana tipoloji içerisinde Eros figürinleri farklı buluntu merkezlerinde olduğu gibi Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında da en yoğun tanrı grubunu oluşturmaktadır. Attis ve Telesphoros figürinleri bu çalışma kapsamında Hellenistik Dönem tipolojisi için yeni bir gurubun varlığını kanıtlamıştır. Attis figürinin tutsak olarak işlendiği örnek Batı Anadolu koroplastiğinde yaygın görülen bir varyasyon değildir, ayrıca yayımlanmış örnekler incelediğinde Telesphoros figürinin de örnekleri diğer buluntu merkezlerinde oldukça az sayıdadır. Bu bağlamda, çalışma kapsamında incelenen örneklerin Priene kenti koroplastiğine katkısı önemlidir.

Buluntular içerisinde tip ve stil özellikleri belirlenebilen üç adak plakası parçası değerlendirilmiştir (**K. 163- 165**). Pişmiş toprak plakaların figürinlerden farklı olarak arka yüzlerinde askı delikleri yer almakta ve kutsal alan, konut ya da kült odalarının duvarlarına asılması amacıyla yapılmaktadır. Ancak bu örneklerin küçük parçalar olması nedeniyle tiplerini belirlemek zordur. Bu nedenle benzer örnekler yardımıyla plakaların tipleri hakkında yorumlamalar yapılmıştır. **K. 163** numaralı örneğin uzanan symposiast/ziyafetçi tipinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 164** numaralı plaka parçası ise MÖ 2. yüzyılda Batı Anadolu kentlerinde yaygın bir tip olarak karşımıza çıkan naiskos içerisinde ana tanrıça tipinin bir parçasını oluşturmaktadır. **K. 165** numaralı plaka parçasının ise hem Priene koroplastiği içerisinde hem de Batı Anadolu'daki diğer buluntu merkezlerinde yaygın üretilen/saptanan bir örneği oluşturmaması tez çalışmasının tipolojik yelpazesi açısından önemlidir.

Priene 1974 yılı buluntusu figürinlerin incelendiği bu çalışma daha önce yayımlanmayan özgün bir grubu oluşturmaktadır. Bu çalışma daha önceki yıllarda Priene'de yürütülen kazı ve araştırmalarla açığa çıkarılan figürin yayımlarının incelenmesiyle kentin Hellenistik Dönem koroplastiğinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasından oluşmaktadır. Bu bağlamda, şu ana kadar Priene figürinleri özelinde en kapsamlı çalışmayı yürüten sayın Prof. Dr. Frank Rumscheid'ın izinleri doğrultusunda çalışmamız kapsamındaki aynı kalıp, aynı tip veya aynı atölye olduğunu düşündüğümüz figürin parçaları üzerinde tamamla önerileri sunulmuştur. Böylelikle Priene figürinleri uluslararası müze katalogları ve birkaç makale dışında 2006 yılında F. Rumscheid'ın "*Die figürlichen Terrakotten von Priene*" adlı kapsamlı kitap çalışmasından sonra özgün bir grupla ve farklı tiplerle birlikte bütüncül olarak sunulmuştur.

Bu çalışma, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Türk Tarih Kurumu, Medeniyetler Tarihi alanında doktora bursu kapsamında desteklenmiştir.

1. BÖLÜM

1. PRIENE ANTİK KENTİ

1.1. Coğrafi Konum ve Sınırları

Priene antik kenti günümüzde Aydın ili, Söke ilçesi, Güllübahçe Beldesi'nde yer almaktadır. Antik Dönem'de Ionia Bölgesi'nin güneyinde, doğu-batı doğrultulu uzanan Mykale (Samsun) Dağ sırasının kuzey eteğinde konumlanır. Günümüzde kültür varlıklarını gözlemlendiğimiz antik kent, MÖ 4. yüzyıl ortalarına tarihlenen ve yeni Priene olarak tanımlanan yerleşime aittir. Birkaç buluntu dışında kentin erken dönemlerine ait bilgilerimiz antik kaynaklardan edindiğimiz bilgilerle sınırlıdır[1]. Geç Klasik- Erken Hellenistik Dönem'de kurulan yeni yerleşim Maiandros'un kuzeyinde, Teloneia dağının yamacında, yaklaşık olarak deniz seviyesinden 170 m. yüksekte yer alır[2].

Geç Klasik- Erken Hellenistik Dönem'de kurulan yeni Priene'nin sınır komşuları; batıda Thebai, doğu-kuzeydoğuda Magnesia ad Meandrum, güneyde Miletos ve Didyma, güneydoğuda Myus, kuzey sınırında ise Ephesos antik kentidir. Priene kentine ait hakimiyet alanı doğal sınırlarla, kuzeyde Mykale Dağı, güneyde ise Latmos Körfezi'yle sağlanmaktadır[3]. Kentin büyüklüğüne oranla hakimiyet alanı ve sınırlarının oldukça geniş olduğu gözlenmektedir. Mykale Dağı'nın orta ve doğu bölümü ve Ephesos Körfezine bakan kuzey yamaç Priene territoriumu kapsamındadır[4]. Arkaik/Eski Priene'nin liman kenti statüsünü kaybetmesiyle birlikte yeni kurulan kentin denizle bağlantısı yerleşimin batısında yaklaşık olarak 5 km (20 stadia) uzaklıkta yer alan Naulokhos ile sağlanmaktadır[5].

Priene'nin erken dönemlerine ilişkin ve yeni kurulan kent için de önemli başka bir sınır alanı ise Panionion'dur. Ion Birliği olarak nitelendirilen, Poseidon Helikonios kültü çevresinde toplanan, Herodotos'un aktarımına göre Mykale Burnu'nun kuzeye bakan

[1] Tarihi sürecine ilişkin bilgiler ve antik kaynaklarda geçen pasajlar bir sonraki alt başlık altında detaylı olarak aktarılacaktır.
[2] Wiegand, T., Schrader, H. (1904). Priene – *Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*. Berlin, 35.
[3] Kleiner, G. (1962). Priene., K. Zigler. (Editör), *Paulys Real Encyclopadle, Suppl, 9*. İçinde (1181-1221). Stuttgart, J. B. Metzlerische Verlagsbuchhandlung, 1181-1184.
[4] Kleiner, 1962, 1184.
[5] Wiegand-Scrader, 1904, 16-Tafel 1.

yamacında, Samos'a doğru uzanan kutsal bir toplanma yeridir[6]. 19. yüzyılın başlarında Panionion lokalizasyonu üzerine yapılan birkaç çalışmanın ardından 1958 yılında Aydın ili, Kuşadası ilçesi, Güzelçamlı Beldesi'nde birliğin toplanma alanının lokalizasyonu yapılmıştır, fakat 2004 yılında H. Lohmann ve ekibi tarafından yürütülen çalışmalarla Panionion'un yeri tespit edilen ilk alana göre daha yüksek bir kotta, Dilek Dağı'nın kuzey yamacında, Çatallar Tepe olarak adlandırılan alanda konumlandığı sonucuna ulaşılmıştır[7]. Strabon'nun aktarımları doğrultusunda, Melia'nın yıkımından sonra Priene'nin hakimiyeti alanının genişlediği, Panionion'un koruyuculuğu üstlendiği ve Posedion Helikonios adına gerçekleşen ritüellerde Prieneli rahiplerin görev aldığını öğrenmekteyiz[8].

Antik Dönem'de Batı Anadolu kentleri için büyük önem taşıyan, kaynağı Apameia'dan (Dinar) başlayarak, Phrygia bölgesini dolaşan 584 km uzunluğundaki nehir Maiandros Ovası'na ulaşır, Miletos ve Priene kentlerin bulunduğu alandan Aigaios Pontos'a (Ege Denizi) dökülür.[9] Maiandros (Büyük Menderes) Nehri'nin taşıdığı alüvyonlar Myus ve Miletos gibi Priene'nin de denizle bağlantısı kesmiştir[10]. Antik kaynaklarda bahsi geçen eski Priene kentinin alüvyonların altında kaldığı aktarılsa da bu hipotez henüz kanıtlanamamıştır[11]. Kentin taşınmasının ana nedeni eski/Arkaik Priene'nin alüvyonlar altında kalması olarak görülse de aynı zamanda yeni kentin yer seçimi nehir taşkınlarından etkilenmeyecek, dışarıdan gelen tehditlere karşı korunaklı ve doğal su kaynaklarının zengin olduğu bir alanın seçilmesiyle önemli özellikler taşımaktadır[12]. Priene kentini tarihi gelişim sürecinde önemli rol oynayan Maiandros nehri hem Priene'nin hem de liman kenti Naulokhos'un sikkelerinin arka yüzünde meander motifiyle çerçevelenmiş, merkez noktasında yunus veya tridentle birlikte görülmektedir. Ön yüzde ise kentin koruyucusu Athena yer alır. Bu durum kent için önemli olan Athena, Poseidon Helikonios ve Maiandros

[6] Hdt. I. 148. Herodotos, *Herodot Tarihi.* (Çev. Ökmen, M.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.
[7] Lohmann, H., (2013). Melia und das archaische Panionion am Çatallar Tepe in der Mykale, *Anatolian Metal, IV,* Bochum, Dt. Bergbau-Museum, 109.
[8] Strab. XIV. 1. 20; Strabon, *Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap: XII-XIII-XIV*. (Çev. Pekman, A.), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2021.
[9] Strab. XII.8.15; Thonemann, P., (2011). *The Maeander Valley. A Historical Geography from Antiquity to Byzantium.* Cambridge, 20. Maiandros, Apamea-Celaenae'nin doğusundaki Aulutrene ovasında yükselir, batıya doğru Ege'ye giden yolu üzerinde, Eumenea şehirlerini geçerek aktı, Dionysopolis, Apollonia-Tripolis, Antiokheia, Nysa, Tralles ve Magnesia; Milet ve Priene kıyı kentleri arasından denize dökülmüştür.
[10] Thompson, D., (2007). At the crossroads: prehistoric settlement in the Maeander valley, *AnatSt, 57,* 88. Yaklaşık olarak MÖ 500'den itibaren Maiandros dolgusu denizden 20 km karaya ilerlemiştir.
[11] Strab. XII. 8. 17; XIV. 1. 10.
[12] Raeck, W., (2013). Zu Den Grüden Der Verlegung Von Stadten Im Unteren Maeandergebiet, G. Kökdemir. (Editör), *Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı / A Festschrift for Orhan Bingöl on the Occasion of His 67th Birthday*. Içinden (535-543), Ankara, İlgin Kültür Sanat, 535-540.

nehrinin somut görüntüsünü bir arada kullanılmasının Athena ve Poseiodon dışında Maiandros'un da kent için önemi vurgulamaktadır[13].

1.2. Tarihi Süreci

Priene'nin erken dönemlerine ilişkin bilgilerimiz antik yazarların aktarımlarıyla ve az sayıda arkeolojik buluntuyla sınırlıdır. Eski/Arkaik Priene'ye ilişkin arkeolojik buluntulardan biri Klazomenia'da bulunmuş Geç Arkaik Döneme tarihlenen ön yüzünde Athena başı bulunan elektron staterden oluşmaktadır[14]. Söz konusu buluntu dışında, S. Ateşlier ve A. Erön tarafından 2022 yılında yayınlanan Arkaik Priene'nin Puranda ile eşleştirildiği ve lokalizasyon önerilerin bulunduğu çalışmada, Çatallar Tepe'den bulunan Arkaik Döneme tarihlenen stroter parçası ve Priene yakınlarında bir mağaradan bulunan MÖ 6. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Mısır kökenli bazalt heykel ve adak yazıttı da araştırmacıların önerileriyle kentin Arkaik Dönemi'ne dair yeni veriler sunmaktadır[15]. Başka bir görüş ise Eski/Arkaik Priene kentinin Latmos Körfezi'nin kuzey kıyısında yer alabileceği fakat Maindros'un taşıdığı alüvyonlar nedeniyle kalıntılara ulaşılamadığı ön görülen hipotezlerden biridir[16].

Batı Anadolu kentlerinin kuruluş efsaneleriyle benzer bir anlatım Priene'nin erken dönem yerleşimi için de geçerlidir. Ion kolonizasyonu olarak tanımlanan göç hareketinde[17] Priene kenti hakkında Pausanias kentte yaşayan yerel halkın Karialı olduğunu, kentin Ion ve Thebaililerden oluşan bir topluluk tarafında ele geçirildiği ve Peneleus'un soyundan Philotas ve Neileos'un oğlu Aipytos tarafından kurulduğunu aktarmaktadır[18]. Söz konusu göç hareketi hakkında Strabon ise göç öncesi yaşayan topluluklar hakkında bilgi vermez fakat önce Neileos oğlu Aipytos önderliğinde, daha sonra Thebaili Philotos'un yönetiminde

[13] Head, B. V. (1892). *Catalogue of the Greek coins of Ionia,* London, BMC Ionia, 202, No.1, Pl. XXII.14; 229- 232; Thonemann, 2011, 35.
[14] Schede, M., (1964). Die *Ruinen von Priene*, Berlin De Gruyter. Abb.28.
[15] Ateşlier, S. ve Erön, A. (2022). Puranda ve Arkaik Priene'nin Lokalizasyonu Üzerine Yeni Bir Öneri: Samsun (Mykale) Dağı, Çatallar Tepe Mevkii, *Lycus 6,* 80-88.
[16] Strab. XII. 8.17; Strabon, Eski/Arkaik Priene kentinin deniz kenarında yer aldığı fakat Maindros alevüyon dolgusu nedeniyle zamanla iç kentte dönüştüğünden bahsetmektedir. Schede 1964,1.
[17] Vitr. 4.1.4. Vitruvius, *The Ten Books on Architecture*. (Çev. Morgan, M. H.). Cambridge: Harvard University Press, 1914.
[18] Paus. 7.2.10. Pausanias, *Pausanias Description of Greece.* (Çev. Jones, W.H.S.), Cambridge: Harvard University Press, 1918.

bir grubun Priene'ye yerleştirildiğinden bahsetmektedir[19]. Ayrıca Strabon bazı yazarların Priene'yi Kadme olarak tanımladıklarını da aktarmaktadır[20].

Tarihi süreci içerisinde Priene daha sonra kuruluş zamanı üzerine farklı görüşlerin bulunduğu Panionion Birliği'nin üyesi olarak karşımıza çıkar[21]. Yapılan son araştırmalar doğrultusunda MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısında Mykale Dağı'nın kuzeyinde yer alan Melia kenti birlik içerisinde yer alan müttefiklerin ortak kararıyla yok edilmiştir. Bu durumun nedeni antik kaynaklarda aktarılmasa da Vitruvius, Melia vatandaşlarının küstahlığı nedeniyle kentlerinin yok olduğunu ve Ion Birliğine Melia yerine Smyrna'nın dahil edildiğini aktarır[22]. H. Lohmann, Miletos, Priene, Ephesos ve Samos'un bu yıkımdan sonra Panionion Birliğini kurduğu diğer kentlerin daha sonra katıldığını önermektedir[23]. Melia'nın yıkımıyla birlikte Priene'nin egemenlik alanın genişlediğini ve bu durumun yüzyıllar boyunca Samos'la toprak hakimiyeti üzerine anlaşmazlıklara sebep olduğu yazıtlar aracılığıyla bilinmektedir[24]. Hakimiyet sahasının genişlemesiyle birlikte Panionion'un da yönetimi Priene kentine geçer, Poseidon Helikonios rahiplerinin Prieneli olduğu ve kurbanların onlar tarafından kesildiği aktarılmaktadır[25].

MÖ 7. yüzyıla ait Priene hakkındaki bilgileri Herodotos'tan edinmekteyiz, bu dönemde Lydia Krallığı Ardys'in yönetimi altındayken Miletos üzerine ordusunu gönderdiğini ve Priene'nin hâkimiyetini kazandığını aktarılmaktadır[26]. MÖ 617-560 yılları arasında Lydia Kralığı'nın Alyattes tarafından yönetildiği dönemde Priene tekrar kuşatılmıştır, bu süreçte Bias'ın akıllıca hamleleri sonucunda Alyattes kuşatmaya son vermek zorunda kalmış ve kent tekrar Lydia hakimiyeti altına alınamamıştır[27]. MÖ 6. yüzyılda Priene'nin tarihi sürecine ilişkin edindiğimiz bilgilerden bir diğeri ise antik

[19] Strab. XIV. 1.3.
[20] Strab. XIV.1.12.
[21] Panionion kuruluş dönemine ilişkin görüşler için bkz: Aytüre, S., (2017). Hellenistik Dönem'de Panionion/İonia Birliği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27.340.*
[22] Vitr. 4.1.4.
[23] Lohmann, H., (2005). Survey of Mykale (Dilek Dağları); 3.Campaign: The Discovery of the Archaic Panionion, *Araştırma Sonuçları Toplantısı, 23,1. Cilt*, Antalya, 244.
[24]Hiller von Gaertringen, F., F., (1906). *Inschriften von Priene*. Berlin.37.
[25] Strab. XIV. 1. 10.
[26] Hdt. I. 15.
[27] Diog. Laert. 1.5; Alyattes Priene'yi kuşatırken Bias'ın iki katırı besleyip onları kampa sürmüş ve kralın hayvanları gördüğün onların iyi durumda olmasına şaşırdığı anlatılır. Bir anlaşma yapmaya karar verir ve bir haberci gönderir. Bias, üstüne bir mısır tabakası olan kum yığınlarını yığarak haberciye gösterir. Priene halkının yeterli besini olduğu gören haberci kralla gördüklerini aktarır ve Alyattes Priene halkıyla barış antlaşması yapar.

dönemin yedi bilgesinden biri sayılan Bias'ın Prieneli olduğuna ilişkindir[28]. Alyattes'in ölümünden sonra Lydia Krallığı'nın hâkimiyeti Kroisos'a geçmiştir, onun döneminde Ephesos başta olmak üzere Ion ve Aiol kentlerine karşı Lydia'nın egemenlik mücadelesi verdiğini Herodotos'un aktarımlarından öğrenmekteyiz. Bias'ın bu sürece ilişkin olarak Sardeis'de Kroisos'u ziyaret ettiği, yaşanan diyalog üzerine Kroisos'un mücadeleyi bıraktığı ve Ionlarla iyi ilişkiler içerisinde olduğu aktarılmaktadır[29]. Laertios Diogenes'in aktarımlarından edinilen bilgiler doğrultusunda ise Bias'ın bir dava sonrasında torunun kucağında öldüğünü ve Priene halkı tarafından görkemli bir cenaze töreni düzenlediğini öğrenmekteyiz. Ayrıca Prienelilerin Teutameion adıyla Bias'a toprak parçası adadıklarından da bahsetmektedir[30].

MÖ 546/545 yılından Lydia Krallığı'nın Persler karşısında yenilgiye uğramasıyla birlikte Batı Anadolu'da Pers hakimiyeti süreci başlamıştır. Bu döneme ilişkin Priene hakkındaki ilk veri Kyros'un Lydia seferinden sonra Kroisos'un hazinesi ve Lydia esirlerini Ekbata'ya getirmesi için görevlendirildiği Paktyas'ın, ihaneti üzerine generallerinden Mazares'i Paktyas'ı yakalanması ve ayaklanmaya katılanları cezalandırması için Batı Anadolu'ya göndermesiyle başlar. Bu süreçte Mazares ayaklanmaya yardım eden halkları cezalandırır, Menderes Ovası yerleşimlerini tahrip eder ve Priene'yi köleleştirir[31]. Ionia ayaklanmasının ardından Lade Adası açıklarında gerçekleşen Lade Deniz Savaşı'na Priene'nin on iki gemiyle katıldığı bilinmektedir[32]. MÖ 479 yılındaki Mykale Savaşı sonrasında kısa süreli de olsa Pers hakimiyetini sona erdiği görülmektedir[33].

Thukydides olasılıkla MÖ 442-440 tarihleri arasında Samos ve Miletos'un Priene üzerinde hakimiyet mücadelesi olduğunu aktarmaktadır. Söz konusu dönemde Priene'nin oldukça güçsüzleştiği anlaşılmaktadır[34]. Peleponnessos Savaş'ın ardından olasılıkla MÖ 397 yılında Pers Ordusu ve Karialılar, Sparta ve Ion kentleri arasında bir çarpışma daha meydana gelmiştir. Ksenophon, savaş sırasında Peloponnesos'tan gelen askerlerin sessizce savaşa hazırlandığı, Priene ve bazı Ion kentlerinden gelen askerlerin ise silahlarını tahıllar üzerine bırakıp kaçtıklarını ve bu durumun da Sparta ve Ion cephesinin çok fazla

[28] Strab. XIV.1.12.
[29] Hdt. I. 27.
[30] Diog. Laert. 1.5. Diogenes Laertius, *Lives of Eminent Philosophers*. (Çev. Hicks, R. D.), Cambridge: Harvard University Press, 1972.
[31] Hdt. I. 161.
[32] Hdt. VI.8.
[33] Hdt. IX.90- 107.
[34] Thuc.1.115.2. Thucydides, *The Peloponnesian War*. (Çev. Crawley, R.), London: J. M. Dent, 1910.

dayanamayacaklarını gösterdiğini aktarmaktadır[35]. MÖ 386 yılından Büyük İskender'in Batı Anadolu kentleri hakimiyeti sürecine kadar Priene Pers hegemonyası altında varlığını devam ettirmiştir.

MÖ 4. yüzyılın ortalarında Priene kenti günümüzde kalıntılarıyla varlığını sürdürdüğü konuma taşınmıştır. Yeni kentin kurulma nedeni hakkında bilgiler oldukça yetersizdir ve yeni Priene yerleşiminde gerçekleşen çalışmalarda da en erken buluntunun Geç Klasik Döneme ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geç Klasik Dönem'de inşasına başlanan Athena Polias Tapınağı'nın ante bloklarının birinde "*Basileus İskender bu tapınağı Athena Polias'a adadı*" ifadesi yer almaktadır. Olasılıkla Ephesos Artemis Tapınağı için Büyük İskender tarafından yapılan yardım teklifinin benzeri Priene'de de gerçekleşmiştir[36].

Büyük İskender'in ölümünden sonra ardılları arasındaki mücadelede Priene önce Seleukhosların daha sonra Ptolemaiosların yönetim sınırları içerisinde yer almıştır[37]. Dış işlerinde bağlı bulunduğu krallığına göre hareket eden kent, iç işlerinde Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar kendi meclisinin aldığı kararları uygulamıştır[38]. MÖ 277-274 yılları arasında yaşanan Galat akınlarında Priene kentinin de kutsal alanları tahrip edilmiştir. Galat istilası sırasında Sotas isimli Prieneli'nin kendini tehlikeye atarak Priene'yi savunduğunu ve bu kahramanlığın sonucunda onurlandırıldığını Bizans Dönemi Kilisesi çalışmaları sırasında devşirme olarak kullanılmış onurlandırma yazıtından öğrenmekteyiz[39]. III. Suriye Savaşı'nın sonucuyla, MÖ 246 yılında Priene Ptolemaiosların egemenliğine altına girse de bu durum uzun sürememiş, MÖ 2. yüzyıl başlarında tekrar Seleukhos Krallığı hegemonyasına dâhil olmuştur[40]. MÖ 188 yılında imzalanan Apameia Barışı sonrasında Priene kentindeki Seleukhos Krallığı etkisi sonra ermiş, Roma Cumhuriyeti, Priene'yi serbest müttefik olarak tanımlamıştır. Fakat Samos ile yıllar boyunca anlaşmazlık yaşadıkları topraklar (Dryoussa) hakkında Samos lehine karar verilmiştir[41]. MÖ 2. yüzyılın ortalarında Priene'de başka bir siyasi kriz meydana gelir. Kappadokia Kralı Orophernes, 400 talentlik servetini Priene kenti yönetimine emanet eder, Orophernes'in krallığın başına

[35] Xen. Hell. III.2.17. Xenophon, *Cyropaedia in Seven Volumes, 1 and 2.* (Çev. Brownson, C. L.), Cambridge: Harvard University Press,1921.
[36] Hiller von Gaertringen, 1906, 129, Nr. 156. Ephesoslular Büyük İskender'in teklifini bir tanrının başka bir tanrıya tapınak yaptırmayacağı söyleyerek reddetmişlerdir.
[37] Rumscheid, F., (2000). Küçük *Asya'nın Pompeisi.* (Çev. Bulgurlu S.). İstanbul: Ege Yayınları.18.
[38] Rumscheid, 2000, 16.
[39] Hiller von Gaertringen, 1906, 23, Nr.17.
[40] Errington, R. M. (2017). *Hellenistik Dünya Tarihi MÖ 323-30.* (Çev. Günata, G.), İstanbul: Homer Kitap Evi. 130-131.
[41] Hiller von Gaertringen, 1906, 37, Nr.37.

geçtiğinde halktan topladığı paralarla söz konusu servete sahip olduğu aktarılır. Orophernes'ten sonra tahta çıkan V. Ariarathes Priene'den 400 talenti geri ister fakat cevap olumsuz olur, Priene serveti Orophernes'e geri verir. Bunun üzerine II. Attalos'un desteğiyle Kappadokia Krallığı Priene'ye savaş açar, Priene önce Rhodos'a elçi gönderir, sonra Roma Cumhuriyeti'nden koruma talep eder fakat Roma destek göndermez[42].

Priene antik kentinde yürütülen çalışmalarda MÖ 140-130 tarihleri arasında yangın ve yıkım tabakası tespit edilmiştir. Söz konusu tabakanın savaş ya da yağma ile ilgili olmadığı, Telonaia dağından kopan kaya kütlelerinin sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır, bu evrede zarar gören konutların çoğu tekrar kullanılmamıştır[43]. Pergamon Kralı III. Attalos'un vasiyeti sonucunda Priene de MÖ 129 yılında Asya Eyaleti'ne dâhil olur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde kentte imar faaliyetlerinin diğer kentlere oranla daha az olması bu dönemde güçlü bir yapıya sahip olmadığını göstermektedir. Kent, MS 3. yüzyıl ikinci yarısına kadar sikke basmaya devam etmiş, MS 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun bölünmesiyle Doğu Roma sınırlarında yer almış, MS 5. yüzyılda Ephesos metropolitliğine bağlanmıştır. Bu dönemde agora ve çevresinde kilise, sinagog ve şapellerin varlığı dikkat çekicidir. MS 13. yüzyıla kadar Priene'de yaşam süreklilik arz etmiş, kentin adı Sampson olarak değiştirilmiştir. MS 1280 yılında Türklerin kontrolü altına girmiş ve antik kent sahası içerisinde bu dönemden sonrasına ilişkin veri tespit edilememiştir[44].

1.3. Araştırma Tarihçesi

Priene kentiyle ilgili yapılan ilk çalışmalar, 17. yüzyılda gerçekleştirilmiştir. 1673 yılında İngiliz B. Pickering, J. Salter ve G. Wheler, Smyrna'da başladıkları Anadolu seyahat rotasında Priene'ye de uğrarlar. Söz konusu seyahat notları 1682 yılında G. Wheler tarafından yayınlanır. Bölgedeki diğer yerleşimlerden Panionion, Miletos ve Myus'un hakkında bilgi notlarını derleyen yazar Priene hakkında Strabon'un aktarımlarına atıfta bulunarak "*Sanson*" isimli bir köyden bahseder ve bu alanda gördükleri sütun ve yazıtları aktarır. G. Wheler, daha sonra Miletos ve Maiandros'un konumu göze alarak yerleşimin

[42] Plb. 33.6. Polybius. *Histories*. (Çev. Shuckburgh, E. S.), London: Macmillan,1889.
[43] Raeck, W., (2003). Die Arbeiten in Priene im Jahre 2002, *25. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt*, Ankara, 176.
[44] Rumscheid, 2000, 22.

"*Prienia"* olabileceğini, kalıntıların arkasında yer alan dağın ise Mykale olduğunu aktarır[45]. Böylelikle ilk defa 17. yüzyılda kentin lokalizasyonu yapılmış olur.

1733 yılında Londra'da F. Dashwood ve T. Anson tarafından Yunan ve Roma eserlerinin incelenmesi ve yeni eserlerin türetilmesi için kurulan Society of Dilettanti – Dilettanti Cemiyeti tarafından 1764 yılında Anadolu'nun batı kıyılarında yer alan yerleşimlerin incelenmesi için bir grup araştırmacıya fon sağlanır. Birinci Ionia gezisi olarak adlandırılan araştırma projesine N. Rewet, W. Pars ve R. Chandler katılır. Söz konusu gezi kapsamında Teos Dionysos Tapınağı, Priene Athena Polias Tapınağı, Didyma Apollon Kutsal Alanı ve Mylasa yakınlarında yer alan bir tapınak incelenmiştir. Araştırma gezisinin son bulmasıyla belgelenen yapılar, o dönemde gözle görülebilen arkeolojik eserlerin durumu resmedilmiş ve rekonstrüksiyon denemeleri yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, 1769 yılında yayınlanmıştır. Araştırmacıların Priene hakkındaki değindikleri bilgiler, erken Priene yerleşiminin alüvyon altında kaldığı, kentin şu an bir iç kent statüsünde olduğu, Miletos ile arasında erken dönemlerde körfezin yer aldığına dair bilgiler aktardıktan sonra Athena Polias Tapınağı üzerine incelemelerde bulunulmuştur. Tapınağın anta bloğu üzerinde yer alan Büyük İskender'e ait yazıttan bahsedilir ve 18. yüzyıldaki görünümü, mimari elemanlarının, mimari bezemelerinin ayrıntılı tanım ve çizim yöntemiyle incelenmesi gerçekleşmiştir[46].

Dilettanti Cemiyeti tarafından desteklenen ikinci araştırma gezisi 1811-1812 yılları arasında Mimar F. Bedford, J. P. Gandy ve W. Gell tarafından gerçekleşmiştir. Söz konusu çalışmanın sonuçları 1821 yılında Dillettanti Cemiyeti'nin araştırma raporu olarak sunulmuştur. 1769 yılında yayınlanan seyahat notlarından farklı olarak Samos kenti gezi planına dahil edilmiştir. R. Chandler, R. Rewet ve W. Pars'ın Priene Athena Tapınağı araştırma raporundan farklı olarak 1821 yılında yayınlanan raporda Priene bölümünde öncelikle Menderes'in alüvyonlarla doldurduğu alan ve bu duruma bağlı olarak etkilenen Myus ve Miletos gibi kentlerin de detayları aktarılmıştır. Priene özelinde Athena Polias Tapınağı mimari elemanları tekrar incelenmiş, tapınak ve propylonun mimari çizimleri gerçekleştirilmiştir. Kentin agorasına ait belgeleme çalışmaları yapılmış ki bu durum Priene

[45] Wheler, G., (1682). *Journey in Greece*. London. 268.
[46] Chandler, R., Revett, N., Par, W., (1769). *Ionian Antiquities,* The Socety of Dilettanti, London: T. Spilsbury and W. Haskell.13-27.

araştırma tarihçesi için önemli bir husustur. Söz konusu çalışmada aynı zamanda kentin tespit edilen yapılarının planı oluşturulmuştur[47].

Dilettanti Cemiyeti üyesi R. P. Pullan 1861 yılında Priene Athena Tapınağı'nda tekrar incelemelerde bulunmuştur. 1868/1869 yılında ise Diletttanti Cemiyeti adına L. Lyons'un izniyle kente kazı çalışmalarına başlamıştır. Sistemli olmayan çalışmaların raporunu 1881 yılında yayınlanmıştır. R. P. Pullan Priene hakkında yapılan araştırmaların sunulduğu diğer yayınlardan farklı olarak kenti tarihsel sürecine ilişkin araştırmaları söz konusu yayında detaylıca yer vermiştir. İki yıl süresince belirli periyodlarda devam eden kazı çalışmalarında tespit edilen arkeolojik buluntuların birçoğu o dönemde British Museum'a götürülmüştür[48]. Athena Polias Tapınağı'ndan bulunmuş yazıtlar ve heykellerden oluşan eser grubu daha sonra farklı yıllarda araştırmacılar tarafından yayınlanmıştır[49]. R. P. Pullan'ın çalışmalarına ait sonuçlar, Priene yapılan çalışmalar ve kent hakkında genel değerlendirmelere değinilmiştir[50].

1895 yılında Priene'deki ilk sistemli kazıları Carl Humann'ın Osmanlı Hükümeti'ne izin talebiyle ve hükümetin olumlu geri dönüşüyle başlamıştır. C. Humann Priene'de kısa süre çalışabilmiş vefatı nedeniyle kazı yürütücülüğü H. Schader ve Th. Wiegand'a geçmiştir. C. Humann'ın Priene'deki kısa süreli çalışması sonucunda antik kente ulaşım sorunu giderilmeye çalışılmış ve günümüzde dahi kullanılan kazı evi inşa edilmiştir[51].

1896-1899 yılları arasında Priene'de yürütülen kazı çalışmaları H. Scrader ve Th. Wiegand yürütücülüğünde devam etmiş ve çalışmaların sonuçları farklı yayınlarda sunulmuştur[52]. Söz konusu dönemde ulaşılan arkeolojik eserlerin bir bölümü Berlin'e götürülürken bir kısmı da Müze-i Hümayun'na (İstanbul Arkeoloji Müzeleri) taşınmıştır.

---

[47] Antiquities of Ionia, (1821). *Published by the Society of Dilettanti, Part the First*. London. 11-28, PL. IV-XVIII.

[48] Antiquities of Ionia, (1881). *Published by the Society of Dilettanti, Part the IV*. London. 21-32.

[49] Hicks, E. L., (1890). *The Collection of Ancient Greek Inscriptions in the British Museum III. Priene, Iasos and Ephsos.* Oxford: The Clarendon Press.1-54.

[50] Rayet, O., Thomas, A., (1880). *Milet et le Golfe Latmique II*. Paris.1-24

[51] Rumscheid, 2000, 224, Res. 194.

[52] Wiegand-Schrader, 1904. Yazıtlar, F. Hiller von Gaertringen tarafınan 1906 yılında yayınlanmış, Sikkeler, K. Regling tarafından 1927 yılında "*Die Münzen von Priene*" adlı eser kapsamında değerlendirilmiş, Tiyatro, 1921 yılında A. v. Gerkan tarafından "*Das Theater von Priene als Einzelanlage und in seiner Bedeutung für das hellenistische Bühnenwesen*" adlı kitapla ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Kentte yürütülen sistemli kazı çalışmalarına bu dönemden sonra uzun bir ara verilse de kent üzerine birçok yayın bilim dünyasına sunulmuştur[53].

Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından, W. Müller-Wiener yürütücülüğünde, 1977-1982 yılları arasında Priene'de çalışmalar tekrar başlamıştır. Söz konusu çalışmalar 1990-1998 yılına kadar W. Koenigs tarafından sürülmüştür. 1998 yılında W. Koenigs ve W. Raeck yürütücülüğünde başlatılan "*Antik Priene'de Şehir Gelişimi, İkamet Durumları ve Yaşam Koşulları*" adlı proje kapsamın kentte yürütülen kazı çalışmaları özellikle konut alanlarında yoğunlaşarak devam etmiştir[54]. 2000 yılından 2014 yılına kadar devam eden Alman Arkeoloji Enstitüsü destekli W. Raeck başkanlığındaki Priene kazı projesi tamamlanmıştır. 2014 yılında Milet Müzesi başkanlığında, İ. H. Mert bilimsel danışmanlığında sürdürülen sistemli kazılar günümüzde de devam etmektedir[55].

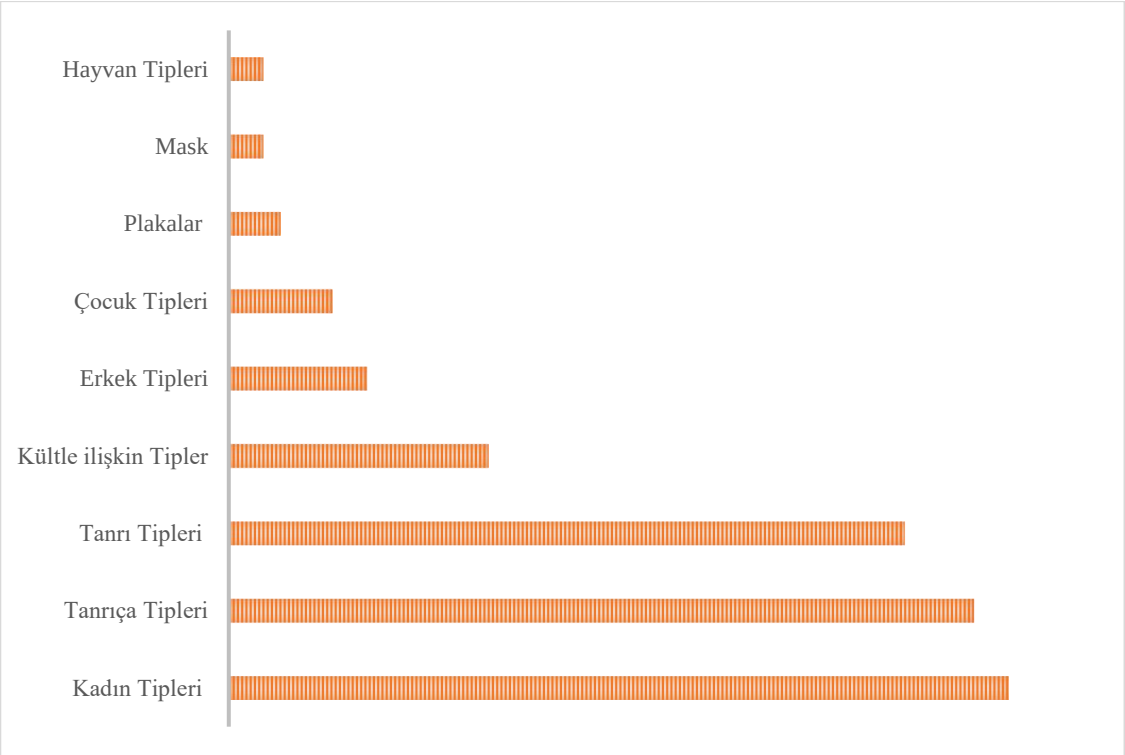
[53] Priene kenti ile ilişki literatür hakkında bknz. Rumcsheid, 2000: 226-233.
[54] Koenigs, W., Raeck, W. (2000). Priene Bericht Über die Kampagne 1999. *22. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt,* Ankara.181.
[55] Akat, H. İ., Mert, İ. H., Filges, A., (2015). 2014 Yılı Priene Çalışmaları. *37. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 3*, Ankara, 121-146; Akat, H. İ., Mert, İ., (2016). 2015 Yılı Priene Çalışmaları. *38. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 99-120; Akat, H. İ., Mert, İ., (2017). 2016 Yılı Priene Çalışmaları. *39. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 454-475; Akat, H. İ., Mert, İ., (2018). 2015 Yılı Priene Çalışmaları. *40. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 219-238.

2. BÖLÜM

2. PİŞMİŞ TOPRAK FİGÜRİN VE PLAKALAR

Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan, 1974 yılında Priene antik kentinde yapılan kurtarma kazısı sonucunda saptanan pişmiş toprak figürinler teknik detaylar, tipolojik ve ikonografik özellikler, tarihleme ve Batı Anadolu koroplastik sanatı stili özellikleri bağlamında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen figürinler farklı tipolojik ve ikonografik özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda ana tip ve alt tipleri kapsamlı olarak incelenmiştir. Söz konusu çalışmada yer alan figürinlerin tamamının etütlük nitelikte olması nedeniyle korunma oranları oldukça düşüktür. Bu doğrultuda, tez kapsamında tipolojik özellikleri analoji yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve ait oldukları tipolojik sınıflandırma içerisine dahil edilmiştir. Aynı kalıp veya aynı tipin farklı varyasyonları tespit edilen örnekler üzerinde tamamlama önerileri sunulmuştur. Çalışma bu özelliğiyle parça bütün ilişkisinin sağlanması ve daha sonra yapılacak koroplastik çalışmalara katkı sağlaması açısından örnek oluşturmaktadır.

Değerlendirilen figürin parçalarında dokuz ana grup tanımlanmıştır. Tanrıçalar grubu içerisinde; Aphrodite, Demeter, Kore (Persephone), Athena ve Kybele figürin parçaları yer almaktadır. Tanrılar grubu içerisinde; Eros, Herakles, Attis ve Telesphoros figürinlerine ait tipolojiler tanımlanmıştır. Kültlerle ilgili figürinler başlığı altında; Herme, Hierodoulos, Baubo, minyatür sunak/Arulae parçaları değerlendirilmiştir. Herme tipleri grubunda Dionysos, Hermes ve kişisel herme tipleriyle Hermelere ait parçalar incelenmiştir. Mask tipleri başlığı altında tekil örneklerle temsil edilen Dionysos ve komedi maskı yer almaktadır. Çalışmanın en yoğun tipolojik grubunu kadın tipleri bölümü oluşturmaktadır. Bu grup içerisinde Tanagra stili etkili kadın figürini parçaları, Mousa, rahibe ve dansçı tipleri yer almaktadır. Erkek tipolojisine ait örnekler kadın figürinlerine oranla daha az örnekle temsil edilmektedir, fakat farklı tipolojik özellikler göstermeleri açısından Hellenistik Dönem koroplastiğinin erkek tiplerini yansıtması açısından önemlidir. Diğer tipolojik başlıklar çocuk tipleri, hayvan tipleri ve plakalarından oluşmaktadır. Çalışma kapsamında toplam yüz altmış beş örnek değerlendirilmiştir, sayısal dağılımı aşağıdaki gibidir (**Grafik 2.1)**.

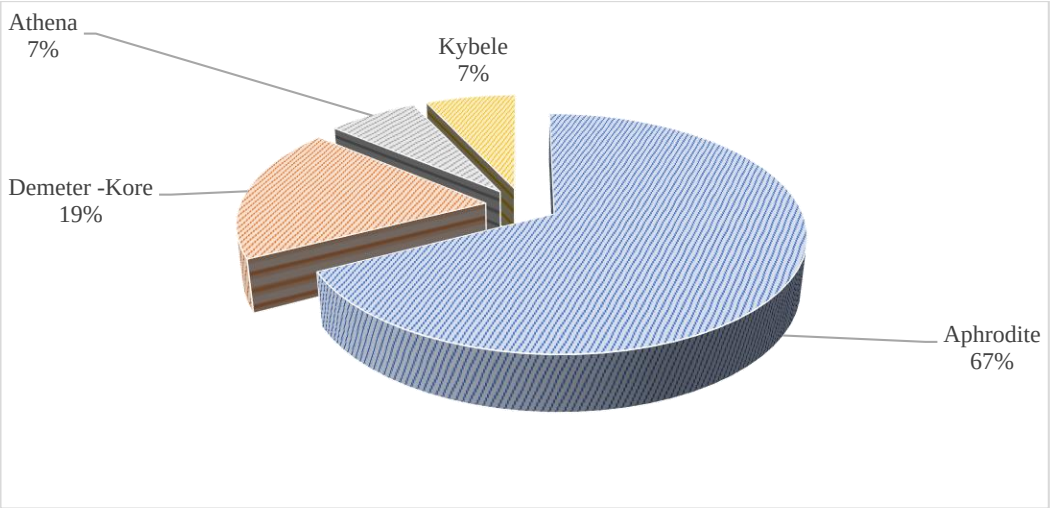

Grafik 2.1. Figürinlerin tipolojik dağılım grafiği.

2.1. Tipoloji, İkonografi ve Tarihleme

2.1.1. Tanrıça Tipleri

Çalışma kapsamında incelenen figürin tiplerinde tanrıça ana tipoloji içerisinde Aphrodite, Demeter, Kore, Athena ve Kybele figürinleri yer almaktadır. Hellenistik Dönem'le birlikte başlayan ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğunlaşan Aphrodite figürinleri farklı buluntu merkezlerinde olduğu gibi Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında da tanrıça tipolojinin en yoğun buluntu grubunu oluşturmaktadır. Bu nedenle tanrıça tipolojisi içerisinde sayısal dağılım göze alınarak figürinlerin alt tipleri ve ikonografileri incelenmiştir.

Grafik 2.2. Tanrıça figürinlerinin tipolojik dağılım grafiği.

2.1.1.1. Aphrodite Tipleri

Tanrıçalar tipolojisi içerisinde en yoğun grubu Aphrodite figürinleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda **K. 1-29** numaralı eserler Aphrodite olarak tanımlanmıştır. Öncelikle Aphrodite'nin ikonografisi üzerinde durulmuş ve daha sonra alt tipler detaylıca ele alınmıştır. Değerlendirme kapsamındaki Aphrodite figürinleri Hellenistik Döneme tarihlenmektedir. Batı Anadolu kentlerinde özellikle Hellenistik Dönem'de Aphrodite figürinlerinin farklı alt tiplerde üretildiği ve yoğunlaştığı gözlenmiştir. Hellenistik Dönem öncesinde giyimli ve sayısal olarak daha az oranda saptanan Aphrodite figürin tipleri özellikle heykel sanatında, MÖ 4. yüzyılda Praksiteles'in Knidoslu Aphrodite heykelinin etkisiyle birlikte farklı varyasyonlarda pişmiş toprak figürin örnekleri üretilmiş ve yaygınlaşmıştır. Bu nedenle özellikle Hellenistik Dönem figürin tiplerinde Aphrodite figürinleri buluntu merkezlerinde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yunan panteonunda birçok tanrı ve tanrıçanın olduğu gibi Aphrodite'nin de kökeni hakkında farklı görüş ve düşünceler mevcuttur. Uzun yıllar tartışmalara konu olan Aphrodite'nin kökeni hakkında kabul görülen üç temel teori bulunmaktadır. En yaygın kabul edilen görüş Yakındoğu etkisi, ikinci temel teori Kıbrıs kökeni ve daha az kabul gören Hint Avrupa kökenli Ushas'tan evrildiğidir[56]. Bu çalışmanın konusu tanrıçanın kökeni

[56] Cyrino, M. S. (2010). *Aphrodite. Gods and Heroes of the Ancient World*. London- New York: Routledge Taylor & Francis Group, 18-19.

hakkında olmasa da ikonografik bağlantıları ve simgelediği anlamlar figürinlerle de bağlantılıdır.

Yunan pantheonuna girişi farklı antik kaynaklarda benzer mitolojik hikayeler kapsamında anlatılsa da Aphrodite'nin kökeninde İştar, İnanna ve Astarte'nin izleri gözlenmektedir. Buna karşın Hesiodos'un aktarımlarında ve Homerik ilahilerde tanrıçanın kökeninin Kıbrıs olduğu ifade edilmektedir[57]. Antik kaynakların aktarımları dışında Aphrodite adının geçtiği en erken arkeolojik veri 1954 yılında İtalya'nın batısında Ischia kazılarında tespit edilen kotyle üzerindeki "*Ben Nestor'un bardağıyım, içmeye iyi gelirim. Kim bu kadehten içerse arzu onu güzel taçlı Aphrodite için ele geçirecek"* ifadesi yer almaktadır[58].

Kompozit kimliğinden kaynaklı olarak deniz, kara ve gökyüzüyle bağlantılı atribütler ve görevlere sahiptir. Bu nedenle geniş bir coğrafyada yayılım göstermekte ve ona ait figürin tiplerinin yoğun olması bu konuyla açıklanabilir. Tanrıçanın figürin tiplerine de yansıyan epitetleri; gökyüzüyle bağlantılı olarak Ourania, insan davranışları, cinsellik ve arzuyla bağlantı olarak Peitho: ikna, Himeros: kontrol edilemeyen arzu, Pandemos: tüm insanlara ait, Philommeides: gülümseme seven, denizle ilişkili olarak; Anadyomene: denizden yükselen, Pontia – Pelagia: denizin annesi, Euploia: yelkenli kadın, Limenia: limanın kızıdır[59]. Çok yönlü kimliği nedeniyle geniş bir coğrafi alanla tapınım görmüş fakat figürin tiplerine etkisi en çok cinsellik kimliği ve doğuş mitosuyla bağlantılı olarak yansımıştır.

---

[57] Hes. Th. 195-210.
"Ak köpükler çıkıyordu tanrısal uzuvdan:
Bir kız türeyiverdi bu ak köpükten.
Önce kutsal Kythera'ya uğradı bu kız,
Oradan da denizle çevrili Kıbrıs'a gitti.
Orda karaya çıktı güzeller güzeli tanrıça,
Yürüdükçe yeşil çimenler fışkırıyordu
Narin ayaklarının bastığı yerden.
Aphrodite dediler ona tanrılar ve insanlar
Bir köpükten doğmuş olduğu için,
Güzel çelenkli Kythera'lı da dediler ona
O adanın kıyılarına uğradığı için,
Kıbrıslı da derler orda sulardan çıktığı için,
Philomedeia da derler hayalardan türedi diye."
HH 6; "*Egemenliği tüm deniz kıyısındaki Kıbrıs'ın duvarlı şehirleri olan görkemli Afrodit'in altın taçlı ve güzel şarkısını söyleyeceğim…"*
[58] Cyrino, 2010, 25.
[59] Cyrino, 2010, 3.

Aphrodite tasvirleri birçok araştırmacı tarafından giyimli ve çıplak olarak iki ayrı sınıflandırmaya dahil edilmiştir. Kökeni hakkında atıfta bulunan tanrıçaların erken dönemlerden itibaren çıplaklık olgusuyla betimlendikleri gözlemlense de Aphrodite tasvirlerindeki çıplaklık Batı Anadolu ve Yunan plastik sanat içerisinde aşamalı olarak ilerlemiştir. MÖ 470- 450 yıllarına tarihlenen Ludovisi tahtındaki Aphrodite betiminde tanrıçanın doğuşunun aktarıldığı ikonografide kıyafetlerin ıslak ve şeffaf işlenmesi bir kırılma noktası olarak kabul edilebilir. Daha sonra plastik sanatta Aphrodite heykellerinde kıyafetin ıslak veya şeffaf işlenmesi karşımıza çıksa da Praksiteles'in Knidoslu Aphrodite heykeline kadar yarı giyimli/ giyimli olarak tasvir edilmiştir. Knidoslu Aphrodite heykelinde çıplaklık kavramı Aphrodite betimlerinde bir kırılma noktası oluşturmuştur. Özellikle Hellenistik Dönem'de Aphrodite tipolojisinin plastik eserlerde yoğun bir tema olarak karşımıza çıkması çıplak ve yarı-giyimli veya az miktarda da olsa giyimli örneklerle farklı tipolojilerde görülmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen Priene 1974 yılı figürinleri içerisinde Aphrodite olarak tanımlanan örneklerde de yoğunluğu çıplak Aphrodite figürinlerine ait parçalar oluşturur. Giyimli Aphrodite figürinlerinin sayısal olarak daha az oranda yer alması olasılıkla Priene 1974 yılı kurtarma kazısında tespit edilen Aphrodite figürinlerinin Hellenistik Dönem içlerine tarihlenmesiyle bağlantılı olmalıdır. Praksiteles'in Aphrodite çıplaklığındaki kırılma noktası Batı Anadolu Aphrodite figürinlerinin tipolojik gelişimine ve farklı varyasyonların üretilmesine zemin oluşturmuştur.

1974 yılında Priene'den saptanan figürin buluntuları arasında yirmi dokuz adet Aphrodite figürini parçası yer almaktadır. Söz konusu örneklerin tamamı figürin parçalarından oluşmakta ve bu nedenle tipolojik atıf ve alt tip, spesifik özellikler barındırılan örnekler üzerinden tanımlanabilmiş, net veri sağlamayan örneklerde ise ait olabilecekleri alt tip önerisi sunulmaya çalışılmıştır. İncelenen Aphrodite figürinleri parçaları arasında tipolojik özellikleri saptanan Velificatio, Milo, Doidalses, Genetriks, Anadyomene ve sandaletini çözen Aphrodite tipleri tespit edilmiştir.

Aphrodite Velificatio

Çalışmada ele alınan ilk örnek, **K. 1** numaralı Aphrodite figürini, baş ve kıyafetin bir bölümünden oluşmaktadır. Olasılıkla başın etrafını çevreleyen daire istiridye kabuğunu ifade etmektedir. Tanrıçanın himationuyla başının etrafından bir çerçeve oluşturulmuştur.

Velificatio (kıyafetiyle oluşturulan çerçeve), tanrıçanın doğuş mitosuna bir gönderme amacıyla oluşturulmuştur. İstiridye kabuğunun merkezinde yer alan tanrıçanın baş kısmı oldukça aşınmıştır, başında yüksek bir stephane bulunmaktadır. Stephanenin altında yer alan saçlar ortadan ayrılmış ve yüzün her iki yanına bukleler halinde uzanmaktadır. Yüzünde yer alan tahribat nedeniyle detayları anlaşılamamaktadır. Baş cepheden işlenmiş, boyun hareketsizdir. Figürinin arka kısmında askı amacıyla açılmış dairesel formlu bir alan yer almaktadır. Benzer tipteki örnekler; Priene[60], Myrina[61], Pergamon[62], Troas[63], Tavolia[64], Kibyra[65], Gaziantep Arkeoloji Müzesi[66] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonda[67] yer almaktadır.

K. 1 numaralı figürinin ait olduğu tipolojide ortak nokta himationun tanrıçanın başını çevrelemesidir. Bu hareket velificatio olarak adlandırılır. Söz konusu tipolojinin farklı varyasyonları üretilmiştir. Ayakta, çıplak veya yarı giyimli ayakta ya da oturan, yunus üzerinde oturan farklı örnekleri Batı Anadolu kentlerinden tespit edilmiştir. Priene 1974 yılı buluntusu **K. 1** numaralı Aphrodite figürini söz konusu tipolojinin hangi alt varyasyonuna ait olduğu boynun alt kısmından itibaren kırık ve eksik olması nedeniyle saptanamamıştır. Fakat başı çevreleyen velificatio ve merkez noktada yer alan tanrıçanın stephaneli başı benzer örneklerde de olduğu gibi tipolojinin ana etmenlerini oluşturmaktadır. Olasılıkla

[60] Rumscheid, F. (2006). *Die figürlichen Terrakotten von Priene Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht antiker Parellelbefunde*. Archeologische Forschungen Band 22, Priene Band 1. Reichert: Wiesbaden, Tafel 23, Kat. Nr. 49, Tafel 49, Kat. Nr. 118,119.

[61] Mollard Besques, S. (1963a*). Catalogue Raisonne des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II Myrina. Musee du Louvre et Collestions des Universites de France*. Paris: Editions des Musees Nationaux., Pl. 32, a- LY 1557, c- Myrina 937, f- MYR 47; Kassab, D. (1988*). Statuettes en Terre cuites de Myrina Corpus Monogrammes, Lettres et Signes*. Paris: Librairie d'Amerique et d'Orient Adrien Maisonneuve, Pl. 6, 10, 11, 243,244; Çekilmez, M., Arinç, M., Taşpınar, P. (2021). *Bergama Müzesindeki Myrina Terracotta Figürinleri, Myrina ve Gryneion-4*. İzmir, 158, K. 23.

[62] Winter F. (1903). *Die antiken Terrakotten Vol. III, Die Typen der figürlichen Terrakotten, I-II*. Berlin-Stuttgart, 212,5; Kielau, S. (2009). *Terrakotten aus Pergamon, Tonfiguren aus Wohnhäusern der Stadtgrabung. Dissertation*, Bilefeld University, 54, Taf 6, A.

[63] Kaplan, D. (2009). *Çanakkale Arkeoloji Müzesi Frank Calvert Koleksiyonu Terrakotta Figürinleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara, Levha 10, Kat. No. 35.

[64] Kaplan, 2009, Levha 11, Kat. No. 38.

[65] Günal, B. (2019). *2006-2015 Yılları Arasında Kibyra Kazılarında Ele Geçen Terrakotta Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, Levha II, Kat. No. 1, Res.6, f.

[66] Yılmaz, K. (2021*). Gaziantep Arkeoloji Müzesi Bir Grup Pişmiş Toprak Figürini.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, Levha 16, 4.

[67] Cokay Kepçe, S. ve Gerçeker, S. Ö. (2011). *Kilden Suretler. Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan Antik Çağ Terrakotta Figürinleri / Images In Terracotta- Ancient Terracotta Figurines In The Sadberk Hanım Museum Collection*. İstanbul, 74.

Aphrodite'nin doğuş mitosuna bir gönderme niteliğindeki tipolojide himationdan oluşturulan velificatio istiridye kabuğunu temsil ediyor olmalıdır.

K. 1 numaralı Aphrodite figürinin yüzünün tahrip olması nedeniyle tarihleme analoji yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Benzer örnekler içerisinde en erken buluntu Pergamon'dan saptanmış ve MÖ 3-2 yüzyıl aralığına tarihlenmiştir[68]. Pergamon örneğinde olasılıkla bir yunus üzerinde oturmakta, vücudunun üst kısmı çıplak, başının etrafını çevreleyen himation sol kola dolanmıştır. Sağ kolu vücuduna paralel yukarı uzanır ve himation kıvrımlarını kavrar. Duruş, saç stili ve başında yer alan stephane, **K. 1** numaralı örnekle oldukça benzerdir. Myrina'da bulunan ayakta, vücudunun alt kısmı giyimli, üst kısmı çıplak iki örnek ve oturan yarı giyimli benzer bir örnek daha tespit edilmiştir. Myrina buluntularının tamamı korunmuş, bu nedenle **K. 1** numaralı Priene örneğinde himation ve başın boyna kadar olan kısmı karşılaştırılmıştır. Myrina örnekleri MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir[69]. Figürinlerin başını çevreleyen himation başla kontrast oluşturacak şekilde tasarlanmıştır, bu yönüyle **K. 1** numaralı örnekle farklılıklar göstermektedir. **K. 1** numaralı Aphrodite figürinin de baş cepheden ve hareketsiz işlenmiştir.

Kibyra antik kentinden **K. 1** numaralı figürinle benzer başka bir Aphrodite figürini tespit edilmiştir[70]. Kırık parçaların birleştirilmesiyle tamamlama önerisi sunulan örnekte Aphrodite'nin saç stili, boyun uzunluğu, yüz detayları dikkate alındığında **K. 1** numaralı örneğe göre daha geç özellikler gösterdiği gözlenmiştir. Gaziantep Müzesi'nde korunan buluntu yeri bilinmeyen ve satın alma yoluyla müze koleksiyonuna dahil edilen örnek, **K. 1** numaralı Aphrodite figüriniyle benzer tipolojik unsurlar barındırmaktadır. Araştırmacı tarafından "*Aphrodite Anadyomene"* olarak tanımlanan söz konusu örnek[71], Priene örneğiyle oldukça benzer tipolojik özellikler taşımakta fakat Roma İmparatorluk dönemine özellikleri göstermektedir.

K. 1 numaralı figürinle aynı tipolojideki diğer örnekler Priene'den tespit edilmiş ve F. Rumscheid tarafından yayınlanmıştır[72]. Benzer tipteki iki örnek, diğer buluntu merkezlerinden giyimli olmalarıyla ayrılmaktadır. Figürinlerin, **K. 1** numaralı örnekten farklı olarak arka plandaki velificatiodan kopması ve üç boyutlu bir izlenim yaratması

[68] Kielau, 2009, 54.
[69] Mollard Besques, 1963a, 29.
[70] Günal, 2019, 103; Levha II, Kat. No. 1, Res. 6, f.
[71] Yılmaz, 2021, 149.
[72] Rumscheid, 2006, Tafel 49, Kat. Nr. 118,119.

nedeniyle aynı buluntu merkezinde olmalarına rağmen Yüksek Hellenistik dönem özellikleri taşıdıkları gözlenmiştir. Bu bağlamda, söz konusu tipolojinin farklı varyasyonlarının Priene kentinde Hellenistik Dönem'de uzun bir süre tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer örneklerle yapılan karşılaştırmalar sonucunda **K. 1** numaralı Aphrodite figürinin MÖ 2. yüzyıl özellikleri taşıdığı tespit edilmiş ve Hellenistik Dönem'e tarihlenmiştir. **K. 1** numaralı Aphrodite figürinin korunma oranın az olması ve yüz detaylarının tahrip olması nedeniyle tarih aralığı geniş bir aralığa verilmiştir. Fakat İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1485 ve 1600 envanter numaralı Priene buluntusu Aphrodite figürini **K. 1** numaralı örnekle benzer özellikler göstermektedir. F. Rumscheid tarafından kapsamlı incelenen örnekler MÖ 3. yüzyıl sonu – MÖ 2. yüzyıl başına tarihlenmektedir[73]. Eserlerdeki kontrast ve üç boyutlu işlenmesi Yüksek Hellenistik Dönem özelliği göstermektedir. Bu durumda, **K. 1** numaralı örneğin baş ve boyunun hareketsiz olması ve başın himationdan ayrılmaması dikkate alındığında MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğu ve Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı anlaşılmaktadır.

Aphrodite tipleri içerisinde **K. 1** numaralı figürinin ait olduğu alt tipoloji yayınlanan benzer örneklerde belirtilmemiştir. Bazı araştırmacılar, başın etrafını çevreleyen himationun velificatio olarak tanımlamakta diğerleri ise himation olarak ifade etmektedir. Söz konusu tipin farklı varyasyonlarında duruş, kıyafet veya beraberinde tasvir edilen Eros, yunus, kuğu gibi farklı etmenler barındırsa da tüm benzer örneklerde tipin ana etmeni başın etrafını çevreleyen himation ve sayesinde oluşturulan hale/auradır. Bu nedenle **K. 1** numaralı Priene örneğinin de dahil olduğu Aphrodite tipolojisinin bir alt tipi olarak tanrıçanın himationun başını çevrelediği örnekler Aphrodite Velificatio alt tipi içerisinde değerlendirilmeli ve **K. 1** numaralı örneğin de Aphrodite Velificatio alt tipine ait olduğu önerilmektedir **(Fig. 2.1.)**.

[73] Rumscheid, 2006, 241,242.

Fig. 2.1. Myrina buluntusu korunan bir örneğe göre K. 1 numaralı Aphrodite Velificatio tipindeki figürinin tamamlama önerisi[74].

Çalışmada ele aldığımız diğer örnek **K. 2** numaralı yunus üzerinde oturan Aphrodite figürin parçasına aittir. Figürün başıyla birlikte ön yüzünün tamamı korunmuş fakat olasılıkla pişirme hatasından kaynaklı olarak yüz ve vücut detaylarında bozulmalar mevcuttur. Yunus üzerinde oturan tanrıçanın vücudunun üst kısmı çıplak, himationu sol kol üzerinden başını çevrelemektedir. Himation kıvrımları yunusun üzerine dökülmekte ve uçuşmaktadır. Aphrodite'yle beraber işlenen yunus ¾ profilden işlenmiştir. Figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. Benzer tipteki örnekler Myrina[75], Pergamon[76], Phokai[77], Klaros[78], Tavolia[79], Sicilya[80] ve Kapua'dan[81] tespit edilmiştir. Söz konusu örneklerde sadece yunus üzerinde oturan Aphrodite figürinleri dikkate alınmamış, kuğu, hippokampus ve kaz üzerinde oturan örneklerde aynı tipolojinin farklı varyasyonları olmalarından dolayı birlikte değerlendirilmiştir.

---

[74] Tamamlama önerisi tipoloji dikkate alınarak oluşturulmuştur. Myrina örneği **K. 1** numaralı örnekle çağdaş değildir.
[75] Burr, D. (1934*). Terra-cotttas from Myrina in the Museum of Fine Arts Boston*. Unpublished Ph.D. Theisis, Bryn Mawr College, Wien, 9, Fig.2; 16, Fig. 11; Mollard Besques, 1963a, Pl. 36, d- MYR 38.
[76] Winter, 1903, 212,5; Kielau, 2009, 54, Taf 6, A.
[77] Winter, 1903, 195, 4.
[78]Doğan Gürbüzer, E. (2012). *Klaros Kazıları Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinler ve Kültler Açısından Değerlendirilmeleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Levha 5, Kat. No. 15.
[79] Kaplan, 2009, Levha 11, Kat. No. 38.
[80] Kekule, R. & Otto, L. (1884). *Die Antike Terracotten von Sicilien.* Berlin-Stuttgart, XLI, 3.
[81] Winter, 1903, 195,8.

K. 2 numaralı Aphrodite figürinin ön yüzünün tamamı korunmuş olmasına rağmen pişirmede ısı kaynaklı bozulma, aşınmalar ve kıyafet detaylarında kırık ve eksikler bulunmaktadır. Figürinin Aphrodite tipolojisi içerisinde değerlendirilmesi detaylı incelemeler sonucunda vücudunun üst kısmının çıplak olması ve tanrıçanın yunus üzerinde yer alan farklı buluntu merkezlerindeki figürin tiplerine benzerliğiyle saptanmıştır. Yunus ikonografik olarak tanrıçanın özellikle denizden doğuşuyla bağlantılı sıfatları ve doğuş mitosuyla ilişkili olarak karşımıza çıkar ve Poseidon gibi Aphrodite'nin de kutsal hayvanları içerisinde yer alır. Batı Anadolu merkezlerinde yunusla birlikte işlenen Aphrodite tipleri Pergamon ve Myrina'dan saptanmıştır. Benzer tipteki Pergamon örneği **K. 1** numaralı Aphrodite Velificatio figürinin değerlendirilmesinde detaylıca ele alınmıştır. Myrina buluntusu MYR 38 numaralı yunus üzerindeki Aphrodite figürini[82], MÖ 1. yüzyıl sonuyla MS. 1 yüzyıl başlarında özellikle Aphrodite tipleri konusunda yoğun üretimler yapan koroplast Diphilos imzalıdır. Roma İmparatorluk Dönemi koroplastik sanatı özellikleri taşısa da **K. 2** numaralı örnekle tipolojik olarak benzerdir.

K. 2 numaralı Aphrodite figürini, **K. 1** numaralı figürinin için önerilen Aphrodite Velificatio tipi içerisinde değerlendirmelidir. Bunun nedeni sol koluyla tuttuğu, başının üzerinden vücudunun sağına dolanan ve yunusun başı üzerine dökülen himationdur. Başı üzerinde yer alan bozulma ve kırılmalar nedeniyle anlaşılması zor olsa da dikkatli incelendiğinde himationun başı çevrelediği ve tıpkı **K. 1** numaralı örnekte olduğu gibi stephaneli başın çevresinde bir hale görevi gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. **K. 2** numaralı örneğin üzerinde yer alan bozulmalar nedeniyle tarihlemek oldukça güç olsa da tanrıça ve yunusun hareketlerindeki kontrastın azalması, figürinin boyutunun Yüksek Hellenistik Dönem örneklerine oranla küçük olması ve cepheden işlenen vücudunun hareketsizliği dikkate alındığında Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-100 yıllarına tarihlenmesi önerilmektedir.

Sütuna Dayanan Aphrodite

Çalışmada ele alınan **K. 3** numaralı Aphrodite figürinin sağ kolu, sağ göğsü ve belinin sağ kısmı korunmuş, figürine ait diğer bölümler kırık ve eksiktir. Khiton üzerinde yer alan himation arka yüzde sol omuz üzerinden ön yüze, daha sonra göğüslerin ortasından sağ kola uzanmaktadır. Belinin sağından vücuda paralel olarak sol kola dolanır ve aşağı

[82] Mollard Besques, 1963a, 32, Pl. 36, d- MYR 38.

dökülür. Sol omuz üzerinden sağ göğse doğru çapraz bir formda dolanan himation belin sağından olasılıkla kırık olan sol kola yönelir. Sağ kol vücuda paralel, dışa açık ve hareketlidir. Arka yüz işlenmemiş, korunan kısmından anlaşıldığı üzere dörtgen formlu buhar deliğine sahiptir. Benzer tipteki örnekler; Priene[83], Tralleis[84], Myrina[85], Kyme[86], Smyrna[87], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[88], Atina[89] ve Sicilya'dan[90] bulunmuştur.

K. 3 numaralı Aphrodite figürininin, başı, boyunu, sol kolu ve vücudunun alt kısmı kırık ve eksiktir. Bu nedenle tipolojik saptama özellikle Batı Anadolu'da Hellenistik Dönem örneklerinin yoğun olduğu ve Roma İmparatorluk Dönemi içlerinde de üretilen bir göğüsün açıkta bırakıldığı benzer tipteki örnekler yardımıyla saptanmıştır. Priene'de 1895 yılında gerçekleşen kazılar sırasında 29 numaralı konut olarak adlandırılan alandan benzer tipte bir figürin tespit edilmiştir[91]. Günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan 8553 envanter numaralı figürinin her iki kolu dışında tamamı korunmuştur. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen örnek başında yer alan stephaneden kaynaklı olarak giyimli stephaneli tanrıça olarak adlandırılmıştır. Araştırmacı bir göğsün açıkta bırakılması ve başında yer alan stephaneyi dikkate aldığında, figürinin Aphrodite olabileceği konusunda öneride bulunmuştur[92]. **K. 3** numaralı figürin söz konusu Priene buluntusuyla benzer tipolojik özellikler barındırmaktadır. Bunun yanı sıra **K. 3** numaralı figürinin arka yüzünde iki kenarının korunduğu ve ölçüleri dikkate alındığında büyük dörtgen formlu buhar deliğine sahip olduğu gözlenmiştir. 8553 envanter numaralı Priene örneğiyle **K. 3** numaralı Aphrodite figürini aynı formda buhar deliğine sahiptir, olasılıkla söz konusu iki örnek aynı atölye veya çağdaş dönemde üretim yapan farklı atölyelerden üretilmiş olmalıdır.

K. 3 numaralı örnekle benzer tipteki bir başka buluntu Tralleis antik kentinin güney nekropolünden tespit edilmiştir. Sağ kolu dışında tamamı korunan Tralleis örneği **K. 3**

[83] Winter, 1903, 86, 3-4; Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24, Taf. 11, 1-5; Tafel 42, Kat. Nr. 106.
[84] Çekilmez, M. (2017). *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri.* Aydın, Levha 26, K. 17.
[85] Winter, 1903, 86, 1-5; Mendel, G. (1908). *Catalogue des Figurines Grecques de Terre cuite: Musees İmperiaux Ottomans.* İstanbul, Pl. VIII, 5, 2316; Mollard Besques, 1963a, Pl. 12, a- MYR 28.
[86]Taşpınar, P. (2019). *Kyme Doğu Nekropolü (Habaş Kurtarma Kazısı 2010-2011 Yılı) Figürinleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, K. 1, Lev. 7.
[87] Leyenaar Plaisier, P. G. (1979). *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden*. Leiden: 47,279.
[88] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.
[89] Winter, 1903, 86,2.
[90] Kekule ve Otto, 1884, XXVII, 2.
[91] Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24, Taf. 11, 1-5.
[92] Rumscheid, 2006, 213.

numaralı Priene örneğiyle karşılaştırıldığında, himationdan sıyrılan ve açıkta bırakılan göğüsün yönü dışında benzer özellikler taşımaktadır. M. Çekilmez tarafından değerlendirilen örnek aynı zamanda Priene buluntu 8553 envanter numaralı Aphrodite'yle de oldukça benzerdir. Olasılıkla **K. 3** numaralı figürin, Priene 8553 numaralı örnek ve Tralleis buluntusu 2304 envanter numaralı Aphrodite figüriniyle aynı dönemde üretilmiş olmalıdır.

Sadberk Hanım Koleksiyonu içerisinde yer alan ve buluntu yeri bilinmeyen SHM 14523 ARK 753 numaralı Aphrodite figürini[93], **K. 3** numaralı Priene örneğiyle kıyafetin sarılışı, sağ kolun hareketi ve sağ göğüsün açıkta bırakılmasıyla benzer tipolojik özellikler taşımaktadır. Araştırmacılar tarafından "*Dans eden Aphrodite*" olarak tanımlanmış ve MÖ 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Söz konusu örnek de **K. 3** numaralı Aphrodite figüriniyle çağdaş olmalıdır. **K. 3** numaralı figürin tipolojisine ait Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen benzer örnekler ise Myrina ve Smyrna kentlerinden saptanmıştır. Myrina örneği sol elinde taşıdığı elma nedeniyle Aphrodite Genetriks olarak tanımlanmış, bir göğsünün kıyafetten sıyrılmış olmasıyla **K. 3** numaralı örnekle tipolojik olarak benzerlikler göstermektedir. Fakat **K. 3** numaralı Aphrodite figürinin korunma oranı oldukça az miktarda olduğundan hareketi veya hangi alt tipe ait olduğu konusunda yorum yapmak oldukça güçtür. Batı Anadolu kentlerinden saptanan benzer tipolojideki örnekler incelendiğinde, bir göğsün açıkta bırakıldığı Aphrodite tiplerinde Hellenistik Dönem'e tarihlenen örneklerinde başında yüksek formlu bir stephane taşıdığı, bir kolunu vücuduna paralel yana uzatırken diğer kolunu kontrast oluşturacak şekilde plastere dayandığı gözlemlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinde bu duruşla birlikte bir elinde elma taşmakta, diğer eliyle kıyafetini tutar/çıkarır şekilde işlenmiştir. Her iki dönemde de ortak unsurlar olmakla birlikte özellikle Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinin daha az hareketli işlenmektedir. **K. 3** numaralı figürin parçası, benzer örnekler yapılan karşılaştırmalar sonucunda MÖ 170-160 yıllarına tarihlenmektedir. **K. 3** numaralı Aphrodite figürinin tamamı korunmuş durumda olsaydı, olasılıkla başında bir stephane, sağ kolu hareketli, sol kolu vücuduna paralel ve aşağı uzanmış ve vücudun hareketiyle bağlantılı olarak bel soluna eğimli olmalıdır. Ayakta ve sağ göğsü dışında giyimlidir. Kıyafet kıvrımları figürinin hareketine göre şekillendirilmiştir. Söz konusu tanımlama tarihlendiği dönemin tipolojik özelliklerinden yola çıkarak yapılmış ve tamamlama önerisi olarak sunulmuştur **(Fig. 2.2.)**.

[93] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.

Fig. 2.2. Benzer tipteki Tralleis buluntusuna göre K. 3 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Çekilmez, 2014, Lev. 26, K. 17).

Çalışmada değerlendirilen diğer örnek **K. 4** numaralı Aphrodite figürinin sağ kolu, sağ göğsü ve saç tutamları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Figürinin boynundan sağ göğsü üzerine dökülen saç tutamı kalın buklelidir. Khiton giyimli figürinin sağ göğüs kısmı ve belinde kalın tomarla sarılı himation kıvrımı korunmuştur. Sağ kol vücuduna paralel olarak yana doğru açılmaktadır. Figürinin duruş, kıyafet özellikleri ve sağ kolunun hareketi dikkate alındığında olasılıkla **K. 3** numaralı Aphrodite figüriniyle aynı tipolojik sınıflandırma içerisindedir. Korunmayan sol göğüs olasılıkla çıplak, sol kol da sütuna dayalı olmalıdır. Arka yüz kabaca işlenmiştir. Bu tipolojiye göre Aphrodite, **K. 3** numaralı figürin sütuna dayanan Aphrodite tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. **K. 4** numaralı Aphrodite figüriniyle benzer tipteki örnekler; Priene[94], Tralleis[95], Myrina[96], Kyme[97], Smyrna[98], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[99], Atina[100] ve Sicilya'dan[101] bulunmuştur.

[94] Winter, 1903, 86, 3-4; Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24, Taf. 11, 1-5; Tafel 42, Kat. Nr. 106.
[95] Çekilmez, 2017, Levha 26, K. 17.
[96] Winter, 1903, 86, 1-5; Mendel, 1908, Pl. VIII, 5, 2316; Mollard Besques, 1963, Pl. 12, a- MYR 28.
[97] Taşpınar, 2019, K. 1, Lev. 7.
[98] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,279.
[99] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.

K. 4 numaralı Aphrodite figürini **K. 3** numaralı figürinden sağ göğsünün giyimli olmasıyla farklılar göstermektedir. Bu yönüyle Tralleis 2304 envanter numaralı Aphrodite figürini ve Priene buluntusu 8553 envanter numaralı Aphrodite figürini, **K. 4** numaralı örnekle benzer özellikler taşımaktadır[102]. Tralleis 2304 ve Priene 8553 numaralı Aphrodite figürini **K. 3** numaralı örnekle saçların toplanma biçimiyle farklılıklar gösterse de Kyme Doğu Nekropolünden tespit edilmiş, 26752 envanter numaralı Aphrodite figürinin[103] saçları **K. 4** numaralı örnekte olduğu gibi boyundan omuzlara uzanması benzer özellikler taşımaktadır.

K. 4 numaralı figürin de aynı tipolojideki **K. 3** numaralı örnek gibi oldukça az korunmuştur. Buna rağmen tipolojik olarak tanımlanabilecek duruş ve kıyafet özellikleri taşımaktadır. Tipolojik sınıflandırma; kıyafet detayları, sağ kolun hareketi ve saçlar yardımıyla yapılmıştır. Olasılıkla tamamı korunmuş durumda saptansaydı, khiton üzerine himation giyimli, sağ kolu vücuduna paralel yana doğru açılmakta, khitonun askısı sol omuz üzerinden düşmüş ve sol göğüs çıplak işlenmiş olmalıydı. Benzer tipteki diğer buluntu merkezlerinde de olduğu gibi sol kolu olasılıkla Dorik plastere dayalıdır. **K. 4** numaralı Aphrodite figürinin söz konusu özellikleri incelenmiş ve benzer tipteki Priene 8553 numaralı Aphrodite figürini dikkate alınarak tamamlama önerisi sunulmuştur **(Fig. 2.3.)**. Söz konusu örnek tipolojik özellikleri ve dönem modasıyla birlikte değerlendirildiğinde **K. 3** numaralı Aphrodite figüriniyle aynı dönemde üretilmiş olmalı ve MÖ 170-160 yıllarına tarihlenmelidir.

[100] Winter, 1903, 86,2.
[101] Kekule ve Otto, 1884, XXVII, 2.
[102] Çekilmez, 2017, K. 17; Rumscheid, 2006, Kat. Nr. 24.
[103] Taşpınar, 2019, 197, Levha 7, K. 1.

Fig. 2.3. Benzer tipteki Priene buluntusuna göre K. 4 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24.).

Arles/ Kapua/ Milo Venüsü

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 5** numaralı Aphrodite figürinin arka yüzü boyundan kalçaya kadar korunmuş, baş, ön yüz, her iki kol ve kalçasında aşağısı kırık ve eksiktir. Sol omzu aşağıda, sağ omzu yukarıda işlenmiş, hareketinden kaynaklı olarak beli sağına eğiktir. Vücudunun üst kısmı çıplak, kalçasından itibaren vücudunun alt kısmını örten himation az miktarda korunmuştur. **K. 5** numaralı Aphrodite figüriniyle benzer tipteki örnekler; Priene[104], Myrina[105], Klaros[106], Smyrna[107], Thyateira[108], Tanagra[109], Gaziantep Arkeoloji Müzesi[110] ve Sicilya'dan[111] bulunmuştur.

K. 5 numaralı Priene buluntusu Aphrodite figürininin tipolojik saptaması vücudunun arka yüzünde boyundan kalçaya kadar olan kısmın çıplak olması ve kalçanın hemen üzerinde az miktarda korunmuş himation kıvrımı dikkate alınarak yapılmıştır. Figürinin tamamının korunmamasından dolayı alt tip belirlemek oldukça zordur, fakat vücudunun

[104] Rumscheid, 2006, Tafel 8-9, Kat. Nr. 20-21.
[105] Mollard Besques, 1963, Pl. 20, a- Myrina 943; Pl. 31, b- MYR 26; Kassab, 1988, Pl. 52,53.
[106] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 13.
[107] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,283.
[108] Leyenaar Plaisier, 1979, 136, 1058.
[109] Winter, 1903, 92,5-6.
[110] Yılmaz, 2021, Levha 13, Kat. No. 1.
[111] Kekule ve Otto, 1884, XXVI, 3.

hareketi ve belin alt kısmına dolanan himation hem heykel sanatında hem de pişmiş toprak figürin örneklerinde işlenen birkaç alt tipin yansımasını oluşturmaktadır. Pişmiş toprak örneklerde Aphrodite Anadyomene figürinlerinde vücudunun üst kısmının çıplak belden aşağısının sarılı olduğu örnekler farklı buluntu merkezlerinden tespit edilmiştir[112]. **K. 5** numaralı Aphrodite figürinin kollarının kırık olması nedeniyle söz konusu sınıflandırmaya dahil edilmeden önce sağ ve sol omzun hareket açısı dikkate alınmış ve sol omzun aşağı yönlü hareketi nedeniyle Anadyomene tipinde olamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Arles, Kapua, Milo Aphrodite heykellerinde vücudun üst kısmı aynı **K. 5** numaralı figürinde olduğu gibi çıplak, belin alt kısmı himationla sarılıdır. Kapua ve Arles Aphrodite heykellerinin Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları bilinmekte ve olasılıkla erken bir heykelin farklı varyasyonlarını oluşturmaktadırlar. Milo Venüs'ün duruşu, hareketi ve himation kıvrımları **K. 5** numaralı Aphrodite figüriniyle oldukça benzerdir. Yapılan tamamlama önerisi de Milo Venüsü örnek alınarak oluşturulmuştur **(Fig. 2.4.)**. Değerlendirmeler sonucunda **K. 5** numaralı Aphrodite figürinin Milo Venüsü'nün pişmiş toprak varyasyonu olduğu sonucuna ulaşılmış ve Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 125-100 yıllarına tarihlenmiştir.

Fig. 2.4. Melos Adası'ndan bulunan Milo Venüsü heykeline göre K. 5 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Louvre Müzesi Koleksiyonu)[113].

[112] Leyenaar Plaisier, 1979, 136, 1058; Yılmaz, 2021, Levha 13, Kat. No. 1.
[113] Louvre Müzesi Koleksiyonu, https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010277627

Aphrodite Doidalses

Çalışma kapsamında tek örnekle temsil edilen **K. 6** numaralı Aphrodite Doidalses tipindeki figürinin parçasının sol bacağı üst kısmından parmak uçlarına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Aphrodite'nin sol bacağı vücuduna paralel ve yukarıda, bacağının dizinden büker ve zemin üzerine uzanır. Sol ayağı kaide üzerine basar. Bacağın hareketine uygun olarak detaylı işlenmiştir. Sol bacakla birleşen kalıp birleşim noktasından kırılmıştır. Aphrodite banyo yapar pozisyonda işlenmiş bu nedenle bir bacağı yukarıda, diğeri kaideye paralel uzanır. Bu nedenle bu tipteki örnekler, Yıkanan/Çömelen Aphrodite olarak da adlandırılmaktadır. Benzer tipte pişmiş toprak örnekler Myrina[114], Pergamon[115], Stratonikeia[116], Morgantina[117], Alexandrie[118] ve Mısır'dan[119] bulunmuş, Aphrodite Doidalses tipinin çok sayıda Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Hellenistik Dönem orijinalinden kopyalanmış mermer örnekleri de saptanmıştır[120].

K. 6 numaralı figürin parçasının sadece sol bacağı korunmasına rağmen Aphrodite Doidalses tipinin pişmiş toprak örneklerinden birini oluşturduğu söz konusu tipin karakteristik hareketi sayesinde tanımlanmıştır. Tanrıça, bu tipolojideki heykellerde ve pişmiş toprak örneklerde tamamen çıplak işlenmiştir. Aphrodite Doidalses tipinin çömelme ve yıkanma hareketini en erken MÖ 5. yüzyılın sonlarına tarihlenen günümüzde Berlin Devlet Müzesi'nde korunan F 2707 envanter numaralı kırmızı figürlü lekythos üzerinde görmekteyiz[121]. Merkez noktada tasvir edilen Aphrodite, Doidalses tipinden farklı olarak yere her iki bacağı paralel bir şekilde çömelmiştir. Söz konusu sahne Doidalses tipinin en erken tasviri olmalıdır. Tanrıçanın başının üzerinden Eros, Aphrodite'ye su taşımaktadır. Tipin orijinal Hellenistik Dönem örneğinde tanrıça tek başına mı yoksa Eros'la birlikte mi işlediğini konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Fakat Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen kopya heykellerin on dokuz örnek içerisinde yedisinin Eros'la birlikte işlendiği

[114] Mollard Besques, 1963a, Pl. 18, MYR 18a, d.
[115] Kielau, 2009, 51, Kat. Nr. 86.
[116] Durnagölü, N. (2020). *Stratonikeia Koroplastiği.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü, Denizli, Levha 29, K. 32.
[117] Bell, M. (1981). *Morgantina Studies, Volume I*. New Jersey: Princeton University Press, Pl. 59, 236.
[118] Mollard Besques, 1963b, b, Pl. XXX, 3.
[119] Besques, S. (1992). *Musee Du Louvre Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs Etrusques et Romains IV-II. Epoques Hellenistique et Romaine Cyrenaique, Egypte Ptolemaique et Romaine, Afriquue du Nord et Proche-Orient.* Paris: Musees Nationaux Press, Pl. 59, D4486.
[120] Francis, J. (2002). The Roman Couching Aphrodite. *Mouseion Series III, Vol. 2*, 211-244.
[121] Havelock, C. M. (2008). *The Aphrodite of Knidos and Her Successors, A Historical Rewiew of the Female Nude in Greek Art.* Michigan: The University of Michigan Press, Fig. 25.

gözlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi kopyası örneklerinde Eros'un yönü ve işlevi farklılık göstermekte, bu nedenle orijinali yansıtmadığı daha sonradan Eros'un eklendiği düşünülmektedir[122]. **K. 6** numaralı örneğin sadece bacak kısmı korunmasına rağmen bir kaide üzerinde yer almaması ve bu nedenle dengenin sağlanamaması nedeniyle Aphrodite tek başına işlenmiş olmalıdır. **K. 6** numaralı Doidalses Aphrodite figürininin, tipolojik olarak benzeri olan Antoninler Dönemi'ne tarihlenen kopyasına göre tamamlanma önerisi aşağıda sunulmuştur **(Fig. 2.5.)**.

Fig. 2.5. Mermer kopyaya göre K. 6 numaralı Aphrodite Doidalses figürini tamamlama önerisi (British Museum Koleksiyonu)[123].

Doidalses Aphrodite tipi Yaşlı Plinius'un Naturalis Historia eserinde yer alan pasajlardan yola çıkılarak Bithynia Kralı I. Nikomedes'in Praksiteles'in Knidoslu Aphrodite heykeline talip olması fakat Knidosluların bu teklifi reddetmeleriyle başlar[124]. Nikomedes daha sonra yeni kurduğu kenti için bir Aphrodite heykeli sipariş eder, bunun sonucunda Doidalses tarafından yapılan heykelin Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarından, figürinlerden ve sikkeler üzerindeki tasvirlerden de bildiğimiz heykelin ortaya çıktığı kabul edilir[125]. Yaşlı Plinius'un aktarımları da göze alındığında heykelin MÖ 3. yüzyılda

[122] Özgan, R. (2016). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı II, Erken Helenistik'ten Yüksek Hellenistiğe*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 129.
[123] British Museum, https://www.rct.uk/collection/69746/aphrodite-or-crouching-venus
[124] Plin. Nat. IIIVI. 4. 22-28.
[125] Özgan, 2016, 126.

yapıldığı yaygın kabul edilen bir görüş olmakla birlikte[126] buna karşın orijinal heykelin bulunmaması ve Batı Anadolu'da Myrina ve Delos'dan bulunmuş söz konusu tipteki figürinlerin bu tipoloji için orijinaline en yakın tarih aralığı içerisinde olması nedeniyle MÖ 2. yüzyıl içlerine tarihlenmesi gerektiğini savunan araştırmacılar da mevcuttur[127].

K. 6 numaralı figürinle benzer tipteki figürinler Myrina, Pergamon ve Mısır'dan saptanmıştır. **K. 6** numaralı figürinin korunma oranın miktarı nedeniyle karşılaştırma sadece sol bacak üzerinden yapılmıştır. Hareket, boyut ve üretim kalitesi dikkate alındığında Myrina buluntusu MYR 18[128] numaralı örnekle olasılıkla çağdaştır. S. Mollard Besques tarafından MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Myrina örneğiyle[129] yapılan karşılaştırma sonucunda **K. 6** numaralı Aphrodite Doidalses figürini MÖ 150-100 yıllarına tarihlenmektedir.

K. 6 numaralı Aphrodite Doidalses figürini ikonografik olarak tanrıçanın heykel sanatındaki çıplaklık tabusunu kırması ve beraberinde özellikle Hellenistik Dönem sanatından genre sahnelerinin yaygınlaşması, tanrı ve tanrıçalara yüklenen insan davranışları ve bunların eserler üzerindeki etkisinin bir yansımasını oluşturmaktadır. Aphrodite'nin Hellenistik sanat içerisinde yoğunlukla çıplak tasvir edilmesiyle birlikte söz konusu tipolojide günlük yaşamdan bir kesit birleştirilmiştir.

Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli

Çalışma kapsamında incelenen örnekler içerisinde Aphrodite Genetriks/Fréjus/ Louvre-Napoli tipini temsil eden altı figürin parçası yer almaktadır. Söz konusu tipin iki farklı varyasyonu olması nedeniyle iki ayrı grup içerisinde değerlendirilmiştir. **K. 7, K. 8** ve **K. 9** numaralı figürin parçaları Aphrodite'nin Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipi ve Knidoslu Aphrodite tipinin özelliklerini taşıyan kompozit bir varyasyonu oluşturmaktadır. Öncelikle Aphrodite'nin Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipinin isimlendirmesi Caesar Formu içerisindeki Venüs Genetriks tapınağının kült heykeli olduğu düşünülerek Genetriks olarak tanımlanmış, daha sonra araştırmacılar kült heykeli olamayacağı sonucuna ulaştıktan sonra buluntu yerinin Fréjus olmasından kaynaklı olarak bir süre bu isimle anılmıştır.

[126] Havelock, 2008, 82.
[127] Francis, 2002, 236-241.
[128] Mollard Besques, 1963a, Pl. 18, MYR 18a, d.
[129] Mollard Besques, 1963a, 19.

Louvre Müzesi'nde korunan 525 envanter numaralı heykel daha sonra Louvre-Napoli tipi olarak literatürde yerini almıştır[130].

K. 7, K. 8 ve **K. 9** numaralı figürin parçalarının korunma oranları oldukça düşüktür. Fakat Priene'de gerçekleştirilen 1898 yılı kazılarında 16 numaralı konuttan tespit edilmiş ve F. Rumscheid tarafından Eros ve kazla birlikte Aphrodite olarak tanımlanan figürinden[131] yola çıkılarak eserler üzerinde detaylı incelemeler gerçekleştirilmiştir. **K. 7, K. 8** ve **K. 9** numaralı figürin parçalarından en iyi korunmuş durumda olan **K. 7** numaralı örnektir, sağ bacağı ve çevresindeki himation kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Bacak çıplak ve hareketsiz, olasılıkla her iki elini yana doğru açtığı himationun kıvrımları arkada vücuduna fon oluştururken kıvrımların bir bölümü vücudun sağına dökülür. **K. 8** ve **K. 9** numaralı figürinlerde de korunan sağ bacak ve bacağın yanına dökülen himation kıvrımının bir kısmı korunmuştur. Yapılan detaylı ölçüm ve inceleme sonucunda 1898 yılında tespit edilen ve günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1620 envanter numaralı Priene buluntusu Aphrodite**yle K. 7, K. 8** ve **K. 9** numaralı figürinler aynı tipte ve olasılıkla aynı atölye üretimi olmalıdır. Söz konusu örneğe göre **K. 7, K. 8** ve **K. 9** numaralı Aphrodite figürinlerinin tamamlama önerisi aşağıda sunulmuştur **(Fig. 2.6)**.

Fig. 2.6. Korunan Priene örneğine göre K. 7, K. 8 ve K. 9 numaralı Aphrodite figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 26, Kat. Nr. 58).

[130] Öztunç, H. Y. & Erkoç, S. (2019). Side Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Mermer Aphrodite Heykelciği. *Colloquium Anatolicum* 18, 2019, 123.
[131] Rumscheid, 2006, 427.

K. 7, K. 8 ve **K. 9** numaralı Aphrodite figürinlerinin benzer örnekleri Priene[132], Tralleis[133], Myrina[134], Smyrna[135], Parion[136], Stratonikeia[137], Konya Arkeoloji Müzesi[138], Lokris[139], Tarsus[140], Boeotia[141], Makedonia[142] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu'nda[143] yer almaktadır.

Benzer tipteki pişmiş toprak örnekler farklı araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve tipolojik adlandırmada bir bütünlük görülmemiştir. Fakat hepsinde ortak özellik vücut yarı çıplak veya çıplak her iki eliyle himationu yanlara doğru açar ve vücudunun arkasından himation bir fon oluşturmaktadır. Bölgelere ve dönemlere göre saç, duruş, beraberinde işlenen yunus, kaz ve Eroslar farklılık göstermektedir. Tipin pişmiş toprak örneklerinden farklı olarak Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipi orijinal heykel, MÖ 5. yüzyılın sonlarına tarihlenir ve kesin olmamakla birlikte Kallimakhus tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi kopyasında heykelin sol göğsü dışında giyimli fakat kıyafetin şeffaf işlendiği gözlenmektedir. Bu durum orijinal heykelin tarihlendiği dönemde henüz tanrıçanın çıplaklık olgusunun kırılmamış bir tabu olmasıdır. Bu nedenle Roma İmparatorluk Dönemi kopyası da giyimli işlenmiş, bu yönüyle terrakotta örneklerle farklılık göstermektedir. Heykel tipinin figürinlere yansıması, sağ kolun vücuduna paralel yukarı uzanması ve üzerinde yer alan himationu kavramasıdır. Dönemleri ve üretim yerleri farlılıklar gösterse de benzer tipteki diğer figürinlerde de bu jest göze çarpar. Bu nedenle, **K. 7, K. 8** ve **K. 9** numaralı figürinler, heykel tipinin birebir yansımasını olarak değerlendirilmemektedir. Söz konusu Priene 1974 yılı buluntularında sağ kolun hareketi Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipini yansıtmakta fakat örneklerin

[132] Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58,3.
[133] Çekilmez, 2017, Levha 28, K. 18, K. 19.
[134] Mollard Besques, 1963a, Pl. 31, a-MYR 631; Kassab, 1988, Pl. 16.
[135] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,275.
[136] Aydın-Tavukçu, Z. (2006). *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Levha 27, Kat. No. 31-33.
[137] Tamsü Polat, R. (2013). S*tratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Levha 99, b.
[138]Baldıran, A. (1997). Konya Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Pişmiş Toprak Heykelcik. *Selçuk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi 11,* 138, Resim 7.
[139] Winter, 1903, 85,4.
[140] Goldman, H. (1950). The Terracotta Figurines. Goldman, H. (Editör). *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, Vol I: The Hellenistic and Roman Periods* içinde (297-383). New Jersey, 212, 4.
[141] Higgins, R. A. (1954). *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.* London: The Trustees of the British Museum, 123, 869; Leyenaar Plaisier, 1979, 11, 57.
[142] Leyenaar Plaisier, 1979, 40, 228.
[143] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 73.

çıplak işlenmesi ve tamamlama önerisinde de görüldüğü üzere Knidoslu Aphrodite tipinin de yansımaları oluşturması nedeniyle kompozit bir Aphrodite tipini yansıtmaktadır.

K. 7, K. 8 ve **K. 9** numaralı figürinlerde korunan sağ bacağın çıplak olduğu ve sağ kol ile himationu dışarı doğru açtığı gözlenmiştir. Hellenistik Dönem ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde figürinlerde de tercih edilen temaya Knidoslu Aphrodite heykeli etkisiyle kap formları eklenmiştir. Ayrıca Aphrodite ile ilişkili hayvanlar ve Eros'da söz konusu tipolojinin farklı varyasyonlarını oluşturmaktadır. Sonuç olarak, **K. 7, K. 8** ve **K. 9** numaralı figürinler Aphrodite'nin Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipinin pişmiş toprak varyasyonunu oluşturmaktadır.

K. 7, K. 8 ve **K. 9** numaralı Aphrodite figürinlerinin tarihleme önerisi aynı kalıp üretimi olduğu düşünülen İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan, Priene buluntusu 1620 envanter numaralı Aphrodite figürini dikkate alınarak yapılmıştır. Söz konusu örnek 16 numaralı evin tahribat tabakası üzerinde tespit edilmiştir. Priene kenti için terminus ante quem oluşturan tahribat tabakası MÖ 135 yılına tarihlenmektedir. Tamamlama önerisinde de görüldüğü gibi **(Fig. 2.6.)** kaide formu, kıvrımlardaki hareket, Aphrodite'nin duruşu birlikte değerlendirildiğinde **K. 7, K. 8**, **K. 9** ve 1620 envanter numaralı Aphrodite figürini Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-140 yıllarına tarihlenmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 10, K. 11** ve **K. 12** numaralı figürin parçalarının çıplak olan sol bacakları ve vücudun üst kısmında pubis bölgesini örterek sol bacağın yanına dökülen himation kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Figürinlerin Aphrodite olarak tanımlanmaları çıplak olan sol bacak ve vücudun soluna dökülen himation kıvrımları dikkate alınarak yapılmıştır. Alt tip ise özellikle Hellenistik Dönem'de Batı Anadolu koroplastiğinde yoğun olarak tercih edilen ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar farklı buluntu merkezlerinden üretilmeye devam edilen Aphrodite'nin Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipinin bir başka varyasyonunu oluşturmaktadır.

K. 10, K. 11 ve **K. 12** numaralı figürinlerde vücudun üst kısmında dökülen himationun tanrıçanın pubis bölgesini kapattığı gözlenmiş, benzer tipteki Klaros örneği Pudica tipinde Aphrodite olarak sınıflandırılmıştır[144]. **K. 10, K. 11** ve **K. 12** numaralı figürin parçalarının aynı tipolojinin farklı bir varyasyonu olan **K. 10, K. 11** ve **K. 12**

[144] Doğan Gürbüzer, 2012, 175.

numaralı örneklerden farklı olarak figürinlerin vücudunun solundan aşağı dökülen himation kıvrımları pubis bölgesini örtmekte fakat tekrarlanan jest benzerdir. **K. 10, K. 11** ve **K. 12** numaralı figürinlerin aşağıda benzer tipteki korunuş Klaros örneğine göre tamamlama önerisi sunulmuştur **(Fig. 2.7)**. Benzer tipteki pişmiş toprak örnekler Tralleis[145], Klaros[146], Metropolis[147], Myrina[148], Batı Anadolu[149], Sicilya[150], Atina[151] ve Megara'dan[152] saptanmıştır.

Fig. 2.7. Korunan Klaros örneğine göre K. 10, K. 11 ve K. 12 numaralı figürinlerin tamamlama önerisi (Doğan Gürbüzer, 2012, Lev. 5, Kat. No. 12).

K. 10, K. 11 ve **K. 12** numaralı Aphrodite figürini parçalarının tipolojik benzerlerinden en erken döneme tarihleneni Klaros buluntusudur. E. Doğan Gürbüzer tarafından detaylı incelenen örnek MÖ 4. yüzyıla tarihlenmektedir[153]. Söz konusu Priene 1974 yılı buluntularının korunma oranlarının az olması nedeniyle karşılaştırma bacak

[145] Çekilmez, 2017, Levha 22, K. 11.
[146] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12.
[147] Erpehlivan, H. (2011). *Metropolis'in Plastik Sanatlarında Tanrı ve Tanrıça Figürinleri*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, Levha 7, Kat. 13.
[148] Mendel, 1908, Pl VIII, 3, 2287; Mollard Besques, 1963a, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 30, b- Myrina 970.
[149] Köster, A. (1926). *Die Griechischen Terrakotten*. Berlin: Hans Schoetz, 84.
[150] Kekule ve Otto, 1884, XXVI, 3.
[151] Winter, 1903, 84,1.
[152] Winter 1903, 95,1; Köster, 1926, 54.
[153] Doğan Gürbüzer, 2012, 21-23.

hareketi ve kıyafet kıvrımlarına göre yapılmış ve Priene örneklerinin Klaros örneğine göre daha geç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer tipteki örneklerin Myrina'da Diphilos atölyesi tarafından tercih edildiği[154], MS 1. yüzyılın ikinci yarısında Tralleis antik kentinde de üretildiği saptanmıştır. Korunma durumları nedeniyle **K. 10, K. 11** ve **K. 12** numaralı Aphrodite figürinlerini net tarih aralığını saptamak oldukça güçtür, fakat örneklerin proporsiyon bozuklukları ve kıvrımlar dikkate alındığında Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşıdıkları saptanmıştır. **K. 12** numaralı örnekte sol bacağın yanına dökülen himation kıvrımlarındaki plastik işlenmesi bu grup içerisinde en erken örneğin **K. 12** numaralı figürin olduğunu göstermektedir. **K. 10, K. 11** ve **K. 12** numaralı Aphrodite figürinleri Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-100 yıllarına tarihlenmektedir.

Aphrodite Anadyomene

Çalışma kapsamında değerlendirilen Aphrodite figürinlerinde Anadyomene tipini temsil eden iki figürin parçası yer almaktadır. **K. 13 ve K. 14** numaralı örneklerin tamamı korunamamıştır. Korunan figürinlere ait kol parçalarının çıplak ve yukarı doğru hareketi nedeniyle özellikle Hellenistik Dönem'de yoğunlaşan ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde de üretilmeye devam eden Anadyomene tipine ait oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Anadyomene epiteti Aphrodite'nin deniz köpüklerinden doğuş mitosunun yansımasını oluşturmakta ve dalgalardan doğan/denizden yükselen anlamı taşımaktadır[155]. Özellikle Batı Anadolu kentleri başta olmak üzere birçok kentte Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen pişmiş toprak örnekleri saptanmıştır. Tipolojinin ana karakteri tanrıçanın her iki eliyle saçlarındaki köpükleri sıyırma jestini oluşturmaktadır. Söz konusu temanın ayakta ve çıplak veya yarı giyimli örnekleri ya da oturan Doidalses tipiyle kompozit farklı varyasyonları üretilmiştir. **K. 13 ve K. 14** numaralı örneklerle benzer tipteki örnekler, Tralleis[156], Myrina[157], Kyme[158], Ephesos[159], Smyrna[160], Pergamon[161],

[154] Mollard Besques 1963a, 17.
[155] Cyrino, 2010,3.
[156] Çekilmez, 2017, Levha 21, K. 8, K. 9; Levha 22, K. 10.
[157] Mendel, 1908, Pl. IX, 3, 2308; Baudat, B. (1953). Terres cuites de l"École français d"Athènes. *BCH 77*(1), Pl. VIII, 18 Mollard Besques, 1963a, Pl. 19, b- Myrina 1035; Kassab 1988, Pl. 52,53.
[158] Winter, 1903, 209,5.
[159] Öztürk, F. (2007). *Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 29, K. 1-K. 2.
[160] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,275, 48, 285.
[161] Kielau, 2009, 71- 74.

Metropolis[162], Stratonikeia[163], Konya Arkeoloji Müzesi[164], Tarsus[165], Pompei[166] ve Kyrenaika'dan[167] saptanmıştır.

Anadyomene, figürinlerde yoğun üretilen bir tip olarak karşımıza çıkar. Tipin kökeni antik kaynakların aktarımlarına göre MÖ 4. yüzyılda Apelles'in yaptığı bir resme dayanmaktadır. Athenaeus, hem Praksiteles'in Knidoslu Aphrodite heykelinde model olarak kullandığı hem de Anadyomene tipinin kökenini oluşturan ve Apelles tarafından resmedilen figürin Phryne isimli Aphrodite rahibesinden/hetera? esinlendiğini aktarmaktadır. Phryne'nin tüm vücudunu kaplayan bir tunik giydiğini fakat Posidonia şenliğinde tuniğini çıkarıp denize girdiği sırada Apelles'in görüntüsünden etkilenip daha sonra Phyrne'yi resmettiği Athenaeus tarafından ifade edilir[168]. Apelles'in söz konusu eseri önce Kos'taki Asklepios tapınağının duvarını süsler fakat Strabon'un aktarımlarında Roma İmparatorluk Dönemi'nde Koslulardan alınan vergilerden yüz talanton indirim koşuluyla eserin Roma'ya taşındığı aktarılmaktadır[169].

Heykel sanatında, Anadyomene Aphroditesi tipinde Metropolitan Sanat Müzesi'nde korunmakta olan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen örnek[170] dışında özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen çok sayıda mermer replika, bronz heykelcikler ve pişmiş toprak örneklerle birlikte Pompei'deki Prens'in Evi olarak adlandırılan alanı süsleyen duvar resimlerinde de görülmektedir[171]. Priene kentinde tespit edilen ve yayınlan figürinler içerisinde Anadyomene tipine ait örneğin olmaması şaşırtıcıdır. Bu nedenle korunma oranları oldukça az olmasına rağmen **K. 13 ve K. 14** numaralı örneklerin Priene Aphrodite tipleri arasında Anadyomene tipini temsil etmelerinden dolayı önemlidir.

K. 13 ve **K. 14** numaralı örneklerde sol ve sağ kol korunmakta olup her iki figürin de omuzdan gövdeye birleşim alanından kırılmıştır. Eserlerin tarihleme önerileri benzer örneklerin incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Hellenistik Dönem özellikleri gösteren

[162] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[163] Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 97, b.
[164] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[165] Goldman, 1950, 211,2; Burn- Higgins 2001, Plate 157, 2967.
[166] Rohden, H. (1880). *Die antiken Terrakotten (Band I): Die Terracotten von Pompeji.* Berlin-Stuttgart: Verlag von Spemann, Pl. XXXVIII, 1:2.
[167] Winter, 1903, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4169.
[168] Ath. 13. 59, Athenaeus. *The Deipnosophists. Or Banquet Of The Learned Of Athenaeus*. (Çev. Henry G.). Bohn, London: Covent Garden. 1854.
[169] Strab. 14.2.19.
[170] https://www.metmuseum.org/art/collection/search/254646.
[171] https://dariodavide.com/2019/12/08/venus-anadyomene-in-pompeii/

Anadyomene tipindeki Aphrodite figürinlerinde özellikle sağ ve sol kolun vücuttan ayrık ve bağımsız olarak üretildiği daha yüksek boyutlarda ve vücutlar kol ve bacakların kontrast oluşturduğu, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen örneklerde ise dörtgen yüksek bir kaide üzerinde uzuvların tek bir kalıptan üretildiği ve bu nedenle kolun vücuttan ayrılmadığı daha küçük boyutlu genellikle arka yüzlerin işlenmediği gözlenmiştir. Bu saptamalar dikkate alındığında, **K. 14** numaralı örnek omuz ve bilek arasında orantısız boyut, aşırı incelme, vücut proporsiyonundaki bozulmalar dikkate alındığında **K. 13** numaralı örneğe göre daha geç özellikler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Her iki örnek de Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir.

Sandaletini Çözen Aphrodite

Çalışma kapsamında sandaletini çözen Aphrodite tipolojisi içerisinde iki örnek değerlendirilmektedir. **K. 15** numaralı figürin parçasında dizinin üst kısmından sol ayak bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dizin üst kısmı bir adım öne hareketli, daha sonra dizinden bükülür ve bir adım geriye adım atar. Korunma oranı düşük olmasına rağmen korunan sol bacağın çıplak ve öne doğru hareketi nedeniyle özellikle MÖ 2. yüzyılda Batı Anadolu kentlerinde pişmiş toprak örneklerinin karşımıza çıkan sandaletini çözen Aphrodite tipolojisini parçası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkinci örnekte ise (**K. 16)** boynunun alt kısmı, sağ göğsü belinin sağı ve sağ kolu dirseğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sağ omuz aşağıda, sağ kolunu vücuduna paralel dışarı doğru açar ve aşağı uzanır, dirseğinin hizasında himation kıvrımı yer alır. Bel sağına hareketlidir. **K. 16** numaralı Aphrodite figürini parçasının vücudunun üst kısmının çıplak olması, korunan sağ kolun aşağı doğru hareketi nedeniyle olasılıkla sandaletini çözen Aphrodite tipolojisine ait olduğu düşünülmekte ve söz konusu tipoloji içerisinde değerlendirilmektedir. **K. 15** ve **K. 16** numaralı Aphrodite figürinleriyle benzer tipteki örnekler Priene[172], Tralleis[173], Myrina[174], Delos[175], Smyrna[176], Ephesos[177], Pitane[178],

[172] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. No. 13, Tafel 8, Kat. Nr. 20, Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[173] Çekilmez, 2017, Levha 23, K. 13.
[174] Mollard Besques, 1963a, Pl. 20, a- Myrina 943
[175] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[176] Winter, 1903, 206,1; https://collections.mfa.org/objects/152000
[177] Berliner Museum (1878). *Griechische Terracotten, Tanagra und Ephesos*. Berlin: Verlag von Ernst Wasmuth, Tafel 29.
[178] Winter, 1903, 206,4; Hekimoğlu, H. A. (2010). *İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Pitane Pişmiş Toprak Figürinleri.* Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, Levha VI, Kat. No. 3.

Assos[179] ve Batı Anadolu'dan[180] saptanmıştır. Söz konusu örnekler İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1501 envanter numaralı Aphrodite figürini dikkate alınarak tamamlama önerisi sunulmuştur (**Fig. 2.8**).

Fig. 2.8. Korunan Priene örneğine göre K. 15 numaralı Aphrodite figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 5, Kat. Nr. 13).

Sandaletini çözen Aphrodite tipolojisi ikonografik olarak Knidoslu Aphrodite heykelinin etkisiyle birlikte banyoya hazırlık aşamasını anlatmaktadır. Tanrıçanın bu tipolojide işlenmiş mermer heykelleri, bronz heykelcikleri ve pişmiş toprak figürinleri bulunmaktadır. Heykellerde Hellenistik Dönem'e tarihlenen orijinal prototip şu an için saptanamasa da Metropolitan Sanat Müzesi[181] ve British Museum'da[182] Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları MÖ 2. yüzyıl özelliklerini yansıtmaktadır. Tipin mermer heykel, pişmiş toprak veya bronz örneklerinde[183] ortak öge tanrıça hafif aşağı uzanarak bir bacağı sabitken diğer ayağındaki sandaleti çıkarma jestini tekrarlar. Heykel örneklerin, Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları olması nedeniyle orijinal prototip hakkında pişmiş toprak ve bronz figürinler üzerinden çıkarımda bulunmak daha doğru olacaktır. MÖ 2. yüzyıla tarihlenen

[179] Mendel, 1908, Pl, VI, 1, 1867.
[180] Köster, 1926, 82.
[181] https://www.metmuseum.org/art/collection/search/250913
https://www.bmimages.com/preview.asp?image=01613101485
https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1805-0703-17
[183] https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1865-0711-1

Patras'dan bulunmuş yaklaşık 55,5 cm yüksekliğindeki bronz sandaletini çözen Aphrodite heykelciği[184], Priene, Myrina, Smyrna ve Delos pişmiş toprak figürin örnekleriyle vücudunun tamamen çıplak olması ve hareket olarak benzerlikler göstermektedir. Karşılaştırılan örneklerde tanrıçanın bazı örnekler üzerinde yüksek bir stephane taşıdığı gözlemlenirken, bazı örneklerde saç tipi Knidoslu Aphrodite heykelinde olduğu gibi işlenmiştir. Bu durum, tanrıçanın bölgelere ve atölyelere göre tipte farklı eklentilerin kullanıldığı şekilden yorumlanabilir. Benzer tipteki örneklerin Roma İmparatorluk Dönemine kadar üretildiği fakat Berlin Müzesi'nde korunan Ephesos buluntu[185] ve Tralleis Güney Nekropolünden saptanan MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 1883 envanter numaralı Aphrodite figürininde[186] de olduğu gibi tanrıçanın himationuyla birlikte işlendiği göze çarpar, ayrıca Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinde eserlerin boyutunun kısaldığı, tanrıçanın hareketindeki kontrastın azaldığı ve eserlerin sadece ön yüzlerinde bir boyutlandırma oluşturulduğu da gözlenmiştir.

Benzer örneklerle yapılan karşılaştırma sonucunda **K. 15** ve **K. 16** numaralı Aphrodite figürinleri Myrina[187], Smyrna[188], Delos[189] ve Priene[190] örneğiyle çağdaş olmalıdır. Priene buluntusu hakkında F. Rumscheid net bir tarih aralığı önermemektedir, fakat **K. 15** numaralı örnekle çağdaş hatta aynı atölyenin üretimi olmalıdır. Boyutlar, hamur rengi ve stil özellikleri benzerdir. A. Laumonier, Delos'tan bulunmuş iki sandaletini çözen Aphrodite figürini için MÖ 2 – 1. yüzyıl aralığını önermektedir[191]. S. M. Besques ise benzer tipteki bir Myrina buluntusunu MÖ 2. yüzyıla tarihlemektedir[192]. Çalışma kapsamında incelenen Priene 1974 yılı kurtarma kazısı buluntusu **K. 15** numaralı örnek boyut, üretim tekniği ve hareket açısından incelendiğinde Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşımakta ve MÖ 200-150 yıllarına tarihlenmektedir. **K. 16** numaralı figürinin ise sağ kolun vücudundan bağımsız olmaması dikkate alınmış ve Geç Hellenistik Döneme tarihlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

[184] https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1865-0711-1
[185] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[186] Çekilmez, M. (2014). *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri.* Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 176.
[187] Mollard Besques, 1963a, Pl. 20, a- Myrina 943.
[188] Winter, 1903, 206,1.
[189] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[190] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. No. 13, Tafel 8,
[191] Laumonier, 1956, 157.
[192] Mollard Besques, 1963a, 21.

Aphrodite Figürini Başları

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 17** numaralı Aphrodite figürinin başı ve boynu korunmuş diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Alnı ve yüzünün tamamı kırık ve aşınmıştır. Tanrıçanın başında yüksek formlu bir stephane yer almaktadır. Alın üzerinde ortadan ayrılan saçlar kalın bukleler halinde kulakları da kapatarak başın arkasına yönelir ve ense üzerinde toplanır. Arka yüzde saç detayları ince bantlar halinde şekillendirilmiştir. Boyun hafif sağına hareketlidir. **K. 17** numaralı Aphrodite figürini başıyla benzer tipteki örnekler; Priene[193], Myrina[194], Delos[195], Troia[196], Heraion Teikhos[197], Kocaeli Müzesi[198], Kibyra[199], Sicilya[200], Atina[201], Korinth[202] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu'nda[203] yer almaktadır.

K. 17 numaralı figürinin Aphrodite olarak tanımlanması başında yer alan hilal formlu yüksek stephane dikkatte alınarak yapılmıştır. Stephane, Klasik Dönem'de Aphrodite dışındaki tanrıçaların başlarında da yer alıyorken[204], Hellenistik Dönem örneklerinde yoğun olarak Aphrodite tiplerinde karşımıza çıkmaktadır. Priene antik kentinde 1895-1899 yıllarında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında tespit edilen ve günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan stephaneyle verilmiş Aphrodite figürinleri **K. 17** numaralı örnekle oldukça benzerdir. 1501 envanter numaralı örnek 19. yüzyıl kazılarından tespit edilen stephaneli Aphrodite örnekleri arasında en iyi korunmuş figürini oluşturur. Figürinin sağ, sol kolunun bir kısmı ve sol bacağı kırık, diğer bölümleri korunmuştur. Araştırmacı tarafından sandaletini çözen Aphrodite tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir[205]. F. Rumscheid, sadece başları korunmuş, 1397,1520,1635,1564 ve

[193] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13- 14; Kat. Nr. 15; Tafel 6, Kat. Nr. 16-18, Tafel 19, Kat. Nr. 38.
[194] Mollard Besques, 1963a, Pl. 24, a- B 152, MYR 29; Kassab, 1988, Pl. 4, 16.
[195] Laumonier, 1956, Pl. 82, 1019.
[196] Burr Thompson, D. (1963). *Troy, The Terracotta Figurines of the Hellenistic Period: Supplementary Monograph III.* New Jersey: Princeton University Press, 216,219.
[197] Güçlü, H. (2006). *Tekirdağ Çevresi Pişmiş Toprak Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, Levha 3, Resim: 6 a-b.
[198] Çoşkun, S. (2016). *Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Sergilenen Terrakotta Figürinler.* Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Levha 5, Kat. No. 3
[199] Günal, 2019, Levha 1, Kat. No. 1.
[200] Kekule ve Otto, 1884, XIX, 2, 5,8.
[201] Winter, 1903, 66, 5.
[202] Merker, G. S. (2000). *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods.* New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens, Pl. 111, C101.
[203] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.
[204] Burr Thompson, 1963, 49.
[205] Rumscheid, 2006, 209,412,413.

1637 envanter numaralı stephaneli başları da boyunlarındaki hafif sağa ve aşağı hareket nedeniyle sandaletini çözen Aphrodite grubu içerisinde değerlendirmiştir. Söz konusu grup ile oldukça benzer başka bir figürini ise başının sola hareketi nedeniyle stephaneli tanrıça olarak adlandırmaktadır[206]. Tez kapsamında değerlendirilen **K. 17** numaralı Aphrodite figürinin de başı hafif sağa ve aşağı hareketlidir. Fakat vücudunun alt kısmına ait herhangi bir parçanın korunmaması nedeniyle alt tipi saptamak oldukça zordur çünkü benzer stephaneli Aphrodite başları farklı alt tiplerde de karşımıza çıkmaktadır[207].

K. 17 numaralı Aphrodite figürinin yüzü kırık ve eksik olmasına rağmen boynun hareketi, saçların detaylı işlenmesi ve figürin boyutları dikkate alınarak farklı buluntu merkezlerinden benzer tipteki örnekler karşılaştırılmış ve tarihlenme önerisinde bulunulmuştur. Benzer örneklerde en erken buluntu Kocaeli Müzesi'nde korunan buluntu yeri belli olmayan Aphrodite başıdır[208]. Başında yer alan hilal formlu yüksek stephane, alın üzerinde yer alan saçların formu **K. 17** numaralı Aphrodite figüriniyle benzer özellikler gösterse de Kocaeli Müzesi örneğinin dolgun, yuvarlak yüz yapısı, yüzünde sert hatları, hareketsiz ve cepheden işlenişi, boynun kalın, kısa ve hareketsiz oluşuyla Geç Klasik Dönem'den Erken Hellenistik Döneme geçişi temsil etmektedir. **K. 17** numaralı Aphrodite figürinin saç detaylarının özenle işlenmesi, boynun hareketi ve korunan başın yüksekliği dikkate alındığında, Yüksek Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 200-150 yıllarına tarihlenmektedir. Benzer örnekler arasında Priene örnekleriyle birlikte Troia buluntusu[209], **K. 17** numaralı figürinle çağdaştır. Yüksek stephaneyle birlikte işlenen Aphrodite figürinleri MS 1. yüzyıla kadar farklı buluntu merkezlerinde üretilmiş ve sevilen bir tema olarak tanrıçanın figürin tiplerinde kullanılmıştır[210].

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 18** numaralı Aphrodite figürini başında boyun ve arka yüzü korunmuş, ön yüzü ise kırık ve eksiktir. **K. 18** numaralı figürinin saçları Knidoslu Aphrodite heykelinde olduğu gibi korunmayan ön yüzde alın üzerinden ortadan ayrılır, kulakları kapatarak arkaya doğru taranır ve ense üzerinde toplanır. Arka yüzde kalıp

[206] Rumscheid, 2006, 421, Kat. Nr. 38.
[207] Mollard Besques, 1963a, Pl. 24, a- B 152, MYR 29; Kassab, 1988, PL4, 16.
[208] Coşkun, S. (2016). *Kocaeli Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi'nde Sergilenen Terrakotta Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Levha 5, Kat. No. 3.
[209] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13- 14; Kat. Nr. 15; Tafel 6, Kat. Nr. 16-18, Tafel 19, Kat. Nr. 38(Priene); Burr Thompson, 1963, 216,219 (Troia).
[210] Mollard Besques, 1963a, Pl. 24, a- B 152, MYR 29; Kassab, 1988, Pl. 4, 16; Günal, 2019, Levha 1, Kat. No. 1.

birleşme yerinin üzerinde yükselen bir stephane taşır. Boynu ince ve hareketsizdir. Benzer tipteki örnekler; Priene[211], Tralleis[212], Myrina[213], Smyrna[214], Delos[215] , Heraion Teikhos[216], Sicilya[217] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu'ndan[218] saptanmıştır.

K. 18 numaralı Aphrodite figürinin saç tipi Krobylos olarak adlandırılan erken dönem örneklerinde erkek kahramanların saçlarının toplanma stili olarak yoğun olarak karşımıza çıksa da Geç Klasik ve Hellenistik Döneme tarihlenen örneklerde Aphrodite ve kadın tiplerinin saç toplama stili olarak adlandırılabilir. Alın üzerinde ortadan ayrılan ve geriye doğru taranan saçlar, bir bant yardımıyla toplanıp ense üzerinde rulo formlu bir topuz elde edilmektedir. Atina'da özellikle çocuk/genç kızların saçlarının toplama formudur[219]. Knidoslu Aphrodite heykelinde de benzer form kullanılmış ve özellikle Hellenistik Döneme tarihlenen heykel ve figürinlerde söz konusu saç stiline sahip örnekler Knidoslu Aphrodite stili olarak tanımlanmıştır. **K. 18** numaralı örnek de Hellenistik Dönem özellikleri taşır ve saç stili olarak bu tanım içerisinde yer alır. Olasılıkla Krobylos stilinin yansımalarını taşımaktadır. **K. 18** numaralı figürinin korunma oranının az olmasına rağmen saç stili ve başının üzerinde yükselen stephane yardımıyla Aphrodite figürinine ait bir parça olduğu tespit edilmiştir.

K. 18 numaralı Aphrodite figüriniyle saç modası bakımından en yakın örnekler Tralleis, Smyrna ve Heraion Teikhos'dan saptanmıştır[220]. Heraion Teikhos örneği **K. 18** numaralı Aphrodite figürinine göre daha erken özellikler göstermekte ve MÖ 3. yüzyılın sonu-MÖ 2. yüzyılın başına tarihlenmektedir[221]. Smyrna ve Tralleis örneklerinde saç detaylarının işlenmemesi sebebiyle Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı gözlenmiş[222] ve MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına ait oldukları saptanmıştır. Priene örneği **K. 18** numaralı Aphrodite figürinin boynun ince ve uzun yapısı, saç tutamlarının detaylı işlenmesi, saçlar

[211] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 14.
[212] Çekilmez, 2017, Levha 17, K.1.
[213] Mollard Besques, 1963a, Pl. 26, d- Myrina 968.
[214] Leyenaar Plaisier,1979, 62, 376,377,378,379.
[215] Laumonier, 1956, Pl. 82, 1019.
[216] Güçlü, 2006, Levha 3, Resim: 6 a-b.
[217] Kekule ve Otto, 1884, XVI, 1-4.
[218] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.
[219] Turan, B. (2006). *Antik Çağ'da kadın saçı: Arkaik ve Klâsik Dönem Heykellerinden Örnekler Işığında Biçimsel Bir Değerlendirme.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 25-26.
[220] Çekilmez, 2017, Levha 17, K. 1; Leyenaar Plaisier,1979, 62, 376; Güçlü, 2006, Levha 3, Resim: 6 a-b.
[221] Güçlü, 2006, 42-43.
[222] Çekilmez, 2017, 38; Leyenaar Plaisier, 1979, 168.

üzerinde korunan renklerin çeşitliliği ve boyutu dikkate alındığında Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı sonucuna ulaşılmış ve MÖ 200-150 yıllarına tarihlenmiştir.

Diğer Aphrodite Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarından Aphrodite figürinine ait olduğu saptanan fakat tipoloji konusunda net veri sağlamayan örnekler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Değerlendirilen ilk örnek (**K. 19)**, göğüslerin üst kısmından beline kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Yüzeyinde yoğun kalker patinası mevcuttur. Çıplak, göğüsler dolgun ve hareketsiz, bel hafifçe soluna hareketlidir. İkinci örnek de **(K. 20)** sol göğsünden beline kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. **K. 19** numaralı örnekte olduğu gibi çıplaktır. Belinin solundan himation kıvrımları aşağı dökülür.

K. 19 ve **K. 20** numaralı figürin parçalarının Aphrodite'yi temsil ettiği korunan kısımlarının çıplak olarak işlenmesi sonucunda tanımlanmıştır. Tipolojik saptama korunma oranı nedeniyle oldukça zordur çünkü Hellenistik Dönem'de çıplak Aphrodite figürinlerinin Anadyomene, Knidos, Sandalbinder, Heyl gibi pek çok alt tipte karşımıza çıkması, **K. 19** ve **K. 20** numaralı figürinlerin korunma oranlarının az olması nedeniyle hangi alt tip içerisinde değerlendirmesi gerektiği konusunda yetersiz veri sunmaktadır. **K. 19** ve **K. 20** numaralı Aphrodite figüriniyle benzer tipteki örnekler Priene[223], Tralleis[224], Myrina[225] Smyrna[226], Stratonikeia[227], Assos[228], Konya Arkeoloji Müzesi[229], Pompei[230], Atina[231], Kyrenaika[232], Tarsus[233] ve Korinth'den[234] saptanmıştır. Benzer örnekler içerisinde Priene antik kenti 1895-1899 yılları arasında konut alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarda bulunmuş, günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1499 ve 1500 numaralı Aphrodite figürinleriyle, **K. 19** numaralı örnek benzer özellikler taşımaktadır. Söz konusu figürinlerin başla birlikte boyun ve kolları kırık ve eksiktir. **K. 19** numaralı figürinin korunan boyutları 1499 ve 1500

[223] Rumscheid, 2006, Tafel 8, Kat. Nr. 20- Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[224] Çekilmez, 2017, Levha 25, K.16.
[225] Mollard Besques, 1963a, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 17, c- M 10; Pl. 20, a- Myrina 943
[226] Leyenaar Plaisier,1979, 47,281,283.
[227] Tamsü Polat, 2013, Levha 100, c.
[228] Mendel, 1908, Pl, VI, 3, 1869.
[229] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[230] Rohden, 1880, Pl. XXXVIII, 1:2.
[231] Winter, 1903, 84,1.
[232] Winter, 1903, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167,4168,4169.
[233] Burn ve Higgins 2001, Plate 157, 2967.
[234] Merker, 2000, Plate 66, I14.

envanter numaralı Priene örneğiyle karşılaştırıldığında[235] oranlar birbiriyle örtüşmektedir. Bu bağlamda, **K. 19** numaralı örnek olasılıkla 19. yüzyıl kazılarından saptanan iki Aphrodite figüriniyle aynı atölyenin üretimi olmalıdır.

Çalışma kapsamında Aphrodite figürinlerine ait sağ ve sol bacak parçaları birlikte değerlendirilmiştir (**K. 21-26**). Söz konusu örneklerin tamamı çıplaktır. **K. 21** ve **K. 22** numaralı örnekler glateus bölgesiyle birlikte korunmuştur. Söz konusu örneklerle benzer tipolojik özellikler gösteren figürinler, Priene[236], Tralleis[237], Metropolis[238], Myrina[239], Smyrna[240], Pitane[241], Assos[242], Stratonikeia[243], Delos[244], Heraion Teichos[245], Konya Arkeoloji Müzesi[246], Atina[247], Korinth[248], Kyrenaika[249] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu'ndan[250] saptanmıştır. **K. 21-24** numaralı Aphrodite figürini bacak parçalarının anatomilerinin detaylı işlenişi, proporsiyonun orantılı olması, eserlerin üretim teknikleri ve boyutları dikkate alındığında, Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır. **K. 25** ve **K. 26** numaralı figürinlerde ise anatomide bozulmalar ve **K. 26** numaralı figürin parçasında üç boyutlu görünümün kaybedilmesi dikkate alındığında, Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıttıkları düşünülmektedir.

Aphrodite figürinlerine ait olduğu düşünülen **K. 27** ve **K. 28** numaralı parçalar farklı iki figürine aittir. Sol kolları korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Omuzdan dirseğe kadar vücuda paralel, dirsekten bükülür ve öne uzanır. **K. 27** numaralı örnekte omzunun alt kısmında pazubent, bileğinde ise bilezik yer alırken **K. 28** numaralı figürin parçasında ise bileğinde birden fazla bilezik sırası işlenmiştir. Homerik İlahi'de tanrıçanın doğuşuna atıfta bulunan pasajlardan da bilindiği üzere Aphrodite'nin takıları detaylıca anlatılmış ve

[235] Rumscheid, 2006,414.
[236] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13; Tafel 7, Kat. Nr. 19; Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[237] Çekilmez, 2017, Levha 25, K. 16.
[238] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[239] Mendel, 1908, Pl VIII, 2, 2301; Burr, 1934, Plate III, 7-8; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18; Mollard Besques, 1963a, Pl. 15, c- B80; Pl. 16, c- M 9; Pl. 17, c- M 10; Pl. 19, b- Myrina 1035; Pl. 20, a- Myrina 943; Kassab, 1988, Pl. 16.
[240] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 282,283.
[241] Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[242] Mendel, 1908, Pl, VI, 3, 1869.
[243] Durnagölü, 2020, Levha 12-17, K.1- K.7. Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 97, c.
[244] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[245] Güçlü, 2006, Levha 4, Resim:7 a-b.
[246] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[247] Winter, 1903, 84,1.
[248] Winter, 1903, 84,3.
[249] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167,4168,4169.
[250] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 75.

tanrıçanın süslü görünümüne değinilmiştir[251]. Bu doğrultuda, söz konusu figürinlerin Aphrodite'ye ait oldukları düşünülmektedir. Benzer tipteki örnekler Priene[252], Smyrna[253] Pompei[254] ve Delos'tan[255] bulunmuştur.

Çalışma kapsamında değerlendirilen son Aphrodite figürininin (**K. 29**) himation içerisindeki sağ bacağı ve kıyafet kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ bacağı hareketsiz, himation kıvrımları bacağını örter ve vücudunun üst kısmına doğru yönelir. **K. 29** numaralı figürinin korunma oranı azdır fakat Priene antik kentinde 1895/1899 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında 27 numaralı evden tespit edilen Aphrodite figürininin[256] kıyafet içerisinde yer alan sağ bacağı üzerindeki kıvrımlarla **K. 29** numaralı örnekte korunan kıyafet kıvrımları aynı ölçüde ve aynı stildedir. Olasılıkla **K. 29** numaralı figürinle, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1623 numaralı Aphrodite figürini aynı kalıptan üretilmiş olmalıdır. Söz konusu korunan Priene örneğine göre tamamlama önerisi aşağıda sunulmuştur (**Fig. 2.9)**.

Fig. 2.9. Korunan Priene örneğine göre K. 29 numaralı Aphrodite figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 33, Kat. Nr. 83).

[251] HH 6.
[252] Rumscheid, 2006, Tafel 145, Kat. Nr. 345.
[253] Winter, 1903b, 216,6.
[254] Rohden, 1880, Pl. XI.II,1:2, 1-2.
[255] Laumonier, 1956, Pl. 54, 514-516.
[256] Rumscheid, 2006, 434, Tafel 33, Kat. Nr. 83.

2.1.1.2. Demeter ve Kore Tipleri

Çalışma kapsamında ele alınan figürinlerden Demeter ve Kore tipolojisi içerisinde toplam sekiz figürin parçası değerlendirilmiştir. Figürin parçalarından beşi tanrıça Demeter'i (**K. 30- K. 34),** üçü Kore'yi temsil etmektedir (**K. 35- K. 37**). Mitolojik hikayelerde ve kültte Demeter ve Kore'nin ayrılmaz bir bütün olduğu bilinmektedir. Bu nedenle tanrıçaların heykel, figürin, kabartma ve resim sanatındaki diğer tasvirlerinde ayırt edici özelliklerinin bulunmaması nedeniyle tasvir edilenin Demeter'i mi yoksa Kore'yi mi temsil ettiğini anlamak oldukça güçtür.

Çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler Priene antik kentinden var olan Demeter ve Kore kutsal alanından tespit edilmiş ve yayınlanmış figürin parçalarının detaylı incelemeleriyle birlikte Batı Anadolu, Kıta Yunanistan ve Akdeniz coğrafyasında yer alan antik kentlerde saptanan Demeter ve Kore figürin tipleri dikkate alınarak tipolojik sınıflandırmaları yapılmıştır. Bu başlık altında değerlendirilen figürin parçalarının dışında Demeter ve Kore kültüyle ilişkin Baubo, Hiorodolos, rahibe, dans eden kadın tipleri ve meyve toplayan çocuk tipleri çalışma kapsamında diğer başlıklar altında detaylı olarak incelenecek, kült ve figürin ikonografisi ele alınacaktır. Tez kapsamında incelenen figürin parçalarının çoğunluğunun kadın tiplerinden oluşması ve diğer buluntu merkezlerindeki Demeter ve Kore kutsal alanlarında saptanan kadın figürini parçalarıyla tipolojik benzerlikler içermesi, her ne kadar kontekstin belirsiz olması ve ele alınan örneklerin az korunmuş olması sebebiyle kesin bir yargıya varmak oldukça güç olsa da önceki çalışmalarda açığa çıkarılan bothros içerisinden saptanan figürinlerle sağladıkları tipolojik benzerlikler sonucunda, Priene antik kentinin Demeter ve Kore kültü ve buna bağlı olarak figürin tipolojisi birlikte değerlendirilecektir.

Demeter, Rhea ve Kronos'dan doğan Yunan panteonun ikinci nesil tanrıları arasında yer almaktadır[257]. Hesiodos, Kore'nin Zeus ve Demeter'in kızı olduğunu aktarır[258]. Demeter, bereket ve tarımla ilinti görevlerle sorumlu tanrıçadır, kültünde gerçekleşen ritüeller ve mitler kızı Kore'nin Hades tarafından kaçırılmasıyla ilintilidir[259]. Homeros,

[257] Hes. Th. 450-460.
[258] Hes. Th. 910- 915.
[259] Kore'nin kaçırılması için bknz. HH 2. 1.

Demeter'i "*güzel saçlı kraliçe- güzel örgülü Demeter*" olarak tanımlar[260] ve adının Ge-meter yani toprak anadan geldiği düşünülür[261]. Herodotos, Demeter kültünün Mısır'dan aktarıldığını ifade etmektedir[262] fakat konu üzerine çalışmaların yoğunlaşmasıyla Demeter'in Girit kökenli olduğu da öne sürülen görüşler arasındadır. Başka bir görüş ise Thrak kökenli olduğunu savunmaktadır[263], kültün kökeni hakkındaki sorunlar karmaşık olsa da özellikle Anadolu'da prehistorik dönemlerden itibaren devam eden Ana tanrıça inancının yansımalarını taşımaktadır.

Demeter adına gerçekleşen kült ritüelleri kızının kaçırılmasıyla bağlantılı olarak şekillenmektedir. Mitos aynı zamanda doğanın dengesi, mevsimlerin geçişi ve buna bağlı olarak da toprağın yeşermesi ve ölmesine gönderme yapar biçimde kurgulanmıştır. Kutsal alanlarında Demeter'in Kore ile tapınım görmesi de iki tanrıçanın birbirini tamamlayan mitolojinin birleşenlerini oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Homerik İlahi'de de aktarıldığı gibi Hekate'nin de Demeter ve Kore kültüyle ilişkisi bilinmektedir. R. Graves, Demeter, Kore ve Hekate'yi "*bakire, peri ve yaşlı kadın*" olarak tanımlar ve Kore'nin yeşil tahılı, Demeter'in olgunlaşmış başağı, Hekate'nin ise hasat edilmiş tahılı simgelediğine değinir[264]. Batı Anadolu kentlerinde söz konusu Demeter ve Kore'ye adanmış kutsal alan ve tapınaklar oldukça fazladır. Ephesos, Halikarnassos, Theangela, Iasos, Knidos, Kaunos, Miletos, Pergamon, Priene, Erythrai ve Phokai başlıca kentler arasındadır. Ayrıca Kıta Yunanistan'dan Kuzey Afrika'ya kadar kültün yayılım gördüğü tespit edilen arkeolojik buluntularla saptanmıştır. Kültün bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılması tanrıçaların doğanın bereketiyle ilişkili olmasıyla orantılıdır. Aynı zamanda farklı bölgelerde kültün şekillenmesi tespit edilen plastik eserlerde de bölgesel eklentilerin yansıması açısından önemlidir.

Demeter ritüelleri ve bayramları konusunda literatürde en fazla bilgiye sahip olduğumuz kutsal alan Attika'da yer alan Eleusis'de gerçekleşen seremonilerdir. Eleusis'te Demeter ve Kore onuruna sekiz bayram kutlandığı tespit edilmiştir. Bu bayramlar Proerosi,

[260] Hom. Ody. V. 125; Hom. Ody. Homeros, *Odysseia.* (Çev. Erhat, A, Kadir, A.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020; Hom. Il. XIV. 326.
[261] Sina, A. (2004). Eleusis'de Demeter Kültü ve Kadın Ritüelleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi 44, (*1), 38.
[262] Hdt. 11.171.
[263] Sina, 2004, 40.
[264] Graves, R. (2020). *Yunan Mitleri*. (Çev. Akpur, U.). İstanbul, 114.

Thesmophoria, Haloa, Khloaia, Mikra Mysteria, Thargelia, Skira ve Makra Mysteria'dır[265]. Düzenlenen bayramlarda gerçekleşen ritüeller Demeter ve Kore figürin tiplerinin özelliklerini şekillendirmekte ayrıca tanrıçalarla ilişkili diğer figürin tipleriyle de bağlantılıdır. Thesmophoria bayramı, Pyanopsion (Ekim-Kasım) ayının dokuz ve on üçüncü günleri arasında beş günlük bir kutlamadan oluşmaktadır. Bayramın kutlandığı ayların ekin ekme dönemine denk gelmesi tanrıçanın bereketle ilişkisiyle bağlantılıdır. Thesmophoria kelime anlamı olarak yasa koyan anlamına gelmektedir. Bu bayrama sadece evli kadınların katılım gerçekleştirebilir, bu durum da Demeter'in evliliğin koruyucusu sıfatıyla ilintili olmalıdır. Bayramın, evlilik ve anneliğe hazırlanmanın konu aldığı, Stnia/birinci gününde Kıta Yunanistan'ın her kentinden gelen kadınlar, resmi açılış töreninden sonra tüm gece argo konuşup, kaba hareketler yaparlar, bu eylemlerin amacı Demeter'in Kore'yi aradığı dönemde yüzünün gülmesinin sağlanmasıdır. Kültlerle ilgili figürin tipleri başlığı altında inceleyeceğimiz Baubo figürin tipleri bu ritüelin yansımasını oluşturmaktadır. İkinci günde Demeter'e kurbanlar sunulur, Kolias sahillinde dans edilir. Dans, tanrıçanın ritüellerinin bir parçasıdır, kutsal alanlarda saptanan dans eden kadın figürinleri söz konusu ritüeller bağlantılıdır. Kathodos (üçüncü) günde tören alayının Phnyks tepesine yürümesi gerçekleşir. Nesteria (oruç günü) olarak adlandıran günde erkeklerle bir araya gelinmez, söğüt dalları üzerinde oturulur, o gün kurban kesilmez, kamu işleri yapılmaz ve mahkumlar serbest bırakılır. Persephone'nin Hades tarafından yeraltına kaçırıldığı günü temsil etmektedir[266]. Thesmophoria bayramının son günü Kalligeneia olarak adlandırılır ve iyi doğmuş, güzel doğum anlamına gelmektedir. Bugün yapılan ritüeller sağlıklı çocukların doğmasına yöneliktir. Son günde ziyafet yemekleri yenir ve sunular yapılır[267]. Bereketle ilişkin veya ziyafet yemeğiyle bağlantılı olarak tanrıçanın kutsal alanlarında tespit edilen pişmiş topraktan ekmekler ve tepsiler olasılıkla söz konusu ritüelle bağlantılıdır.

Batı Anadolu kentlerinde Demeter ve Kore adına gerçekleşen ritüellere ilişkin veriler oldukça az sayıda olsa da ritüellere ilişkin bazı veriler tespit edilmiştir. Yazılı kaynaklardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda antik dönem şairi Parthenius, MÖ 1. yüzyılda Miletos'un Galatlar tarafından saldırıya uğradığı dönemde "*Galyalılar tarafından Ionia''nın işgali ve onların Ion şehirlerini tahrip etmesi sırasında, bir keresinde Milet'te Thesmophoria şöleni düzenleniyordu ve şehrin kadınları biraz dışarıda tapınakta toplanmışlardı. O sırada barbar*

[265] Mylonas, G. E. (1947). Elesis and the Eleusinian Mysteries. *The Classical Journal 43* (3), 132.
[266] Farnell, L. R. (1907). *The Cults of Greek States. Vol. III*. Oxford, 103-104.
[267] Sina, 2004, 44.

ordusunun bir kısmı ana gövdeden ayrılmış ve Milet topraklarına girmişti ve orada, ani bir baskınla kadınları kaçırdı. Bazıları büyük miktarlarda gümüş ve altın karşılığında fidye alındı, ancak barbarların yakından bağlandığı başkaları da vardı ve bunlar götürüldü: bunlardan biri, Ksanthus'un karısı, çok itibarlı ve büyük bir adam olan Herippe idi…" pasajından öğrenmekteyiz[268]. Bu pasaj dışında Miletos'da Humay Tepe'de tespit edilen Demeter Kore Tapınağı'nın temenosundan Thesmophoros yazıtının saptanması kentte bayramın kutlandığını bir başka göstergesidir. Kaunos'ta tespit edilen Demeter kutsal kayalığında yapılan çalışmalarda çok sayıda domuz kemiklerinin tespit edilmesi bu alanda da Thesmophoria bayramlarının gerçekleştiği düşündürmüştür[269]. Priene kentinde ritüellere ilişkin arkeolojik bulgular az sayıda olsa da kültün yoğunluğu, kutsal alanın konumu, temenos içerisinde yer alan geniş avlu düşünüldüğünde benzer uygulamalar Priene kentinde de Demeter ve Kore için düzenlenmiş olmalıdır[270].

Meşale Taşıyan Demeter

K. 30, K. 31, K. 32, K. 33 ve **K. 34** numaralı figürin parçaları meşale taşıyan Demeter tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Demeter ve Kore tiplerinin hangi tanrıçayı simgelediğini saptamak oldukça güçtür. İncelenen örneklerle aynı tipolojik sınıflandırma içerisinde yer alan, tamamı korunmuş Priene Demeter Kore kutsal alanı bothrosundan 1898 yılı sonbahar dönemi kazılarından tespit edilmiş ve günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan figürin[271] ve farklı buluntu merkezlerinden saptanmış meşale taşıyan diğer örneklerin incelenmesi yardımıyla tipolojik saptama yapılmıştır. Söz konusu figürin tipleriyle benzer özellikler taşıyan diğer buluntu merkezlerindeki örnekler hakkında yapılan tanımlamalarda da farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum her iki tanrıçanın da ayırt edici bir tipolojik özellikle tasvir edilmemesinden kaynaklanıyor olmalıdır. Farklı kontekstlerden saptanan diğer örneklerde de hem Kore'nin hem de Demeter'in meşale

[268] Parthenius, VIII. 29, Parthenius *Love Romances. (*Çev. Edmonds, J. M. – Gaselee, S.). Loeb Library 69. Cambridge: Harvard University Press. 1916.

[269] Held, W. (1993). Heiligtum und Wohnhaus. Ein Beitrag zur Topographie des Klassischen Milet. *ISTMITT 43*, 375-380; Bumke, H. – Tanrıöver, A. (2017). Der Hafen am Humeitepe in Milet. Ergebnisse der Ergebnisse der Ausgrabungen 2011, *Archaologischer Anzeiger 2*, 123.

[270] Wiegand ve Schrader, 1904, 147- 164; Priene Demeter ve Kore kutsal alanı, dörtgen bir temenos üzerine doğu-batı doğrultulu inşa edilmiştir. Temenosun geniş avlusunda olasılıkla kült faaliyetleri gerçekleştirilmekteydi. Temenos alanın giriş bölümünde heykel kaideleri ve pişmiş toprak figürinler tespit edilmiştir. Kutsal alanın MÖ 4. yüzyıl sonralarında inşa edildiği ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar kullanıldığı düşünülmektedir. Temenosun kuzeyinde Roma İmparatorluk Dönemi'nde bir sunak dahil edilmiştir.

[271] Wiegand ve Schader, 1904, 158, Abb. 129.

taşıyan tipleri karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle öncelikle Priene 1974 yılı buluntuları olan **K. 30, K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34** numaralı figürin parçaları tamamı korunmuş Priene buluntusu TC 8585 envanter numaralı örnekle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmanın sonucunda **K. 30** numaralı figürin başının stil özellikleri, teknik detayları ve boyutları dikkate alındığında, 1898 yılında saptanan örnekle aynı kalıptan üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. **K. 30** numaralı figürinin baş ve boynunun bir kısmı korunmuştur. Başın arka kısmı saçlarla birlikte manto içerisindedir. Ön yüzde saçlar belirgin bukleler halinde kil ıslakken oluşturulmuş dairesel formlu çukurlarla ifade edilmiştir. Başı hafif sağına doğru hareketlidir. Yüz oval ve oldukça dolgun, gözler derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalıdır. Boynun korunan bölümü ince ve uzun formlu ve başın hareketinden kaynaklı olarak hafif sağa doğru eğimlidir. Arka yüz işlenmemiş sadece düzeltilmiştir. Bu özellikleriyle Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan örnekle birebir örtüşmektedir. Priene buluntusu TC 8585 envanter numaralı örnekte gözlemlenen boyun üzerindeki iki sıra Venüs halkasının **K. 30** numaralı figürinin boyun kısmında da az miktarda korunduğu gözlemlenmiştir.

Meşale taşıyan Demeter tipolojisi içerisindeki **K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34** numaralı figürin parçalarında ortak özelliği korunan sağ kol ve vücudunun sağından destek alarak taşıdığı meşalelerdir. Örneklerin tamamı parça olarak korunmuştur. En iyi durumda olan **K. 31** numaralı figürini, khiton üzerine himation giyimli, sağ koltuk altında yer alan meşaleyi vücudunun arkasından öne doğru uzandığı sağ koluyla kavramaktadır. Diğer örneklerde de aynı jest devam eder fakat korunma durumları sağ kol ve meşaleyle sınırlıdır. Korunma oranlarının az olmasına rağmen tipolojinin karakteristik özelliği olan meşaleyi taşımaları ve Priene buluntusu TC 8585 envanter numaralı örnekle olan stil benzerlikleri nedeniyle aynı sınıflandırma içerisinde değerlendirilmelilerdir. F. Rumscheid, söz konusu Priene buluntusu hakkında net bir yorum yapmanın oldukça güç olduğuna değinerek çalışmasının katalog bölümünde figürini Kore ya da Rahibe olarak tanımlamakta, ikonografisini ele aldığı bölümde ise Demeter ya da Kore olabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca araştırmacı söz konusu tipteki örnekten farklı boyutlarda yirmi adet figürinin de aynı kontekst içerisinde saptandığını aktarmaktadır[272]. Fakat erken dönem kazı raporları incelendiğinde söz konusu örneğin TC 8585 envanter numaralı eser dışında aynı tipteki diğer örnekler hakkında bilgi edinilmemiştir.

[272] Rumscheid, 2006, 250, 453.

Meşale taşıyan Demeter tipleri sınıflandırması kapsamında değerlendirilen **K. 30, K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34** numaralı figürin parçalarıyla benzer özellikler taşıyan diğer buluntular Priene[273] başta olmak üzere Theangela[274], Pergamon[275], Lindos[276], Korinth[277], Morgantina[278], Tanagra[279], Nisyros[280], Kurion[281], Kıbrıs[282], Aleksandria[283], Eleusis[284], Girit[285] ve Mısır'da[286] saptanmıştır. Örneklerin stil özellikleri ve dönemleri farklılık göstermesine rağmen ortak özellikleri meşale taşıyor olmalarıdır. Buluntu merkezlerinde göre meşalenin taşındığı yön, kıyafet özellikleri, başlarında taşıdıkları polos veya diğer elleriyle tuttukları domuz, phiale ya da bitki demetleri farklılıklar gösterse de çoğu Demeter ve Kore'ye adanmış kutsal alanlardan tespit edilmiştir. En erken örneğin Klasik Dönem'de görüldüğü gözlenmiş, tipolojinin MÖ 1. yüzyıl sonuna kadar farklı varyasyonlarının üretildiği ulaşılan sonuçlardan biridir.

Farklı buluntu merkezlerinden saptanan örnekler araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalara dahil edilmiştir. Söz konusu tipoloji hakkında net bir ayrım yapmanın zor olduğu kesindir. Fakat Priene örnekleri incelendiğinde meşale taşıyan Demeter tipolojisinin daha olgun bir kadını temsil ediyor olması ve aynı zamanda Demeter'in şenliklerinde gerçekleşen ritüellerde meşaleyle yer altındaki kızını arıyor olmasına da bir gönderme taşıyor olmalıdır. Bazı araştırmacılar tarafından Kore'nin yer altına indikten sonra Hades'in karanlığını aydınlatmak için meşale taşıdığı yorumları da yapılmaktadır[287]. Genç kız olarak

[273] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.
[274] Işık, F. (1980). *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien zwischen 560 und 270 v. Chr*. Istanbuler Mitteilungen, Beiheft 21, Tübingen, Tafel 24, Kat. Nr. 177, Tafel 25, Kat. Nr. 178, 178b.
[275] Winter, 1903, 167,4.
[276] Blinkenberg, C. (1931). Lindos. Fouilles de l´Acropole 1902-1914. I. Les petit objets, Berlin: Walter De Gruyter, Pl. 140, 3020.
[277] Merker, 2000, Plate 56, H395, H398, H402.
[278] Bell, 1981, Pl. 19, 76-80, Pl. 20, 77,82,83.
[279] Winter, 1903, 167,1.
[280] Winter, 1903, 167,2.
[281] Winter, 1903, 167,6.
[282] Christofi, P. (2019). Contemplating Issues of Historical Continuity: The Case of the Figurines from Erimi-Bamboula, Cyprus., G. Papantoniou, D. Michaelides, M. Dikomitou-Eliadou. (Editörler), *Hellenistic and Roman Terracottas* içinde (131-145). Boston: Brill, 137, Figure 8.7.
[283] Paul, E. (1959). *Antike Welt in Ton. Griechischen und Römische Terrakotten Des Archäologischen Institutes in Leipzig*. Leipzig: Seemann, Tafel 76, 283.
[284] Mollard Besques, S. (1954). *Musée National du Louvre. Catalogue Raisonné des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs, Étrusques et Romains. I, Époques Préhellénique, Géométrique, Archaïque et Classique. Text and Plates*. Paris: Éditions des Musées Nationaux, Pl. LX. C20.
[285] Mollard Besques 1954, Pl. LXXVI, C 126, C127.
[286] Török, L. (1995). *Hellenistic and Roman Terracottas from Egypt.* Roma: L'Erma Di Bretschneider, Pl. XXIV, No. 29-31.
[287] Bell, 1981, 82.

tasvir edilen ve elinde meşale taşıyan kadın figürinlerinin Kore'yi veya Demeter bayramlarında gerçekleşen tören alayına katılan kadınları simgelediğini söyleyebiliriz. Bu konuya örnek olarak, Korinth Demeter ve Kore kutsal alanından tespit edilen meşale taşıyan kadın figürinleri beraberinde domuzla birlikte işlenmiştir. Figürinleri ikonografik olarak ele alan G. Merker söz konusu örnekleri rahibe olarak tanımlamaktadır. Bu durum, tipin farklı varyasyonlarında Kore ve aynı zamanda rahibe tipleri için de kullanıldığı şeklinde yorumlanabilir. Priene Demeter Kore kutsal alanı bothrosundan çok sayıda giyimli kadın, Baubo, domuz ve dans eden kadın figürinleri tespit edilmiştir. Figürinlerin tamamı alanda gerçekleşen ritüellerle ve tanrıçanın kültüyle bağlantılıdır. Bunun sonucunda, Priene buluntusu meşale taşıyan kadın figürinlerinin başının himation ile örtülü olması, yüz hatların olgunluğu ve elinde tuttuğu meşaleyle birlikte değerlendirildiğinde, Priene kenti özelinde söz konusu tipin Demeter'i temsil ettiği önerilmektedir.

Meşale taşıyan Demeter tipleri sınıflandırması kapsamında yer alan figürinlerden **K. 30** numaralı örneğin başı ve boynunun bir kısmı korunmuş diğer örneklerin tamamı gövdenin belirli alanlarından oluşmaktadır. Bu nedenle tarihleyici unsurlar oldukça sınırlıdır. Benzer örneklerden Korinth buluntusu H395 numaralı figürin G. Merker tarafından incelenmiş, araştırmacı söz konusu figürini Hellenistik Dönem'in ortalarına tarihlemiştir[288]. Korinth buluntusu tipolojik olarak Priene örnekleriyle oldukça benzer unsurlar barındırsa da söz konusu örneğin, **K. 30, K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34** numaralı figürinlerden daha erken özellikler taşıdığı gözlenmektedir. Morgantina'dan bulunmuş benzer tipolojideki örneklerin tamamı korunmuş durumdadır. Yapılan karşılaştırmalarda Morgantina buluntusu benzer tipteki örneklerin yüz formları ve detayları, kıyafet kıvrımları ve kaide formları incelendiğinde Erken Hellenistik Dönem özellikleri gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında Meşale taşıyan Demeter tipleri sınıflandırmasında değerlendirilen **K. 30, K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34** numaralı figürinler farklı buluntu merkezlerinde saptanan benzer tipteki örneklerle karşılaştırılmıştır. **K. 30** numaralı baş ve boyun kısmı korunmuş parçanın dolgun yüz hatları, yuvarlatılmış çene, boynun başa oranla kalınlaşması, başın sağına hareketi dikkate alındığında, Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer örneklerle yapılan karşılaştırmalar

[288] Merker, 2000, 250.

sonucunda Priene buluntusu söz konusu figürinlerin (**K. 30, K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34)** MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmesi önerilmektedir (**Fig. 2.10**).

Fig. 2.10. Korunan Priene örneğine göre Demeter figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 61, Kat. Nr. 139).

Kore/Persephone

Çalışma kapsamında ele alınan tanrıça tiplerinden biri de Kore/Persephone figürinleridir. Kore (Persephone), Demeter ve Zeus'un kızı, Hades tarafından kaçırılmasından sonra mitolojide söz konusu mitosla bağlantı olarak şekillenen tanrıça imgesidir. Kore, genç kız anlamında kullanılan bir isimken olasılıkla kaçırılmasıyla bağlantılı olarak daha sonra Persephone adıyla anılmıştır. Persephone, *Phero* ve *Phonos* kelimelerinden türemiş ve yıkım getiren anlamı taşımaktadır. Roma'daki karşılığı korkulan anlamına gelen Proserpina'dır[289].

Kore tipleri başlığı altında değerlendirilen üç örnek yer almaktadır (**K. 35, K. 36, K. 37**). **K. 35** ve **K. 36** numaralı Kore figürinin parçaları aynı tipolojik özellikler göstermektedir. Figürinlerin korunma durumları da aynı orandadır. Her iki örnekte sol kol ve gövdenin bir bölümü korunmuştur. Baş, sağ kol, her iki bacak ve gövdenin büyük bir bölümü kırık ve eksiktir. Figürler khiton üzerine sıkıca sarılı himation giyimlidir. Sol kolları vücuda birleşik himation içerisinde dirseğinden bükülüp karın üzerindeki kıyafet kıvrımlarını tutmaktadır. Korunma durumları tipolojik sınıflandırma için yetersiz olmasına

[289] Graves, 2020,115,24.2.

rağmen söz konusu örnekler detaylı incelendiğinde, F. Rumscheid tarafından yayınlanan Priene buluntusu figürinlerinden, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1506 ve 1588 envanter numaralı örneklerle **K. 35 ve K. 36** numaralı figürin parçalarının himationun sarılışı, kıyafet kıvrımı yapıları, sol kol hareketi ve sol elin kıyafeti kavramasıyla birebir örtüştüğü tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan figürinler ile bu çalışma kapsamında incelenen iki örnek karşılaştırılmış ve **K. 35** ve **K. 36** numaralı figürinlerin aynı tipolojik sınıflandırma içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Priene buluntusu 1506 ve 1588 envanter numaralı figürinler araştırmacı tarafından "*duvak ve taç giyimli tanrıça- Demeter veya Kore*" olarak tanımlanmıştır[290]. Yüzeyindeki aşınmalara rağmen korunan örnekler incelendiğinde başlarında yüksek bir polos ve üzerinde çiçek ve bitki motifleriyle oluşturulmuş süslemeler yer almaktadır. Figürinin başının arka kısmını örten polosun altından omuzlara uzanan duvağı dikkat çeker. Araştırmacı tarafından net bir tipolojik sınıflandırma yapılmamış olsa da bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 35** ve **K. 36** numaralı figürinlerinde ait olduğu tipolojik sınıf Kore (Persephone)'ye ait olmalıdır. Mitolojik anlatımdan da süregelen Kore'nin annesi Demeter'le bağlantılı şekillenen görevleri ve daha sonra Hades'le istenmeyen evliliğiyle birlikte anlatının figürin tipolojisine ikonografik olarak yansıdığını söz konusu örneklerde görmek mümkündür. Başında yer alan bitkisel süslemeler annesiyle bağlantılı olarak baharın gelişi ve bunun mitosla bağlantısını simgelerken, figürinin duvak ile işlenmesi genç kızlık imgesine veya Hades'le istenmeyen evliliğine bir gönderme olmalıdır.

Bu çalışma kapsamında incelenen **K. 35** ve **K. 36** numaralı figürinlerin buluntu konteksti bilinmemektedir. Priene antik kentinde yer alan Demeter ve Kore tapınağı bothrosunda söz konusu örneklerle benzer bir figürin saptanmış fakat diğer yayınlanan örneklerin 1895- 1899 yıllarında konut alanlarında yapılan kazı çalışmaları sırasında tespit edildiği aktarılmıştır. Bu durumda Kore figürinlerinin sadece tapınak kontekstinde adak olarak değil aynı zamanda ev içi tapınım veya kült inanışlarıyla da bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

K. 35 ve K. 36 numaralı figürinlerle benzer tipolojik özellikler gösteren figürinler, Priene antik kentinde gerçekleşen 19. yüzyıl kazılardan tespit edilmiş örneklerdir[291]. Bunun

[290] Rumscheid, 2006, 417,418.
[291] Winter, 1903, 63,6-7; Higgins, 1967, 57, F; Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28.

dışında kıyafet kıvrım detayları ve dönemin özelliklerini yansıtan benzer buluntular; Morgantina[292], Korinth[293], Amathaus Nekropolisi[294], Eretrie[295] ve Melos'tan[296] bulunmuştur. Çalışma kapsamındaki tipolojik tarama ve analojiler sonucunda söz konusu örneklerin Priene antik kentinin yerel unsurları barındıran ve koroplastik sanatına yansımış kente öz bir tipoloji barındırdığı önerilmektedir. Söz konusu hipotez F. Rumscheid'ın çalışmasında değerlendirilen ve incelediğimiz grubun bir parçası olan Berlin Antik Eserler Koleksiyonu'nda korunan TC 8642 envanter numaralı[297] örneğin kaidesinin arka kısmında **MENE-KPATOY** isimli koroplast/atölye imzası da söz konusu tipolojinin yerel bir atölye tarafından alt varyasyonlarıyla üretildiğini düşündürmektedir.

Fig. 2.11. Korunan Priene örneğine göre K. 35 ve K. 36 numaralı Kore figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 12, Kat. Nr. 25).

[292] Bell, 1981, Pl. 78, 369.
[293] Merker, 2000, Plate 24, H2, Plate 30, H81.
[294] Stefani, E. (2019). Underneath the Veil: Terracotta Figurines from the Amathous Eastern Necropolis. G. Papantoniou, D. Michaelides, M. Dikomitou-Eliadou. (Editörler), *Hellenistic and Roman Terracottas* içinde (112-131). Boston: Brill, 115, Figure 7.2.
[295] Besques, S. (1971). *Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains III. Epoques Hellenistique et Romaine Grece et Asie Mineure I-II.* Paris: Editions des Musées nationaux, Pl. 82, D369.
[296] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.
[297] Rumscheid, 2006, 417.

K. 35 ve **K. 36** numaralı Kore figürini parçalarının Priene'den bulunmuş örnekleri F. Rumscheid tarafından Hellenistik Dönem'in ortalarına[298], R. A Higgins tarafından aynı tipolojideki başka bir Priene buluntusu örnek ise MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir[299]. Tipolojik olarak benzerlik göstermeyen fakat himationun sarılış şekli ve kıvrım yapısıyla benzer özellikler gösteren Morgantina buluntusu MÖ 3. yüzyıl özellikleri taşımaktadır[300]. Melos'tan bulunmuş ayakta giyimli kadın figürini örneğiyle **K. 35** ve **K. 36** numaralı figürinler kıvrım yapıları, sol kolun vücuttan ayrılmasıyla benzerlikler göstermekte ve Priene örnekleriyle çağdaş olmalıdır. Söz konusu örnekler incelendiğinde kıyafet kıvrımları, sol kolun himation içinde olmasına rağmen vücuttan ayrılması ve sol kolun hareketi dikkate alındığında Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. **K. 35** ve **K. 36** numaralı Kore figürini parçalarının çalışma kapsamında MÖ 200-180 yıllarına tarihlenmesi önerilmektedir.

Çalışmada incelenen ve Kore tipleri başlığı altından değerlendirilen diğer örnek **K. 37** numaralı figürin parçasıdır. **K. 35** ve **K. 36** numaralı Kore figürinlerinden farklı tipolojik özellikler gösterdiği için ayrıca ele alınmıştır. Kore figürinin başı ve vücudunun belden aşağı bölümü kırıktır. Saçları bukleler halinde her iki omuz üzerine dökülmektedir. Khiton giyimli figürinin üzerinde yer alan himationu, sol omuzdan sol göğsü kapatarak vücuduna çapraz şekilde dolanır ve daha sonra himation belin sağından soluna doğru vücuduna paralel olarak sarılır. Figürinin sol kolunun bir bölümü himation içerisinde ve hareketsizdir.

Priene antik kentinde 1898 yılında Demeter ve Kore kutsal alanından **K. 37** numaralı figürinle benzer özellikler gösteren bir figürin parçası tespit edilmiştir. Aynı kontekst içerisinde saptanan figürinler arasında başı ve belinin alt kısmı kırık ve eksik olmasına rağmen en büyük boyutlu örnek olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu örneğin Demeter ve Kore kutsal alanından saptanması ayrıca **K. 37** numaralı figürin ile saçların omuzlara dökülmesi, kıyafet detaylarının aynı olması, sağ ve sol omuz hareketleri karşılaştırıldığında, 1898 yılı kazı sezonunda tespit edilen figürinle **K. 37** numaralı örnek aynı tipolojik sınıflandırma içerisinde olmalıdır. F. Rumscheid, söz konusu örneği Kore'nin kabartmalar üzerindeki betimlerinden yola çıkarak Kore/Persephone olarak tanımlar[301].

[298] Rumscheid, 2006, 417.
[299] Higgins, 1967,57, F.
[300] Bell, 1981,176.
[301] Rumscheid, 2006, 437.

K. 37 numaralı figürin parçasıyla benzer özellikler taşıyan farklı buluntu merkezlerinde saptanan örnekler; Priene[302] başta olmak üzere Pergamon[303], Knidos[304], Morgantina[305] ve Korinth'tedir[306]. Söz konusu örneklerden Morgantina buluntusu dışında diğer figürinler giyimli kadın tipolojisi altında değerlendirilmiştir. Morgantina buluntusu figürin, kontekst içerisinde saptanan en büyük boyutlu örneği temsil etmekte ve adak olarak bırakıldığı araştırmacı tarafından aktarılmaktadır. Söz konusu figürin dışında, Morgantina buluntuları Kore figürin tipleri kapsamında geniş bir tipolojik yelpaze sunar. M. Bell tarafından incelenen 446 örnekten 150 figürinin Kore/ Persephone'yi temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı, ayrıca kırık parçaların birçoğunun da kadın olarak nitelendirildiği fakat örneklerin arasında Kore/Persephone figürinlerine ait parçalar olabileceğinin ve bu sayının daha fazla örnekle temsil edilebileceğinin altını çizmektedir[307]. Tipolojik olarak domuz, meşale ve haşhaş demeti gibi atribütleri bulunmayan veya **K. 37** numaralı örnekte olduğu gibi korunma oranı az olan figürinlerin tanımlanması oldukça güçtür. Bu nedenle çalışma kapsamında ele aldığımız **K. 37** numaralı örneğin korunan özellikleri incelendiğinde Kore tipolojisine ait olduğu önerilmektedir. **K. 37** numaralı figürin ile benzer Knidos'tan bulunmuş, L. Burn ve R. Higgins tarafından incelenen bir diğer örnek ayakta giyimli kadın sınıflandırmasına dahil edilmiştir[308]. Kıyafet ve duruş bakımından **K. 37** numaralı Kore figüriniyle oldukça benzer özellikler taşımaktadır. Söz konusu örneğin ayrıca Demeter kutsal alanından bulunmuş olması **K. 37** numaralı örneğin Kore'nin temsili olduğu düşüncemizi de desteklemektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 37** numaralı Kore figürini parçası aynı tipoloji içerisinden yer alan **K. 35** ve **K. 36** numaralı Kore figürini parçalarına göre daha geç özellikler yansıtmaktadır. Kıyafet kıvrımlarındaki geçiş, kontrastın azalması, belin kalın ve hareketsiz olması dikkate alındığından Yüksek Hellenistik Dönem'den Geç Hellenistik Dönem'e geçiş örneklerinden birini temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise tipolojik özelliklerine göre **K. 37** numaralı Kore figürini parçasının MÖ 170-160 tarihlenmesi önerilmektedir.

[302] Rumscheid, 2006, Tafel 39, Kat. Nr. 95.
[303] Töpperwein, E. (1976*). Terrakotten von Pergamon*. Berlin: Walter de Gruyter, Tafel 13, 85.
[304] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2497.
[305] Bell, 1981, Pl. 13, 56.
[306] Merker, 2000, Plate 27, H64.
[307] Bell, 1981,81.
[308] Burn ve Higgins, 2001,177.

2.1.1.3. Athena

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 38, K. 39** ve **K. 40** numaralı figürinler Athena tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Söz konusu figürinlerin Athena'yı temsil ettiği göğüslerin arasında yer alan aegis ve peplos giyimli olmaları, farklı buluntu merkezlerinden saptanan benzer örnekler yardımıyla tanımlanmıştır. Priene antik kentinde yer alan ve kentin baş tanrıçası olarak nitelendirilen Athena'nın kentte saptanan ve yayınlanan diğer figürin buluntuları da değerlendirildiğinde oldukça az sayıda figürinle temsil edildiği göze çarpmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler kentin Athena tipolojisine katkı sağlamaktadır.

Değerlendirilen en iyi korunmuş Athena figürini **K. 38** numaralı figürindir. Figürinin, sağ göğüs, sağ kolun bir bölümü ve kıyafet kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Peplos giyimli olan figürinin göğüslerinin hemen altında ince bir kemerle kıyafet bölünmektedir. Kıyafete ait alt bölüm ince diagonal kıvrımlardan oluşmaktadır. Korunan sağ kol vücuttan ayrık ve yana doğru hareketlidir. Kolunda yer alan pazubent şerit şekilde tüm kolu sarar ve ön yüzde dairesel bir aplikle sonlanır.

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen ikinci Athena figürinin (**K. 39**), boynun alt kısmından gövdenin ön yüzünün bir bölümü korunmuş, her iki kol, bacaklar ve arka yüz kırık ve eksiktir. Peplos giyimli figürinin göğüslerinin altından şerit formlu bir kemerle kıyafet bölünmektedir. Göğüslerinin ortasında yer alan aegis üzerinde Medusa başı yer alır. Peplos kıvrımları kemerin altından ince şeritler halinde aşağı uzanır. Belinin sağı ve solundaki kıvrımlar harekete uygun biçimlendirilmiştir. Figürinin tamamı korunmuş durumda olsaydı, kıyafet kıvrımları ve figürinin gövdesinin hareketiyle bağlantılı olarak sağ bacak önde ve hareketli, sol bacak ise geride yer alıyor olmalıydı.

Çalışma kapsamında değerlendirilen son Athena figürini ise **K. 38** ve **K. 39** numaralı örneklere göre daha az korunmuştur (**K. 40**). Figürinin sağ göğsüyle birlikte gövdesinin bele kadar bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Göğsün altından kıyafet kemerle bölünür ve peplos giyimlidir. Göğüslerin ortasında dairesel formlu aegis yer alır. Aegis az korunmuş olmasına rağmen tipolojisinin saptanması için önemli veriler sunmaktadır. **K. 40** numaralı Athena figürinin korunan boyutları dikkate alındığında oldukça büyük boyutlu bir figürine ait olduğu düşünülmektedir. Sağ göğüsün korunan alanından bele kadar ölçülen yükseklik 5,5 cm'dir. Figürinin korunmayan parçaları dikkate

alındığında yaklaşık 50 cm yüksekliğe sahip bir figürinin parçası olduğu düşünülmektedir. Athena figürin tipleri içerisinde değerlendirilen Priene buluntusu **K. 38, K. 39** ve **K. 40** numaralı figürinlerle benzer özellikler taşıyan örnekler; Priene[309] başta olmak üzere Myrina[310], Troia[311], Sagalassos[312], Delos[313] , Pompei[314], Mısır[315] ve Pella Arkeoloji Müzesi'nden saptanmıştır.

Priene antik kentinde gerçekleşen 1898 yılı kazı çalışmaları sırasında 15 numaralı Oikos'dan başı ve gövdesinin bir bölümü korunmuş bir Athena figürini tespit edilmiştir. Söz konusu figürin günümüzde TC 8563 envanter numarasıyla Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunmaktadır. Athena figürinin başında yer alan Korinth miğferi ve peplosunun üzerinden çapraz bir bantla sol göğüs altından dolanan aegis figürinin tanımlanmasını kolaylaştıran atribütler arasındadır. Aynı kontekst içerisinde tanrıçaya ait başka bir figürin tipine rastlanılmamış, fakat Kybele figürinine ait parçalar Oikos kontekstinden saptanmıştır. Söz konusu örnek Priene figürinlerini inceleyen F. Rumscheid tarafından yayınlanmıştır[316]. Korunma durumu TC 8563 numaralı Athena figürinine göre daha az olsa da çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 38** numaralı figürinin sağ kolun yana doğru hareketi, sağ üst kol üzerinde yer alan aplike edilmiş pazubent oldukça benzerdir. Aynı kalıp üretimi olarak değerlendirmek için elimizde yeterli veri olmamakla birlikte her iki örneğin Athena figürin tipleri içerisinde aynı alt tipe ait ve çağdaş bir varyasyon olduğu gözlenmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 39** numaralı örnekte ise korunan kısımlarından anlaşılan hareket dikkate alındığında kesin bir yargıya varmak oldukça güç olsa da sağ bacağın öne hareketi ve gövdenin ileri yönelmesi dikkate alındığında Athena Promakhos tipolojisini pişmiş toprak varyasyonu olduğu düşünülmektedir.

K. 38, K. 39 ve **K. 40** numaralı Athena figürini parçalarıyla benzer Delos örneklerinde sayısal olarak yoğunluk göze çarpar. Ayrıca Delos buluntusu Athena figürinlerinde tanrıçanın sağ elinde phiale, sol elinde ise kalkanla temsil edildiği

[309] Rumscheid ,2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112.
[310] Mollard Besques, 1963a, Pl. 103, a,b,d.
[311] Burr Thompson 1963, VI, 12.
[312] Talloen P. ve Özden Gerçeker, S. (2020). Out of the Rock? Terracotta Figurines from Sagalassos in the Sadberk Hanım Museum in İstanbul, *Les Carnets de I'ACoSt Association for Coroplastic Studies 21*, 26, Fig. 20, a.
[313] Laumonier, 1956, Pl. 29, 284-288.
[314] Levi, A. (1926). *Le Terrecotte Figurate Museo Nazionale Di Napoli*. Fransa: Vallecchi Editore Firenze, 187, Fig. 141.
[315] Török, 1995, Pl. XVII, No. 7- No. 8.
[316] Rumscheid, 2006, 239,442.

görülmektedir. Aynı tipoloji Myrina ve Sagalassos buluntusu Athena figürinlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında değerlendirilen Priene 1974 yılı buluntuları Athena figürini parçalarının korunma durumlarından dolayı aegis dışında tanrıçanın diğer atribütlerini taşıyıp taşımadıkları bilinmemektedir. Fakat örneklerde korunan aegisten yola çıkarak şu ana kadar yayınlanmış Priene figürin tiplerine yeni veriler sağlaması açısından önemlidir.

Athena tipleri başlığı altında değerlendirilen **K. 38, K. 39** ve **K. 40** numaralı figürinlerden **K. 40** numaralı örneğin yüzeyinde yer alan aşınmalar ve az korunmuş olması nedeniyle tarihlemek oldukça güçtür. **K. 38** numaralı Athena figüründe ise kıyafet kıvrımlarının yapısı, sağ kolun hareketi ve bağlantılı olarak figürinde oluşan kontrast nedeniyle MÖ 170- 160 yıllarına tarihlenmesi önerilmektedir. **K. 39** numaralı Athena figürinin ise **K. 38** numaralı figürinle benzer stil özellikleri göstermektedir. Kıvrım yapılarının harekete göre şekillenmesi ve figürinin hareketi dikkate alındığında, **K. 39** numaralı örnekle **K. 38** numaralı figürin çağdaş olmalıdır.

Fig. 2.12. Korunan Priene örneğine göre K. 38 numaralı Athena figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 46, Kat. Nr. 112).

2.1.1.4. Kybele

Çalışma kapsamında değerlendirilen ve 1974 yılında Priene'den bulunan figürinlerden **K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı üç örneğin Kybele tipolojisine ait olduğu saptanmıştır. **K. 41** numaralı örnek dışında diğer iki figürinin başı ve polosu korunmuş durumdadır. **K. 41** numaralı figürinin ise boynunun da korunduğu gözlenmektedir. Figürinlerin tipolojik saptaması üç örnekte de korunan yüksek polos yardımıyla yapılmıştır. **K. 42** ve **K. 43** numaralı figürinlerde polos sur tacı şeklindeyken, **K. 41** numaralı örnekte ise yüksek formdadır. Polos, sadece tanrıça Kybele'nin değil aynı zamanda diğer tanrıçaların başlarında da yer alır, bu nedenle Kybele'ye özgü değildir. Ayrıca ölümlülerin bazı ritüellerde polos taktıkları da bilinmektedir[317]. Ancak bu çalışma kapsamında -daha önceden bulunan tipler de dikkate alınarak- Hellenistik Dönem'e tarihlenen Kybele figürinlerinin yüksek bir polosla işlendiği sonucuna varılmış ve söz konusu örneklerin Kybele'yi temsil ettiği önerilmiştir.

Prehistorik Dönem'den itibaren Kybele figürinlerine benzer şekilde Anadolu'da ana tanrıça figürinleri karşımıza çıkmaktadır. Kybele'nin yazılı belgelerde ise MÖ 1. Binden itibaren Anadolu'da inanç bağlamında varlığı kanıtlanabilmektedir. İsim kökeninin Sümer, Hurri ve Hitit yazılı kaynaklarında Kubaba olarak geçtiği aktarılmaktadır[318]. MÖ 1. Binyıl'da Karkamış kabartmaları üzerinde tahtta otururken veya ayaktaki betimlerinin yanı sıra Arkaik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar uzanan tiplerinde poloslu tasvirleri mevcuttur[319]. Bu kapsamda, Phryg uygarlığı Kybele kültünün şekillenmesi ve benimsenmesi açısından oldukça önemlidir. Phrygia'da Matar Kubileya olarak adlandırılan tanrıçanın tasvirlerinde yine yüksek polosla betimlendiği göze çarpar. Fakat Kybele kültünün yayıldığı coğrafya Anadolu'yla sınırlı kalmamış, Akdeniz kültür bölgesini tamamına yayılım göstermiştir[320].

Kybele figürin tiplerine benzeyen Ana Tanrıça figürinleri incelendiğinde, Arkaik Dönem örneklerinin arkalıklı bir tahta oturur pozisyonda, Klasik Dönem Kybele örneklerinin ise kucağında ya da tahtın yanlarında aslanlarla birlikte işlendiği görülmektedir.

---

[317] Müller, V. K. (1915). *Der Polos, die Griechische Götterkrone.* Berlin, 80-88.
[318] Roller, L. E. (2013). *Ana Tanrıça'nın İzinde, Anadolu Kybele Kültü.* (Çev. Avunç, B.). İstanbul: Alfa Yayın, 67-69.
[319] Naumann, F. (1983). *Die Ikonographie der Kybele in der phrygischen und der griechischen Kunst*, Berlin: Wasmuth, 36.
[320] Roller, 2013,20.

Hellenistik Dönem örneklerinde-**K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı figürinlerde de görüldüğü üzere- yüksek formlu polos taşıdıkları, tahta oturur ya da ayakta, bir elinde phiale/patera, diğer eliyle de tympanon tuttukları yaygın bir tipoloji olarak karşımıza çıkar. Pheidias'ın öğrencisi Paroslu Agoraktios tarafından MÖ 5. yüzyıl sonlarında Atina'da yer alan Metroon'a yapıldığı antik yazarlar tarafından aktarılan kült heykelinde de tanrıçanın tahtta oturduğu, elinde tympanon taşıdığı ve tahtın her iki köşesinde aslanlar olduğu aktarılmaktadır[321]. Söz konusu tipolojinin uzun yıllar boyu küçük değişimlere uğrasa da devam ettiği ve MÖ 1. Binyıl'dan süregelen bir tipolojinin devamlılığı söz konusudur. Priene kurtarma kazısı 1974 yılı buluntuları arasında yer alan **K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı Kybele figürinlerinin erken örneklerde de olduğu gibi polosla tasvir edildiği gözlenmiştir. Ayrıca özellikle Hellenistik Dönem'de tanrıçanın kutsal alanlarından bulunan figürin tiplerinde de benzer temanın yaygın olarak karşımıza çıktığı tespit edilmiştir.

Kybele figürinlerindeki tipoloji Arkaik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar farklı atribütlerin eklenmesiyle yüzyıllar boyu devam etmiştir. Arkaik Dönem'de tahta oturan tanrıçanın Ana tanrıça imajına vurgu yapılmış, Klasik Dönem'de birlikte tasvir edildiği aslanlarla hayvanlar üzerindeki hakimiyeti vurgulanmıştır. Hellenistik Dönem'de yaygın olarak başında yer alan sur tacı şehirlerin koruyucu kimliğinin sembolü olmuştur. Hellenistik Dönem örneklerinde sıklıkla tympanonuyla birlikte tasvir edilen tanrıçanın müzikle bağlantısına vurgu yapılmıştır. Özellikle Anadolu kentlerinden tespit edilen tanrıçanın figürinler dışındaki betimlemelerinde de (adak stelleri ve heykeller) figürinlerde tekrar eden tipoloji görülmektedir. Başında yer alan polos tanrıça kimliğini, sur tacı kent koruyuculuğunu, aslanlar doğaya ve hayvanlara olan hakimiyetini, tympanon ise kült uygulamaları ve törenlerdeki müzik bağlantısını ikonografik olarak ifade etmektedir.

K. 41, K. 42 ve **K. 43** numaralı figürinlerle benzer tipolojik özellikler gösteren örnekler; Priene[322] başta olmak üzere; Pergamon[323], Myrina[324], Metropolis[325],

[321] Roller, 2013, 173-174.
[322] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 12; Kat. Nr. 11.
[323] Töpperwein, 1976, Tafel 33, 199,201,200.
[324] Mollard Besques, 1963a, Pl. 202, a- Myrina 1276; Töpperwein, 1976, Tafel 102,3.
[325]Ekin Meriç, A. (2007). *Metropolis Ana Tanrıça Kült Mağarası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Levha 103, TK5-7; Levha 103, TK. 16-33, Levha 104, TK. 34-39.

Klazomenai[326], Assos[327], Daskyleion[328], Troia[329], Gergis[330], Troas Bölgesi[331], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[332], Delos[333], Thebes[334], Sicilya[335], Madrid Arkeoloji Müzesi[336], Korinth[337], Olynthos[338], Tarent[339], Selinus[340], Boeotia[341] ve Kahire Müzesi'nden[342] saptanmıştır. Batı Anadolu kentleri başta olmak üzere Kybele figürin tiplerinin Akdeniz dünyasında yayılım gösterdiği görülmektedir.

Priene 1974 yılı buluntuları arasında üç örnekle temsil edilen Kybele figürinleriyle benzer tipteki örnekler özellikle Hellenistik Dönem'de tanrıçaya ait kutsal alanların bulduğu Pergamon, Myrina, Metropolis ve Troia'dan yoğun olarak tespit edilmiştir. Benzer örneklerden Helenistik Dönem'e tarihlenen buluntular incelendiğinde korunan buluntuların tahtta oturduğu ve sağ elinde phiale, sol elinde tympanon tuttuğu görülmektedir. Priene antik kentinde 19. yüzyılda gerçekleşen kazı çalışmalarında söz konusu tipolojiyi yansıtan iki adet tamamı korunmuş örnek tespit edilmiştir. 1895-1899 yılları arasında gerçekleşen çalışmalarda Athena Tapınağı terasının doğusunda yer alan kuzey salondan tespit edilen ilk örnek İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır. 1617 envanter numaralı Kybele figürini başında üç mazgaldan oluşan yüksek formlu bir taç taşımaktadır. Tahta oturan ve khiton üzerine himation giyimli tanrıçanın sağ elinde phiale taşıdığı, dirseğinden bükerek yukarı kaldırdığı sol elinde ise büyük dairesel formlu tympanonu kavradığı görülmektedir.

---

[326] Özbay, A. (2016). *Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarından Ele Geçen Pişmiş Toprak Figürinler.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 357, Kat. No. 135.

[327] Busse, F. (2006). Hellenistische Terrakotten I. Ü. Serdaroğlu ve R. Stupperich (Editörler), *Ausgrabungen in Assos 1992* içinde (99-127) Bonn, Tafel 22, 1,2; Çelikel, Z. Ö. (2008). *1985-2006 Yılları Arasında Assos Kazılarından Ele Geçen Mitolojik Tasvirli Terrakottalar.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, Resim 8, Kat. No. 1; Resim 9, Kat. No. 2; Resim 11, Kat. No.3, Resim 13, Kat. No. 4.

[328] Çevirici, F. (1998). *Kültler Açısından Daskyleion Terrakottaları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Levha 1, Kat. No. 1, Levha 2 Kat. No. 2, Kat. No. 3.

[329] Burr Thompson, 1963, 16, 17,18,21, 26,28,33-38, 42-45.

[330] Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 9.

[331] Tavukçu, A. Y. (1999). *Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Levha 4, K. 14, K. 26; Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 10.

[332] Kaplan, 2009, Levha 4, Kat. No. 13, 14,15.

[333] Barrett, C. E. (2011). *Egyptianizing Figurines from Delos,* A Study in Hellenistic Religion. Columbia Studies in the Classical Tadition Volume 36, Leiden, Boston: Brill, Figure D 128.

[334] Schmaltz, B. (1974). *Terrakotten aus dem Kabirenheiligtum bei Theben.* Berlin, Tafel 23, 286.

[335] Mollard Besques, 1954, Pl. LI, 546,547,548.

[336]Laumonier, A. (1921). *Catalogue Terres Cuites du Musee Archeologique de Madrid.* Paris, Pl. XXX, 2.

[337] Higgins, R. A. (1970). *Catalogue of the Terracottas. In the Department of Greek and Roman Antiquties British Museum Volume I-II, Greek: 730-330 B.C.*, Oxford: Great Britain at the University Press, PL 131, 908.

[338] Higgins, 1970, PL 146, 1069,1070.

[339] Higgins, 1970, PL 176, 1276.

[340] Mollard Besques, 1963a, Pl. IX, 4.

[341] Paul, 1959, Tafel 9, 22.

[342] Barrett, 2011, Figure C30, 57500.

Alçak dörtgen bir kaide üzerine basan tanrıçanın ayaklarından kıyafet kıvrımları aşağıya dökülmektedir. Yaygın ikonografiden farklı olarak söz konusu Priene örneğinde aslan tahtın her iki yanında değil tanrıçanın kucağında profilden işlenmiştir.

1895-1899 yılları arası gerçekleşen çalışmalarda aynı tipolojiye ait başka bir figürin ise 17 numaralı Oikos içerisinden saptanmıştır. Günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunmakta olan eser TC 8634 envanter numarasına sahiptir. 1617 envanter numaralı Priene buluntusu Kybele figürininden birkaç noktada ayrılsa da benzer tipolojidedir. Söz konusu buluntu başında dairesel formlu bir polos taşır. Kucağında yer alan aslan dışında tahtın her iki yanında cepheden işlenmiş aslanlar yer almaktadır[343]. Korunan iki örnek dışında 1895-1899 yılı çalışmalarında Athena Tapınağı Terasında, konut alanlarında ve Demeter- Kore kutsal alanında sürdürülen çalışmalarda, **K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı figürinlerle benzer tipolojide ve korunma oranına sahip üç figürin daha tespit edilmiştir. Söz konusu örneklerin korunan ortak atribütleri farklı formlarda da olsa polosları ve sur taçlarıdır.

Priene buluntusu Kybele tipolojisindeki tespit edilen ve yayınlanan örnekler incelendiğinde, TC 8634 numaralı örneğin 22,1 cm yüksekliğe sahip olduğu göze çarpmıştır. Bu çalışma kapsamında incelenen figürinlerin ise sadece polosla birlikte baş kısımları korunmuş olmasına rağmen yükseklikleri 6,8 – 8,1 cm arasındadır. Figürinlerin diğer örneklere göre daha büyük boyutlu olması ve Athena Tapınağı Terası, konut alanları ve Demeter- Kore kutsal alanı gibi farklı buluntu kontekstlerinden tespit edilmeleri; Kybele'nin ana tanrıça olarak kabul görülmesinin yanı sıra Priene kentinde o dönemde yaşayan insanlar tarafından koruyuculuk yönünün benimsendiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca Priene antik kenti batı kapısının yakınlarında Kybele'ye ait bir açık hava kutsal alanı da tespit edilmiştir. Tanrıçaya ait terrakotta figürinlerle birlikte yanmış hayvan kemikleri ve sunu kapları aynı kontekst içerisinden bulunmuştur[344]. Kutsal alanın kayalıklarında tanrıça için açılmış nişler ve bir adet Herme kabartması da tespit edilmiştir[345]. Hermes bilindiği üzere Ephesos Panayır Dağı kutsal alanından tespit edilen adak stellerinde de Kybele'yle birlikte betimlenmiştir. Priene antik kentinin konumlandırıldığı alan dikkate alındığında kutsal alanının varlığı ve kültünün Priene'deki yayılımı şaşırtıcı değildir. Fakat yayınlanan

[343] Rumscheid, 2006, Kat. Nr. 8- Kat. Nr. 9.
[344] Roller, 2013, 241.
[345] Rumscheid, 2000, 213.

örnekler incelendiğinde Kybele tipolojisine ait Priene örneklerinin diğer buluntu merkezlerine göre sayısal olarak azlığı şaşırtıcıdır. Kentte şu ana kadar yayınlanan Kybele figürinleri bu çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerle birlikte sekiz parçayla sınırlıdır. Hellenistik Dönem Kybele tipolojisinin Priene kentindeki yansımaları görmek açısından çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerin ele alınması koroplastik çalışmaları için önemlidir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerin tarihlenmeleri benzer örneklerle yapılan stil kritiği ve analojiler yoluyla saptanmıştır. **K. 41** numaralı örnek diğer iki Kybele figürinine göre daha iyi korunmuş durumdadır**. K. 41** numaralı figürinin alnı üzerinde yer alan saçları ortadan ikiye ayrılmış sivri uçlu bir alet yardımıyla şekillendirilmiş ve boynunun her iki yanına dökülmektedir. Baş hafif sağına doğru hareketli cepheden işlenmiştir. Yüz ince, uzun, oval formludur. Göz kapakları etli ve badem formludur. Burun oldukça belirgin, ağız açık, dudaklar ise dolgundur. Çene yuvarlatılmış, boyun kalın ve uzun işlenmiştir.

K. 42 numaralı Kybele figürinin, baş kısmı korunmuştur. Ön yüzde yüzün sağ kısmı kırık ve eksiktir. Kybele figürinin başı üzerinde üç kademeden oluşan bir sur şeklinde tacı bulunmaktadır. Alın üzerinde yer alan saç kısmı aşınmış durumda olmasına rağmen ortadan ayrılmış ve yüzün her iki tarafından olasılıkla arkada toplanmıştır. Saç tutamı her iki kulağı da örtmektedir. Korunan sol göz derinde ve badem formludur. Figürinin burun ağız ve çene kısmı kırık ve eksiktir. Saç ve korunan göz formu dikkate alındığında **K. 41** numaralı örnekle olasılıkla çağdaştır.

K. 43 numaralı Kybele figürinin, polosuyla boynunun üst kısmından itibaren başının bir bölümü korunmuş, yüzünün sağ tarafı tamamen kırık ve eksiktir. Korunan sol gözü dışında sağ gözü, burnu, ağzı ve çenesi tahrip olmuştur. Başının üzerinde üç kademeden oluşan yüksek bir polos taşır. Alnı üzerinde ortadan ikiye ayrılan saçları yüzünün her iki yanından kulaklarını da kapatarak aşağıya dökülür. Korunan sol gözü badem formlu ve göz kapakları belirgindir. **K. 43** numaralı örneğin korunan kısımları dikkate alındığında **K. 42** ve **K. 41** numaralı Kybele figürinleriyle benzer stil özellikleri taşır ve olasılıkla bu çalışma kapsamında değerlendirilen üç örnek çağdaştır. Bu nedenle diğer buluntu merkezlerinden saptanan örneklerle karşılaştırmaları birlikte yapılmıştır.

Priene antik kentinde 19. yüzyılda gerçekleştirilen kazı çalışmalarından tespit edilen Kybele figürinleri kentin yıkım tabakasının hemen üst kotundan saptanmıştır. Bu nedenle Priene örnekleri için F. Rumscheid, MÖ 135 yılı yıkım tabakasını terminus post quem olarak kabul ederek Kybele figürinlerini MÖ 2. yüzyıla tarihlemektedir[346]. **K. 41** numaralı örnek söz konusu Priene buluntularından İstanbul Arkeoloji Müzesinde korunan 1481 envanter numaralı Kybele figüriniyle saç formu, polosun işlenişi, göz kapaklarının etli olması, gözlerinin büyük ve derin işlenmesiyle oldukça benzerdir. Bu çalışma kapsamında incelenen Kybele figürinleriyle 19. yüzyıl kazılarında tespit edilen Priene buluntusu Kybele figürinleri olasılıkla çağdaştır. Pergamon kenti ve teri toryumunda yer alan Kybele kutsal alanlarından çok sayıda tanrıçaya ait figürin tespit edilmiş ve yayınlanmıştır. Geniş bir kronolojik yelpaze sunan Pergamon kenti Kybele figürinleri, Priene 1974 yılını buluntuları arasında yer alan **K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı örneklerle karşılaştırıldığında; saçların işlenişi, gözlerin formu ve başın hareketiyle oldukça benzer özellikler göstermektedir. E. Töpperwein tarafından incelenen örnekler MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu durumda, çalışma kapsamında incelenen Kybele figürinleriyle Pergamon buluntusu Kybele figürinleri[347] çağdaş olmalıdır. Troia[348] ve Assos[349] Kybele figürinleriyle yapılan karşılaştırmalar sonucunda söz konusu örneklerin MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl aralığa ait özellikler taşıdığı saptanmış ve **K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı Kybele figürinlerinden daha geç özellikler gösterdiği tespit edilmiştir. Troia ve Assos örnekleri aynı tipolojinin bir yüzyılı aşkın süre devam ettiğini göstermesi açısından da önem taşımaktadır. Sonuç olarak korunan kısımları incelendiğinde yapılan karşılaştırmalar ve Priene'nin yıkım tabakasında dikkate alındığında net bir tarih aralığı vermek oldukça zor olsa da **K. 41, K. 42** ve **K. 43** numaralı Kybele figürinlerinin MÖ 200-140 yılları arasına tarihlenmeleri önerilmektedir.

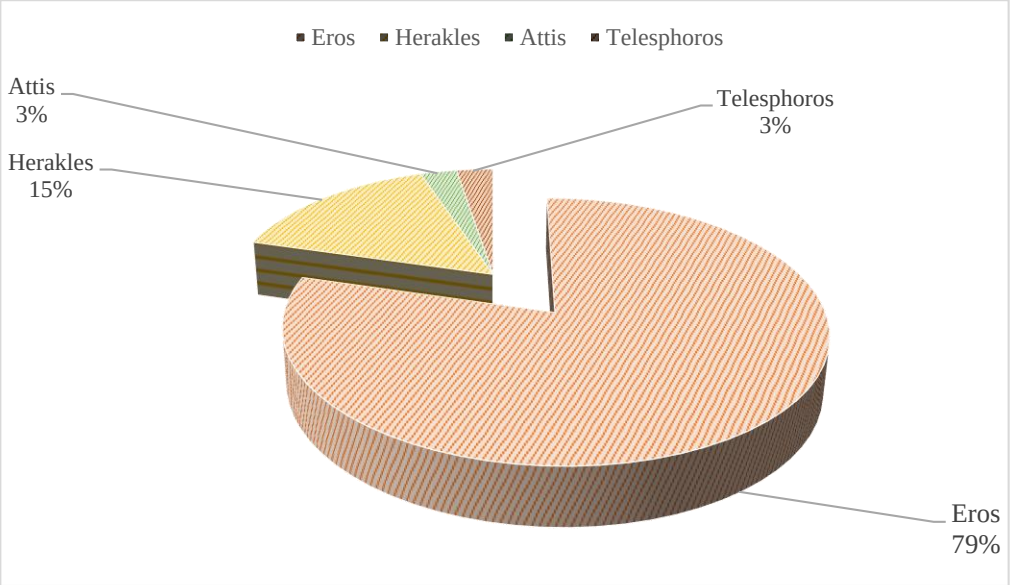
[346] Rumscheid, 2006, 410-411.
[347] Töpperwein, 1976, Tafel 33, 199,201,200.
[348] Burr Thompson, 1963, 16, 17,18,21, 26,28,33-38, 42-45.
[349] Busse, 2006, Tafel 22, 1,2; Çelikel, 2008, Resim 8, Kat. No. 1; Resim 9, Kat. No. 2; Resim 11, Kat. No.3, Resim 13, Kat. No. 4.

Fig. 2.13. Korunan Priene örneğine göre K. 41, K. 42 ve K. 43 numaralı Kybele figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 4, Kat. Nr. 10).

2.1.2. Tanrı Tipleri

Çalışma kapsamında incelenen figürin tiplerinde tanrı ana tipoloji içerisinde Eros, Herakles, Attis ve Telesphoros figürinleri yer almaktadır. Hellenistik Dönem'le birlikte yoğun olarak üretilen Eros figürinleri farklı buluntu merkezlerinde olduğu gibi Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında da tanrı tipolojinin en yoğun buluntu grubunu oluşturmaktadır. Tanrı tipleri bölümünde figürinlerin sayısal dağılımı dikkate alınarak söz konusu örnekler tipolojik ve ikonografik olarak ele alınmıştır (**Grafik 2. 3)**.

Grafik 2.3. Tanrı tipleri sayısal dağılımı.

2.1.2.1 Eros

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında toplam otuz bir Eros tipolojisinde figürin parçası değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan örneklerin tamamı etütlük nitelikte olup analoji yöntemi kullanılarak tipolojileri saptanmıştır. İncelenen buluntuların çoğunluğu Eros figürinlerine ait gövde, kol, bacak ve baş parçalarından oluşmaktadır. Eros tipleri bölümünde ele alınan buluntuların alt tipolojileri; uçan Eros figürinleri **(K. 44- K. 70)**, Eros ve Psykhe (**K. 71**) ve diğer Eros figürinleri (**K. 72- K. 74**) başlığı altında değerlendirilmiştir. Eros figürin tipleri Hellenistik Dönemle birlikte geniş bir tipolojik yelpaze sunmaktadır. Tanrının bebek, çocuk ve genç yaşta işlenen örneklerinin farklı ikonografilerle birlikte uçan, hayvanlarla beraber tasvir edilen, lyra ya da kithara çalan ve libasyon yapan farklı alt tipleri yer almaktadır[350]. Hellenistik Dönem koroplastiğinde sıklıkla üretilen uçan Eros grubuna ait parçalar bu çalışma kapsamında ele alınan örneklerden en yoğun grubu temsil etmektedir. Değerlendirme kapsamındaki Eros figürin parçaları ait oldukları alt gruplar, korunma durumları ve kronolojileri dikkate alınarak incelenmiştir.

Eros Figürinlerinin İkonografisi

Eros etimolojik olarak Latince Amor veya Cupid kelimelerinde türemiş, günümüzde de hala ifade edilen anlamıyla aşk tanrısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eros'dan ilk kez Hesiodos Theogonia'sında bahseder. Önce Khaos'un varlığını aktarır ve birinci nesil tanrılar arasında Gaia ve Tartaros'la birlikte Eros'u da sayar[351]. Eros, Hesiodos'un aktarımına göre, Kaos'un oluşturduğu karmaşadan sonra düzen ve uyumun sağlanması için aşkın birleştirici gücünü temsil etmekte ve bu nedenle dünyanın oluşumundaki temel karakterlerden biri olarak sayılmaktadır. Fakat bazı antik yazarlar ise Eros'un anne ve babasının farklı tanrı-tanrıçalar olduğuna değinir[352].

---

[350] Farklı merkezlerden bulunmuş ve farklı tipolojilere sahip Eros figürinleri için bkz. Bouzek, J. (1980). *The Results of the Czechoslovak Expedition: Kyme II.* Praha: Univerzita Karlova, 135, fig. 22,2; Burr 1934, Pl. XXIII 54-56, Pl. XXII 57,58; Besques, S. (1972). *Musée national du Louvre. Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs, étrusques et romains. III. Epoque hellénistique et romaine: Grèce et Asie Mineure. Text and 2 vols plates*. Paris: Editions des musées nationaux, Pl, MYR 55, 57, Pl 40, Myrina 848, MYR 64, MYR 66, Pl 42, MYR60, Pl 44, MYR 62, Pl 64 Myrina 1099, Pl 53, MYRINA 975, Pl 54, MYR 89; Kielau 2009, Taf. 468, 410-413; Rumscheid 2006, Taf 99, 2-3 Kat Nr 237; Taf. 101,1-2 Kat Nr 239; Goldman 1950, Pl. 248, 498-500; Kaufmann, C. M. (1915). *Graeco Agyptische Koroplastik.* Kairo: Heinrich Finck, Taf. 51; Laumonier 1956, Pl. 176, 839-850

[351] Hes. Th. 115-125.

[352] Pausanias, Description of Greece 9. 27.

Mitolojik anlatımda Eros'un kökeni ve soyu hakkında belirsizlikler bulunmaktadır. Bu durum tanrının ikonografisini de etkiler. Genellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde Aphrodite'yle birlikte tasvir edilmesi, onun annesinin Aphrodite olduğunu akla getirse de Aphrodite'nin deniz köpüklerinden doğuş mitosuna bağlı olarak köpüklerden Eros'un da doğduğu başka bir aktarımdır[353]. Homerik İlahi'de Eros, cennetin ve yerin, havanın ve yayılan denizlerin, anahtarlarının koruyucusu, yaşamın sürdürdüğü verimli diyarlarının içerdiği her şey ve kutsanmış güç olarak tanımlanmaktadır[354].

Eros, özellikle oluşumunda farklı düşünceler olması nedeniyle antik yazarların aktarımlarında ve mitolojide farklı unsurlar barındırmaktadır. Antik Dönem boyunca farklı anlamlar yüklenip, farklı ikonografilerde işlenmiştir. Bu nedenle tanrıya ait figürin tiplerini nekropol başta olmak üzere günlük hayatta ilişkin kontekstler içerisinde saptamamız mümkündür. Priene 1974 yılı buluntuları içerisinde değerlendirilen Eros figürini parçalarının konteksti bilinmemektedir. Günlük yaşamla da içi içe bir ikonografi içerisinde olan söz konusu tiplerin sadece nekropol alanlarında değil konutlarda da tespit edilen örnekleri mevcuttur. Batı Anadolu kentleri özelinde Hellenistik Dönem'de Myrina hem koroplastik üretimin hem de yayımlanan figürin buluntuları bakımından önemli bir merkezdir. Özellikle Yüksek Hellenistik Dönem'de Myrina atölyelerinin ürettiği figürin tipleri birçok yerleşimin koroplastik sanatını etkilemiş ve tipolojik yelpazenin çeşitlenmesinde de etkin rol oynamıştır. Uçan Eros tipolojisinde de birçok figürin kentin nekropollerinde yapılan çalışmalarda açığa çıkarılmıştır. S. Mollard Besques, Myrina nekropolünden bulunmuş Eros figürinlerini değerlendirmiş ve bu tipin genellikle çocuk mezarlarına bırakıldığını aktarmıştır[355]. G. Rohde, Eros figürinlerinin evlenmeden ölen genç kızların mezarlarına bırakıldığı görüşü üzerinde durmuştur[356]. Uçan Eros figürin tipolojinin yoğun olarak üretildiği bir başka merkez de Tralleis'dir. Tralleis antik kenti güney nekropolis alanında gerçekleştirilen çalışmalarda tespit edilen Eros figürinleri de mezar buluntusu olarak karşımıza çıkmaktadır. M. Çekilmez tarafından incelenen Tralleis buluntusu uçan Eros figürinlerinin mezarlara bırakılmaları ölen kişinin onurlandırılmasıyla bağlantı olarak değerlendirilmiştir[357]. Yaygın görüş ise Eros figürinlerinin ölen kişiyi diğer

[353] Seneca, Phaedra 274; L. Annaeus Seneca. Tragoediae. Rudolf Peiper. Gustav Richter. Leipzig: Teubner. 1921.
[354] HH 56.
[355] Besques 1972,35-65.
[356] Rohde, E. (1968). *Griechische Terrakotten*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth, 8.
[357] Çekilmez, 2014, 64-65.

dünyaya taşıyan bir ruh taşıyıcı, yol gösterici ya da koruyucu olmalarıdır. A. Laumonier, Eros figürinlerinin apotropeik (kötülüklerden koruyucu) olarak mezarlara bırakıldığını aktarmaktadır[358].

Bu çalışma kapsamında incelenen örneklerin konteksti konusundaki belirsizlik nedeniyle Eros figürinlerinin genel ikonografilerine değinilmiştir. Fakat benzer örneklerin yoğunlukla Hellenistik Dönem'de nekropol alanlarından tespit edilmeleri nedeniyle Eros figürinleriyle ölüm inancının bağlantısı ikonografik olarak değerlendirilmiştir. Hellenistik Dönem'le birlikte figürinlere de yansıyan günlük yaşamın sanata yansıması Eros figürin tiplerinde de gözlenmektedir. Nekropol alanlarına koruyucu olarak bırakılan Eros figürinlerinin konut alanlarında da aynı inanışla kullanılması mümkündür. Ayrıca Eros'un aşkı temsil etmesi de hayatın içinden bir duygu olduğu için figürinlerin farklı kontekstlerden tespit edilmesi oldukça doğaldır. Soyut bir duygunun yansıması olarak karşımıza çıkan Eros figürinlerinin ikonografisi hem apotropeik hem de günlük hayatın yansımalarını oluşturmaktadır.

Uçan Eros Figürinleri

Priene 1974 yılı buluntuları içerisinde uçan Eros tipinde toplam yirmi sekiz figürin değerlendirilmiştir. Söz konusu örneklerden yirmi üç parça Yüksek Hellenistik, beş figürin parçası ise Geç Hellenistik Dönem özellikleri barındırmaktadır. Hellenistik Dönem'de üretim yapan veya atölye arası ilişkilerin yoğun olduğu Batı Anadolu kentlerinde de olduğu gibi Priene antik kenti koroplastiği tipolojik dağılımında Eros yoğun üretilen ve kullanılan figürin tipleri arasında yerini almakta, çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler de dikkate alındığında, bu durumun Yüksek Hellenistik Dönem'de daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca Yüksek Hellenistik Dönem'de birden fazla kalıp kullanılarak daha büyük boyutlu, hareketli ve farklı alt tiplerde üretilen figürin gruplarına da Priene kenti uçan Eros figürinleri örnek oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen Eros figürinlerinin çoğunun çıplak, birkaç örneğin ise himationla birlikte işlendiği göze çarpmaktadır. Tipler içerisinde uçan Eros figürinlerinin ellerinde tuttukları nesneler ve kolların hareketi nedeniyle alt varyasyonları yer almaktadır. Belirleyici özellikleri kaidesiz olmaları, önde ve hareketli olan ayağın parmak ucuna basar

[358] Laumonier 1956,164.

şekilde işlenmesi, gövdenin harekete göre şekillenmesi ve bu bağlamda vücuda verilen hareketin kontrast oluşturmasıdır. Yoğunlukla çıplak veya yarı giyimli işlenen Uçan Eros figürinlerinde himationla birlikte verilen örneklerin ise kıyafetin eserin hareketine göre şekillendirildiği gözlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde ayrı kalıplamadan dolayı kanatların ayrı üretildiği ve figürinlerin arka yüzüne açık bir formda eklendiği göze çarpar. Figürinlerin baş kısımları da ayrı kalıplandığından tek düzelik yoktur. Saçlar, genellikle boyun üzerine dalgalar halinde uzanır, başları üzerinde bitkisel çelenkler, dairesel formlu taçlar yer almaktadır. Bazı örneklerin başlıksız da işlendiği görülmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde genç olarak işlenen Erosların yüz formları dolgun, gözler derinde ve etli, ağız küçük ve kapalıdır. Ayrıca MÖ 4. yüzyıla kadar Eros'un betimlendiği figürin, plastik eserler ve vazo resimlerinde tanrının çoğunlukla çocuk veya bebek tiplerine yer veriliyorken, bu durumun Yüksek Hellenistik Dönem'de değişime uğrayarak genç bir erkek olarak işlendiği gözlenmiştir. Geç Hellenistik Dönem ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise genç Eroslarla birlikte tekrar çocuk veya bebek tiplerine de yer verildiği görülmektedir. Uçan Eros tiplerinin Batı Anadolu buluntu merkezlerinde MS 1. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam ettiği gözlense de Yüksek Hellenistik Dönem'deki hareket ve buna bağlı olarak kontrastın giderek azaldığı saptanmıştır.

Uçan Eros figürinlerindeki genç işlenişin, MÖ 4. yüzyılda Praksiteles tarafından yapıldığı bilenen ve sanatçının atölyesinde çıkan yangından tahribat almadan kurtulan eserlerden mermer Eros heykelinin[359] yansımalarını oluşturduğu düşünülmektedir. Praksiteles tarafından yapılan Thespiae Eros'u günümüze ulaşmasa da şarap döken Satyr'de olduğu gibi kolların benzer şekilde konumlandırıldığı aktarılmaktadır[360]. Bu durumda, Uçan Eros figürin tiplerinin farklı varyasyonlarını oluşturan elinde oinokhoe ve phiale tutan grupların Praksiteles'in yontusunun pişmiş toprak kopyaları olduğu düşünülebilir. Bu nedenle Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin arketipinin MÖ 4. yüzyıl olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca kökenlerindeki tipler geliştirilerek verildiği için Eros figürinlerinin Hellenistik kopyalar ve varyasyonları olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Attika Bölgesi'nde MÖ 4. yüzyılda görülen tiplerden türetilen benzer buluntular karşımıza çıkmaktadır. Priene örneklerinde söz konusu objelere ait parçalar korunmamıştır, fakat **K. 51, K. 52** ve **K. 53** numaralı figürin parçalarında kolların yukarı hareketi dikkate alındığında

[359] Corso, A. (1997). Love as Suffering: The Eros of Thespiae of Praxiteles. *Bulletin of the Institute of Classical Studies 42*, 68.
[360] Richter, G. (1967). *The Sculpture and Sculptors of the Greeks.* London: Yale University Press, 263; Corso, 1997, 76.

benzer bir hareketin varlığı gözlenmektedir. Myrina[361], Priene ve Tralleis[362] antik kentinden saptanan uçan Eros tipindeki figürinlerin sağ ve sol ellerinde tuttukları objelere göre tipolojinin alt varyasyonlara ayrıldığı gözlenmektedir. Priene 1974 yılı buluntuları arasında yer alan uçan Eros figürinlerinin korunma durumlarının az olmasından kaynaklı olarak alt tipoloji kolların ve vücudun hareketi dikkate alınarak yorumlanmıştır. Bu bağlamda**, K. 51, K. 52** ve **K. 53** numaralı sağ ve sol kol kısmı korunmuş figürin parçaları, kollarının vücudun yukarısına kaldırmaları ve daha sonra dirseğinden hafif bükülerek öne uzatmaları korunma durumu iyi olan farklı buluntu merkezlerindeki örneklerler örtüşmektedir. Fakat örneklerin libasyon yapan uçan Eros grubu içerisinde değerlendirilmeleri korunma durumları nedeniyle olanaksızdır. Bu çalışma kapsamında incelenen uçan Eros figürinlerine ait kol kısmı korunmuş figürin parçalardan **K. 54, K. 55, K. 56, K. 57, K. 58, K. 59, K. 60** ve **K. 61** numaralı örneklerin ellerinde tuttukları obje hakkında yorum yapmak oldukça güçtür. Fakat tüm örneklerdeki hareket farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen uçan Eros figürinleriyle benzerdir.

K. 44, K. 45, K. 46, K. 47 ve **K. 48** numaralı figürinlerde uçan Eros tipolojine ait üst gövde kısmı korunmuş örnekleri oluşturmaktadır. Söz konusu örneklerin tamamında hareket ve kontrast göze çarpar. **K. 45** numaralı figürinde korunan sol kol vücudundan ayrı ve dışa doğru hareketli işlenmiştir, belinin sol kısmı hareketle bağlantılı olarak dışa çıkıktır. **K. 46** numaralı Eros figürini parçasında ise diğer örneklerden farklı olarak korunan sağ omuz üzerinden himation kıvrımları aşağı doğru sarkmaktadır**.** Sağ kol hareketli, bel hareketten kaynaklı olarak sağına eğiktir. **K. 47** ve **K. 48** numaralı figürin parçalarında ise üst gövdenin bir bölümü ve omuzla birlikte kol kısımları korunmuştur. Her iki parçada da kolun vücuttan ayrıldığı ve aşağı doğru bir hareket izlediği tespit edilmiştir. Bu durum, Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen uçan Eros figürinlerinde tekrar eden bir hareketi oluşturur. Olasılıkla korunmayan diğer kolları yukarı ya da gövdenin önüne uzanan bir hareketle kontrastı sağlamaktadır. İki ayrı parçanın birleştirilmesiyle oluşturulan **K. 49** numaralı Eros figürini parçası belinin üst kısmından bacakların bir bölümüne kadar korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Ayakta ve çıplak figürinin sol bacağı önde ve hareketli, sağ bacağı geride ve taşıyıcıdır. Pubis bölümü belirgindir. Arka yüz işlenmiş, bacakların hareketinden kaynaklı olarak sol basen yukarıda sağı ise aşağıdadır. Söz konusu örnekte bacakların tamamı korunsaydı sağ bacak önde ve parmak ucuna basar şekilde işlenmiş olmalıydı. **K. 49**

[361] Besques, 1972, Pl. 8, Pl. 10.
[362] Çekilmez, 2014, Levha 41, Levha 44.

numaralı figürinde izlenen hareket farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen- Priene[363], Tralleis[364], Myrina[365], Pergamon[366], Eretrie[367], Kyrenaika[368] ve Etruria[369]- uçan Eros tipolojisindeki figürinlerle benzerdir. **K. 63** numaralı uçan Eros figürini parçasının sağ bacak kısmı dizin üst kısmından itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Olasılıkla önde ve hareketli olan bacağa ait olan parça ayağın hareketinden kaynaklı olarak uçan Eros tipolojisinde değerlendirilmiştir. Farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen- Priene[370], Tralleis[371], Myrina[372], Smyrna[373], Teos Batı Nekropolü[374] ve Eretrie[375]- uçan Eros figürinleriyle **K. 63** numaralı figürin parçasının hareketi benzerdir. **K. 70** numaralı uçan Eros figürini parçasının ise sağ bacağı dizin alt kısmından ayağına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, hareketsiz ve sabit olan ayak olasılıkla taşıyıcı bacağını oluşturmaktadır. Söz konusu örnek, teknik detayları ve modası bakımından Geç Hellenistik Dönem özelliği göstermektedir. Farklı buluntu merkezlerinden saptanan benzer örnekleri; Priene[376], Tralleis[377], Myrina[378], Metropolis[379], Stratonikeia[380], Eretria[381], Tanagra[382], Halae[383] ve Etruria'dan[384] tespit edilmiştir.

Eros figürinlerinden **K. 66**, **K. 67, K. 68**, **K. 69** ve **K. 70** numaralı figürinler dışında tamamı Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. Birden fazla kalıp kullanılarak oluşturmaları, boyutlarındaki büyüklük, uzuvlarda herhangi bir proporsiyon bozukluğu olmaması ve bazı figürinlerde korunan çok renkli boyama gibi özellikler

[363] Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234.
[364] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28.
[365] Winter, 1903,337,6; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46-48.
[366] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[367] Huguenot, C. (2001). Les Erotes Volants: Recherche Sur La Signification D'un Groupe De Terres Cuites Hellenistiques D'Eretrie. *Antike Kunst 44*, 30,1.
[368] Winter, 1903,337, 1.
[369]LIMC (1988b). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae. IV-2, 8,40.
[370] Rumscheid, 2006, Tafel 99, Kat. Nr. 236.
[371] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 45, K. 30; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[372] Winter, 1903, 337, 1-7; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46-48.
[373] Winter, 1903, 340,5.
[374] Güllüsaç, Ş. (2018). *Teos Batı Nekropolü (Hiddenbay Kurtarma Kazısı),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 305, Fig. 54, M97/13.
[375] Huguenot, 2001, 30,1.
[376] Rumscheid, 2006, Tafel 102, Kat. Nr. 242.
[377] Çekilmez, 2014, Levha 54, K. 33
[378] Winter, 1903, 337, 1-7.
[379] Ekin Meriç 2007, Levha 113, TK 109.
[380] Durnagölü, 2019, Levha 41, K. 73.
[381] Huguenot, 2001, 30,1.
[382] Winter, 1903, 320, 1-7,12.
[383] Goldman, H. ve Jones, F. (1942). Terracottas from the Necropolis of Halae. *Hesperia 11*(4), Plate XXIV, V.
[384] LIMC 1988b, IV- 2,8,40.

üretildikleri dönemin özelliklerini taşımaktadır. **K. 66** ve **K. 67** numaralı uçan Eros figürinleri ise Yüksek Hellenistik'ten Geç Hellenistik Döneme geçiş örneklerini temsil etmektedir. Her iki figürinde korunan sağ bacak önde ve hareketli olmasına karşın grup içerisinde yer alan ve MÖ 200-150 yıllarına tarihlenen Eroslardan farklı olarak geride ve sabit bacağa yapışık formdadır. Yüksek Hellenistik Dönem örnekleriyle karşılaştırıldığında boyutlarındaki küçülme ve hareket benzerlik göstermesine rağmen uzuvların birleşik işlenmesi, kalıplama yöntemlerinde birden fazla kalıptan iki ayrı kalıba geçiş gibi etmenler nedeniyle **K. 66** ve **K. 67** numaralı figürinler MÖ 150-125 yıllarına tarihlenmektedir.

K. 66 **K. 67**

Fig. 2.14. Korunan Priene örneklerine göre K. 66 ve K. 67 numaralı Eros figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 96, Kat. Nr. 234; Tafel 102, Kat. Nr. 242).

Eros- Psykhe Figürini Parçası

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında Eros ve Psykhe'nin birlikte işlendiği figürin tipolojine ait bir örnek yer almaktadır. **K. 71** numaralı figürinde, Eros'un sol bacağı dizden itibaren ayak bileğine kadar, Psykhe'nin sağına doğru hareket eden sağ bacağı dizden itibaren korunmuştur. Figürinin diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Eros, Psykhe'ye sarılır. Eros'un sağ bacağı geride, sol bacağı önde ve hareketlidir. Psykhe'nin ise korunan sol bacağı önde ve hareketlidir.

Eros ve Psykhe ikonografisi pek çok eserde karşımıza çıkan bir temadır. Mitolojik anlatıya göre Aphrodite kadar güzel olan bu ölümlü kadına ceza vermek isterken aşık olan Eros'un sonsuz aşkı olarak tanımlanabilir. Psyhke kelime anlamı olarak ruh demektir. Aphrodite tarafından güzelliği kıskanılan bu genç kadına ceza vermek isterken aşık olan Eros önce ona ıssız bir saray yapar ve orada gizli bir aşk yaşarlar. Daha sonra Eros'un Zeus'tan sevgilisini Olmypos'a getirmek için izin istemesi üzerine Psykhe tanrılar katına yükselir ve tüm Olmyposlu tanrıların katıldığı bir merasimle Eros'un eşi olur[385]. MS 2. yüzyıl yazarı Apuleius'un Metamorphoseis adlı eserinde söz konusu mitolojik anlatıda ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Mitolojik bir anlatıdan oluşan ikonografinin buluntulara sıklıkla yansıması pişmiş toprak figürinlerle de örneklenmektedir. **K. 71** numaralı Eros ve Psykhe figürin tipolojisiyle benzer örnekler; Priene[386], Myrina[387], Tavolia[388], Parion[389], Ephesos[390], Kibyra[391], Delos[392] ve Halae'den[393] saptanmıştır.

Priene antik kentinde 1895/1899 yılları arası gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, yirmi iki numaralı konut alanı, sütunlu salon adı verilen alandan **K. 71** numaralı figürin parçasıyla benzer bir örnek bulunmuştur[394]. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1476 envanter numaralı figürinde her iki figürin başları kırık, diğer bölümleri korunmuş durumdadır. İki ayrı kalıptan üretilen figürin grubunda Eros, **K. 71** numaralı örnekte de olduğu gibi Psykhe'nin sağında, vücudunun üst kısmı çıplak, himation geride ve sabit bacağının üzerinden pubis bölgesine uzanır. Sol bacak, **K. 71** numaralı figürinle aynı hareketi tekrar eder. Psykhe'nin bir göğsü açıkta khiton üzerine himation giyimlidir. Himation vücudu sıkıca sarar ve parçalı kıvrımlarla yüksek dairesel kaide üzerine dökülür. Arka yüzü işlenmemiş, dörtgen ve büyük boyutlu buhar deliğine sahiptir. Arka yüzde kaidenin üst kısmında koroplast imzası **-I E-** yer alır. Priene buluntusu 1476 numaralı Eros

[385] Apul. Met. 6.24. Apuleius. *The Golden Ass, being the Metamorphoses of Lucius Apuleius*. Stephen Gaselee. London: William Heinemann; New York: G.P. Putnam's Sons.
[386] Rumscheid, 2006, Tafel 140, Kat. Nr. 326.
[387] Kassab, 1988, Pl. 38, 186.
[388] Kaplan, 2009, Levha 22, Kat. No. 74.
[389] Kasapoğlu, H. (2015). *Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013),* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 432,433, Kat. No 84, 85, 86.
[390] Öztürk, 2007, 44, K. 16, Lev. VI; Lang Auinger, C. (2003*). Hanghaus 1 in Ephesos Funde und Ausstattung, Forschungen in Ephesos Band VIII/4,* Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften**,** Tafel 122, TK. 3, TK. 4.
[391] Günal, 2019, 116, Kat. No: 23.
[392] Laumonier, 1956, Pl. 70, 690.
[393] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V-h. Group H.
[394] Rumscheid, 2006, 521.

Psykhe grubu figürin parçasıyla **K. 71** numaralı örnek, teknik, bacakların hareketi, korunan kıyafet kıvrımlarıyla oldukça benzer özellikler göstermektedir. Söz konusu iki örneğin aynı atölye ya da protipin üretimi olduğu fakat bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 71** numaralı figürinin aşınmasından kaynaklı olarak özellikle kıyafet kıvrımlarının daha detaysız işlendiği düşünülmektedir. **K. 71** numaralı figürin, Priene kentinde Geç Hellenistik Dönem'de üretim yapan ve **-I E-** imzasını kullan bir atölye ya da koroplastın üretimi olmalıdır (**Fig. 2.15**). Priene konut alanlarının MÖ 135 yılına tarihlenen katastrofik tabakasından tespit edilen 1476 numaralı figürin parçası bu bağlamda, **K. 71** numaralı figürinin de tarihlenmesi için terminus ante quem oluşturmaktadır. Sonuç olarak **K. 71** numaralı figürinin kıvrım yapısı, Eros'un korunan bacağındaki proporsiyon bozuklukları, figürlerin üç boyutluluğunu kaybetmesi gibi etkenler de göz önüne alındığında Eros ve Psykhe figürini parçası Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-140 yıllarına tarihlenmektedir.

Fig. 2.15. Korunan Priene örneğine göre K. 71 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 140, Kat. Nr. 326).

Diğer Eros Figürini Parçaları

Priene 1974 yılı buluntuları arasında diğer Eros figürinleri grubu kapsamında **K. 72** numaralı figürinin başın arka kısmı enseye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Saçının bir kısmı başı üzerinde topuz ile toplanır, kalan saçlar bukleler halinde ense üzerine dökülür. Ön yüz kırık ve eksiktir. **K. 72** numaralı figürinle benzer örnekler; Priene[395], Tralleis[396], Aigai[397], Stratonikeia[398], Klazomenai[399] ve Tanagra'dan[400] saptanmıştır. **K. 72** numaralı figürin genç Eros figürinleri tipolojine ait olmalıdır. Priene antik kentinde gerçekleştirilen 19. yüzyıl kazılarında 29 numaralı konut alanından tespit edilen ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1378 envanter numaralı Uçan Eros figüriniyle saç formu benzerdir. Söz konusu örnek Priene kenti katastrofik katmanından tespit edilmiştir. Bu nedenle oldukça az kısmı korunmuş olan **K. 72** numaralı örnekle Priene buluntusu 1378 envanter numaralı Eros figürini karşılaştırıldığında Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir.

Priene 1974 yılı buluntuları arasında değerlendirilen Eros figürinlerden en geç örneğini temsil eden **K. 73** numaralı figürinin başı ve sağ omzunun bir kısmı korunmuş, sağ omuz altından itibaren kırık ve eksiktir. Baş hareketsiz, saçlar uzun, önde boynun her iki yanına, arkada enseden omuzlara doğru dökülür, yüz yuvarlak ve dolgundur. Alın geniş, gözler badem formlu ve derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmış, boyun ince ve uzundur. Sol omuz ve boynun alt kısmında kıyafet detayları yer alır. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 73** numaralı örnekle benzer tipolojik özellikler gösteren farklı buluntu merkezleri Eros figürinleri, Tralleis[401], Myrina[402] ve Parion'dur[403].

K. 73 numaralı örneğin saç yapısı, başının üzerinde yer alan çelenk, Tralleis Güney Nekropolis buluntusu K. 29 numaralı uçan Eros figüriniyle[404] benzerdir. Fakat söz konusu iki örnek karşılaştırıldığında Tralleis örneğinin yüz formu, saçların detaylı işlenişi ve teknik

[395] Rumscheid, 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 235.
[396] Çekilmez, 2014, Levha 55, K. 34; Levha 65, K. 42
[397] Dereboylu, E. (2012). *Aigai Pişmiş Toprak Figürinleri.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Levha 25, K. 56.
[398] Durnagölü, 2019, Levha 40, K. 70.
[399] Özbay, 2016, 318, Kat. No. 106.
[400] Winter, 1903, 320, 3.
[401] Çekilmez, 2014, Levha 42, K. 29.
[402] Winter, 1903, 357,5.
[403] Kasapoğlu, 2015, Levha 67, Kat. No. 79.
[404] Çekilmez, 2014, 189.

detayları Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. Priene 1974 yılı buluntusu **K. 73** numaralı Eros figürini baş parçası bu bağlamda Tralleis örneğinden daha geç olmalıdır. Parion nekropolünden M153 numaralı mezar konteksti içerisinden saptanan tamamı korunmuş durumda olan ve araştırmacı tarafından "*köpekle oynayan genç Eros*" tipolojisinde değerlendirilen Kat. No. 79 numaralı figürinle, Priene buluntusu **K. 73** numaralı Eros figürini parçası korunan kısımları karşılaştırıldığında, saçların işlenişi, üç boyutlu görünümü ortadan kalkması, gözlerin büyük derinde fakat detaysız işlenmesi gibi teknik detaylar incelendiğinde olasılıkla Parion örneğiyle **K. 73** numaralı Eros figürini parçasının çağdaş olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Priene 1974 yılı Eros figürinleri başlığı altında değerlendirilen örneklerden en geç özellik barındıran figürin **K. 73** numaralı örnektir. Teknik detayları, işlenişteki özensizlik, üç boyutlu görünümün azalması ve figürinin derinliğini kaybetmesi dikkate alındığında MS 1. yüzyıl özellikleri gösterdiği tespit edilmiştir.

2.1.2.2. Herakles

Tanrılar başlığında incelenen figürinlerden altı figürin Herakles tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir **(K. 75- K. 80)**. İncelenen figürinlerden sadece **K. 75** numaralı örneğin korunma durumu diğer figürin parçalarına oranla daha iyi durumdadır. Tipolojik saptama figürin parçalarının Herakles tipolojisindeki atribütleri yanında figürinlerin güçlü ve kaslı bacak hatları sayesinde yapılmıştır. **K. 75** numaralı figürinin üst gövde kısmı korunmuş, sağ kolu ve vücudunun alt bölümü kırık ve eksiktir. Başında dairesel formlu bir çelek yer almaktadır. Alın üzerinde yer alan saçlar öne taranmış tutamlar halindedir. Başını hafifçe soluna ve yukarı döndürmüştür. Yüz dolgun, gözler derinde, burun etli, ağız küçük ve kapalıdır. Çene yuvarlatılmış ve dolgundur. Kulakların bir kısmı saçlarla örtülüdür. Boyun kalın ve kısadır. Omuzlar başa oranla geniş, vücut çıplaktır. Sağ kol kalıp birleşim yerinden kırılmıştır. Sol kolunu dirseğinden büktükten sonra elini sol göğsü üzerine uzatır. Sol koluna sardığı aslan postu aşağı doğru dökülmektedir. Arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir.

Çalışmada ele alınan diğer örnek olan **K. 76** numaralı figürinin dizinin altından itibaren sol bacağı ve yanına dökülen aslan postunun bir bölümü korunmuştur. **K. 77** numaralı figürin parçasının sol kolu omuzdan dirseğine kadar korunmuştur, sol omuz üzerinde yer alan aslan postuna ait parça tanımlama yapılmasını sağlamıştır. **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı örneklerin ise sadece figürine ait sağ ve sol bacak kısımları korunmuştur.

Hellenistik Dönem figürinleri[405] incelendiğinde söz konusu parçalarda da olduğu gibi kaslı ve güçlü yapıda, çıplak bacakların Herakles tipolojisine ait olduğu tespit edilmiştir. Figürinlerde işlenen güçlü bacakların Priene kentinde daha önceki kazı çalışmalarında tespit edilen ve yayınlanan Herakles figürinleriyle olan stilistik benzerlikleri yardımıyla **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı figürinlerin tipolojileri saptanmıştır.

K. 78 **K. 79** **K. 80**

Fig. 2.16. Korunan Priene örneğine göre K. 78, K. 79 ve K. 80 numaralı figürin parçalarının olası tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 126, Kat. Nr. 289).

Herakles, Zeus'un Amphitryon kılığına girerek Alkmene'yle birleşmesinden doğan bir yarı tanrıdır[406], daha sonra ölümlülüğünün son bulmasıyla Yunan panteonuna dahil edilmiştir. Yunan mitolojisinde doğumu, görevleri ve tanrılar katına yükselmesi hakkındaki anlatılar büyük bir yer tutar. Kahraman olarak hem Yunan kentlerinde hem de Roma'da büyük saygı görmüştür. İsminin önceleri Alkides olarak anılmakta daha sonra Herakles olarak adlandırıldığı bilinir[407]. İsim kökenin aynı zamanda süt annesi olan Hera'dan geldiği düşünülse de[408] kahramanlıklarından dolayı Heros'dan türediği de bir başka görüştür. Zeus, Eurystheus'un Herakles vereceği on iki görevi tamamlaması halinde oğlunun tanrıya dönüştüreceğini söyler ve Hera'yı ikna etmesiyle bugünkü Herakles mitolojisi oluşmuştur.

[405] Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289; LIMC, 1988b, IV- II, 478, Herakles 496.
[406] Hes. Th. 940-945.
[407] LIMC, 1988a, IV- I, 728.
[408] Graves, 2020, 558.

Çünkü Zeus Alkmene'yi tanrıları ve insanları felaketten koruyacak kadar güçlü bir çocuk doğurması için seçmiştir. Herakles'in kökeni hakkında bilgilerimiz kısıtlıdır. Fakat mitolojiye sonradan dahil edilen bir karakter olması kökeninin farklı uygarlıklardan etkilenerek oluşturulduğunu düşündürmektedir. Babilliler'in Gılgamış Destanı'nda Herakles'le Gılgamış arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Gılgamış'ın yoldaşı Enkudi, Herakles'inki Ialaos'tur. Gılgamış'ın İştar'a beslediği aşk sonunu getirir, Herakles'in ölümlülüğünün sona ermesi Deianeira yüzünden olur. Her iki karakter de yeraltına inmiş ve tekrar yeryüzüne dönebilmiştir. Aslanları öldürmeleri, boğalarla olan mücadeleleri ve ölümsüzlük gibi birçok nokta oldukça benzerdir[409].

Herakles tanrı ve kahraman olarak pek çok kentte tapınım görmüş, özellikle gymnasionlarda heykelleri, Hermeleri ve figürinleriyle onun gibi güçlü ve cesur olabilmek adına eğitim alan ephebosların koruyucu tanrısı olarak kabul görmüştür. Roma İmparatorluğunda pek çok imparator kendini Herakles'le özdeşleştirmiştir. Nekropollerde ve konut alanlarında çok sayıda figürini tespit edilmiştir. Yunan sanatından MÖ 6. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başta vazo ressamlığı olmak üzere mimari heykeltıraşlık, heykeltıraşlık, bronz ve pişmiş toprak figürinlerde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

K. 75- K. 80 numaralı Herakles figürinleriyle benzer tipolojideki farklı buluntu merkezlerinden saptanan pişmiş toprak figürinler; Priene[410], Tralleis[411], Mesutlu Köyü (Tralleis yakınları)[412], Myrina[413], Smyrna[414], Pergamon[415], Stratonikeia[416], Metropolis[417], Ainos Taşaltı Nekropolü[418], Assos Batı Nekropolü[419], Troia[420], Patara[421], Tarsus

[409] Graves, 2020, 555.
[410] Rumscheid, 2006, Tafel 127, Kat. Nr. 291; Tafel 128, Kat. Nr. 292. Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 140, 1076.
[411] Çekilmez,2014, Levha 120, K. 115.
[412] Çekilmez, M. (2013). Aydın Mesutlu Köyü'nden Terrakotta Figürinler. *CEDRUS I*, 202, Fig. 1-4.
[413] Winter, 1903, 382,3. Mollard Besques 1963a, Pl. 105, e- Myrina 679; d- LY 1558; f- Myrina 1127; Pl. 105, b- MYR 202; A- b 26.
[414] Winter, 1903, 380,8.
[415] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 135, 1046.
[416] Durnagölü, 2019, Levha 37, K.60, K. 63.
[417] Erpehlivan, 2011, Levha 16, Kat. 46.
[418] Linga, A. (2019). *Ainos Taşaltı Nekropolü Roma Dönemi Pişmiş Toprak Figürinleri (1986-1999).* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 69, Lev. 20, Kat. Nu. 12.
[419] Ergün, N. (2013). *Assos Batı Nekropolü Buluntuları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, Levha 27, 1999.1.12.
[420] Burr Thompson, 1963, Pl. V. 2.
[421] Işın, G. (1998). *Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri'nde Patara Terrakottaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, Lev. 22, b. K. 33.

Gözlükule[422], Delos[423], Kıbrıs[424], Mesembria (Bulgaristan)[425], Calvi (Fransa)[426] ve Roma'dan[427] tespit edilmiştir.

Herakles'in işlendiği mermer yontular tipolojik olarak; Farnese, Epitropezios, Alba Fucens, Albertini, Lencbach ve Lans Downe adında alt tiplere ayrılmaktadır. Pişmiş toprak örneklerinin pek çoğu söz konusu alt tiplerin varyasyonlarını yansıtmaktadır. Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 75- K. 80** numaralı figürinlerde alt tipolojiyi saptamak az korunmuş olmaları nedeniyle güçtür. Fakat Priene 1974 yılı buluntularının korunan kısımlarının incelenmesiyle alt tipolojinin yansımaları bazı örneklerde gözlemlenmiştir. Bu nedenle figürinlerdeki özelliklerin heykellerde gözlemlenebilen ortak yönlerine ait tipleri incelenmiş, yansımanın bulunmadığı Herakles tiplerine değinilmemiştir. Farnese Heraklesi pişmiş toprak örneklerde tipolojinin yansımalarının en yoğun tespit edildiği grubu oluşturur. Farnese Heraklesi'nin MÖ 4. yüzyılda Lysippos tarafından bronzdan yapıldığı düşünülmektedir[428]. Fakat söz konusu eserin orijinali günümüze ulaşmamıştır. MS 3. yüzyıl başlarında Glykon tarafından yapılan kopyası ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen tipin varyasyonları farklı kentlerde yapılan çalışmalarda açığa çıkarılmıştır[429]. Farnese Heraklesi'nde vücut çok güçlü işlenmiş olmasına rağmen yüz detayları oldukça yorgun ve olgundur. Herakles'in on iki işinde yaptığı kahramanlıklar ve verdiği mücadeleden sonra dinlenmesine bir gönderme niteliğindedir. Sağ eli vücudunun arkasında ve Hesperidler'in elmasını tutar. Sol kol vücuduna paralel olarak aşağı uzanır ve keuke/lobutu üzerinde attığı aslan postuna dayanır. Çalışma kapsamında incelenen örneklerde tipin varyasyonunu oluşturan bir örnek yoktur. Fakat **K. 78- K. 80** numaralı Herakles figürini parçalarında işlenen kaslı ve güçlü bacak yapısı Farnese Heraklesi'nin Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarıyla benzerdir. Ancak çalışmada ele alınan söz konusu figürinler Hellenistik Dönem kopyalarıdır.

[422] Goldman, 1950, 151, 225.
[423] Laumonier, 1956, Pl. 37, 353.
[424] Winter, 1903, 381, 5.
[425] LIMC, 1988b, IV- II, 478, Herakles 496.
[426] Winter, 1903, 381, 2.
[427] Winter, 1903, 381, 8.
[428] Stewart, A. (2014). *Art in the Hellenistic World.* New York: Cambridge University Press, 114-115.
[429] Abbasoğlu, H. ve Akçay-Güven, B. (2013). Perge'den Bir Bütün Olarak Herakles Heykeli., Tekin, O.- Sayar, M. H., Konyar, E. (Editörler), *Tarhan Armağanı, M. Taner Tarhan'a Sunulan Makaleler* içinde (1-12) İstanbul: Ege Yayınları,10-12.

Albertini Heraklesi olarak adlandırılan gruba dâhil edilen mermer, bronz veya pişmiş toprak örneklerde genç veya yaşlı olarak iki sınıflandırmaya ayrıldığını gözlenmekteyiz. Alt tipolojide ortak özellikler çıplak, ayakta, güçlü işlenmiş vücut, sağ elinde tuttuğu lobut aşağı uzanmakta, sol kolu ise vücuduna paralel öne doğru uzanıp ve aslan postu kolundan aşağıya dökülmektedir. Kökenin MÖ 4. yüzyıl olduğu düşünülen Albertini Heraklesi[430] tipiyle bu çalışma kapsamında incelenen figürinlerden **K. 75** numaralı örnek Albertini tipinin genç sınıflandırmasında yüz tipi bakımından benzerlikler göstermektedir. **K. 76** numaralı figürinde ise sol bacağın yanına dökülen aslan postu söz konusu tipolojinin örnekleriyle benzer özellikler sergiler. Fakat parçalarının korunma durumları nedeniyle kesin bir yargıya varmak oldukça güçtür. **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı Herakles figürinleri ise güçlü işlenişleri bakımından Farnese, Albertini, Lenbach, Lansdowne Herakles tipleriyle benzerlikler göstermektedir.

Priene antik kentinde gerçekleşen 1895-1899 yılları kazı çalışmaları sırasında 25 numaralı ev olarak adlandırılan alanda **K. 75** numaralı figürinle benzer tipolojide bir Herakles figürini tespit edilmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1488 envanter numaralı örnek[431], **K. 75** numaralı figürine göre Herakles'in yaşlı halini temsil etmektedir. Her iki figürinin de alın üzerinde yer alan saç perçemleri üzerinde silindir formlu çelenk yer alır, **K. 75** numaralı figürinde genç olarak işlenen Herakles, Priene buluntusu 1488 numaralı figürinde sakalı ve olgun verilmiştir. Her iki figürinin de korunma durumları aynıdır. 1488 envanter numaralı figürinin de belinden itibaren vücudunun alt kısmı kırık ve eksiktir. Vücudunun üst kısmı çıplak, olgun işlenmesine rağmen mermer yontularda da görüldüğü gibi güçlüdür. Bu yönüyle **K. 75** numaralı figürinle benzerdir. Baş her iki örnekte de vücuduna kontrast oluşturarak soluna dönüktür. Priene 1974 yılı **K. 75** numaralı Herakles figürine göre 1488 envanter numaralı figürin belinin sağına hareketli işlenmiştir. Olasılıkla bu çalışma kapsamında incelenen **K. 75** numaralı örnekle Priene buluntusu 1488 envanter numaralı figürin çağdaştır.

Priene buluntusu 1488 envanter numaralı Herakles figüriniyle aynı konteksten tespit edilen başka bir figürin çalışma kapsamında incelenen **K. 76** numaralı örnekle benzer özellikler taşımaktadır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1489 envanter numaralı

[430] Boardman, J. (2014). *Yunan Heykeli Geç Klasik Dönem,* (Çev. Peker, M.). İstanbul: Homer Kitabevi, 74.
[431] Rumscheid, 2006, 502.

Herakles figürinin tamamı korunmuş durumdadır[432]. Başında diğer figürinlerle benzer fakat daha yüksek boyutlu bir çelenk yer alır. Yüzü yaşlı ve sakallı işlenmiştir. Dörtgen bir kaide üzerinde ayakta duran figürin çıplaktır. Başı sağına doğru hareketli vücuduyla kontrast oluşturmaktadır. Sağ kolu vücuduna paralel uzanır ve dirseğinden büküldükten sonra sağ bacağı üzerinde lobutunu kavrar. Sol kol **K. 75** numaralı figürinle aynı hareketi tekrar etmektedir. Sol omzu üzerinden sol koluna sarkan aslan postu kaideye doğru uzanır. Sağ bacak sabit ve taşıyıcı, sol bacak ise bir adım öde ve hareketlidir. 1489 numaralı Herakles figüriniyle Priene 1974 yılı buluntusu **K. 76** numaralı örnek sol bacağın yanına doğru sarkan aslan postuyla benzerlikler göstermektedir. Fakat **K. 76** numaralı figürinin korunan sol bacağı sabit ve taşıyıcıdır. Karşılaştırılan her iki Priene buluntusu da Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir fakat **K. 76** numaralı figürinde korunan bacak kısmında ve postun işlenişinde bozulmalar göze çarpmaktadır. Bu nedenle 1489 envanter numaralı Priene buluntusu Herakles figürine göre daha geç özellikler göstermektedir.

K. 78, K. 79 ve **K. 80** numaralı Herakles figürinleriyle benzer tipteki Priene 1895-1899 yılları çalışmalarından bulunmuş, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1386 envanter numaralı figürin kırık parçaların birleştirilmesiyle oluşturulmuştur[433]. Söz konusu figürinin başı, sağ ve sol kolu ve vücudunu arka kısmının bir bölümü kırık ve eksiktir. Söz konusu örnek bu çalışma kapsamında incelenen **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı figürinle bacakların işlenişi bakımında oldukça benzerdir. Teknik detayları incelendiği olasılıkla aynı kalıba ait olmalıdırlar. Priene 1974 yılı Herakles figürinleri içerisinde Yüksek Hellenistik Dönem özelliği gösteren **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı figürin parçalarında üretilen döneminde özelliklerinden biri olan figürine ait uzuvların ayrı kalıplandığı gözlemlemekteyiz. 1386 envanter numaralı Priene buluntusu da söz konusu örneklerle çağdaştır ve üretim tekniği bakımından birden fazla kalıbın kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca oldukça büyük boyutlu figürinlere ait parçalar oldukları da dikkat çekici başka bir unsurdur. Priene buluntusu 1386 numaralı Herakles figürinin başı ve boynu kırık olmasına rağmen yüksekliği 29,2 cm olarak ölçülmüştür. Çalışma kapsamında incelenen örneklerden **K. 78** ve **K. 79** numaralı figürin parçalarının dizden üst kısmı korunmamış olmamasına rağmen korunan yükseklik 12,3 cm'dir. **K. 80** numaralı figürin parçasında ise dizden bilek kısmına kadar korunmuş olmasına rağmen 10,2 cm yüksekliğe sahiptir. Bu yönüyle söz konusu öneklerin Yüksek Hellenistik Dönem'de üretildikleri ve tamamı korunmuş durumda

[432] Rumscheid, 2006, 502.
[433] Rumscheid, 2006, 501.

olsaydı yaklaşık 30-35 cm yüksekliğe sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca **K. 80** numaralı Herakles figürini parçasıyla 1386 envanter numaralı figürinin üretiminde kullanılan sağ bacak kalıbı aynı olmalıdır. Figürinler karşılaştırıldığında işleniş, korunan yükseklik ve genişlik oranları aynıdır.

Sonuç olarak Priene 1974 yılı Herakles figürin tipleri başlığı altında incelenen örnekler, Herakles'in MÖ 4. yüzyıl heykel sanatında varlığı bilinen günümüze orijinalleri aktarılmayan fakat Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarından bildiğimiz tipolojinin yansımalarını barındırmaktadır. Örneklerin tamamında mitolojideki Herakles imgesinin gerçekleştirdiği zorlu görevleri tamamlamış olduğunu ve bu nedenle yorgun ve dinlenir olarak işlediğini görmekteyiz. Priene 1974 yılı buluntuları içerisinde **K. 75** numaralı örnek dışında diğer figürinlerin başları kırık ve eksiktir. **K. 75** numaralı figürinde ise tanrının sakalsız ve genç işlendiği göze çarpar. Bazı görüşler Herakles'in Hellenistik Dönem'e tarihlenen betimlerinde genç ve sakalsız işleniyorken, Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinde ise yaşlı ve sakallı işlendiğini aktarmaktadır[434]. Fakat 19. yüzyıl kazılarından tespit edilen Priene buluntusu Herakles figürinin Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği, yaşlı ve sakallı işlendiği gözlenmektedir. Bu bağlamda, söz konusu hipotez tekrar gözden geçirilmelidir. Priene 1974 yılı Herakles figüründen Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı örneklerin tipolojik kökeni MÖ 4. yüzyıl yontulardır. Örnekler Hellenistik Dönem'in pişmiş toprak kopya versiyonlarını oluşturur.

2.1.2.3. Attis

Çalışma kapsamında incelenen figürinlerden sadece **K. 81** numaralı bir örnek Attis tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Attis figürinin başı, dizlerinden itibaren bacaklarının bir kısmı kırık ve eksiktir. Figürinin arkasında duran plastere bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Her iki kolu vücudunun arkasında yer almaktadır. Çıplak, vücut hareketsiz cepheden, cinsel organ belirgin, bacakların korunan kısmı birleşik ve hareketsizdir. Arka yüz işlenmemiş sadece kabaca düzeltilmiştir. Attis tipolojisine ait figürinlerin çoğunlukla yarı giyimli veya giyimli olduğu göze çarpmakta ancak mermer heykellerde çıplak olarak işlenen örnekleri de bulunmaktadır. **K. 81** numaralı örnek benzer tipolojideki pişmiş toprak eserlerden çıplak olmasıyla farklılık göstermektedir. **K. 81** numaralı figürinin Attis'i temsil ettiği Kyzisos ve

[434] Çekilmez, 2013, 204, dipnot 19.

Ephesos'tan bulunmuş tıpkı bu çalışma kapsamında incelen Attis figürinin de olduğu gibi arkasında bir plastere bağlı olarak tasvir edildiği mermer kabartmalar yardımıyla saptanmıştır. Attis figürinin, tanrı tipleri başlığı altında değerlendirilmesi bazı kaynaklarda tanrı ya da yarı tanrı olarak kabul görmesiyle ilişkilidir. Ayrıca tanrıça Kybele ile bağlantısı, Kybele kültündeki önemli rolü dikkate alındığında tanrı tipleri başlığı altında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

K. 81 numaralı Attis figüriniyle birebir tipolojik özellikler göstermese de Attis figürinlerinin Anadolu'daki yoğunluğu açısından farklı buluntu merkezlerinden bulunmuş ve yayınlanmış örnekler; Myrina[435], Pergamon[436] Stratonikeia[437], Ephesos[438], Tarsus[439], Gaziantep Arkeoloji Müzesi[440], Kütahya Arkeoloji Müzesi[441], Atina[442] ve Kos'tan[443] bulunmuştur. Attis'in işlendiği mermer yontularla **K. 81** numaralı figürinin benzer tipolojik özellikler barındırması nedeniyle farklı buluntu merkezlerinden saptanan mermer örnekler; Ephesos[444], Sardes[445], Kyzikos[446], Apollonia ad Rhyndacum[447], Alanya Müzesi[448], Konya Arkeoloji Müzesi[449] ve Afyon Arkeoloji Müzesi'ndedir[450].

Attis, Kybele hakkındaki mitolojik anlatımlarda karşımıza çıkan bir figürdür. Antik yazarların Kybele ve Attis hikayesini aktardıkları pasajlarda farklılıklar ve tutarsızlıklar vardır. Anlatılardaki ortak tema Kybele'nin doğumu, tanrıça olarak kabul görmesi, Attis'le olan ilişkisi ve Attis'in kendini hadım etmesi çerçevesindedir. Attis hakkında edinilen bilgileri antik yazar Diodorus Siculus, Pausanias, Ovidius ve Arnobius'tan edinmekteyiz.

---

[435] Burr 1934, Plate XXV, 62-64; Mollard Besques 1963a, Pl. 103, b- MYR 215, f- MYR 279. (Hilaris tipinde),
[436] Töpperwein, 1976, Tafel 55, 390.
[437] Durnagölü, 2020, Levha 110, K. 300.
[438] Öztürk, 2007, 45, K. 17, Lev. VII.
[439] Vermaseren, M. J. (1987). *Corpus Cultus Cybelae Attidisque 1. Asia Minor*. Leiden: Brill, Plate CLXXX, 838.
[440] Yılmaz, 2021, 175, Katalog No. 30.
[441] Demir, N. (2022). *Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Terrakotta Figürin.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 180, Görsel 2.9.34.
[442] Grandjouan, C. (1961). *Terracottas and Plastic Lamps of the Roman Period*, The Athenian Agora, Vol. 6, New Jersey: American School of Classical Studies at Athens Princeton, Plate 28, 1014.
[443] Leyenaar Plaisier, 1979, 43, 245.
[444] Vermaseren, 1987, Plate CXXXVI, 635.
[445] Vermaseren, 1987, Plate CII, 461.
[446] Vermaseren, 1987, Plate LX, 282, 284.
[447] Vermaseren, 1987, Plate LII, 261.
[448] Korkut, T. (2000). Elleri Arkadan Bağlı Erkek Heykelciği Üzerine İkonografik Gözlem., Işık, C. (Editör). *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens und des agaischen Bereiches, Festschrift für Baki Öğün zum 75. Geburtstag* içinde (169- 176). Bonn: Dr. Rudolf Habelt, 176, Res. 1-4.
[449] Vermaseren, 1987, 783.
[450] Vermaseren, 1987, Plate XII, 93.

Pausanias tarafından anlatılan Attis'in doğuş hikayesini kısaca özetlemek gerekirse; Zeus, spermlerini yeryüzüne saçar ve bu eylemden Agdistis adında bir Hermoaphrodite doğar. Dionysos tarafından cinsel organı kesilen Agdistis'in kanlarından badem ağacı meydana gelir. Nehir tanrısı Sangarios'un kızı söz konusu badem ağacından bir meyve koparır ve göğsüne koyar, bunun sonucunda hamile kalan kız Attis'i dünyaya getirir. Daha sonra Attis, tanrıçanın koruması altına alınır, çobanlar ve keçiler tarafından büyütülür[451]. Arnobius'un Attis'in doğumu hakkında verdiği bilgiler Pausanias'la benzerdir[452]. MÖ 1. yüzyılda yaşamış Diodorus Siculus ise Phrygia ve Lydia'ya hüküm süren Meion ve eşi Dinymene'nin bir kızları olduğu ve Kybelon Dağı'na bıraktıklarını aktarır. Söz konusu kızın zamanla dağların anası olarak adlandırıldığı ve Attis'e aşık olduğunu söyler ve Attis'in Meion tarafından öldürüldüğünü aktarır[453]. Ovidius ise Attis'in Kybele'yi nympha Sagaritis'le aldatmasından sonra kendini cezalandırarak keskin bir taşla cinsel uzvunu kestiğini aktarmaktadır. Kybele rahiplerinin kendilerini hadım etmesinin kaynağının da bu olay olduğunu söylemektedir[454].

Attis'in pişmiş toprak figürinlerle birlikte diğer plastik eserlerdeki örnekleri mitolojik anlatımının yansımalarını oluşturmaktadır. Attis tipolojisindeki figürinlerde belirleyici atribütler tanrının başında yer alan ucu kıvrık Phryg başlığıdır. Boğa kesesinden yapılan sivri uçlu başlığı birçok terrakotta figürinde görülmektedir. Priene 1974 yılı buluntusu olan **K. 81** numaralı figürinin baş kısmının kırık ve eksik olmasından kaynaklı olarak söz konusu başlığa sahip olup olmadığı hakkında kesin bir kanıya varmak oldukça güçtür, fakat Attis betimlerinin pek çoğunun sivri uçlu başlıkla tasvir edilmesi, **K. 81** numaralı örneğin de başında yer alması fikrini güçlendirmektedir. Attis'in giyimli verildiği figürinlerde anaksyrides isimli deriden yapılmış pantolon benzeri bir giysiyle birlikte işlendiği gözlenmiştir. Anaksyrides sıklıkla Attis tiplerinde karşımıza çıksa da Persler'in de bu giysiyi kullandıkları bilinmektedir[455]. Ayrıca Attis'in giyimli tiplerinde kısa kolu tunika veya khitoniskos giyimli olduğu da göze çarpar. **K. 81** numaralı Attis tipolojisindeki örneğimizde tanrının çıplak betimlendiği görülmektedir. Attis tiplerinde çıplaklık yoğun olarak karşımıza çıkan bir durum değildir. Bu nedenle benzer tipolojideki figürinlerden

[451] Paus. 7. 17.9-12.
[452] Arnobius. Adversus Nationes. 5.5.12, Arnobius, *The Seven Books of Arnobius Adversus Gentes*. (Çev. Bryce, H., Campbell, H.). London: Murray and Gibb, 1871.
[453] Diod. III. 58.4-7. Diodorus Siculus. Diodorus of Sicily in Twelve Volumes. (Çev. Oldfather, C. H.) London: Harvard University Press, 1989.
[454] Ov. Met. IV. 181-244. Ovid. *Metamorphoses.* (Çev. Brookes, M.) Boston: Cornhill Publishing Co., 1922.
[455] RE I: 2100—2101, Anaxyrides maddesi.

ayrılmaktadır. Ancak Attis betimli mermer örneklerde **K. 81** numaralı figürinde olduğu gibi çıplak olarak işlendiği tipler de mevcuttur. Ephesos Nymphaion'udan bulunmuş mermer bir plaster üzerinde yer alan Attis kabartması da **K. 81** numaralı Priene buluntusu gibi çıplak işlenmiştir[456]. Selçuk Arkeoloji Müzesi'ne korunan P61-105 envanter numaralı mermer Attis heykelinde de tanrının yarı giyimli olarak betimlendiği gözlenmiştir. Sardes buluntusu başka bir mermer kabartmanın bir bölümü korunmuş durumdadır, Ephesos örneğiyle benzerlik gösteren örneğin korunan kısımları çıplak olarak işlenmiştir[457]. Kyzikos'da yer alan Metroon'dan bulunmuş[458] dairesel plaster üzerinde yer alan Attis kabartmasında ise her iki eli **K. 81** numaralı örnekte de olduğu gibi arkada, tunika mantika giyimlidir, fakat göbek ve cinsel organ açıkta bırakılmıştır.

Attis'in arkeolojik buluntulara yansımaları tipolojik olarak farklılıklar göstermektedir. Çoban kimliği nedeniyle Kybele'nin ana tema olduğu adak stellerinde tanrıçanın yanında elinde çobanların taşıdığı değnekle veya çobanların kullandığı syrinks isimli flütle birlikte betimlenmiştir[459]. Bu tipolojideki örnekler Çoban Attis olarak adlandırılmıştır. Attis Castratus tipolojisinde ise Kyzikos Metroon'ndan bulunmuş kabartma da olduğu gibi göbek ve cinsel organın açıkta bırakıldığı tipolojideki eserlerdir. Bu durum, Attis'in hadım edilmesine bir gönderme niteliğinde olup mitolojiyle bağlantılı olmalıdır. Batı Anadolu kentlerinden tespit edilmiş figürinlerin birçoğu Attis'in dans etme jestini tekrar eder, söz konusu temadaki örnekler Attis Hilaris tipolojisinde değerlendirilmektedir. Son olarak yaygın görülen Attis tipolojisi **K. 81** numaralı örnekte de olduğu gibi ellerin arkadan bağlanmasından dolayı tutsak Attis tipidir. Plutarkhos, Paphlagonia'da Attis'in ellerinin kış aylarında bağlı olduğu ve baharda kendini yeniden özgürlüğe bıraktığına inanıldığını aktarmaktadır[460]. Attis'in **K. 81** numaralı örnekte olduğu gibi ellerinin bağlı verilmesi tanrının bitkiler ve doğayla olan bağlantısından kaynaklı olarak kış aylarında doğa üzerindeki etkisinin yok olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca tutsak ve çıplak olarak işlenen Attis tipolojisi ikonografik olarak tanrının mitolojide anlatılan kendini hadım etmesiyle de bağlantılı olabilir. Bu tipolojideki örneklerde Attis'in henüz kendini hadım etmediğini anlatan bir ikonografiye gönderme niteliği taşıyor olabilir.

---

[456] Vermaseren, 1987, 190, 635.
[457] Vermaseren, 1987, Plate CII, 461
[458] Vermaseren, 1987, Plate LX, 284.
[459] Şahin, M. (2000). *Miletopolis Kökenli Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 242, Levha XCI, LK2.
[460] Plut. De Iside 69. Plutarch. *Moralia.* (Çev. Babbitt, F. C.) Cambridge: MA. Harvard University Press, 1936.

Attis figürin tiplerinde en yaygın karşımıza çıkan alt tipoloji Hilaris tipidir. Tanrının Kybele ve müzikle bağlantısından kaynaklı olarak özellikle Hellenistik Dönem'de Myrina'da söz konusu tipolojideki pek çok örneği yayınlanmıştır[461]. Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde Attis'in atribütü olarak kabul edilen ucu kıvrık Phryg başlığının ve kıyafetin Eros kanatlarıyla birlikte verildiği örnekler mevcuttur. Mermer örneklerde de Attis olarak tanımlanan figürin kanatlarla işlendiği de gözlenmektedir[462]. Bu durum tartışmalı konulardan birini oluşturur. Pergamon buluntusu bir başka figürinin ise çocuk Eros tipolojisine oldukça benzerliği dikkat çekici olsa da Phryg başlığı ve khitoniskos giyimli olmasıyla Attis olarak tanımlanıştır[463]. Hellenistik Dönem'de Attis ve Eros'un atribütlerinin tek bir figürin tipolojisinde toplandığı gözlenmektedir. Bu nedenle figürinlerin tipolojilerini saptamak oldukça güçtür. Attis ve Eros'u atribütlerinin birlikte işlenmesi bazı araştırmacılar tarafından mitolojinin kökenine bağlanmaktadır. Bu hipoteze göre; Attis mitolojisinin kökeni De Syria-Adonis hikayesine dayanmakta ve Aphrodite Adonis ilişkisi bağlamında zamanla Eros'un Attis'le birleştiği düşünülmektedir[464].

Eros'un betimlendiği örneklerde de ellerinin arkadan bağlandığı örnekler de mevcuttur. Bunun yanı sıra özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Attis Castratus ve Eros betimlerinin birbirinden ayırmak oldukça zordur[465]. Fakat **K. 81** numaralı figürinin Eros'u değil Attis'i temsil ettiği önerilmektedir. Bunun nedeni figürinin arka yüzünün kanatlara dair herhangi bir ibarenin olmamasıdır. Söz konusu figürinde de Attis ve Eros'un Hellenistik Dönem'le birlikte başlayan tipolojik benzerliklerin yansımalarını görmek mümkündür.

Priene 1974 yılı buluntusu **K. 81** numaralı Attis figüriniyle birebir benzer tipolojik özellikler gösteren pişmiş toprak örnek saptanamamıştır. Bu nedenle tarihleme farklı buluntu merkezlerinden saptanan Attis figürinleriyle yapılan karşılaştırmalar ve dönem özellikleri yardımıyla yapılmıştır. Myrina'dan saptanan Attis Hilaris tipolojisindeki figürin S. Mollard Besques tarafından MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir[466]. **K. 81** numaralı figürine göre daha yüksek boyutlu, hareketten meydana gelen kontrast Myrina örneğinin Priene buluntusuna göre daha erken özellikler gösterdiği ve Yüksek Hellenistik Dönem

[461] Mollard Besques 1963a, Pl. 103, b- MYR 215, f- MYR 279.
[462] Vermaseren, 1987, Plate CXXXVI, 635; Plate LX, 282, 284.
[463] Töpperwein, 1976, 87.
[464] Korkut, 2000, 169-175.
[465] Korkut, 2000, 169-175.
[466] Mollard Besques, 1963a, 85.

özellikleri taşıdığı saptanmıştır. Pergamon'dan saptanan Attis figürininde E. Töpperwein'a göre Diphilos atölyesi etkileri görülmektedir[467]. Bu durumda Pergamon örneğinin MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl aralığa tarihlemek mümkündür. Pergamon buluntusunun Priene örneğine göre daha geç özellikler gösterdiği gözlenmektedir. Stratonikeia nekropolünden bulunmuş başka bir Attis figürini incelendiğinde vücut proporsiyonundaki bozulmalar, teknik detayları ve kontrast dikkate alındığında, Priene buluntusu **K. 81** numaralı örneğe göre daha geç özellikler gösterdiği saptanmıştır. **K. 81** numaralı Attis figürinin kollarının hareketi, vücut proporsiyonundaki orantının henüz bozulmaması, teknik detayları ve bu çalışma kapsamında incelenen Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen farklı tipolojideki diğer figürinlerle olan benzerlikleri dikkate alındığında, MÖ 150-100 yılları arasına tarihlenmesi önerilmektedir.

2.1.2.4. Telesphoros

Çalışma kapsamında incelenen figürin tiplerinden **K. 82** numaralı örnek Telesphoros tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Figürinin manto içerisindeki baş kısmı korunmuş, boynuyla birlikte figürine ait diğer parçalar kırık ve eksiktir. Alın üzerine dökülen saç perçemlerini manto açıkta bırakmıştır. Figürinin başı soluna ve aşağı doğru bakar. Yüzeyinde pişirmeden kaynaklı olarak aşınmalar mevcuttur. Gözler derinde ve küçük, burun ve ağız aşınmıştır. Çene yuvarlatılmış formdadır. Figürinin arka yüzü tamamen mantoyla örtülüdür. Figürin tipolojisinin saptanmasındaki en önemli etken kapüşona benzeyen cocullus, cuculus, paenula veya cucullata olarak tanımlanan başlıktır. Literatürde yoğunlukla cucullata olarak adlandırılmıştır. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 82** numaralı figürinde de olduğu gibi farklı buluntu merkezlerinden saptanan pişmiş toprak figürinler, mermer, metal veya taştan işlenen tüm buluntularda Telesphoros tipleri cucullatayla birlikte işlenmiştir. **K. 82** numaralı figürinle benzer tipolojideki pişmiş toprak figürinler; Kütahya Müzesi[468], Pergamon[469], Ainos[470], Kilia[471], Atina[472], Thessaloniki[473],

[467] Töpperwein, 1976, 87.
[468]Yaraş, A. (2016). Kütahya Müzesi'nde Pişmiş Toprak İki Telesphoros Heykelciği., Ünan, S. (Editör), Kütahya *Müzesi 2015 Yıllığı, 50. Yıl Anısına* içinde (269-275) Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık, 274.
[469] Yaraş, A. (2015). Pergamon Maymun Sekisi Nekropoli'nden Pişmiş Toprak İki Telesphoros Heykelciği., Okan, E., Atila C. (Editörler), *Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan* içinde (460-465) İstanbul: Ege Yayınları, 465,466.
[470] Linga, 2019, 71, Kat. Nu. 14, Levha 21.
[471] Kaplan, 2009, Levha 57, Kat No 198; Levha 58, Kat No 199.
[472] Burr, D. (1933). The Terracotta Figurines, *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens Vol. 2* (2), The American Excavations in the Athenian Agora: First Report, 191; Grandjouan, 1961, Plate 27, 943.

Aleksandria[474] ve Morgantina'dan[475] saptanmıştır. Telesphoros tipolojisinde mermer, metal ve taştan işlenmiş heykel/heykelcikler ise Edirne Müzesi[476], Bolu Arkeoloji Müzesi[477], Allianoi[478] ve Kocakızlar Tümülüsü'nden[479] saptanmıştır.

Telesphoros, Asklepios'un oğlu ve nekahet tanrısı olarak adlandırılır. Asklepios'un hastalara uyguladığı tedaviyi tamamlayan, hastalıkları önleyen, hayat veren ve kadınların sağlıklı doğum yapmalarına yardımcı olmak gibi görevlere sahiptir[480]. Yunan panteonuna sonradan dahil olduğu bilinmektedir. Bu nedenle kökeni hakkında bazı tartışmalar ve hipotezler bulunmaktadır. Thessaloniki'de Geç Hellenistik Dönem'de varlığı arkeolojik buluntularla desteklense de söz konusu buluntuların tanımlamalarında problemler bulunmaktadır[481]. Bazı araştırmacılar tarafından Kelt kökenli olduğu ve Anadolu'ya Galatlar tarafından aktarıldığı düşünülmektedir. Tanrının Thrak kökeni ise sorgulanan bir diğer hipotezdir. Anadolu'da ise özellikle Pergamon Asklepion'un da önemli bir kimlik kazanmıştır. W. Warwick'in Telesphoros'u köken ve ikonografi bağlamında ele aldığı çalışmasında kökeni sorunlu olsa da Pergamon'un tanrının kökeni olabileceğinin altını çizmektedir[482]. Antik yazarlar Telesphoros hakkında az bilgi aktarmaktadır. Pausanias, Telesphoros'u Pergamonluların *"başaran*" olarak adlandırıldığı, Epidaurosluların ise "*tedavi*" olarak niteledikleri aktarır. Ayrıca Telesphoros'un hiçbir yerde kendine ait bir tapınağının olmadığı ve tanrıya adanan kurbanların boğa, domuz ve kuzu olduğunu söylemektedir[483].

Telesphoros, pişmiş toprak figürinlerde, heykellerde, metal ve taştan işlenmiş heykelciklerde betimlenmiştir. Tanrının tek başına işlendiği eserler -figürinler dışında-

---

[473] LIMC VII, Tafel 602,1; Zografou, E. (2015). Terracotta Figurines from the Hellenistic Bath Complex in the Agora of Thessaloniki., Muller, A., Laflı, E., Huysecom Haxhi, S. (Editörler), *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine Volume 2 Iconographie et Contextes* içinde (237- 248). Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, Fig. 15.
[474] Paul, 1959, Tafel 80, 305.
[475] Bell, 1981, Pl 74, 356.
[476] Yaraş, 2015, 727.
[477] Bilir, G. (2022). Antik Çağ'da Bir Sağlık Turizm Merkezi: Klaudipolis (Bolu) Örneği, *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi 7*(12),71, Görsel 5.
[478] Baykan, D. (2019). Allianoi'dan Sağlık Kültüne İlişkin Metal Buluntu Örnekleri, *MASROP E-Dergi 13.1*, 7, Resim 6.
[479] Atasoy, S. (1974). The Kocakızlar Tumulus in Eskişehir, Turkey. *American Journal of Archaeology 78*(3), Plate 52, Fig. 10.
[480] LIMC, 1994, VII-1, 870.
[481] Köken hakkında daha fazla bilgi için bkz. Demirer, Ü. (2019). Telesphoros'un Köken Sorunu, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (9)*, Sayı 18, 53-67.
[482] Wroth, W.W. (1882). *Telesphoros*. Montana: Kessinger, 285.
[483] Paus. 2.11.7.

oldukça az sayıdadır. Özellikle heykel sanatından Asklepios ve Hygeia'yla birlikte kompozisyonu tamamlayan bir figür olarak karşımıza çıkar. Telesphoros'u temsil eden tüm örneklerde kalın bir kumaştan yapılmış kapüşonlu bir mantonun başını örttüğü, ellerin yoğunlukla manto içerisinde işlendiği, ayakların çıplak ve hareketsiz olduğu göze çarpar. Ayrıca bazen çocuk-tanrı bazen de yaşlı olarak yansıtılmıştır. Priene 1974 yılı buluntusu **K. 82** numaralı Telesphoros figürini çocuk tanrı grubuna dahil olan örnekler arasındadır. Başında yer alan cucullatus isimli başlığın benzerlerini Tapınak Oğlanı, Attis, Hellenistik Dönem'e tarihlenen bazı Eros tiplerinde ve Harpokrates'ten tanımaktayız. Fakat her bir tipolojinin başlık formunda farklılıklar yer almaktadır. Telesphoros'un belirleyici özelliği kalın kumaştan yapılmış ve kıyafet ile işlenen başlığı taşıyor olmasıdır. Başının örtülü olması tanrıya yüklenen anlamla bağlantılı olarak şifa veren ve tedaviyi tamamlayan veya tedavi ritüellerindeki göreviyle bağlantılı olmalıdır. Ü. Demirer'e göre ölüm, yeraltı, kehanet uykusu ve iyileşme ritüelleriyle ilişkilidir[484]. A. Yaraş ise nekropollerde tespit edilen Telesphoros figürinlerinin çocukları korumak için kontekst içerisinde yer aldığını aktarmaktadır[485].

Telesphoros, Pergamon'da sikke ve yazıtlarda MS 1. yüzyılın sonunda görülmeye başlamaktadır. Anadolu'da tespit edilen heykellerinin MS 2- 3. yüzyıllara da yoğunlaştığı gözlenmektedir. Sikkelerde, Asklepios ve Hygeia'yla birlikte veya tek başına betimleri Hadrian Dönemi'nden sonra ortaya çıkar ve MS 2. yüzyıldan sonra başta Thrak kentleri olmak üzere yoğun olarak işlendiği tespit edilmiştir[486]. Pişmiş toprak figürinlerde; en erken figürin Thessaloniki'de Hamam yapısının Hellenistik Dönem tabakasından tespit edilmiştir. Araştırmacı E. Zografou tarafından incelenen örneğin net tarihlemesi yapılmamıştır[487]. Fakat çalışma kapsamında incelenen **K. 82** numaralı Telesphoros figüriniyle benzer tipolojideki figürinlerden en erken buluntu olma özelliğini taşımaktadır. Morgantina buluntusu Telesphoros figürini M. Bell tarafından incelenmiştir, araştırmacı örneğin net tarihleme aralığı hakkında yorum yapmasa da Geç Hellenistik Dönem'e ait olabileceğini önermektedir[488]. Kütahya Müzesi'nde korunan Telesphoros figürini, A. Yaraş tarafından MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıla tarihlenmiştir[489]. Ainos Taşaltı Nekropolünden tespit edilen

[484] Demirer, 2019, 55.
[485] Yaraş, 2016, 271.
[486] LIMC, 1994, VII, 876.
[487] Zografou, 2015, Fig. 15. 242-243.
[488] Bell, 1981, 174.
[489] Yaraş, 2016, 271.

Telesphoros figürini ise MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir[490]. Troas Bölgesi'ndeki Kilia kentinden tespit edilen iki adet Telesphoros figürini MÖ 1. yüzyılın sonları özellikleri taşımaktadır[491]. **K. 82** numaralı Telesphoros figüriniyle benzer tipolojik özellikler gösteren en geç buluntu Atina Agora'sında saptanan figürlü bir kandildir. D. Burr tarafından incelenen örnek MS 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Telesphoros'un betimlendiği heykel ve nümizmatik buluntularda tarihsel süreç içerisinde yayılım net bir aralık olarak karşımıza çıkmaktadır fakat pişmiş toprak figürinlerde olasılıkla coğrafi olarak farklı merkezlerde tespit edilmeleri nedeniyle Geç Hellenistik Dönem'den MS 3. yüzyıla kadar geniş bir kronolojik dağılım olduğu tespit edilmiştir. Dönemler arasındaki değişimlere rağmen Telesphoros figürin tipolojisinde değişim oldukça azdır. Tanrı, Geç Hellenistik Dönem'de de Roma İmparatorluk Dönemi'nin geç evrelerinde de başını örten cucullatayla birlikte cepheden ve hareketsiz işlenmiştir. Dönemler arasındaki moda değişimi figürin tipolojisine yansımamıştır.

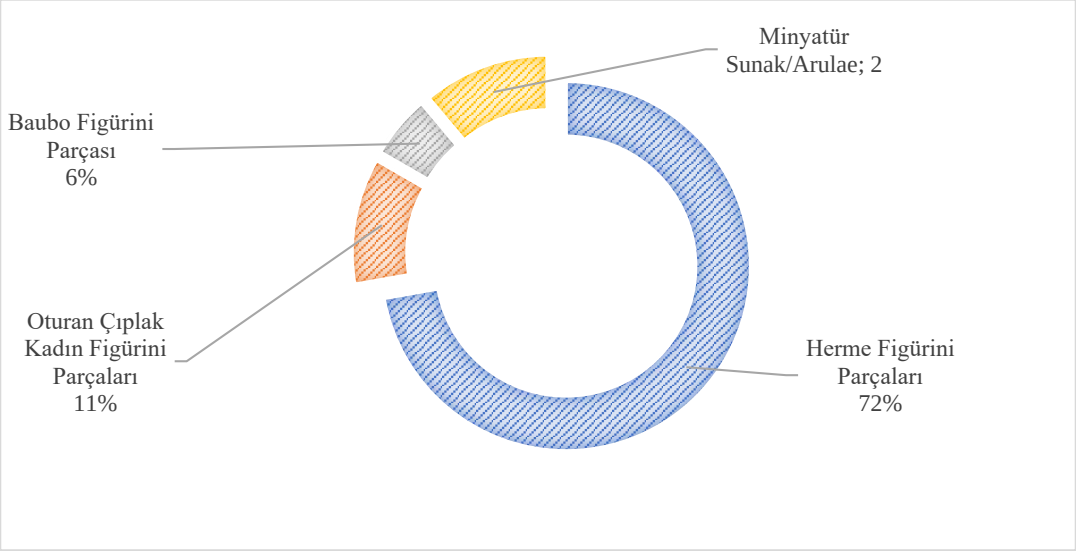
Priene buluntusu **K. 82** numaralı Telesphoros figürini farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen Telesphoros tipolojisindeki örneklere göre daha erken özellikler göstermektedir. Figürinin yüz hatları Geç Hellenistik Dönem'de sıklıkla üretilen çocuk Eros tipolojisiyle dönem modası bakımında benzerlik göstermektedir. Ayrıca başını örten cuculattanın ön yüzde boyundan ayrılması ve derinlik oluşturulması, **K. 82** numaralı figürini Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Telesphoros tipolojisindeki figürinlerden ayırmaktadır. Başın vücuduna göre kontrast oluşturması da Hellenistik Dönem özelliklerinden biridir. Telesphoros kültünün Pergamon kentinde MS 1-2. yüzyılda başlayıp Batı Anadolu kentlerine daha sonra yayıldığı kabul gören bir hipotezdir, fakat Priene buluntusu Telesphoros figürini bu çalışma kapsamında incelenen Geç Hellenistik Dönem figürinleriyle olan teknik ve dönem özellikleri de dikkate alındığında MÖ 150-100 yıllarına tarihlendiği önerilmektedir.

2.1.3. Kültlerle İlgili Figürin Tipleri

Çalışma kapsamında kültlerle ilgili olduğunu düşündüğümüz figürin tipleri başlığı altında sayısal olarak en yoğun grubu Herme parçaları oluşturmaktadır. Bu grupta Dionysos ve Hermes Herme'si olarak tipolojileri belirlenen örnekler ve belli tipe sınıflandırılamayan

[490] Linga, 2019, 31.
[491] Kaplan, 2009, 127.

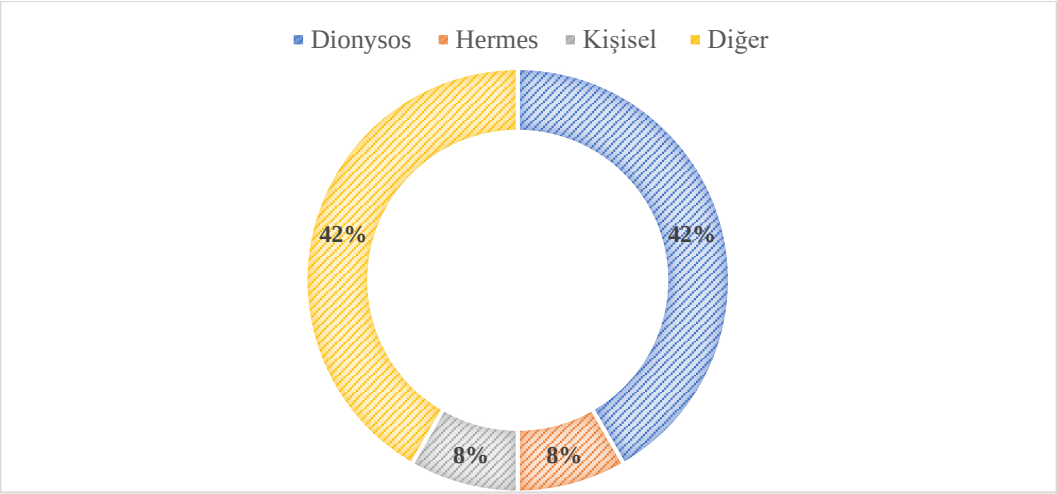
Herme parçaları ele alınmıştır (**K. 83-94**). Bu başlık altında değerlendirilen örneklerden tanrıça kültleriyle bağlantılı oturan çıplak kadın/hierodoulos figürinleri tipine ait iki figürin parçası değerlendirilmiştir (**K. 95** ve **K. 96)**. Demeter kültü içerisinde önemli bir rol oynayan Baubo tipolojisinin Priene 1974 yılı buluntuları arasında tekil örnekle temsil edilen bir figürin parçası ele alınmıştır (**K. 97)**. Ayrıca minyatür sunak/Arulae olarak değerlendirilen iki figürin parçası da kültlerle olan bağlamı nedeniyle söz konusu grup içerisinde değerlendirilmiştir (**K. 98 ve K. 99**).

Grafik 2.4. Kültlerle ilgili figürin tipleri sayısal dağılımı.

2.1.3.1. Herme Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında on iki örnek Herme tipolojisi kapsamında ele alınmıştır. Alt tiplerdeki örneklerden beşi Dionysos Herme'sidir (**K. 83-87**). Hermes Herme'sine ait sadece bir örnek saptanmıştır (**K. 88**). **K. 89** numaralı figürin kişisel Herme tipinde değerlendirilmiştir. Atribüt içermeyen beş örnek diğer Hermeler kapsamında incelenmiştir (**K. 89, K. 90, K. 94, K. 91, K. 92** ve **K. 93**).

Grafik 2.5. Herme tiplerinin sayısal dağılımı.

Herme, sütun benzeri dörtgen veya dairesel formda uzanan gövdenin üzerinde, erken dönemlerde tanrı Dionysos ve Hermes'e ait baş ve atribütlerinin yer aldığı, daha sonra Herakles ve kişisel Hermeler'in de yapıldığı[492] mermer, bronz, pişmiş topraktan yapılmış pek çok örneğin farklı kontekstlerde karşımıza çıktığı kültlerle ilişkin bir nesnedir. Belirleyici özellikleri blok gövde üzerinde yer alan phallostur. Pişmiş toprak örneklerde, Dionysos Herme'si tipinde, kaide üzerinde üzüm başta olmak üzere çeşitli meyvelerle birlikte görülürken, Hermes Hermeleri'nin genellikle sakallı bir baş ve blok gövde üzerinde phallosla birlikte işlenen kerykeion/kadukeus yer almaktadır. Herakles Hermeleri Hellenistik Dönem'den sonra yaygınlaşır, bu nedenle Dionysos ve Hermes Hermeleri'nden farklı olarak üst gövdede yer alan dörtgen kolların yerine omuzların ve üst gövdenin üç boyutlu işlendiği, bacakların blok gövde şeklinde yapıldığı gözlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nden sonra ise başta mermer örnekler olmak üzere kişisel hermelerin yaygınlaştığı görülmektedir.

Hermeler'in kökeninde yol kenarlarına, kent sınırlarına belirleyici ve koruyucu amaçla yapılmış taş yığınları olduğu düşünülmektedir[493]. H. Goldman, Hermeler'in kutsal taşlardan zamanla yarı antropomorfik bir simgeye dönüştüğünü aktarmaktadır[494]. W. Burkert, taş yığınlarının Hermes'in anıtları olduğu ve sınırları belirtmek için kullanılan bu yığınların yoldan geçenler tarafından üzerine taş eklenerek büyütüldüğünü aktarır. Ayrıca

[492] Eitrem, S. (1912). Hermai. Wissowa, G. ve Kroll, W. (Editörler), *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft (RE), VIII-I*, içinde (696-708). Stuttgart: J. B. Metzler Buchhandlung, 696.
[493] Eitrem, 1912, 697.
[494] Goldman, H. (1942). The Origin of the Greek Herm. *American Journal of Archaeology, 46*(1), 58.

taş yığınlarının tepesine erken dönemlerde ahşap phalloslar dikildiğini, MÖ 520'den sonra Peisistratos'un oğlu Hipparchus tarafından Atina Agorası ve Attika'daki bazı yerleşimlere taş Hermeler'in konulduğu, kısa zamanda halk tarafından benimsenen hermelere özel kurban ritüelleri düzenlendiğini söylemektedir[495]. Hermeler'in taş yığını anlamına gelen Hermaion/Hermaioslar'dan geldiği, Hermes'in yolcuların, gezginlerin ve yolların koruyucu tanrısı olması nedeniyle erken dönem Hermeleri'nin öncelikle Hermes'e adandığı ve onu simgelediği düşüncesi yaygın olarak kabul görmektedir[496]. Fakat bazı araştırmacılar, MÖ 6. – MÖ 5. yüzyıl vazo resimlerinde Dionysos'un Herme şeklinde işlenmiş tasvirleri nedeniyle öncelikle Dionysos Hermeleri'nin öncül olduğunu savunmaktadır[497]. Antik kaynaklarda Hermeler'in hangi tanrı tarafından öncül olduğu hakkında bilgi edindiğimiz tek yazar Herodotos'dur. Herodotos, Hermeler'in Hermes'in ithyphallik imgeleri olduğunu ve Atinalılara bu geleneğin Pelasglar tarafından aktarıldığını söylemektedir[498].

Thukydides ve Pausanias, antik dönemde Hermeler'in kullanım alanlarına ilişkin bilgiler aktarmaktadır. Kökenlerinin sınır taşları olduğu düşünüldüğünde, taş yığınlarından ahşap dikmelere ve daha sonra mermer örneklere dönüşen Hermeler'in öncelikli kullanım alanları sınır taşları olmuştur. Pausanias, Messenia'yla Megalapolis arasındaki sınırın bir blok üzerinde yer alan Herme'yle işaretlendiğini aktarmaktadır[499]. Thukydides, Peloponnessos savaşlarını aktardığı kaynakta Atina kentindeki ev ve tapınak girişlerinde yer alan Hermeler'in yüzlerinin kırıldığını ve bunun demokrasiyi alt etme eylemi olarak algılandığını, Hermeler'e zarar verenleri bulanlara kamu ödülleri verildiğine dair bilgiler söylemektedir[500]. Bu pasajdan anlaşıldığı üzere Hermeler sadece yollarda sınır taşı olarak değil tapınak ve konut girişlerinde koruyuculuk amacında dikilmiş olmalıdır. Ayrıca Atina Akropolisi'nin girişinde ve Arkadia kapısında da Hermeler'in dikili olduğu Pausanias tarafından aktarılmaktadır[501]. Bilindiği üzere Hermes sürülerin, gezginlerin, yolların, ticaretin ve kurnazlığın tanrısıdır. Yollara, kent girişlerine, kamusal alanlara ya da evlerin girişlerine dikilen Hermeler'in tanrının yolcuları koruyan yönüyle ilintili olduğu düşünülmektedir. Ticaretle ilişkili olarak kullanın Hermeler de agoralarda yer alıyor olmalıdır. Pausanias, Thessalia Bölgesi'nde yer alan Pherae kenti agorasından taştan

[495] Burkert, W. (2012). *Greek Religion* (Çev. Raffan, J.). Cambridge: Harvard University Press, 156.
[496] Nilsson, M. (1961). *Greek Folk Religion.* New York: University of Connecticut Libraries, 9.
[497] Goldman, 1942, 67; Larson, R. (2007). *Ancient Greek Cults*. New York: Routledge, 146.
[498] Hdt. II. 51.
[499] Paus. 8. 34.6.
[500] Thuc. 6. 27.
[501] Paus. 1. 22. 8; Paus. 4. 33.3.

yapılmış, kare formlu blok üzerinde sakallı bir Herme olduğunu, Herme'nin Messenialı Simylus tarafından adandığına dair üzerinde bir yazıt yer aldığını ve halkın Herme'nin önüne taştan bir ocak yerleştirdiğini, ocağa da bronz kandiller bağlandığını aktarmaktadır[502]. Nekropol alanlarında ise Hermeler'in mezar taşı olarak kullanıldığına ilişkin yeterli veri olmamasına rağmen özellikle pişmiş toprak Hermeler'in mezar içlerinde ölü hediyesi olarak bırakıldığı gözlenmektedir. Hermes Hermeleri'nin mezar hediyesi olarak kullanımı olasılıkla Hermes'in ölülerin yeraltı dünyasına götüren rehber kimliğiyle (psykhopompos) ilişkilidir. Mezar stelleri üzerinde yer alan Herme tasvirlerinin Hellenistik Dönem'den itibaren yaygınlaştığı görülmektedir[503]. Mezar stellerindeki Hermeler'le mezar içerisine bırakılan pişmiş toprak Hermeler aynı inancın simgesi olmalıdır. Gymnasionlarda da Herakles Hermeleri yoğun olarak tercih edilse de Hermes Hermeleri'nin de MÖ 4. yüzyıldan sonra sporla bağlantılı olarak söz konusu yapılara konulduğu bilinmektedir[504]. Çalışma kapsamında yer alan Hermeler'in buluntu kontekstleri bilinmemektedir. Bu nedenle kontekst ve figürin bağlamı kurulamamıştır. Fakat görüldüğü üzere antik dönemde Dionysos, Hermes ve Herakles Hermeleri'nin farklı kontekstlerde kültlerle ilişkili olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında değerlendirilen Hermeler'in ikonografileri genel bir değerlendirme kapsamında ele alınmıştır.

Priene 1974 yılı buluntu arasında Dionysos Herme'si olarak tanımlanan figürin parçalarının tamamı korunmadığı için tipolojideki belirleyici unsur kaide kısmında yer alan üzüm, meyve ve ekmek gibi nesnelerin yardımıyla yapılmıştır (**K. 83, K. 84, K. 85, K. 86** ve **K. 87**). Dionysos Hermeleri başlığı altında değerlendirilen örneklerden en korunmuş figürin parçası **K. 83** numaralı Dionysos Herme'sine ait kaidededir. Dörtgen formlu, yüksek ve dışa taşkın üç profilli kaidenin üstünde üzüm salkımı merkez noktasında yer alır. Üzüm salkımının sağı ve solunda dairesel formlu meyveler işlenmiştir. **K. 84** numaralı Dionysos Herme'si kaidesinin ön yüzünde profillendirilmiş alan üzerine merkez noktada dilim şeklinde aplike edilmiş ekmek ve kaidenin sol kenarında dairesel formlu olasılıkla elma veya şeftali aplike olarak işlenmiştir. **K. 85** numaralı Dionysos Herme'si kaidesinin ön yüzünün bir kısmı korunmuştur. Dörtgen formlu, ön yüzde merkez noktada detaylı işlenmiş kaideden aşağıya dökülen üzüm salkımı yer alır. Kaidenin üzerinde sol kenarında elma ya da şeftali aplike edilmiştir. **K. 84** ve **K. 85** numaralı Dionysos Herme'si kaideleri boyutları,

[502] Paus. 7. 22. 2.
[503] Kurtz, D. ve Boardman, J. (1971). Greek Burial Customs. New York: The Camelot Press, 241.
[504] Harrison, Ev. B. (1965). *Archaic and Archaistic Sculpture*. The Athenian Agora Volume XI. New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens, 125.

işlenişleri ve aplike olarak kullanılan meyvelerin detayları bakımından oldukça benzer ve çalışma kapsamında incelenen diğer Dionysos Herme'si kaidelerinden oldukça büyük boyutludur. **K. 86** ve **K. 87** numaralı Dionysos Herme'si kaide parçalarının üzerinde yer alan üzüm salkımı dışında diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Her iki örnekte oldukça az oranda korunmuş olmasına rağmen belirleyici özellik kaidenin merkezinde yer alan üzüm/meyve olmuştur[505].

Dionysos Herme kaidesi parçalarıyla benzer örnekler; Tralleis[506], Stratonikeia[507], Parion[508], Delos[509] ve Kentoripa'dan[510] bulunmuştur. **K. 83** numaralı Dionysos Herme'si kaidesi Delos'tan saptanmış iki Dionysos Herme'siyle oldukça benzer özellikler göstermektedir[511]. Delos örneklerinin tamamı korunmuş durumdadır. Delos Dionysos Hermeleri sakalsız genç Dionysos tipinde işlenmiştir. Baş üzerinde dairesel formlu çelenk yer alır. Saçlar alın üzerine ince perçemler halinde dökülmektedir. Yüz yuvarlak, gözler küçük ve derinde, burun belirgin ağız küçük ve kapalıdır. Saçlar boyunun yanlarından küçük kare bloklar şeklinde işlenen kollara uzanır. Gövde dörtgen blok şeklinde kaideyle birleşmektedir. Kaide, **K. 83** numaralı örnekle benzer şekilde yüksek ve profili işlenmiştir. Kaide üzerinde meyveler yer almaktadır. **K. 83** numaralı figürin parçasının korunan kısımları Delos örnekleriyle karşılaştırıldığında, kaidenin işleniş biçemi oldukça benzerdir. Priene örneğinin kaide yapısı dikkate alındığında, Delos örnekleriyle çağdaş olmalıdır. Net bir tarih aralığı vermek korunma durumu nedeniyle oldukça zor olsa da **K. 83** numaralı Dionysos Herme'si kaidesinin MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğu düşünülmektedir.

K. 84 ve **K. 85** numaralı Dionysos Herme'si kaideleri, Tralleis buluntusu K. 113 ve K. 116 numaralı figürinlerde merkez noktada yer alan üzüm ve meyvelerle tipin özellikleri bakımından benzer olsa da[512] teknik detayları incelendiğinde, Tralleis örneklerinin daha erken özellikler gösterdikleri anlaşılmıştır. Stratonikeia'dan bulunmuş Dionysos Hermeleri'nin kaide kısmında yer alan üzüm ve meyvelerin işlenişi[513] Priene örnekleriyle benzerlik göstermelerine rağmen **K. 84** ve **K. 85** numaralı kaide parçalarının yükseklik ve

[505] Kaide parçaları korunmuş **K. 86** ve **K. 87** numaralı Dionysos Herme'si tipindeki örneklerin korunma durumları oldukça azdır. Bu nedenle tarihleme yapılamamıştır.
[506] Çekilmez, 2014, Levha 119, K. 113.
[507] Durnagölü, 2020, Levha 91, K. 251; Levha 92, K. 252.
[508] Kasapoğlu, 2015, 400, Kat. No. 34.
[509] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331; Pl. 37, 343-344,345; Barrett, 2011, Figure D144.
[510] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[511] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331, 332.
[512] Çekilmez, 2014, Levha 119, K. 113, K. 116.
[513] Durnagölü, 2020, Levha 91, K. 251; Levha 92, K. 252.

genişlik boyutları Stratonikeia örneklerine göre oldukça büyüktür. Teknik detayları incelendiğinde **K. 84** ve **K. 85** numaralı Dionysos Hermeler'in Geç Hellenistik Dönem'e ait olduğu düşünülmektedir.

Hermes Herme'sine ait sadece bir figürin parçası tespit edilmiştir (**K. 88**). Figürin parçasının başı ve başının üzerinde yer alan çelengin aşağı dökülen kısmı korunmuştur. Figürinin kaide kısmı ve arka yüzü kırık ve eksiktir. Hermes Herme'sinin yüzü oldukça aşınmış detaylar net görülmemektedir. Yüz dolgun, gözler aşınmış, burun belirgindir. Sakallar kalın bantlar halinde aşağı dökülmektedir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 88** numaralı Hermes Herme'siyle benzer tipteki örnekler Priene[514] başta olmak üzere Ionia Bölgesi[515], Klazomenai[516], Pergamon[517], Knidos[518], Parion[519], Troia[520], Kilia[521], Aizanoi[522], Tarsus[523], Delos[524], Lindos[525], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[526], Eleusis[527], Kentoripa[528] ve Halae'dan[529] tespit edilmiştir.

Hermes Herme'si çalışma kapsamında tekil örnekle temsil edilmektedir. Sadece baş kısmı korunan örneğin tipolojisi Priene antik kentinden 19. yüzyıl kazılarında bulunmuş ve tamamı korunmuş durumdaki Hermes Hermeleri yardımıyla yapılmıştır. Dionysos ve Hermes Hermeleri'nin özellikle baş kısımlarının işlenişi benzerdir. Bu nedenle sadece baş kısmı korunan **K. 88** numaralı örneğin Priene buluntusu Hermes Hermeler'yle karşılaştırması sonucunda tipolojik saptama yapılmış ve olasılıkla 1895 yılı kazı çalışmaları sırasında Athena terasının A odasından bulunmuş, günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda

[514] Rumscheid, 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 365,366.
[515] Mollard Besques, 1954, Pl. XXXVI, B 333.
[516] Özbay, 2016, 339, Kat. No: 117.
[517] Winter, 1903, Tafel IX, 27.
[518] Şahin, M. (2005). Terrakotten aus Knidos: Erste Ergebnisse die Kulte auf der Rundtempelterrasse. *Istanbuler Mitteilungen* 55,79, f.
[519] Kasapoğlu, 2015, 434, Kat. No. 87; 439, Kat. No. 96.
[520] Burr Thompson, 1963, LVIII, 299.
[521] Kaplan, 2009 Levha 15, Kat No 52,53,54.
[522] Özer, E. (2013). Aizanoi Kuzey Nekropolisi 2012 Sezonu. E. Özer (Editör), *Aizanoi I* içinde (25-58), Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 45, Res. 39.
[523] Besques, 1972, Pl. 345, h- D 2211.
[524] Laumonier, 1956, Pl. 35, 316-320; Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[525] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[526] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.
[527] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.
[528] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[529] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.

korunan TC 8564 numaralı Hermes Herme'siyle[530] aynı kalıp üretimi olduğu sonucuna ulaşılmış ve tamamlama önerisi sunulmuştur (**Fig. 2.17**).

Fig. 2.17. Korunan Priene örneğine göre **K. 88** numaralı Hermes Herme'si tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 151, Kat. Nr. 367)

Hermes Hermeleri'nin Batı Anadolu Bölgesi'ndeki en erken örneği MÖ 5. yüzyılın başına tarihlenmektedir[531]. MÖ 4. yüzyıla ait örnekler ise Knidos[532], Lindos[533] buluntuları ve Sadberk Hanım Koleksiyonu'nda[534] yer almaktadır. Hellenistik Dönem'e tarihlenen pek çok Hermes Herme'sinin Batı Anadolu buluntu merkezlerinden tespit edildiği gözlenmektedir[535]. Roma İmparatorluk Dönemi'nde de nekropol alanlarında tespit edilen Hermes Hermeleri'nin yoğunluğu özellikle Parion antik kentinde dikkat çekicidir[536]. Pişmiş toprak Hermes Hermeleri'nin MÖ 5. yüzyıldan MS 2. yüzyıla kadar devam eden bir geleneğin ürünü olduğu açıktır. Buluntu merkezlerinde yer alan Hermes Hermeleri'nin dönemleri farklı olmasına rağmen teknik detaylar ve işçilikteki bazı değişimler dışında tipin geleneğine bağlı kalındığı görülmektedir. Mermerden yapılan Hermes Hermeleri'nin birçoğunun Alkamenes'e atfedilen Hermes Propylaios heykelinde olduğu gibi pişmiş toprak örneklerde de arkaistik unsurlar yüzyıllar boyu devam etmiştir.

[530] Rumscheid, 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 367.
[531] Mollard Besques, 1954, 51. B 333.
[532] Şahin, 2005,81, 79, f.
[533] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[534] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.
[535] Özbay, 2016, 339, Kat. No: 117 (Klazomenai); Burr Thompson, 1963, LVIII, 299 (Troia).
[536] Kasapoğlu, 2015, 434, Kat. No. 87; 439, Kat. No. 96.

K. 88 numaralı Hermes Herme'si parçası Priene kentinde 19. yüzyılda saptanan aynı tipteki örneklerle karşılaştırılmıştır. Tipin gelişimi diğer kentlerde olduğu gibi Priene buluntularında da teknik değişimler dışında erken dönem örneklerindeki özelliklerin bozulmadan devam ettiği gözlenmiştir. Bu nedenle, **K. 88** numaralı Hermes Herme'si parçası aynı kalıptan üretildiğini düşündüğümüz Priene buluntusu TC 8564 envanter numaralı figürinin buluntu konteksti dikkate alınarak tarihlenmiştir. **K. 88** numaralı Hermes Herme'si parçasının MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğu önerilmektedir.

Kişisel Hermeler tipinde tek bir örnek çalışma kapsamında değerlendirilmiştir (**K. 89**). Baş kısmı hariç tamamı korunmuş durumdadır. Vücudu saran manto sol omuz üzerinden sağ göğsü açıkta bırakarak vücuda dolanır. Arka yüz işlenmeden bırakılmış sadece düzeltilmiştir. Sağ ve sol kolun bulunduğu alanda ve kaide kısmında kare yuvalar yer alır. **K. 89** numaralı Herme kıyafetin sarılışı ve kollarda ve gövdede yer alan yuvalar bakımında -şu ana kadar yayımlanan- pişmiş toprak Herme tiplerinde ünik bir örneği temsil etmektedir. Yuvalar nedeniyle oyuncak olarak kullanımı düşünülse de konuyla ilgili yeterli veriye ulaşılamamıştır. Kıyafet kıvrımlarının ince ve plastik bantlar halinde olması Geç Hellenistik Dönem özelliği göstermektedir. Söz konusu örnekle birebir tipolojik özellik taşıyan pişmiş toprak hermelere ulaşılamadığı için kişisel ve kıyafet bakımından benzer tipteki örnekler **K. 89** numaralı örneğin tarihlenmesinde önemli rol oynamıştır. Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-100 yıllarına tarihlenmesi önerilmektedir. **K. 89** numaralı figürinle kıyafet ve kişisel Herme tipi olarak benzer örnekler; Thebes[537], Pergamon[538] ve Kentoripa'den[539] bulunmuştur.

Çalışma kapsamında değerlendirilen Herme figürini parçalarından alt tipleri saptanamayan örnekler; **K. 89, K. 90, K. 94, K. 91, K. 92** ve **K. 93** numaralı parçalardır. **K. 90** numaralı Herme figürini parçası grup içerisinde en iyi korunmuş örneği oluşturmaktadır. Başı ve kaide kısmı kırık ve eksiktir. Dikdörtgen formlu gövdede yer alan cinsel organı belirgindir. Her iki kol dörtgen formda işlenmiş, saçları ve sakallarının bir bölümü korunmuştur. Arka yüzde dörtgen formlu buhar deliği yer almaktadır. **K. 90** numaralı Herme figürini parçası Herme tipinin ikonik özelliği olarak karşımıza çıkan dörtgen formlu stilize blok şeklinde oluşturulmuş kolların korunduğu tek örnektir. Dionysos ve Hermes

[537] Schmaltz, 1974, Tafel 29, 362.
[538] Töpperwein, 1976, Tafel 79, 546.
[539] Kekule, 1884, 35, Fig. 79.

Hermeleri'nde sıklıkla karşımıza çıkan söz konusu stilize kolların yapılma amacı konusun bazı görüşler bulunmaktır. S. Eitrem, kolların yolun yönünü göstermek ve çelenk asmak için kullanıldığı fakat bunlar dışında başka bir kullanım amacı olması gerektiğini düşünmektedir[540]. H. Goldman, erken dönemlerde kolların işlevsel olarak kullanıldığını Hermeler'in üzerine giydirilen kıyafetin kaymaması için yapıldığı hipotezini savunmaktadır[541]. **K. 90** numaralı örnekte de görüldüğü üzere kollar stilize olarak işlenmiştir. Fakat gövdeyle bağlantılı olarak dörtgen formda oluşturulan kolların tipin özelliği olduğu ve erken dönemlerden ahşap hermelerden kalan bir özelliğin geleneksel biçimde değişime uğramadan kullanıldığını önermekteyiz.

K. 91 numaralı Herme parçasının blok gövde üzerine dökülen şematik saç bukleleri ve başı üzerinde yer alan başlığı gövdeye dökülen kısmıyla birlikte dörtgen formlu blok gövdenin bir bölümü korunmuştur. **K. 92** numaralı Herme parçasının dörtgen blok gövdesi ve üzerinde yer alan phallos kısmı dışında diğer bölümleri kırık ve eksiktir. **K. 93** numaralı Herme parçasının ise gövde kısmının sol kenarı ve phallosun bir bölümü korunmuş durumdadır. **K. 91, K. 92** ve **K. 93** numaralı Herme parçalarıyla benzer tipteki örnekler; Priene[542], Myrina[543], Aigai[544], Pergamon[545], Phokaia[546], Ephesos[547], Knidos[548], Aizanoi[549], Patara[550], Delos[551], Theangela[552], Lindos[553], Tarsus[554], Anadolu (Hoffmann Koleksiyonu)[555], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[556], Karadeniz Bölgesi[557], Eleusis[558], Kentoripa (Sicilya)[559] ve Halae'den[560] saptanmıştır. Yüksek ve profili kaide kısmı ve dörtgen blok

[540] Eitrem, 1912, 698.
[541] Goldman, 1942, 61.
[542] Rumscheid 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 366.
[543] Mollard Besques, 1963a, Pl. 98, d- M 23.
[544] Dereboylu, 2012, Levha 21, K.28.
[545]Winter, F. (1908). *Die Skulpturen mit ausnahme der Altarreliefs*. Altertümer von Pergamon VII, I. Berlin: Georg Reimer, Tafel IX, 27; Besques, 1971, Pl. 122, d- D 580; Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550.
[546] Besques, 1971, Pl. 128, b- D 611.
[547] Besques, 1971, Pl. 152, a- D 828.
[548] Şahin, 2005, 79, f.
[549] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[550] Işın, G. (2007). *Patara Terrakottaları Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri* Patara V. 1, İstanbul: Ege Yayınları, 162, Fig. 62, K57.
[551] Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[552] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[553] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[554] Besques, 1972, Pl. 345, h- D 2211.
[555] Froehner, W. (1881). *Terres Cuites d'Asie Mineure*. Paris: H. Hoffmann, 33, Quai Voltaire, Planche I.
[556] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.
[557] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[558] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.
[559] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[560] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.

gövdenin bir bölümü korunan **K. 94** numaralı Herme parçasıyla benzer kaide formuna sahip örnekler; Priene[561], Pergamon[562], Knidos[563], Stratonikeia[564], Aizanoi[565], Patara[566], Delos[567], Theangela[568], Lindos[569], Karadeniz Bölgesi[570], Thebes[571], Eleusis[572] ve Kentoripa'dan[573] bulunmuştur. **K. 91, K. 92, K. 93** ve **K. 94** numaralı örnekler teknik detayları incelendiğinde Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir.

2.1.3.2. Oturan Çıplak Kadın/Hierodoulos

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında incelenen figürinlerden **K. 95** ve **K. 96** numaralı örnekler oturan çıplak kadın/hierodoulos tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. **K. 95** numaralı figürin parçasının dizden itibaren her iki bacağı korunmuş, dizlerinin üst kısmı kırık ve eksiktir. Bacaklar birbirine yapışık hareketsiz işlenmiştir. Tipolojinin saptanması oturan çıplak kadın/hierodoulos figürinlerinde bacakların hareketsiz ve birbirine yapışık formda işlenmesi ve üst gövdeye ait bölümün kırık olmasına rağmen korunan bacakların arka yüzde yatay doğrultuda uzanmasıyla oturur durumda olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle Batı Anadolu kentlerinde özellikle Hellenistik Dönem'de rastlanan oturan çıplak kadın/hierodoulos tipini oluşturmaktadır. Söz konusu tipolojiye ait diğer örneğin (**K. 96**) ise üst gövdesinin bir bölümü korunmuş, başı, belinin alt kısmı ve figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. Çıplak işlenen figürinin üst gövdesi hareketsiz, her iki kola ait dörtgen yuvalar korunmuştur. **K. 96** numaralı figürini parçası oturan çıplak kadın/hierodoulos tipolojisinin alt varyasyonu olan eklemeli uzuvlara sahip figürinler grubu içerisinde yer almaktadır.

[561] Rumscheid, 2006, Tafel 153, Kat. Nr. 375.
[562] Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550.
[563] Şahin, 2005, 79, f.
[564] Durnagölü, 2020, Levha 90, K. 249.
[565] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[566] Işın, 2007, 162, Fig. 62, K57.
[567] Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[568] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[569] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[570] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[571] Schmaltz, 1974, Tafel 29, 362.
[572] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.
[573] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.

Fig. 2.18. Korunan Priene örneğine göre K. 95 numaralı figürinin tamamla önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 32, Kat. Nr. 79)

K. 95 numaralı oturan çıplak kadın/hierodoulos figüriniyle benzer örnekler; Priene[574], Myrina[575], Aigai[576], Miletos[577], Pergamon[578], Mamurtkale (Pergamon)[579], Smyrna[580], Phokaia[581], Assos[582], Troia[583], Smintheion[584], Küçük Asya[585], Kos[586], Samos[587], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[588], Delos[589], Attika[590], Korinth[591], Boeotia[592], Seleukia

[574] Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79.
[575] Mollard Besques, 1963a, Pl. 9, e- LY 1571; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 99, 695,697,698.
[576] Dereboylu, 2012, Levha 33, K. 100.
[577] Özcan, F. (2007). *Die figürlichen Terrakotten von Milet aus klassischer unf hellenischer Zeit.* Doktorarbeit, Ruhr- Universitat, Bochum, Tafel 7, 6. TK 162.
[578] Töpperwein, 1976, Tafel 37, 223, 225, 229.
[579] Töpperwein Hoffmann, E. (1977). Die Terrakotten von Mamurtkale. K. Nohlen ve W. Radt (Editörler) *Kapıkaya Ein Felsheiligtum Bei Pergamon* içinde (77-92) Berlin: Walter de Gruyter, Tafel 27, 32.
[580] Besques, 1972, Pl. 215, b- D 1059; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 49, 295.
[581] Besques, 1971, Pl. 128, a- D 609.
[582] Busse, 2006, Tafel 23, 1,2; Tafel 25, 11.
[583] Burr Thompson, 1963, XVII, 58.
[584] Öztepe, E. (2003). Smintheion'dan Bir Grup Pişmiş Toprak Heykelcik. *Belleten 67* (248), No. 14.
[585] Besques, 1971, Pl. 164, b- D 893.
[586] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 43, 247.
[587] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 44, 251,252.
[588] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 61.
[589] Laumonier, 1956, Pl. 42, 382; Barrett, 2011, Figure D115.
[590] Higgins, 1970, Pl. 91, 701.
[591] Davidson, G. R. (1952). *The Minor Objects Volume XII*. Princeton New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens, Plate 19, 224; Merker, 2000, Plate 12, C105-C114.
[592] Mollard Besques, 1971, Pl. 47, d- D 215; Sinn, U. (1977). *Antike Terrakotten*. Kassel: Staatliche Kunstsammlungen Kassel, Tafel 25, Kat. Nr. 76.

(Tigris)[593] ve Kyrenaika'dan[594] saptanmıştır. **K. 96** numaralı eklemeli kollara sahip oturan çıplak kadın/hierodoulos figüriniyle ise farklı buluntu merkezlerinde benzer örnekler; Priene[595], Miletos[596], Smintheion[597], Delos[598], Limyra[599], Kos[600], Samos[601], Lindos[602], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[603], Korinth[604], Kapua[605], Louvre Müzesi Koleksiyonu[606], Kyrenaika[607], Attika[608], Yunanistan[609] ve Atina'dan[610] tespit edilmiştir.

Oturan çıplak kadın/hierodoulosların kimi temsil ettiği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Araştırmacılar tarafından farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen ve yayınlanan tanımlamalar yoğunluk sırasına göre; oyuncak bebek[611], Aphrodite[612], hierodoulos[613], oturan çıplak kadın[614], doğulu tanrıça[615] ve ana tanrıçadır[616]. Görüldüğü üzere birbirinde farklı tanımlamalar mevcuttur. En çok kabul edilen görüş oyuncak bebek olduklarına dairdir. U. Sinn, Boeotia'dan bulunmuş oturan çıplak eklemeli kollara sahip gövde kısmı **K. 96** numaralı figürinle oldukça benzer, bacakların birbirine bitişik formda işlenmesi ve işleyişteki teknik detayları **K. 95** numaralı örneğimizle benzer olan söz konusu

[593] Ingen, W. V. (1939). *Figurines From Seleucia on the Tigris.* London: Oxford University Press, Plate II, No. 37.
[594] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 30, 176.
[595] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 12; Kat. Nr. 11, Hierodolos; Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79.
[596] Özcan, 2007, Tafel 7, 6. TK 162.
[597] Öztepe, 2003, No. 4.
[598] Laumonier, 1956, Pl. 45, 431-432; Barrett, 2011, Figure D115.
[599] Zhuber Okrog, K. (1990). Die Terrakotten von Limyra. *Österreichischen Archäologischen Institutes 60*, 82, 2: TK 20.
[600] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 43, 247.
[601] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 44, 251,252.
[602] Blinkenberg, 1931, Pl. 112, 2387.
[603] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 61.
[604] Davidson, 1952, Plate 19, 224; Higgins, 1970, Pl. 132, 909; Sinn, 1977, Tafel 25, Kat. Nr. 75.
[605] Levi, 1926, 131, Fig. 106; Merker, 2000, Plate 12, C105-C114.
[606] Mollard Besques, 1954, Pl. LXXXVI, C236.
[607] Heuzey, L. (1878). *Les Figurines Antiques de Terre Cuite du Musee du Louvre.* Paris: A. Morel Lıbraıres - Editeurs, Pl. 40, 5; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 30, 177.
[608] Elderkin, K. (1930). Jointed Dolls in Antiquity. *American Journal of Archaeology 34* (4), 464, Figure 12; Higgins, 1970, Pl. 97, 734;
[609] Besques, 1971, Pl. 97, b- D 445.
[610] Davidson, G. R. ve Burr Thompson, D. (1975). *Small Objects from the Pnyx: I.* Amsterdam: Swets & Zeitlinger, 136, Fig. 53, 9; Pisani, M. (2006). The Collection of Terracotta Figurines in the British School at Athens. *The Annual of the Britissh School at Athens 101*, Plate 34, a-b.
[611] Sinn, 1977, 41; Töpperwein, 1976, 57; Leyenaar Plaisier, 1979, 122,124,138; Merker, 2000, 94; Busse, 2006, 14.
[612] Davidson-Burr Thompson, 1952, 41; Mollard Besques, 1963a, 11-12; Besques, 1972, 102,157.
[613] Burr Thompson, 1963, 87; Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker 2011, Katalog 61.
[614] Rumscheid, 2006, 443.
[615] Laumonier, 1956, 144.
[616] Ingen, 1939, Plate II, No. 37.

figürin parçasını[617] "*oturan oyuncak bebek*" olarak tanımlamaktadır[618]. E. Töpperwein, Pergamon kazılarında Demeter kutsal alanı terası, Asklepion ve Kybele kutsal alanından toplam yüz yirmi adet oturan çıplak kadın figürini tespit edildiğini aktarmaktadır. Araştırmacı, söz konusu örneklerin bir tanrı ya da tanrıçayla özdeşleştirilemeyeceğine değinir ve figürinleri "*oyuncak bebek*" olarak tanımlar[619]. P. G. Leyenaar Plaisier, Leiden Ulusal Eski Eserler Müzesi'nde korunan Smyrna, Myrina, Kos ve Samos buluntusu, **K. 96** ve **K. 95** numaralı Priene figürinleriyle benzer tipteki örnekleri[620] "*oturan çıplak oyuncak bebek*" olarak tanımlamaktadır[621]. Assos'tan bulunmuş ve bu çalışma kapsamında ele alınan oturan çıplak kadın figürinleriyle aynı tipteki örnekler, F. Busse tarafından "*oyuncak bebek"* tipolojisinde değerlendirilmiştir[622]. Oturan çıplak kadın figürinlerinin olasılıkla çıplak olarak işlenmeleri araştırmacılar tarafından Aphrodite olarak tanımlanmalarına sebep olmuştur. S. Mollard Besques, Myrina nekropolünden tespit edilmiş çok sayıda oturan çıplak kadın figürinlerini değerlendirmiş ve bazı Myrina örneklerinin başlarında yer alan yüksek stephaneyi göz önüne alarak "*Oriental Aphrodite*" olarak tanımlamıştır[623]. Korinth Agora'sından tespit edilen **K. 95** ve **K. 96** numaralı örnekle aynı tipolojik sınıflandırma içerisinde yer alan figürinler, G. R. Davidson tarafından Aphrodite olarak değerlendirilmiştir[624].

Oturan çıplak kadın/hierodoulos figürini tipinin yoğun olarak karşımıza çıktığı Troia kenti figürinlerini inceleyen D. Burr Thompson, "*Hierodouloslar*" olarak tanımlayan ilk araştırmacıdır[625]. Hierodoulos kelime anlamı olarak kutsal köle anlamına gelmektedir. Tapınaklarda tanrıya hizmet eden anlamındaki bu terim çok kapsamlı bir tanımlamaya sahiptir. Tanrı ya da tanrıça fark etmeksizin antik dönemde kendini inandığı ilahi güce adayan ve onun için ritüellerde görev alan, kurbanlar kesen ya da tapınağa ait toprakların işlenmesinde görev alan herkesi kapsamaktadır. Bu nedenle figürin tipolojisinin sadece hierodoulos olarak adlandırılması doğru olmamalıdır. Çünkü elde edilen yazılı kaynaklarda hierodoulosların sadece kadınlardan oluştuğuna dair bir bilgi yoktur. Bu nedenle çalışma

[617] Sinn, 1977, Tafel 25, Kat. Nr. 76.
[618] Sinn, 1977, 41.
[619] Töpperwein, 1976, 57.
[620] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 49, 295; Pl. 99, 695,697,698; Pl. 43, 247; Pl. 44, 251,252.
[621] Leyenaar Plaisier, 1979, 122, 124,138.
[622] Busse, 2006, 114.
[623] Mollard Besques, 1963a, 11-12.
[624] Davidson, 1952, 41.
[625] Burr Thompson, 1963, 87.

kapsamında değerlendirilen **K. 95** ve **K. 96** numaralı örnekleri oturan çıplak kadın/hierodoulos figürinleri başlığı altında değerlendirilmektedir.

Figürin tipinin Hellenistik Dönem'de yaygın olarak kullanılmış ve bir coğrafi sınır olmaksızın İtalya, Kıta Yunanistan, Batı Anadolu, Mısır ve Mezopotamya kentlerinde kutsal alan, mezar veya konut alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarda tespit edilmiştir. Tipolojinin yayılımı oldukça geniş bir coğrafi sınır çizmektedir. Buluntu kontekstleri arasındaki farklılıklar nedeniyle herhangi bir tanrı ya da tanrıçayla ilişkilendirilmek güçtür. Tapınak kontekstlerinde adak, nekropollerde mezar hediyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tapınak kontekstlerinden saptanan örneklerin birçoğu tanrıçalara ait kutsal alanlardan bulunmuş fakat farklı buluntu merkezlerinden adak olarak bırakılan örneklerin tekil bir tanrıçayı işaret etmediği anlaşılmıştır. Figürinlerin çıplak olması nedeniyle bazı araştırmacılar tarafından Aphrodite olarak adlandırılmış, fakat kontekst bağlamındaki dağılım ele alındığında sadece Aphrodite kutsal alanlarında görülmediği gözlenmiştir. Bu nedenle söz konusu tipolojinin tanrıça kültüyle bağlantılı olduğu fakat ikonografik olarak daha geniş bir anlamı ifade ettiği düşünülmektedir. Oyuncak bebek tanımlaması olasılıkla figürin tipinin eklemeli kollara sahip olması ve çıplak olması nedeniyle üzerine kıyafet giydirilmeye uygun olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum nekropol buluntuları bağlamında incelendiğinde erken yaşta ölen kız çocuk veya genç kızların mezarlarına yeni hayatlarına devam erken yanlarında oyuncaklarını götürmeleri düşüncesiyle açıklanabilir. Tapınak alanlarından bulunmaları ise kız çocuk sahibi olmak isteyen kadınların tanrıçalara adak olarak bırakmalarıyla ilişkilendirilebilir. Fakat oyuncak olarak tanımlanan söz konusu örneklerin konut alanlarından en az nekropoller ve tapınak kontekstleri kadar yoğunlukla bulunmuş olması gerekirdi. Söz konusu figürin tipinin ikonografisi ve tanımlamaları üzerine net bir görüş söylemek zor olsa da sadece bir oyuncağı temsil etmiyor olmalıdır. Eklemeli kollar veya uzuvlara sahip olmaları kutsal korulara asılma nedeniyle olabilir[626]. Basit bir formda ve çıplak işlenmeleri erken dönemlerden itibaren doğurganlıkla bağlantılı pişmiş toprak heykelcikleri akla getirmektedir. Özellikle tanrıçalara ait kutsal alanlardan saptanmaları da bu hipotezi güçlendirmektedir. Priene 1974 yılı buluntularının kontekstinin belirsiz olması nedeniyle **K. 95** ve **K. 96** numaralı figürinlerin konteks ve ikonografi bağlantısı kurulamamaktadır. Fakat Priene antik kenti 1898 yılı sonbahar dönemi kazılarında Demeter Kore kutsal alanı bothrosundan toplam dokuz oturan çıplak kadın tespit

[626] Rumscheid, 2006, 225.

edilmiştir[627]. Bu nedenle söz konusu tipin adlandırılması ne olursa olsun kutsal alan ve nekropollerdeki yoğunlukları düşünüldüğünde tanrıça kültüyle ilgili bir imgeye sahip oldukları bu çalışma kapsamında önerilmektedir.

K. 95 ve **K. 96** numaralı figürinlerin korunma oranları farklı buluntu merkezlerinden saptanan aynı tipteki figürinlere göre oldukça azdır. Figürin tipinin uzuvları hareketsiz, kollar vücuda yapışık veya eklemeli olarak hareketli işlenirken, bacaklar hareketsiz ve birbirine yapışık formdadır. Farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen oturan çıplak kadın figürinlerinde tamamı korunmuş örneklerin saç ve yüz detayları üretildikleri dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle tarihleme saç ve yüz detaylarının işlenişlerine göre yapılmaktadır. Fakat Priene 1974 yılı buluntularının baş kısımlarının korunmaması nedeniyle figürinlerin tarihlendirilmesi Batı Anadolu kentlerinden bulunmuş oturan çıplak kadın figürinlerinin kronolojik yoğunluğuna ve çalışma kapsamında ele alınan diğer figürin tiplerinin teknik özellikleri dikkate alınarak sunulmuştur. **K. 95** ve **K. 96** numaralı oturan çıplak kadın/hierodoulos figürin tipinin erken örnekleri Boeotia'da bulunmuştur[628]. MÖ 4-3. yüzyıl aralığına tarihlenen figürinin kavun dilimi formlu saçları söz konusu dönem modasıyla uyumludur. Eklemeli kollara sahip olan söz konusu örnek Priene 1974 yılı buluntusu **K. 96** numaralı örnekle benzerlikler taşımaktadır. Ayrıca Boeotia örneğinde eklemeli kolların korunması, **K. 96** numaralı örneğin tamamı korunmuş durumda olsaydı, korunan kol yuvalarına takılan kolların gösterilmesi açısından da önem göstermektedir. MÖ 4-3. yüzyıla tarihlenen Kos buluntusu oturan çıplak kadın figürinin tamamı korunmuş durumdadır[629]. Boeotia buluntusu gibi kolları eklemeli olarak işlenen varyasyonun örneğini oluşturur. Yüz ve saç detayları dönem özellikleri gösterirken üst gövde **K. 96** numaralı örnekle benzerdir, bacaklar **K. 95** numaralı figürinden daha detaylı işlenmiştir. Samos buluntusu oturan çıplak kadın figürinleri P. G. Leyenaar Plaisier tarafından MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir[630]. Samos'tan bulunmuş oturan çıplak kadın figürinleri aynı tipolojideki Priene örnekleriyle karşılaştırıldığında, **K. 95** ve **K. 96** numaralı örneklere göre daha detaylı işlendiği gözlenmektedir. Batı Anadolu buluntu merkezlerinde oturan çıplak kadın figürinlerinin MÖ 2. yüzyılda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Priene örnekleri, Geç Hellenistik Dönem'e tarihlediğimiz örneklerin teknik detaylarıyla benzerlik göstermektedir. Bu nedenle stilistik olarak tarihlendirme için yeterli veri sağlamayan söz konusu **K. 95** ve

[627] Rumscheid, 2006, 443.
[628] Sinn, 1977,41, Tafel 25, Kat. Nr. 76.
[629] Leyenaar Plaisier, 1979,122, Pl. 43, 247.
[630] Leyenaar Plaisier, 1979, 124, Pl. 44, 251,252.

K. 96 numaralı figürinler tipolojinin Batı Anadolu buluntu merkezlerindeki yoğunluğu dikkate alınarak MÖ 2. yüzyıla tarihlenmiştir.

2.1.3.3. Baubo

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerden bir örneğin Priene kenti koroplastiği açısından önemli bir gruba dahil olan Baubo figürini tipoloji içerisinde olduğu tespit edilmiştir (**K. 97**). Söz konusu figürin parçası dörtgen yüksek kaide üzerinde yükselmekte, dizlerin alt kısmı ve ayakları korunmuş, dizlerin üst bölümü ve gövdesi kırık ve eksiktir. Her iki bacak, Priene'de saptanan Baubo figürinlerinde de olduğu gibi birbirine yapışık ve hareketsizdir. Arka yüzü fırınlanma işleminden önce düzeltilmiştir.

Baubo, Demeter kültü içerisinde önemli bir yere sahip mitolojik bir yansıma olarak karşımıza çıkmaktadır. Homerik İlahi'de Demeter'in kızı Persephone'nin kaçırılmasından sonra tuttuğu yasın Baubo sayesinde sona erdiği aktarılır[631]. Baubo'nın Demeter'le olan ilişkisi MS 2. yüzyılda yaşamış Flavius Klemens isimli Hıristiyan filozofun günümüze ulaşan ve Latince'den çevrilen "*exhortation to the Greeks*" adlı eserinde de geçmektedir. Tanrıçanın kızını ararken Eleusis'e geldiği ve o zamanlarda Eleusis'te yaşayan Dysaules ve karısı Baubo'ya misafir olduğu aktarılır. Baubo, Demeter'e bir fıçı şarap ve yemek ikram eder, tanrıça yas tutuğu için teklifi reddeder, bunun üzerine tanrıça tarafından küçümsendiğini düşünür. Klemens, daha sonra figürin tipolojine de yansıyan hikâyeyi şu şekilde aktarmaktadır; Baubo, kıyafetini sıyırarak cinsel organında yer alan çocuğu Iacchus'u gösterir, bu görüntü karşısında Demeter gülümser ve yasını sona erdirir[632]. Diokletianus Dönemi'nde yaşamış olan Arnobius'un "*Adverses Nationes*" isimli günümüze ulaşan çalışmasında da söz konusu mitos aktarılmaktadır. Arnobius, "*Baubo, tanrıçaya tüm utanç yerlerini gösterir. Ve tanrıça gözlerini kasıklarına diker ve duyulmamış bir teselli biçimiyle beslenir: hüzün yerini kahkaya bırakır ve içkisini içer"*[633] şeklinde aktarmaktadır. Demeter kültü ve Baubo ilişkisi antik kaynaklar dışında Naksos ve Paros'tan saptanan iki farklı yazıtta da görülmektedir. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen Naksos yazıtında Demeter, Kore, Zeus Eubouleus ve Baubo isimleri geçmekte; MÖ 1. yüzyıla tarihlenen Paros'dan bulunmuş

631 HH 2, Hom. Hym. 202-204.
632 Clement of Alexandria, Exhortation to the Greek, II, 43. Clement of Alexandria. *Exhortation to the Greeks.* (Çev. Roberts, A ve Donaldson, J.) Moscow: Roman Roads Media, 2015.
633 Arnobius, Adv. Nat. V. 25-26. Erişim Tarihi: 02.02. 2023 https://www.thelatinlibrary.com/arnobius

yazıtta ise Hera, Demeter, Thesmophore, Kore, Zeus Eubouleus ve Baubo isimleri yer almaktadır[634].

Antik kaynaklarda aktarılan söz konusu mitolojinin figürin tipolojisine yansıması Priene antik kentinde 19. yüzyıldaki çalışmalarında Demeter ve Kore tapınağında tespit edilen yirmi Baubo figüriniyle soyut bir mitos somut bir buluntuya dönüşmüştür. Söz konusu figürinlerin bulunduğu dönemde Priene kentinin kazılarını yürüten T. Wiegand ve H. Schrader buluntuları "*grotesk-müstehcen*" olarak nitelendirir ve Priene'deki Demeter kültünün yerel yansımaları olarak yorumlamaktadırlar[635]. Priene kentinde tespit edilen Baubo figürinleri daha önce tipolojinin örneklerinin başka buluntu merkezlerinde bulunmaması nedeniyle bilinmezlik içermektedir. Aktarılan Demeter mitolojisindeki Baubo karakterinin yansıması olduğu kabul edilen bir görüş olsa da farklı kentlerde yer alan Demeter kutsal alanından Priene örnekleriyle benzer Baubo figürinlerine rastlanılmaması tipin Priene özelinde üretildiği ve yerel öğeler barındırdığını akla getirmektedir[636]. Bu tez çalışması kapsamında incelenen **K. 97** numaralı Baubo figüriniyle benzer tipolojideki örnekler başta Priene[637] olmak üzere tekil örnekle temsil edilen Samos[638] ve Erythrai'dan[639] bulunan figürinleri oluşturmaktadır.

Priene'de tespit edilen Baubo figürinleri, yüksek dörtgen bir kaide üzerinde yükselen birbirine yapışık olarak işlenmiş bacaklar ve bacakların hemen üzerinde vulva/ pudendum şeklinde bir baştan oluşmaktadır. Söz konusu figürin tipinin alt varyasyonları oldukça çeşitlidir. Priene kentinden tespit edilmiş ve yayılanmış Baubo figürinlerinde başında Hydria veya adak olarak bırakılan ekmek tepsileri taşıyan grup, vulva şeklinde işlenen gövde ve bacakların sağı veya soluna dayalı olarak lir, kithara veya meşale taşıyan ikinci grup ve son olarak bacak ve vulvadan oluşan kolların işlenmediği örnekler tipin varyasyonlarını oluşturmaktadır[640]. Bazı figürinlerde saçların her iki yandan omuzlara

---

[634] Olender, M. (1985). Aspects de Baubı: Textes et Contextes Antiques. *Revue de I'histoire des religions Janvıer-Mars 202* (1), 15.
[635] Wiegand ve Schrader, 1904, 162-163.
[636] MÖ 100 yılından sonra Mısır başta olmak üzere Akdeniz kültür havzası kentlerinden tespit edilen şişman, çıplak, bacakları iki yana açık ve oturur şekilde işlenen, bir eliyle cinsel organına dokunan kadın figür tipolojisi de Baubo olarak isimlendirilmektedir. Söz konusu örneklerle Priene Baubo figürinlerinin köken ve tipolojik olarak bir bağlantısı yoktur.
[637] Winter, 1903, II, 223, 1-5; Rumscheid, 2006, Tafel 29, Kat. Nr. 65, 68, Tafel 30, Kat. Nr. 71,73.
[638] Tsakos, K. ve Viglaki Sofianou (2012). *Samos The Archaeological Museums*. Atina: John S. Latsis Public Benefit Foundation, 191.
[639] Gençler Güray, Ç. (2018). Erythrai'de Demeter Tapınımı. *Tarih Araştırma Dergisi 37*, 69, Resim 3,1.
[640] Winter, 1903, II, 223, 1-5; Rumscheid, 2006, Tafel 29, Tafel 30.

döküldüğü görülürken, bazı örneklerde yukarıda fiyonk şeklinde toplandığı gözlenmektedir. Vulva şeklindeki başın arka kısmından bacaklara doğru dökülen kıyafet kıvrımlarının mitolojide anlatılan hikayeyle bağlantı olarak Baubo'nın Demeter'i güldürmek için kıyafetinin eteklerini kaldırmasıyla ilintilidir. Baubo, yukarıda bahsedilen Demeter'in yasına son veren kahkahanın atılması sağladığı için Demeter'le ilişkili ritüellerde önemli bir role sahiptir. Priene Demeter Kore kutsal alanından çok sayıda ele geçen Baubo figürinlerinin kentteki Demeter ritüelleri ya da kutlanan bayramlarla ilişkili bir anlam ifade etmektedir.

Baubo tipolojisinin çok çeşitli varyasyonlarının aynı kontekst içerisinde 19. yüzyıl kazılarında bulunması figürin tipinin Demeter kültüyle bağlantısını açıkça ortaya koymaktadır. Priene koroplastiği açısından şu ana kadar yayınlanmış örneklerdeki sayısal yoğunluk göz önüne alındığında, söz konusu figürin tipolojinin Priene'nin yerel üretimi olduğunu açıktır. Samos Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Samos buluntusu Baubo figürini[641] olasılıkla Priene'den Samos'a gitmiş olmalıdır. Priene buluntularıyla teknik ve tipolojik olarak benzerlikler göstermektedir. Samos'da gerçekleştirilen çalışmalarda daha fazla örneğin tespit edilmesi, birden fazla kalıbın bulunması, Samos'a ait bir atölye tespiti veya arkeometrik analiz gibi yöntemlerde elde edilen sonuçların aksini kanıtlaması mümkündür. Fakat eldeki veriler değerlendirildiğinde, Samos buluntusu Baubo figürini Priene üretimi olmalıdır.

Erythrai'da tespit edilen Baubo örneği Priene ve Samos buluntularından farklı olarak yuvarlak hatlı ve mask şeklinde işlenmiştir. Vulva formlu baş kısmında Priene örneklerinde ağız yer alıyorken, Erythrai Baubo figürininde ağız işlenmemiş, kasık çizgisi belirginleştirilmiştir. Gözler büyük ve derinde, burun belirgin, saçlar oldukça detaylı, tutamlar halinde alın ve çevresine dökülmektedir[642]. Olasılıkla Priene ve Samos örneklerine göre Hellenistik Dönem içerisinde daha geç bir tarihe ait olmalıdır. Aleon konteksti içerisinde saptanan Erythrai örneği beraberinde bulunan Hydrophoros figürini, kadın figürini parçaları ve kernos dikkate alındığında Demeter kültüyle bağlantılı bir kontekst içerisinde saptanmış olmalıdır[643].

[641] Tsakos ve Viglaki Sofianou, 2012, 191.
[642] Gençler Güray, 2018, 69, Resim 3, 1.
[643] Gençler Güray, 2018, 69, Resim 3, 1.

Priene 1974 yılı buluntusu Baubo figürinin (**K. 97**) her iki bacağı ve kaidesinin bir bölümü korunmuş durumdadır. Bacakların formuna bakıldığında bu çalışma kapsamında incelenen hierodoulos figürinleriyle benzerlik içerse de Priene antik kenti 1898 yılı Demeter ve Kore tapınağı bothrosundan bulunmuş, Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8616 ve TC 8612 envanter numaralı Baubo figürinleriyle[644] olan teknik ve tipolojik benzerlikleri nedeniyle Baubo tipolojisinde değerlendirilmiştir. **K. 97** numaralı figürin, söz konusu 19. yüzyıl buluntularıyla olasılıkla aynı atölye üretimi olmalıdır. 19. yüzyıl kazıları sırasında tespit edilen yirmi altı Baubo figürinin tarihlendirmesi konusunda farklı görüşler mevcuttur. F. Rumscheid, konut alanlarından tespit edilen üç örneği de dikkate alarak MÖ 135 yılını terminus ante quem olarak önermektedir[645]. **K. 97** numaralı örneğin korunan kaide kısmı eseri tarihlemek için veri sağlasa da tek başına figürinin tarihlenmesi için yeterli değildir. Fakat 19. yüzyıl kazılarından tespit edilen TC 8612 numaralı Baubo figürinin arka yüzünde korunan dairesel formlu buhar deliği dikkate alındığında net bir öneri sunmak oldukça güç olsa da MÖ 2. yüzyıla ait olduğu önerilmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 97** numaralı Baubo figürini parçasının korunan alanları incelendiğinde; bacakların formu, ayakların işlenişi ve kaide kısmı dikkate alındığında, Demeter Kore kutsal alanı bothrosundan saptanan Berlin Eski Eserler koleksiyonun korunan TC 8616 numaralı figürinler benzerlik içerdiği saptanmıştır. Bu doğrultuda söz konusu örneğin tamamlama önerisi sunulmuştur (**Fig. 2.20**).

Fig. 2.19. Berlin Eski Eserler Koleksiyonu Priene buluntuları[646] ve K. 97 numaralı Baubo figürini parçası.

[644] Rumscheid, 2006, 430, 431.
[645] Rumscheid, 2006, 220,221.
[646] Rumscheid, 2006, Tafel 30, Kat. Nr. 71, Kat. Nr. 73.

Fig. 2.20. Korunan Priene örneğine göre K. 97 numaralı figürinin tamamla önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 30, Kat. Nr. 71).

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 97** numaralı figürinin de içerisinde bulunduğu Baubo figürinleri ikonografik olarak Demeter kültüyle bağlantılıdır. Yukarıda detaylıca aktarılan Demeter mitosunun somut bir yansıması olarak Priene koroplastiğinde karşımıza çıkmaktadır. Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosunda yapılan çalışmalarda çok sayıda Baubo figürini bulunması tipolojinin Eleusis kökenli Demeter kültleriyle bağlamını açıkça ortaya koymaktadır. Baubo figürinlerinin farklı objeler taşıması ritüellerle bağlantılı olarak değişim göstermektedir. Demeter bayramlarında müzik ve dansın ön plana çıktığı düşünüldüğünde, figürinlerin lir veya kitharayla birlikte işlenmesi seremonin bir parçası olmalıdır. Adak olarak bırakılan ekmek tepsisi veya hydriayla birlikte işlenen figürinlerde Demeter kültünün yansımalarını göstermektedir. Meşaleyle birlikte işlenen Baubo figürinlerinde ise Demeter kültü içerisinde tanrıçanın Kore'nin kaçırılmasından sonra kızını aramasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Baubo kadın cinselliği ve bereketle de ilişkilendirilebilir. Demeter'in yasının sona ermesiyle birlikte doğanın tekrar uyanışı mitolojiye göre Baubo karakteri sayesinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Baubo Priene Demeter kültü içerisinde bereketi sembolize eden bir imge olarak düşünülebilir ve figürin tipi Priene'nin yerel unsurlarını barındırmaktadır.

2.1.3.4. Minyatür Sunak/Arulae

Çalışma kapsamında kültlerle ilgili terrakottalar içerisinde ele aldığımız **K. 98** ve **K. 99** numaralı parçalar minyatür sunak/Arulae olarak değerlendirilmiştir. **K. 98** numaralı örnekte, ince profilli bir silme üzerinde dörtgen formlu kaide ve onun da üzerinde bir torusun ardından gövdesinde kalın yiv aralıklarına sahip plaster formlu altar gövdesiyle birleşmektedir. Dairesel formlu altarın dış bükey ağız tablasının bir bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Ancak ağız kısmının dış bükey profilden oluştuğu anlaşılmaktadır. Çalışmada ele alınan diğer buluntu **K. 99** numaralı dörtgen formlu minyatür sunak parçasında ise iki köşesi ile basamak şeklinde profilli silme kısmı korunmuştur. Üst kısmında dairesel formlu yükselen plasterin formlu altarın bir bölümü korunabilmiş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. **K. 99** numaralı örnek öncelikle figürin kaidesi olarak değerlendirilmiş daha sonra yapılan araştırmalarla özellikle Smyrna kentinden saptanan minyatür sunaklarla olan tipolojik benzerlikleri nedeniyle Arulae olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Minyatür sunak/Arulae mermerden yapılmış büyük sunakların pişmiş toprak başta olmak üzere bronz ve taş kopyalarıdır. Taşınabilir kült nesneleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Arkaik Dönem'de İtalya ve Sicilya'da görülmeye başlanır ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam eden bir geleneği işaret etmektedir[647]. Kıta Yunanistan ve Batı Anadolu kentlerinde Hellenistik Dönem'de görülmektedir[648]. Özellikle tapınak, konut ve mezar kontekstlerinde pişmiş topraktan yapılmış minyatür sunaklara rastlanılmıştır. Hellenistik Dönem'e tarihlenen kontekstlerde de sıklıkla görülmektedir[649]. Dörtgen ve dairesel olmak üzere iki ayrı ana tipi bulunmaktadır. Farklı buluntu merkezlerinden incelenen örnekler dikkate alındığında; bitkisel bezemelerle süslü örnekler, mitolojik bir sahneyi konu alan kabartmaların yer aldığı örnekler, tanrı ve tanrıçalarla ilişkili atribütlerin işlendiği örnekler, Bukranion betimli örnekler, çizgisel motiflerin kullanıldığı örnekler ve bezemesiz olarak işlenen pişmiş toprak minyatür sunaklar olmak üzere çok farklı alt tipler karşımıza çıkmaktadır. **K. 98** numaralı örnek kaide formlu bakımından dörtgen bir forma sahip olsa da ana gövdenin yuvarlak formlu olması nedeniyle dairesel

[647] Salapata, G. (2001)., Triphiletos Adonis: An Exceptional Pair of Terracotta Arulae from South Italy, True, M. ve Hart, M. (Editörler)), *Studia Varia from the J. Paul Getty Museum Volume 2* içinde (25-50). Los Angeles: Getty Publications, 25.
[648] Burr Thompson, 1963, 142.
[649] Burr Thompson, 1963, 141.

minyatür sunaklar tipindedir. Sunağın gövdesinde yer alan derin yivler sütunu anımsatır. **K. 99** numaralı minyatür sunak parçası ise kaide kısmı dörtgen formda profili, fakat az oranda korunan plasterin dairesel formda devam ettiği gözlenmektedir. Priene 1974 yılı buluntusu minyatür sunaklarla benzer tipteki örnekler; Smyrna[650], Klazomenai[651], Pergamon[652], Metropolis[653], Ionia Bölgesi[654], Troia[655], Arpalık Tepe (Pisidia)[656], Seleukeia Sidera[657], Tarsus[658], Soloi Pompeiopolis[659], Aleksandria[660] ve Kıta Yunanistan'dan[661] bulunmuştur.

K. 98 ve **K. 99** numaralı minyatür sunakların bezemesiz olmaları ve kaide formları Smyrna örnekleriyle benzerdir. Smyrna örnekleri farklı alanlarda gerçekleştirilen kurtarma kazılarında tespit edilmiş ve buluntu kontekstlerinin konut alanları olduğu düşünülmektedir[662]. Roma İmparatorluk Dönemi seramikleriyle birlikte bulunan minyatür sunaklar kontekst buluntuları göz önüne alınarak Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiştir. Troia hem bezemeli hem de bezemesiz formlu minyatür sunakların tespit edildiği bir diğer yerleşimdir. D. Burr Thompson tarafından incelenen Troia minyatür sunakları Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmiştir[663].

Minyatür sunakların işlevsel anlamda kullanılmasına ilişkin veriler Pergamon'dan saptanan örnekler üzerinde yanık/ateş izlerinin tespit edilmesiyle[664] kült ritüellerine ilişkin yorumlarımızı farklı bir boyuta taşımaktadır. Söz konusu örneklerin üretim sürecinde aşırı

---

650 Şakar, G. (2015). *Smyrna Terrakottaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Şekil 165, 167, 169.
651 Özbay, F. & Özbay, A. (2017). Karantiba Adası Kuzey Yamavı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler. *Seleucia, VII*, 94, Resim 3.
652 Töpperwein, 1976, Tafel 76, 607.
653 Meriç, 2007, Levha 115, TK. 122-123.
654 Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 187, 1467, 1468, 1470.
655 Burr Thompson, 1963, Pl. LVII, 298a.
656 Işın, G. (2015). Terracotta Figurines from Arpalık Tepe in Pisidia: Apollo and the Great Mother Goddess in a Cave Sanctuary, Muller, A., Laflı, E., Huysecom Haxhi, S. (Editörler), *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine Volume 2 Iconographie et Contextes* içinde (555-570). Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 567, Fig. 8-9.
657 Perçin, Ö. (2019). *Seleukeia Sidera Terrakotta Figürinleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 91, Kat. 18, Levha 1a.
658 Goldman, 1950, Pl. 252, 532, 546, 547, 548, 549.
659 Ercan, S. (2022). *Mersin Soloi Pompeiopolis Pişmiş Toprak Figürinleri.* Yayımlamamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 185, K97.
660 Tybulewicz, R. (2015). Two Terracotta Incense Burners with 'Horns' and Vine Scroll Decoration from Tell Atrib (Egypt). *Études et Travaux, XXVIII,* 195, Fig.3c.
661 Burr Thompson, D. (1959). Three Centuries of Hellenistic Terracottas, *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens 34* (1), Plate 30, No. 43; Burr Thompson, D. (1962). Three Centuries of Hellenistic Terracottas: II. C The Satyr Cistern, *Hesperia 31*, 3, Plate 90, 19-20.
662 Şakar, 2015,59, 61-63.
663 Burr Thompson, 1963, 143.
664 Töpperwein, 1976, 144.

ısıya maruz kalmalarıyla birlikte yanık izlerinin oluşması da düşünülmelidir. Fakat büyük boyutlarda üretilmiş minyatür sunakların sadece sembolik olarak değil aynı zamanda işlevsel olarak kullanıldığı da hipotez olarak düşünülmelidir. Pergamon örneklerinde de Troia'da da olduğu gibi bezemeli ve bezemesiz minyatür sunaklara rastlanmıştır. Diğer buluntu merkezlerinden farklı olarak ön yüzlerinde kanatlı Eroslar'ın işlendiği örnekler Pergamon'da yoğunluktadır[665].

Klazomenai Karantina Adası kuzey yamacı kazılarından altı adet farklı tipte minyatür altar saptanmıştır. Bir örnek iyi durumda korunmuş, dörtgen formlu ve her yüzünde ayrı bir sahne yer almaktadır. Söz konusu örnekte Apollon ve Leto, Poseidon ve Amymone, Dionysiak sahne ve heykeli süsleyen kadın sahneleri işlenmiştir[666].

Stratonikeia buluntusu minyatür sunak kentin koroplastiği açısından özgün bir tipoloji göstermektedir. Akdağ Nekropolü buluntusu örneğin aynı zamanda minyatür altarların nekropol alanlarından saptandığına da kanıt niteliği taşımaktadır. Dörtgen formlu altarın ön yüzünde merkez noktada yer alan Labrys, Zeus kültüyle ilişkilendirilmektedir. Betimlenen meşale ve güneş yıldızları da kent için önemli bir inanç simgesi olan tanrıça Hekate'yle bağlantılıdır. N. Durnagölü tarafından incelenen Stratonikeia buluntusu MÖ 1. yüzyıla tarihlenmekte ve kentin yerel koroplastik stilinin bir yansıması olarak aktarılmaktadır[667].

Metropolis'te yer alan ana tanrıça kült mağarasından üç adet yuvarlak formlu pişmiş toprak sunak tespit edilmiştir[668]. Söz konusu örneklerin kutsal bir alandan saptanması konut ve nekropol alanların dışından kutsal alanlarla minyatür sunakların ilişkisini göstermesi açısından önemlidir. Metropolis buluntuları bitkisel rozetlerle süslenen alt grubun yansımasını oluşturmaktadır.

Pisidia Bölgesi sınırları içerisinde yer alan Arpalık Tepe olarak adlandırılan alandan iki adet minyatür sunak parçası tespit edilmiştir. Örneklerden birinde Ion kyması, astragal ve ovolo bezemesi diğer örneğin köşelerinde akroterler yer almaktadır. G. Işın tarafından

[665] Töpperwein, 1976, 144.
[666] Özbay, 2016, 142.
[667] Durnagölü, 2020, 418-422.
[668] Meriç, 2007, Levha 115, TK. 121- 123.

incelenen minyatür sunaklar kutsal alan, ev kültüyle ilişkilendirilmiş ve Hellenistik Dönem'e tarihlenmiştir[669].

Seleukeia Sidera'dan bulunmuş altıgen formlu minyatür sunak[670], Priene buluntusu **K. 99** numaralı örneğin birbirini takip eden ve yukarı doğru daralan silme profiliyle benzer özellikler göstermektedir. Ayrıca Seleukeia Sidera buluntusu form bakımından diğer buluntu merkezlerinden ayrılmakta ve daha geç dönem özellikleri göstermektedir. Bu bağlamda, Anadolu özelinde Hellenistik Dönem'de yoğun olarak kullanılan pişmiş toprak minyatür sunakların MS 2. yüzyıla kadar kullanılmaya devam ettiğini göstermektedir.

Tarsus Gözlükule kazılarından tespit edilen farklı form ve alt tipolojide çok sayıda minyatür sunak tespit edilmiştir[671]. Priene örnekleriyle benzer olarak yüksek dörtgen kaide üzerinde yer alan dairesel formlu örnekler ve **K. 98** numaralı Priene örneğinin gövde kısmında olduğu gibi yivli minyatür sunaklar Tarsus buluntuları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda alt tip Priene örnekleriyle aynı grup içerisinde değerlendirilmektedir.

Soloi Pompeiopolis kenti kazılarından tespit edilen minyatür sunaklar[672] bezemesiz örnekler grubu içerisinde yer almakta ve Priene buluntusu **K. 98** ve **K. 99** numaralı parçalarla benzerlik göstermektedir. Fakat Soloi Pompeiopolis minyatür sunakları Priene örneklerine göre daha geç özellikler taşımaktadır.

Priene buluntusu **K. 98** ve **K. 99** numaralı minyatür sunaklar Batı Anadolu kentlerinden tespit edilen benzer tipteki örneklerin incelenmeleriyle analoji yöntemi kullanılarak tarihlenmiştir. Pisidia ve Kilikia örneklerinin Roma İmparatorluk Dönemi özellikleri yansıttığı gözlemlenirken, Batı Anadolu buluntu merkezlerinde yoğunluğun Hellenistik Dönem kontekstlerinden saptandığı tespit edilmiştir. **K. 98** ve **K. 99** numaralı minyatür sunakların üretim süreçlerinde kullanılan kalıplama yöntemleri, üzerlerinde korunan renk pigmentleri ve çalışma kapsamında ele alınan Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerle olan teknik benzerlikleri nedeniyle Hellenistik Dönem'e tarihlenmeleri önerilmektedir.

[669] Işın, 2015, 558,564.
[670] Perçin, 2019, Kat. 18/Levha 11a.
[671] Goldman, 1950, Pl. 252, 532, 546, 547, 548, 549.
[672] Ercan, 2022, 185- 188.

İkonografik olarak minyatür sunak/Arulae buluntu kontekstleri tapınak, konut veya nekropol olarak farklılık gösterse de aynı düşüncenin ürünü olmalıdır. Tek bir tanrı veya tanrıçayla ilişkilendirilemezler ancak üzerinde yer alan betimlerde -Stratonikeia örneğinde olduğu gibi- yer alan atribütlere göre yorum yapılabilir. Taşınabilir olmaları antik dönem insanları için bir istekte bulunmak veya koruma amacıyla konut alanlarındaki görevini açıklamaktadır. Priene kentinde yer alan konut alanlarından çok sayıda tanrı, tanrıça figürini ve plakalarının çıkması ve minyatür sunakların konut alanlarında yer alıyor olması aynı inancın yansımasını oluşturduğunu göstermektedir.

2.1.4. Mask Tipleri

Çalışma kapsamında incelenen pişmiş toprak iki örnek mask tipleri başlığı altında değerlendirilmiştir. **K. 100** numaralı maskın korunan kısımları yüzünün sağ tarafına ait detaylar ve saçın bir bölümünden oluşmaktadır. Alın üzerinde ince bukleler halinde şekillendirilen saç üzerinde kırmızı tonlarında boya korunmuştur. Sağ kaş ve sağ gözü oldukça belirgindir. Göz badem formlu, göz kapakları şişkin ve etlidir. Elmacık kemikleri belirgindir. Maska ait sol göz, burun, ağız ve kulaklara ait diğer detaylar korunmamıştır. Yüzünde az oranda kırmızı boya pigmentlerine rastlanılmıştır. Olasılıkla sakallı ve saçlarında sarmaşık yapraklarından bir taç yer almaktadır. Benzer tipolojik örnekler dikkate alınarak **K. 100** numaralı örneğin Dionysos maskı olduğu saptanmıştır. Bu çalışma kapsamında ele alınan diğer örneğin **(K. 101)** sol göz ve sol kaş kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kaş oldukça belirgin ve kalın, göz badem formlu büyük, göz kapakları etli ve belirgindir. Göz bebeği dairesel ve deliktir. Benzer tipteki örnekler incelendiğinde **K. 101** numaralı örneğin komedi maskı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Masklar, Prehistorik dönemlerden itibaren ritüellerin bir parçası olarak ahşap, deri[673] veya avlanılan hayvanların baş kısımları kullanılarak oluşturulan, daha sonra pişmiş toprak örneklerin de ortaya çıktığı kült nesneleridir. Şu ana kadar açığa çıkarılan en erken masklar günümüzde İsrail'de, Kudüs Judean Dağı eteklerinden bulunmuş ve MÖ 9 Bin yıllarına tarihlenen örneklerden oluşmaktadır. Kireç taşından yapılmış on iki örnek oval yüz hatlarına sahip, göz ve ağzın açıktan bırakıldığı, stilistik bir ağız yapısında ve belirgin dişlerle birlikte işlenmiştir. Bazı örneklerde gözlerle birlikte ağız kapalı ve her bir örnek birbirinden

[673] Iannace, G. (2015). La riscoperta del teatro antico. Mastelloni, M. A. (Editör), *Lipára ed il teatro in età tardoclassica ed ellenistica* içinde (85-89). Palermo: Museo Archeologico Luigi Bernabo Brea, 87.

detaylarda farklılıklar göstermektedir. D. Hershman, söz konusu maskların her birinin farklı bireyleri temsil ettiğini, genç veya yaşlı olarak ayrım yapmanın mümkün olduğu, bazı örnekler üzerinde boya kalıntılarına rastlanıldığı aktarmakta ve dönem insanlarının atalarının temsilleri olduklarını düşünmektedir[674]. Bu bağlamda, günümüzde de hala pek çok amaç için kullanılan maskların Prehistorik dönemlerden itibaren kullanıldığı kanıtlanmıştır. Olasılıkla erken dönemlerde varlığı bilinen ata kültünün farklı buluntu merkezlerinde ahşap, deri veya farklı bir materyal kullanılarak ritüel uygulamalardaki yeri düşünülmelidir. Yunan sanatında Klasik Dönem'de öncelikle masklar, tanrı ve tanrıçalar için düzenlenen ritüel, şenlik ve bayramlarda rol oynamıştır. Pausanias, Demeter adına düzenlenen ritüelde rahibin mask taktığını, Sparta'da Artemis Korythalias kutsal alanında tahta maskeler kullanıldığını ve Arkadia'da dini ritüellerde kilden yapılmış maskların kullanıldığını aktarmaktadır[675]. Tiyatronun mimari olarak varlığı MÖ 5. yüzyıl öncesinde kanıtlanamasa da masklar, Dionysos kültünün yaygınlaşmasıyla birlikte tanrı adına düzenlenen şenliklerde, korolarda ve oyunlarda hem kültle ilişkin bir rol oynarken hem de işlevsel olarak kullanılmaya başlamıştır.

Tiyatronun yapısal olarak karşımıza çıkmadığı dönemlerde bereket ritüellerinin bir parçası olarak tarımsal alanlarda dans ritüellerinin gerçekleştiği ve bu uygulamanın tiyatronun köklerini oluşturduğu L. Mumford tarafından aktarılmaktadır[676]. Dinsel bir eksen ve mitolojik hikayelerinin oyunlarla izleyiciye aktarılması sonucunda antik dönemde tiyatro olgusu şekillenmeye başlamış ve başlangıçta koro olarak karşımıza çıkan Dionysos'la bağlantılı ritüel uygulamaları daha sonra gelişen trajedi ve komedi oyunlarıyla toplumun bir parçası olmuştur[677]. Hem ritüel hem de toplumsal bir hikayeyi konu alan oyunlarda kullanılmaya başlanan mask ve kostümler giderek gelişmiş ve çeşitlenmiştir[678]. Mask, Klasik Dönem'de tiyatro oyunlarıyla bütünleşmiş bir aksesuardır. Oyuncuların mask ve kostüm yardımıyla hem etkileyiciliği artırılmış hem de bir oyuncunun birden fazla rol oynamasını sağlamıştır. Dionysos ve tiyatro ilişkisi sosyal bir ilişki olmanın dışından söz

[674]https://brunoclaessens.com/2014/03/face-to-face-the-oldest-masks-in-the-world-at-the-israel-museum/#.ZArjcnZBxPZ Erişim tarihi: 10.03.2023
[675] Paus. VIII. 15. 1-4; Paus VI. 22. 8.
[676] Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği* (Çev. Koca, G ve Tosun, T). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 173; Araştırmacı, kırsal alanlarda dairesel planlı hasat alanının tiyatro sahnesi gibi işleve sahip olduğunu, ritüel amaçlı bir koronun etrafında yaşlılar meclisinin sıralandığını aktarmaktadır.
[677] Yunan pantheonuna sonradan dahil edilen Dionysos'un benimsenmesi MÖ 6. yüzyıl ve sonrası olarak kabul edilmektedir.
[678] Brockett, O. G. (2000). *Tiyatro Tarihi* (Çev. Bayramoğlu, İ.). Ankara: Dost Kitabevi, 18.

konusu dönemlerde yaşayan insanların kültün temelinde yatan esrime ve esrime sırasında meydana gelen duyguların dışa vurumuyla ilintili olmalıdır. Masklarda bu bağlamda bir çeşit farklı duyguların dışa vurumunu yansıtan objeler olarak değerlendirilmelidir. Oyunlarda izleyiciye yansıtılan karakterler nedeniyle pek çok mask tipi karşımıza çıkmaktadır.

Masklar, trajedi, komedi, tanrısal ve mitolojik karakterler olarak sınıflandırılmaktadır. Her tipin kendi içerisinde alt karakterleri yer alsa da bazı ortak özellikler görülmektedir. Oyuncunun etrafını görebilmesi ve hareketinin kısıtlanmaması için gözlerde delikler yer almaktadır. **K. 101** numaralı komedi maskı tipindeki örneğimiz bu kapsamda değerlendirilirken, **K. 100** numaralı Dionysos maskında bu özellik görülmez. Bu bağlamda, **K. 100** numaralı buluntu oyun amacı dışında bir simge olmalıdır. Çalışma kapsamında değerlendirilen iki örneğin de ağız kısmı korunmamıştır fakat tiyatro oyunlarının bir parçası olarak kullanılan masklarda sesin iletilebilmesi için ağız kısmının da açık olarak verildiği yoğun olarak görülmektedir[679]. M. A. Mastelloni'ye göre ağzı açık olarak işlenen masklarda sesin yayılması önemliyken, kapalı olan örnekler sadece tasvir etme amacıyla yapılmıştır[680]. Tipolojik olarak farklılık gösteren pişmiş toprak masklarda üzerinde korunan boya pigmentleri sayesinde bazı örneklerde cinsiyet ayrımı ten rengi sayesinde saptanmıştır. Erkekleri temsil eden maskların kırmızıya boyandığı, kadınların ise beyaz boyayla gösterildiği sonucuna ulaşılmıştır[681]. **K. 100** numaralı Dionysos maskında da benzer uygulama görülmektedir. Ayrıca masklar görsel olarak izleyiciye farklı mesajlarda aktarmaktadır. Yaşlı birini temsil eden maskların gri ya da mor renkte boyandığı, köle/hizmetkâr tipindeki maskların genellikle kızıl saçlı olarak işlendiği de gözlenmektedir[682].

[679] Iannace, 2015, 87.
[680] Mastelloni, M. A. (2015). Volti divini e figure umane a Lipára, Mastelloni, M. A. (Editör), *Lipára ed il teatro in età tardoclassica ed ellenistica* içinde (13-38). Palermo: Museo Archeologico Luigi Bernabo Brea, 31.
[681] Prosperi, M. (1982). The Masks of Lipari. *The Drama Review 26* (4), 25-36.
[682] Prosperi, 1982, 25-26.

K. 100 numaralı Dionysos maskıyla benzer tipteki örnekler Priene[683] başta olmak üzere Myrina[684], Smyrna[685], Delos[686], Amisos[687], Korinth[688], Boeotia[689], Tanagra[690] ve Thebes'den[691] saptanmıştır. Priene antik kentinde 1898 yılı kazı çalışmaları sırasında on beş numaralı Oikos içerisinden saptanan tamamına yakını korunmuş durumdaki Dionysos maskının[692], **K. 100** numaralı örnekle aynı kalıp üretimi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunana 1615 envanter numaralı Dionysos maskında da çalışma kapsamında değerlendirilen örnekte olduğu gibi saçlarda koyu kahverengi boya tespit edilmiştir. Korunan Priene örneğinden anlaşıldığı üzere gözlerde ve ağızda açıklık bulunmaktadır, aynı kalıptan üretildiğini düşündüğümüz **K. 100** numaralı Dionysos maskında da ağız kısmında açıklık yer almamaktadır (**Fig. 2.21**). Söz konusu tipoloji bazı araştırmacılar tarafından Dionysos protomu olarak da adlandırılmaktadır. **K. 100** numaralı Dionysos maskının buluntu konteksti bilinmemektedir fakat 1615 envanter numaralı Priene buluntusu konut alanından tespit edilmiştir. Masklar konut, nekropol, kamusal alanlar gibi farklı alanlardan tespit edilmiştir. Konut alanından saptanan Priene buluntusu Dionysos maskı F. Rumscheid tarafından dekorasyon objesi veya kültle ilişkin olarak değerlendirilmektedir[693]. **K. 100** numaralı Dionysos maskının da oyunlarda işlevsel olarak kullanımı dışında kültle ilişkin bir simge olduğu düşünülmektedir.

[683] Rumscheid, 2006, Tafel 131, Kat. Nr. 304.
[684] Mollard Besques, 1963a, Pl. 8, f-Myrina 998.
[685] Besques, 1972, Pl. 218, A- D 1074.
[686] Barrett, 2011, Figure D81.
[687] Besques, 1971, Pl. 107, a- D 494; d- D 495.
[688] Merker, 2000, Plate 22, C273.
[689] Mollard Besques, 1954, Pl. LXX, C85.
[690] Higgins, R. (1986). *Tanagra and the Figurines*. New Jersey: Princeton University Press, Fig. 135.
[691] Schmaltz, 1974, Tafel 27, 347.
[692] Rumscheid, 2006, 506; Tafel 131, Kat. Nr. 304.
[693] Rumscheid, 2006, 308.

Fig. 2.21. Korunan Priene örneğine göre K. 100 numaralı Dionysos maskı parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 131, Kat. Nr. 304).

Bu çalışma kapsamında incelenen **K. 100** numaralı Dionysos maskı tipinin en erken örnekleri Boeotia'dan tespit edilmiştir[694]. MÖ 5. yüzyılın sonuna tarihlenen tipin erken örneğinde **K. 100** numaralı Dionysos maskında olduğu gibi belirgin göz hatları ve ince kıvrımlar halinde yüzü çevreleyen saç detayları görülmektedir. Saçların üzerinde yüksek bir polos yer alır. Sakallar uzun ve tutamlar halinde aşağı dökülmektedir. Saçların üzerinde yer alan iki yuva askı deliği amacıyla açılmış olmalıdır. Bu durumda MÖ 5. yüzyıl sonlarından itibaren görülmeye başlayan Dionysos mask/protomlarının bir yere sabitlemek amacıyla kullanıldığını göstermektedir.

MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Tanagra'dan saptanmış Dionysos protomu ise söz konusu tipolojinin farklı bir varyasyonunu oluşturmaktadır. Yüz formu, saç ve sakal detayları Priene Dionysos masklarıyla benzerlikler göstermekte fakat her iki kolun ve üst gövdenin işlenişi ve ellerinde tuttuğu objelerle farklılıklar barındırmaktadır. Ayrıca Priene örneklerinden farklı olarak erken Tanagra Dionysos protomları sarmaşık yapraklı çelenk yerine dairesel formlu başlık taşımaktadır. Tanagra örneği, kolların ve üst gövdenin

[694] Mollard Besques, 1954, Pl. LXX, C85.

işlenmesi nedeniyle protom olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu örnek de bir mekâna asılma amacıyla üretilmiş olmalıdır. MÖ 4. yüzyıl ortalarına tarihlenen örneğin yüzyıl içerisinde Myrina'da da tipolojik olarak benzer örneklerine rastlanılmıştır[695].

Amisos kentinden saptanan Dionysos maskları Priene örnekleriyle yüz detaylarının işlenişi bakımından benzerlik gösterse de tipolojik olarak farklılıklar barındırmaktadır. Amisos buluntusu Dionysos masklarında iki farklı mask tipi saptanmıştır. Tauromorohos tipinde belirleyici özellik boğa boynuzlarıyla işlenmesiyken, Botrys tipinde saç ve sakal üzüm salkımı biçimden işlenmektedir[696]. Delos'tan bulunmuş bir başka Dionysos maskı da Botyros tipindedir[697]. Priene örnekleriyle alt tipoloji bağlamında farklı özellikler gösterseler de Delos ve Amisos örneklerinin yüz detaylarının işlenişi benzerlikler göstermekte ve olasılıkla çağdaş olduğu düşünülmektedir. **K. 100** numaralı örneğin korunan saç detaylarının işlenişi, gözlerin badem formunda ve belirgin olması, elmacık kemiklerinin çıkık, beyaz astar üzerine uygulanan çok renkli boya pigmentlerinin canlı görünümü ve aynı kalıp üretimi olan Priene buluntusu 1615 envanter numaralı Dionysos maskının bitkisel çelenginin işlenişi birlikte değerlendirildiğinde, Yüksek Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 200-150 yıllarına tarihlenmesi önerilmektedir. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 100** numaralı Dionysos maskı ve aynı kalıp üretimi 1615 numaralı örneğin tiyatral bir amaçla üretilmediği konut veya başka bir alana asıldığı ve ikonografik olarak Dionysos kültüne bağlı bireyler tarafından kullanıldığı düşünülmektedir.

Priene 1974 yılı buluntuları arasında değerlendirilen örneklerden **K. 101** numaralı mask parçası komedi maskı tipolojisi içerisinde değerlendirilen tek buluntudur. Komedi maskları eski/orta komedi ve yeni komedi olarak iki ayrı grup içerisinde yer almaktadır. Eski komedi maskları belirli insanların karakterini, abartılı ve grotesk özelliklerle gösterirken yeni komedi masklarında birden fazla tip ve Hellenistik Dönem'in realisttik unsurlarıyla çok çeşitli bir alt tipolojik yelpaze sunmayı sağlamıştır[698]. MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından sonra komedi maskları natüralist bir üslupla işlenmeye başlamıştır. Fakat masklardaki kadın/erkek, yaşlı/genç, köle/hizmetçi gibi oyuncunun rolüne yönelik tiplerde belirleyici özellikler kaş, göz, saç veya mimik özellikleriyle vurgulanarak ayrışma

[695] Besques, 1972, Pl. 218, A- D 1074.
[696] Atasoy, S. & Zeyrek, T. H. (2010). Amisos (Eski Samsun) Pişmiş Toprak Eserleri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden Yayınlanmış Örnekler. *Anadolu Araştırmaları 17* (2), 89-90.
[697] Laumonier, 1956, No. 314. Barret, 2011, Figure D81.
[698] Webster, T. B. L. (1949). The Masks of Greek Comedy. *Bulletin of the John Rylans Library 32,* (1), 98-100.

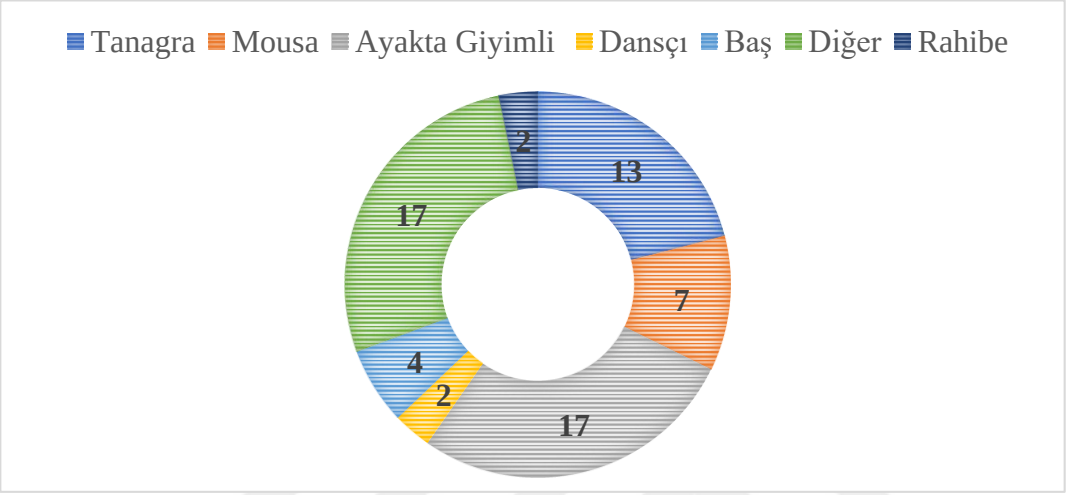
sağlanmıştır[699]. MS 2. yüzyılda Julias Pollux tarafından Onomastikon adlı kaynakta komedi masklarının sınıflandırılmaları yer almaktadır[700]. **K. 101** numaralı Priene örneğinin kaş ve gözlerinin bir bölümü korunmuş bu nedenle hangi karakteri temsil ettiği saptanamamıştır. Benzer tipteki örnekler; Pergamon[701], Smyrna[702], Lakonia[703], Thebes[704], Kırım[705] ve Amisos'dan[706] bulunmuştur. Komedi masklarında genellikle **K. 101** numaralı örnekte de olduğu gibi göz bebekleri delik olarak işlenerek oyuncunun etrafını görmesi sağlanmıştır. Ayrıca diğer buluntu merkezlerinden saptanan komedi masklarında sesin iletimini sağlamak için ağız kısmının açıkta verildiği görülmektedir. **K. 101** numaralı örneğin derinlik algısı, göz formunun belirgin ve badem formu işlenmesi incelendiğinde teknik olarak **K. 100** numaralı örnekle çağdaş olduğu düşünülmektedir.

2.1.5. Kadın Figürin Tipleri

Priene 1974 yılı kurtarma kazıları sırasında tespit edilen figürin tiplerinden kırk beş buluntu ile en yoğun grubu kadın figürini parçaları oluşturmaktadır. Hellenistik Dönem'de figürin üretimi yapan kentlerde ve farklı merkezlerden tespit edilen Hellenistik Dönem tarihli figürin buluntularına bakıldığında yoğunluğu kadın tiplerinin oluşturduğu gözlenmektedir. Erken dönemlerden itibaren pişmiş topraktan üretilmiş figürinlerin yoğunlukla kültle ilgili olarak adak amacıyla üretildiği bilinmektedir. Arkaik Dönem'e tarihlenen Kuşlu Kore figürin tipleri veya oturan kadın/tanrıça tiplerinin kimi temsil ettiği konusunda farklı görüşler olsa da kabul gören genel kanı tanrıça veya kültlerle ilgili olduklarıdır. Klasik Dönem'de ise kadın figürini ve protomlarının üretildiği, nekropol alanlarından ve tapınak kontekstlerinden gelen buluntularla desteklenmektedir. Fakat dönem içerisinde tipolojik dağılımı tanrı, tanrıça veya dini figürinlerin yoğunluğu oluşturmaktadır. Hellenistik Dönem'de ise koroplastik atölyelerinde yaşanan adeta devrim niteliğindeki değişim tüm üretim merkezlerini etkilemiştir. Priene terrakotta figürinleri özelinde de bu durum diğer buluntu merkezleriyle paralellik göstermektedir. Tez çalışması kapsamında değerlendirilen örneklerin Hellenistik Dönem'e tarihlenmesi, dönemin stil ve üretim

[699] Marinis, A., Daraklitsa, E. & Mitta, C. (2020). The Mask in Commeda Dell'arte and Ancient Greek Comedy. *7th SWS International Scientific Conference on Arts And Humanities*, Bulgaristan, 84.
[700] Pollux. Onomastikon. IV. 143-154. Pollux. *Onomasticon.* (Çev. Dindorfius, G.), Leipzig: Kuehn.
[701] Töpperwein, 1976, Tafel 76, 521, 526, 527.
[702] Besques, 1972, Pl. 266, c- D 1379.
[703] Higgins, 1970, Pl. 144, 1052.
[704] Schmaltz, 1974, Tafel 28, 354.
[705] Besques, 1971, Pl. 72, b- D 337.
[706] Besques, 1971, d- D 515.

modasına uygun olarak yoğun buluntu grubunun kadın figürini parçalarını oluşturmaktadır. İncelenen örneklerin etütlük nitelikte olması tipolojik saptamalarının yapılmasını zorlaştırsa da çalışma kapsamında değerlendirilen kadın figürini parçaları; Tanagra stili etkili kadın figürini parçaları, Mousa figürini parçaları, ayakta giyimli kadın tipleri, dansçı ve rahibe tipi, kadın figürini baş parçaları ve tipolojileri saptanamayan kadın figürini parçalarından oluşmaktadır.

Grafik 2.6. Kadın figürini parçaları sayısal dağılımı.

2.1.5.1. Tanagra Stili Etkili Kadın Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden on üç figürin parçasının Tanagra stili etkisinde üretildikleri tespit edilmiştir (**K. 102-K. 114**). Literatüre "*Tanagra figürinleri"* olarak geçen, yoğunlukla ayakta kadın tiplerinden oluşan, vücudun tamamını -bazı örneklerde başla birlikte- sıkıca himationla saran, bazı örneklerin güneş şapkası taktığı (tholia), ellerinde ayna, rulo gibi nesneler tutan gruba verilen isimdir[707]. 1870'li yıllarda Boeotia Bölgesi'ndeki, Kerykios Dağı'nın kuzeyinde yer alan Tanagra Nekropolü'ndeki mezarlarda gerçekleşen kaçak kazılar sırasında açığa çıkarılan çok sayıda giyimli kadın figürini günümüzde hala "*Tanagralı kadınlar*" olarak isimlendirilmektedir[708]. Tanagra Nekropolü'ndeki mezarlardan bulunan figürinler, Boeotia Bölgesi'nden dünyanın pek çok

[707] Tanagralı kadınlar olarak literatürde anılsa da Tanagra stili olarak adlandırılan figürin tiplerinde kız ve erkek çocuklar veya günlük yaşamdan izler içeren başka figürin tipleri de yer almaktadır. Yoğunlukla ayakta giyimli kadın figürinlerinde oluşan Tanagra stilindeki figürinlerin oturan örnekleri de yer almaktadır. Stil kıyafet kıvrımları, kıyafetin sarılışı, kaide, çok renklilik gibi birçok etmeni barındırır.
[708] Uhlenbrock, 1990, 48; Burn ve Higgins, 2001, 26; Jeammet, V. (2007). Tanagras. Jeammet, V. (Editör), *De l'objet de collection à l'objet archéologique* içinde (33-43). Paris: Picard Edition, 40.

koleksiyonuna 19. yüzyılda satılmıştır. Figürinlere oluşan ilgi sonucunda sahteleri üretilmiş ve müze koleksiyonlarına dahil edilmiştir[709]. Dönem içerisinde figürinlerin kaçak kazılardan ele geçmesi, beraberinde bulunan kontekstin bilinmemesi, stratigrafik verilerin olmaması gibi sebeplerle tarihleme ve stil uzun yıllar farklı çalışmalara konu olmuştur.

Tanagra'da bulunan çok sayıda örnek, figürinlerin üretim merkezinin Tanagra ya da Boeotia Bölgesi olduğunu düşündürmektedir. Fakat D. Burr Thompson tarafından öne sürülen ve birçok araştırmacı tarafından kabul gören hipotez, stilin Atina'da ortaya çıktığıdır[710]. Araştırmacı, Atina'da MÖ 4. yüzyılda boyalı seramiklerin üretimindeki azalmanın Tanagra stilindeki figürinlere artan yoğun ilgi nedeniyle olduğunu ifade etmektedir[711]. British Museum koleksiyonunda yer alan Tanagra figürinlerini değerlendiren L. Burn ve R. A. Higgins, Tanagra stilinin Atina'da ortaya çıktığını Boeotia ve Kıta Yunanistan'daki üretim merkezlerine bu alandan yayıldığını kabul etmektedir[712]. Buna karşın, R. A. Higgins, "*Tanagra and the Figurines*" adlı çalışmasında Tanagra'da figürin üretiminin MÖ 625 yılında başladığını ve MÖ 200 yılında son bulduğunu aktarmaktadır. Ayrıca aynı çalışmasında Tanagra stilindeki figürin tiplerinin Boeotia Bölgesi'nde MÖ 350'de başladığını ve stilin öncüsü olduğunu da düşünmektedir[713]. A. Müller, Tanagra olarak anılmalarına rağmen D. Burr Thompson'nın görüşünü desteklemekte ve stilin kökeninin Atina olduğunu savunmaktadır[714]. A. Gürlach, Thebes'in MÖ 350 yılında 3. Aleksandros (Büyük İskender) tarafından yıkımının ardında Boeotia Bölgesi'nin önemli bir sanat merkezi haline dönüştürülmesiyle bağlantılı olarak Tanagra stilinin kökeni için Boeotia Bölgesi'ni işaret etmektedir[715]. Figürin tiplerinin ve stillerinin çıkış noktası olarak söz konusu tarihi olay ve yorum örtüşmektedir. S. Mollard Besques ise Tanagra'da üretimin MÖ 350-330 yıllarında diğer kentlerle paralel olduğunu söylemekte fakat daha sonra Thebes'de üretiminin yavaşladığını ve Tanagra'da üretimin artığını aktarmaktadır.

[709] Uhlenbrock, 1990, 49; Verhangen, K. (2012). *Tanagra: a mystery unveild? A material context study of terracotta figurines in late Clacical, early Hellenistic Greece*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Leiden Üniversitesi Arkeoloji Fakültesi, Leiden, 8.
[710] Burr Thompson, D. (1966). The Origin of Tanagras. *American Journal of Archaeology, 70* (1), 51.
[711] Burr Thompson, 1966, 53.
[712] Burn ve Higgins, 2001, 26.
[713] Higgins, 1986, 64; Ayrıca araştırmacı Tanagra'nın stil için öncü olarak tanımlanmayacağını da aktarmaktadır.
[714] Muller, A. (2010). The technique of Tanagra coroplasts. From local craft to "global industry". Jeammet, V. (Editör), Tanagras: Figurines for Life and Eternity. The Musée du Louvre's Collection of Greek Figurines içinde (100-103). Paris: Bancaja**,** 103.
[715] Gürlach, A. (2017). Das Antike Tanagra und Seine Figuren. Attulla, A ve J. Fischer, J. (Editörler), *Terrakotten Für Salon und Museum aus der Kunsthandlung Fritz Gurlitt Berlin 1881-1886 içinde (*13-20). Ribnitz-Damgarten, 15.

Araştırmacı bu görüşünü kadın tiplerindeki farklılaşmayla bağdaştırmaktadır[716]. J. P. Uhlenbrock ise Boeotia'da üretilen Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin Attika Bölgesi orijinal kopyalarından türetildiğinin ve iki ayrı kentin atölyelerinde üretilen figürinleri ayırt etmenin zorluğuna değinmektedir. Araştırmacıya göre Boeotia üretimi olan örneklerin genellikle ön yüzlerinin detaylı, arka yüzlerin kabaca işlendiği, sarımsı kırmızı tonda kil rengine sahip, yumuşak ve kum katkılı olduklarını, Attika üretimi örneklerin iyi elenmiş kil ve her iki yüzünde detaylı işçiliğe sahip olduğunu aktarmaktadır[717]. Son olarak Tanagra stili üzerine yapılan çalışmalar arasında en kapsamlı yayın olarak nitelendirilen G. Kleiner'in araştırmasında, Thebes'in yıkımının ardından Atina'ya sığınan sanatçıların Atina'da da aynı stilde figürinler ürettiğini aktarmaktadır[718].

Tanagra figürinleri üzerine yapılan çalışmalardan köken üzerine net bir görüş birliği sağlanamamıştır. Bu durum atfedilecek herhangi bir atölyenin henüz tespit edilmemesiyle açıklanabilir. Fakat kaçak kazılar yoluyla da olsa Boeotia Bölgesi'nde bulunan ve farklı müzelerde korunan örneklerin sayısal dağılımı dikkate alındığında, Attika Bölgesi buluntularına göre Boeotia örneklerinin daha yoğun olduğu gözlemlenmektedir. Batı Anadolu'da başta Myrina olmak üzere Hellenistik Dönem koroplastiği için oldukça önemli olan söz konusu stilin çıkış noktası Boeotia Bölgesi olmalıdır. Kentler arasındaki ticari etkileşim, figürinlere dönem içerisinde artan ilgi gibi nedenlerle eş zamanlı olarak Kıta Yunanistan'da etki alanı altına girmiş ve atölyelerinde aynı stilde figürinler üretmeye başlanmış olmalıdır. Stilin yayılım alanına bakıldığında sadece Kıta Yunanistan'la sınırlı kalmamış İtalya'dan Mısır'a kadar geniş bir coğrafyada yerel atölyelerde de üretilmeye devam etmiştir.

Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinlerinin Kıta Yunanistan'daki üretimi MÖ 250-200 yıllarında zirve noktasına ulaşmaktadır[719]. Batı Anadolu kentlerinde ise başta Myrina olmak üzere MÖ 3. yüzyılın ortalarından itibaren stilin devamlılığını ve etkilerini görmek mümkündür[720]. Birçok araştırmacı Myrina'da Tanagra stilinde kadın figürini tiplerinin yoğunluğunu Thebes'in yıkımından sonra Boeotia ve Attika Bölgesi'nde gelen sanatçıların Myrina başta olmak üzere üretime Batı Anadolu'da devam ettiğini kabul

[716] Mollard Besques, S. (1950). *Tanagra, Collection des Maitres.* Paris: Rue Louis Le Grand, 3.
[717] Uhlenbrock, 1990, 49.
[718] Kleiner, G. (1942). *Tanagrafiguren. Untersuchungen zur hellenistischen Kunst und Geschichte.* Berlin: Walter de Gruyter, 135-136.
[719] Higgins, 1986, 120.
[720] Uhlenbrock, 1990, 72.

etmektedir[721]. G. Kleiner, Myrina'daki Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin ticari etkileşimle açıklanmayacak kadar yoğun olduğunu aktarmaktadır[722].

Larisa'da bulunan ve Aiolis Bölgesi Tanagra tiplerine göre oldukça erken özellikler gösteren giyimli kadın figürinin Myrina üretimi için erken bir tarih olduğunu açıktır[723]. Larisa örneğinin Aiolis Bölgesi'ne Thebes'in yıkımının ardından gelen göçün sonucunda tekil örnekle temsil edildiği ya da ticari etkileşim sonucuna ait bir buluntu olduğu düşünülebilir. MÖ 250'den sonra Attalos Krallığı'nın etkisiyle birlikte Tanagra stili figürin tiplerinin Myrina atölyeleri tarafından üretilmeye devam ettiği açıktır. Priene'de 19. yüzyıl kazıları sırasında bulunmuş figürinler ve bu çalışma kapsamındaki örnekler dikkate alındığında Priene'deki Tanagra stilindeki figürin tiplerinin köken olarak Kıta Yunanistan etkisi içerisinde olsa da asıl etkileşim merkezi Myrina olmalıdır.

Tanagra stilinde üretilen giyimli kadın figürinlerinin kimi temsil ettiği ve hangi amaçla üretildiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Hem Tanagra'da hem de Myrina Nekropolislerinden bulunan Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinleri söz konusu örneklerin neden mezarlar içerisinde bırakıldığını düşündürmektedir. Mezar hediyesi olarak sunulan terrakotta figürinler Arkaik ve Klasik Dönem'de genellikle tanrı, tanrıça veya apotropeik anlama sahip tiplerden oluşmaktadır. Klasik Dönem'de giyimli kadın tiplerinin de yine tanrı ve tanrıçalarla birlikte mezarlara bırakıldığı bilinse de sayısal dağılım oldukça azdır. Nekropol alanlarında bulunan Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin Demeter ve Kore'yle bağlantılı olduğu ön görülen hipotezlerden biridir[724]. E. Pottier, figürinlerin ölen kişinin yakınları tarafından hayatının devamlılığının sembolü olarak bırakıldığını ve mezar içerisini tıpkı konut gibi dekore etme amacına hizmet ettiklerini düşünmektedir[725]. Fakat Tanagra stilindeki kadın figürinleri sadece nekropol alanlarından bulunmamıştır. Farklı buluntu merkezlerinde tapınak kontekstleri ve konut alanlarından da rastlanılmaktadır. Priene örnekleri özelinde bu çalışma kapsamında incelenen figürinlerin konteksti bilinmese de 19. yüzyıl kazılarından tespit edilen Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin yoğun olarak Demeter ve Kore kutsal alanından bulunduğu bunun dışında konut alanlarında da varlığı çalışmalarla kanıtlanmaktadır. Bu nedenle figürinlerin üretilme amaçları tek bir

[721] Kleiner, 1942, 93; Uhlenbrock, 1990, 73; Jeammet, V. (2019). Tanagra. Bodiou, L. Ve Mehl, V. (Editörler), *Dictionnaire du corps dans l'Antiquité* içinde (603-607). Fransa: Universitaires De Rennes Presses, 603-607.
[722] Kleiner, 1942, 93.
[723] Boehlau, J.- Schefold, K. (1942). *Larisa am Hermos III, Die Kleinfunde.* Berlin: Gruyter Press, Tafel 9, 5.
[724] Verhangen, 2012, 7.
[725] Pottier, E. (1890). *Les statues de terre cuite dans I'antiquite*. Paris: Libr Hachette, 266.

sınıflandırma içerisinde yer almamalı, bulundukları kontekstle olan ilişkisi birlikte değerlendirilmelidir.

MÖ 4. yüzyıldan sonra koroplastik tipolojisindeki değişim dönem içerisinde yaygınlaşan tiyatro oyunları etkisiyle ilişkilendirilebilir. Tiplerde karşımıza çıkan dans eden kadın tiplerinin Euripides'in oyunlarında yer alan kadınlardan ilham alınarak oluşturulduğu ya da koroların etkisi sonucunda koroplastiğe yansıdığı düşünülmektedir[726]. Ayrıca Tanagra stilindeki kadın figürin tiplerinin mezar stelleri üzerindeki kadınlarla ve anıtsal heykellerle bağlantılı olduğu da gözlenmektedir[727]. Kadın tiplerinin günlük hayattan sahneleri ifade ettiği, dönemin karakterini özgünlük ve bireysellik vurgusu içerisinde oluşturulduğu da düşünülmektedir[728]. Tanagra stilinde üretilen giyimli kadın figürinlerin başları üzerinde yer alan güneş şapkasının Korinth buluntusu bir mezar steli üzerinde yer alan kadın figüründe de görülmesi günlük yaşamda ait tipler olduğunun başka bir kanıtıdır[729]. Bu görüşe karşın S. Dillon, Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinlerinin kült ritüellerine katılan kadınların temsilleri olduğunu, Arkaik ve Klasik Dönem'de tanrıçalarla ilişkilendirilen kadın figürinlerinin Hellenistik Dönem'de de adak olarak üretildikleri, kutsal alanlara dikilen rahibe heykelleriyle bağlantılı olarak söz konusu örneklerin de rahibe olarak sınıflandırmalarını önermektedir[730]. Halka açık dini bayramlara katılan kadınların sosyal yönlerinin bir ifadesi olarak da yorumlanabilir. G. Kleiner ise Mantinea kaidesindeki Mousa tiplerinin Tanagra stilindeki kadın figürinleriyle olan benzerliğine değinmekte fakat Mousalarla ilişkilendirmenin yanlış olduğunu aktarmaktadır[731]. Başka bir görüş ise Tanagra stilindeki kadın figürin tiplerinin MÖ 340-330 yıllarındaki ilk evresinde Praksiteles'in tanrı ve tanrıça heykellerine yüklediği insansı özelliklerin koroplastik sanata olan yansıması sonucunda olduğudur[732]. Himationla birlikte başın tamamen örtülü olduğu kadın figürinlerini halk içerisine çıkarken örtünen kadınlar olarak düşünmektedir. Ayrıca başka bir

[726] Burr Thompson 1966, 57-58.
[727] Higgins, 1986, 119.
[728] Bell, M. (1993) Tanagras and the Idea of Type. *Harvard University Art Museums Bulletin Greek Terracottas of the Hellenistic World: The Coroplast's Art (1),* 3, 42.
[729] Higgins, 1986, 132; Münih Glyptotek Museum No. 206.
[730] Dillon, S. (2012). Hellenistic Tanagra Figurines. James, S. L. Ve Dillon, S. (Editörler). *A Companion to Women in the Ancient World* içinde (231-234). New Jersey: Blackwell, 233.
[731] Kleiner, 1942, 131.
[732] Uhlenbrock, 1990, 50.

görüş ise başın tamamen örtülü olarak işlendiği örneklerin evli kadınları temsil ettiği yönündedir[733].

Priene 1974 yılı buluntuları arasında Tanagra stilinin etkilerini taşıyan örneklerin buluntu konteksti bilinmemektedir. Fakat söz konusu örneklerin daha önceki yıllarda Priene kentinden bulunmuş ve yayımlanmış örnekler olan benzerleriyle karşılaştırıldığında yoğunlukla Demeter ve Kore kutsal alanı buluntularıyla ilişkilendirilmeleri mümkündür. Myrina'nın MÖ 3. yüzyıl ortalarından sonra Kıta Yunanistan'dan gelen sanatçı göçü akımıyla başlattığı söz konusu stilin Priene koroplastiğini de etkilediği açıktır. Myrina'daki atölyelerin başlangıçta Kıta Yunanistan'dan gelen kalıpları kullanarak üretim yaptığı tespit edilse de sonraki dönemlerde ince plaka kaidenin ortadan kalktığı ve büyük dikdörtgen buhar deliği yerine dairesel formlu buhar delikleriyle üretilmeye devam edildiği gözlenmektedir. Myrinalı koroplastlar Tanagra stilini birebir olarak kopyalamamış yeni varyasyonlar üretmiştir. Söz konusu durum Priene için de geçerlidir. Şu ana kadar yapılan çalışmalarda Priene'de figürin üretimine yönelik atölye tespiti yapılmamış olsa da Priene buluntusu Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin Myrina ve diğer buluntu merkezlerinden detaylarda farklılıklar barındırdığı açıktır. Tanagra stilindeki figürinler konusunda en kapsamı çalışmaya imza atan G. Kleiner de Priene buluntusu Tanagra stilindeki kadın figürinlerine çalışmasında yer vermiş ve stilin farklılıklarına değinmiştir[734]. Bu bağlamda, tez çalışması kapsamındaki örnekler stil olarak Tanagra stili etkili olsa da Batı Anadolu öznelinde Myrina'yla olan etkileşim içerisinde değerlendirilmeli ve Priene'de Tanagra stilinde üretim yapan bir atölyenin varlığını da kanıtlamaktadır.

Priene 1974 yılı figürin buluntuları kapsamında değerlendirilen Tanagra stili etkili kadın figürini parçalarında en yoğun gözlenen dönem MÖ 250-200 yıllarıdır. Kıta Yunanistan'dan Batı Anadolu'ya gelen sanatçı göçünün etkisiyle birlikte figürin üretimi yapan kentlerde ortaya çıkan giyimli kadın tiplerinin varyasyonları Priene'de de karşımıza çıkmaktadır. Tanagra stilinde üretim yapan atölyelerin Kıta Yunanistan'da MÖ 3. yüzyılda sona erdiği fakat Batı Anadolu'da stilin MS 50 yılına kadar devam ettiği gözlenmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen ilk grup Priene'deki Tanagra stilinin birinci evresini oluşturmaktadır (**K. 102-K. 106**). Üretim yoğunluğunun gözlendiği ikinci evre MÖ 200-150 yıllarına ait tarih aralığından oluşmaktadır (**K. 107- K. 112**). Geç Hellenistik Dönem

[733] Verhangen, 2012, 62.
[734] Kleiner, 1942, 217-222.

içerisinde MÖ 150- 100 yıllarına tarihlenen **K. 113- K. 114** numaralı kadın figürin parçaları ve aşınma/korunma durumu nedeniyle tarihlenemeyen **K. 115- K. 116** numaralı örnekler birlikte değerlendirilmiştir.

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen ve Tanagra stilinin ikonikleşmiş tiplerinden birinin temsili olan **K. 102** numaralı kadın figürini parçası literatürde Sophokles tipi olarak geçmektedir. Sophokles heykelinin günümüze Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları ulaşmıştır, orijinal heykelin MÖ 340 yılında Lykurgos tarafından Atina agorasına dikildiği bilinmektedir[735]. **K. 102** numaralı figürin parçasının da dahil olduğu Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinlerinde Sophokles tipinin orijinal heykelle olan en önemli benzerliği himation içerisindeki sağ kolun göğüs üzerinde olması ve sol kolun bele dayalı olarak işlenmesidir. Kıta Yunanistan'da bulunan Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinleriyle Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen Sophokles heykelinin tarihi çağdaştır. Olasılıkla koroplastlar heykelin kıyafet detayları ve duruş stilinden etkilenerek tipolojiyi kadın tiplerine yansıtmış olmalılar (**Fig. 2.22**).

Sophokles heykelinin Roma Dönemi kopyası[736]

Tanagra buluntusu Sophokles tipinde giyimli kadın figürini[737]

K. 102 numaralı figürin

Fig. 2.22. Sophokles heykelini koroplastiğe yansıması.

[735] Boardman, 2014, 105-106.
[736] https://arachne.dainst.org/entity/1080968?fl=20&q=%22Sophokles%22&resultIndex=1
[737] Higgins, 1986, Fig. 145.

K. 102 numaralı kadın figürini parçasının başı ve bacaklarının bir kısmı kırık ve eksiktir. Figürin manto içerisine sıkıca sarılıdır. Her iki kol da himation içerisinde yer alır. Himation olasılıkla arkadan öne doğru atılmış sağ ucu sol kolu örtüp dirsekten bükülen ve belin soluna dayanan sol ele sıkıştırılmıştır. Himationun kıvrımları vücudun solundan aşağı doğru dökülmektedir. Vücuduna birleşik olarak işlenen sağ kol dirsekten büküldükten sonra göğüs hizasında yer alan mantonun ucunu kavramaktadır. Figürin hareketinden kaynaklı olarak bel sola doğru hareketli verilmiştir. Bacaklar kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Figürinin yüzeyi oldukça aşınmıştır. Arka yüz işlenmeden bırakılmış sadece kabaca düzeltilmiştir. Başı ve bacakların bir bölümü eksiktir. Tipolojinin kökenini oluşturan Sophokles heykeli gibi himation içerisine sıkıca sarılı, her iki elin hareketi heykelle örtüşmektedir.

Sophokles tipinde Tanagra etkili kadın figürini parçasıyla (**K. 102**) benzer tipteki örnekler; Myrina[738], Miletos[739], Klazomenai[740], Knidos[741], Larisa[742], Kıta Yunanistan[743], Tanagra[744], Boeotia[745], Amisos[746], Amathonte (Kıbrıs)[747] ve Morgantina'dan[748] bulunmuştur. Söz konusu örneklerden en erken özellikler gösteren, stilin de kökeni olarak düşündüğümüz Boeotia Bölgesi'nden bulunmuş kadın figürinleridir. Tanagra nekropolünden saptanmış British Museum koleksiyonunda yer alan Sophokles tipinde, Tanagra stilindeki kadın figürini MÖ 330-300 yıllarına tarihlenmektedir[749]. Tanagra örneği **K. 102** numaralı kadın figürini parçasının hem stil anlamında hem de tipolojinin kökeni bakımında öncüsü olarak değerlendirilebilir. Batı Anadolu'da ise aynı tipolojiye ve stilin erken özelliklerini gösteren buluntu Larisa'dan saptanmıştır[750]. Larisa buluntusunun başla birlikte üst gövdesi korunmuş, belin alt kısmı kırık ve eksiktir. Kıyafet kıvrımları ve kolların hareketleri incelendiğinde **K. 102** numaralı örneğe göre daha erken özellikler göstermektedir. Klazomenai'den bulunmuş, tamamı korunmuş durumdaki Tanagra stili

[738] Baudat, 1953, Pl. IX, 22; Mollard Besques, 1963a, Pl. 114, b- B 121, d- Myrina 1147.
[739] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[740] Özbay, 2016, 192, Kat. No: 3.1.
[741] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2501.
[742] Boehlau, J.- Schefold, K. (1942). *Larisa am Hermos III, Die Kleinfunde.* Berlin: Gruyter Press, Tafel 9, 5.
[743] Heuzey, 1878, Pl. 27, 2; Burn ve Higgins, 2001, Plate 1, 2002.
[744] Heuzey, 1878, Pl. 25; Higgins, 1986, 124, Fig. 145.
[745] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[746] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[747] Queyrel, A. (1988). *Amathonte IV Les Figurines Hellénistiques de Terre Cuite.* Paris: De Boccard, Pl. 55, 535.
[748] Bell, 1981, Pl. 75, 360.
[749] Heuzey, 1878, Pl. 25; Higgins, 1986, 124, Fig. 145.
[750] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 5.

etkili, Sophokles tipindeki kadın figürini **K. 102** numaralı örnekle hareket, kıyafet kıvrımındaki bantların işleniş bakımında benzerdir. Her iki buluntuda da belin soluna hareketiyle bağlantılı olarak oluşturulan, dışa doğru verilen hareket sayesinde figürde kontrast oluşturulmuştur. Klazomenai buluntusunun Tanagra heykellerinde görülen ince plaka kaideye sahip olması Myrina'daki atölyelerin ilk evresinin etkileriyle açıklanabilir. **K. 102** numaralı Priene örneğinde kaidenin korunmamış olması bu konu hakkında yorum yapmamızı zorlaştırmaktır. Kıyafet kıvrımlarındaki işleniş, hareket ve duruş bakımında incelediğimizde **K. 102** numaralı Tanagra stilinde, Sophokles tipindeki giyimli kadın figürini parçasının MÖ 250-200 yıllarına ait olduğu ve stilin Batı Anadolu'daki ilk yansımalarını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Amisos'dan bulunan aynı tipteki kadın figürini ise Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmekte ve hem tipolojinin hem de stilin Anadolu'da devamlılığını göstermesi açısından önemlidir[751]. Myrina atölyelerinde ise aynı tipoloji de kadın figürinleri MS 1. yüzyılın ilk yarısına kadar üretilmiştir[752].

Çalışmada ele alınan diğer eser, **K. 103** numaralı Tanagra stilindeki Priene buluntusu giyimli kadın figürini parçası boynun alt kısmından beline kadar korunmuş, baş, boyun ve bacakları kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, sağ omzu aşağıda, sağ kolunu himation içerisinde vücuduna paralel ve bitişik olarak aşağı uzanır, sağ kolunu dirseğinden büker ve göğüslerinin ortasına uzatır. Sol eliyle himation kıvrımını kavrar. Kıvrımlar aşağıya bant şeklinde dökülür. Beli soluna hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 103** numaralı örneğin Tanagra stili içerisinde değerlendirilmesinin nedeni himation içerisinde sıkıca sarılan vücut ve Tanagra örneklerinde de görülen kıyafet içerisindeki sol kolun duruşudur. Söz konusu örnek Tanagra stilinde hem giyimli kadın figürini parçalarında hem de dansçı tiplerinde karşımıza çıkmaktadır. Korunan kısımlardan anlaşıldığı üzere **K. 103** numaralı kadın figürini parçası ayakta ve giyimli kadın tipindedir. Söz konusu örnekle benzer tipteki figürinler; Priene[753], Myrina[754], Troia[755], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[756], Tanagra[757], Boeotia[758], Atina Akropolis Müzesi[759], Atina[760], Sicilya[761] ve Cuma'dan[762] bulunmuştur.

[751] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[752] Mollard Besques, 1963a, 97.
[753] Rumscheid, 2006, Tafel 39, Kat. Nr. 97.
[754] Baudat, 1953, Pl. IX, 22.
[755] Burr Thompson, 1963, XXV, 92.
[756] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 100-101, K. 36.
[757] Heuzey, 1878, Pl. 28, 1; Higgins, 1986, 145; Burn ve Higgins, 2001, Plate 15, 2078.

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 103** numaralı giyimli kadın figürini parçasıyla aynı tipolojideki bir örnek Priene kentinde 1898 yılında Demeter ve Kore kutsal alanı kazıları sırasında bulunmuştur. Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan örnek F. Rumscheid'in çalışmasında yer almaktadır[763]. Fakat buluntunun günümüzde kayıp olması nedeniyle araştırmacı erken dönem kazı raporlarından çizimini yayınlanmıştır. Boynun alt kısmından sol bacağına kadar korunduğu görülen örnekte, **K. 103** numaralı figürinde olduğu gibi himation içerisine sıkıca sarılı, sağ kolu himationu kavrayarak göğüs üzerine doğru kaldırmakta, sol kol ise kıvrımları kavramaktadır. Korunan kısımlarından ölçülebilen yüksekliği 13,5 cm olan örneğin **K. 103** numaralı parçayla olan karşılaştırmaları sonucunda aynı kalıp üretimi olabileceği düşünülmektedir.

Priene, 1898 yılı Demeter ve Kore kutsal alanı buluntusu[764]

K. 103

K. 103 tamamla önerisi

Fig. 2.23. K. 103 numaralı giyimli kadın figürini parçası tamamlama önerisi.

[758] Besques, 1971, Pl. 25, b D 112.
[759] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 18.
[760] Higgins, 1986, 128, Fig. 151.
[761] Otto, 1884, XXXIV, 8.
[762] Höricht, M. S. (1987). *Le Terrecotte Fıgurate Di Cuma Del Museo Archeologico Nazionale Di Napoli*. Studia Archaelogica 49, Roma, Tav. XIV.
[763] Rumscheid, 2006, Tafel 39, Kat. Nr. 97, 438.
[764] Rumscheid, 2006, Tafel 39, Kat. Nr. 97.

K. 103 numaralı Tanagra stilindeki kadın figürini parçasının erken örneği Atina Akropolis Müzesi'nde karşımıza çıkmaktadır[765]. Söz konusu örnek MÖ 300-275 yıllarına tarihlenmekte kıyafet kıvrımlarındaki sıklık ve sol kolun henüz vücuttan ayrılmamış olmasıyla **K. 103** numaralı figürin parçasından ayrılmaktadır. Boeotia buluntusu aynı tipteki giyimli kadın figürinin ise tamamı korunmuş durumdadır[766]. Baş, her iki kol ve sol bacağın hareketiyle kontrastın gelişimini gözlemek mümkündür. Boeotia buluntusunun **K. 103** numaralı örnekle hareket, kıyafet kıvrımları, himationun sarılışı bakımında benzer nitelikler taşıdığı gözlenmekte ve Boeotia'daki üretim sona ermesinden önceki gruba ait olduğunu düşündürmektedir. Sadberk Hanım Koleksiyonu'nda korunan başka bir giyimli kadın figürini parçasının[767] **K. 103** numaralı örnekle aynı tipolojiye ait olduğu, kıyafetin sarılışı, kıvrımların formu bakımından çağdaş oldukları gözlenmektedir. Troia kenti Tanagra stilinde üretim yapan Batı Anadolu kentlerinden bir diğeridir ve **K. 103** numaralı figürinle aynı tipte fakat daha geç bir örneğin temsili Troia'da karşımıza çıkmaktadır. Myrina atölyelerinin etkisiyle Tanagra stilinin ikonikleşmiş ince plakası yerine dairesel formlu plakalı söz konusu örnek temanın değişerek de olsa MÖ 2. yüzyıl sonlarında kullanılmaya devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir. **K. 103** numaralı figürin parçasıyla Troia buluntusu karşılaştırıldığında boyutlarda küçülme, kıvrımlarda kalınlaşma ve kontrastta azalma göze çarpmaktadır. **K. 103** numaralı Priene buluntusu, Tanagra stilindeki giyimli kadın figürini parçası stilin Batı Anadolu'daki üretiminin ilk evresine tarihlenebilir ve MÖ 250-200 yıllarına ait özellikler göstermektedir.

Bu gruptaki buluntulardan **K. 104** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının boynun altından beline kadar olan bölümü korunmuş, baş, boyun, bacaklar ve arka yüzün bir kısmı kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınma mevcuttur. Khiton üzerine himation giyimli her iki kol himation içerisinde, sağ kol vücuduna paralel uzandıktan sonra dirsekten bükülüp ve göğüslerin altında durur. Sol kol vücuduna paralel aşağı uzanır ve olasılıkla belin solunda yer alır. Arka yüzde dörtgen formlu bir buhar deliği korunmuştur. **K. 104** numaralı giyimli kadın figürini parçasının Tanagra stili içerisinde değerlendirilmesinin nedeni her iki kolun kıyafet içerisinde yer alması ve stilin özelliklerini yansıtan himationun vücudu sıkıca sarmasıdır. Ayrıca Kıta Yunanistan kentlerinden bulunan Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin arka yüzünde yer alan büyük boyutlu dikdörtgen

[765] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 18; Higgins, 1986, 128, Fig. 151.
[766] Besques, 1971, Pl. 25, b D 112; Besques 1972, 23.
[767] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 100-101, K. 36.

buhar deliğinin de **K. 104** numaralı örnekte kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, Batı Anadolu'ya gelen koroplast göçüyle birlikte Tanagra stilinin erken evrelerinde henüz yerel öğelerle sentezlenmeden aynı modellerin kullanıldığına işaret etmektedir. Çünkü Myrina'da başlangıçta kullanılan ince plaka kaide ve dikdörtgen buhar deliğinin sonraki evrelerde dairesel formlu kaideye ve yuvarlak buhar deliğine dönüştüğü bilinmektedir. **K. 104** numaralı Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figüriniyle benzer tipolojideki örnekler; Priene[768], Myrina[769], Troia[770], Tanagra[771], Boeotia[772], Delos[773] ve Madrid Arkeoloji Müzesi'nde[774] bulunmaktadır.

Priene kentinde 1898 yılında Demeter ve Kore kutsal alanı kazıları sırasında **K. 104** numaralı figürin parçasıyla benzer tipte iki örnek tespit edilmiştir. İlk örnek Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunmakta olan TC 8587 envanter numaralı figürindir[775]. Kutsal alanın bothrosundan bulunan ayakta ve giyimli kadın figürinin tamamı korunmuş durumdadır. Başın bir bölümünün himationla sarılı olduğu, sağ kolun **K. 104** numaralı örnekte olduğu gibi himation içerisinde ve aynı duruşa sahip olduğu gözlenmektedir. Sol kol vücuduna paralel uzanır ve himationun kıvrımlarını kavrar. Söz konusu örneğin Kıta Yunanistan'dan bulunmuş Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinlerinin önemli özelliklerinden biri olan ince plaka kaideye sahip olduğu gözlenmektedir. **K. 104** numaralı örneğin kaide kısmı korunmadığı için bu durum karşılaştırma içerisine alınmamıştır. Fakat **K. 104** numaralı örneğin dikdörtgen formlu buhar deliğine sahip olması TC 8587 numaralı örnekte kaide kısmında gözlenen Tanagra stilinin buhar deliğiyle **K. 104** numaralı örnekte de gözlenebildiğini açıkça göstermektedir. Söz konusu örnek F. Rumscheid tarafından Demeter rahibesi olarak tanımlanmış ve MÖ 2. yüzyıla tarihlenmiştir[776]. Fakat hem Tanagra stilinin Batı Anadolu koroplastik atölyelerindeki ilk evresine dair izler taşıması hem de kontrast, kıyafet kıvrımlarındaki sıklık, kol ve bacakların hareketi dikkate alındığında MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğunu önerilmektedir. 19. yüzyıl kazıları sırasında bulunan **K. 104** numaralı figürin parçasıyla aynı tipteki diğer örnek Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunmaktaydı fakat kayıtlara kayıp olarak geçmiştir. F. Rumscheid

[768] Rumscheid, 2006, Tafel 55, Kat. Nr. 125, Tafel 58, Kat. Nr. 132.
[769] Baudat, 1953, Pl. X, 23; Pl. XIII, 31; Mollard Besques, 1963a, Pl. 115, b- Myrina 1147.
[770] Burr Thompson, 1963, XXXII, 152.
[771] Heuzey, 1878, Pl. 25.
[772] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[773] Laumonier, 1956, Pl. 62, 618.
[774] Laumonier, 1921, XXXVI, 2.
[775] Rumscheid, 2006, Tafel 55, Kat. Nr. 125, 448.
[776] Rumscheid, 2006, 448.

çalışmasında buluntunun çizimine yer vermiştir ve çizimden anlaşıldığı üzere **K. 104** numaralı örnekle kolların hareketi ve himationun sarılış biçimi benzerdir (**Fig. 2.24)**.

Fig. 2.24. 19. yüzyıl kazılarında Priene'den bulunmuş K. 104 numaralı figürinler aynı tipteki örnek[777] ve K. 104 numaralı figürin parçası.

K. 104 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasıyla aynı tipteki Troia örneği karşılaştırıldığında, kıyafetin sarılışı, kıvrımların formu ve sıklığı, himation içerisindeki sağ kolun duruşu benzerdir. Fakat Troia örneğinde sol kolun vücuduna paralel aşağı uzandıktan sonra himation kıvrımlarını bileği üzerinde taşıdığı görülmektedir. D. Burr Thompson tarafından değerlendirilen Troia buluntusu Tanagra stilindeki ayakta ve giyimli kadın figürini MÖ 3. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir[778]. Bu bağlamda, **K. 104** numaralı örnekle çağdaş olduğu düşünülmektedir. Delos buluntusu Tanagra stilindeki giyimli kadın figüriniyle **K. 104** numaralı örnek hem korunma durumu bakımında hem de kıyafetin sarılışı, kıvrımların sıklığı ve yapısıyla benzer özellikler göstermektedir. A. Laumonier'in çalışmasında yer verdiği söz konusu örnek araştırmacı tarafından tarihlenmemiştir. Fakat dönem özellikleri ve stili bakımında incelendiğinde **K. 104** numaralı örnekle çağdaş olduğu düşünülmektedir. Benzer tipteki örneklerle yapılan karşılaştırmalar ve Batı Anadolu'daki Tanagra stilinin erken evrelerine dair özellikler gösteren **K. 104** numaralı figürin parçasının MÖ 250-200 yılları arasına tarihlenmesi önerilmektedir.

[777] Rumscheid, 2006, Tafel 58, Kat. Nr. 132.
[778] Burr Thompson, 1963, 124.

Bu grubun diğer örneği olan **K. 105** numaralı kadın figürini parçasının himationa sarılı başı ve boynun bir bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Baş sıkıca himationa sarılı, aşağı ve soluna doğru bakar, alın dar, gözler derinde ve büyük, burun etli ve belirgin, dudaklar açık ve kalın, çene yuvarlatılmıştır. Himation başın üzerinden yüzünün sağına doğru sarılır, daha sonra boynu örter ve vücudun soluna yönelir. Başının solu kırık ve eksiktir. **K. 105** numaralı kadın figürini parçasının Tanagra stilinde değerlendirilmesinin nedeni stilin ikonik özelliği olan başın himationla sıkıca sarılışıdır. Hem Kıta Yunanistan hem Batı Anadolu örneklerinde başın tamamen örtülü olduğu örnekler veya alın üzerinde saçların bir bölümünün açıkta bırakıldığı figürinler görülmektedir. Tanagra stilindeki ayakta ve giyimli kadın figürinlerinde başın örtülü verildiği örneklerin evli kadınları sembolize ettiğine dair bir görüş bulunmaktadır[779]. Diğer bir görüş ise dönemin sosyal normları nedeniyle kadınların halk içerisine çıkarken başlarını örttükleri ve günlük yaşamın etkilerinin koroplastiğe yansıdığı yönündedir[780].

Benzer örnekler; Priene[781], Myrina[782], Kyme[783], Larisa[784], Pergamon[785], Troia[786], Tarsus[787], Yunanistan[788], Atina[789], Sicilya[790] ve Morgantina'dan[791] bulunmuştur. Priene'de 1898 yılında, 33 numaralı konut alanında gerçekleştirilen çalışmalarda, alanın güneydoğu odasından **K. 105** numaralı figürin parçasıyla aynı tipteki bir örnek tespit edilmiştir[792]. Tamamına yakını korunan figürinin, başını saran himation alın üzerindeki saçların bir bölümünü açıkta bırakmaktadır. Bu özellik nedeniyle **K. 105** numaralı figürin parçasıyla farklılık göstermekte, fakat himationun sarılışı ve başın hareketiyle benzerdir. **K. 105** numaralı örnekle benzer özellikler gösteren çok sayıda figürin başı Troia kentinden bulunmuştur. Troia örnekleri Arsinoe tipi olarak adlandırılmış ve MÖ 3. yüzyıldan MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına kadar tipolojinin devamlılığı gözlenmiştir[793]. Tanagra stilinin Batı

[779] Verhangen 2012, 62.
[780] Dillon 2012, 231.
[781] Rumscheid, 2006, Tafel 56, Kat. Nr. 129.
[782] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 119, 879.
[783] Grasso, M. (2006). Le Stattuette dai vechhi scavi a Kyme. Lagona, S. (Editör). *Studi su Kyme Eolica III* içinde (11-97). Catania, Tav. VI,7.
[784] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 5.
[785] Kielau, 2009, 463, Kat. 459.
[786] Burr Thompson, 1963, XXXVIII, 170-175.
[787] Besques, 1972, Pl. 415, d, e, f.
[788] Besques, 1971, Pl. 92, b- D 427.
[789] Davidson ve Thompson, 1975, 143, Fig. 58, 45.
[790] Kekule, 1884, XXXIV, 2,3,4.
[791] Bell, 1981, No. 617, 633, 642.
[792] Rumscheid, 2006, Tafel 56, Kat. Nr. 129, 245, 449.
[793] Burr Thompson, 1963, XXXVIII, K. 170-175, 127.

Anadolu'daki ilk evresinden Geç Hellenistik Dönem'e kadar başın himationla sarıldığı örneklerde değişen özellikler Troia örnekleriyle izlenebilmektedir. MÖ 250-200 yıllarına tarihlenen örneklerin **K. 105** numaralı figürin parçasında da olduğu gibi başın hareketli olduğu, gözlerin derinde, burun ve ağzın daha detaylı işlendiği görülmektedir. İnce bir işçilikle oluşturulan birinci evreye ait örneklerin MÖ 200-150 örneklerine göre daha büyük boyutlu olduğu dikkat çeken bir diğer özelliktir. Myrina'da ise **K. 105** numaralı kadın figürini baş parçasıyla benzer tipteki örneklerin MÖ 3. yüzyıldan itibaren üretildiği bilinmekte ve Troia örnekleri gibi Geç Hellenistik Dönem'e doğru aynı değişimi Myrina'da da izlemekteyiz. Priene pişmiş toprak figürinleri özelinde söz konusu baş parçasıyla benzer tipteki örneklerin şu ana kadar birkaç parçayla sınırlı olması nedeniyle dönemler arası gelişimi izleyebilmek mümkün değildir. Fakat Troia ve Myrina örnekleriyle paralel bir dönüşümün olduğu düşünülmektedir. Priene'de tespit edilen Tanagra stili etkili figürin parçalarında arasında **K. 105** numaralı örneğin etkileşimin ilk evresine ait olduğu, dönem ve stil özellikleri nedeniyle MÖ 250-200 yıllarına ait olduğu önerilmektedir.

Priene 1974 yılı buluntuları arasındaki Tanagra stili etkili giyimli kadın figürinlerindeki ilk evreye (MÖ 250-200) ait son örnek **K. 106** numaralı figürin parçasıdır. Korunan kısımları sağ kol, sağ göğüs ve kıyafete ait detayların bir kısmından oluşmaktadır. Bu bölümler dışında figürinin sol kol, sol göğüs, gövdeye ait bölümün büyük bir kısmı, bacaklar ve arka yüz kırık ve eksiktir. Korunan kısımlarından anlaşıldığı üzere vücudu tamamen mantoyla sarılıdır. Sağ kol vücuduna bitişik dirsekten kırıldıktan sonra sağ göğüs altında durmaktadır. Sağ eliyle himation kıvrımlarını tutmaktadır. Kolun hareketine paralel olarak şekillenen kıvrımlar kırık olan sol kola uzanmaktadır. Tipolojik benzerlerine göre sol kolun olasılıkla dirsekten büküldükten sonra bel hizasında durduğu düşünülmektedir. **K. 106** numaralı figürin parçasıyla benzer örnekler; Priene[794] ve Larisa'dan[795] bulunmuştur. Larisa örneğinde, kıvrımların yapısı, sağ kolun hareketi, beldeki hareketin henüz oluşmaması gibi nedenlerle Erken Hellenistik Dönem'e ait olduğu düşünülmektedir. Priene'de 1898 yılında gerçekleşen çalışmalarda bulunan ve günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan TC 8624 envanter numaralı örneğin tamamına yakını korunmuştur. Ayakta, khiton üzerine himation giyimli kadın figürininin, himationunun başla birlikte tüm vücudu sıkıca sardığı gözlenmektedir. Başı, sağına ve aşağı bakar, sağ kol **K. 106** numaralı figürin parçasıyla aynı kıvrım yapısına ve el hareketine sahiptir. Elbise

[794] Rumscheid, 2006, Tafel 56, Kat. Nr. 129.
[795] Boehlau- Schefold, 1942, Taf. 9, 12.

içindeki sağ kolunu dirseğinden büktükten sonra belinin sağınsa sağ kolunu uzatıp karnı üzerinde aşağıdan yukarı çektiği manto kıvrımlarını sağ eliyle yukarı kaldırır. Manto içindeki sol kolunu dirseğinden büktükten sonra aşağı uzatır, elini belinin soluna dayayarak omzunun sol arkasından dökülen kıvrımları burada tutar. Sağ bacağını bir adım geriye ve yana doğru açar, sabit duran sol bacağı elbise içinde ve geride kalmıştır. TC 8624 numaralı Priene buluntusu 17 cm olarak ölçülmüş[796], **K. 106** numaralı figürinin korunan kısımları söz konusu örnekle karşılaştırıldığında, hem kıvrım yapısının hem de kolun hareketi ve genişliği gibi etmenler göz önüne alındığında aynı kalıp üretimi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (**Fig. 2.25**).

Fig. 2.25. K. 106 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 56, Kat. Nr. 129).

Bu grupta değerlendirilen **K. 107** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası, sağ göğsünden itibaren kıyafet içerisindeki sağ dizine kadar korunmuş, diğer bölüleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir ve himation vücudunu sıkıca sarar. Vücudunun arkasından sağ koltuk altına dolanan himation sağ göğsünü açıkta bırakır ve sol omzuna uzanır. Bel kalın, soluna hareketli, sağ basen dışa taşkın, himation içerisinde kalan

[796] Rumscheid, 2006, 449.

sağ bacağı hareketsizdir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 107** numaralı örnek benzer özellikler gösteren figürinler; Myrina[797], Tanagra[798] ve Amathonte (Kıbrıs)'dan[799] bulunmuştur. **K. 107** numaralı örneğin korunma durumu nedeniyle kıyafetin sarılışı, bel ve basenin hareketi dikkate alınmıştır. Bu bağlamda Myrina örneğiyle belin alt kısmında yer alan kıvrımların formu ve belin hareketinden kaynaklı olarak basenin dışa taşkın verilmesi benzer özellikler göstermektedir. B. Baudat Myrina örneğinin doğrudan Tanagra stilini taklit ettiğini ve MÖ 200-175 yıllarına tarihlenmesi gerektiğini önermektedir[800]. **K. 107** numaralı Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figürininin kıvrım yapısı, bel ve basen hareketi dikkate alındığında Myrina örneğiyle çağdaş olduğu düşünülmektedir.

Fig. 2.26. K. 107 numaralı kadın figürini parçası.

Gruptaki diğer buluntu olan **K. 108** numaralı Tanagra stilindeki giyimli kadın figürini parçasının üst gövde kısmı korunmuştur. Baş, sağ kol, göğüslerin alt kısmı ve bacaklar kırık ve eksiktir. Khiton üzerinde yer alan himation arka yüzde, sol omuz üzerinden göğüslerin ortasına ve daha sonra sağ kola uzanmaktadır. Himation, vücudun sağından sol kola uzanır ve aşağı dökülmektedir. **K. 108** numaralı figürin parçasıyla benzer örnekler; Priene[801], Patara[802], Lindos[803] ve Attika'dan[804] bulunmuştur. 19. yüzyıl kazıları

[797] Baudat, 1953, Pl. X, 24.
[798] Higgins, 1986, 136, Fig. 163.
[799] Queyrel, 1988, Pl. 49, 481.
[800] Baudat, 1953, 26-28.
[801] Rumscheid, 2006, Tafel 42, Kat. Nr. 106.

sırasında Priene'de yer alan Demeter ve Kore kutsal alanından bulunmuş, günümüzde kayıp olarak kayıtlara geçmiş bir örneğin çiziminden anlaşıldığı üzere aynı tipolojinin Priene kentinde daha önce yayınlanan figürinde varlığı gözlenmiştir. F. Rumscheid tarafından ele alınan söz konusu örnek kıyafet formu ve sol kolun duruşu nedeniyle "*Klio*?" olarak değerlendirilmiştir[805]. Erken dönem kazıları sırasında bulunan **K. 108** numaralı figürinle aynı tipteki kadın figürini boynun alt kısmından bacakların bir bölümüne kadar korunmuştur. **K. 108** numaralı figürin parçasına göre korunma durumunun daha iyi olması ve kayıp olmasına rağmen kazı raporlarından elde edilen çizimler yardımıyla **K. 108** numaralı örneğin duruş ve detayları daha iyi anlaşılabilmektedir. Korunan yüksekliğinin 9 cm olduğu aktarılmaktadır. **K. 108** numaralı figürinin ise korunan ölçüsü 3,3 cm'dir. Her iki örnek üzerinde yapılan karşılaştırma sonucunda aynı kalıp üretimi olduğu düşünülmekte fakat eserin orijinal görüntüsünün bulunmaması nedeniyle kesin bir yargıya varmayı zorlaştırmaktadır.

Fig. 2.27. K. 108 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası ve 1898 yılı Priene buluntusu[806]

[802] Işın, 2007, 134-136, K2-K5.
[803] Blinkenberg, 1931, Pl. 138, 2984.
[804] Higgins, 1970, Pl. 95, 726.
[805] Rumscheid, 2006, Tafel 42, Kat. Nr. 106, 440.
[806] Rumscheid, 2006, Tafel 42, Kat. Nr. 106.

K. 108 numaralı örnekle himationun sarılışı ve sol kolun hareketi bakımında benzer iki örnek bulunmuştur. Söz konusu örneklerin başlar dışında tamamı korunmuş durumdadır. G. Işın tarafından Klio olarak tanımlanan örnekler MÖ 2. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir[807]. Kıyafet kıvrımları, belin hareketsizleşmesi ve buhar deliği dikkate alındığında Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterdikleri ve **K. 108** numaralı örneğe göre daha geç oldukları düşünülmektedir. **K. 108** numaralı Tanagra stili etkili giyimli kadın figürini parçasının sol kolun duruşu nedeniyle Mousa Klio tipini çağrıştırmaktadır. Fakat korunma durumunun yetersiz olması nedeniyle tipolojiyi saptamak oldukça zordur. **K. 108** numaralı örneğin MÖ 200-150 yıllarına ait olduğu önerilmektedir.

Tanagra stili etkili olduğunu düşündüğümüz **K. 109** numaralı giyimli kadın figürinin boynunun altından dizlerine kadar korunmuş, baş, boyun, dizlerinden itibaren alt bacaklar, arka yüzü kırık ve eksiktir. Yüzeyinde oldukça aşınma mevcuttur. Khiton üzerine himation giyimli, himation tüm vücudu sıkıca sarar. Her iki kolu himation içerisinde, sağ kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, dirseğinden büktükten sonra sağ eliyle göğüs hizasında yer alan himation kıvrımlarını kavrar. Sol kolu himation içerisinde vücuduna paralel uzanır ve kıyafet kıvrımlarını dışa doğru açar. Khiton kıvrımları kalın plastik bantlar şeklinde aşağı dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 109** numaralı figürin parçasıyla benzer örnekler; Kıta Yunanistan[808], Atina Akropolis Müzesi[809] ve Metropolitan Müzesi'nde[810] yer almaktadır. **K. 109** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının himationa sıkıca sarılması, kıvrımların yapısı ve kolların duruşu nedeniyle Tanagra stilindeki kadın figürin tipleriyle aynı stilde olduğu tespit edilmiştir. **K. 109** numaralı kadın figürini parçasının himationu altından izlenebilen khiton kıvrımların himationun şeffaflaştığını göstermektedir. Ayrıca khitonun kıvrım yapısı MÖ 200-150 yıllarına ait bir örnek olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde sadece belirli parçaları korunan eserler değerlendirilmiştir. **K. 110** ve **K. 114** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçalarının sadece himation içerisinde yer alan sol kolu korunmuştur. Stile ait bazı örneklerde sıklıkla işlenen sol kolun vücuduna paralel uzandıktan sonra dirsekten bükülerek sol elin beline

[807] Işın, 2007, 134-136, K2- K5, 19.
[808] Heuzey, 1878, Pl. 27, 2.
[809] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 18.
[810] Richter, G. M. A. (1924). Greek Terracottas Recent Accessions. *The Metropolitan Museum of Art Bulletin (19),* 5, Fig. 2.

dayandığı görülmektedir. Söz konusu figürin parçalarının hem hareket hem de sıkıca himation içerisinde yer alan kolları nedeniyle Tanagra stili etkili olduğu düşünülmektedir. Fakat **K. 110** numaralı örneğin kıyafet kıvrımlarının daha sık aralıklarla olması nedeniyle **K. 114** numaralı figürin parçasına göre daha erken özellikler gösterdiği düşünülmektedir. İncelenen **K. 110** ve **K. 114** numaralı figürin parçalarıyla benzer örnekler; Priene[811], Myrina[812], Patara[813], Tanagra[814], Boeotia[815] ve Atina Ulusal Müzesi'nde[816] yer almaktadır. **K. 110** ve **K. 114** numaralı Tanagra stili etkili giyimli kadın figürini parçalarının korunan sol kolunun hareketi özellikle Sophokles tipi olarak adlandırılan gruba ait örneklere benzerdir. Fakat tipin sol kol hareketi daha sonra Tanagra stili etkileri taşıyan farklı buluntu merkezlerinden bulunan diğer kadın figürin tiplerinde de karşımıza çıkmaktadır. Tanagra ve Boeotia Bölgesi'nden bulunan ve sol kolun hareketiyle benzer nitelikler taşıyan kadın figürinlerinin MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygınlaştığı bilinmektedir. Batı Anadolu buluntu merkezlerinde ise hem Myrina'da hem de Patara'da aynı duruşun MÖ 1. yüzyılın örneklerine kadar üretilmeye devam ettiği gözlenmiştir[817].

Sadece parça olarak korunan **K. 111** ve **K. 112** numaralı Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figürini parçalarının dizlerinin alt kısmından itibaren kıyafet kıvrımları korunmuş diğer bölümleri kırık ve eksiktir. **K. 111** numaralı örnek, himation giyimli figürinin kıyafet kıvrımları bacakların hareketine göre şekillendirilmiştir. Sağ bacak önde ve sağına bir adım atar, sağ ayak kıyafet içerisinde sıyrılmaktadır. Sol bacak geride kıyafet içerisinde hareketsizdir. **K. 111** numaralı giyimli kadın figürini parçasıyla benzer özellikler gösteren örnekler; Tanagra[818], Boeotia[819] ve Madrid Arkeoloji Müzesi'nden[820] korunmaktadır. **K. 112** numaralı örnek de ise khiton her iki bacağı da örterek ayakların altına kadar dökülür, sağ ayak kıyafet içerisinde sıyrılır. Himation sağ ayağın üzerinden vücudun soluna yukarı doğru ilerler. **K. 112** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçalarıyla benzer özellikler gösteren figürinler; Priene[821], Myrina[822], Miletos[823],

[811] Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28.
[812] Mollard Besques, 1963a, Pl. 114, b- B 121, d- Myrina 1147.
[813] Işın, 2007, 137, Res. /Fig.11, K6.
[814] Heuzey, 1878, Pl. 23.
[815] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[816] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 20.
[817] Işın, 2007, 24, 137, Res. /Fig.11, K6; Mollard Besques, 1963a, 97, Pl. 114, b- B 121, d- Myrina 1147.
[818] Heuzey, 1878, Pl. 25; Pl. 28. 1.
[819] Besques, 1971, Pl. 12, c D 51.
[820] Laumonier, 1921, XXXVII.
[821] Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131.
[822] Baudat, 1953, Pl. IX, 22; Mollard Besques, 1963, Pl. 23, d- MYR 31; Heuzey, 1878, Pl. 23.

Pergamon[824], Amisos[825], Tanagra[826], Boeotia[827], Morgantina[828] ve Madrid Arkeoloji Müzesi'nde[829] görülmektedir. Tanagra stilindeki ayakta ve giyimli kadın figürinlerinin Kıta Yunanistan örneklerinde yoğunlukla alçak, dörtgen plaka kaide üzerinde yer aldığı gözlenmektedir. Batı Anadolu kentlerinde stilin erken evrelerine ait örneklerde söz konusu plaka kaideyle birlikte işlenen figürinler yer almaktadır. Daha sonra başta Myrina olmak üzere kaidesiz olarak üretilmeye başlanan Tanagra stili etkili kadın figürinlerinin Priene'de de örnekleri mevcuttur. **K. 111** ve **K. 112** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları bu kapsam içerisinde yer almaktadır.

K. 111 numaralı örneğin korunan kısımlarında kıyafete dair sadece khiton kıvrımları izlenebilmektedir. Olasılıkla himation dizlerin üzerinden vücudun üst gövdesine yer alıyor olmalıdır. **K. 112** numaralı figürin parçasında ise himationun sağ ayak bileğine kadar aşağı döküldüğü daha sonra vücudun soluna yöneldiği görülmektedir. Olasılıkla sol kol üzerinde ya da sol elle himationun ucu vücudun üst kısmında birleşiyor olmalıdır. **K. 112** numaralı örnekle sol bacağın hareketi khiton kıvrımları ve himationun yukarı doğru hareketiyle benzer formda bir örnek 1898 yılı kazıları sırasında Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunmuştur[830]. F. Rumscheid tarafından MÖ 200 yılına tarihlenen Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figürinin başı ve boynu dışında tamamı korunmuş durumdadır. **K. 112** numaralı örneğin Priene buluntusu TC 8590 envanter numaralı figürinler aynı tipolojiye ait olduğu söylemek korunma durumu nedeniyle oldukça zordur. Fakat sol bacağın hareketi ve kıyafet kıvrımların yapısı nedeniyle **K. 112** numaralı figürin parçası 19. yüzyıl kazıları sırasında bulunan TC 8590 numaralı figürinler çağdaş olmalıdır.

---

[823] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[824] Boehringer, E. Ve Krauss, F. (1937). *Das Temenos für den Herrscher*, Altertümer von Pergamon. Berlin: Druck und Verlang Walter de Gruyter, Tafel 53, b.
[825] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[826] Heuzey, 1878, Pl. 25; Pl. 26; Pl. 30, 1; Higgins, 1986, 124, Fig. 145.
[827] Besques, 1971, Pl. 11, e. D 50.
[828] Bell, 1981, Pl. 75, 360.
[829] Laumonier, 1921, XXXVII.
[830] Rumscheid, 2006, 450, Tafel 57, Kat. Nr. 131.

Fig. 2.28. Korunan Priene buluntusuna göre K. 112 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 57, Kat. Nr. 131).

Çalışmanın bu bölümünde ele alınan son buluntu **K. 113** numaralı Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının başı, boynu ve vücudunun sol kısmı kırık ve eksiktir. Sağ kol ve gövdenin bir bölümü dizlerinin altına kadar korunmuş. Khiton üzerine himation giyimlidir, figürin himationa sıkıca sarınmıştır. Sağ kolunu dirseğinden büktükten sonra elini sol göğsü üzerine uzatıp olasılıkla sol omzundan gelen mantonun kıvrımlarını tutar. Sağ bacak önde ve hareketlidir. Bacağının hareketi nedeniyle belinin sağ tarafa dışa taşkın, vücudunun sağından soluna doğru çapraz bant şeklinde kıvrımlar oluşmuştur. Arka yüzü kırık ve eksiktir. **K. 113** numaralı figürin parçasıyla benzer tipteki örnekler; Priene[831], Myrina[832], Miletos[833], Pergamon[834], Larisa[835], Troia[836], Delos[837], Amisos[838], Tanagra[839],

[831] Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131, Tafel 58, Kat. Nr. 134.
[832] Baudat, 1953, Pl. IX, 22; Pl. XIII, 30; Mollard Besques, 1963a, Pl. 115, a- S 3234.
[833] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[834] Kielau, 2009, 322, Taf. 38 A.
[835] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 12.
[836] Burr Thompson, 1963, XXXII, 152.
[837] Laumonier, 1956, Pl. 27, 273.
[838] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[839] Heuzey, 1878, Pl. 25; Pl. 30, 1; Herbert, K. (1959). Terracotta Figurines at Bowdoin College. *The Classical Journal (55),* 3, 104, Figure 9.

Boeotia[840], Attika[841] ve Akrokorinth'den[842] bulunmuştur. Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan tespit edilen günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan TC 8590 numaralı ayakta ve giyimli kadın figüriniyle **K. 113** numaralı figürin parçasının korunan alanları karşılaştırıldığında aynı kalıp üretimi olmasa da aynı tipolojiye ait olduğu tespit edilmiştir (**Fig. 2.29**).

Fig. 2.29. Korunan Priene buluntusuna göre K. 113 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 57, Kat. Nr. 131).

K. 113 numaralı giyimli kadın figürini parçasının sağ kolunun göğüslerinin altında yer alması ve kıyafetin sarılışı bakımından Tanagra ve Boeotia'dan bulunmuş[843], MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen örnekler oldukça benzer olduğu gözlenmiştir. Fakat Kıta Yunanistan'da söz konusu tarih aralığında üretilen kadın figürinlerinde himation kıvrımlarının ince ve sık aralıklara sahip olması **K. 113** numaralı figürinine göre daha erken özellikler taşıdığını göstermektedir. Priene buluntusu TC 8590 envanter numaralı Tanagra

[840] Besques, 1971, Pl. 12, b D 52.
[841] Higgins, 1967, 41, F.
[842] Stroud, R. S. (1965). The Sanctuary of Demeter and Kpre on Acrocorinth Preliminary Report I: 1961-1962. *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens (34),*1, Plate 8, b.
[843] Herbert, 1959, 104, Figure 9 (Tanagra); Besques, 1971, Pl. 12, b D 52, Besques, 1972, 15 (Boeotia).

stili etkili kadın figürini ise F. Rumscheid tarafından MÖ 200 yılına tarihlenmektedir. **K. 113** numaralı figürin parçasıyla karşılaştırıldığında -TC 8590 numaralı figürinin- himation kıvrımlarının daha sık aralıklara sahip olduğu gözlenmektedir. **K. 113** numaralı figürin parçasında ise kıvrım bantları sayılabilir düzeyde azalmış ve himationun şeffaflaştığı gözlenmiştir. MÖ 138-137 yıllarına tarihlenen Delos buluntusu Dioskurides- Kleopatra heykel grubundaki pudicitia tipinde olan Kleopatra mermer yontusunda gözlemlenen şeffaf himation **K. 113** numaralı örnekte de görülmektedir. Bu bağlamda, **K. 113** numaralı örneğin Tanagra stilinin MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine ait bir tipolojide fakat Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında incelenen figürinlerden Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figürini parçalarının MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısından MÖ 100 yılına kadar üretildiği tespit edilmiştir. Stilin ilk evresine ait özellikler gösteren beş örnek çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. İkinci evre, MÖ 200-150 yıllarıdır. Söz konusu dönem içerisine tarihlenen figürinler ise yoğunluğu oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen figürin parçalarının etütlük nitelikte olmasına rağmen alt tiplerde farklı varyasyonlara sahip oldukları gözlenmektedir. Myrina kentinin figürinleriyle olan tipolojik ve stilistik benzerlikleri Priene ve Myrina'nın dönem içerisinde etkileşim içerisinde olduğu göstermektedir. Tanagra stilinin Hellenistik Dönem'de figürin üretimi yapan diğer kentlerde de gözlemlendiği buluntuların yoğunluğuyla açıklanmaktadır. Priene'nin ise stil özelliklerini birebir kopyaladığı örneklerin dışında yerel unsurlarla birlikte işlenen tipler de karşımıza çıkmaktadır. Priene'de yapılan çalışmalarda figürin üretimine dair somut kanıtlar henüz saptanamasa da incelenen örneklerin Myrina başta olmak üzere diğer buluntu merkezleriyle karşılaştırılması sonucunda Priene'nin yerel atölyelerine ait olduğu düşünülmektedir. 19. yüzyıl kazıları sırasında açığa çıkarılan ve metin içerisinde aynı kalıp üretimi olduğunu tespit ettiğimiz örneklerin Demeter ve Kore kutsal alanından bulunması söz konusu figürin tiplerinin Demeter kültüyle olan bağlantısını açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan buluntuların kontekstleri bilinmese de söz konusu örneklerin özellikle Demeter ve Kore kutsal alanı buluntularıyla paralellik göstermesi ve toplu olarak aynı alandan bulunmaları birlikte düşünüldüğünde, figürin parçalarının bothros buluntusu olma ihtimalini güçlendirmektedir. Tanagra ve Myrina nekropollerinde mezar içerisinde saptanan Tanagra stilindeki giyimli kadınların da Demeter ve Kore kültüyle olan ilişkisi tekrar değerlendirilmelidir.

2.1.5.2. Mousa Tipleri Kadın Figürini Parçaları

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında değerlendirilen figürin parçalarından yedi örneğin az oranda olmasına rağmen Hellenistik Dönem'de yaygın olarak üretilen Mousa tiplerine ait örnekler olduğu düşünülmektedir (**K. 115- K. 121**). İncelenen örnekler ayakta ve giyimli (**K. 115-K. 117**), oturan ve giyimli (**K. 118- K. 121**) Mousa figürini parçaları olarak iki grup içerisinde değerlendirilmiştir. Söz konusu figürin parçalarında Mousalar'ın belirleyici atribütlerinin korunmaması nedeniyle başta figürin olmak üzere, heykeller, kabartmalar ve vazo resimlerine yansıyan özellikleri göz önüne alınarak tipolojik saptamalar yapılmıştır. Geç Hellenistik Dönem'de özellikle giyimli kadın figürinlerinin de Mousalara benzer hareket ve duruşta işlenmesi figürin parçalarının kime ait olduğunu tespit etmemizi zorlaştırmaktadır.

Mousalar, Antik Dönem sanatı içerisinde seramikler üzerinde başlayan betimlemelerde daha sonra heykel, figürin, adak kabartmaları, sikkeler, gemma tasvirlerinde ve lahitlerde sıklıkla tercih edilen figürler olarak karşımıza çıkmaktadır[844]. Mitolojide, Zeus ve Mnemosyne'nin kızları olarak aktarılan[845], önceleri üç daha sonra ise dokuz farklı alanın temsilini oluşturan soyut kavramların kişileştirilmesidir[846]. Antik Dönem'de ilham perileri olarak görülmekte ve bu nedenle şairlerin aktarımlarında isimleri sıklıkla geçmektedir. Hesiodos, Theogonia'sında Mousalara övgüyle başlar[847]. Homeros, "*Anlat bize tanrıça; Akhilleus'un uğursuz nefretini...*" diyerek başladığı dizelerinde Mousalardan birine seslendiği düşünülür[848]. Herodotos'un eserinin her bir bölümü bir Mousa'nın ismini taşımaktadır[849]. Hesiodos, Mousaların, tanrılara ve insanlara sesleriyle mutluluk verdiklerini, hangi kralın yanında olurlarsa ona başarı sağladıklarını ve ölümlülere Apollon'la birlikte yetenek bahşettiklerini aktarmaktadır[850]. Olympos tanrılarından önce var oldukları aktarımlardan anlaşılmaktadır. Fakat daha sonra Apollon'la birlikte aynı ikonografi içerisinde değerlendirilmişlerdir. Mousalar herhangi bir mitolojinin birincil kahramanı olarak karşımıza çıkmasalar da pek çok mitolojide isimlerine rastlamak

[844] LIMC, 1994, VII-1, 994-1057. LIMC, 1994, VII-2, 716-755.
[845] Encylopedia of World Mythology, 2009, 722; Roman, L. ve Roman, M. (2010). *Encyclopedia of Greek and Roman Mythology.* Facts on File, 336; Grimal, P. (1986). *The Dictionary of Classical Mythology*. Oxford: Blackwell Publishing, 281-282.
[846] Grimal, 1986, 282.
[847] Hes. Th. 5-10.
[848] Hom. II. 1.1; Hom. Il. Homeros, Ilyada, Çev. Erhat, A, Kadir, A.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
[849] Hdt. I-9; Klio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsikhore, Erato, Polymnia, Urania, Kalliope.
[850] Hes. Th. 10-115.

mümkündür. Müziği, şiiri, tarihi, tragedyayı, komediyi, dansı ve astronomiyi temsil ettikleri için Arkaik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönem sonuna kadar farklı sanat eserlerine konu olmuşlardır.

Seramikler üzerinde tasvir edilen Mousa figürlerinin en erken örnekleri MÖ 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Sophilos imzalı siyah figür tekniğindeki dinos[851] ve çömlekçi Ergotimos'la ressam Kleitias'in imzasını taşıyan François Vazosu'dur[852]. Her iki örnekte de Peleus ve Thetis'in düğün merasimi içerisinde yer alan geçit törenine ait bir sahnede karşımıza çıkan Mousa figürlerinin atribütleri belirtilmediği için tanımlamak zordur. Fakat söz konusu eserlerin üzerine figürinlerin isimlerinin yer alıyor olması Mousalar'ın seramikler üzerindeki erken örneklerine dair veri elde etmemizi sağlamıştır. MÖ 5. yüzyıl içerisinde ise seramikler üzerinde genellikle Apollon'la birlikte tasvir edilen ellerinde taşıdıkları lyra ve kitharalarla birlikte işlenen kadın figürler Mousa olarak tanımlanmıştır.

Plastik sanatta Mousa tasvirlerini en erken tanımlayabildiğimiz buluntu, 1864 yılında Thasos'da bulunmuş mermer adak kabartmasıdır[853]. Eserin merkezinde yer alan niş sahneyi ikiye bölmektedir. Hermes'in Apollon'u taçlandırdığı görülmektedir ve kabartmanın sol kenarında ise birbirini takip eden profilden betimlenmiş üç giyimli kadın figürini yer alır. Herhangi bir atribütleri olmadığı için Nymphler ya da Mousalar olarak tanımlanmaktadırlar. Fakat Apollon'un kabartmadaki rolü düşünüldüğünde söz konusu kadın figürlerin Mousa olması gerekmektedir. Mousaların betimlendiği bir diğer kabartma Praksiteles'in eserlerinden biri olduğu düşünülen Mantineia Kaidesi'dir[854]. MÖ 330-320 yıllarına tarihlenen kabartmanın korunan alanlarında Apollon'la Marsyas'ın müzik yarışması sahnesi ve Mousa figürleri yer almaktadır[855]. Söz konusu eser Mousalar'ın plastik sanatta atribütleriyle birlikte işlendiği -şu ana kadar- bilinen ilk eserdir. Ayrıca eser, Hellenistik Dönem içerisinde başta Tanagra stili olmak üzere Mousalar'ın kıyafet detayları ve hareket stillinin pişmiş toprak figürinlere yansıması açısından önemlidir.

---

[851] Isler Kerenyi, C. (1997). Dionysos im Götterzug bei Sophilos und bei Kleitias: Dionysische Ikonographie VI. *Antike Kunts, (40),* 2, 70-78

[852] Iozzo, M. (2013). The François Vase: Notes on Technical Aspects and Function, Shapiro, H. A. – Iozzo, M. – Lezzi-Hafter, A. (editörler.), *The François Vase: New Perspectives. Papers of the International Symposium* içinde (53-65). İsviçre: Akanthus Verlag für Archäologie, 54.

[853]Shultz, E. ve Pryor, G. (1979). *Greek Art of the Aegean Islands An Exhibition*. New York: The Metropolitan Museum, 215-217.

[854] Paus. VIII. 9. 1

[855] Kosmopoulou, A. (2003). *The Iconography of Sculptured Statue Bases in the Archaic and Classical Periods*, Madison: University of Wisconsin Press, 147-149.

Hellenistik Dönem'de Mousa tasvirlerinin yansımalarının kaynak noktalarından biri olarak görülen ve Priene buluntusu Mousa figürinleriyle de doğrudan bağlantılı önemli başka bir kabartma ise Prieneli Apollonios oğlu Arkhelaos[856] tarafından yapılan Homer'in tanrılaştırılmasının konu alındığı buluntudur. Adak kabartması, 17. yüzyılda Roma yakınlarında Bovillae'da bulunmuş ve günümüzde British Museum'da korunmaktadır. Sanatçıya ait yazıtın korunmuş olması, yansıtılan ikonografi ve adak kabartmasının materyalinin Anadolu ve Ege kıyılarına ait özellikler taşıması söz konusu dönem içerisinde buluntuya olan ilgiyi artırmıştır[857]. Arkhelaos Kabartması'nın bulunduğu dönemden günümüze kadar pek çok çalışmanın konusunu oluşturduğu bilinmektedir. Adak stelinin tarihlenmesi konusunda iki farklı görüş üzerinde durulmuştur. Yazıtın ve figürlerin stil özellikleri bakımından MÖ 160-140 yıllarına tarihlenmesi gerektiğini önerilen ilk görüştür[858]. İkinci görüş ise Homeros'un arkasında duran figürlerin 4. Ptolemaios ve Arsinoe'ye ait portreler olduğunu düşünenlerdir ve araştırmacılar bu bağlamda kabartmayı MÖ 222-205 yıllarına tarihlemektedir[859]. Bu çalışma kapsamında Arkhelaos Kabartması'nın ikonografik ya da stilistik değerlendirilmesi üzerinde durulmayacak sadece Priene kökenli bir sanatçı tarafından üretildiği bilinen kabartmanın kentteki diğer buluntularla birlikte figürinlere yansıması değerlendirilecektir. Tez çalışması kapsamında ele alınan örneklerde, Arkhelaos kabartmasındaki Mousa tasvirleriyle benzer kıyafet, hareket, duruş ve stil özellikleri tespit edilmiştir. Kentte Mousalara ilişkin bir başka buluntu ise Priene Athena Polias Tapınağı'nın sunağında yer alan oturan Mousa ve Apollon Kitharados'un işlendiği kabartmalardır[860]. Priene buluntusu, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 3280 envanter numaralı oturan Urania tipinde Mousa heykeliyle, bu çalışma kapsamında değerlendirilen oturan Mousa tipi figürin parçalarının işlenişi oldukça benzerdir. Ayrıca Priene'de Mousaların işlendiği heykeller konut alanlarından da tespit edilmiştir[861]. Bu bağlamda, çalışma kapsamında incelenen pişmiş toprak figürinler ve kentte daha önceki çalışmalara bulunan/yayınlanan figürinler, kabartma ve heykellerin yansımalarını oluşturduğu açıktır.

[856] **ΑΡΧΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΙΗΝΕΥΣ**
[857] Watzinger, C. (1903). *Das Relief des Archelaos von Priene*, Berlin, 1; Elderkin, G. W. (1936). The Deification of Homer by Archelaos, *American Journal of Archaeology 40* (4), 490.
[858] Özgan, R. (2020). *Hellenistik Devir Heykeltraşlığı IV.* Aydın, 52.
[859] Smith, R. R. R. (2013). *Hellenistik Heykel*. (Çev. Yıldırım, A., Y.) İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 191.
[860] Carter, J. C. (1983). *The Sculpture of the Sanctuary of Athena Polias at Priene*. London: The Society of Antiquaries of London, 202-209; Cat. 68- 71. Plate V, b (Apollon Kitharodos), Plate XXX, a, b, c (Urania)
[861] Carter, 1983, Plate XXXI, a, b.

Değerlendirilen figürin parçaları başta Priene figürinleri, kabartmaları ve heykelleri olmak üzere daha sonra farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen örneklerle karşılaştırılacaktır.

Çalışma kapsamında değerlendirilen ilk Mousa tipi giyimli kadın figürini parçası (**K. 115**), boynunun alt kısmından beline kadar korunmuş, baş, boyun, sağ kol, belin alt kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation vücudun arkasından önce sağ koltuk altından sağ göğse uzanır, sağ göğsünü açıkta bırakır, diyagonal olarak sol omza uzanır ve sol kola dolanır. Himation içerisindeki sol kol vücuduna paralel yana açılır, dirsekten bükülür ve öne uzanır. Sol kolun alt kısmında dörtgen formlu plasterin bir bölümü korunmaktadır. Arka yüz işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir. Söz konusu figürin parçasının Mousa tipi giyimli kadınlar grubunda değerlendirilmesinin nedeni sol kolun dayandığı plasterdir. Söz konusu hareket Hellenistik Dönem'de kadın figürinlerinde ve Aphrodite tiplerinde de karşımıza çıkmaktadır. Fakat Aphrodite figürinlerinde genellikle bir göğsün açıkta bırakıldığı, üst gövdede sadece khiton giyimli olduğu görülmektedir. **K. 115** numaralı örneğin korunma durumu nedeniyle Mousalara ait herhangi bir atribütün olmaması tanımlama yapmamızı zorlaştırsa da hem Arkhelaos kabartmasındaki Mousa Erato'nun kıyafet detayları ve duruşuyla olan benzerliği hem de Priene[862], Myrina[863], Patara[864] ve Eretria'dan[865] bulunan benzer tipteki pişmiş topraklarla birlikte değerlendirildiğinde, Mousa tipinde bir kadın figürine ait bir parça ya da Mousa figürini parçası olduğu açıktır. **K. 115** numaralı figürin parçasıyla khiton ve himatinonun sarılışı, himationun bir göğsü açıkta bırakması ve sol kolun plastere dayalı olmasıyla benzer özellikler gösteren Mousa heykeli günümüzde Ödemiş Müzesi'nde korunmakta olan 710 envanter numaralı Roma İmparatorluk Dönemi kopya eserlerinden biridir[866]. Geç Hellenistik Dönem'e ait özellikler taşıyan heykel, **K. 115** numaralı figürin parçasıyla kıyafet kıvrımlarının yapısı ve sol kolun hareketiyle benzerlikler taşımaktadır. Benzer başka bir heykel ise 1729 yılında Roma yakınlarında yer alan Villa Julii Aspri'de bulunmuş, günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunmakta olan Sk 218 envanter numaralı Mousa Euterpe heykelidir[867]. MS 140-150 yıllarına tarihlenen kopya heykelin orijinali Hellenistik Dönem'de yapılmış olmalıdır. **K. 115** numaralı figürin parçasıyla khiton ve himationun sarılışı ve sol kolun

[862] Winter, 1903, II, 84, 4.
[863] Mollard Besques, 1963a, Pl. 122, e- S 3216.
[864] Işın, 2007, K. 2, Res. 7.
[865] LIMC, 1994, VII-2, 1994, 719, Mousa 222.
[866] https://arachne.dainst.org/entity/1068128?fl=20 Erişim tarihi: 25.05.2023
[867] https://arachne.dainst.org/entity/1120971 Erişim tarihi: 25.05.2023

plastere dayalı olması oldukça benzerdir. Dirseğiyle plaster üzerine koyduğu sol elinin bilek kısmında himationun kıvrımları kaideye doğru dökülmektedir. Olasılıkla **K. 115** numaralı figürin parçasının da tamamı korunmuş durumda olsaydı himation kıvrımları sol el bileğinden aşağı dökülüyor olmalıydı.

Mousa tipinde ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının boynundan plasterin korunan kısmının ölçülebilen yüksekliği 6,7 cm'dir. Yüksek Hellenistik Dönem'de figürinlerin boyutlarının uzadığı, hareketli bir yapıda işlendiği, kıyafet kıvrımlarının kalın ve sık bir forma sahip olduğu bilinmektedir. Ayrıca **K. 115** numaralı figürin parçasının korunmayan sağ kolunun ayrı kalıplandığı ve olasılıkla hareketli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, **K. 115** numaralı Mousa tipinde ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmesi önerilmektedir.

K. 115 Arkhelaos, Erato Ödemiş Müzesi,710 Berlin, Sk 218

Fig. 2.30. K. 115 numaralı figürin parçaları ve Mousa tipilerinin karşılaştırılması.

Çalışma kapsamında değerlendirilen diğer Mousa tipi ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının (**K. 116)**, belinin üst kısmından ayaklara kadar olan bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Peplos giyimli, altta elbise ince kıvrımlar halinde aşağı dökülür, üstte vücudun sağından olasılıkla sol kola uzanır. Sol elinde olasılıkla komedi maskı tutmaktadır. Arka yüz kırık ve eksiktir**. K. 116** numaralı figürin parçasının sol eliyle tuttuğu komedi maskı oldukça aşınmış olmasına rağmen tanımlanabilmiştir. Bu nedenle Mousa tipi etkili bir kadın figürinine ait ya da Mousalardan birinin temsili olduğu düşünülmektedir. Fakat korunma durumu nedeniyle net bir görüş sunmak oldukça zordur. Hellenistik Dönem'de özellikle Tanagra stilindeki giyimli kadın figürinlerinde de gözlenen

mask taşıyan figürinler yer almaktadır. Bunun yanı sıra hem heykellerde hem de kabartmalarda elinde komedi maskı taşıyan örnekler Thalia, trajedi maskı taşıyan figürler ise Melpomene olarak tanımlanmıştır. Her iki Mousa tipinin de plastik sanattaki tasvirlerinin ayakta ve oturan şekilde işlendiği bilinmektedir. **K. 116** numaralı örnekle sol elinde taşıdığı maskla benzerlikler gösteren figürin Tanagra'dan bulunmuştur[868]. MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Tanagra stilinde ayakta ve giyimli işlenen kadın figürini[869] **K. 116** numaralı figürin parçasına göre kıyafet kıvrımları bakımından erken özellikler göstermektedir. Priene Demeter ve Kore kutsal alanı kazıları sırasında bothrostan bulunan giyimli bir kadın figürinin kıyafet kıvrımları **K. 116** numaralı figürin parçasıyla benzerdir. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen figürin MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir[870]. Söz konusu figürinler **K. 116** numaralı giyimli kadın figürini parçasının kıvrım formunun aynı stil özellikleri göstermesi çalışma kapsamında değerlendirilen figürinle Priene buluntusu, Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan TC 8591 envanter numaralı kadın figürini olasılıkla çağdaştır.

Ayakta ve giyimli Mousa tipinde kadın figürinleri grubunun son örneği **K. 117** numaralı figürin parçasıdır. Figürin parçasının, kıyafet içerisinde yer alan sol bacağı, kıyafet kıvrımları ve vücudun solunda yer alan kaya kütlesi korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol bacak kıyafet içerisinde bir adım önde ve hareketli, kıyafet kıvrımları sol ayağın üzerinden sıyrılır. Sol ayakta yüksek tabanlı sandaletle birlikte işlenmiştir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 117** numaralı figürinin korunan kısımların sol bacağın yanında yer alan kaya nedeniyle Mousa tipinde olduğu düşünülmektedir. Mousaların doğayla olan ilişkisi, mitolojide anlatılan Helikon Dağı üzerinde yaşamaları, oturan pişmiş toprak figürin ve heykellerin kaya üzerinde yer alıyor olması ve Arkhelaos kabartmasında olduğu gibi plastik sanata yansıyan tasvirlerinde kayalık alanlarda işlenmesi nedeniyle bu grup içerisinde değerlendirilmiştir. Priene'de 19. yüzyılda gerçekleştirilen çalışmalarda otuz üç numaralı konut alanı içerisinden **K. 117** numaralı figürin parçasıyla aynı tipte bir başka örnek bulunmuştur. Günümüzde eserin orijinalinin kayıp olması nedeniyle ulaşabildiğimiz çizimden anlaşıldığı üzere sağ göğüs altından kaideye kadar korunmuş, baş ve gövdenin üst kısmı kırık ve eksiktir. 19. yüzyıl kazıları sırasında tespit edilen figürinler üzerine çalışan F. Rumscheid, yayınlanan örnekler arasında yer alan söz konusu buluntunun o dönem

[868] Heuzey, 1878, 1; Horn, R. (1931). *Stehende Weibliche Gewandstatuen in der Hellenistischen Plastik*. Münih: Bruckmann, Tafel 12, 3.
[869] Horn, 1931, 46.
[870] Rumscheid 2006, 452-453, Tafel 60, Kat. Nr. 137/138.

içerisinde tespit edilen en büyük boyutlu figürlerden biri olduğunu aktarmaktadır[871]. Korunan yüksekliği 27 cm olan figürin parçasının olasılıkla tamamı korunmuş olsaydı 40-45 cm yükseklikte olmalıydı. **K. 117** numaralı figürin parçasının ise sadece sol bacağı dizinin alt kısmından tabana kadar korunmuş olmasına rağmen 7,9 cm yüksekliğe sahip olduğu görülmektedir. İki figürin parçası birbirinden ayıran tek özellik 19. yüzyıl kazıları sırasında tespit edilen figürinin dairesel ve yüksek formlu kaideye sahip olmasıdır. Elimizdeki görsel materyalin eserin kayıp olması nedeniyle yetersiz durumda olması her iki figürinin aynı kalıp üretimi olduğunu söylememizi zorlaştırmaktadır. Fakat yine de kaidenin kalıptan çıkarıldıktan sonra eklenmiş olması bir başka düşüncemizdir. F. Rumscheid aynı tipolojide ve boyutlarda başka bir figürin parçasının bulunmadığını aktarmakta fakat bu bilgi **K. 117** numaralı örnekle güncellenmiştir. **K. 117** numaralı figürin parçasının korunma durumu nedeniyle tarihleyici unsurları oldukça sınırlıdır. Fakat korunan kıyafet kıvrımları ve örneğin büyük boyutlu olması, teknik detayların incelikle işlenmesi ve aynı tipolojideki Priene buluntusu Mousa figürinin buluntu konteksti değerlendirildiğinde Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği düşünülmekte ve MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmesi önerilmektedir.

Fig. 2.31. K. 117 numaralı figürin parçası tamamlama önerisi.

[871] Rumscheid, 2006, 440,236.

Oturan Mousa tipi kadın figürin tipleri kapsamında dört örnek değerlendirilmektedir (**K. 118- K. 121**). Söz konusu örneklerin bu gruplandırma içerisinde değerlendirilmesinin nedeni Athena Polias Tapınağı kazıları sırasında sunağa ait kabartmalardan birinin söz konusu figürinlerle olan tipolojik benzerliğidir. Hellenistik Dönem'e tarihlenen kadın figürinlerinde oturan örneklerin; Tanagra stili etkili kadın figürinleri, Kybele tipleri, Aphrodite tipleri ve Tykhe figürinlerinde karşımıza çıkmaktadır. **K. 118**-**K. 121** numaralı figürin parçalarının korunma durumu nedeniyle hangi grup içerisine dahil olduğunu belirlemek zordur. Fakat oturan Kybele figürinlerinin hem Priene'de hem de Batı Anadolu buluntu merkezleri başta olmak üzere diğer buluntu merkezlerinde de tahtla birlikte işlendiği gözlenmektedir. Bu nedenle, grup içerisinde değerlendirilen örnekler Kybele figürinlerine ait değildir. MÖ 300- 275 yıllarına tarihlenen Lysippos'un öğrencisi Eutykhides tarafından yapılan günümüzde Antiokheia Tykhe'si olarak bilinen heykelin orijinali bilinmese de pek çok kopyası mevcuttur[872]. Tykhe, oturan Mousalar tasvirlerinde olduğu gibi kayalık bir alanın üzerinde yer alır, bu özelliğiyle pek çok Mousa tipiyle benzerdir. Mousa örneklerinden ayrılan özellikleri ise Orentes Irmağı'nın kişileştirilmesi üzerine basıyor olması, elinde tuttuğu başak demeti ve başındaki sur tacıdır. Söz konusu atribütler tez çalışması kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının hiçbirinde korunmamıştır. Fakat Priene kentinde Tykhe'ye ilişkin buluntuları Hadrian Dönemi'nde görmekteyiz[873], Hellenistik Dönem'de kentte Tykhe'ye ilişkin herhangi bir verinin bulunmamış olması, **K. 118- K. 121** numaralı figürin parçalarının Antiokheia Tykhesi'nin pişmiş toprak kopyaları olmadığını göstermektedir. Tanagra stili etkili kadın tiplerinde oturan örneklerin tıpkı Mousalar gibi kayalık üzerinde, ellerinde rulo, tablet, mask veya müzik aleti taşıdıkları bilinmektedir. Fakat çalışma kapsamında değerlendirilen dört örneğinde stil özelliklerinde Tanagra etkisi görülmemektedir. Günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunmakta olan Priene Athena Polias Tapınağı sunak kabartmalarından birini oluşturan Urania'yla[874] olan duruş ve stil benzerlikleri nedeniyle **K. 118** – **K. 121** numaralı figürin parçalarının Urania heykelinin pişmiş toprak kopyaları olduğu düşünülmektedir (**Fig. 2.32**).

[872] Özgan, 2016, 34-38.
[873] https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coin/68519 Erişim tarihi: 28.05.2023
[874] Carter, 1983, Plate XXIX, a-b.

Fig. 2.32. Priene Urania kabartması ve K. 118-K. 121 numaralı figürin parçaları.

K. 118- **K. 121** numaralı oturan Mousa tipi kadın figürini parçalarıyla benzer özellikler gösteren figürinler; Myrina[875], Pergamon[876], Delos[877], Amisos[878], Tanagra[879], Boeotia[880], Kyrenaika[881], Madrid Arkeoloji Müzesi[882], Taranto[883], Napoli Ulusal Arkeoloji

[875] Reinach, S. (1888). Inedited Terracottas from Myrina, in the Museum Constantinople. *The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts 4*, (4), Vol IV, Plates XVI-XV; Mollard Besques, 1963a, PL. 107, a, e, f; PL. 133, a, c, d.
[876] Töpperwein, 1976, Tafel 27, 175, 176.
[877] Laumonier, 1956, Pl. 68, 679; Pl. 69, 685,686.
[878] Mollard, 1971, PL. 101, b- D 456.
[879] Heuzey, 1878, Pl. 22, 1; Berliner Museum Kataloğu, 1878, Tafel 1; Tafel 2; Walters, H. B. (1903). *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum*, London, Plate XXIX; Mollard Besques, 1963, Pl. XVIII, 3; Higgins, 1986, 70; Burn-Higgins, 2001, Plate 17, 2095.
[880] Besques 1971, PL. 31, a, b, c.

Müzesi[884], Sicilya[885] ve Morgantina'dan[886] bulunmuştur. Pişmiş toprak örneklerin dışında Priene kenti yakınlarında Magnesia ad Maeandrum[887], Miletos[888] ve Pergamon'dan[889] Hellenistik Dönem'e tarihlenen mermer oturan Mousa heykelleri bulunmuştur. Söz konusu mermer yontuların stil özellikleri hem Athena Polias Tapınağı'nda bulanan kabartmayla hem de **K. 118, K. 119** ve **K. 120** numaralı figürin parçalarıyla benzerdir. **K. 118** ve **K. 119** numaralı figürin parçalarının sadece kıyafet kıvrımları ve sağ bacağın dizden alt kısmı bileklere kadar korunmuş olmasına rağmen yükseklikleri 10, 4 ve 8,1 cm'dir. Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında değerlendirilen figürinler arasında tamamı korunmuş durumda olsaydı en büyük iki örnek olacağı açıktır. Söz konusu figürin parçalarının kıvrım formları ve boyutları dikkate alındığında, Pergamon ve Delos'dan bulunmuş aynı tipteki örneklerle olan benzerlikleri gözlenmekte ve olasılıkla aynı dönem üretimi olmalıdır[890]. **K. 120** numaralı oturan Mousa figürini parçasının ise bacakların bitişik işlenmesi, bacaklar üzerinde yer alan khitonun şeffaflaşması, himationun ince, sık ve çok parçalı olarak işlenmesi ve boyutlardaki küçülme dikkate alındığında **K. 118** ve **K. 119** numaralı aynı tipteki örneklere göre daha geç özellikler göstermektedir[891]. **K. 121** numaralı figürin parçasının ise korunma durumu incelenen diğer örneklere göre daha azdır. Bu nedenle tarihlemek için yeterli veriye ulaşılmamış fakat teknik özellikleri Hellenistik Dönem'e ait olduğu göstermektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen Mousa tipi giyimli kadın figürini parçalarının buluntu konteksti bilinmemektedir. Fakat benzer tipolojik özellikler gösteren pişmiş toprak Mousa figürinlerinin konut, nekropol ve kutsal alanlardan tespit edildiği gözlenmektedir. Arkaik Dönem'den itibaren Mousa tasvirlerinde düğün alayı gibi eğlence ve mutluluğu paylaşıldığı sahneler içerisinde yer alıyor olması, Klasik ve Hellenistik Dönem'de Apollon'la birlikte aynı ikonografi içerisinde sanatın dallarına ilişkin kişileştirmeler olarak

---

[881] Heuzey, 1878, Pl. 44, 1; Pl. 45,1.
[882] Laumonier, 1921, LXXVI, 1,2.
[883] Levi, 1926, 49, Fig. 47-48.
[884] Levi, 1926, 153, Fig. 118.
[885] Kekule, 1884, XXVIII.
[886] Bell, 1981, No. 447.
[887] Kökdemir, G. (2018). Yeni Değerlendirmeler Işığında Menderes Magnesiası Kuruluş Mitosu (Ktisis) ve Lukippos (Ktistes) Heykeli. *TÜBA-AR 23*, 172, Resim 18.
[888] Mendel, G. (1912). *Musées Impériaux Ottomans. Catalogue des sculptures grecques, romaines et byzantines I*, Istanbul, 327, Nr. 120.
[889] Winter 1908, 1, 82-83.
[890] Töpperwein 1976, Taf. 27, 175, 176; Laumonier, 1956, Pl. 68, 679; Pl. 69, 685,686.
[891] **K. 121** numaralı figürin parçasının ise korunma durumu incelenen diğer örneklere göre daha azdır. Bu nedenle tarihlemek için yeterli veriye ulaşılmamış fakat teknik özellikleri Hellenistik Dönem'e ait olduğu göstermektedir.

karşımıza çıkmaları, Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise sıklıkla lahitler üzerindeki betimlerde tercih edilmeleri, Mousalar'ın diğer tanrı, tanrıça ya da kültlerle ilişkili varlıkların koruyuculuk anlamının dışında dönem insanın gündelik yaşantısına ilişkin anlamlar yüklediği simgeler olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu nedenle farklı buluntu kontekstlerinde karşımıza çıkmaktadırlar. Özellikle Hellenistik Dönem'de hem figürin hem de plastik sanatlarda yoğun olarak tercih edilmişlerdir. Bu durumunun nedenin Hellenistik Dönem'de sosyal sınıfın düşünce sisteminin değişmesi ve bunun sanata olan yansımaları olduğu düşünülmektedir.

2.1.5.3. Rahibe Tipleri

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 122** ve **123** numaralı iki kadın figürini bu bölümde ele alınmıştır. 19. yüzyıldaki Priene Demeter ve Kore kutsal alanı kazıları sırasında tapınağın kuzeydoğu girişinde bulunan, kaidesiyle birlikte korunmuş rahibe heykeliyle olan stil benzerlikleri nedeniyle eserler bu başlık altında incelenmiştir. **K. 122** ve **K. 123** numaralı figürin parçalarıyla kıyafet ve sol kolun işlenişiyle Priene'den bulunan iki mermer yontuyla benzerdir. Bunlardan ilkinde Demeter ve Kore kutsal alanın kuzeydoğu girişinde iki farklı rahibeye ait heykel kaidesi bulunmuştur. Bu parçalardan sadece kaide kısmı korunan örneğin bronz olduğu ve bu nedenle eritildiği düşünülmektedir[892]. Korunan kaidedeki yazıtta "*Euthydemos'un kızı, Eupolis'in karısı, Demeter ve Kore rahibesi Timonassa"* ifadesi yer almaktadır[893]. Harf karakterlerinin incelenmesiyle MÖ 4- 3. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir[894]. Diğer heykel, kaidesindeki yazıtıyla birlikte ele geçmiştir. 1906 yılında, F. Hiller von Gaertringen tarafından "*Hipposthenes'in kızı, Eukritos'un karısı, Demeter ve Kore rahibesi Nikeso*" olarak yazıtın çevirisi yapılmıştır[895]. Bu nedenle uzun yıllar boyunca heykel, Rahibe Nikeso olarak literatürde yerini almıştır[896]. Fakat son çalışmalar ışığında yazıtın tekrar incelenmesiyle rahibenin adının *Hègèsô* olması gerektiği

[892] Wiegand and Schrader 1904, 150.
[893] Wiegand ve Schrader, 1904, 149; Hiller von Gaertringen, 1906, 133 Nr. 172; Rumscheid, 2000, 151.
[894] Hiller von Gaertringen, 1906, 133 Nr. 173.
[895] Yazıtta hem babasının hem de eşinin isimlerinin belirtilmesi, heykelin dikilmesinden bu iki erkek akrabanın maddi olarak sorumlu olabileceğini düşündürmektedir.
[896] Horn 1931, 24-26, Tafel 8.1; Eule, J. (2001). *Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien Weibliche Gewandstatuen in ihren antiken Kontext*. İstanbul: TASK Vakfı Yayınları, 43-44;103-106; Dillon, 2012, 271; Eckhardt, A. (2012). *Participating in Public: Female Patronage and Economic Prominence at Hellenistic Priene*. Master of Arts Theses, Washington University, Department of Art History and Archaology, Washington, 35-38; Schipporeit, S. T. (2014). Griechische Votivterrakotten. Meyer, M., ve Klimburg Salter, D., (Editörler). *Visualisierungen von Kult* içinde (320-356). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 333.

sonucuna ulaşılmıştır[897]. Rahibe Hegeso'ya ait heykelin kaidesi dörtgen formlu, yüksek ve profilidir. Kaide üzerinde yer alan yazıtın harf karakteri referans alınarak önerilen tarih MÖ 3. yüzyılın ilk yarısıdır[898]. Heykelin başı ve boynu kırıktır fakat diğer bölümleri tamamen korunmuştur. Ayakta, khiton üzerine himation giyimlidir. Boynun iki yanından omuzlara dökülen saçlar Arkaik Dönem'deki Kore heykellerini anımsatmaktadır. F. Rumscheid, Hegeso heykelinin giyiminin sıradan kadınlarda ayrılmadığını aktarsa da[899] S. Dillon, heykelde kıvrımların işlenişinin ince bir dokuya sahip olduğunu himationun ipek gibi önemli bir kumaşı temsil ettiğini ve rahibelere özgü bir kıyafet olduğunu önermektedir[900]. Khiton kıvrımlarının vücudu saran himationun altından görülebilir olması bu düşünceyi desteklemektedir. Ayrıca yazıttan net bir biçimde tanımlandığı üzere rahibe olan Hegeso'nun sosyal statüsü nedeniyle özel bir kumaştan yapılmış ritüel kostümüyle işlenmesi de olasıdır. Kırık olan sol kolun pişmiş toprak örneklerde Demeter ve Kore kutsal alanlarında bulunan Hydrophoros tipinde olduğu gibi başı üzerinde hydria taşıdığı önerilen hipotezlerden biridir[901]. Bir başka görüş ise bu çalışma kapsamında incelenen Demeter figürinlerinde de olduğu gibi meşale taşıyor olmasıdır[902].

K. 122 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası boynun alt kısmından dizlere kadar korunmuş, baş, boyun, sağ kol, sol el ve dizlerden itibaren bacakların alt kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir, himation vücudun arkasından önce sağ koltuk altına dolanır, göğüs üzerinden sol omzuna uzanır, daha sonra sol kola dolanıp vücudun soluna dökülür. Sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatıp dirseğinden büktükten sonra öne uzatır. Bacaklar kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Arka yüz daha az korunmuş, işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir. **K. 122** numaralı figürin parçası Priene buluntusu rahibe Hegeso heykeliyle himationun sağ göğüs üzerinden sol omza yönelmesi ve sol kolun hareketiyle birlikte himation kıvrımlarının vücudun soluna dökülmesi bakımından benzerdir. Ayrıca **K. 122** numaralı figürin parçasının yüzeyindeki aşınmaya rağmen kıvrımların yapısı Hegeso heykeliyle paralellik göstermektedir. **K. 123** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının ise boynunun alt kısmından vücudunun sol tarafından bir

[897] Meyer, M. (2019). The Hellenistic Styles in Greek Sculpture. Angelis, D., ve Marconi, C., (Editörler), *Handbook of Greek Sculpture* içinde (396-426). Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 402-403; Boschung, D. ve Queyrel, F. (2017). *Bilder der Macht: Das griechische Porträt und seine Verwendung in der antiken Welt*. Münih: Wilhelm Fink, 414-415.
[898] Hiller von Gaertringen 1906: 133 Nr. 173; Horn 1931, 24-26.
[899] Rumscheid, 2000, 153.
[900] Dillon, 2012, 271.
[901] Boschung ve Queyrel, 2017, 414-415.
[902] Dillon, 2012, 271.

bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation sol omzu örter ve sol kola dolanır. Sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, dirseğinden büktükten sonra öne uzatmaktadır. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltmiş, dairesel formlu buhar deliğinin bir kısmı korunmuştur. **K. 123** numaralı figürin parçası, **K. 122** numaralı örneğe göre daha az korunmuştur, fakat sol kol üzerindeki himation, korunan sol kolun hareketi bakımından her iki örneğin farklı tarihlerde üretilmiş olsalar da aynı tipolojide olduğu tespit edilmiştir. **K. 122** ve **K. 123** numaralı rahibe figürini parçalarıyla benzer örnekler; Priene[903], Knidos[904], Troia[905], Morgantina[906], Korinth[907] ve Melos'tan[908] bulunmuştur.

Rahibe Hegeso[909]

K. 122

K. 123

Fig. 2.33. Priene buluntusu Rahibe Hegeso heykeli ve K. 122 – K. 123 numaralı figürin parçaları.

K. 122- **K. 123** numaralı kadın figürinleriyle benzer rahibe Hegeso tipindeki heykelin pişmiş toprak kopyası niteliğindeki bir figürin, 19. yüzyıl kazıları sırasında Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunmuştur[910]. Günümüzde Berlin Altes

[903] Winter, 1903, 57, 6-7; Raeder, J. (1984). *Priene. Funde aus einer griechischen Stadt im Berliner Antikenmuseum*. Berlin: Gebr. Mann, 84, 22a; Rumscheid, 2006, Tafel 38, Kat. Nr. 92.
[904] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2496.
[905] Burr, 1963, Pl. XXI, 74.
[906] Bell, 1981, Pl. 14, 58.
[907] Bookidis, N. (2010). *The Sanctuary of Demeter and Kore the Terracotta Sculpture, Corinth XVIII. 5*, New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens, Plate 40, 41.
[908] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.
[909] Wiegand ve Schrader, 1904, 147, 150-151 Abb. 118, 120.
[910] Rumscheid, 2006, 436-437.

Museum Koleksiyonu'nda korunan TC 8597 envanter numaralı figürin, başı, boynu ve sağ kolu dışında tamamı korunmuş durumdadır. Söz konusu figürin **K. 122** ve **K. 123** numaralı figürin parçalarında olduğu gibi khiton üzerine himation giyimlidir, himationun sarılışı ve sol kolun hareketiyle çalışma kapsamındaki örneklerle benzerdir. Hegeso heykelinden farklı olarak TC 8597 numaralı figürinin taşıyıcı bacağının sağ bacağı olduğu, sol bacağın ise bir adım önde ve hareketli işlendiği görülmektedir. Hegeso heykelinin birebir olarak kopyalanmadığı, koroplast tarafından bazı farklılıklarla işlendiği böylece varyasyon olduğu anlaşılmaktadır. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen TC 8597 numaralı figürin Kore veya Rahibe olarak tanımlanmıştır[911]. Hegeso heykelinin kopyası olduğunu düşündüğümüz TC 8597 numaralı figürin ile çalışma kapsamındaki **K. 122** ve **K. 123** numaralı figürinlerin aynı tipte oldukları anlaşılmaktadır. Hem mermer yontuya olan benzerliği hem de kutsal alan bothrosundan bulunan figürinle olan tipolojik uyumu düşünüldüğünde, **K. 122** – **K. 123** numaralı figürin parçalarının rahibe tipinde ve Hegeso heykelinin pişmiş toprak kopyaları olduğu düşünülmektedir.

Priene, Berlin TC 8597[912] | Rahibe Hegeso[913] | **K. 122** | **K. 123**

Fig. 2.34. Priene buluntusu rahibe figürinleri ve Hegeso heykelinin karşılaştırılması.

[911] Rumscheid, 2006, 436.
[912] Rumscheid, 2006, Tafel 38, Kat. Nr. 92.
[913] Wiegand ve Schrader, 1904, 147, 150-151 Abb. 118, 120.

Knidos kenti, yer altı tanrı/tanrıçaları kutsal alanında, 1859 yılı çalışmaları sırasında, **K. 122** ve **K. 123** numaralı figürin parçasıyla benzer tipte bir başka giyimli kadın figürini tespit edilmiştir. Söz konusu buluntu kontekstiyle birlikte ele alınmış ve Persephone olarak tanımlandıktan sonra MÖ 330 yıllarına tarihlenmiştir[914]. Morgantina'dan bulunan aynı tipteki bir başka örnek Kore olarak tanımlanmış ve Demeter ve Kore kutsal alanından bulunmuştur[915]. Troia'da, MÖ 2. yüzyılın sonlarına tarihlenen başka bir giyimli kadın figürininde, himationun başın bir bölümüyle birlikte vücudu sardığı ve sol kolun orans pozisyonda dua eder biçimde işlendiği görülmektedir[916]. **K. 122** – **K. 123** numaralı figürin parçalarıyla benzer özellikler gösteren farklı buluntu merkezlerinden bulunmuş giyimli kadın figürinleri ya Demeter ve Kore kutsal alanından bulunmuş ya da dini bir ritüele ilişkin bir tipte karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, rahibe Hegeso heykelinin de yansımalarının gözlemlendiği çalışma kapsamındaki iki örneğin rahibe olarak tanımlanması önerilmektedir. Priene kentindeki hem pişmiş toprak figürinlerin hem de diğer kült nesnelerinin Demeter ve Kore kültüyle bağlantılı ve baskın rolü düşünüldüğünde, **K. 122** ve **K. 123** numaralı figürin parçalarının rahibe heykellerinin pişmiş toprak kopyaları olduğu, Demeter- Kore kültüyle bağlantılı bir ikonografide değerlendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir.

K. 122 numaralı figürin parçasının Hegeso heykeliyle duruş, khiton ve himationun işlenişi, kıvrım formu karşılaştırılmış ve MÖ 3. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu önerilmektedir. **K. 123** numaralı figürin parçasının ise himation kıvrımlarının kalın ve basit formlu, arka yüzde bir kısmı korunan dairesel buhar deliği ve teknik özellikleri incelendiğinde, MÖ 2. yüzyıl özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı tipteki iki örneğin de farklı dönemlerde üretildiği görülmektedir. Bu bağlamda, Priene özelinde, rahibe tipinin dönem özellikleri değişmekle birlikte üretimin bir yüzyıl boyunca süreklilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.5.4. Dans Eden Kadın Figürini Parçaları

Tez çalışması kapsamında kadın figürinlerine ait parçaların değerlendirildiği bu bölümde iki figürin parçasının korunan alanlarının hareketi nedeniyle dans eden kadın figürinlerine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır (**K. 124- K. 125**). Dans eden kadınlar, MÖ 5.

[914] Burn ve Higgins, 2001, 176-177.
[915] Bell, 1981, 132-133; Pl. 14, 58.
[916] Burr, 1963, 98; Pl. XXI, 74.

yüzyılda seramikler üzerinde görülürken[917], MÖ 4. yüzyılda koroplastik sanatta figürin tiplerinde karşımıza çıkmaktadır[918]. Hellenistik Dönem'de birlikte başta Demeter ve Kore kutsal alanlarına ait adak objelerinde sıklıkla görülen dans eden kadın ve genç kız figürinleri, konut ve nekropol alanlarından da bulunmuştur[919]. Nekropol buluntusu dans eden kadın figürinlerinin yoğunlukla kadın ve çocuk mezarlarında bulunduğu gözlemlenmektedir[920]. Figürinlerin mezar hediyesi olarak sunulması ölen bireyin sonsuza dek dans etmesi ve yeni yaşamında mutlu olmasını temenni etmek anlamında olmalıdır[921]. Konut alanlarından bulunan dans eden kadın figürinlerinin ise genç kızlıktan kadınlığa geçişle ilgili olduğu düşünülmektedir[922]. Batı Anadolu buluntu merkezleri başta olmak üzere yoğun olarak Demeter ve Kore kutsal alanlarından bulunan dans eden kadın figürinlerinin ikonografik bağlamı henüz çözülememiştir. Demeter dışında Artemis adına düzenlenen bayramlarda da dansın etkin rolü bilinmektedir[923]. Ayrıca dans eden kadın/genç kızların Kybele ve Dionysos kültüyle de ilişkisi vardır[924]. Dionysos kültünde karşımıza çıkan dans eden kadın figürlerinin kalın bir himationla işlenmiş olması, E. Friesländer'e göre kış bayramlarının kutlanmasıyla ilgili olmalıdır[925]. Fakat Priene figürinleri özelinde kentteki Demeter ve Kore kültünün baskın rolü ve 19. yüzyıl kazıları sırasında kutsal alanın bothrosundan tespit edilen çok sayıdaki dansçı figürinleri değerlendirildiğinde[926] söz konusu örneklerin Demeter ve Kore'yle ilişkisi açıktır.

Dansçı figürinlerinin Demeter ve Kore kültüyle bağlantısı tanrıçanın Kore'yi ararken Eleusis'e geldiği ve bu sırada kadınların Kallichoros çeşmesinde Demeter'i dans ederek karşıladıklarıyla ilgili olmalıdır[927]. Eleusis'te, Thesmophoria Bayramı'nın ikinci gününde

[917] Summerer, L. (1999). *Hellenistische Terrakotten aus Amisos.* Stuttgart: Franz Steiner, 106.
[918] Mallios, G. (2004). A Hellenistic Sancuary at Ano Poli Thessalonica The Terracotta Figurines. *ΕΓΝΑΤΙΑ 8,* 245.
[919] Piccioni, A. (2018). Mimēsis for a Cult: The Case of Western Greek Clay Figurines of Female Dancers. Reid. H. L ve Delong, J. C., (Editörler) *Selected Essays from the 2017 Symposium on the Hellenic Heritage of Western Greece* içinde (339-355). Parnassos Press, 339-355; Friesländer E. (2001). The Mantle Dancer in the Hellenistic Preiod: Glorification of the Himation. *Assaph 6,* 20.
[920] Piccioni, 2018, 340.
[921] Friesländer, 2001, 20.
[922] Piccioni, 2018, 341.
[923] Albayrak, Y. (2008). *Anadolu'da Artemis Kültü.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 13, 14, 24; Artemis Brauronia adına Arkteia ritüellinde genç kızların ayı kılığına girerek dans ettikleri, Artemis Chitone adına düzenlenen ritüellerde dans edildiği, Karyai (Sparta) kentinde genç kızların kült dansları yaptığı bilinmektedir.
[924] Burr Thompson, 1963, 103.
[925] Friesländer, 2001, 5.
[926] Rumscheid, 2006, 254.
[927] Schipporeit, S. T. (2013). *Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien, BYZAS 16*, İstanbul: Ege Yayınları, 229.

Demeter'e kurbanlar sunulduktan sonra kadınların Kolias Sahili'nde dans ettikleri bilinmektedir[928]. Ionia Bölgesi'ndeki Demeter ve Kore kültü üzerine kapsamlı araştırmalar yürüten S. T. Schipporeit, dans eden kadın figürinlerinin Thesmophoria bayramlarında gerçekleşen ritüellerle bağlantılı olduğunu düşünmektedir[929]. Dans eden kadın figürinlerinin kült içerisinde görevli olarak kült dansçılarını mı yoksa ritüele katılan kadınların mı ifade ettiği konusunda araştırmacılar tarafından farklı yorumlar yapılmıştır. D. Burr Thompson, himationun vücudun tamamını sıkıca sardığı, başı ve yüzün bir bölümünün kapalı işlendiği figürinleri kült dansçıları olarak tanımlamaktadır[930]. Dans eden kadın figürinleri, kült dansçıları, bakire kızlar ya da hetera olarak birbirinden anlamca zıt pek çok tanımlamaya dahil edilmiştir. Mantonun vücudu ve başı tamamen sardığı örnekler Ionia kökenli Baukismos'la da ilişkilendirilmiştir[931]. F. G. Naereboutf, dansçı tipindeki kadın figürinlerini, kamusal ve dini etkinliklerde aynı kıyafeti giyen toplum içerisinde sosyal statüsü olan kadınlar olarak tanımlamaktadır[932]. Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 124** ve **K. 125** numaralı dans eden kadın figürinleri ve Priene'de yapılan çalışmalarda bulunmuş/ yayımlanmış dansçı figürinleri değerlendirildiğinde, çalışmanın konusunu oluşturan figürinlerin konteksti bilinmese de kentteki Demeter ve Kore kültüne bağlı kadın/genç kızların temsilleri olduğu düşünülmektedir.

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında değerlendirilen dansçı tipindeki ilk örnek (**K. 124**), boynun alt kısmından beline kadar korunmuş, baş, boyun, sol kol ve bacakların bir kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation vücudunu sıkıca sarar. Vücudunun üst kısmı sağına doğru hareketli, sağ omuz aşağıda, sol omuz yukarıdadır. Sağ kol himation içerisinde, vücuduna paralel aşağı uzanır ve belinin sağına doğru himation kıvrımlarını tutar. Sağ kolun hareketiyle paralel olarak himation kıvrımları şekillendirilmiştir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 124** numaralı dans eden kadın figürini parçasıyla benzer örnekler; Priene[933], Myrina[934], Klazomenai[935], Attika[936] ve Sicilya'dan[937]

[928] Farnell 1907, 103-104.
[929] Schipporeit, S. T. (2017). Bildgehalt und Ritualbezug griechischer Votivterrakotten in Kleinasiatischen Heiligtümern der Demeter und der Artemis. Doyran, M., Özen Kleine B., Çörtük, U., Özen, S. (Editörler). *Basileus, Uluslararası "Anadolu'a Demeter ve Diğer Ana Tanrıça Kültleri" Sempozyumu* içinde (19-36). Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 27; Schipporeit, 2013, 230.
[930] Burr Thompson, 1963, 103.
[931] Piccioni, 2018, 342; Burr Thompson, D. (1950). A Bronze Dancer from Alexandria. *American Journal of Archaeology 54*/4, 379.
[932] Naerebout, F. G. (2002). The Baker dancer and other Hellenistic Statuettes of dancers Illustrating the use of imagery in the study of dance in the ancient Greek world. *Imago Musicae. International Yearbook of Musical Iconography 18/19*, 75.
[933] Rumscheid, 2006, Tafel 59, Kat. Nr. 137, Tafel 65, Kat. Nr. 157.

bulunmuştur. Priene Demeter ve Kore kutsal alanında, 1898 yılında gerçekleştirilen çalışmalarda on üç adet farklı varyasyonlarda dans eden kadın/genç kız figürinleri bulunmuştur[938]. Söz konusu örnekler ayrı kalıplardan üretilmiş ve farklı hareketlerle işlenmiştir. Baş ve boyunları dışında tamamı korunmuş örneklerden **K. 124** numaralı figürin parçasıyla, vücudunun üst kısmının sağına hareketi, omuzların hareketle bağlantılı olarak işlenmesi ve sağ eliyle vücudunun bir bölümünü saran himationun kavraması bakımından benzer bir örnek tespit edilmiştir.[939] Khiton ve himationun işlenişi ve vücudun hareketi benzer olsa da **K. 124** numaralı örnekle, TC 8601 envanter numaralı figürinin korunan alanları karşılaştırıldığında, aynı kalıp üretimi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Fakat Priene'de şu ana kadar tespit edilen dans eden kadın figürinlerinin farklı varyasyonlarda olması, aynı tipin farklı boyutlarının da bulunması birlikte değerlendirildiğinde, kentte dans eden kadın figürini üretimi yapan uzman bir koroplast atölyesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Fig. 2.35. K. 124 ve aynı tipolojideki Priene buluntusu dans eden kadın figürini[940]

[934] Mollard Besques, 1963a, Pl. 129, d- MYR 252.
[935] Özbay, 2016, 273, Kat. No. 61.
[936] Besques, 1971, Pl. 1, f.
[937] Kekule - Otto, 1884, XLIV, 1.
[938] Rumscheid, 2006, Kat. Nr. 148- 161.
[939] Rumscheid, 2006, Tafel 65, Kat. Nr. 157. Berlin Koleksiyonu'nda, TC 8601 envanter numaralı eser.
[940] Rumscheid, 2006, Tafel 65, Kat. Nr. 157.

Dans eden kadın figürinleri başlığı altında değerlendirilen ikinci örneğin (**K. 125**), kıyafet içeresindeki sol ayağı dizden itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol ayak bir adım önde ve hareketli, kıyafet kıvrımları bacağının üzerinden sıyrılır. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 125** numaralı figürini parçasıyla Hellenistik Dönem'de farklı buluntu merkezlerinden bulunmuş dans eden kadın figürinleri korunan sol bacak hareketiyle benzerdir (Priene[941], Myrina[942], Klaros[943], Klazomenai[944], Ephesos[945], Troia[946] Lindos[947] ve Boeotia[948]).

Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan başı ve boynu dışında tamamı korunmuş, **K. 125** numaralı figürin parçasıyla benzer bacak hareketi ve kıyafete sahip bir örnek bulunmuştur. F. Rumscheid tarafından incelenen buluntu, dans eden Nike olarak tanımlanmıştır[949]. **K. 125** numaralı figürin parçasının korunan kısımlarıyla TC 8610 numaralı dans eden Nike figürini karşılaştırılmış ve aynı kalıp üretimi olmadıkları ölçü oranları sonucunda tespit edilmiştir (**Fig. 2.36**).

Fig. 2.36. K. 125 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu dans eden Nike figürini[950].

[941] Rumscheid, 2006, Tafel 2, Kat. Nr. 5.
[942] Mollard Besques, 1963a, Pl. 131, e- MYR 660.
[943] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 15, Kat. No 77-78.
[944] Özbay, 2016, 273, Kat. No. 61.
[945] Berliner Museum, 1878, Tafel 30.
[946] Burr Thompson, 1963, XXIV, 90.
[947] Blinkenberg, 1931, Pl. 138, 2974.
[948] Higgins, 1954, 123, 862, 864; Higgins, 1970, Pl. 128, 886.
[949] Rumscheid, 2006, 408, Kat. Nr. 5.
[950] Rumscheid, 2006, Tafel 2, Kat. Nr. 5.

K. 125 numaralı figürinin korunan sol bacağı ve kıyafet detaylarıyla benzer özellikler gösteren dans eden kadın figürinleri, MÖ 4. yüzyılda, Boeotia[951] ve Klaros'ta[952] görülmektedir. Myrina'da aynı tipteki MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen figürinler bulunmaktadır[953]. Troia'da ise MÖ 1. yüzyılın ortalarına kadar figürin tipinin devamlılığı gözlenebilmektedir[954]. Bu nedenle sadece sol bacağı ve kıyafet detayları korunan **K. 125** numaralı figürin parçası hakkında net bir tarih aralığı saptamak güçtür. Fakat az bir bölümü korunmuş olmasına rağmen figürinin hareketi, kıvrımların şeffaf bir formda ve geriye doğru şekillendirilmesi de dikkate alındığında dans eden kadın figürinine ait bir parça olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.5.5. Ayakta ve Giyimli Kadın Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında ele alınan ayakta ve giyimli kadın figürinlerinden tipolojileri saptanamayacak kadar az oranda korunan örnekler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bu kapsamdaki figürin parçaları içerisinde toplam on yedi örnek incelenmiştir. Dokuz örnek Yüksek Hellenistik Dönem (**K. 126- K. 134**), altı örnek Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir (**K. 135- K. 140**). İki örneğe ise (**K. 141- K. 142**) korunma durumu nedeniyle net bir tarih aralığı vermek oldukça güçtür fakat bu figürinler duruş ve hareketleri nedeniyle Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir.

Ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları kapsamında incelenen ilk örnek (**K. 126**) boynunun alt kısmından başlayarak beline kadar olan bölümü korunmuş, kollar ve bacaklarıyla diğer kısımları kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, omuzlar geniş, gövdenin üst kısmı hareketsiz işlenmiştir. Boynunun sağ tarafına az miktarda korunmuş saç tutamı uzanmaktadır. Arka yüzü kırık ve eksiktir. **K. 126** numaralı figürin parçasının tamamı korunmamış olmasına rağmen korunan yüksekliği 12,6 cm'dir. Tamamı korunmuş durumda olsaydı olasılıkla Priene koroplastiğinde özellikle Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösteren figürinler gibi yaklaşık olarak 30 cm'den büyük bir yüksekliğe sahip olmalıydı. Khiton üzerine sarılan himation sol omuz üzerinden vücudun arkasına aktarılmış daha sonra sağ omuzu, sağ göğsü kapatarak vücudun soluna yönelmiştir. **K. 126** numaralı figürin parçasının kıyafet kıvrımları hareketlidir. Dönemin anıtsal heykelleri ve II.

[951] Higgins, 1970, Pl. 128, 886.
[952] Doğan Gürbüzer, 2012, 253; Levha 15, Kat. No 77-78.
[953] Mollard Besques, 1963a, 110; Pl. 131, e- MYR 660.
[954] Burr Thompson, 1963, 106; 1963, XXIV, 90.

Pergamon Heykeltraşlık Okulu stilindeki mermer yontularla kıyafetin şekillendirilmesiyle benzerlikler taşımaktadır. Pişmiş toprak figürinlerden benzer bir örnek Korinth'ten[955] bulunmuştur. Korinth örneğinin de başı, kolları ve belin alt kısmı kırık ve eksiktir. Figürine ait sadece üst gövde kısmı korunmuştur. Priene buluntusu **K. 126** numaralı figürinle Korinth örneği, himationun sarılışı benzerlik göstermektedir. Korinth buluntusu Demeter ve Kore kutsal alanından bulunmuştur. Bu nedenle, G. Merker tarafından kırık olan elinde asa ya da meşale taşıyan Kore tipinde olduğu önerilmiştir[956]. **K. 126** numaralı figürin parçasının buluntu konteksti bilinmemektedir. Fakat söz konusu figürinin Priene koroplastiğinde seri olarak üretilmiş giyimli kadın figürinlerinden farklı olması, ayrıntılı işçiliği ve boyutları değerlendirildiğinde bir tanrıça ait olduğu düşünülmektedir. Korunma durumu ve atribütü olmadığı için net bir öneri sunulamamıştır. **K. 126** numaralı figürin parçasının korunan gövdesi iki ayrı kalıp kullanılarak üretilmiştir. Yüksek Hellenistik Dönem koroplastiğinde figürinlerin daha büyük boyutlu ve hareketli işlenebilmesi için uzuvların farklı kalıplar ve teknikler kullanarak oluşturulduğu bilinmektedir. Olasılıkla **K. 126** numaralı figürin parçasının başı ve kolları ayrı kalıplanmış ve bu nedenle kırılmıştır. **K. 126** numaralı figürinin teknik detayları, boyutları, himation kıvrımlarının hareketli işlenişi incelendiğinde, Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı sonucuna ulaşılmış ve yaklaşık MÖ 180-170 yıllarına tarihlenmiştir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen ikinci figürin parçasının (**K. 127**) boynun alt kısmından beline kadar olan bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation her iki kolu da sıkıca sarar. Sağ kolunu vücuduna paralel ve bitişik uzatır, dirseğinden büker ve göğüslerin ortasında himation kıvrımını kavrar. Sol kolu himation içerisinde vücuduna paralel uzandıktan sonra dirseğinden dışarı açılır ve himation kıvrımını tutar. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 127** numaralı figürin parçasıyla benzer tipteki örnekler; Priene[957], Myrina[958] ve Tanagra'dan[959] bulunmuştur. Benzer tipteki Priene buluntusu 1621 envanter numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunmakta olup 1895-1899 yılı kazıları sırasında konut alanından bulunmuştur. Büyük oranda korunmuş durumdaki 1621 envanter numaralı kadın figürinin dairesel formlu kaide üzerinde yüksekliği ve arka yüzünde dairesel

[955] Merker, 2000, Plate 27, H64.
[956] Merker, 2000, 135.
[957] Rumscheid, 2006, Tafel 41, Kat. Nr. 102.
[958] Mollard Besques, 1963a, Pl. 124, d- MYR 234, f- MYR 235.
[959] Rohde, 1968, 32b.

formlu bir buhar deliği olduğu gözlenmektedir. Başı korunmuş olan figürinin saçları alın üzerinde geriye ve yanlara doğru taranarak, arka yüzde başı çevreleyen bir topuzla toplanmaktadır. Khiton üzerine himation giyimlidir. Sağ kolu, **K. 127** numaralı figürin parçasında olduğu gibi himation içerisinde dirseğinden büküldükten sonra göğüslerinin ortasında durmaktadır. Bu yönüyle Sophokles tipindeki Tanagra stili etkili kadın figürinleriyle benzerdir. Himationun sağ kolunun hareketiyle oluşan kıvrımları da **K. 127** numaralı örnekle paraleldir. 1621 numaralı figürinin sol kolu kırık ve eksiktir, bu nedenle **K. 127** numaralı figürin parçasıyla benzerlikleri karşılaştırılamamıştır. Her iki bacağı kıyafet altında kalan Priene buluntusu 1621 numaralı figürinin, himationu sağ dizi üzerinden sıyrılarak vücudunun soluna yönelmektedir. Khiton kıvrımları kalın bantlar halinde dairesel formlu kaide üzerine dökülür. Korunan alanlarıyla yapılan karşılaştırmalar sonucunda **K. 127** numaralı figürin parçasıyla 1621 numaralı figürinin aynı tipte ve çağdaş olduğu düşünülmektedir. Kaide formlu, dairesel formlu buhar deliği, kıyafet sarılışı ve kıvrımların formları dikkate alındığında, Priene koroplastiği içerisinde MÖ 200-150 yıllarına tarihlenen figürinlerle benzerlikler taşımaktadır. Bu bağlamda, **K. 127** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının da aynı dönem içerisinde üretildiği önerilmektedir.

Fig. 2.37. K. 127 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu 1621 envanter numaralı giyimli kadın figürini (Rumscheid, 2006, Taf. 41, Kat. Nr. 102).

K. 128 numaralı figürin parçasının sol omzu ve sol kolunun bir bölümüyle birlikte vücudunun sol tarafı dizine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolu dışa doğru açık ve hareketlidir. Khiton kıvrımları figürinin hareketiyle birlikte vücudun sağından soluna doğru dolanır. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 128** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının korunma durumu nedeniyle net bir tipolojik öneri sunulmasa da sol omzun hareketi ve kıyafet kıvrımlarının vücudun sağından soluna doğru hareketi değerlendirildiğinde, Yüksek Hellenistik Dönem'de Myrina[960] ve Tralleis'ten[961] bulunmuş uçan Nike figürinleriyle benzerlik göstermektedir. **K. 128** numaralı figürin parçasının korunan bölümlerinden anlaşıldığı üzere kırık olan sol kol hareketlidir. Bu durum söz konusu Batı Anadolu buluntusu Nike tipindeki figürinlerle paralellik göstermektedir. **K. 128** numaralı figürin parçasının hareketiyle bağlantılı olarak şekillendirilen kıyafet kıvrımları MÖ 190 yılına tarihlenen Samothrake Nikesi olarak adlandırılan yontuda da görülmektedir. **K. 128** numaralı figürin parçasının sol kolunun hareketi, yoğun kontrast oluşturacak şekilde işlenen kıyafet kıvrımları birlikte değerlendirildiğinde, Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin korunma durumu nedeniyle Nike olarak tanımlanamasa da olasılıkla bir Nike figürinine ait parça olduğu önerilmektedir. Priene koroplastiği içerisinde yayınlanan örnekler incelendiğinde aynı dönemde figürin üretim yapan Myrina ve Tralleis kentlerinden farklı olarak Priene'de Nike tipi karşımıza çıkmamaktadır. Priene figürinleri içerisinde özellikle Aphrodite, Eros, Herme ve Tanagra stili etkili giyimli kadın figürin tiplerinde keskin bir şekilde gözlemlenen Myrina etkisi Nike tipolojisinde görülmemektedir. Olasılıkla bu durum Myrina ve Tralleis buluntularının nekropolis kontekstlerinden bulunmalarıyla bağlantılıdır.

Ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları kapsamında değerlendirilen **K. 129** numaralı örnek, khiton üzerine himation giyimlidir. Elbise altında yer alan bacakların bir bölümü, dizinden ayaklara kadar alt gövdesi ve kaidesi korunmuştur. Üst gövdeye ait detaylar kırık ve eksiktir. Dizin altından olasılıkla sol kola doğru yönelen himation kıvrımları vücudu dik keser. Khiton kıvrımları kaideye dökülmektedir. Kıyafet içerisinde yer alan sağ bacak vücudunun sağına doğru açılmakta, sol bacak önde ve taşıyıcıdır. Dörtgen formlu kaide profilidir. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir. Arka yüzde dairesel formlu buhar deliğinin bir bölümü korunmuştur. **K. 129** numaralı figürin parçasıyla

[960] Mollard Besques, 1963a, Pl. 81, b, Pl. 85, Pl. 86, a-f; Özyiğit, Ö. (1986). Bergama Arkeoloji Müzesinde sergilenen Myrina Terracottaları ve Aglaophon İşliği. *IX. Türk Tarih Kongresi,* Res. 10-12, Res. 13 ve 14.
[961] Çekilmez, 2014, K. 24, Lev. 36.

benzer kaide ve kıyafet detaylarına sahip örnekler Priene[962] ve Myrina'dan[963] bulunmuştur. Myrina buluntusu 1010 envanter numaralı örnek Diphilos imzası taşımakta ve MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Myrina'da dörtgen formlu profilli ve yüksek kaidenin geç dönemlerde kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir. Priene buluntuları arasında ise Kore tipolojisi içerisinde değerlendirilen üç örnekle, **K. 129** numaralı figürin parçasının kaide formu benzerdir. Söz konusu buluntular, 1895 yılı kazıları sırasında konut alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarda bulunmuş, günümüzde ise İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır[964]. Khiton üzerine himation giyimli Kore figürini parçalarının, **K. 129** numaralı örnekten farklı olarak himationu ayak bileğine kadar uzanır, daha sonra vücudunun soluna yönelerek sol kol üzerinde toplanır. **K. 129** numaralı örnekte ise sağ dizin üzerinden vücudun soluna yönelmektedir. **K. 129** numaralı örnek ayrıca Priene Demeter ve Kore kutsal alanı kuzeydoğu girişinde kaidesiyle birlikte korunmuş rahibe Hegeso heykeliyle de benzerlikler göstermektedir[965]. Hegeso heykelinin kaidesi pişmiş toprak örneklere göre daha yüksek olarak işlenmiş olmasına rağmen kaidenin alt ve üst kısmında profillendirilen alan hem **K. 129** numaralı figürin parçasında hem de Priene'den bulunmuş diğer benzer örneklerle aynı forma sahiptir. **K. 129** numaralı figürin parçasının kaide üzerine dökülen himation kıvrımlarının ince bantlar halinde işlenmesi Hegeso heykeliyle benzer nitelikler taşır. Söz konusu yontu kaide üzerinde yer alan yazıtın harf karakterlerinin incelenmesi ve stil kritiği yöntemiyle MÖ 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir. **K. 129** numaralı figürin parçasının ise arka yüzde korunan buhar deliği, benzer tipteki Priene buluntusu figürin parçaları ve teknik detayları incelendiğinde, MÖ 200-150 yıllarına ait olduğu önerilmektedir. **K. 129** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının korunma durumu nedeniyle net bir tipoloji saptanamasa da söz konusu örneğin kaide formu Priene kenti için önemli bir kutsal alanın girişinde yer alan Hegeso heykelinin kaide formunun pişmiş toprak örneklere yansıdığı sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Priene koroplastiği içerisinde şu ana kadar yayımlanan örnekler incelendiğinde figürin tiplerinin kentteki baskın Demeter ve Kore kültüyle bağlantılı olduğu açıktır. **K. 129** numaralı figürin parçasının da

[962] Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25-26, Tafel 13, Kat. Nr. 28.
[963] Mollard Besques, 1963a, Pl. 23, f- Myrina 1010; Pl. 35, b- MYR 52.
[964] Rumscheid, 2006, 417, 418.
[965] Çalışmanın Rahibe tipleri başlığı altında söz konusu yontu hakkında detaylı bilgi sunulmuştur. Ayrıca Hegeso heykeli için bknz. Wiegand and Schrader 1904, 149-150; Hiller von Gaertringen, 1906, 133 Nr. 172, 133 Nr. 173; Horn 1931, 24-26, Tafel 8.1; Eule, J. (2001). *Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien Weibliche Gewandstatuen in ihren antiken Kontext*. İstanbul: TASK Vakfı Yayınları, 43-44;103-106; Dillon, 2012, 271; Eckhardt, 2012, 35-38; Schipporeit, 2014, 333; Meyer, 2019, 402-403; Boschung ve Queyrel, 2017, 414-415; Rumscheid, 2000, 151-153.

korunan kaide formu dönemin önemli yontularının pişmiş toprak kopyası olarak üretildiğini göstermektedir. Ayrıca çağdaş dönemlerde üretim yapan diğer kentlerde söz konusu formda figürin kaidelerine rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, Priene koroplast atölyelerinin kent içerisinde yer alan yontuların etkilerini ürettikleri figürin tiplerine yansıttığı düşülmektedir.

Fig. 2.38. K. 129 numaralı figürin parçası kaide formu karşılaştırması.

Ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları kapsamında değerlendirilen **K. 130** numaralı örneğin sağ bacağı ve kıyafetinin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dairesel, alçak kaide üzerinde yükselen figürin parçasının korunan sağ bacağı önde ve hareketli, kıyafet kıvrımları sağ ayak bileği üzerinden sıyrılarak kaide üzerine dökülür. Arka yüzü kırık ve eksiktir. **K. 130** numaralı figürin parçasıyla benzer bir örnek Priene'de 1895 yılı kazıları sırasında yirmi dokuz numaralı konut alanından bulunmuştur[966]. Günümüzde Berlin koleksiyonunda korunan TC 8553 envanter numaralı figürinin tamamına yakını korunmuş durumdadır. Başında bitkisel bezemelerle süslü yüksek bir stephane taşımaktadır. Alın üzerinde ortadan iki ayrılan saçlar arkada toplanmıştır. Khiton giyimli kadın figürinin sol göğsü açıktadır. Başında yer alan stephane ve bir göğsün açıkta bırakılarak işlenmesi Aphrodite olarak tanımlanmasına neden olmuştur. F. Rumscheid

[966] Rumscheid, 2006, Tafel 10, Kat. Nr. 24.

tarafından yayınlanan Aphrodite figürini, araştırmacının incelenme kapsamında ele aldığı Priene buluntusu pişmiş toprak figürinler arasında 52,2 cm ölçüleriyle en yüksek boyutlara sahip örnektir. Priene konut alanı buluntuları için terminus ante quem oluşturan tahribat tabakası öncesine ait olduğu düşünülmektedir. TC 8553 numaralı Aphrodite figürinin sağ bacağı geride ve kıyafet içerisinde işlenmiştir. Sol bacak ise önde ve hareketlidir. **K. 130** numaralı örnekte ise korunan sağ ayağın önde ve hareket olduğu görülmektedir. Her iki figürinde de khitonun ayak bileği üzerinden sıyrılıp kaideye döküldüğü gözlenmektedir. **K. 130** numaralı figürin parçası dairesel formlu bir kaide üzerinde yer alıyorken Priene buluntusu TC 8553 numaralı Aphrodite figürini kaidesiz işlenmiştir. Her ne kadar iki figürin arasında farklılıklar bulunsa da **K. 130** numaralı figürin parçasının korunan bölümleri TC 8553 numaralı Aphrodite figüriniyle karşılaştırıldığında, boyutları bakımından aynı oranlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 130** numaralı figürin parçasının tamamı korunmuş durumda olsaydı olasılıkla 50 cm'den büyük olmalıydı. Anıtsal boyutta işlenmiş söz konusu örneğin de benzer boyutlara sahip Aphrodite figürinin de olduğu gibi olasılıkla bir tanrıçayı temsil ettiği düşünülmekte, fakat korunma durumu nedeniyle kesin bir yargıya varmak oldukça güçtür.

Fig. 2.39. K. 130 numaralı figürin parçasıyla Priene buluntusu TC 8553 envanter numaralı Aphrodite figürinin boyut oranı karşılaştırılması (Rumscheid, 2006, Taf. 10, Kat. Nr. 24).

Ayakta ve giyimli kadın figürinleri başlığı kapsamında değerlendirilen **K. 131** numaralı figürin parçasının kıyafet kıvrımlarıyla birlikte sağ bacağın bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation sağ bacağı açıkta bırakır, sol bacak kıyafet içerisindedir. Sağ bacak dizinden bükülür ve bir adım geriye adım atar. Himation kıvrımları vücudun soluna dökülür. Khiton kıvrımları kalın bant şekilde kaideye doğru ilerler. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 131** numaralı figürin parçasıyla benzer kıyafet formuna ve hareketine sahip örnekler; Priene[967], Myrina[968], Pergamon[969], Patara[970], Amisos[971], Tanagra[972], Metropolitan Müzesi[973], Morgantina[974], Madrid Arkeoloji Müzesi'ndedir[975]. **K. 131** numaralı örnekle benzer bir örnek Priene'de gerçekleştirilen 1898 yılı çalışmaları sırasında Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunmuştur. Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8589 envanter numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini Tanagra stili etkileri taşımaktadır. Himation başıyla birlikte tüm vücudu sıkıca sarar dizlerin altından sol kol üzerinde toplanır ve sol bacak üzerine dalgalı kıvrımlar şeklinde dökülür, bu yönüyle **K. 131** numaralı parçayla benzerdir. **K. 131** numaralı figürin parçasının sağ bacağı hareketiyken TC 8589 numaralı örneğin sol bacağı bir adım geride ve hareketli işlenmiştir. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen TC 8589 envanter numaralı figürin MÖ 4. yüzyıl sonlarındaki büyük boyutlu yontuların pişmiş toprak örneği olarak değerlendirilmiş ve MÖ 2. yüzyıla tarihlenmiştir[976]. **K. 131** numaralı figürin parçasının oldukça az oranda korunma durumu nedeniyle diğer buluntu merkezlerinden benzer özellikler taşıyan örnekler incelenmiş ve Tanagra'da MÖ 3. yüzyıla tarihlenen ayakta ve giyimli kadın figürinlerinde kıyafet sarılışı, kıvrım formu ve hareketli bacakların, **K. 131** numaralı örnekle paralel olduğu fakat daha erken özellikler gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır[977]. Tanagra stili etkisi Batı Anadolu kentlerinde olduğu gibi Akdeniz kültür havzasının diğer yerleşimlerinde de yayılım sağlamıştır. Stilin etkileri MÖ 3. yüzyıldan başlayarak yayılım sağladığı diğer üretim merkezlerinin yerel öğeleriyle birlikte sentezlenerek devam etmiştir. Syrakusa, Sicilya Bölgesi'nin söz konusu stilde üretim yaptığı merkezlerden biridir. MÖ 3. yüzyılın

[967] Rumscheid, 2006, Tafel 58, Kat. Nr. 133.
[968] Baudat, 1953, Pl. X, 23, 24; Mollard Besques, 1963a, Pl. 23, c-LY 1601.
[969] Boehringer ve Kraus, 1937, Tafel 53, b.
[970] Işın, 2007, 133, Res. /Fig. 6, K1.
[971] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[972] Heuzey, 1878, Pl. 25, Pl. 26; Higgins, 1986, No. 145, 163.
[973] Richter, 1924, Fig. 2.
[974] Bell, 1981, Pl. 75, 360.
[975] Laumonier, 1921, XXXV, 3.
[976] Rumscheid, 2006, 450.
[977] Higgins, 1986, No. 145, 163.

ilk çeyreğinde başlayan etki **K. 131** numaralı örnekle benzer özellikler taşıyan ayakta ve giyimli kadın figürininde gözlenmektedir[978]. Myrina'da ise olasılıkla **K. 131** numaralı figürin parçasıyla çağdaş bir örnek bulunmuştur. Myrina buluntusunun tamamı korunmuş durumdadır. Kıyafet formu ve bacakların hareketi farklı tiplerde kadın figürinlerinde kullanılmış ayrıca tanrıçalara ait figürin tiplerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle **K. 131** numaralı figürin parçasının hangi tipoloji içerisinde olduğu değerlendirilememiştir. Fakat korunan alanın boyutları, sağ bacağın hareketi, kıvrımların hareketle bağlantılı olarak kontrast oluşturması birlikte değerlendirildiğinde ve Batı Anadolu buluntu merkezlerindeki benzer örnekleriyle karşılaştırıldığında MÖ 175-150 yılları arasında tarihlenmesi önerilmektedir.

K. 132 ve **K. 133** numaralı örnekler belin alt kısmından itibaren kıyafet kıvrımlarıyla birlikte kaideye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, sağ bacak kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Himation vücudunun sağından dizlerini örterek gövdenin soluna yönelir. Himation içerisinden sıyrılan khiton kıvrımları bantlar halinde kaideye dökülür. Arka yüzleri kırık ve eksiktir. Olasılıkla **K. 133** numaralı örnek aşınmış bir kalıptan üretilmiştir. Bu nedenle kıvrımlar daha yüzeysel ve belirsizdir. Her iki örnekte Tanagra stilinin Priene koroplastiği içerisinde yozlaşma dönemine ait olmalıdır. **K. 132** numaralı figürin parçasının az oranda korunan kaide kısmından anlaşıldığı üzere ince dairesel formlu bir kaideye sahip olduğu gözlenmektedir. Bu durum Tanagra stilindeki kadın figürinlerinde Batı Anadolu buluntu merkezlerinde sıklıkla tercih edilen stilin Batı Anadolu üretim merkezlerindeki dönüşümüyle ilişkilidir.

K. 134 numaralı örnek belinin alt kısmından sağ bacağı ayak bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, sağ bacağı kıyafet içerisinde ve vücudunun sağına doğru hareketlidir. Himation kıvrımları sağ dizinden vücudunun soluna yukarı dolanır. Khiton kıvrımları kalın bantlar halinde kaideye dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 134** numaralı figürin parçasıyla benzer örnekler; Priene[979], Myrina[980], Tanagra[981], Boeotia[982] ve Madrid Arkeoloji Müzesi'ndedir[983]. Priene Demeter ve Kore kutsal alanında 1898 yılında yapılan çalışmalarda bothros içerisinde bulunan,

[978] Bell, 1981, 51, 56, Pl. 75, 360.
[979] Rumscheid, 2006, Tafel 60, Kat. Nr. 138.
[980] Baudat, 1953, Pl. XIII, 31; Mollard Besques, 1963a, e- Myrina 1170.
[981] Heuzey, 1878, Pl. 25; Rohde, 1968, 32b.
[982] Besques, 1971, Pl. 12, f- D 54.
[983] Laumonier, 1921, XXXVII.

günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8591 envanter numaralı Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figüriniyle **K. 134** numaralı örnek sağ bacağın hareketi ve kıyafet özellikleri bakımından benzerlikler göstermektedir. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen söz konusu figürin MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir. **K. 134** numaralı figürin parçasının korunma durumu nedeniyle net bir tipoloji belirlenemese de söz konusu Priene buluntusuyla korunan alanları değerlendirildiğinde aynı tipte olduğu düşünülmektedir. Fakat pişirme derecesinin düşük olması nedeniyle yüzeyi oldukça aşınmış durumdadır.

Fig. 2.40. K. 134 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçası ve aynı duruşa sahip Priene buluntusu TC 8591 numaralı kadın figürini (Rumscheid, 2006, Taf. 60, Kat. Nr. 138).

Ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları kapsamında değerlendiren **K. 135** numaralı örneğin, başı, bacaklarının bir kısmı, sol kolu ve arka yüzü kırıktır. Khiton üzerine himation giyimli figürinin elbise detayları oldukça belirgin işlenmiştir. Göğüs kısmında V formlu olarak işlenen kıvrımlar göğüs altında bir kemerle sınırlandırılmıştır. Her iki kolda kırık olmasına karşın kıyafet içerisinde olmalıdır. Sağ kol kalıp birleşim yerinden anlaşıldığı üzere dirsekten kıvrılmış ve öne doğru uzanmaktadır. Göğüs altında kıyafet kıvrımları aşağı dökülmektedir. Korunan kısımlarından anlaşıldığı üzere bacaklar kıyafetin içerisinde

hareketsizdir. **K. 135** numaralı figürin parçasıyla benzer özellikler gösteren pişmiş toprak figürinler, Priene[984], Myrina[985], Tarsus[986], Atina Agorası[987] ve Kyrenaika'dan[988] bulunmuştur. Priene konut alanı kazıları sırasında 15 numaralı Oikos içerisinden **K. 135** numaralı figürin parçasının kıyafet formuna benzer bir Athena figürini bulunmuştur. Her iki örnekte de göğüslerin altından yer alan kemer ve khitonun kıvrımlarının işlenişi benzerdir. Priene buluntusu Athena figürini konut alanının tahribat tabakası üzerinden bulunmuş, bu nedenle MÖ 135 yılı öncesine tarihlenmiştir[989]. Priene buluntusu Athena figürinin kollarının hareketi, khiton kıvrımlarının daha derin ve sık işlenmesi, yüz detayları ve teknik özellikleri değerlendirildiğinde Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. **K. 135** numaralı figürin parçası ise benzer kıyafet detaylarına sahip olmasına rağmen khiton kıvrımlarının kalın bantlar halinde işlenmesi, kıyafet içerisinde yer alan kolların vücuttan ayrılmaması ve boyutları dikkate alındığında Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-100 yıllarına ait olduğu önerilmektedir.

Fig. 2.41. K. 135 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu Athena figürini (Rumscheid 2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112)

[984] Rumscheid 2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112.
[985] Mollard Besques, 1963a, Pl. 23, c-LY 1601, Pl. 116, a- Myrina 1104.
[985] Heuzey, 1878, Pl. 23.
[986] Besques, 1972, Pl. 361, d- D 2358.
[987] Burr, 1966, Plate 17, Fig. 8.
[988] Heuzey, 1878, Pl. 50, 1.
[989] Rumscheid 2006, 442- 443, Tafel 46, Kat. Nr. 112.

K. 136 numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının, boynunun altından itibaren bacakların bir bölümü ve sağ kolu korunmuş, baş, boyun, sol kol, dizden itibaren bacaklar ve arka yüz kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, kıyafet göğüslerin altında ince bir kemerle sabitlenmiş, himation belinin üstünde kolpos şeklini almıştır. Sağ kol vücuduna paralel yana ve dışa doğru açılır, vücut sağına doğru hareketlidir. **K. 136** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının sağ kolunun hareketi, khitonun üzerinde yer alan belin alt kısmında vücudu saran himationu ve aşınmaya rağmen izlenebilen sağ omuz üzerinde olasılıkla sadağın sabitlenmesi için yapılan kayışın varlığı nedeniyle, orijinalinin Geç Klasik Dönem'e ait olduğu fakat Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarından bildiğimiz Vesailles Artemisi olarak tanımlanan Avcı Artemis tipindeki mermer yontularla olan benzerliğinden dolayı **K. 136** numaralı figürin parçasının pişmiş toprak varyasyonu olduğu düşünülmektedir. Fakat korunma durumu nedeniyle kesin bir yargıya varılamamış, bu nedenle ayakta ve giyimli kadın figürin parçaları başlığı altında değerlendirilmiştir. **K. 136** numaralı figürin parçasıyla benzer tipteki pişmiş toprak örnekler; Greau Koleksiyonu (Anadolu)[990], İtalya[991], Korinth[992], mermer örnekler; Rhodos[993], Tralleis[994] ve Parion'dan[995] bulunmuştur. Versailles Artemisi tipinin günümüzde bilinen en korunmuş Roma İmparatorluk Dönemi kopyası Louvre Museum'da MS 125-150 yıllarına tarihlenen mermer yontudur[996]. Söz konusu örneğin Hellenistik Dönem varyasyonlarından kopyalandığı düşünülmektedir. Artemis askılı, kısa khiton giyimli, belini saran himation **K. 136** numaralı örnekte olduğu gibi hareketle bağlantılı olarak şekillendirilmiştir. Sağ kolu, **K. 136** numaralı örnekten farklı olarak sağ omzunun arkasında yer alan sadaktan oka uzanmakta, sol eliyle ise boynuzlarında yakaladığı geyiği kavramaktadır. Sol ayak önde ve hareketli, sağ ayak ise geridedir. Av sırasındaki hareketini birebir yansıtmakta, kısa khiton ya da tunikayla işlenmesinin nedeni ise av sırasında hareketinin kısıtlanmaması amacıyla olmalıdır. **K. 136** numaralı örneğin korunan sağ kolu vücuduna paralel olarak aşağı uzanmaktadır. Olasılıkla sağ eliyle tipin özelliklerinden biri olan geyiği kavrar, bu nedenle vücudu hafif sağa ve aşağı eğimlidir. Sol kol ve bacakların kırık olmasından dolayı yorum

[990] Winter, 1903, 6.
[991] Winter, 1903, 165, 5.
[992] Winter, 1903, II, 163,3.
[993] LIMC II-2, 460, 194b, 194c.
[994] Kapuci, U. (2021). *Aydın Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Karia Bölgesi Heykeltıraşlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, K. 47, Lev. XLVII a-c.
[995] Kasapoğlu, H. ve Başaran, C. (2021). Parion Odeionu'nda Bulunan Artemis/Diana Heykeli. *OLBA XXIX*, 266, Fig. 3.
[996] https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010278930 envanter numarası: MR 152- N 1157 Katalog numarası: Ma 589.

yapılamamaktadır. **K. 136** numaralı figürin parçasının korunan sağ kolunun vücutta birleşik olarak işlenmesi, kolun orantısız formu ve teknik özellikleri değerlendirildiğinde, Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu örneğin koruma durumu nedeniyle net bir görüş sunulamasa da olasılıkla Versailles Artemisi'nin pişmiş toprak kopyalarından birini oluşturmakta ve Priene figürin tipleri kapsamında şu ana kadar yayımlanan örnekler arasındaki söz konusu tipte ilk figürindir.

Fig. 2.42. Versailles Artemisi yontusu[997] ve K. 136 numaralı figürin parçasının karşılaştırılması.

Ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları kapsamında değerlendirilen **K. 137** numaralı örneğin, boynunun üst kısmından itibaren başı kırık ve eksik, boynun alt kısmından göğüslere kadar olan bölüm korunmuştur. Askılı khiton giyimlidir. Olasılıkla göğüslerin altından khiton ince bir kemerle sınırlandırılmıştır. Sağ kol dirseğe kadar, sol kol ise omuzla birlikte bir kısmı korunmuştur. Her iki kol vücuduna paralel ve hareketsiz aşağı uzanmaktadır. Arka yüzü işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir. **K. 137** numaralı figürin parçasıyla benzer kıyafet ve duruş özellikleri gösteren figürinler; Priene[998], Myrina[999] ve

[997] https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010278930 envanter numarası: MR 152- N 1157 Katalog numarası: Ma 589.
[998] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 11, Tafel 10, Kat. Nr. 23, Tafel 72, Kat. Nr. 179.
[999] Mollard Besques, 1963a, Pl. 23, f-Myrina 1010, Pl. 116, a- Myrina 1104.
[999] Heuzey, 1878, Pl. 23.

Kyrenaika'dan[1000] bulunmuştur. Priene buluntusu TC 8581 envanter numaralı örnek günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda korunmaktadır. 1895 yılı kazıları sırasında Athena terası A odasından bulunmuş ve Aphrodite olarak tanımlanmıştır. Üst gövdesinin bir bölümü işlenmiş bu nedenle protom olarak değerlendirilmiştir. TC 8581 numaralı Priene buluntusu Aphrodite protomu yaklaşık 26 cm ölçülerindedir[1001]. Bu yönüyle **K. 137** numaralı figürin parçasından ayrışmaktadır. Fakat her iki örneğinde askılı khitonla işlenmesi, kolların vücuduna paralel ve birleşik işlenmesi benzerdir. **K. 137** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasıyla benzer kıyafet formunun işlendiği örnekler Myrina'dan da bulunmuştur. Myrina örneğinin sol kolların **K. 137** numaralı figürin parçasından farklı olarak hareketli işlendiği görülmektedir[1002]. Olasılıkla **K. 137** numaralı figürin parçası Myrina örneğine göre daha geç özellikler göstermekte ve Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşımaktadır.

Fig. 2.43. Priene buluntusu TC 8581 envanter numaralı örnek[1003] ve K. 137 numaralı figürin parçasının karşılaştırılması.

K. 138 numaralı örneğin boynu ve üst gövdesinin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation boynu ve omuzları

[1000] Heuzey, 1878, Pl. 50, 1.
[1001] Rumscheid, 2006, 465-466.
[1002] Mollard Besques, 1963a, 99; Pl. 116, a- Myrina 1104.
[1003] Rumscheid, 2006, Tafel 72, 1.

açıkta bırakır, omuzların alt kısmından üst gövdeyi sıkıca sarar. Sol omuz yukarıda, sağ omuz aşağıda işlenmiştir. Olasılıkla sağ kol himationun içerisinde vücuduna paralel uzanır. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 138** numaralı figürin parçası oldukça az oranda korunmuştur, bu nedenle benzer örnekler himationun sarılış formu dikkate alınarak oluşturulmuştur. Priene koroplastiği içerisinde tipolojik olarak yerel unsurlar içeren Kore tiplerinin omuzları açıkta bırakarak sıkıca vücudu saran himation detayları **K. 138** numaralı figürin parçasında da izlenebilmektedir. **K. 138** numaralı figürin parçasının pişirme derecesinin düşük olması nedeniyle yüzeyinde gerçekleşen aşınma oldukça fazladır. Bu nedenle detaylar net bir biçimde görülememektedir. Fakat Priene buluntusu 1506 envanter numaralı Kore figüriniyle himationun omuzlar üzerinde sarılışı ve kıvrımların formu benzerlikler taşımaktadır. Ayrıca **K. 138** numaralı figürinin korunan alanları söz konusu Priene buluntusu Kore figüriniyle karşılaştırılmış ve uyumlu olduğu anlaşılmıştır. Fakat tarihleyici unsurlar barındırmaması nedeniyle net bir tarih aralığı saptanamamış, MÖ 2. yüzyıl özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Fig. 2.44. K. 138 numaralı figürin parçası ve benzer özelliklere sahip Priene buluntusu Kore figürini (Rumscheid, 2006, Taf. 12, Kat. Nr. 25).

Ayakta ve giyimli kadın figürini parçaları kapsamında değerlendirilen **K. 139** numaralı örneğin, kıyafet içerisindeki sağ bacağı dizin alt kısmından kaideye kadar

korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation sağ ayak bileğine kadar dökülür ve vücudunun sağından soluna yukarı yönelir. Sağ bacağı hareketli ve önde, khiton kıvrımları sağ ayağı üzerinden sıyrılır, kıvrımlar kalın plastik bantlar halinde kaideye dökülür. Koroplastın parmak izleri ön yüzün iç kısmında gözlenmektedir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 139** numaralı figürin parçasının korunan alanları Priene[1004], Myrina[1005] ve Tanagra'dan[1006] bulunmuş ayakta ve giyimli kadın figürinleriyle benzerdir. 1898 yılı Priene Demeter ve Kore kutsal alanı kazıları sırasında bothrostan çok sayıda ayakta ve giyimli kadın figürini bulunmuştur. Günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8590 envanter numaralı başı ve boynu dışında tamamı korunmuş durumdaki kadın figüriniyle[1007], **K. 139** numaralı örnek himationun ayak bileğine kadar işlenmesi ve khitonun kıvrımları bakımından benzerlik göstermektedir. Fakat **K. 139** numaralı örneğin korunan sağ ayağındaki hareket TC 8590 envanter numaralı figürine göre daha az oranda işlenmiştir. Ayrıca **K. 139** numaralı figürin parçasında khiton ve himation kıvrımlarının plastik ve kalın bantlar şeklinde işlenmesi söz konusu örneğin Geç Hellenistik Dönem özellikleri taşıdığı göstermektedir. **K. 139** numaralı figürin parçasının korunma durumu nedeniyle ayakta ve giyimli kadın figürinleri kapsamında hangi tipte olduğunu saptamamızı zorlaştırmakta fakat Tanagra stili etkisinin Priene koroplastiğinde içerisinde giyimli kadın figürinlerine yansımasının Geç Hellenistik Dönem'de de devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

[1004] Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131.
[1005] Mollard Besques, 1963a, d- MYR 31.
[1006] Heuzey, 1878, Pl. 25; Rohde, 1968, 32b.
[1007] Rumscheid, 2006, 450, Tafel 57, Kat. Nr. 131.

Fig. 2.45. K. 139 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu TC 8590 envanter numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini (Rumscheid, 2006, Taf. 57, Kat. Nr. 131).

Çalışma kapsamında değerlendirilen ayakta ve giyimli kadın figürinleri kapsamında Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösteren son örnek **K. 140** numaralı figürin parçasının dizden itibaren bacakların alt kısmı ve kıyafet detayları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, her iki bacakta kıyafet içerisinde, sol bacak hareketli, kıyafet kıvrımları kalın plastik formludur. Himation dizlerin hemen altından vücudun sağından soluna yukarı doğru ilerler ve vücudun sol yanına dökülür. Khiton kıvrımları dizlerin altında kaideye doğru kalın bantlar halinde dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 140** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasıyla benzer duruş ve kıyafet özelliklerine sahip örnekler; Priene[1008], Myrina[1009], Madrid Arkeoloji Müzesi[1010] ve Napoli Ulusal Müzesi'ndedir[1011]. **K. 140** numaralı örnek Priene kadın figürinleri kapsamında özellikle etkisi olan Tanagra stilinin Geç Hellenistik Dönem'in sonlarına doğru devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Khiton kıvrımlarının hemen altında kilin yaşken eklenmesiyle ince ve dairesel formlu bir kaideye oluşturulmuştur. Khiton kıvrımlarının kalın

[1008] Rumscheid, 2006, Tafel 13, Kat. Nr. 28, Tafel 58, Kat. Nr. 135.
[1009] Mollard Besques, 1963a, Pl. 115, c- Myrina 1154.
[1010] Laumonier, 1921, XXIV, 3.
[1011] Levi, 1926, 58, Fig. 58.

ve plastik görünümü ve himation kıvrımlarının da aynı şekilde işlenmesi tipin bozulmaya başladığını göstermektedir. Figürinin soluna dökülen himation kıvrımlarından anlaşıldığı üzere olasılıkla vücudu saran himation sol kol üzerinde toplanmakta ve aşağı dökülmektedir. Her iki bacakta da hareketin olmaması Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-100 yılına tarihlenen figürinlerden ayrılmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında değerlendirilen ayakta ve giyimli kadın figürin parçalarına göre daha geç özellikler göstermekte ve MÖ 100-50 yıllarına tarihlenmesi önerilmektedir.

K. 141 numaralı figürin parçasının boynunun ve vücudunun arkası, sol koluyla birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol omzu üzerinden himation kıvrımları hareketsiz olarak sırtına dökülür. Sol kolunu dirseğinden büker ve öne doğru uzatır. Ön yüzü kırık ve eksiktir. **K. 141** numaralı figürin parçasının arka yüzünün bir bölümü korunmuştur, bu nedenle benzer örnekler himationun arka yüzdeki duruşu bağlamında incelenmiştir. **K. 141** numaralı örnekle benzer özellikler gösteren figürinler Priene[1012], Knidos[1013], Korinth[1014] ve Melos'dan[1015] bulunmuştur. Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunan günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8597 numaralı Kore ya da Rahibe olarak tanımlanan figürin parçasının arka yüzünde izlenebilen himationun işlenişi **K. 141** numaralı figürin parçasıyla benzerlik göstermektedir. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen örnek Hegeso heykelinin kıyafet detayları ve Knidos Demeter ve Kore kutsal alanından bulunan figürinlerle karşılaştırılmış ve yakın benzerlikler taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır[1016]. Söz konusu örnek MÖ 300 yılına tarihlenmiştir. **K. 141** numaralı figürinin korunma durumu nedeniyle tarihleyici unsurlar içermemesi figürin parçası hakkında net bir tarih önerisinde bulunmamızı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle sol kolun hareketi kıyafet detayları incelenmiş ve Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat korunan sol kolun hareketi ve arka yüze dökülen himation kıvrımları Kore/ Rahibe olarak tanımlanan Priene buluntusu ayakta ve giyimli kadın figürinleriyle ortak özellikler sergilemektedir. Benzer formda kıyafet detaylarına sahip örnekler Knidos[1017] ve Korinth'te[1018] de Demeter ve Kore kutsal alanından bulunmuştur.

[1012] Rumscheid, 2006, 38, Kat. Nr. 92.
[1013] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2496.
[1014] Bookidis, 2010, Plate 42, 41C.
[1015] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.
[1016] Rumscheid, 2006, 436, 230.
[1017] Burn ve Higgins, 2001, 176, 2001, Plate 83, 2496.
[1018] Bookidis, 2010, Plate 42, 41C.

Fig. 2.46. K. 141 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu TC 8597 envanter numaralı Kore/Rahibe figürini karşılaştırılması (Rumscheid, 2006, Kat. Nr. 92).

Ayakta ve giyimli kadın figürinleri başlığı içerisinde değerlendirilen sonra örneğin (**K. 142**) dizlerin alt kısmından kaideye kadar korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Her iki bacak da kıyafet içerisinde ve sol bacak hareketlidir. Khiton kıvrımları sağ ayak üzerinden sıyrılır ve kalın plastik kıvrımlar şeklinde kaideye dökülür. Kaide dörtgen formlu, arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 142** numaralı figürin parçasıyla benzer kaide formu ve kıyafet detaylarına sahip örnekler Priene[1019], Myrina[1020], Attika[1021] ve Napoli Ulusal Müzesi'ndedir[1022]. **K. 142** numaralı örnekle benzer kaide formu ve khiton kıvrımlarına sahip bir örnek Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunmuş, günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda korunmaktadır. Söz konusu örnek giyimli kadın/Demeter? olarak tanımlanmaktadır[1023]. **K. 142** numaralı figürinde de olduğu gibi dörtgen formlu kaideye sahiptir. Batı Anadolu koroplastiği özelinde söz konusu örneklerde olduğu gibi işlenen kaide formunun en sık üretildiği dönem Geç Klasik Dönem'den Erken Hellenistiğe geçiş

[1019] Rumscheid 2006, Tafel 40, Kat. Nr. 101, Tafel 58, Kat. Nr. 135.
[1020] Baudat, 1953, Pl. XI, 25; Mollard Besques, 1963a, Pl. 35, a- MYR 632.
[1021] Higgins, 1970, Pl. 95, 727.
[1022] Levi, 1926, 58, Fig. 57.
[1023] Rumscheid, 2006, 439.

evresine aittir. Başı dışında tamamı korunan TC 8592 numaralı figürin parçası da bu dönem içerisinde değerlendirilmiştir. Fakat **K. 142** numaralı figürin parçasının oldukça az oranda korunması net bir tarih önermek için yeterli değildir.

Fig. 2.47. K. 142 numaralı figürini parçası ve Priene buluntusu TC 8592 envanter numaralı figürinin karşılaştırılması (Rumscheid 2006, Taf. 40, Kat. Nr. 101).

2.1.5.6. Kadın Figürini Baş Parçaları

Çalışma kapsamında değerlendirilen kadın figürini parçalarından sadece baş kısmı korunmuş dört örnek bu başlık altında değerlendirilmiştir. **K. 143** numaralı örnek Knidoslu Aphrodite tipinde saç formuna sahipken, **K. 144** ve **K. 145** numaralı örnekler literatürde Melonen frisus/kavun dilimi olarak adlandırılan formda işlenmiştir. **K. 146** numaralı figürin parçasının ise korunma durumu nedeniyle saç tipi hakkında yorum yapılamamıştır. Ele alınan kadın başlarından **K. 146** dışındaki tüm örnekler döküm tekniğinde içi dolu olarak üretilmiştir. Bu durum, Hellenistik Dönem'de birden fazla kalıp ve teknik kullanılarak oluşturulan figürinlere bir örnek oluşturmaktadır.

Kadın figürinleri baş parçaları başlığı altında değerlendirilen ilk örneğin (**K. 143**) başı boynuyla birlikte korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınmalar ve arka yüzde kopmalar mevcuttur. Baş hafif sağına ve yukarı hareketli, saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrılır, kulakları kapatarak ense üzerinde toplanır. Yüz oval formlu, alın dar,

gözler büyük ve derinde, burun ve ağız aşınmış, çene yuvarlatılmıştır. **K. 143** numaralı figürin parçasıyla benzer saç ve yüz detaylarına sahip örnekler; Myrina[1024], Pergamon[1025], Phokaia[1026], Smyrna[1027], Klazomenai Karantina Adası[1028], Aigai[1029], Stratonikeia[1030] ve Tarsus'dan[1031] bulunmuştur. **K. 143** numaralı figürin parçasının olasılıkla pişirme derecesinin düşük olması nedeniyle yüzeyi oldukça aşınmaya maruz kalmış, bu nedenle detayları net değildir. Fakat saçların alın üzerinden ortadan ayrılarak önce yüzünün sağına ve soluna doğru taranması, daha sonra geriye doğru toplanarak ense üzerinde gevşek bir topuzla sonlanması, MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında Praksiteles tarafından yapılan günümüzde Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarından tanımlayabildiğimiz Knidoslu Aphrodite yontusunun saç formuyla benzerdir. Literatüre *Knidian coiffure/Knidos stili* olarak geçen söz konusu saç tipi, pişmiş toprak figürinlerde MÖ 250 yılından sonra sıklıkla tanrıça ve kadın tiplerinde tercih edildiği gözlenmektedir[1032]. Hellenistik Dönem boyunca hem yontularda hem de pişmiş toprak figürinlerde kullanılan saç formu daha sonra Roma İmparatorluk Dönemi kopya yontularında ve pişmiş toprak figürinlerde kullanılmaya devam etmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları dışında Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen sadece baş kısmı korunmuş bir yontu günümüzde Louvre Museum'da korunmakta olup buluntu merkezinin -net olmamakla birlikte- Tralleis olduğu düşünülmektedir[1033]. MÖ 150-130 yıllarına tarihlenen Kaufmann başı olarak tanımlanan Knidoslu Aphrodite tipinde baş parçasında, **K. 143** numaralı örnekte olduğu gibi saçların işlenişi benzerlikler göstermektedir. **K. 143** numaralı figürin parçasının yüzeyindeki aşınmalardan dolayı detayları incelenememiştir, fakat saçların ortadan ayrılarak işlenmesi, gözlerin dudaklara oranla daha büyük olması, oval yüz hatları, ince, uzun boyun ve başın hareketli yapısı MÖ 2. yüzyıl içerisine tarihlenen diğer buluntu merkezlerindeki kadın başlarıyla paralel özellikler sergilemektedir.

K. 144 ve **K. 145** numaralı kadın figürini parçaları Melonen frisür/kavun dilimi saç tipindedir. **K. 144** numaralı örneğin başı ve boynu korunmuş, boyunun alt kısmı kırık ve

[1024] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 113,802.
[1025] Kielau, 2009, Taf 52 B, 481.
[1026] Besques, 1971, Pl. 134, d- D 670.
[1027] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 62, 377.
[1028] Özbay, 2016, 303, Kat. No. 91.
[1029] Dereboylu, 2012, Levha 41, K. 155.
[1030] Durnagölü, 2020, Levha 34, K. 41.
[1031] Goldman, 1950, Fig. 216, 54.
[1032] Burr Thompson, 1963,37.
[1033] https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010277188 Envanter No: MND 2027 Katalog No: Ma 3518

eksiktir. Baş hafif soluna ve yukarı hareketli, saçlar kavun dilimi formlu, alın üzerinde ortadan ayrıldıktan sonra kulakları kapatarak arkaya doğru taranmış ve ense üzerinde topuzla toplanmıştır. Alın dar, yüz oval formlu, gözler büyük ve badem şeklindedir. Burun aşınmış, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmış, boyun ise başa oranla kalındır. **K. 145** numaralı örnek ise başı, boynuyla birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Saçlar kavun dilimi alın üzerinden ortadan ikiye ayrılır, kulakları da kapatarak ense üzerinde toplanır. Alın dar, gözler derinde ve küçük, burun etli ve belirgin, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmış. Boyun kalın ve hareketsizdir. Kavun dilimi saç formu A. Koester'e göre heykel sanatında MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkar. Pheidias ve öğrencileri tarafından kullanılmaya başlanan saç formunun Praksiteles okulu tarafından da sıklıkla tercih edildiğini aktarmaktadır. Hellenistik Dönem'de yaygın bir biçimde kullanılan saç tipinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde de kadın tiplerinde devamlılığının görüldüğü gözlenmektedir[1034]. Pişmiş toprak örneklerde Tanagra stili etkisiyle birlikte Kıta Yunanistan'da MÖ 4. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren yaygınlaşmaktadır[1035]. Aynı saç formu Attika mezar stellerinde yer alan kadın tiplerinde MÖ 4. yüzyılın ortalarında görülmeye başlanır[1036]. Batı Anadolu'da pişmiş toprak kadın figürin tiplerinde MÖ 3. yüzyıldan sonra kullanılmaya başlanılan kavun dilimi saç formu MÖ 1. yüzyıl sonlarına kadar işlenmeye devam etmiştir[1037]. Batı Anadolu örneklerinde MÖ 3-2. yüzyıl örneklerinin daha doğal biçimlendirildiği gözlenirken Geç Hellenistik Dönem'in sonlarına doğru saç tutamlarının oldukça kabarık ve doğallıktan uzak işlendiği gözlenmektedir. Bu durum çalışma kapsamında değerlendirilen iki örnek arasında da gözlenebilmektedir. **K. 144** numaralı kadın figürini parçasının alın üzerinde kulakları kapatarak geriye doğru taranan saç tutamları kalın bantlar halinde arkada bir topuzla sonlanırken **K. 145** numaralı örnekte saç tutamlarının kabarık ve yüksek formda işlendiği görülmektedir. Bu bağlamda, **K. 145** numaralı örneğin **K. 144** numaralı figürin başına göre daha geç özellikler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kadın figürini baş parçalarının son örneğinin (**K. 146**) sadece ön yüzünün bir bölümü korunmuş, saçlar ve alın kırık ve eksiktir. Gözler büyük ve badem formlu, göz kapakları etli, elmacık kemikleri şişkin, burun kırık ve aşınmış, ağız küçük ve kapalı, çene

[1034] Koester, A. (1908). Hairdressing among the Ancient Greeks. *The Burlington Magazine for Connoisseurs 13* (66), 357.
[1035] Işın, 2007, 48.
[1036] Dillon, 2012, 267.
[1037] Burr Thompson, 1963, 37-38.

yuvarlatılmıştır. Arka yüz kırık ve eksiktir. Değerlendirme kapsamındaki diğer örneklerden farklı olarak iki ayrı kalıp kullanılarak üretilmiştir. Ayrıca korunma durumu **K. 143- 145** numaralı örneklere oranla daha az olmasına rağmen boyutları bakımından daha yüksek boyutlu bir figürine ait olduğu düşünülmektedir. **K. 146** numaralı kadın figürini baş parçasının oval yüz formu, elmacık kemiklerinin belirgin işlenmesi, güçlü çene yapısı, gözlerin büyük, badem formu ve detaylı işçiliği, ağız ve burnun yüze göre orantılı işlenmesi nedeniyle net bir tarih aralığı saptamak oldukça güç olsa da MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu önerilmektedir.

2.1.6. Erkek Figürin Tipleri

Priene 1974 yılı kurtarma kazıları sırasında bulunan figürin parçalarından Erkek figürin tiplerine ait sekiz örnek **(K. 147- K. 153)** bu başlık altında değerlendirilmiştir. Tez çalışması kapsamında ele alınan figürinlerden kadın figürin tiplerine oranla erkek figürinleri oldukça azdır. Bu durum Hellenistik Dönem içerisinde farklı buluntu merkezlerindeki figürin tiplerini dağılımıyla paraleldir. Çalışma kapsamından bir örnek süvari tipi içerisinde değerlendirilmiştir. Ayakta ve giyimli erkek figürin tipleri kapsamında iki örnek ele alınmıştır. Diğer erkek figürin parçaları kapsamında korunma durumu nedeniyle net bir tipoloji önerisi sunulamayan beş örnek ele alınmıştır.

2.1.6.1. Süvari Figürini Parçası

Çalışma kapsamında değerlendirilen erkek figürin tipleri başlığı altında süvari tipinde bir figürin yer almaktadır. **K. 147** numaralı örnekte atın üzerinde yer alan erkek figürün boynunun altından bacaklarına kadar olan kısmı korunmuştur. Süvarinin başı ve boynu, atın ise başı ve ön bacakları kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınmalar ve bozulmalar mevcuttur. Süvari khlamys giyimli, kıyafet kıvrımları hareketiyle bağlantılı olarak geriye doğru uçuşmaktadır. Sağ elini yana ve arkaya açmış, sol eliyle koşum takımlarından tutar. Atın arka bacakları hareketlidir. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir. **K. 147** numaralı süvari figüriniyle benzer tipteki örnekler; Ionia Bölgesi[1038], Myrina[1039], Samos[1040], Tralleis[1041], Stratonikeia[1042], Smyrna[1043], Knidos[1044], Patara[1045], Tarsus[1046], Delos[1047],

[1038] Leyenaar Plaisier 1979, Pl. 157, 1203.
[1039] Mollard Besques, 1963a, Pl. 151, e- MYR 286.
[1040] Leyenaar Plaisier 1979, Pl. 45, 262.
[1041] Çekilmez, 2017, 279, Levha 82, K. 62.
[1042] Durnagölü, 2020, Levha 48, K. 95.

Lindos[1048], Korinth[1049], Attika[1050], Aleksandria[1051], Kyrenaika[1052] ve Canosa'dan[1053] bulunmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde tipin kökenine üzerinde durulmuştur. Myken sanatında pişmiş toprak süvari figürinlerinin MÖ 13. yüzyıldan itibaren görülmeye başlandığı bilinmektedir[1054]. Geç Tunç Çağın'da Doğu Akdeniz buluntu merkezlerinde yaygın olarak görülen süvari figürinlerinin Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan örnekleri MÖ. 1. Binyıl'dan itibaren karşımıza çıkar[1055]. G. Işın, Anadolu örneklerinin tipolojik kökenin Oriyantalizan Dönem olduğunu aktarmaktadır[1056]. Fakat farklı buluntu merkezlerinde aynı tipolojinin seramik, figürin, bronz eserler ve kabartmalar üzerinde erken dönemlerden itibaren görüldüğü gözlenmektedir. J. M. Kelder, süvari tipinin kökeninin Mısır'da aranması gerektiğini savunsa da[1057] erken dönemlerden itibaren farklı bölgelerde aynı tipolojinin görüldüğü gözlenmektedir. Atın Antik Dönem insanları için ulaşımı kolaylaştırılan bir araç olarak kullanılmasıyla bağlantılı olarak yaşamlarının içerisinde etkin role sahip olması, dönem fark etmeksizin sanatları içerisine yansımalarını da sağlamıştır. Söz konusu figürin tipolojisinde ise Geometrik Dönem özelliklerinde farklılıklar olmakla birlikte MS 2. yüzyıla kadar görüldüğü gözlenmektedir.

Batı Anadolu'da tip Geometrik Dönem'den itibaren görülmeye başlanır. Erken dönem örneklerinde atın ve binicinin genellikle elle şekillendirildiği fırınlamadan önce birleştirildiği gözlemlenir. Dönemin modasıyla bağlantılı olarak atların silindir gövdeleri ve vücut uzuvlarının gerçeklikten uzak şematik şekillendirildiği görülmektedir[1058]. Binicilerin de vücut uzuvları geometrik hatlara sahiptir. Figürinlerdeki şematik özellikler dönemin

---

[1043] Besques, 1972, Pl. 227, a- D 1126.
[1044] Şahin, 2005, 77, Abb. 3, e.
[1045] Işın, 2007, 155, Fig. 44, K39.
[1046] Besques, 1972, Pl. 367, h, E/D 2407.
[1047] Barrett, 2011, Figure C32.
[1048] Blinkenberg 1931, 111, 2362.
[1049] Davidson, G. R. (1942). A Hellenistic Deposit at Corinth. *Hesperia 11* (2), Fig. 3, 15
[1050] Higgins, 1954, Pl. 89, 686.
[1051] Kassab Tezgör, D. (2007). *Tanagraennes d"Alexandrie Figurines de Terre Cuit Hellenistiques des Necropoles Orientales, Etudes Alexandrines 13*, Le Caire: Press Institut Français D"Archeologie Orientale, Pl. 6, 18; Pl. 17, 18-20.
[1052] Heuzey, 1878, Pl. 52, 4,6.
[1053] Levi, 1926, 64, Fig. 61.
[1054] Kelder, J. M. (2012). Horseback Riding and Cavalry in Mycenaean Greece. *Ancient West & East 11*, 2.
[1055] Young, J. H.- Young, S. H. (1955). *Terracotta Figurines from Kourion in Cyprus Philadelphia.* University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology, 227-231.
[1056] Işın, 2007, 71.
[1057] Kelder, 2012, 16.
[1058] Markman, S. D. (1943). *The Horse in Greek Art.* Baltimore: The Johns Hopkins University Press, Fig. 16.

diğer buluntularında da görülmektedir. MÖ 7. yüzyıl başlarına tarihlenen günümüzde Münih Staatliche Antikensammlungen'de korunan seramik üzerinde betimlenen binici figüriyle benzer özellikler taşımaktadır[1059]. Arkaik Dönem örneklerinde süvarinin ve atının üzerine siyah ya da kırmızımsı kahverengi firnis boyalarla dekorasyon uygulamaları yapılmıştır[1060].

Klasik Dönem'e tarihlenen Knidos ve Lindos buluntusu süvari figürinlerinde Arkaik Dönem örneklerindeki şematik formun gelişimi gözlenir[1061]. Dörtgen bir plaka kaide üzerine iki ayrı kalıp kullanılarak üretilen figürinlerde atın hareket halinde olması ön ve arka bacaklarının yukarıda işlenmesiyle aktarılmaya çalışılmıştır. Knidos örneğinde binicinin başında polos olması ve sakallı işlenmesi nedeniyle M. Şahin, bu örneği Zeus olarak tanımlanmıştır. Binicinin kimliğinden bağımsız olarak tipolojik gelişimi çağdaşı Lindos buluntusuyla paralel özellikler taşır. Klasik Dönem örneklerinde binici ve atın durağan işlenmesi Hellenistik Dönem süvari tiplerinden ayrılmaktadır. Klasik Dönem'e tarihlenen figürinlerin aynı dönem içerisinde vazo resimleri üzerindeki betimlerle paralel bir gelişim gösterdiği gözlenmektedir. Klazomenai'nden bulunmuş MÖ 6. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen bir seramik üzerindeki[1062] süvari betiminde atın ön ayaklarından birinin hareketli işlenmesi, binicinin profilden ve hareketsiz olması çağdaşı Knidos ve Lindos pişmiş toprak figürinlerinde de görülmektedir.

Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde ise üretim teknolojisinin gelişmesiyle bağlantılı olarak hareketin figürine birebir yansıtıldığı örnekler görülmeye başlamıştır. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen süvari figürinlerinde atın ve binicinin farklı kalıplar kullanarak üretildikleri, fırınlamadan önce birleştirildiği görülmektedir. Klasik Dönem örneklerinde profilden ve hareketsiz işlenen binicilerin Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde kollarının ve bacaklarının hareketli işlendiği[1063], atın hareketiyle bağlantılı olarak kıyafetin geriye doğru uçuştuğu gözlenir. Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde

[1059] Anderson, J. K. (1961). *Ancient Greek Horsemanship.* Los Angeles: Univesity of California Press, Plate 2, c.
[1060] Geometrik ve Arkaik Döneme tarihlenen pişmiş toprak at figürinlerine ait örnekler için bakınız; Winter 1903, I, 7, 3; Boehlau – Schefold 1942, Tafel 5, 8; Davidson 1952, Plate 2, 22; Young – Young 1955, Plate 13; Laumonier 1956, Pl. 1, 11,12; Paul 1959, Tafel 7, 14; Higgins 1970, Pl. 31, 170, Pl. 103, 772, Pl. 130, 896, Pl. 165, 1207; Chersterman1974, 35, Fig. 23; Grasso 2006, Tav. VII,8; Hekimoğlu 2010, Levha XXIII, Kat. No. 46-47; Levha XXIV, Kat. No. 48-50; Levha XXV, Kat. No. 51, 52; Levha XXVIII, Kat. No. 60-65; Levha XXIX, Kat. No. 66- 70; Karageorghis, V.- Merker, G. S.- Mertens, J. R. (2016). *The Cesnola Collection of Cypriot Art, Terracottas,* London: Yale University Press, 58, Cat. 94.
[1061] Şahin, 2005, 77, Abb. 3, e; Blinkenberg, 1931, 111, 2362.
[1062] Anderson, 1961, Plate 17, a.
[1063] Besques, 1972, Pl. 227, a- D 1126.

kaide olmaksızın figürinlerin işlenmesi de dönemin özellikleri arasında sayılabilir[1064]. Geç Hellenistik Dönem örneklerinde üretim tekniklerinde iki ayrı kalıbın kullanıldığı ve kaideyle birlikte işlenen süvari tiplerinin yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Hellenistik Dönem örneklerinde diğer dönemlerden farklı olarak genç erkek binicilerle birlikte çocukların da aynı tipoloji içerisinde işlenmeye başlandığı gözlenmektedir[1065]. Çocuk binicilerin işlendiği süvari figürinleri Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam eder[1066]. Batı Anadolu buluntu merkezlerinde süvari tipolojisinin en yoğun görüldüğü evre Hellenistik Dönem'dir. Figürin üretiminin altın çağını yaşadığı söz konusu dönemde atölyelerin farklı tipte üretim yapmasının yanı sıra günlük yaşamı aktaran figürin tipleri üretmesiyle birlikte tipolojinin de yoğunluğunun arttığı düşünülmektedir. Ayrıca mezar stelleri üzerinden de süvari tiplerinin MÖ 4. yüzyıldan sonra yaygınlaştığı gözlenmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde süvari figürinlerinin devamlılığı görmek mümkündür. Tipolojide bozulmalar diğer figürin tiplerinde olduğu gibidir. Yoğunlukla mezar kontekstlerinde karşımıza çıkan Roma İmparatorluk Dönemi süvari figürinlerinde epheboslar işlenmiştir. Hellenistik Dönem örneklerinden farklı olarak 3/4 profilden işlenen binicilerin bir ellerinde phiale taşıdıkları görülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi süvari figürinlerinin yüksek ve dörtgen formlu kaideyle birlikte işlendikleri, arka yüzlerinin işlenmeden bırakıldığı görülmektedir. Ayrıca Hellenistik Dönem örneklerinden farklı olarak khlamysin hareketle bağlantılı şekillendirilmediği, atın sadece ön ayaklarından birinin yukarıda ve hareketli olduğu görülmektedir[1067].

Süvari tipleri yoğunlukla nekropol alanı kontekstlerinde karşımıza çıkmaktadır. **K. 147** numaralı figürin parçasının buluntu konteksti bilinmemektedir. Bu nedenle ikonografik değerlendirme kontekst bağlamında ele alınamamıştır. Nekropol alanı içerisinde tespit edilen süvari figürinlerinin ölen bireyin günlük yaşamından bir kesit olarak değerlendirmek mümkündür. Özellikle Hellenistik Dönem'de genç binicilerle birlikte çocuk yaşta işlenen örneklerin de var olması genç yaşta ölen bireylerin kahramanlaştırılmasıyla bağlantılı olmalıdır. Priene koroplastiği içerisinde şu ana kadar yayımlanan örnekler arasında süvari tipolojisi **K. 147** numaralı örnekle tekildir.

[1064] Mollard Besques, 1963a, Pl. 151, e- MYR 286.
[1065] Leyenaar Plaisier 1979, Pl. 45, 26;Kassab Tezgör, 2007, Pl. 6, 18; Pl. 17, 18-20; Barrett, 2011, Figure C32;
[1066] Leyenaar Plaisier 1979, Pl. 157, 1203;
[1067] Durnagölü, 2020, Levha 48, K. 95.

K. 147 numaralı süvari figüriniyle benzer tipteki Myrina örneğinde atın arka bacaklarının hareketli işlenmesi, binicinin hareketiyle bağlantılı olarak geriye doğru hareketli işlenen khlamys kıvrımları, binicinin üst gövdesinin sağına doğru hareketli olmasıyla benzerlikler göstermektedir. Myrina buluntusu S. Mollard Besques tarafından MÖ 2. yüzyıl başlarına tarihlenmiştir[1068]. **K. 147** numaralı figürin Myrina örneğine göre hareket bakımından daha geç özellikler taşır. Smyrna buluntusu süvari figürininde[1069] ise at hareket halinde ve gerçekçi işlenmiştir. Atın hareketiyle bağlantılı olarak kuyruk kısmı hareketlidir. Süvarinin **K. 147** numaralı örnekten farklı olarak sağ kolu yukarıda ve hareketli işlenmiştir. Ayrıca Yüksek Hellenistik Dönem özelliklerinden biri olan farklı kalıplama teknikleri Smyrna örneğinde kullanılmıştır. Dönem özellikleri bakımından değerlendirildiğinde Smyrna buluntusu süvari figürini Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. **K. 147** numaralı figürinin Myrina ve Smyrna buluntusu süvari figürinlere göre daha küçük boyutlu olması yanında hareket ve vücut uzuvlarının bozulmaya başlamasıyla Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına ait olmalıdır. Patara OG1 numaralı mezar kontekstinden bulunan süvari figürini beraberinde bulunan unguanterium ve sikkelerin net tarih aralığına sahip olması nedeniyle MÖ 25- MS 25 yıllarına tarihlenmiştir[1070]. Patara buluntusunda Hellenistik Dönem'in sonlarında figürin tiplerinin tamamında görülen bozulmalar göze çarpar. **K. 147** numaralı örnekle aynı tipolojik sınıflandırma içerisinde yer alan söz konusu buluntu da çocuk yaşlarda işlenen binicinin khlamys kıvrımları hareketle bağlantı olarak geriye doğru şekillendirilse de kıvrımların kalın bantlar halinde olduğu görülmektedir. İki ayrı kalıp kullanılarak üretilmiştir. Figürin boyutların küçülmesiyle birlikte atın proporsiyonundaki bozulmalar ve harekette azalmalar göze çarpar. Söz konusu özellikler Roma İmparatorluk Dönemi modasında işlendiğini göstermektedir.

2.1.6.2. Ayakta ve Giyimli Erkek Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında değerlendirilen erkek figürinlerinden bir örnekte figürün sol eli elbise içerisinde çapraz sağ göğsüne uzanması nedeniyle Geç Hellenistik Dönem'den itibaren plastik eserlerde yoğunlukla işlenen Dioskurides tipinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 148** numaralı erkek figürini parçası, boynunun alt kısmından beline kadar

[1068] Mollard Besques, 1963, 125.
[1069] Besques, 1972, Pl. 227, a- D 1126.
[1070] Işın, 2007, 70.

korunmuş, baş, boyun ve belinden altı kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınmalar mevcuttur. Figür ayakta ve himation giyimli, sağ kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, himation içerisindeki sol elini vücuduna paralel aşağı uzattıktan sonra dirseğinden büker ve göğüslerinin ortasında yer alan himation kıvrımını kavrar. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir. Arka yüzde dörtgen formlu buhar deliğinin uzun ve kısa kenar profili izlenebilmektedir.

Literatürde himationun vücudun tamamını sardığı, ellerden birinin himation içerisinde çapraz olarak göğse uzandığı erkek tipleri Dioskurides tipi olarak adlandırılmaktadır. Tipin adlandırılması Delos'daki Dioskurides ve Kleopatra heykel grubuna dayanmaktadır. Delos tiyatro bölgesi 3. numaralı insula içerisinde peristylos planlı evin girişinde yer alan heykel grubu kaidesinde yer alan yazıt vasıtasıyla MÖ 138/137 yıllarına tarihlenmektedir[1071]. Geç Hellenistik Dönem için kadın ve erkek tiplerinin stil, tipoloji ve tarihleme açısından mihenk taşı olarak kabul edilen heykel grubu heykel, mezar steli, kabartma ve pişmiş toprak figürinlerinde benzer özellikler gösteren örneklerin tanımlamasında büyük rol oynamaktadır.

Dioskurides tipolojisinin plastik eserlerde kökeni MÖ 4. yüzyıla tarihlenen Sophokles Lateran ve Aeskhines'e ait heykeller olduğu düşünülmektedir[1072]. Sophokles Lateran heykelinin MÖ 340-330 yıllarına ait bronz orijinalinin kopyası günümüzde Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır. Dioskurides heykelinde olduğu gibi sağ kolu himation içerisinde fakat sol kol vücuduna paralel olarak uzandıktan sonra beli hizasında durmaktadır. Tanagra stilindeki kadın tiplerinde söz konusu tipolojinin pişmiş toprak kadın figürinlerine yansıması çalışma kapsamında -Tanagra stili etkili kadın tipleri başlığı altında- değerlendirilmiştir. Aeskhines'in bronz orijinalinin MÖ 315 yıllarına ait olduğu düşünülen, Herkulaneum Villa dei Papiri'den bulunan, Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan mermer yontuda da Sophokles Lateran tipiyle paralel olarak manto içerisindeki sağ kol göğüs hizasında, sol kol ise belinin altında yer almaktadır. Her iki örneğin de Dioskurides tipinin plastik eserler içerisinde erken örnekler olduğu açıktır. MÖ 5. yüzyıla tarihlenen

[1071] Fuchs, W. (1979). *Die Skulptur der Griechen.* München: Hirmer Verlag, 375-376; Bieber, M. (1977). *Ancient Copies; Contributitions to the History of Greek and Roman Art,* New York: New York University Press, 133; Lewerentz, A. (1993). *Stehende männliche Gewandstatuen im Hellenismus,* Antiquitates-Archäologische Forschungsergebnisse, Band 5, Hamburg: Kovac, 19; Özgan, 2020, 31.
[1072] Bieber, 1977, 15-16; Lewerentz, 1993, 23.

Attika seramikleri üzerinde benzer harekete sahip figürlerin yer aldığı gözlenmektedir[1073]. Aynı tipte erkek figürlerin MÖ 4. yüzyılda mezar stellerinde ve mermer lekythoslar üzerinde de görmek mümkündür[1074]. Dioskurides tipinin heykel sanatı içerisinde kökeni MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına ait eserlerde karşımıza çıksa da J. Marcadé, söz konusu tipin Ionia Bölgesi mezar stellerinin etkisinde olduğunu aktarmaktadır[1075]. Başta Smyrna stelleri olmak üzere Batı Anadolu'da Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen mezar stellerinde Dioskurides tipi yoğun olarak tercih edilmiştir. Steller üzerindeki tasvirin özgür vatandaşların imajını yansıttığı için kullanıldığı düşünülmektedir[1076]. Roma İmparatorluk Dönemi'nde de Dioskurides tipinin yansımaları plastik eserlerde karşımıza çıkmakta, Toga ve Pallium giyimli oldukları görülmektedir.

Pişmiş toprak figürinlerde farklı buluntu merkezlerinde **K. 148** numaralı örnekle benzer kol hareketine sahip erkek figürinler MÖ 3. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Tanagra figürinlerinde söz konusu tipoloji genç erkek ve çocuk figürinlerinde yoğunlukla tercih edilmiştir[1077]. **K. 148** numaralı erkek figürini parçasıyla benzer özelliklere sahip örnekler; Myrina[1078], Parion[1079], Stratonikeia[1080] ve Tanagra'dan[1081] bulunmuştur. Myrina'dan bulunmuş ephebosların işlendiği iki figürler Dioskurides heykeliyle benzer duruş özelliklerine sahiptir. Myrina örneklerinde figürinlerin dolgun yüz hatları, kıyafet kıvrımlarının kalın, hareketsiz işlenmesi, kontrastın azalması, boyutların küçülmesi ve yüksek dörtgen kaidenin kullanımı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde MS 1. yüzyıl özelliklerini göstermektedir. Parion buluntusu ise Myrina örneklerine göre daha geç özellikler göstermekte ve MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir[1082]. Stratonikeia buluntusu K. 94 numaralı Dioskurides tipindeki ephebos figürini söz konusu grubun en geç özellikler gösteren örneğidir. Hareket sadece sağ kolun vücuduna bitişik olarak göğüs hizasında işlenmesiyle sağlanmıştır. Mantonun kıvrımları kalın ve hareketsiz bantlar halinde işlenmiştir. Yüz hatları yuvarlatılmış, gözler burun ve ağza göre daha büyük işlenmiştir.

[1073] Lewerentz, 1993, 53.
[1074] Lewerentz, 1993, 54.
[1075] Marcadé, J. (1969). *Au musé e de Dé los: É tude sur la sculpture hellé nistique en ronde bosse dé couverte dans l'î le*, Paris: De Boccard, 288.
[1076] Zanker, P. (1994). The Hellenistic grave stelai from Smyrna: Identity and self-image in the polis. Bulloch, A., Gruen, E., Long, A., Stewart, A. (Editörler) *Images and Ideologies: Self-definition in the Hellenistic World* içinde (212-230), Berkeley: University of California Press, 215.
[1077] Winter, 1903, Pl. 240, Nr. 1-10.
[1078] Mollard Besques, 1963a, Pl. 144, f- Myrina 979; Pl. 148, f- Ly 1602.
[1079] Kasapoğlu, 2015, Levha 84, Kat. No. 114.
[1080] Durnagölü, 2020, Levha 47, K. 94, Levha 56, K. 116- 118.
[1081] Winter, 1903, 237, 5. (Band III, Teil 2).
[1082] Kasapoğlu, 2015, 450.

Kaidenin daralıp yükselmesi de MS 2. yüzyıl örneklerinde gözlemlenen özelliklerden biridir. **K. 148** numaralı örnek söz konusu grup içerisinde Hellenistik Dönem özellikleri taşımaktadır. Korunma durumu ve yüzeyindeki aşınmalar nedeniyle stil kritiği yapmak oldukça güçtür. Fakat himationun vücudu sıkıca sarması ve sol kolun hareketi Priene figürinleri içerisinde Tanagra stili etkili kadın tiplerinde de gözlenmektedir. Arka yüzde izlenebilen dörtgen formlu buhar deliği Priene koroplastiği içerisinde MÖ 3 ve 2. yüzyıla tarihlenen örneklerde görülmektedir. **K. 148** numaralı erkek figürini parçası Priene koroplastiği özelinde Tanagra stilinin etkilerini taşıyan geç üretim evresine (MÖ 150-100) ait olmalıdır.

Çalışma kapsamında tekil örnekle temsil edilen **K. 149** numaralı ayakta ve giyimli erkek figürininin tamamı korunmuştur. Figürinin yüzeyi aşınmış durumdadır. Bu nedenle detaylar net görülmemektedir. Figürin yaşlı sakallı bir erkeği temsil etmektedir. Yüzü çok aşınmış olmasına rağmen gözleri derinde ve küçük, burnu belirgindir. Sakalları uzundur ve göğsüne doğru dökülmektedir. Vücudunun tamamı kıyafet içerisindedir. Kıyafet içerindeki sağ kol vücuda paralel ve yapışık, elinde olasılıkla bir kap tutmaktadır. Sol kolu vücuduna paralel hareketsizdir. Beli vücudunun sağına doğru hareketli, elbise içerisindeki bacakları hareketsizdir. Belinin altından diyagonal aşağı dökülen kıyafet kıvrımları kalın bantlar şeklindedir. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir.

K. 149 numaralı erkek figürini Priene koroplastiğinde şu ana kadar yayımlanan örnekler içerisinde yeni bir tipoloji sunmaktadır. Fakat yüzeyindeki yoğun aşınma nedeniyle detaylar net değildir. Başında polos veya çelenk taşır. Boynunun altına doğru dökülen uzun sakallar ve bıyıklarının işlenmesi Karia koroplastiği içerisinde yerel bir tip olarak karşımıza çıkan phiale taşıyan poloslu erkek tipleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Sağ elinde aşınmadan dolayı formu tespit edilemeyen bir kap formu taşımaktadır. Bu yönüyle phiale taşıyan figürin tiplerinden ayrılır. **K. 149** numaralı örnekle benzer özellikler taşıyan figürinler; Ephesos[1083], Halikarnassos[1084],Theangela[1085], Kaunos[1086], Knidos[1087] Iasos[1088], Kos[1089], Lindos[1090] ve Korinth'den[1091] bulunmuştur.

[1083] Öztürk, 2007, Lev. XI, XII, K. 25-28.
[1084] Higgins, 1970, Pl. 53, 346.
[1085] Işık, 1980, Taf 14-24.
[1086] Bulba, M. (2019). Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular, *Cedrus VII*, 153, Lev. 19.
[1087] Şahin, 2005, 77, Abb.3, d.

Phiale taşıyan erkek figürin tiplerinin kimi temsil ettiği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Yoğunlukla Karia Bölgesi kentlerinde Klasik Dönem'den Erken Hellenistik Dönem'e kadar karşımıza çıkan örneklerin Demeter ve Kore kutsal alanı içerisindeki kontekstlerden bulunmasının yanı sıra kültle bağlantılı olan Hydrophoros tipinde kadın figürinleriyle birlikte bulunması söz konusu tipin Hades'e ait olduğunu düşündürmektedir[1092]. Theangela figürinleri arasında en yoğun görülen ikinci tip phiale taşıyan erkek figürinleridir. F. Işık söz konusu grubu "*adak taşıyıcıları*" olarak tanımlar fakat Zeus Karios'un sikkeler üzerindeki phiale taşıyan betimlerinden yola çıkarak Zeus olabileceğini görüşünü de aktarmaktadır. Theangela örneklerinde sakallı ve sakalsız işlenen iki ayrı varyasyonun olması nedeniyle farklı bir görüş olarak Dionysos'un temsilleri olduğunu ifade etmektedir. Figürin tiplerinin yoğunlukla Demeter kutsal alanlarından bulunmasının tanrıçanın bereket yönüyle bağlantılı olarak Dionysos'la örtüştüğünü ve bu nedenle Dionysos hipotezinin daha güçlü veriler sunduğuna değinmektedir[1093]. Kaunos Demeter kutsal alanı buluntuları içerisinde de karşımıza çıkan söz konusu tipoloji Demeter'in doğayla olan bağlantısı nedeniyle yeterli veri olmamasına karşın Dionysos olarak değerlendirilmiştir[1094].

K. 149 numaralı örnek söz konusu tipolojinin belirgin özelliklerinden biri olan phialeyi taşımamaktadır. Aşınma ve bozulmalar nedeniyle elinde taşıdığı kap formu belirlenemese de form hydriayı anımsatmaktadır. Hydrophoros tipinde kadın figürinlerinin yoğun olarak Batı Anadolu buluntu merkezlerinde görüldüğü dönem MÖ 4. yüzyıldır. Priene'de ise Hydrophoros tipi MÖ 2. yüzyılda da karşımıza çıkar[1095]. **K. 149** numaralı örnek benzer özellikler taşıdığı phiale taşıyan giyimli erkek figürin tipolojisinin Hellenistik Dönem'de değişime uğramış bir varyasyonunu olmalıdır. Tipolojinin MÖ 5. yüzyıla tarihlenen erken örneklerinde başında polosun yer almadığı ve her iki elin vücuduna paralel işlendiği gözlenmektedir[1096]. MÖ 4. yüzyılda ise tipolojide bir yenilik olarak polosun ve

---

[1088] Nicholson, F. (1968). *Ancient Life in Miniature: An Exhibition of Classical Terracottas from Private Collections in England*, Birmingham: Birmingham Museum & Art Gallery, Pl.6, 42; Levi 1969, 574,38, Fig.42c.
[1089] Mendel, 1908, Pl. III,7, Nr. 1719; Higgins 1954, Pl. 53, Kat. Nr. 345.
[1090] Blinkenberg, 1931, Pl. 133, Nr. 2875.
[1091] Merker, 2000, Pl. 19, C225.
[1092] Schipporeit, 2013, 230-235.
[1093] Işık, 1980, 114, 195, 196.
[1094] Bulba, 2019, 144.
[1095] Rumscheid, 2006, Taf 62,63.
[1096] Higgins, 1970, Pl. 53, 345-347.

phialenin eklendiği görülmektedir[1097]. **K. 149** numaralı figürinde detaylar net olarak değerlendirilemese de belin sağına hareketi ve sol bacağın önde verilmesiyle kontrast oluşturulmuştur. Kolların vücuttan ayrılmaması ve figürinin teknik özellikleri değerlendirildiğinde Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.6.3. Diğer Erkek Figürini Parçaları

Erkek figürin tipleri başlığı altında bacak, ayak ve kol parçaları bu başlık altında değerlendirilmiştir. **K. 150** numaralı örnek erkek figürinine ait sağ bacak parçasıdır. Sağ bacağın dizinden alt kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ayağında ince tabanlı bir deri sandalet baş parmaktan iple baldıra doğru çıkar ve bağlanır. Ayak parmakları detaylıdır. **K. 151** numaralı erkek figürini parçasının sol ayağı bileğiyle birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kırık üç parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Sandaletin bağcıkları çapraz şekilde bileğe dolanır. Her iki figürin döküm tekniğinde üretilmiştir. **K. 150** ve **K. 151** numaralı figürin parçalarıyla benzer örnekler; Priene[1098], Stratonikeia[1099], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1100], Attika[1101], Kapua[1102] ve Louvre Müzesi Koleksiyonu'dadır[1103]. **K. 150** numaralı figürin parçasıyla benzer işçiliğe sahip bir örnek Priene'de 1895-1899 yılı kazıları sırasında bulunmuştur[1104]. Ayak bileğine kadar korunan sağ ayak parçası **K. 150** numaralı örnekte olduğu gibi parmak arasından bileğine doğru geçiş yapan kalın tabanlı bir sandalet giyimli işlenmiştir. Sandaletin detayları fırınlanmadan önce aplike edilen dairesel süslemelere sahiptir. MÖ 135 yılına tarihlenen yıkım tabakasının üzerinde bulunan figürin parçası **K. 150** numaralı örnek için de terminus ante quem oluşturmaktadır. **K. 150** numaralı figürin parçasıyla benzer başka bir örnek Stratonikeia kentinde sondajdan bulunmuştur. Döküm tekniğinde üretilmiş sandalet giyimli sol ayak bileğiyle korunmuştur.[1105]. Teknik özellikleri ve detaylı işçiliği Hellenistik Dönem'de üretildiğini göstermektedir. Sadberk Hanım koleksiyonunda korunan bir erkek

[1097] Mendel, 1908, Pl. III,7, Nr. 1719; Blinkenberg, 1931, Pl. 133, Nr. 2875; Higgins, 1954, Pl. 53, Kat. Nr. 345; Levi, D. (1969). Gli scavi di Iasos. *Annuaria Della Scuola Archeologica Di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente. Vol XLV-XLVI* (1967-1968), 574,38, Fig.42c; Işık, 1980, Taf 14-24; Şahin, 2005, 77, Abb.3, d; Öztürk, 2007, Lev. XI, XII, K. 25-28; Bulba, 2019, 153, Lev. 19.
[1098] Rumscheid, 2006, Tafel 144, Kat. Nr. 342.
[1099] Durnagölü, 2020, Levha 83, K. 214.
[1100] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog No. 111.
[1101] Higgins, 1970, Pl. 97, 734.
[1102] Levi, 1926, 131, Fig. 106.
[1103] Mollard Besques, 1954, Pl. LXXXVI, C236.
[1104] Rumscheid, 2006, 518, Tafel 144, Kat. Nr. 342.
[1105] Durnagölü, 2020, 639, Levha 83, K. 214.

kukla figürinin **K. 150** ve **K. 151** numaralı ayak parçalarında olduğu gibi bacakları benzer şekilde işlenmiş ve gövdeye sonradan eklenmiştir[1106]. Attika[1107] ve Kapua[1108] örnekleri de erkek kukla figürinlerine ait bacak parçalarıdır ve **K. 150** ve **K. 151** numaralı örnekle benzer özellikler göstermektedir. Korunma durumu nedeniyle net bir öneri sunulamasa da üretim tekniği bakımından ayrı bir kalıp kullanılarak oluşturulan **K. 150** ve **K. 151** numaralı figürin parçaları olasılıkla kukla figürinlerine ait olmalıdır. Ayrıca korunan yükseklikleri, farklı kalıp tekniklerinin kullanılması ve detaylı işçilikleri Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşımaktadır.

K. 152 numaralı figürin parçası dizin alt kısmından itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sandalet giyimli, sandaleti parmakların üzerinde yatay bir bantla tutturulmuş, ayak bileğinin üzerine yine sandaletin ipi dolanır. Arka yüz işlenmiştir. **K. 150** ve **K. 151** numaralı örneklerle benzer özelliklere sahip **K. 152** numaralı figürini de olasılıkla kukla ya da oyuncak figürinine ait bir parça olmalıdır. Fakat **K. 152** numaralı örneğin korunan yüksekliği, ayağın detaysız işçiliği, bilek ve bacak arasındaki proporsiyonundaki bozulmalar dikkate alındığında olasılıkla aynı tipin Geç Hellenistik Dönem'e ait bir örneğini oluşturmaktadır.

K. 153 numaralı figürin parçasının ayak bileğiyle birlikte sağ ayağı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ ayak yuvarlak formlu kayanın üzerine basar. Topuk, hareketten kaynaklı olarak yukarıda, parmak uçları kayanın üzerinde yükselir. **K. 153** numaralı figürin parçası Priene 1898 yılı kazıları sırasında 33 numaralı konut alanın güneydoğu odasından bulunan Satyr figürinin[1109] korunan sağ ayağıyla olasılıkla aynı kalıp üretimidir.

K. 154 numaralı figürin parçasının sağ kol omzun alt kısmından parmaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kol hareketsiz olarak aşağı uzanır. Parmaklar açık ve detaylıdır. Arka yüz işlenmiştir. **K. 154** numaralı figürin parçasının hareketsiz işlenmesi olasılıkla kukla figürinine ait bir parça olduğunu göstermektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen uçan Eros tipindeki figürinlerin kollarıyla benzer özellikler

[1106] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog No. 111.
[1107] Higgins, 1970, Pl. 97, 734.
[1108] Levi, 1926, 131, Fig. 106.
[1109] Rumscheid 2006, 491; Tafel 112, Kat. Nr. 265.

taşısa da hareketsiz olması eklemeli kollara sahip kukla figürin tiplerine ait bir parça olduğunu düşündürmekte fakat korunma durumu nedeniyle net bir görüş sunulamamaktadır.

2.1.7. Çocuk Figürin Tipleri

2.1.7.1. Kız Çocuk Figürini Parçası

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 155** numaralı figürin parçası olasılıkla dans eden bir kız çocuk figürinine aittir. Figürinin başı ve üst gövdenin göğüslere kadar olan kısmı korunmuştur. Her iki kolunun dirsekle birlikte bir kısmı kırıktır. Başı hafif soluna dönük ve yukarı bakmaktadır. Saçlarının bir kısmı alnının üzerinden yukarı doğru toplanmış geriye kalan kısımlar enseye ve her iki omza doğru dökülmektedir. Saçlarının uçları dışa doğru kıvrımlıdır. Yüz dolgun, gözler küçük, burun ve ağız aşınmış, çene ise dolgundur. Boyun kısa ve kalın işlenmiştir. Khiton giyimli figürinin kıyafetindeki yaka detayı belirgin, göğüs altından geçen kemerden kırılmıştır. Her iki omuz vücuduna yapışık işlenmiş olsa da sağ kolun hafif yana açıldığı görülmektedir. Olasılıkla tipolojik benzerlerinde olduğu gibi sağ kol dirsekten hafif yana açılıp kıyafetinin kıvrımlarını tutmakta, sol kol dışarı doğru açılıyor olmalıdır. Arka yüz saçlar dışında kabaca işlenmiştir. Saç buklelerinde kırmızımsı kahverengi boya kalıntıları mevcuttur. Priene[1110], Stratonikeia[1111], Tanagra (mermer yontu)[1112], Boeotia[1113] ve Eleusis Müzesi[1114] örnekleri **K. 155** numaralı figürin parçasıyla benzerdir.

Priene koroplastiği içerisinde şu ana kadar yayımlanmış figürin tipleri arasında **K. 155** numaralı figürinle benzer özellikler gösteren on bir örnek bulunmaktadır. Söz konusu figürinlerden dokuzu 1898 yılı kazıları sırasında Demeter ve Kore kutsal alanın bothrosundan bulunmuştur[1115]. Kutsal alandan bulunan figürinler arasında yoğunluğu dans eden kız çocukları oluşturmaktadır. Konut alanı kazıları sırasında bulunan iki örnek ise Demeter kültüyle bağlantılı erkek ve kız çocuk tiplerinde karşımıza çıkan Karpophoros tipindedir[1116]. Dans eden kız çocuğu tipindeki örnekler farklı kaide formlarına sahiptir. Alçak dörtgen kaide ve dairesel kaidenin yanı sıra bazı örnekler kaidesizdir. F. Rumscheid,

[1110] Rumscheid, 2006, Tafel 69, Kat. Nr. 168,169, Tafel 71, Kat. Nr. 174, 177.
[1111] Durnagölü, 2020, Levha 77, K. 167.
[1112] Burr, 1966, Plate 17, Fig. I.
[1113] Leyenaar, Plaisier, 1979, Pl. 37, 217.
[1114] Burr, 1966, Plate 18, Fig. 9.
[1115] Rumscheid, 2006, Tafel 69, Tafel 70, Tafel 71.
[1116] Mevye taşıyan anlamında kullanılmaktadır. Çalışma kapsamında erkek figürin tiplerinde söz konusu tipolojiye değinilecektir.

söz konusu örnekleri MÖ. 4 yüzyılın ortalarına[1117], E. Töpperwein ise MÖ 3. yüzyılın sonlarına tarihlemektedir[1118]. Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8607 numaralı örnek tipolojinin Hellenistik Dönem içerisinde erken özellikler gösterdiği figürinlerden biridir. Alçak dörtgen kaidenin Batı Anadolu figürinleri içerisinde MÖ 350-300 yıllarında yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan TC 8607 envanter numaralı örnek[1119] F. Rumscheid'in önerdiği MÖ 4. yüzyıl ortalarına ait özelliklere uyum sağlasa da başın sağına hareketi, sol kolun yukarıda ve hareketli, sağ elin kıyafet kıvrımlarını tutmasıyla oluşturulan kontrast, sol ayağın önde ve hareketli verilirken sağ ayağın geride ve sabit işlenmesi ve kıyafet kıvrımlarının şeffaf olması söz konusu örnek için önerilen tarihin erken olduğunu göstermektedir. Söz konusu tipolojide Berlin koleksiyonunda korunan TC 8609[1120] ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1618 envanter numaralı dans eden kız çocuğu figürinindeki dairesel formlu kaide Boeotia ve Tanagra örneklerinde MÖ 4.-3. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır. Myrina'da ise Tanagra stili etkisiyle MÖ 3. yüzyılın son çeyreğinde kullanılan kaide formu E. Töpperwein'nın tarihleme önerisiyle uyum göstermektedir.

Özellikle dans eden figürinlerde tipin değişime uğramadan devamlılığı gözlense de kontrastın oluşturulduğu, kolların hareketle paralel olarak vücuttan ayrı olarak kalıplandığı, kıyafet kıvrımlarındaki plastikliğin azaldığı örneklerin Yüksek Hellenistik'ten Geç Hellenistik Dönem'e geçiş evresine ait olduğu gözlenmektedir. Bothros buluntuları olmaları düzenli bir stratigrafi sunmamaktadır. Yoğun olarak aynı kontekstten bulunmaları Demeter kültündeki sembolik anlamlarıyla bağlantılıdır. Ritüellerin devamlılığı nedeniyle de uzun yıllar tipolojinin üretim teknolojisinin gelişimi ve dönemin stil özelliklerinin değişmesiyle birlikte üretildiğini göstermektedir. Söz konusu örnekler arasında olasılıkla en erken dönem MÖ 3. yüzyılın sonlarıdır. **K. 155** numaralı figürin parçası ise dolgun yüz hatları, kısa ve dar boyun kolların vücuttan ayrılmaması, arka yüzde sadece saçların detaylı işlenmesi, gövdenin kabaca düzeltilmesi birlikte incelendiğinde Geç Hellenistik Dönem içerisinde MÖ 150-100 yıllarına ait olmalıdır. Fakat tipin kökeninin MÖ 4. yüzyıla dayandığı, Brauron Demeter kutsal alanına sunulan mermer kız çocuk yontusuyla açıklanabilir[1121]. Ayrıca MÖ

[1117] Rumscheid, 2006, 465.
[1118] Töpperwein Hoffmann, E. (1971). Terrakotten von Priene, *Istanbuler Mitteilungen Band 21* içinde (125-160, Tafel 44-49), Tübingen: Ersnst Wasmuth, 128.
[1119] Rumscheid, 2006,464, Kat. Nr. 174.
[1120] Rumscheid, 2006,465, Kat. Nr. 177.
[1121] Burr, 1966,54; Plate 17, Fig. I.

4. yüzyıla tarihlenen pişmiş toprak varyasyonları Tanagra ve Boeotia'da bulunmaktadır[1122]. Stratonikeia'da mezar hediyesi olarak bulunan **K. 155** numaralı örnekle aynı saç formu ve kıyafet detayına sahip bir örneğin ise tipe eklemeler yapılarak (köpek ve üzüm salkımı) MÖ 1. yüzyılın ilk yarısına kadar devamlılığı görülmektedir[1123].

K. 155 numaralı kız çocuk figürinin korunma durumu nedeniyle net bir tip önerilememektedir. Fakat Priene koroplastiği içerisinde dans eden kız çocuk figürinlerinin saç ve kıyafet detaylarına sahip olduğu gözlenmektedir. Olasılıkla dans eden kız tipindedir. Benzer örneklerinin Priene'de Demeter ve Kore kutsal alanından bulunması dans eden kadın figürinleri kapsamında da değinilen Demeter adına düzenlenen şenliklerle bağlantılıdır. Thesmophoria bayramının Kalligenia gününde kadınların kutlamaya çocuklarıyla birlikte katıldığı aktarılmaktadır[1124]. Bu bağlamda, Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan çok sayıda bulunan dans eden kadın ve kız çocuğu figürinleri Demeter adına düzenlenen bayramın bir parçasıdır.

2.1.7.2. Erkek Çocuk ve Ephebos Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarından beş örneğin korunan kısımları incelendiğinde erkek çocuk figürin tiplerine ait parçalar oldukları sonucuna ulaşılmıştır (**K. 156-160**). İncelenen ilk örnek; **K. 156** numaralı figürin parçasının sağ ve sol eliyle birlikte karnı üzerinde yer alan çıkın, meyveler ve bacakların bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Vücudun üst kısmında khlamys yer alır, alt kısmı çıplaktır. Elbise kıvrımları sağ bacağın yanına dökülür. Her iki elini vücuduna paralel uzatır, dirseğinden büker ve elbisenin ucunu yukarı kaldırarak oluşturulan meyve sepetini kavrar. Sağ bacağı taşıyıcı, sol bacağını bir adım öne atarak hareketlendirir. Arka yüz kırık ve eksiktir. Khlamys içerisinde taşıdığı meyveler sayesinde **K. 156** numaralı figürin parçasının tipi saptanabilmiştir. Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan'da başta Demeter olmak üzere Dionysos, Zeus, Apollon ve Isis'in yoğunlukla adak yazıtlarından bilinen Karpophoros epitetinin kült içerisine yansımasını oluşturmaktadır[1125]. Karpophoros kelime anlamı olarak meyve veren ve verimli anlamındadır. Yoğunlukla Demeter'le ilişkilendirilse de Dionysos gibi bereketle ilişkin tanrıların da epiteti olarak karşımıza çıkmaktadır. Karpophoros tipi

[1122] Leyenaar, Plaisier, 1979, Pl. 37, 217.
[1123] Durnagölü, 2020, 611; Levha 77, K. 167.
[1124] Brisbane Chandor, A. (1981). *The Attic Festivals Of Demeter And Their Relation to the Agricultural Year*, University of Pennsylvania, 83.
[1125] Wallensten, J. (2014). Karpophoroi deities and the Attic cult of Ge Notes on IG II 4758. *Opuscula* 7, 196.

hem kız hem de erkek çocuk figürinlerinde Hellenistik Dönem'den itibaren görülmektedir. **K. 156** numaralı figürin parçasıyla benzer özellikler gösteren örnekler; Priene[1126], Ionia Bölgesi[1127], Tralleis[1128], Myrina[1129], Pergamon[1130] ve Atina'dan[1131] bulunmuştur.

Günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan, 1898 yılı kazıları sırasında Priene Demeter ve Kore tapınağından bulunan 1604 envanter numaralı erkek çocuk figürini **K. 156** numaralı örnekle aynı tiptedir. Aynı kazı sezonunda Demeter ve Kore kutsal alanı içerisinde Karpophoros tipinde bir başka erkek figürini daha bulunmuştur, fakat günümüzde eserin orijinali kayıptır. O dönemde kazı raporlarından elde edilen çizimlerin incelenmesiyle tipin Priene özelinde farklı varyasyonları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 156** numaralı örneğin meyveleri taşıdığı çıkın, her iki eli ve bacaklarının bir kısmı, 1604 envanter numaralı figürinin ise başından dizlerine kadar bir bölümü korunmuştur. Ellerin duruşu, meyve çıkınını taşıması, elbisesini yukarı kaldırılmasıyla vücudunun alt kısmının çıplak işlenmesi ve bacakların hareketi **K. 156** numaralı figürin parçasıyla aynıdır. Aynı kontekst içerisinde bulunan fakat kayıp olan figürinin ise himationu sol omuzundan itibaren vücudunun bir bölümünü kapatır, vücudunun sol tarafında sol koluyla desteklediği meyve çıkınını tutar, sağ kolu vücuduna paralel uzanır[1132]. Priene'de Karpophoros tipindeki erkek figürinlerinin farklı varyasyonları üretilmiş olmalıdır. **K. 156** numaralı örnek olasılıkla 1604 envanter numaralı figürinle çağdaş ve aynı atölyenin üretimidir.

[1126] Rumscheid, 2006, Tafel 130, Kat. Nr. 299.
[1127] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 155, 1189.
[1128] Çekilmez, 2014, Levha 72, K. 51.
[1129] Burr, 1934, Pl. IX, Nr. 21; Mollard Besques, 1963a, Pl. 163, b- Myr 666.
[1130] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 132, 1024; Töpperwein 1976, Taf 58, 103 Nr. 402, 403, 404, 406, 407.
[1131] Granjouan, 1961, Pl. 27, 965.
[1132] Rumscheid, 2006, Tafel 130, Kat. Nr. 303.

Fig. 2.48. K. 156 numaralı figürin parçası ve Priene buluntusu 1604 envanter numaralı figürinin karşılaştırılması (Rumscheid 2006, Taf. 130, Kat. Nr. 299).

Pergamon, Karpophoros tipinde erkek çocuk ve ephebos figürinlerinin yoğun olduğu buluntu merkezlerinden biridir. **K. 156** numaralı figürin parçasıyla çağdaş olduğunu düşündüğümüz örneklerde başın ve bacakların ayrı kalıplandığı ve kaidesiz olarak üretildikleri görülmektedir. Priene örneklerine göre Pergamon buluntularındaki işçilik daha detaylıdır. Korunma durumları Priene örneklerine göre daha iyi olan Pergamon'dan bulunmuş Karpophoros tipindeki figürinlerde yoğun olarak genç ephebler işlenmiştir[1133]. Leiden Ulusal Eski Eserler Müzesi Koleksiyonu'ndan korunan Pergamon buluntusu bir başka Karpophoros tipindeki erkek çocuk figürini, yüksek kaide formu, arka yüzünde korunan monogram ve dönem özellikleri bakımından incelendiğinde MÖ 1. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir[1134]. Tipin devamlılığını Geç Hellenistik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar Pergamon'da görmek mümkündür. Myrina'da ise **K. 156** numaralı figürin parçasıyla aynı tipteki figürinlerin MÖ 1. yüzyıl sonundan, MS 1. yüzyıla kadar üretildiği saptanmıştır[1135]. D. Burr, tarafından tip, çocuk Dionysos ve Eros'a benzetilmiş, kıyafetin ise Hermes, Harpokrates ve Attis'le olan benzerliği üzerinde durulmuştur[1136]. Batı Anadolu

[1133] Töpperwein, 1976, Taf 58, 103 Nr. 402, 403, 404, 406, 407.
[1134] Leyenaar Plaisier, 1979, 370; Pl. 132, 1024.
[1135] Burr, 1934, Pl. IX, 21; Mollard Besques, 1963a, 134; Pl. 163, b- Myr 666;
[1136] Burr, 1934, 41.

buluntu merkezlerinde şu ana kadar yayımlanan örnekler arasında **K. 156** numaralı figürin parçasıyla benzer tip özellikleri gösteren en geç figürin Tralleis'ten bulunmuştur[1137]. Boynunun altından kaideye kadar korunan figürinin elbise içerisine topladığı meyveler detaylı işlenmiştir. **K. 156** numaralı örnek gibi khlamysin yukarı kaldırılmasından dolayı cinsel organ açıkta bırakılmıştır. F. Rumscheid, cinsiyetin vurgulanması amacıyla bu şekilde yapıldığını aktarmaktadır[1138]. **K. 156** numaralı figürin parçasının baş kısmı korunmamıştır, fakat Priene'den bulunan Karpophoros tipindeki erkek çocuk figürinlerinde saçların ve yüzün işlenişi bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 155** numaralı kız çocuk figüriniyle oldukça benzerdir. Bu nedenle cinsiyet özellikle vurgulanmak istenmiş olmalıdır.

Priene'de günümüze kadar bulunan ve yayımlanan figürinlerde Demeter kültünün birçok figürin tipiyle ikonografik olarak bağlantısı bulunmaktadır. Karpophoros kelime anlamı olarak meyve veren ve verimli anlamına gelmektedir. Demeter'in bereketle ilişkisi nedeniyle tanrıça adına düzenlenen şenlik ve ritüellerin bir yansıması olarak figürin tipine aktarıldığı düşünülmektedir. **K. 156** numaralı figürin parçasının buluntu konteksti bilinmemektedir, fakat 19. yüzyıl kazıları sırasında benzer örneklerin kutsal alanın bothrosundan bulunması söz konusu örneğin de Demeter kültüyle bağlantılı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında değerlendirilen erkek çocuk ve Ephebos figürin parçalarından **K. 157** numaralı örneğin baş kısmı kırık ve eksiktir. Sağ kol, üst gövde ve cinsel organın bir kısmı korunmuştur. Sağ kol vücuttan ayrık, dirsekten hafif bir hareketle büküldükten sonra alt kol kısmında ephaptis kıvrımları dolanmaktadır. Ephaptis, figürün sağ omzu üzerinden sol göğsü ve kolunu kapatarak arka yüzden sağ kola yönelir ve bacaklara doğru dökülmektedir. Kıvrımları kalın plastik bantlar halindedir. Cepheden işlenen vücut hafif soluna doğru kıvrımlıdır. Göbeği şişkin ve göbek deliği belirgindir. Arka yüzü kırık ve eksiktir. Olasılıkla korunmayan sol kolu Hellenistik Dönem'de yoğun olarak karşımıza çıkan Herme'ye dayanan Ephebos tipinde olmalıdır. **K. 157** numaralı figürin parçasıyla benzer özellikler gösteren figürinler; Myrina[1139], Aigai[1140], Tanagra[1141], Korinth[1142] ve Frank Calvert Koleksiyonu'ndadır[1143].

[1137] Çekilmez, 2014, Levha 72, K. 51.
[1138] Rumscheid, 2006, 307.
[1139] Mollard Besques, 1963, Pl. 156, b.
[1140] Dereboylu, 2012, Levha 53, K. 220.

Epheblerin pişmiş toprak figürinlerde farklı varyasyonlarda üretilmeleri MÖ 4. yüzyılda Tanagra ve Boeotialı koroplastların günlük yaşamı ifade eden figürin tipleri üretmeleriyle yoğunlaşmaya başlamıştır[1144]. Batı Anadolu buluntu merkezlerinde MÖ 3. yüzyıl sonundan MS 2. yüzyıl ortalarına kadar Ephebos figürinlerinin yoğunlukla nekropol kontekstlerinde görmek mümkündür. Nekropol buluntusu olan Ephebos figürinleri genellikle ölen bireyin yaşı, cinsiyeti ve ilgi alanlarıyla bağlantılı olarak seçilen bir armağan olarak değerlendirilmiştir. **K. 157** numaralı figürin parçasının buluntu konteksti bilinmemektedir, bu nedenle ikonografik bağlamı kurulamamıştır.

K. 157 numaralı figürin parçasıyla aynı tipolojik sınıflandırma içerisindeki örnekler elbisenin sarılışı ve kolların hareketiyle farklılıklar gösterse de ortak özellikleri çıplak olarak işlenmeleri ve genç erkekleri ifade etmeleridir. Myrina'dan bulunan ve **K. 157** numaralı figürinle sağ kolunun hareketi, gövdesinin bir bölümünün çıplak işlenmesiyle benzerlikler gösteren Ephebos'un sol kolu beli hizasında yer alan Hermes Herme'sine dayanmaktadır[1145]. Olasılıkla **K. 157** numaralı örneğin de tamamı korunmuş durumda olsaydı vücudunun solunda bir Herme yer alıyor olmalıydı.

Fig. 2.49. K. 157 numaralı figürin parçası ve Myrina buluntusu Ephebos figürinin karşılaştırılması (Mollard Besques, 1963, Pl. 156, b).

[1141] Winter, 1903, 242, 1. Band III, Teil 2.
[1142] Merker, 2000, Plate 51, H320.
[1143] Kaplan, 2009, Levha 46, Kat No 159.
[1144] Burr Thompson, D. (1963b). A Clay Model of an Ephebe. *Hesperia 32*(1), 89.
[1145] Mollard Besques, 1963, Pl. 156, b.

K. 158 numaralı figürin parçası ayakta ve khlamys giyimlidir. Belin alt kısmından dizlerin altına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Vücudunun sağında yer alan Herme'nin kaidesi ve phallosu korunmuştur. Khlamys vücudun üst kısmından dizlerin üzerine doğru pubis bölgesini örtecek şekilde aşağı dökülür. Sol bacak önde ve hareketli, sağ bacak geride ve taşıyıcı, vücut sağına hareketlidir. Arka yüzü kırık ve eksiktir. Benzer örnekler Myrina[1146], Aiolis Bölgesi[1147], Patara[1148] ve Boeotia'dan[1149] bulunmuştur. **K. 157** numaralı örnekte olduğu gibi korunma durumu az olmasına rağmen kıyafet, duruş ve sağında yer alan Herme sayesinde Hellenistik Dönem figürinleri içerisinde yoğunlukla üretilen Ephebos tipinin bir başka varyasyonunu oluşturmaktadır. Herme'yle birlikte işlenmeleri gençlerin günlük yaşamlarından bir sahneyi ifade etmektedir. Söz konusu tipolojinin erken örnekleri Boeotia Bölgesi'nden saptanmıştır. MÖ 330 yılına tarihlenen genç Ephebos figürini giyimli ve plastere dayanmış olarak işlenmiştir. Batı Anadolu'da ise **K. 158** numaralı figürin parçasıyla benzer khlamys giyimli Epheboslar Geç Hellenistik Dönem'den MS 1. yüzyıla kadar görülmektedir. Myrina'dan Diphilos Atölyesi üretimi olan belinin alt kısmından kaideye kadar korunmuş örnek[1150] **K. 157** numaralı figürin parçasına göre daha geç özellikler taşımaktadır. Khlamys her iki figürinde de pubis bölgesini örter Myrina örneğinde bacaklardaki proporsiyon bozukluğu ve harekette bozulmalar göze çarpmaktadır. Patara'da mezar hediyesi olarak bırakılan aynı tipolojideki iki örnek Roma İmparatorluk Dönemi özellikleri taşımaktadır[1151]. Söz konusu örneklerde Hermeler'in figürle aynı boyutlarda işlenmesi dikkat çekicidir. **K. 158** numaralı örneğin korunan kısımları dikkate alındığında sol bacağın kontrast yapısı, bacaklardaki derinliğin verilmesi, astar ve boya özellikleriyle birlikte kıyafet kıvrımlarının işlenişi Priene koroplastiği içerisinde MÖ 150-100 yıllarına ait özellikler taşımaktadır.

Erkek çocuk ve Ephebos figürinleri kapsamında değerlendirilen **K. 159** numaralı figürin parçasının kıyafeti içerisindeki her iki dizinin altından sol ayağına kadar korunmuş, vücudunun üst kısmı ve sağ ayağı kırık ve eksiktir. Ephaptis giyimli, kıyafet ayak bileklerine kadar uzanır, sağ bacağı geride ve taşıyıcı sol bacağı bir adım önde ve hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir. **K. 159** numaralı örneğinin korunan sol ayağının

[1146] Mollard Besques, 1963a, Pl. 163, c- Myrina 1108.
[1147] Besques, 1971, PL. 146, c- D770.
[1148] Işın, 2007, 148, Fig. 32, K27; 149, K33, K34.
[1149] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 38, 219.
[1150] Mollard Besques, 1963a, 134; Pl. 163, c- Myrina 1108.
[1151] Işın, 2007, 55-59.

önde sağ ayağının geride işlenmesi ve ayak bileklerine kadar uzanan kıyafeti Geç Hellenistik Dönem'de yoğunlukla üretilen kaide üzerinde ayakta verilen Eros figürinleriyle benzerdir. Korunma durumu nedeniyle net bir öneri sunulamasa da **K. 159** numaralı figürin parçası olasılıkla çocuk yaşlarda gösterilen Eros tipinde olmalıdır. Myrina'da benzer kıyafet stili ve harekete sahip örnekler MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir[1152]. Aigai'dan aynı tipte bir başka Eros figürini de **K. 159** numaralı figürin parçasıyla benzer özellikler göstermekte fakat olasılıkla aşınmış kalıptan üretilmiştir[1153].

Fig. 2.50. K. 159 numaralı figürin parçasının Myrina ve Aigai örnekleriyle karşılaştırılması.

Değerlendirme kapsamındaki son erkek çocuk figürini parçası (**K. 160**) dizden itibaren kaideye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ayakta ve çıplak, sağ bacağını yana doğru açmış ve hareketli, sol bacağı bir adım geride ve sabittir. Kaide dörtgen formludur. Arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir. Dizinden itibaren kaideyle birlikte korunan **K. 160** numaralı figürin parçasına benzer örnekler; Thebes[1154], Atina[1155] ve Boeotia'dan[1156] bulunmuştur. Tanagra ve Boeotia'dan bulunan MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülme başlayan erkek çocuk figürinleriyle **K. 160** numaralı figürin parçasının sağ bacağının hareketi ve kaide formu benzerdir. Tipte yoğunlukla elbisenin vücudun sağından ya da solundan kaideye doğru döküldüğü gözlenmektedir. Thebes örneğinde olduğu gibi omuzlardan arka yüzü kapatan örnekleri de mevcuttur. **K. 160**

[1152] Mollard Besques, 1963a,53; Pl. 65, a- MYR 139, b- MYR 140.
[1153] Dereboylu, 2012, 360-361; Levha 26, K. 67.
[1154] Schmaltz, 1974, Tafel 18, 226.
[1155] Winter, 1903, 243, 5.
[1156] Winter, 1903, 243, 3.

numaralı figürin parçasının korunma durumu nedeniyle hangi varyasyonun yansıması olduğu tespit edilememiştir. Fakat çıplak olarak işlenmesi ve bacakların hareketi erkek çocuğa ait bir figürin olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Alçak dörtgen formlu kaide Kıta Yunanistan örneklerinde MÖ 4. yüzyıldan itibaren görülmeye başlar. Batı Anadolu'da ise MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında farklı tiplerde kullanılmaktadır. Fakat kaide formu Geç Hellenistik Dönem'de de görülmektedir. Bu bağlamda, **K. 160** numaralı figürin bacak aralarının kapalı olması, bacakların hareketinin etkinliğini kaybetmesi yanında şematik duruşu MÖ 160-150 civarından olması gerektiğini göstermektedir.

Fig. 2.51. K. 160 numaralı figürin parçasının Thebes, Boeotia ve Atina örnekleriyle karşılaştırılması.

2.1.8. Hayvan Figürini Parçaları

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarından iki örnek hayvan figürinleri başlığı altında değerlendirilmiştir (**K. 161-162**). Söz konusu figürin parçalarının korunma durumları az olmasına rağmen olasılıkla domuz ve boğa figürinlerine ait oldukları anlaşılmıştır. Hayvan figürinleri, özellikle nekropol alanlarında mezar hediyesi olarak karşımıza çıkan bir gruptur. Bu durum, çocuk mezarlarında ya da yetişkinliğe geçmemiş genç kız ve erkeklerin oyuncaklarıyla birlikte gömülmeleriyle bağlantılıdır. Kutsal alanlarda ise tanrı/tanrıçayla ilişkili pişmiş toprak hayvanların adandığı bilinmektedir. Priene 1974 yılı kurtarma kazıları sırasında aynı alan içerisinden bulunan buluntuların yoğunluğunu figürinler oluşturmaktadır. Fakat hayvan figürinlerinin sayısal olarak diğer tiplerden az olması dikkat çekicidir.

Bu kapsamda ele alınan **K. 161** numaralı örnek, domuz figürinin arka bacaklarından biri ve gövdenin bir kısmından oluşmaktadır. Domuz, Priene koroplastiği içerisinde -şu ana kadar yayımlanan örnekler arasında- Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunan üç örnek dışında başka bir kontekstte karşımıza çıkmamaktadır[1157]. Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan'da Demeter'e ait kutsal alanlardan domuz figürinleri, domuz taşıyan kadın figürinleri ve domuz kemiklerinin bulunması tanrıçanın mitolojisiyle bağlantılıdır[1158]. Persephone'nin Hades tarafından kaçırıldığı sırada domuz çobanının ve domuzların da yer altına indiği aktarılmaktadır. Demeter kültü içerisindeki önemi mitos dışında bereketle de ilgili olmalıdır. Domuz, doğurganlığı sebebiyle birçok kültürde bereketle ilişkilendirilmiştir. Mısır'da çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar dişi domuz veya yavru domuz biçiminde amulet taşır, Hindistan'da tanrıça Kali siyah bir domuz olarak ifade edilir[1159]. Yunan mitolojisinde bereketle özdeşleştirilen tanrıça Demeter adına düzenlenen şenliklerde domuz önemli bir semboldür. Thesmophoria şenlikleri içerisinde daha sonra tanrıçaya kurban edilecek domuz yavrularının tören alayıyla denize doğru yürüdüğü, denizde domuz yavrularını yıkadıktan sonra kurban edildikleri aktarılmaktadır. Kurban edilen domuz yavruları bırakıldıkları çukurdan üç gün sonra çıkarılır ve sunak üzerine yerleştirilir, bu kalıntılardan alıp tarlasına ekenlerin bereketli ürün alacağına inanılmaktaydı[1160]. Priene'de Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan bulunan domuz figürinleri de tanrıça adına düzenlenen şenliklerin bir parçası olmalıdır. **K. 161** numaralı figürin parçasının buluntu konteksti bilinmemektedir. Fakat tez kapsamında değerlendirilen figürin tiplerinin birçoğu Demeter kültüyle bağlantılıdır. Bu nedenle **K. 161** numaralı figürin parçası adak nesnesi olarak değerlendirilmelidir.

K. 162 numaralı figürin parçası olasılıkla boğa figürinin ön ya da arka sabit ayaklarından birini oluşturmaktadır. Kazımayla oluşturulan çift toynak ve Priene Athena terası A odasından bulunan boğa figürinleri, **K. 162** numaralı örneğin boğa figürinine ait olduğunu önermemizi sağlamıştır. Athena Tapınağı Terası A odasından bulunan beş örnek olasılıkla aynı kalıp üretimidir. Gövdelerinde yer alan askı delikleri duvara sabitlenmesi

[1157] 1898 yılı kazıları sırasında farklı kalıplardan üretilmiş üç domuz figürini tespit edilmiştir; Rumscheid, 2006, Kat. Nr. 358-360.
[1158] Stroud, 1965, 10-22; Taşpınar ve Çekilmez, 2021,44.
[1159] Kali'nin evrenin annesi olduğuna inanılır; Sax, B. (2001). *The Mythical Zoo an Encyclopedia of Animals in World Myth*. Legend & Literature. California: Abc- Clio Press, 194-195.
[1160] Kerenyi, C. (1967). *Eleusis, Archetypal Image of Mother and Daugher*, New Jersey: Princeton University Press, 62,171; Sina, 2004, 41.

veya asılması amacıyla üretildiklerini düşündürmektedir[1161]. **K. 162** numaralı örnek küçük bir parça olarak korunmasına rağmen Priene koroplastiği içerisinde yer alan hayvan gruplarının bir örneğini oluşturmaktadır. Olasılıkla Geç Hellenistik Dönem üretimidir.

2.1.9. Plaka Parçaları

Priene 1974 yılı buluntuları içerisinde tip ve stil özellikleri belirlenebilen üç plaka parçası bu başlık altında değerlendirilmiştir (**K. 163- 165**). Pişmiş toprak plakaların figürinlerden farklı olarak arka yüzlerinde askı delikleri yer almakta ve kutsal alan, konut ya da kült odalarının duvarlarına asılması amacıyla bu örnekler yapılmaktadır[1162]. Ancak bu örneklerin küçük parçalar olması nedeniyle tiplerini belirlemek zordur. Bu nedenle benzer örnekler yardımıyla plakaların tipleri hakkında yorumlamalar yapılmıştır. İlk örnekte (**K. 163**), yatak üzerinde uzanan erkek figürinin sol kolu, gövdesinin üst kısmı ve sağ kolunun bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolunu dirseğinden kırdıktan sonra öne uzatıp sol elinde phiale tutar. Sağ kolunu yukarı kaldırır. Sol koltuk altında silindir formlu bir nesne yer alır, bu yönüyle benzer örneklerden farklılık göstermektedir. Vücudunun üst kısmı çıplak, belden itibaren giyimli olduğunu gösteren himation parçası gövdenin altında korunmuştur. Arka yüzde oval formlu askı deliğinin korunan kısmı yer alır.

Uzanan erkek figürler; seramik, figürin, mimari kabartma, duvar resimleri, mezar stelleri ve mermer yontularda sıklıkla işlenen temanın bir parçasını oluşturmaktadır. Symposion (şölen) sahnesi olarak değerlendirilen sahne ikonografisinde uzanan erkek figürler symposiast/ziyafetçi olarak tanımlanmaktadır[1163]. Uzanan erkek figürleri ve symposion ikonografisi Kıta Yunanistan'a Yakın Doğu'nun etkisiyle MÖ 7. yüzyılda aktarılmıştır[1164]. Symposion sahnesinin kökeni ise MÖ 3. Binyıl'da Ur silindir mühürlerinde görülmektedir[1165]. Fakat **K. 163** numaralı örnekte olduğu gibi uzanan figürlerin yanı sıra karşılıklı oturan iki figür ve hizmet edenler betimlenmiştir. Uzanan symposiast figürleri

[1161] Rumscheid, 2006, 322-323.
[1162] Graham, J. W. (1958). The Ransom of Hector on a New Melian Relief. *American Journal of Archaeology 62* (3), 316-318.
[1163] Wecowski, M. (2014). *The Rise of the Greek Aristocratic Banquet*, Oxford: Oxford University Press, 27,40.
[1164] Son yapılan çalışmalar ikonografinin daha eskiye dayandığını kanıtlasa da kline üzerinde uzanan symposion sahnesinin erken örneklerinden biri MÖ 646-636 yıllarına tarihlenen Ninova kabartmalarında Assurbanipal'ın tasvir edildiği rölyeftir.
[1165] Zajdowski, K. (2013) Transformation of the Mesopotamian Banquet Scene into the Presentation Scene in the Early Dynastic, Akkadian and Ur III Periods. *Akkadica 134*, 5.

Korinth vazoları üzerinde MÖ 7. yüzyılın sonunda, Atina'da MÖ 580'de, Lakonia'da MÖ 575- 550 yıllarında yoğunlukla kullanılmıştır[1166]. MÖ 8. yüzyıla tarihlenen Fenike kökenli Kıbrıs'ta bulunan Kourion gümüş kâseleri üzerinde sahnenin ve tipin erken örneklerini görmek mümkündür[1167]. Uzanan erkek figürleri Arkaik Dönem'de Ionia Bölgesi'nde Samos Heraionu, Miletos, Didyma ve Myus'ta mermer yontularda karşımıza çıkmaktadır[1168]. Ayrıca Batı Anadolu'da, Assos Athena Tapınağı frizlerinde ve Larissa'daki pişmiş toprak mimari plakalarda görülmektedir. Batı Anadolu koroplastiğinde ise MÖ 6. yüzyılın ikinci yarısından itibaren symposiast tipinde figürinler üretilmiştir[1169]. Ticari etkileşim yoluyla aktarılan sahne ikonografisi Kıta Yunanistan ve Batı Anadolu dışında Etruria'da mezar odalarının duvarlarında karşımıza çıkmaktadır[1170]. Arkaik ve Klasik Dönem'de özellikle birbirini tekrar eder biçimde seramikler üzerindeki symposiast sahneleri, Hellenistik Dönem'de yoğunlukla mezar stellerinde kullanılmaya başlamıştır[1171]. Antik Dönem aristokrasinin ayırt edici bir özelliği olarak üst sınıfa hitap eden sahneyi canlandırmaktadır[1172].

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 163** numaralı uzanan erkek symposiastın işlendiği plaka parçasıyla benzer örnekler; Priene[1173], Myrina[1174], Assos[1175], Aiolis Bölgesi[1176], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1177], Korinth[1178], Boeotia[1179], Rhodos[1180],

[1166] Bencze, A. (2010). Symposia Tarentina the artistic sources of the first Tarentine banqueter terracottas. *Babesch 85*, 35.
[1167] Karageorghis, V. (1999). A Cypriot Silver Bowl Reconsidered the Iconography of the Decoration. *Metropolitan Museum Journal 34*, 13-17; Amann, P. (2016). 'Banquet and Grave'. The Material Basis, Aims and First Results of a Recent Research Project., C. M. Draycott ve M. Stamatooulou (Editörler), *Dining And Death: Interdisciplinary Perspectives On The 'Funerary Banquet' In Ancient Art, Burial And Belief* içinde, (71-11). Paris, Leuven, Bristol: Peters, 74-75.
[1168] Baughan, E. P. (2011). Sculpted Symposiasts of Ionia, *AJA, 115-1*, 19-23.
[1169] Amann, 2016, 86.
[1170] Dunbabin, K. M. D. (2003). *The Roman Banquet, Images of Conviviality*. Cambridge: Cambridge University Press, 12.
[1171] Dentzer, J. M. (1982) *Le motif du banquet couché dans le Proche-Orient et le monde grec du VIIe au IVe siècle avant J.-C.*, Rome, Fig. 162-164.
[1172] Dunbabin, 2003, 11.
[1173] Rumscheid, 2006, Tafel 129, Kat. Nr. 297-298.
[1174] Burr, 1934, Plate IX, 20.
[1175] Opper, T. (2006). Hellenistische Terrakotten Serdaroğlu, Ü. ve Stupperich, R. (Editörler), *Ausgrabungen in Assos 1992* içinde (131-181) Bonn, 176, k-r, Tafel 21, 1,3.
[1176] Higgins, 1970, Pl. 74, 566.
[1177] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 72, 15.
[1178] Davidson, 1942, Fig. 2, 4; Davidson 1952, Plate 26, 303; Merker, 2000, Plate 18, C210, C 213.
[1179] Mollard Besques, 1954, Pl. LXVII, C 71.
[1180] Walters, 1903, Plate XVIII; Higgins, 1970, Pl. 44, 252.

Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi[1181], Taranto[1182], Güney İtalya[1183], Thebes[1184] Selinunte[1185] ve Akragas'dan[1186] bulunmuştur.

Pişmiş toprak figürinlerde tipin Arkaik Dönem'e tarihlenen örnekleri Rhodos, Korinth ve Thebes'den bulunmuştur. Rhodos örnekleri benzer figürinler içerisinde en erken özellikler gösteren gruptur. Alçak bir kline üzerinde uzanan figürin başı ve gövdesi cepheden işlenmiştir. Sol kolu **K. 163** numaralı figürin parçasında olduğu gibi yastığa sarılıdır. Başında yüksek bir polos yer alır. Saçlar Arkaik Dönem Kourosları'yla benzer formda uzun ve Mısır peruğu şeklinde işlenmiştir. Korinth buluntuları arasında Geç Arkaik Dönem'e tarihlenen birkaç örnek bulunmaktadır. Söz konusu örnek, Rhodos buluntusuyla benzer yüz ve saç özellikleri göstermekte ve **K. 163** numaralı plaka parçasında olduğu gibi sol kolu klinenin minderine dayalı, elinde dairesel formlu bir kap taşımaktadır[1187]. Korinth Demeter Kore kutsal alanında Klasik Dönem'e tarihlenen aynı tipteki başka figürinlerin de bulunması tanrıçanın ritüelleriyle bağlantılı olup olmadıkları sorusunu akla getirmektedir. Korinth'de tip, farklı kontekstlerde MÖ 3. yüzyıla kadar kesintisiz devam etmektedir[1188]. Thebes (Mısır) buluntularında ise Arkaik Dönem'den Erken Hellenistik Dönem'e kadar tipolojinin kesintisiz devam ettiği gözlenmektedir. B. Schmaltz, Ionia Bölgesi'nde bulunan Arkaik Dönem'e tarihlenen uzanan erkek yontularından yola çıkarak Thebes örneklerinin kökeninin Ionia Bölgesi olması gerektiğini aktarmaktadır[1189]. Anadolu'da ise erken örnekler Assos ve Aiolis Bölgesi'nden gelmektedir. Assos'da aynı tipte uzanan on symposiast figürini bulunmuş, MÖ 5. yüzyılın ilk çeyreğiyle yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Assos örneklerinde figürler sol elinde lyra taşımakta, bu bakımından **K. 163** numaralı figürinle farklılık göstermektedir. Fakat uzanan symposiastların ellerinde taşıdıkları kap formu ve nesnelerin değişiklik gösterdiği diğer buluntu merkezlerinde de gözlenmektedir.

K. 163 numaralı plaka parçasıyla aynı tipte iki örnek Priene'de 1895-1899 yılları kazıları sırasında konut alanından bulunmuştur. Günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunmakta olan tamamına yakını korunmuş figürinlerin uzandıkları kline kırık ve eksiktir.

[1181] Levi, 1926, 26, Fig. 28.
[1182] Mollard Besques ,1954, Pl. XCI, C 297; Higgins, 1970, Pl. 173, 1262.
[1183] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 26, 153.
[1184] Schmaltz, 1974, Tafel 19, 232-239; Tafel 20, 245.
[1185] Kekule- Otto, 1884, 13, Fig. 19.
[1186] Kekule- Otto, 1884, 19, Fig. 40,41.
[1187] Merker, 2000, 65.
[1188] Davidson, 1942, 106, Fig. 2,4.
[1189] Schmaltz, 1974, 90.

Her iki figürin de sol kolunu klinenin minderine dayar ve **K. 163** numaralı plaka parçasından farklı olarak sol bacakları üzerine uzattıkları sol ellerinde phiale taşımaktadır. F. Rumscheid tarafından değerlendirilen uzanan figürinler erkek olarak tanımlanmıştır, fakat uzanan erkek figürlerin yoğunlukla üst gövdeleri çıplak vücudunun altının himationla sarılı olduğu görülmektedir. Ayrıca her iki örneğinde saç ve yüz formları kadın olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda aynı tipoloji Priene koroplastiğinde hem kadın hem erkek tiplerinde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu örneklerin buluntu konteksti yangın tabakasının üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle örnekler MÖ 135 yılından önceye ait ve **K. 163** numaralı plaka parçasıyla çağdaş olmalılardır. **K. 163** numaralı plaka parçasıyla benzer özellikler gösteren bir başka figürin Myrina nekropolünden bulunmuştur. Yüksek bir kline üzerinde uzanan erkek figürin vücudunun üzeri **K. 163** numaralı plaka parçası üzerindeki figür gibi çıplak alt gövdesi himationla örtülüdür. Sol kol, **K. 163** numaralı örnekten farklı olarak kline üzerindeki mindere dayalı, sağ eliyle phiale taşımaktadır. D. Burr tarafından mezar hediyesi olarak bırakılmasının ölü yemeğiyle ilişkili olduğu aktarılmıştır[1190].

K. 163 numaralı plaka parçasının sol koltuk altında sarılı duran silindir formlu nesne benzer örneklerden farklılık göstermektedir. Plaka parçasının sadece bir bölümünün korunmuş olması tipin kimi temsil ettiğini anlamamızı zorlaştırmaktadır. Tipin pişmiş toprak örneklerinin çoğunda sol kol altında klineye ait minderin destek olarak işlendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Herakles'in uzanarak işlendiği, sol koluyla içki boynuzunu kavradığı Güney İtalya'dan bulunmuş pişmiş toprak kabartma **K. 163** numaralı plaka parçasıyla karşılaştırılmıştır[1191]. Herakles'in uzanmış olması ve sol kolun içki boynuzunu kavraması **K. 163** numaralı plaka parçasıyla benzer olsa da **K. 163** numaralı örnekte yer alan nesne içki boynuzu formunda değildir. Ayrıca Herakles'in uzanarak işlendiği örneklerde genellikle diğer elinde kantharos taşıdığı görülmektedir. Olasılıkla **K. 163** numaralı örnek üzerindeki silindir formlu nesne dikey formda kullanılan minderi ifade ediyor olmalıdır.

K. 164 numaralı örneğin sol akroter bölümü, alınlığın sol kısmından bir parça ve sol çerçevedeki sütunun üst kısmı korunmuştur. Dor düzeninde, sütunun abaküs ve ekhinus kısmı belirtilmiştir. Triglif ise belirli aralıklarla yatay dörtgen formda işlenmiştir. Sütunun

[1190] Burr, 1934, 40.
[1191] Vermeule III, C. C. (1963). *Greek Etruscan & Roman Art, The Classical Collections of the Museum of Fine Arts,* Boston: Museum of Fine Arts, 183.

kaide kısmı kırık ve eksiktir. Arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir. **K. 164** numaralı plaka parçasının tipolojik kökeni, ana tanrıçayı kutsal bir yapıyı içerisinde oturur/ayakta gösteren -Miletos ve Kyme'den erken örneklerinin bulunduğu- adak kabartmalarıdır[1192]. MÖ 6. yüzyılın başlarına tarihlenen Miletos ve Kyme örnekleri tipin kökenine dair erken buluntulardır. Üçgen çatılı bir üst yapının içerisinde işlenen ana tanrıça erken örneklerde ayaktadır. Dönem içerisinde tanrıça naiskos içerisinde oturur formda işlenmiştir. Özellikle Miletos örneklerinde dönemin anıtsal ve pişmiş toprak figürin buluntularından bilinen Kore tipinin özelliklerini yansıtmaktadır. Naiskos içerisinde ayakta ve oturur pozisyonda işlenen adak stellerinin kökeni olasılıkla Miletos'dur. Söz konusu tip, ticari etkileşim ve koloni kentler vasıtasıyla Batı Anadolu, Karadeniz Bölgesi, Kıta Yunanistan ve İtalya'ya yayılmıştır. Buluntu merkezlerine göre stil özellikleri değişse de naiskos içerisindeki ana tanrıça adak stelleri Arkaik Dönem'den Hellenistik Dönem'in sonuna kadar farklı atölyeler tarafından üretilmiştir[1193]. Pişmiş toprak plakalar ise üretimin seri, kolay ve ucuz olmasından kaynaklı olarak stellerin minyatür örnekleri olarak üretilmiş olmalılardır.

Batı Anadolu buluntu merkezlerinde MÖ 4. yüzyıl sonunda Larisa ve Pergamon'da karşımıza çıkmaktadır[1194]. Pergamon'da Mamurtkale olarak adlandırılan Aspordene Dağı'ndaki kutsal alandan çok sayıda naiskos içerisinde ana tanrıça plakası parçası bulunmuştur. Örneklerin birçoğunun korunma durumu küçük parçalar halinde olmasına rağmen tipin ortak özelliklerinden naiskosa ait mimari öğelerin bir kısmı, tanrıçanın poloslu başı, phiale, tympanion ve aslan atribütleri, alanda bulunan plaka parçalarının tipolojisinin saptanmasını sağlamıştır. Larisa'da ise MÖ 4. yüzyılın sonları ait tek bir örnek bulunmuş, tamamına yakını korunan plakanın tepe akroteri ve yan akroterleri, üçgen alınlık, arşitrav kısmının altındaki sahne alanını sınırlayan Ion sütunları içerisinde cepheden işlenmiş oturan tanrıça, sağ elinde phiale, sol elinde ise tympanion taşımaktadır. Tanrıçanın sağında ve solunda yer alan aslanlar cepheden işlenmiştir. Aiolis Bölgesi'nde tipin en yoğun gözlendiği kentlerden bir diğeri Aigai'dir. Aigai plaka tipleri içerisinde Bouleuterion sunu çukuru kontekstinden naiskos içerisinde işlenen ana tanrıça betimine ait on yedi örnek bulunmuştur[1195]. Kontekste bulunan diğer buluntular göz önüne alınarak ana tanrıça betimli

[1192] Reinach, S. (1889). Statues archaïques de Cybèle découvertes à Cymè Éolide, *Bulletin de Correspondance Hellénique 133*, 544; Roller, 2013, 154,159.
[1193] Vermaseren, M. J. (1982). *Corpus Cultus Cybelae Attidisque (CCCA) II. Graecia atque insulae,* Leiden: Brill, 86, Kat. Nr. 279;
[1194] Conze, A. ve Schazmann, P. (1911). *Mamurt-Kaleh ein tempel der Göttermutter unweit Pergamon*, Berlin: Georg Reimer, Tafel XL, 4; Boehlau ve Schefold, 1942, Tafel 8,2.
[1195] Dereboylu, 2012, 353.

plaka parçaları MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir[1196]. Aigai örnekleriyle çağdaş ana tanrıça betimli plakalar Myrina'da Kato Tepe'de yer alan tapınaktan bulunmuştur[1197], Aiolis Bölgesi'nde söz konusu tipoloji MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına kadar aynı formda devam etmektedir. Dönemin özelliklerinin değişmesiyle bağlantılı olarak kıyafet kıvrımları, saç ve başlık detayları ya da işçilik değişse de plaka üzerindeki sahne uzun yıllar koroplastlar tarafından üretilmiştir. Priene'de ise **K. 164** numaralı plaka parçasıyla benzer bir örnek bulunmuştur[1198]. Söz konusu örneğin, akroterleri, alınlık ve arşitrav kısmı korunmuştur. **K. 164** numaralı plaka parçasında da naiskosa ait mimari öğelerin dışında çerçeve içerisinde yer alan ana tanrıça korunmamıştır. Fakat Arkaik Dönem'den itibaren adak stellerinden süregelen geleneğin MÖ 4. yüzyılda pişmiş toprak plakalara yansıması ve Aiolis Bölgesi kentlerinde ana tanrıça kültünün yoğun olduğu kentlerde aynı tipin varyasyonlarının üretilmesi, Priene koroplastiği içerisindeki Myrina etkisi düşünüldüğünde **K. 164** numaralı naiskos formlu adak plakası parçasında da çerçeve içerisinde tahtta oturan Kybele yer alıyor olmalıdır.

Çalışma kapsamında değerlendirilen son örnek bir plaka parçasıdır (**K. 165**) Bu parçada alınlığın sağ kısmı, arşitrav ve silmelerle plaster, önündeki kadın figürini boynundan itibaren başı korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksiktir. Figürün, başı sağına doğru hareketli, alın dışa çıkık, gözleri derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalı, çene ise yuvarlatılmıştır. Alın üzerinden her iki yana dökülen saçların bir bölümü korunmuştur. Arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir. **K. 165** numaralı plaka parçasıyla benzer pişmiş toprak figürin ve plaka tipi saptanamamıştır. Kadın figürin başının sağına doğru hareketi Troia savaşında Akhilleus tarafından öldürülen amazon Penthesilea'nın betimleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Akhilleus ve Penthesilea'nın mitolojisi başta Arkaik ve Klasik Dönem'de siyah ve kırmızı figürlü vazolar üzerinde yoğunlukla karşımıza çıkmaktadır. Çömlekçi ve vazo ressamı Eksekias tarafından yapılan Vulci buluntusu siyah figür tekniğindeki amphoranın A yüzünde Akhilleus tarafından öldürülen Penthesilea betimlenmiştir[1199]. Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi eserlerinden farklı olarak seramikler üzerinde Arkaik ve Klasik Dönem'de her iki figürin karşılıklı savaşır şekilde işlendiği görülmektedir. Akhilleus ayakta, bir adım önde sol koluyla Penthesilea'yı

[1196] Dereboylu, 2012, 263.
[1197] Mollard Besques, 1963, 145; Pl. 177, b, f.
[1198] Rumscheid, 2006, Tafel 162, Kat. Nr. 402.
[1199] British Museum, 1836,0224.127 envanter no, Smith, C. H. (1896*). Catalogue of the Greek and Etruscan Vases in the British Museum Vol. III, Vases of the Finest Period*, London: The Trustees, 207, E 280.

kavramakta, Penthesilea tek dizinin üzerinde vurulmuş ve Akhilleus'a doğru yukarı bakar şekilde çizilmiştir. Mermer yontularda ise işlenen konu değişime uğramadan Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde kullanılmaya devam etmiştir. Fakat sanatın değişimi ve gelişimiyle birlikte figürlerin hareketli işlendiği gözlenmektedir. Kökenin Hellenistik Dönem olduğu bilinen Akhilleus-Penthesilea yontu grubunda figürinlerin işlenişi, Akhilleus'un Penthesilea'yı yılmaması için taşıması, Penthesilea'nın vücut ve baş hareketleri dönemin diğer yontu gruplarında -Menelaos- Patroklos ve Büyük Galatlar- da görülmektedir[1200]. E. Berger, Aphrodisias'dan bulunmuş Penthesilea'nın torsosu, Basel'de korunan Penthesilea'nın başı, Madrid'de korunan Akhilleus gövdesi ve Kapitolin Müzesi'nde korunan Akhilleus'un başından yola çıkarak orijinalinin MÖ 250-200 yılları olduğu düşünülen grup heykelinin kopya rekonstrüksiyonunu yapmıştır[1201]. **K. 165** numaralı plaka parçası üzerinde işlenen kadın başının hareketi, yüzü ve saçının işlenişi Basel'de korunan MS 1. yüzyıl kopyası Penthesilea başıyla benzer özellikler taşımaktadır[1202].

Karşılaştırma örneklerinden bir diğeri günümüzde Louvre Müzesi'nde korunan Thessaloniki (Selanik) buluntusu lahit üzerindeki Akhilleus ve Penthesilea betimidir[1203]. **K. 165** numaralı örnekte olduğu gibi Penthesilea'nın başı sağına doğru hareketli saçları **K. 165** numaralı örnekte olduğu gibi alın üzerinde ortadan ayrıldıktan sonra omuzlara doğru dökülmektedir. Aynı tema Aphrodisias Sebastion güney portiko kabartmaları içerisinde başka bir kabartma üzerinde de işlenmiştir[1204]. Olasılıkla **K. 165** numaralı plaka parçası, kabartmalar üzerinde işlenen sahnenin Geç Hellenistik Dönem'de üretilmiş pişmiş toprak varyasyonu olmalıdır. Seramikler üzerinde Arkaik ve Klasik Dönem'den beri işlenen Akhilleus ve Penthesilea ikonografisinin pişmiş toprak örneklere yansıyan bir örneğini oluşturmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde de yontu ve kabartmalarda aynı ikonografinin devamlılığı görülmektedir. **K. 165** numaralı plaka parçası üzerinde işlenen kadın figürin başının sağa doğru hareketi, yüzündeki patetik ifade Amazonomakhia sahnelerini konu alan frizler üzerinde de görülmektedir. Ayrıca başında sağa doğru hareketi Ariadne'nin yontu gruplarıyla da benzerlik göstermektedir[1205]. Fakat Ariadne'nin işlendiği örneklerde uzandığı gözlenmekte, **K. 165** numaralı figür ise ayakta işlenmiştir. Bu nedenle

[1200] Smith, 2013, 108. Fig. 118-122,133,134.
[1201] LIMC VII, 1; Smith, 2013, 134.1-4.
[1202] LIMC VII-1,300; LIMC VII-2, 246, 59e.
[1203] Louvre Museum MA 219; LIMC-VII-1,300; LIMC VII-2, 236, 52a.
[1204] LIMC VII-2, 236, 52d.
[1205] Reinach, S. (1897). *Réfectoire de la Statuaire Grecque et Romaine*, Tome II Vol. 1, Paris: Ernest Leroux, 408.

Ariadne’nin yanı sıra Amazonlarla ilişkili bir sahnenin parçası veya Akhilleus Penthesilea grup heykelinin pişmiş toprak varyasyonu olmalıdır. Plaka az korunduğu için net bir yorum yapmak güçtür. **K. 165** numaralı örnekte işlenen kadın figürin başının sağına doğru hareketi, yüzünün aşınmış olmasına rağmen oval ve dolgun hatlara sahip olması Priene koroplastiği içerisinde Geç Hellenistik Dönem’e tarihlenen kadın başlarıyla benzerlik göstermektedir.

K. 165 Basel Louvre Museum Aphrodisias

Fig. 2.52. K. 165 numaralı plaka parçasının karşılaştırmalı örnekleri.

3. BÖLÜM

3. FİGÜRİN VE PLAKA BULUNTULARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Pişmiş toprak figürin ve plakaların değerlendirilmesinde tipoloji, stil ve tarihlemenin yanı sıra üretim özelliklerinin incelenmesi hem dönemsel özelliklerin değişiminde hem de üretim bölgeleri ve atölye özelliklerinin saptanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle Priene buluntuları içerisinde figürin ve plakaların kil ve katkı özellikleri, yapım teknikleri, astar ve boya uygulamaları, kaide ve pişirme deliği özellikleri ve fırınlama gibi üretim aşamaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden bir figürin parçası dışında tamamı Hellenistik Dönem'in Erken, Yüksek ve Geç evrelerine tarihlenmektedir. Bu bağlamda dönemler arası üretim tekniklerinin gelişiminin izlenebilmesi Hellenistik Dönem'le sınırlıdır. Fakat Batı Anadolu'da Arkaik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar kesintisiz olarak figürin yelpazesine sahip buluntu merkezlerinde dönemler arası geçiş üretim tekniklerinin yanı sıra kilin içeriğinde yer alan materyallerin değişimiyle bile fark edilebilir ölçüde değişim göstermektedir. Çalışmanın bu bölümünde değerlendirme kapsamındaki figürin ve plaka parçalarının Aydın Müzesi Müdürlüğü izniyle incelenmeleri gerçekleştirilmiş ulaşılan sonuçlar detaylı olarak sunulmaya çalışılmıştır.

3.1. Kil ve Katkı Özellikleri

Kil, Antik Dönem'de kolay elde edilmesi[1206] ve ucuz bir hammadde olmasından kaynaklı olarak başta seramik olmak üzere pişmiş toprak figürin, plakalar ve mimari öğeler gibi çok farklı alanlarda kullanılmıştır. Kilin içeriğinde kalker, silisyum, mika, alüminyum, demir oksit ve magnezyum materyalleri bulunmaktadır[1207]. Doğada saf olarak bulunan beyaz kil (kaolinit) granit/gnays kökenli ve krem formundadır[1208]. İçerdiği minerallerin yoğunluğu kil rengindeki değişimin sebeplerinden biridir[1209]. Kilin içerdiği inorganik birleşiklerden silisyum yağ giderici olarak kullanılmaktadır. Alüminyum miktarı kilden yapılan nesnelerin dayanıklığını artırmakta, demir oksit, kireç ve magnezyum erime

[1206] Higgins, R. A. (1969). *Greek Terracotta Figures*, London, 10.
[1207] Mollard Besques, S. (1963b). *Les Terres Cuites Grecques*. Paris, 19; Ergene, A. (2010). Topraklarda Amorf İnorganik Materyal, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 5* (4), 148-149.
[1208] Mollard Besques, 1963b, 19.
[1209] Kili meydana getiren maddeler sulu alüminyum silikatlerdir. m Al2O3, n SiO2, p H2O genel kimyasal bileşim formülü ile ifade edilir.

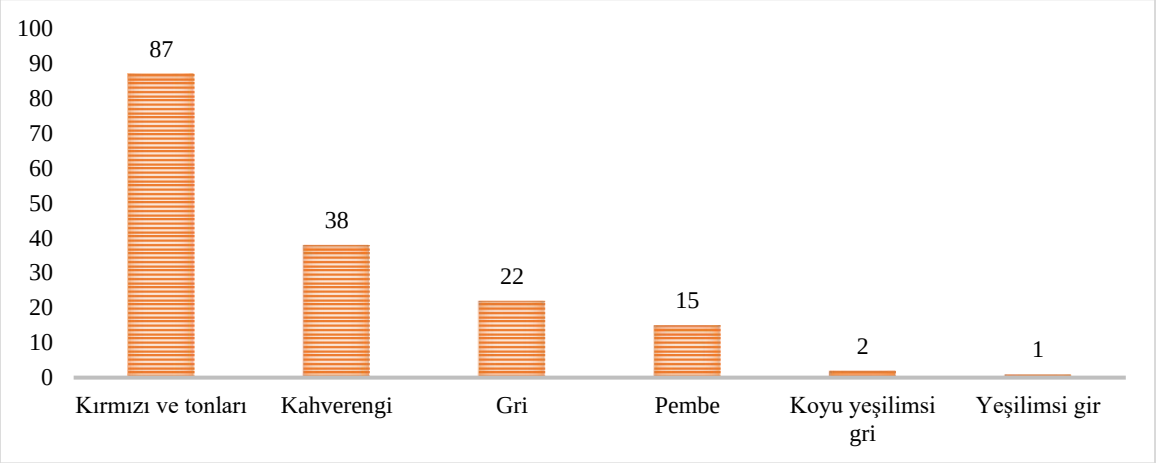
noktasının düşürülmesinde kullanırken, içerdiği titanyum miktarı renk tonlarını güçlendirmektedir[1210]. Pişmiş toprak figürinlerde yoğunlukla demir oksit içeren kırmızı ve turuncu tonlarında kil karşımıza çıkmaktadır.

Kil yapısı gereği su çekme özelliğine sahip plastik bir özelliktedir[1211]. Bu nedenle erken dönemlerden itibaren elle şekillendirilen nesnelerde hammadde olarak kil kullanılmıştır. Hammaddenin elde edilmesi ve üretime hazır hale getirilmesi için kil belirli aşamalardan geçmektedir. Üretim gerçekleştiği atölyelere konum olarak yakın kaynaklardan elde edildiği düşünülen kilin, üretime elverişli olmadığı durumlarda farklı lokasyonlarda da tedarik edildiği bilinmektedir[1212]. Yoğun olarak dere ve çay yataklarından elde edilen kil atölyelerde depolanır, üretim evresinde kullanılacak oranda ayrılan kil içerisindeki katkı maddelerinde arındırılmak için dinlendirme havuzlarında bir süre bekletilir, su yüzeyine çıkan istenmeyen maddelerin süzülmesinin ardından güneşte kurutulur. Kilin hazırlanması için gerekli su temini ve tahliyenin yapılabilmesi için atölyelerde uygun şartların sağlanması gerekmektedir[1213]. Arındırma işleminde demir oksit miktarının azalması nedeniyle renkte değişim meydana gelmektedir[1214]. Üretim aşamasında şekillendirilmesini ve ısı işleminden sonra küçülmesini en aza indirmek için kil miktarının %10'u su ve katkı maddelerinden (kum, mika, şamot vb.) oluşmalıdır[1215]. İçeriğine eklenen maddeler kuruma ve fırınlanma aşamasında küçülme ve deformasyonu engellemektedir. Kurutma ve fırınlamanın ardından kilden elde edilen nesneler %6-12 oranda büzüşmeyle küçülür[1216]. Kilin pişirilmeden önceki rengi fırınlanma sırasında içerisinde bulunan minerallerin ısı işlemine verdiği reaksiyon sonucunda değişime uğrayabilir.

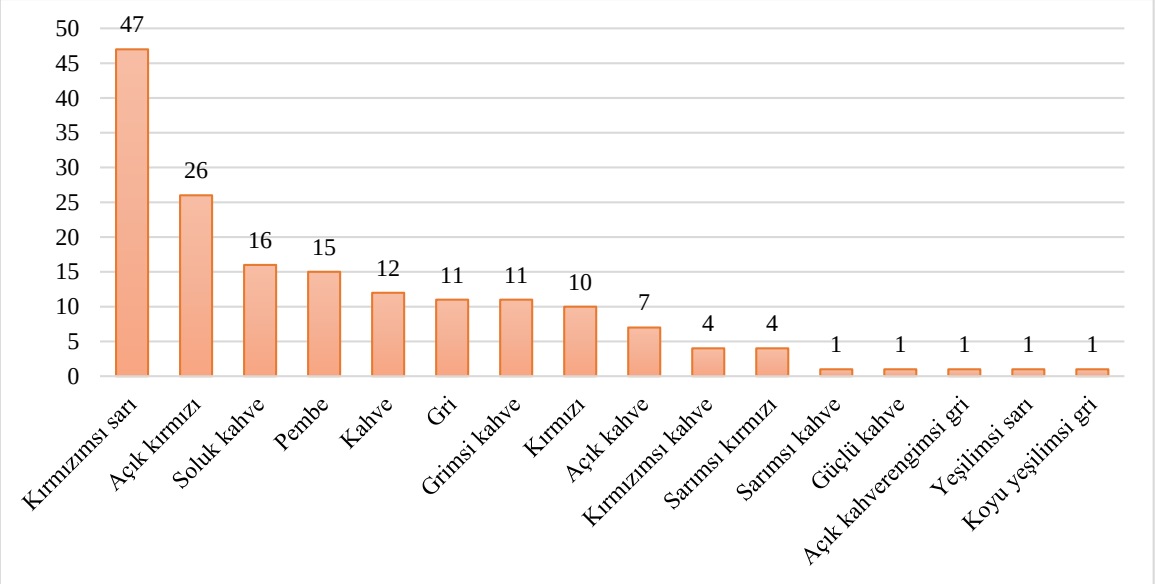
Priene 1974 yılı figürin ve plaka parçalarının kil (hamur) renkleri, Arkeoloji biliminde uluslararası standartlarda kabul gören Munsell toprak rengi kataloğunun 2009

[1210] Mollard Besques, 1963b, 19.
[1211] Bergaya, F. ve Lagaly, G. (2006). General Introduction: Clays, Clay Minerals and Clay Science. Beraya, F, Theng, B.K.G ve Lagaly, G. (Editörler), *Handbook of Clay Science* içinde (1- 18) Amsterdam: Elsevier Science. 6-10; Al-Ani, T. ve Sarapaa, O. (2008). Clay and Clay Mineralogy, *Geology Tutkımuskeskus*, 2-28.
[1212]Burn, L. ve Higgins, R. A. (2001). *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III*. London: British Museum Press, 18.
[1213] Muller, A. (2014). L'atelier du coroplathe: un cas particulier dans la production céramique Grecque, *Perspective 1*, 67.
[1214] Mollard Besques, 1963b, 21.
[1215] Higgins, R. A. (1967). *Greek Terracottas*. London,1; Muller, A. (2000). Artisans, Techniques de Production et Diffusion le Cas de la Coroplathie. Blonde, F. ve Muller, A. (Editörler). *L'artisanat en Grèce ancienne 2: les productions, les diffusions* içinde (91-106). Université Charles de Gaulle, Conseil scientifique, Fransa, 64.
[1216] Muller, 2014, 64.

yılında yenilenen, 2017 yılı baskısı kullanılmıştır[1217]. Değerlendirme kapsamındaki örneklerin genel dağılım yoğunluğunu seksen yedi örnekle kırmızı ve tonları oluşturmaktadır. Kahverengi ve tonları otuz sekiz örnekle yoğunluğun görüldüğü ikinci gruptur. Kil renklerinin Munsell kataloğuna referans alınarak oluşturulan ayrıntılı dağılımı grafikte sunulmuştur (**Grafik 3. 2-2**).

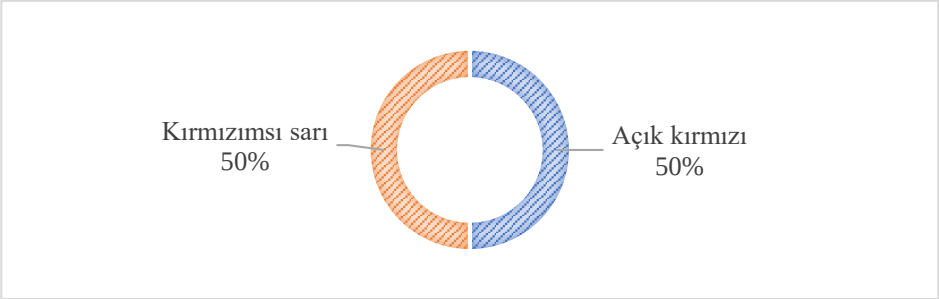
Grafik 3.1. Kil (hamur) renkleri genel dağılımı.

Grafik 3.2. Kil (hamur) renklerinin ayrıntılı dağılımı.

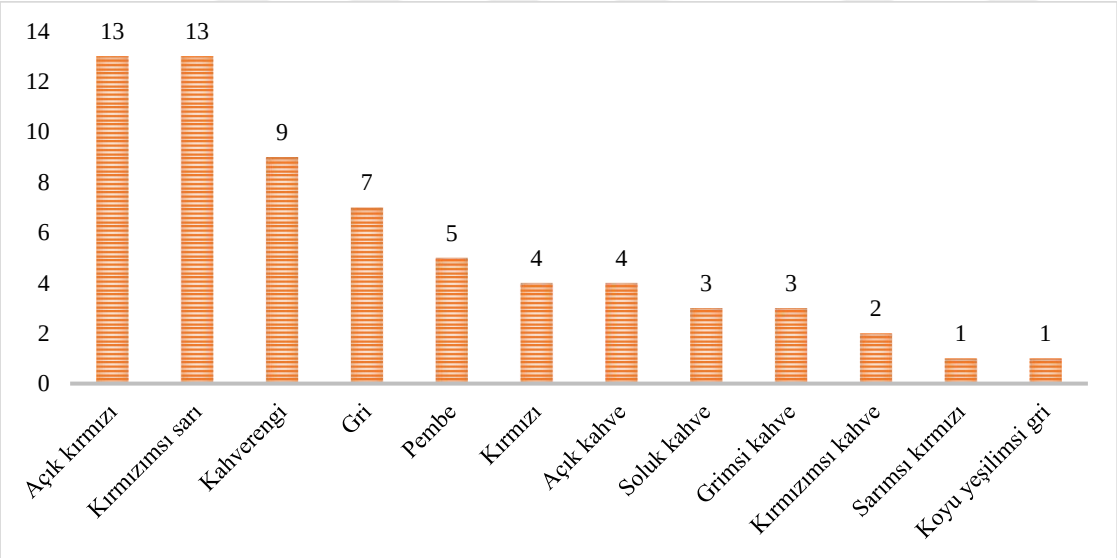
[1217] Munsell Soil- Color Charts 2017.

Erken Hellenistik Dönem çalışma kapsamında değerlendirilen figürinler arasında yoğunluk olarak en az grubu oluşturmaktadır. Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürin parçalarının kırmızımsı sarı ve açık kırmızı tonlarında olduğu saptanmıştır.

Grafik 3.3. Erken Hellenistik Dönem figürinlerinin kil (hamur) rengi dağılımı.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin ve plaka parçalarından Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen yetmiş yedi örnek tespit edilmiştir. Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde açık kırmızı ve kırmızımsı sarı tonlarında kil renkleri yoğunluk göstermektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürin ve plakaların kil rengi dağılımı aşağıda belirtilen grafikte ayrıntılı olarak sunulmuştur.

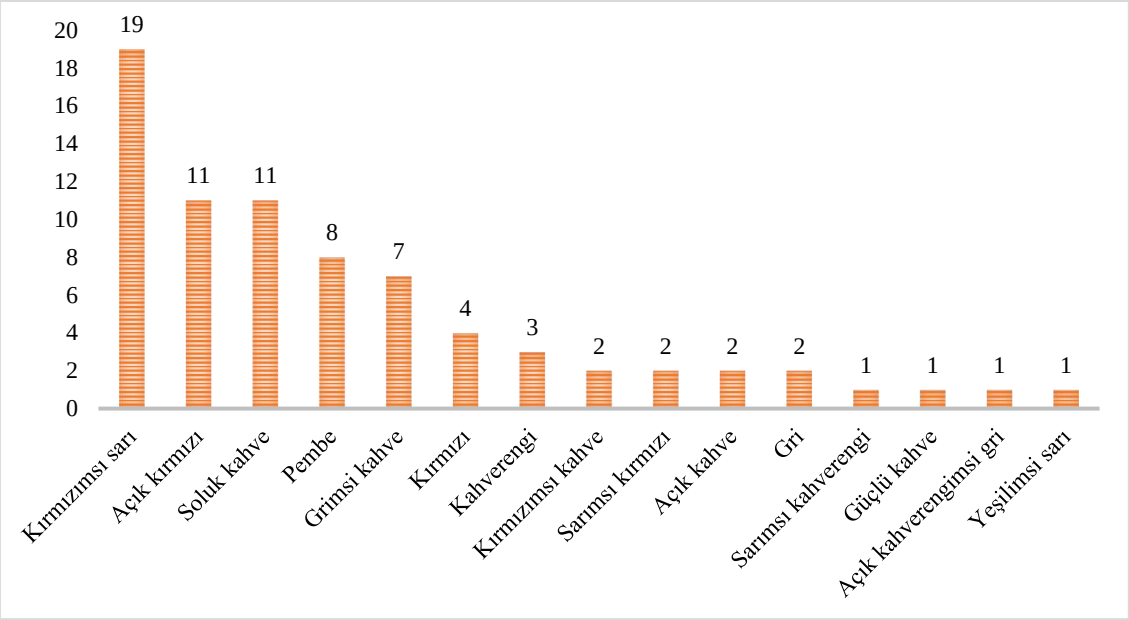

Grafik 3.4. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin kil rengi dağılımı.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerden Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen altmış sekiz örnek tespit edilmiştir. Söz konusu örneklerde en yoğun gözlemlenen renk grupları kırmızımsı sarı, açık kırmızı ve soluk kahverengi tonlarıdır. Yüksek

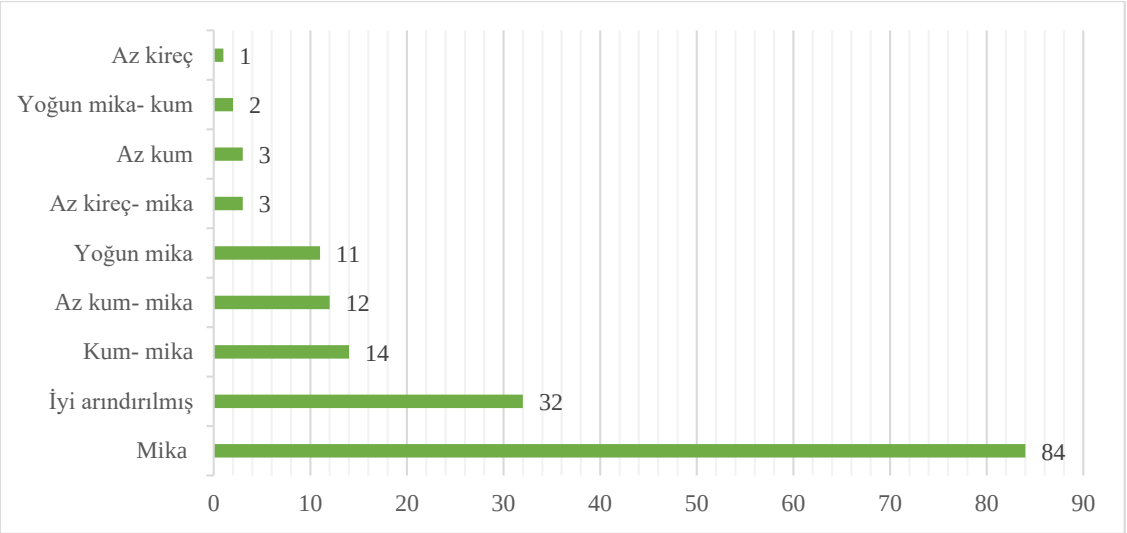
Hellenistik Dönem örnekleriyle paralellik gösteren açık kırmızı ve kırmızımsı sarı tonlarına ek olarak Geç Hellenistik Dönem'de soluk kahverengi kil tonunun kullanımında artış gözlenmektedir.

Priene 1974 yılı kurtarma kazısı buluntularında figürin ve plakalarda kullanılan kil renklerinin Erken ve Yüksek Hellenistik Dönem'de açık kırmızı ve kırmızımsı sarı renklerinde yoğunlaştığı, Geç Hellenistik Dönem'de ise soluk kahverengi kil kullanımında artış olduğu gözlenmektedir. Bu durum kentte dönemler arasında üretimin devamlılığını sağlayan atölyelerin hammadde kaynaklarında değişimin olmasıyla açıklanabilir.

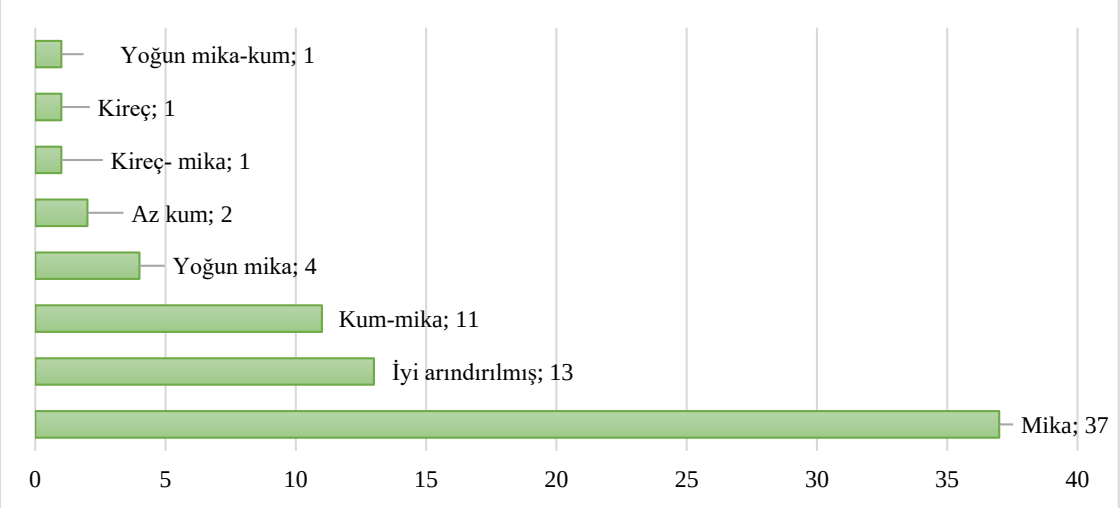
Grafik 3.5. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin kil rengi dağılımı.

Priene 1974 yılı buluntularının kil içerisindeki katkı maddeleri dijital mikroskop kullanılarak incelenmiştir. Katkı özellikleri içerisinde en yoğun oranı mika oluşturmaktadır. Bu durum kentin alüvyon toprak yapısıyla ilgilidir. Figürin ve plakaların kil içeriğinde seksen dört örneğin yoğun mika katkısına sahip olduğu gözlenmiştir. Arındırma işleminin iyi oranda olduğu otuz iki örnek mevcuttur. Figürin ve plakaların kil ve katkı özelliklerinin genel dağılımı aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur (**Grafik 3.6**).

Grafik 3.6. Kil içeriğindeki katkı maddelerinin genel dağılımı.

Priene 1974 yılı buluntuları arasında bir örnek dışında figürin ve plakaların tamamı Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen iki örnekte kum ve mika katkısı göze çarpmaktadır. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde otuz yedi örnek mika katkılı, on üç örneğin iyi arındırıldığı, on bir örneğin kum ve mika katkısına sahip olduğu gözlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin kil içeriğinin ayrıntılı dağılımı grafikte sunulmuştur (**Grafik 3.7**).

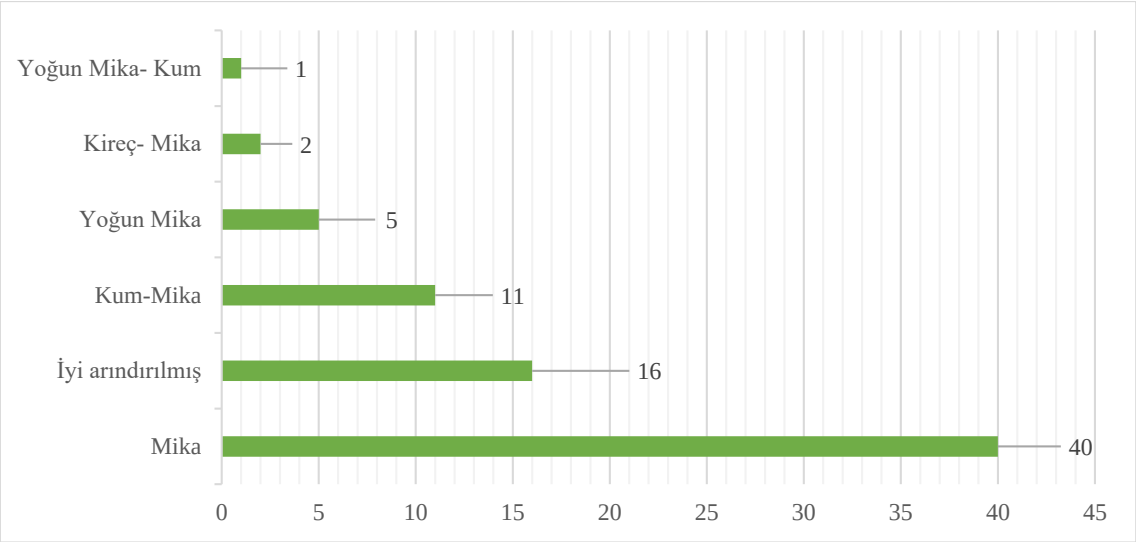

Grafik 3.7. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen buluntuların katkı özellikleri.

Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürin ve plakaların kil özellikleri de Yüksek Hellenistik Dönem'le paralel bir dağılıma sahiptir. Hammaddenin bulunduğu kaynak, üretim

teknikleri, astar ve boya uygulamaları, kaide ve pişirme deliği gibi teknik özellikler üretimin yapıldığı evrelere göre değişiklikler göstermektedir. Katkı özelliklerinin de üretim evreleriyle bağlantılı olarak değişim gösterdiği düşünülmektedir. Bu durum hammaddenin işlendiği atölyelerle ve üretim teknikleriyle bağlantılıdır. Fakat tez çalışması kapsamında incelenen örneklerde Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinler dışında Yüksek ve Geç Hellenistik Dönem örneklerinde katkı özelliklerinin birbirini takip ettiği gözlenmiştir. Batı Anadolu'da Arkaik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar figürin üretiminin kesintisiz devam ettiği buluntu merkezlerinde dönemler arası katkı özelliklerinin yoğunluğu ve arındırma yöntemlerindeki gelişimi takip etmek mümkündür. Priene 1974 yılı buluntuları özelinde ise Hellenistik Dönem'de kentin bulunduğu topoğrafyanın etkisiyle mikanın yoğunluğu göze çarpmaktadır. Priene 1974 yılı buluntularının kil ve katkı özellikleri değerlendirilirken bölgede sedimantolojik ve paleontolojik araştırmalar gerçekleştiren farklı disiplinlerden araştırmacıların çalışmaları incelenmiştir. R. İlhan tarafından, 2017 yılında tamamlanan "*Samsun Dağı Fiziki Coğrafya Özelliklerinin Etek-Alüvyal Jeomorfolojisi Üzerine Etkisi*" adlı doktora çalışmasında, Priene antik kenti yakınların yer alan sondaj noktalarından alınan sonuçlar incelenmiştir. Güllübahçe birikinti konisi ve Priene'nin batısında yer alan Taşpınar ve Boynak derelerinden taşınan alüvyonlarla oluşan Boynak birikinti alanı[1218] Hellenistik Dönem'de hammaddenin temini için kent merkezine yakın lokasyonlardır. Ayrıca Priene antik kenti yakınlarında, günümüzde Söke ilçe sınırları içerisinde kalan; Söke Çayı, Löngez Dere, Kızılkaya Dere, Çukurköy Dere, Koca Dere, Gök Dere, Şarlak Dere, Koçataş Dere ve Piren Dere alanda yer alan diğer su kaynaklarıdır[1219]. Antik Dönem'de de kilin elde edilmesi amacıyla dere ve çay yataklarının kullanıldığı bilinmektedir. Söz konusu alanlardan elde edilen kil figürin üretiminde kullanılmış olabilir. R. İlhan ve E. Öner'in farklı alanlarda açtıkları sondajlarda elde edilen örneklerin hidrometrik analizleri sonucunda silt[1220] ve kilin yoğunluğu tespit edilmiştir[1221].

[1218] İlhan, R. (2017). *Samsun dağı fiziki coğrafya özelliklerinin etek- alüvyal jeomorfolojisi üzerine etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 218, 227.
[1219] İlhan, R. ve Öner, E. (2021). Söke (Aydın) Birikinti Konisinin Güneyinde Yapılan Sondajların Sedimantolojik ve Paleontolojik Analiz Sonuçları, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 23* (1), 123.
[1220] Silt, kumdan küçük kilden büyük taneli, 0,002 mm ile 0,1 mm arasındaki alüminyum silikatlardan oluşur.
[1221] İlhan ve Öner 2021, 128-132.

Grafik 3.8. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen buluntuların katkı özellikleri.

2.2. Üretim Teknikleri

Pişmiş toprak figürin üretimde Prehistorik Dönemlerden itibaren kullanılan en eski ve ilkel yöntem elle şekillendirmektir[1222]. Figürin üretimi dönemler içerisinde gelişen üretim tekniklerinin gelişimiyle birlikte Hellenistik Dönem'de bir endüstriye dönüşmüştür. Üretiminde öncellikle elle şekillendirme kullanılmış, Geometrik Dönem'de gövdesinin ya da uzuvlarının bir bölümünün çarkta çekildiği örnekleri görmek mümkündür. Küçük boyutlu adak figürinleri ve hayvanlar bu dönemde yoğun olarak üretilmiştir. Çarkın kullanımı ve çağdaşı olan seramiklerin üzerine uygulanan dekorasyon tekniğinin dönemin figürinlerinde de görülmesi çömlekçiler tarafından üretildiklerini[1223], henüz bir koroplastta ya da ayrı bir atölyeye ihtiyaç duyulmadığını, seramik üretiminin bir alt kolu olduğunu göstermektedir. Elle ve çarkta üretilen figürinler zamanla yerini kalıp tekniğine bırakmıştır. Kalıp figürin üretiminde bir devrim niteliği taşımaktadır. Tek bir arketipten (prototip/patris) üretilen kalıpların üreticileri koroplast olarak adlandırılmaktadır[1224]. S. Mollard Besques, koroplast kelimesinin genç kız modelleyicisi olarak tanımlar[1225]. Bu durum Arkaik Dönem'de kalıptan üretilen Kore figürinleriyle bağlantılı olabilir. Koroplast terimi ilk olarak Platon tarafından aktarılan Sokrates ile Phaidros arasında geçen diyaloglarda kullanıldığını görmekteyiz[1226].

[1222] Caubet, A. (2009). Les figurines antiques de terre cuite, *Perspective: la revue de l'INHA: actualités de la recherche en histoire de l'art*, 7.
[1223] Muller, 2000, 93-94.
[1224] Higgins, 1967, 1.
[1225] Mollard Besques, 1963b, 5.
[1226] Mollard Besques, 1963b, 5.

Sokrates, Pandora'nın Hephaistos tarafından kilden yapıldığını hicivli bir dille anlatır. Prometheus'un da kilden adamlar yarattığını ve onlara ruh vermek için gökten ateşi çaldığından bahseder[1227]. Pişmiş toprak figürin üretimiyle ilgili antik yazarlardan edinilen bilgilerimiz kısıtlıdır. Plinius, Sikyonlu çömlekçi Butades'in Korinth'te kilden model yapan ilk kişi olduğunu, kilden yaptığı modelleri tapınakların alınlıklarında kullanıldığını aktarır. Modelleyen kişileri plastae olarak anar. Aynı pasajda, Samos'da Rhoecus ve Theodoros'un bronz heykel üretimini, figürin üretimine entegre ettiklerine değinir[1228]. MÖ 5. yüzyıla tarihlenen oinokhoe üzerinde Athena'nın kilden at modellediğini görmekteyiz. Seramik üzerinde betimlenen sahnede Athena'nın sol elinde kil taşıdığı, sağ eliyle atın burun kısmını şekillendirdiği görülmektedir. Atın kaide kısmında model için kullanılan kil yer alırken Athena'nın arkasında heykel yapmak için kullanılan aletlerin asılıdır[1229]. Tanrıçanın sanatı temsil eden yönü, dönemin figürin üretimiyle birleştirilerek seramik üzerinde betimlenmiştir. Böylelikle kilden modellenen figürinler hakkında MÖ 5. yüzyıla ait bilgi edinmekteyiz.

Kalıp tekniği Mezopotamya'da MÖ 3. Binyıl'dan itibaren kullanılmakta[1230], Neo Sümerlerin yeniliği olduğu düşünülmektedir[1231]. Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan'da Doğu Akdeniz'le yoğun ticari ilişkilerin sonucunda MÖ 7. yüzyılda kullanılmaya başlamıştır[1232]. Kalıbın Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan'da yeni kullanılmaya başladığı evrede başların kalıpla yapıldığı ve gövdenin elle şekillendirildiği görülmektedir[1233]. Artan talep ve üretimin geliştirilmesinin sonucunda tek kalıptan üretilen ve arka yüzü düzeltilen figürinlerin yeri daha sonra iki ayrı kalıptan üretilen örnekler almıştır. Öncelikle seramik ve bronz heykel ustaları tarafından kullanılan kalıplar Samos'ta geliştirilmiştir. Samos Heraion'unda Akdeniz ve Doğu'nun önemli eserlerinin sergilenmesi hem bronz dökümün hem de figürin üretimdeki kalıp kullanımının geliştiğine dair sonuçlar sunmaktadır[1234]. MÖ 6. yüzyıldan sonra çift kalıpla seri figürinler üretilmeye başlamıştır[1235]. Arkaik ve Klasik Dönem'in erken

[1227] Mollard Besques, 1963b, 6.
[1228] Plin. Nat. 35.43.
[1229] Mollard Besques, 1963b, 7-9.
[1230] Muller, 2014, 66.
[1231] Muller, 2000, 93-94.
[1232] Uhlenbrock, J. P. (1990). The Hellenistic Terracottas of Athens and the Tanagra. Uhlenbrock, J. P. (Editör), *The Coroplast's Art Greek Terracottas of the Hellenistic World* içinde (48-53). New York,16.
[1233] Uhlenbrock, 1990, 16.
[1234] Muller 2000, 96.
[1235] Higgins, 1969, 10, R. Higgins ve S. Mollard Besques, MÖ 5. yüzyıldan sonra çift kalıplamanın yaygın olduğunu aktarmaktadır; Mollard Besques, 1963b, 22. A. Muller MÖ 6. yüzyıldan sonra çift kalıplamanın yaygın olduğu sonucuna ulaşmıştır; Muller, 2014, 66.

evrelerinde hareketsiz arka yüzü işlenmeden bırakılmış ya da çoğunlukla elle düzeltilmiş figürin tipleri karşımıza çıkmaktadır. Klasik Dönem'in sonlarına doğru gövdenin ayrı kalıplandığı başın ise ayrı kalıplanarak yuvaya yerleştirildiği örnekleri görmek mümkündür[1236]. Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında değerlendirilen figürin ve plakalardan bir örnek dışında tamamı Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem figürin üretiminin zirve noktasını oluşturmaktadır. Birden fazla kalıp kullanılarak farklı tekniklerde üretilen figürinlerin büyük boyutlu anıtsal heykellerin kopyaları olduğu, gövdenin, başın, uzuvların ve atribütlerin ayrı kalıplar kullanılarak oluşturulduğu, böylelikle farklı kalıplar kullanılarak tiplerin gelişiminin arttığı görülmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerde de söz konusu uygulamanın dönem içerisinde kullanıldığı gözlenmiştir.

Pişmiş toprak figürin üretiminde kalıbın kullanılması, seri üretime geçildiğinin göstergelerindendir. Söz konusu seri üretimde birden fazla iş gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Kalıbın yaygın olmadığı üretim evrelerinde seramik atölyeleriyle aynı alanda üretilen figürinlerin, kalıbın yaygınlaşmasıyla ayrı bir iş kolu olarak devam ettiği dönemler içerisinde yaygınlaşması ve uygulama tekniklerindeki endüstriyel gelişimden anlaşılmaktadır. Seramik atölyeleri kazı ve araştırmalarda iyi bilinen ve belgelenen bir alandır. Figürin üretimine dair atölye ve sanatçılar konusunda ise bilgilerimiz henüz yetersizdir[1237]. Geç Hellenistik Dönem'de figürinlerin genellikle arka yüzlerine veya kaidelerine işlenen monogram ve imzalardan atölye (ergasterion) ya da sanatçı isimlerini öğrenmekteyiz, fakat bu isimlerin atölyelerin finansörleri mi yoksa arketipi üreten sanatçıya mı ait oldukları günümüzde hala tartışmalı konulardan biridir[1238]. Fakat atölye ve monogramların mülkiyet düşüncesinin dışında ticari bir amaca hizmet ettiğinin kabul görülen en yaygın görüştür[1239]. Myrina Batı Anadolu'da en fazla koroplast imzası ve monograma sahip buluntu merkezlerinden biridir. Atölyelerin uzun süre üretim yaptığı buluntuların tarihlenmesiyle sonuçlandırılmıştır[1240].

[1236] Uhlenbrock, 1990, 17.
[1237] Muller, 2014 64.
[1238] Uhlenbrock, 1990, 15; Muller, 2000, 103; Burn ve Higgins, 2001, 18.
[1239] Mollard Besques, 1963b, 17.
[1240] Kassab, D. (1988). *Statuettes en Terre cuites de Myrina Corpus Monogrammes, Lettres et Signes*. Paris, 23- 97; Myrina figürinleri üzerinde yer alan imza, monogram ve harfleri detaylı olarak incelemiştir. Aynı imza ve monograma sahip örnekleri stil özellikleriyle karşılaştırmalarını yaparak atölye saptamalarında bulunmuştur. Atölyeler; Aglaophon, Hieron, Metras, Diphilos ve Artemon olarak belirlenmiştir.

Kalıbın alındığı arketip kullanımın erken evrelerinde heykeltıraş, sikke ya da metal üretimde çalışan sanatçılar tarafından yapılmaktadır[1241]. Modellen figürinden alınan ilk kalıbın arketipten ayrılması için iple kesilme yapılır ve kalıp deri sertliğine ulaşana kadar kurumaya bırakılır. Daha sonra kullanılan ince aletlerle detaylar rötuşlanır. Üretilen arketipten ondan fazla kalıp alınabilir, zamanla detaylar içerisinde kalan kil birikintileri arketipin detaylarının belirginliği kaybetmesine neden olmaktadır. Bu nedenle kemik, bronz ya da ahşaptan üretilmiş stilus ve spatularla düzeltmeler yapılmaktadır[1242]. Figürin üretiminde arketip yaratılması yetenek ve uzmanlık gerektirmektedir. Doğrudan arketipten alınan kalıplar birinci nesil kalıplar olarak adlandırılır. Söz konusu kalıplardan üretilen figürinler birinci nesil figürinlerdir. Arketipin hasar gördüğü durumlarda birinci nesil kalıptan üretilen figürinden tekrar kalıp alınabilir[1243]. Bu durumda arketipin ikinci nesil versiyonu olarak yorumlanır. Kil, kurutma ve fırınlanma aşamasında küçüldüğü için ikinci nesil kalıp ve figürinlerin boyutları ilk arketipten daha küçüktür[1244]. Bu nedenle üretilen arketipten alınan kalıpların ticaretinin yapıldığı ve coğrafi olarak farklı alanlarda aynı arketipten üretilen figürinlerin bulunduğu bilinmektedir[1245].

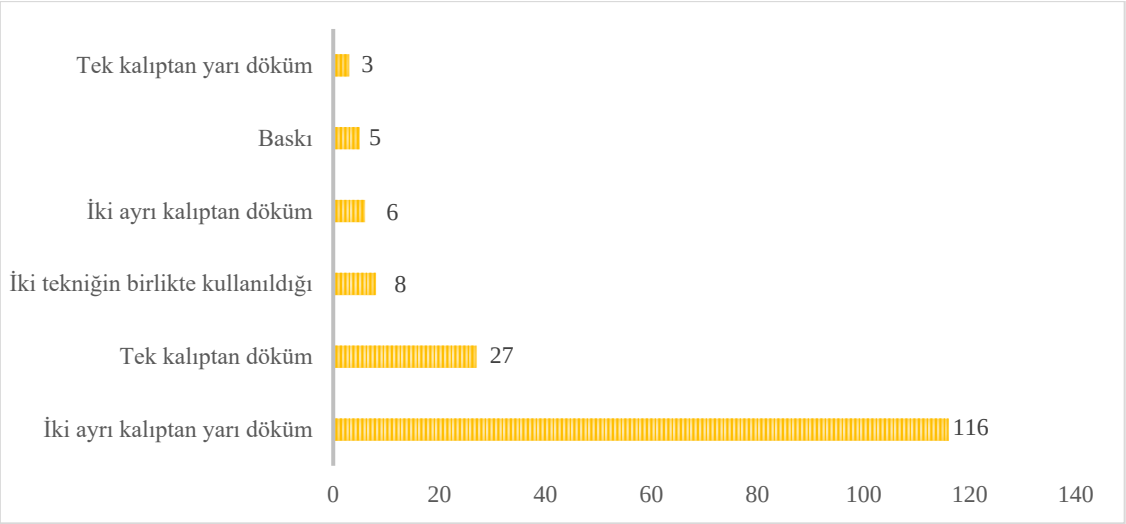
Figürin üretiminin yapıldığı atölyelerin talebin yoğun olduğu alanlarda yapıldığı ve satışa sunulduğu düşünülmektedir. Delos, Atina, Korinth, Olythos ve Pantikapaeumos'da tespit edilen figürin atölyeleri antik kent içerisinde talebin yoğun olduğu alanlara kurulduğu ve her kentte farklı lokasyonlarda karşımıza çıktığını göstermektedir[1246].Yoğunlukla Agora, kutsal alan ve kamusal alanlara yakın lokasyonlarda tespit edilmiştir. Delos'ta figürin üretiminin yapıldığı iki atölye tespit edilmiştir. *Atölye I* olarak adlandırılan alan tiyatro yakınlarında VI. insula içerisindeki B evindedir[1247]. Argos'da da Delos örneğinde olduğu gibi tiyatro yakınlarında tespit edilen figürin üretimi satışa uygun bir alan olmasından dolayı seçildiğini düşündürmektedir[1248]. Farklı buluntu merkezlerinde konutlarda yapılan çalışmalarda ev içerisinde hatalı üretim figürinlerin, kalıpların ve kil cüruflarının bulunması

[1241] Mollard Besques, 1963b, 18; Muller, 2014, 63.
[1242] Muller, 2014, 67-69.
[1243] Burn ve Higgins, 2001, 18.
[1244] Erlich, A. (2015). *Terracottas*, Friedland, E. A., Sobocinski, M. G. ve Gazda, E. K. (Editörler). *The Oxford Handbook of Roman Sculpture* içinde (155-172). Oxford University Press; Oxford, 157.
[1245] Nicholls, R. V. (1952). Type, Group Series: A Reconsideration of some Coroplastic Fundamentals, *The Annual of the British School at Athens 47*, 221-226.
[1246] Mollard Besques, 1963b, 14.
[1247] Laumonier, A. (1956). *Exploration Archéologique de Délos XXIII. Les figurines de terre cuite.* Paris, 18-19; Atölye 1 olarak adlandırılan alanda Arkaik Dönem'e tarihli iki adet Mısır etkili figürin tespit edilmiştir, bu durum figürinlerin antika niteliğinde atölyede yer aldığını düşündürmektedir. Atölye 2'de ise kil tabakaları bulunmuş, cüruf ya da fırın alanda saptanamamıştır.
[1248] Uhlenbrock, 1990, 15.

kalıptan üretilen figürinlerin konut içerisinde de üretildiklerini göstermektedir[1249]. Kuzey Yunanistan'da Arta kentinde K evi olarak adlandırılan alanın MÖ 4. yüzyıl evresinde kil tekneleri bulunmuş, bu tarih öncesinde mermer atölyesi olarak kullanıldığına dair kanıtlara ulaşılmıştır. Atina'da ise kalıp, figürin ve renklendirme için kullanılan boya kaselerinin varlığı yine konut alanlarına yakın lokasyonlarda karşımıza çıkmaktadır. J. Uhlenbrock figürin atölyelerinin mermer ve bronz heykel atölyelerine yakın lokasyonlarda yer aldığını ve seramik atölyeleriyle birlikte üretimin yapıldığı görüşünü savunmaktadır. Miletos kolonisi olduğu düşünülen Kırım'ın doğu kıyısındaki Pantikapaeumos'da seramik ve figürinlerin aynı alanda üretildiğine dair buluntular saptanmıştır[1250]. Korinth çömlekçiler mahallesinde yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar alanın MÖ 338-316 yılında depremle kullanımının sona ermesinden önce kandil, ağırlık, seramik ve figürinlerin aynı alanda üretildiğini buluntularla kanıtlamıştır[1251]. Hellenistik Dönem'deki kalıp yapımı kaselerin de gelişen figürin üretimiyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

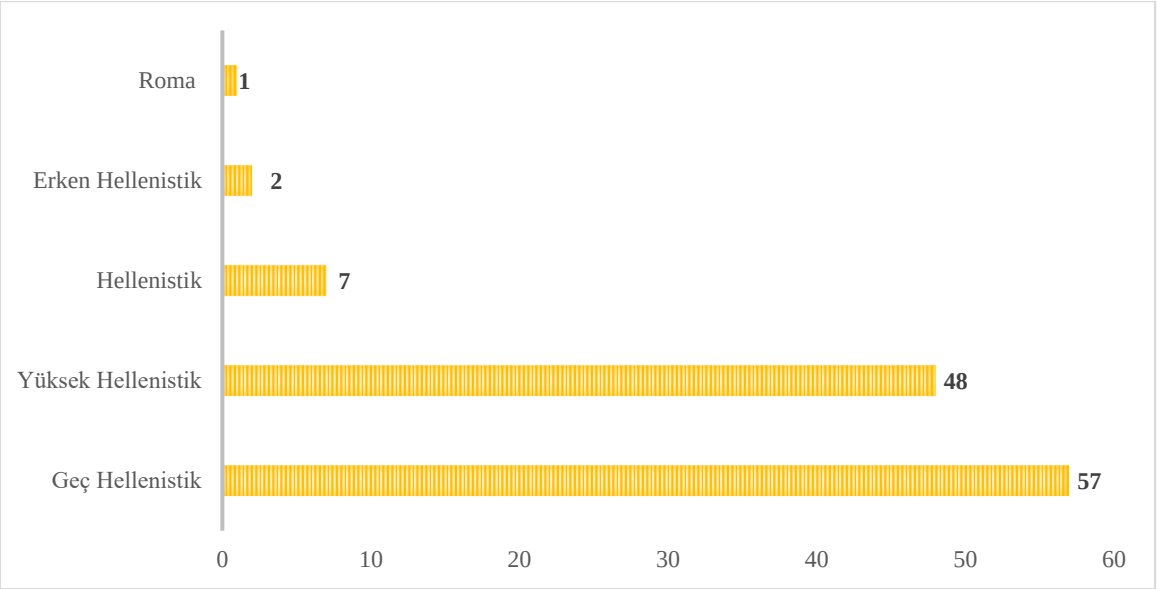
Priene'de şu ana kadar yapılan çalışmalarda figürin üretime yönelik atölye tespit edilmemiştir. Fakat kentte bulunan figürin tiplerinin yoğunluğu, stili ve kentteki baskın kültlerle ilişkili yerel öğelerin varlığı, üretime işaret eden unsurlardır. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen Eros ve Aphrodite tiplerinin yoğunluğu Myrina ve Tralleis örnekleriyle benzerlikler gösterse de uygulamada kullanılan kil renkleri ve stil farklılıkları göze çarpmaktadır. Dönem olarak çağdaş üretim merkezleriyle benzer tipolojik yelpaze sunan örneklerin dışında Demeter ve Kore kültüyle ilişkin Baubo ve kadın tiplerinin kentteki yoğunluğu Priene'nin kendi yerel öğelerinin birleştirilerek koroplastlar tarafından üretimin yapıldığının göstergelerindendir. Çalışma kapsamında değerlendirilen buluntular içerisinde kalıba rastlanılmamıştır. Fakat aynı kalıptan üretilen ya da aynı arketipin farklı versiyonları saptanmıştır. Bu konu ayrı bir başlık altında detaylı olarak aktarılacaktır. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerin tamamı kalıp tekniği kullanılarak, yarı döküm, döküm ve baskı tekniğinde üretilmiştir. Değerlendirme kapsamındaki figürin ve plakaların üretim teknikleri aşağıda yer alan grafikte detaylı olarak sunulmuştur (**Grafik 3.9**).

[1249] Olynthos'da konut içerisinde bulunan figürin kalıplar üretimin konut içerisinde yapıldığını gösteren örneklerden biridir; Mollard Besques, 1963b, 14.
[1250] Uhlenbrock, 1990, 15-16.
[1251] Mollard Besques, 1963b, 16.

Grafik 3.9. Priene 1974 yılı buluntularının üretim tekniği dağılımı.

Çalışma kapsamındaki figürinlerin yoğunlukla iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği kullanılarak üretildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Değerlendirme kapsamındaki örneklerden yetmiş sekiz figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. Bu durum iki ayrı kalıptan üretilen figürinlerde kullanılan yarı döküm tekniğinde ön yüzün iç kısmının detaylı olarak incelenmesini sağlamıştır. İki ayrı kalıp kullanılarak üretilen figürinlerin baskı ve tek kalıptan döküm tekniğine oranla daha yoğun kullanılmış olması seri üretim için daha hızlı ve kolay bir yöntem olmasının yanı sıra buhar deliğinin açılmadığı durumlarda fırınlama sırasında deformasyonun en aza indirmek olabilir. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinin kullanıldığı yüz on altı örnekten elli yedisi Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerden kırk sekiz örnek mevcuttur. Erken Hellenistik Dönem özellikleri gösteren iki figürin parçası iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği kullanılarak üretilmiştir. Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının ön ve arka kalıplarının döküm tekniğine oranla daha yoğun bir kil kullanılarak kalıbın içerisine akıtıldığı, deri sertliğine ulaşana kadar kurumaya bırakıldığı, kuruyan kilin büzüşmeden kaynaklı olarak küçüldüğü ve kalıptan formu bozulmadan çıkarıldığı düşünülmektedir. Kalıptan çıkarılmadan ya da çıkarıldıktan sonra iç yüzeylerde kalan fazla kil rötuşlanmıştır. İç yüzeyin özensiz bırakıldığı örnekler daha yoğundur. Kalıptan çıkarılan ön ve arka yüz sıvı kil yardımıyla birbirine yapıştırılmıştır. Fırınlanmadan önce stilus ya da ince uçlu aletler yardımıyla detaylar işlenmiştir. Aşınmamış kalıptan üretilen figürinlere müdahalelerin yapılmadığı gözlenmektedir.

Grafik 3.10. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen figürinlerin üretim dönemlerine göre dağılımı.

Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen iki ayrı kalıptan üretilen **K. 116** numaralı figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. Ön yüzün kalıp içerisine kalın bir tabaka halinde akıtılarak üretildiği gözlenmiştir. Erken Hellenistik Dönem evresine ait bir diğer figürinin (**K. 122**) ise arka yüzünün işlenmiş olduğu, buhar deliğinin bulunduğu alandan kırılmıştır. Ön ve arka yüzün içinde yarı döküm tekniğinin uygulandığı Erken Hellenistik Dönem örneklerinde akıntı kil tortuları gözlenmektedir.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilmiş kırk sekiz figürin parçası vardır. Söz konusu figürinlerden yirmi dört figürin parçasının arka yüzü kalıp birleşim yerinden kırılmıştır. Bu nedenle Yüksek Hellenistik Dönem içerisinde figürinlerin diğer dönemlerden farklı olarak arka yüzlerine ait kalıpların detaylı işlendiğine dair verilerimiz on iki örnekte izlenebilmektedir. Arka yüzün kabaca düzeltildiği figürin parçalarında genellikle boyutların çok büyük olduğu ve Yüksek Hellenistik Dönem'den Geç Hellenistik Dönem'e geçiş örneklerini temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yüksek Hellenistik Dönem'de farklı kalıpların ve tekniklerin kullanıldığı bilinmektedir. Figürinlere ait baş, gövde ve uzuvların ayrı kalıplardan üretildiği fırınlanmadan önce birleştirildiği örnekler çalışma kapsamında yer almaktadır. Özellikle Aphrodite, Eros ve Herakles gibi figürin parçalarının yoğun olarak üretildiği ve birden fazla kalıbın kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir. **K. 15** numaralı Aphrodite figürinine ait sol

bacak parçasının iki ayrı kalıptan üretildiği ve gövdeye sonra birleştirildiğini gösteren figürin parçalarından biridir. Yüksek Hellenistik Dönem'de figürinlerin hareketli olması ve büyük boyutlu üretilmesi nedeniyle teknik olarak farklı uygulamalarda üretim yapılmıştır. Bu durum boyutların büyümesiyle birlikte birden fazla kalıp birleşim noktası olması nedeniyle eserlerin günümüze sağlam bir şekilde ulaşmasını zorlaştırmıştır. **K. 21** ve **K. 22** numaralı Aphrodite'ye ait bacak parçalarında da ayrı kalıplama sonucunda kırılmaların yaşandığı ve arka yüzün detaylı olarak şekillendirildiği, tipin hareketine bağlı olarak uzuvların detaylandırıldığı görülmektedir. Aphrodite figürin tiplerine ait parçalarda olduğu gibi ayrı kalıplanan uzuvlara ait iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilmiş figürin parçaları Eros ve Herakles tiplerine ait parçalarda da karşımıza çıkmaktadır (**K. 63, K. 64, K. 65, K. 78, K. 80**). Özellikle Herakles figürinlerine ait **K. 78** ve **K. 80** numaralı bacak parçalarının dönemin özellikleri bakımında gerçekçi ve detaylı işçiliği dikkat çekicidir. Olasılıkla birinci nesil kalıptan üretim yapıldığı diz ve baldır detaylarının net bir şekilde ifade edilmesinden anlaşılmaktadır. Aphrodite, Eros ve Herakles figürinlerine ait uzuvların korunduğu örnekler incelendiğinde iki ayrı kalıptan üretilmiş olmalarına rağmen dış yüzeyde kalıp birleşim yerlerinin kaliteli bir işçilikle perdahlandığı gözlenmiştir.

Fig. 3.1. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen figürinlerin detayları.

K. 18 numaralı Aphrodite başında ise iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilmiş, ön yüz kalıp birleşim noktasından kırılmıştır. Arka yüzde olasılıkla aşınmış bir

kalıptan üretilmiş olmalıdır. Saç detaylarına kalıptan çıkarıldıktan sonra müdahale edilmemiştir, aynı dönem özellikleri gösteren fakat tek kalıptan döküm tekniği kullanılarak üretilen **K. 17** numaralı Aphrodite başından kulakları kapatarak arka yüzde topuzla sonlanan saç formuna ait detayların kalıptan çıkarıldıktan sonra ince uçlu bir alet kullanılarak rötuşlandığı gözlenmektedir. Bu durum üretilen atölyelerin işçiliğiyle ya da taleple bağlantılı olmalıdır.

Fig. 3.2. K. 18 ve K. 17 numaralı Aphrodite figürini baş parçalarının üretim tekniği karşılaştırması.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen, iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilmiş ve arka yüzü detaylı işlenmemiş kabaca düzeltilmiş örneklerden **K. 3, K. 37, K. 104** ve **K. 129** numaralı figürin parçalarında kırık olmasına rağmen izlenebilen buhar deliği profilleri nedeniyle arka yüzlerinin işlenmeden bırakıldığı düşünülmektedir. **K. 37** numaralı Kore figürini parçasının başı ayrı kalıplanmıştır. Olasılıkla döküm tekniğinde üretilmiş ve fırınlanmadan önce yapıştırılmıştır. Boynun her iki yanından omuzlara dökülen dalgalı saç tutamları fırınlanmadan önce elle şekillendirilip figürine aplike edilmiştir.

Fig. 3.3. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen arka yüzü işlenmemiş buhar deliği korunan örnekler.

K. 42 ve **K. 43** numaralı Kybele figürini başlarında iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinin kullanıldığı fakat arka yüzün elle ve spatulayla düzeltildiği gözlenmektedir. Kybele tipinde arka yüzün işlenmemesi Hellenistik Dönem'de aynı tipte yoğunlukla üretilen plakalarla ilişkili olmalıdır. **K. 42** numaralı figürin parçası olasılıkla aşınmış bir kalıptan üretilmiştir. Ön yüzde yer alan saçlar fırınlanmadan önce düzeltilmiştir. **K. 43** numaralı Kybele başında ise arka yüzde atölyede üretim sırasında uygulanan düzeltmede parmak izleri rötuşlanmadan bırakılmıştır. Arka yüzün kalıp birleşim noktaları fırınlama sırasında küçülmüş ve açılmalar meydana gelmiştir. Hellenistik Dönem'de figürin üretiminde sadece pişmiş topraktan değil aynı zamanda balmumu ve alçıdan kalıpların kullanıldığı bilinmektedir. Balmumu kalıplar doğada kaybolduğu için bulunamamıştır. Alçı kalıplar pişmiş toprak örneklere göre daha dayanaksız olduğu için yapılan kazı çalışmalarında nadir bulunmaktadır. Tarsus'ta gerçekleştirilen çalışmalarda alçı kalıplar tespit edilmiş ve tiplerin pişmiş topraklarla aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır[1252]. Figürin yapımında alçı kalıbın kullanıldığı evre MÖ 2. yüzyılda görülmektedir[1253]. Alçı kalıpların yüzeyinde yer alan kabarcıklar onları pişmiş toprak kalıplardan ayırmaktadır[1254]. **K. 43** numaralı Kybele figürinine ait baş parçasının sağ yan yüzünde yer alan dörtgen formlu çöküntü ve büyük gözeneklerin alçı kalıptan üretildiğini düşündürmektedir. Fakat Priene'de bu uygulamaya dair arkeolojik bir veri olmaması düşünceyi hipotezden öteye götürmemektedir.

Fig. 3.4. K. 43 numaralı Kybele figürinin arka yüzünde yer alan kalıp birleşim hataları ve parmak izleri.

[1252] Mollard Besques, 1963b, 5; Erlich, 2015, 157.
[1253] Uhlenbrock, 1990, 16.
[1254] Mollard Besques, 1963b, 23.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen, iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilmiş ve kalıp birleşim yerlerinden kırılan yirmi dört örneğin ön yüzünün iç kısmı detaylı olarak incelenebilmiştir. Ön yüzün iç yüzeyinde fazla kilin düzeltilmeden bırakıldığı (**K. 35** ve **K. 39**), kalıptan çıkarırken ya da düzeltme sırasında parmak izlerinin rötuşlanmadığı (**K. 36, K. 47, K. 118** ve **K. 126**), sıvı kilin kalıba aktarıldıktan sonra akıtma izlerinin yer aldığı (**K. 39, K. 41, K. 45** ve **K. 134**), kalıptan çıkarılmadan ya da çıkarıldıktan sonra iç yüzeyin spatula ve stiluslarla düzeltildiği (**K. 44, K. 57, K. 111** ve **K. 126**), iç yüzeyin özenle düzeltildiği (**K. 48, K. 127** ve **K. 131**) ve boyutların büyük olduğu örneklerde kalın kil uygulamasının yapıldığı (**K. 119** ve **K. 130**) tespit edilmiştir.

Söz konusu grup içerisinde değerlendirilen **K. 35** numaralı Kore figürini parçasının ön yüzün iç kısmında kalıptan çıkarıldıktan sonra iç yüzeyde bozulma olduğu için kil eklemesi yapılmış ve düzeltilmeden bırakılmıştır. **K. 39** numaralı Athena figürini parçasının ön yüzün iç yüzeyinde üretim evresinde sıvı kilin kalıba aktarılmasının ardından düzeltme işlemi uygulanmamıştır. **K. 36** numaralı figürin parçasında kalıptan çıkarırken ya da rötuşlanırken iç yüzeyde parmak izleri düzeltilmeden bırakılmıştır. Ön yüzde yer alan izler sünger yardımıyla fırınlanmadan önce düzeltilirken figürinlerin iç yüzeyleri görünmediği için çoğu örnekte düzeltilmeden bırakılmıştır.

Fig. 3.5. K. 35 ve K. 36 ön yüz iç yüzey üretim evresi detayları.

K. 47 numaralı uçan Eros figürinine ait gövde parçasında boyutlarının büyük olması bu nedenle kırılmayı önlemek amacıyla kalın bir kil katmanıyla üretildiği, iç yüzeye düzeltmenin parmaklarla yapıldığı gözlenmektedir. **K. 118** numaralı oturan giyimli kadın/

Mousa figürini parçasının korunan bacak yüksekliği 10 cm'nin üzerindedir. Birden fazla kalıp kullanılarak üretilen figürinin kalıp birleşim yerlerinin iç yüzeyde parmaklarla düzeltildiği korunan parmak izleriyle gözlenebilmektedir. **K. 126** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının ise korunan yüksekliği 12,6 cm'dir. Figürin parçasının boyutlarının yüksek olması nedeniyle kalın bir kil katmanından üretildiği, arka yüz kalıp birleşim noktalarının düzeltildiği ve ön yüzün iç yüzeyinde parmak uçlarıyla kalıba bastırıldığına dair izler görülmektedir.

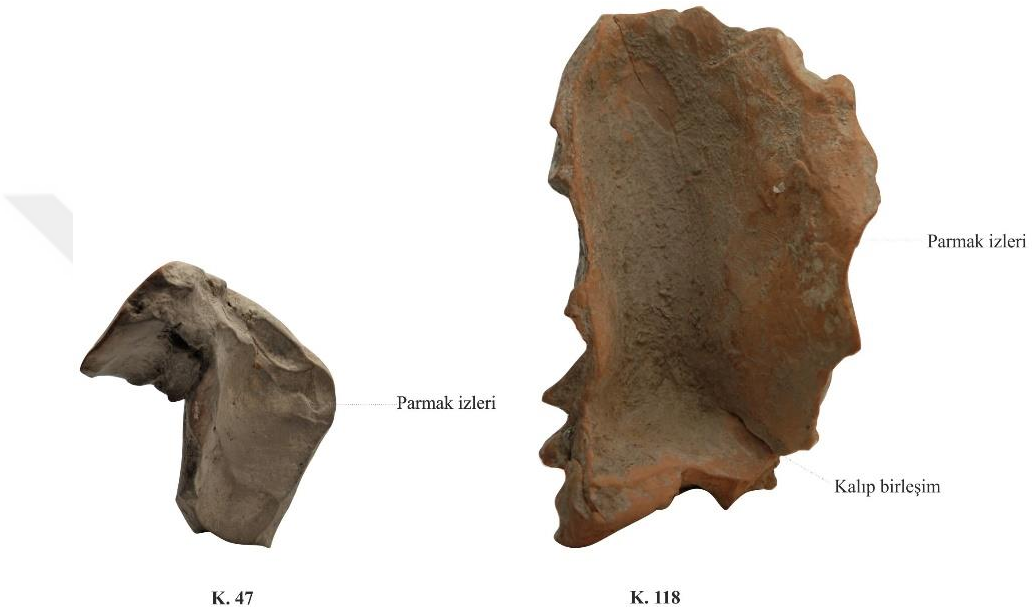

Fig. 3.6. K. 47 ve K. 118 ön yüz iç yüzey üretim evresi detayları.

K. 41 numaralı Kybele figürini başında ise ön yüzün iç yüzünde iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği uygulanırken kilin diğer örneklere oranla daha sıvı bir formda akıtıldığı yüzeyin pürüzsüz fakat akma izlerinin gözlenmesiyle anlaşılabilmektedir. **K. 45** numaralı uçan Eros figürini parçasından iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğiyle birlikte sol kolun döküm tekniğinde üretildiği ve fırınlanmadan önce birleştirildiği gözlenmektedir. Ayrıca Eros'un saçları elle şekillendirildikten sonra ince uçlu bir alet yardımıyla düzeltilmiş ve figüre aplike edilmiştir. Sol kol üzerinde yer alan pazubent Aphrodite kolunda (**K. 27**) ve **K. 38** numaralı Athena figürini parçasında olduğu gibi sonradan eklenmiş ve halka şeklindeki aplike eklenmiştir. Yüksek Hellenistik Dönem'de birden fazla tekniğin bir arada kullanıldığı figürinlerden bir diğeri **K. 38** numaralı Athena figürini parçasındadır. İki ayrı kalıptan yarı döküm, döküm ve elle şekillendirme tekniği birlikte kullanılmıştır. Döküm tekniğinde tek kalıptan üretilen sağ kolun üst kısmına elle şekillendirildikten sonra eklenen pazubent

fırınlanmadan önce aplike eklenmiştir. Ön yüzün iç yüzeyi düzeltilmeden bırakılmış ve kalın bir kil katmanı üretimde kullanılmıştır. Dönemsel olarak çağdaş olan **K. 45**, **K. 27** ve **K. 38** numaralı figürin parçaları aynı atölyenin üretimi ya da dönemin modasının yansımalarını oluşturmaktadır. Fırınlanmadan önce ince uçlu alet kullanarak figürine yapılan müdahaleler bu grup içerisinde **K. 44**, **K. 57**, **K. 111** ve **K. 126** numaralı figürin parçalarında gözlenmektedir. **K. 44** numaralı Eros figürini parçasında göbek deliği fırınlanmadan önce ince uçlu alet yardımıyla belirtilmiştir. Söz konusu gruba ait diğer örneklerde ise iç yüzeyde fazla kilin tıraşlandığı ve kalıp birleşim yerlerinin özenle düzeltildiği gözlenmektedir.

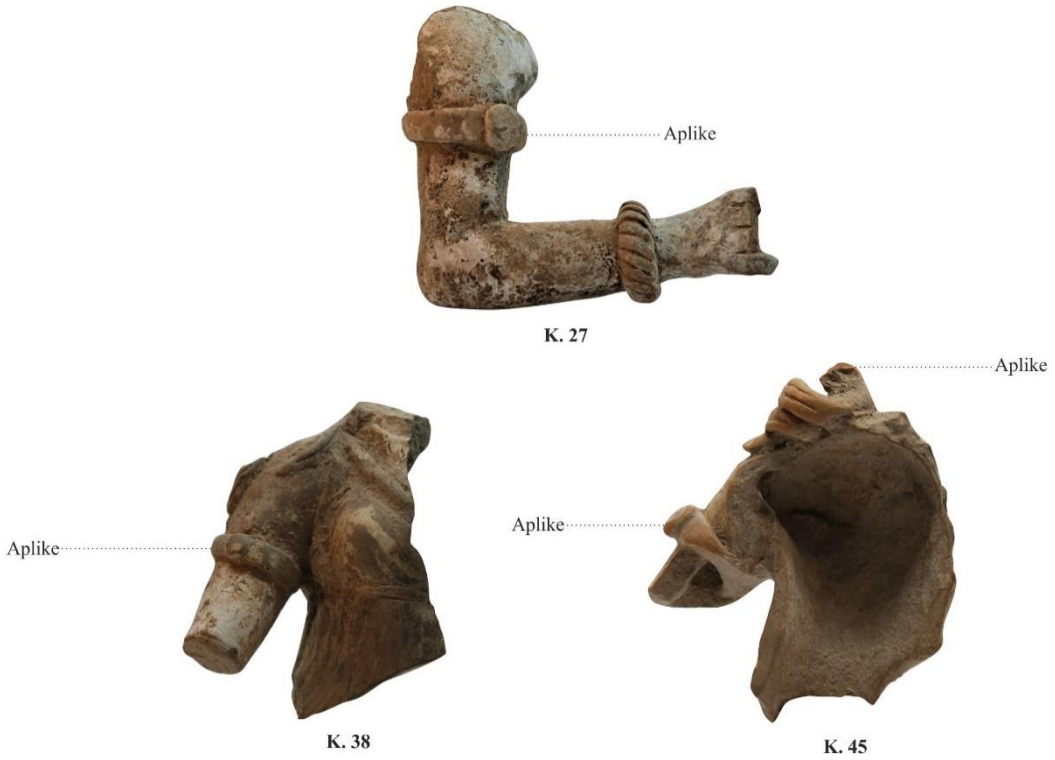

Fig. 3.7. K. 27, K. 38 ve K. 45 numaralı figürinlerde birden fazla kalıp kullanımı ve aplike parçaları.

Çalışma kapsamında Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen elli yedi örnek iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilmiştir. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen figürinlerde arka yüz otuz üç örnekte kırık ve eksiktir. Bu nedenle ön yüzün iç yüzeyi ve kalıp birleşim yerleri detaylı olarak incelenebilmiştir. Arka yüzü korunmuş yirmi dört figürin parçasından on yedi örneğin işlenmediği, kabaca düzeltildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürlerin arka yüzlerinin detaylı olarak işlendiği

gözlemlenirken, Geç Hellenistik Dönem'de yoğunlukla kabaca düzelttiği görülmektedir. Arka yüzü korunan örneklerden yedi figürin parçasının arka yüzü detaylı olarak işlenmiştir (**K. 6, K. 34, K. 66, K. 67, K. 72, K. 94, K. 95**). Yoğun olarak uçan Eros figürinleri ve kültlerle ilişkili gruplar olması atölyelerin seri ve hızlı üretimlerinin dışında talebe uygun olarak Yüksek Hellenistik Dönem geleneği de sürdürdüğünü düşündürmektedir.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde kalıptan çıkarıldıktan sonra dış yüzeye uygulanan rötuşların yanı sıra iç yüzeydeki düzeltme izlenin, Geç Hellenistik Dönem örneklerinde çok az bir oranda uygulandığı gözlemlenen bir diğer konudur. Olasılıkla üretimin bozulmaya başlaması sadece figürinlerin hareketlerinde ve tiplerinde değil üretim tekniklerini de yansımıştır. Çalışma kapsamında incelenen Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde üretim sırasında kalıba kil eklemesinin yapıldığı örnekler yoğunluktadır (**K. 8, K. 10, K. 16, K. 68, K. 69, K. 91, K. 93, K. 124, K. 157**). Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde kil katmanı yoğun olmasına rağmen iç yüzeyde kil eklenen alanların tıraşlandığı ve fırınlanmadan önce düzeltildiği görülürken, Geç Hellenistik Dönem örneklerinde bu uygulama birkaç örnekle sınırlıdır. **K. 140** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasında kalıptan çıkarıldıktan sonra arta kalan kil iç yüzeye bastırılmıştır. Aynı durum **K. 88** numaralı Hermes Herme'sine ait baş parçasında da gözlenmektedir. Fazla kilin alınmadığı ve tıraşlanmadığı örneklerde kalıp birleşim noktaları birbirine temas etmediği için kırılma oranı yüksek olmalıdır. Yüksek Hellenistik Dönem'de üretilen figürinlerde figürinlerin dış yüzeylerine uygulanan detaylı işçilik iç yüzeyde de gözlemlenirken Geç Hellenistik Dönem'de bu durum dikkate alınmamıştır. Çoğu figürinin aşınmış kalıptan üretildiği gözlenmektedir. Fırınlanmadan önce detayların stiluslarla rötuşlandığı örneklerin oranı Yüksek Hellenistik Dönem örneklerine göre daha azdır (**K. 5, K. 138, K. 156, K. 158**) [1255].

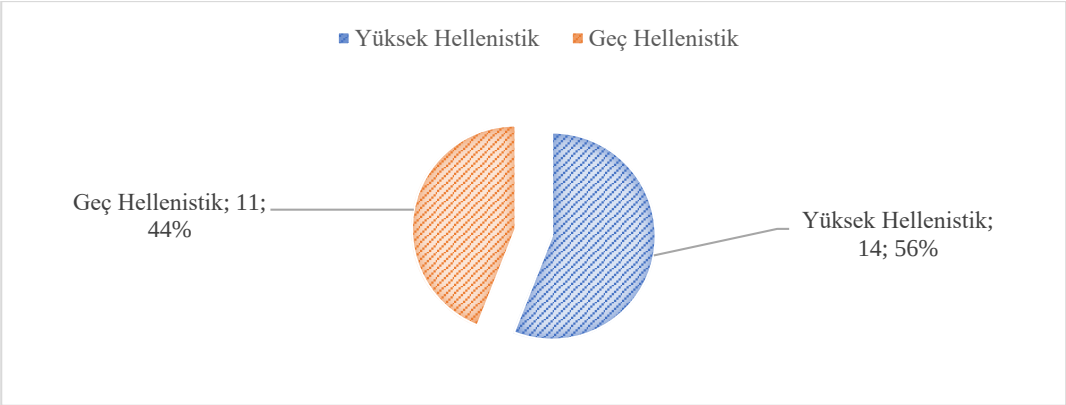
[1255] **K. 5** numaralı Aphrodite figürini parçasının akışkan bir kille üretildiği ve kalıp birleşim noktaların düzeltildiği görülmektedir. **K. 138** numaralı giyimli kadın figürini parçasında kalıp birleşim noktaları düzeltilmiştir. **K. 156** ve **K. 158** numaralı figürin parçalarında ön yüzün iç kısmı kalıptan çıkarıldıktan sonra düzeltilmiştir.

Fig. 3.8. K. 88 ve K. 140 fazla kilin düzeltilmediği örnekler.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin ve plaka parçalarından yirmi yedi örnek tek kalıptan döküm tekniği kullanılarak üretilmiştir[1256]. Tek kalıptan döküm tekniğinin kullanıldığı örneklerden on dört parça Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir (**K. 27, K. 28, K. 50, K. 51, K. 53, K. 56, K. 58, K. 62, K. 102, K. 150, K. 151, K. 153, K. 154, K. 160**). Geç Hellenistik Dönem örneklerinden on bir figürini yoğunlukla giyimli kadın figürini başları ve Herme figürinlerine ait parçalar oluşturmaktadır (**K. 13, K. 14, K. 25, K. 70, K. 81, K. 89, K. 143, K. 144, K. 145, K. 149, K. 152**). Tek kalıptan döküm tekniğinde üretilen figürinlerin ön ve arka yüz kalıplarının ip ya da benzeri bir nesneyle sabitlendikten sonra sıvı kilin kalıp içerisine döküldüğü ve kurumaya bırakıldığı bilinmektedir. Deri sertliğine ulaşan figürinlerde kalıpların figürden ayrılmasıyla üretim gerçekleşmiştir. Böylelikle figürinler masif/içi doludur. Yüksek Hellenistik Dönem'de figürinlerin birden fazla kalıp kullanılarak üretildikleri bilinmektedir. Figürinlerin yüksek boyutlu ve hareketli tipleri yansıtılabilmesi için uzuvların ayrı kalıplandığı gözlenmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen tek kalıptan döküm tekniğinde üretilmiş figürin parçalarında yoğunluğu Yüksek Hellenistik Dönem oluşturmaktadır (**Grafik 3. 11**).

[1256] **K. 74** ve **K. 162** numaralı figürin parçalarının korunma durumu nedeniyle Helenistik Dönem'in hangi evresine ait oldukları saptanamamıştır. Bu nedenle dağılım grafiğinde yer almamaktadır.

Grafik 3.11. Tek kalıptan döküm tekniğinde üretilen figürinlerin dönemlere göre dağılımı.

Fig. 3.9. Tek kalıptan döküm tekniğinde üretilen figürin parçalarından örnekler.

Değerlendirme kapsamındaki örneklerin Aphrodite ve Eros tiplerine ait kol ve bacak parçalarından oluşması uzuvların ayrı kalıplandığının göstergesidir (**K. 27, K. 28, K. 50, K. 51, K. 53, K. 56, K. 58, K. 62**). Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde kullanılan döküm tekniğindeki figürinlerin ön ve arka yüzleri detaylı olarak işlenirken Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen aynı teknikte üretilmiş figürinlerde arka yüzün işlenmediği kabaca düzelttiği gözlenmektedir (**K. 81 K. 89, K. 149**). İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinde olduğu gibi tek kalıptan döküm tekniğinde üretilen figürinlerde de kalıptan çıkarıldıktan sonra ince uçlu aletler yardımıyla detayların rötuşlandığı figürinler mevcuttur. **K. 27** ve **K. 28** numaralı Aphrodite figürinine ait kol parçalarında bileğinde yer alan bilezik elle şekillendirilmiş ve ince uçlu alet kullanılarak detaylar işlenmiştir. **K. 81** numaralı Attis

figürinine de kalıptan çıkarıldıktan sonra genital bölgesi ve göbek deliği stilus kullanılarak detaylandırılmıştır. **K. 89** numaralı Herme parçasında ise kalıptan çıkarıldıktan sonra kaide ve kollara dörtgen formlu yuvalar açılmıştır. **K. 144** ve **K. 145** numaralı kadın figürini başlarında olasılıkla aşınmış kalıptan üretilmiş olmaları nedeniyle saçlar kil ıslakken rötuşlanmıştır. Tek kalıpta döküm tekniği kullanılarak üretilen figürinlerde parmak izleri bir örnekte gözlenmektedir (**K. 28**). Olasılıkla üretimin ardından sünger kullanılarak izler silinmiş ve üzerine uygulanan astar gözle görülmesi engellenmiştir.

Fig. 3.10. K. 81 ve K. 89 numaralı figürinlerin kalıptan çıkarıldıktan sonra rötuşlanması.

İki ayrı kalıptan yarı döküm ve döküm tekniğinin birlikte kullanıldığı sekiz figürin parçası tespit edilmiştir. Söz konusu örneklerin tamamı Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. **K. 24** numaralı Aphrodite figürinine ait bacak parçası ve **K. 117** numaralı giyimli kadın figürini dışında dört örnek Eros figürinlerine ait parçalardan iki örneğin ise Herakles figürinine ait kol ve bacak parçalarından oluştuğu gözlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'de anıtsal yontulara öykünerek üretilen büyük boyutlu figürinlerin hareketli olmasını sağlamak adına ayrı kalıplama tekniklerinin kullanıldığına daha önce de değinilmiştir. Çalışma kapsamında iki tekniğin birlikte kullanıldığı figürin tiplerinin Batı Anadolu'da Yüksek Hellenistik Dönem'de yoğun olarak farklı varyasyonlarda üretilen tiplerden olması ve figürin tiplerinin hareketli işlemesi de söz konusu özelliğe dair verileri elde etmemizi sağlamıştır. Ayrı kalıplama tekniklerine sahip parçaların fırınlanma öncesi dikkatlice rötuşlandığı gözlenmektedir. Değerlendirme

kapsamındaki örneklerin parça niteliğinde olması söz konusu teknik ayrımların doğru bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Hareketin verilmeye çalışıldığı kol ve bacak parçalarında; hareketsiz kısım genellikle iki ayrı kalıptan yapılırken hareketin oluşturulduğu eklem yerlerinde döküm tekniğinin kullanıldığı gözlenmektedir.

Herme kaidelerine ait parçalar ve minyatür sunakların tek kalıp kullanılarak yarı döküm tekniğinde üretildiği saptanmıştır (**K. 84**, **K. 85** ve **K. 99**) Özellikle Dionysos Herme'sine ait **K. 84** ve **K. 85** numaralı örnekte kaide üzerinde yer alan meyvelerin ayrı kalıplandığı ve fırınlanmadan önce aplike edildiği gözlenmektedir. Tek kalıptan yarı döküm tekniği kullanılarak üretilen minyatür sunak/Arulae parçasında da kalıptan çıkarıldıktan sonra stilus ya da ince uçlu alet yardımıyla profillerin ayrıntılarının detaylandırıldığı tespit edilmiştir (**K. 99**).

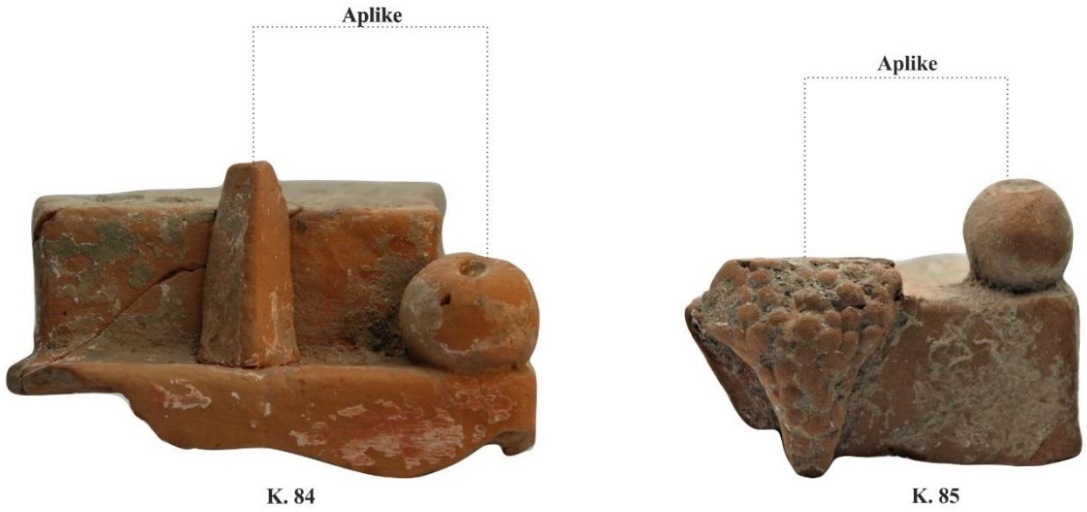
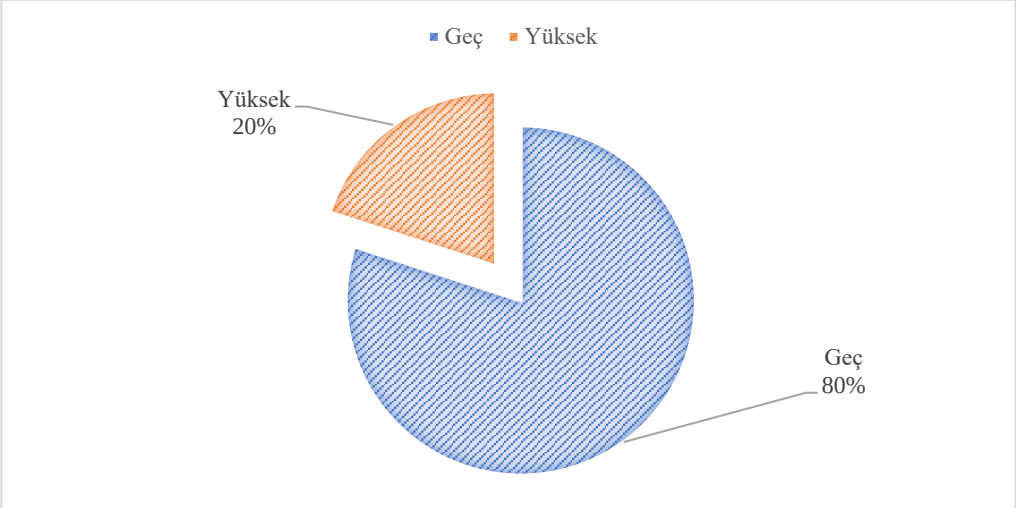

Fig. 3.11. Tek kalıptan yarı döküm tekniğinde üretilen Dionysos Hermesi kaidelerinin ayrı kalıp kullanılan aplike parçalarına örnekler.

Pişmiş toprak figürin ve plakaların üretim yöntemlerinden bir diğeri de baskı tekniğidir. Baskı tekniğinde kalıp içerisine plastik yapıdaki koyu kıvamlı kilin yerleştirilmesi ve kalıp içerisine parmak uçlarıyla uygulanan yöntemle kalıptan üretim gerçekleştirilmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden beşi baskı tekniği kullanılarak oluşturulmuştur (**K. 100, K. 101, K. 114, K. 163** ve **K. 165**). Söz konusu tekniğin kullanıldığı örneklerden iki tanesi mask parçalarıdır (**K. 100** ve **K. 101**). Özellikle pişmiş toprak plakaların üretiminde yoğunlukla tercih edilen baskı tekniğini çalışma kapsamındaki **K. 163** ve **K. 164** numaralı plaka parçalarında da görmekteyiz. Mask ve plaka

parçaları dışında **K. 114** numaralı giyimli kadın figürinin de baskı tekniği kullanılarak üretilmiştir. Baskı tekniğinin kullanıldığı figürinlerin %80'i Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'de yoğunlukla iki ayrı kalıptan ve döküm tekniğinin kullanıldığı hatta her iki tekniğin birlikte uygulandığı örnekleri görmek mümkündür. Geç Hellenistik Dönem'de yoğunlukla figürinleri arka yüzünün detaylandırılmadan bırakıldığı bilinmektedir. Bu nedenle baskı tekniği çalışma kapsamında mask ve plaka parçalarında tercih edilmiş olmalıdır (**Grafik 2. 12**).

Grafik 3.12. Baskı tekniğinde üretilen örneklerin dönemler arası dağılımı.

2.3. Buhar (Pişirme) Deliği ve Kaide Özellikleri

Pişmiş toprak figürinlerin üretiminde fırınlanma aşamasında yoğun ısı nedeniyle buhar çıkışının sağlanması için figürinlerin genellikle arka yüzlerine buhar delikleri açılmaktadır. Aynı zamanda yarı döküm tekniğinde üretilen figürinlerde kaidenin alt kısmı da buhar çıkışı için kullanılmaktadır. Bu durum döküm tekniğinde masif olarak üretilen figürinler ya da parçalar için mümkün değildir. İki ayrı kalıp kullanılarak oluşturulan figürinlerin kalıptan çıkarıldıktan sonra dönem, üretim bölgesi ve atölye özelliklerine göre farklı formlarda buhar delikleri uygulamasının yapıldığı bilinmektedir. Bazı örneklerin iki ayrı kalıptan oluşturulması nedeniyle kaide kısmının açık olması buhar deliğinin açılmamasını da sağlamıştır. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının çoğu parçalardan oluşmakta, bu nedenle buhar deliği korunan yedi figürin parçası değerlendirilebilmiştir. Buhar deliklerinin kalıptan çıkarıldıktan sonra fırınlanma aşamasından önce kesici bir alet yardımıyla ya da metal bir kalıbın arka yüze bastırılmasıyla

oluşturulduğu düşünülmektedir. Yoğunlukla dörtgen, oval, dairesel formlar gözlenmekte, az oranda üçgen ve kalp formlu buhar delikleri de figürinlerin arka yüzlerinde görülmektedir. Pişmiş toprak figürinlere yönelik çalışmaların yapıldığı erken dönemlerde buhar deliklerinin figürinlerin asılması amacıyla açıldığı hipotezi üzerinde durulmuştur[1257]. Fakat masif figürinlerde yer alan fırınlama hatalı pek çok örnek söz konusu durumun fırınlanma sırasında kil içerisinde yer alan sıvıların dışarıya atılmasını sağladığı göstermektedir. S. Mollard Besques, fırınlanmanın ardından bazı figürinlerdeki buhar deliklerinin tekrar kapatıldığını aktarsa da söz konusu görüşü destekleyen bir örneğe henüz rastlanılmamıştır[1258].

Buhar delikleri, dönem özelliklerinin yanı sıra figürinlerin tarihlenmesine yardımcı bir teknik özelliktir. Dönemler arası değişen tip ve özelliklerin dışında figürinlerin arka yüzlerine açılan buhar delikleri de dönem ve atölye bazında farklılıklar oluşturmaktadır. Buhar deliklerinin farklılaşmasını en belirgin izleyebildiğimiz dönemler Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'dir. Hellenistik Dönem'de Tanagra ve Boeotialı koroplastların etkisiyle Batı Anadolu kentlerinde büyük ve dörtgen formlu buhar deliği yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca dönem içerisinde oval ve dairesel formlu buhar delikleri de kullanılmıştır. Fakat Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle oval ve dairesel formlu buhar deliklerinin çaplarının küçüldüğü göze çarpmaktadır. Çalışma kapsamında değerlendirilen ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen buhar deliği saptanabilen yedi örnekten dördü dörtgen formlu (**K. 3, K. 90, K. 104** ve **K. 148**), üçü ise oval formludur (**K. 37, K. 123** ve **K. 129**). Korunma durumu nedeniyle buhar deliklerinin tamamı korunmamıştır. **K. 3**, **K. 104** ve **K. 148** numaralı parçaların üst uzun kenarları korunmuş ve genişliklerinin 1,8 cm ile 2 cm aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 90** numaralı örnekte ise buhar deliğinin alt kenarına doğru genişlediği gözlenmektedir. Bu bakımdan diğer örneklerden ayrılmaktadır. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen örneklerde buhar deliği yüksekliği (2,6 cm- 2,3 cm), Geç Hellenistik Dönem örneklerine (1,8 cm) göre daha uzundur. Geç Hellenistik Dönem'de Tanagra ve Boeotia etkili dörtgen formlu buhar deliğinin uzunluklarında kısalma gözlenmektedir.

[1257] Uhlenbrock, J. P. (1993). The Study of Ancient Greek Terracottas: A Historiography of the Discipline, *Harvard University Art Museums Bulletin 1* (3), 7.
[1258] Mollard Besques, 1963b, 24-25.

Fig. 3.12. Dörtgen formlu buhar deliğine sahip figürinler.

Myrina'da üretim yapan atölyelerin Tanagra ve Boeotia etkisinden farklı olarak dörtgen formlu buhar deliğinin yerine MÖ 3. yüzyılın sonlarından itibaren oval formlu buhar delikleri kullandıkları gözlenmektedir. Oval ve dairesel formlu buhar deliklerinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde çaplarının küçülerek yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden oval formlu buhar deliği korunan üç örnek saptanmıştır (**K. 37, K. 123** ve **K. 129**). Söz konusu örnekler MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Korunma durumu nedeniyle buhar deliklerinin ölçüleri net olarak alınamasa da 2 cm ile 2,5 cm çapında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen buhar deliği korunmuş örneklerin tamamında arka yüzün işlenmeden bırakıldığı gözlenmektedir. Bu durumun dönem özelliklerinde bağımsız olarak arka yüze açılan buhar deliği nedeniyle tercih edildiği düşünülmektedir.

Fig. 3.13. Büyük ve oval formlu buhar deliğine sahip figürinler.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarından sadece beş örneğin kaide kısmı korunmuştur (**K. 97, K. 129, K. 130, K. 142** ve **K. 160**). Figürinlerde kullanılan kaidelerin MÖ 4. yüzyıldan sonra bronz heykellerin etkisiyle oluşturulduğu düşünülmektedir[1259]. Fakat bu görüş, MÖ 6. ve MÖ 5. yüzyıla tarihlenen figürinlerde de kaidenin varlığıyla doğru kabul edilmemeli, kaidelerin figürinlerin sabit kalabilmesi kullanıldıkları tarafımızdan önerilmektedir. Bazı örneklerde kaidelerin ayrı kalıplandığı ve fırınlanmadan önce birleştirildiği gözlenmektedir. Kaidesiyle birlikte kalıplanan örnekler Arkaik, Klasik, Erken-Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde kullanılmıştır. Kaide formları da tıpkı buhar deliklerinde olduğu gibi dönem ve atölyelerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Hellenistik Dönem'e kadar figürinlerin alçak dörtgen ve kare formlu kaidelere sahip oldukları gözlemlenirken, Hellenistik Dönem'de bronz ve mermer heykellerin etkisiyle birlikte farklı formlarda kaideler kullanılmıştır. Pişmiş toprak figürinlerde Geç Klasik Dönem'in sonlarından itibaren Tanagra ve Boeotia'da üretilmeye başlayan ince plaka formlu dörtgen kaideler, MÖ 3. yüzyıl sonundan itibaren Batı Anadolu buluntu merkezlerinde de gözlenmektedir. Dairesel formlu kaide tipi ise Batı Anadolu'da MÖ 2. yüzyıldan itibaren kullanılmaktadır. Dönem fark etmeksizin yoğun olarak kullanılan tip dörtgen kaidedir. Hellenistik Dönem'de üretilen profilli örnekler Roma İmparatorluk Dönemi'nde de kullanılmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen figürinlerin büyük bir kısmı kaideyle birlikte kalıplanmakta ve kaidelerin daralıp yükseldiği gözlenmektedir.

[1259] Uhlenbrock, 1990,15.

Fig. 3.14. Kaide bölümü korunan örnekler.

Kaide kısmı korunan figürinler Hellenistik Dönem'in Yüksek ve Geç evrelerine tarihlidir. **K. 130** numaralı figürin parçasının dairesel formlu kaidesi dışında diğer örneklerin tamamı dörtgen kaide tipinde ve birlikte kalıplanmıştır. **K. 97** numaralı Baubo figürini parçasının yüksek dörtgen kaide formu Priene'den bulunmuş aynı tipteki örneklerle oldukça benzerdir. Bu durum atölye özelliği olarak yorumlanmaktadır. **K. 129** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının kaide formlu ise yüksek, dörtgen ve profilidir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerde profili olarak işlenen tek örneği oluşturmaktadır. Söz konusu örneğin kaide formunun Priene Demeter Kore kutsal alanından bulunmuş Hellenistik Dönem'e tarihlenen rahibe Hegeso heykelinin kaidesiyle olan benzerliği figürin tipinin oluşturulurken dönemin heykel özelliklerinden etkilendiğini göstermesi açısından önemlidir. **K. 142** ve **K. 160** numaralı figürin parçalarının ise kaide formu alçak ve dörtgendir. **K. 130** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürin parçasının kaide kısmı dairesel formlu ve alçaktır. Korunan yüksekliğinden anlaşıldığı üzere yaklaşık 50 cm yüksekliğinde bir figürine ait olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle figürinin kaidesi figürinin sabitlenmesi için kullanılmış olmalıdır.

Tanagra ve Boeotia figürinlerinde MÖ 4. yüzyıldan sonra bazı örneklerin kaidesiz olarak üretildikleri gözlenmektedir. Batı Anadolu'ya MÖ 3. yüzyıldan sonra gelen koroplast göçünün etkisiyle başta Myrina olmak üzere Hellenistik Dönem'de figürin üretimi yapan

kentlerde kaidesiz örnekler yoğun olarak gözlenmektedir. Priene'deki figürin tipleri ve stil özelliklerinde Myrina ve dolaylı olarak Tanagra-Boeotia etkisi gözlenmektedir. Çalışma kapsamında kaidesiz dokuz figürin parçası tespit edilmiştir (**K. 111, K. 112, K. 117, K. 125, K. 132, K. 133, K. 139, K. 140** ve **K. 149**). Kaidesiz olarak üretilen figürinlerden **K. 149** numaralı figürin dışında tamamı ayakta ve giyimli kadın tipindedir. Dönemin tipolojik yoğunluğunu oluşturan giyimli kadın figürinlerinin kaidesiz olarak üretilmesi Tanagra ve Boeotia figürinlerindeki kadın tipleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Fakat Priene'deki etki olasılıkla Myrina'daki atölyelerle bağlantılıdır. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının Priene'de geçmiş yıllarda bulunmuş ve yayımlanmış örnekleriyle kaide tipleri karşılaştırılmıştır. Priene koroplastiği kaide formlarının yoğunlukla alçak ve dörtgen kaide tipinde olduğu, bunun yanı sıra az sayıda olmakla birlikte silindir formlu kaide formlarında da MÖ 2. yüzyıldan sonra kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. MÖ 2. yüzyıldan sonra genellikle figürinlerin arka yüzünde ve kaide kısmında yer alan atölye monogramları ya da isimlerine dair bir örneğe çalışma içerisinde rastlanılmamıştır. Fakat aynı kalıp üretimi olduğu düşünülen Priene buluntusu figürinlerin kaide veya arka yüzlerinde korunan koroplast/atölye imzalarına ilişkin veriler, çalışmanın içeriğinde başka bir başlık altında ayrıntılı olarak sunulacaktır.

Fig. 3.15. Kaidesiz olarak üretilen figürin parçaları.

2.4. Fırınlama Özellikleri

Pişmiş toprak figürinler 750 ile 1150 derece arasında değişen sıcaklıklarda fırınlandıktan sonra geri dönüşü olmayan bir sertlik kazanmaktadır[1260]. Figürinlerin fırınlanmasına yönelik bilgileri Korinth yakınlarında Penteskouphia'de bulunan Arkaik Dönem'e tarihlenen boyalı bir pinaks üzerinden edinmekteyiz. Ayrıca Kırım'ın doğusunda Pantikapaeumos'da atölye ve pişirme odaları da pişmiş toprak figürin üretimde fırınlama aşamasına dair somut verileri elde etmemizi sağlamıştır[1261]. Fırınlar ortalama olarak 110-130 cm arasında değişen çaplara sahiptir. Figürinlerin duracağı zemin desteklenmektedir. İç yüzeyleri ısı kaybını önlemek için 3-15 cm arasında değişen kalınlıklarda kille kaplanır. Isı dengesinin sağlanması ve figürinlerin yerleştirilmesi için fırınların üst yüzeylerinde açılıp kapatılmasını sağlayan bir kapak yer almaktadır[1262]. Düşük sıcaklıkta fırınlanan figürinlerde kil gereken sertliğe ulaşmamakta ve yumuşak yapıda kalmaktadır. Fırınlama esnasındaki ani ısı değişimleri figürinler üzerinde renk değişimlerinin meydana gelmesine neden olmaktadır. Yüksek derecede ısıda fırınlanan örneklerde ise yüzeylerinde koyu renk geçişleri ve sertlik göze çarpar.

Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden **K. 2** numaralı Aphrodite figürini parçasında olasılıkla fırınlama aşamasında ısı dengesinin sağlamamasından kaynaklı olarak hatalı üretim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 43** numaralı Kybele figürini parçasında ise fırın içerisindeki ani ısı kaybı nedeniyle çekirdekte renk değişiklikleri gözlenmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden **K. 80** ve **K. 154** numaralı figürin parçalarının fırınlama derecelerinin diğer örneklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fırınlanma sırasında düşük ısının uygulandığı ve bu nedenle kilin gereken sertliğe ulaşamadığı on dokuz örnek değerlendirilmiştir[1263]. Söz konusu figürin parçalarından on ikisi Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermekte, yedisi ise Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Geç Hellenistik Dönem'de figürinlerin sadece tipolojik olarak bozulmaya başlamadığı aynı zamanda üretim aşamalarında da Yüksek Hellenistik Dönem örneklerine göre daha özensiz bir işçilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

[1260] Mollard Besques, 1963b, 17; Burn ve Higgins 2001, 20; Muller, 2014, 64.
[1261] Uhlenbrock, 1990, 18.
[1262] Mollard Besques, 1963b, 16-17.
[1263] **K. 9, K. 46, K. 58, K. 69, K. 74, K. 82, K. 93, K. 107, K. 109, K. 110, K. 114, K. 125, K. 127, K. 133, K. 134, K. 143, K. 145, K. 152** ve **K. 165.**

Fırınlama derecesi düşük olan figürin parçalarının yüzeyindeki aşınmanın diğer örneklere göre daha yoğun olduğu gözlenmektedir.

Fig. 3.16. Fırınlaması hatalı figürin örnekleri.

2.5. Astar ve Boya Özellikleri

Pişmiş toprak figürin ve plakalar fırınlandıktan sonra yüzeylerine beyaz renkte astar uygulaması yapılmaktadır. Arkaik Dönem'de astar uygulaması seramiklerin yüzeyine uygulanan siyah firnisle aynı özellikte olmakta birlikte Klasik Dönem'den sonra beyaz astar uygulamasının yapıldığı bilinmektedir. Erken dönem çalışmalarında figürinlerin yüzeyine uygulanan astarın kireç karbonattan veya kireç sütünden elde edildiği aktarılsa da son dönemlerde yapılan spektrografik analizler yıkanmış ve ağrıtılmış kil olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır[1264]. MÖ 2. yüzyıldan sonra astar uygulamasının beyaz boya kullanılarak oluşturulduğu[1265] ve bu bağlamda daha ince bir tabaka halinde figürinlerin yüzeylerinin kaplandığı anlaşılmaktadır. Figürinlerin astarlanmasında kullanılan ağrıtılmış kil ve boyaların içerisine daldırıldığı ve tüm yüzeyin kaplandığı bilinmektedir. Astar, üzerine uygulanan çok renkli dekorasyonun korunmasını ve yüzeye pürüzsüz bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır.

Astarlama işleminin ardından yoğunlukla gözler ve kaşlar için kömürden elde edilen siyah boya, turuncu ve kırmızı aşı boyasından elde edilen tonlar erkeklerin ten rengini

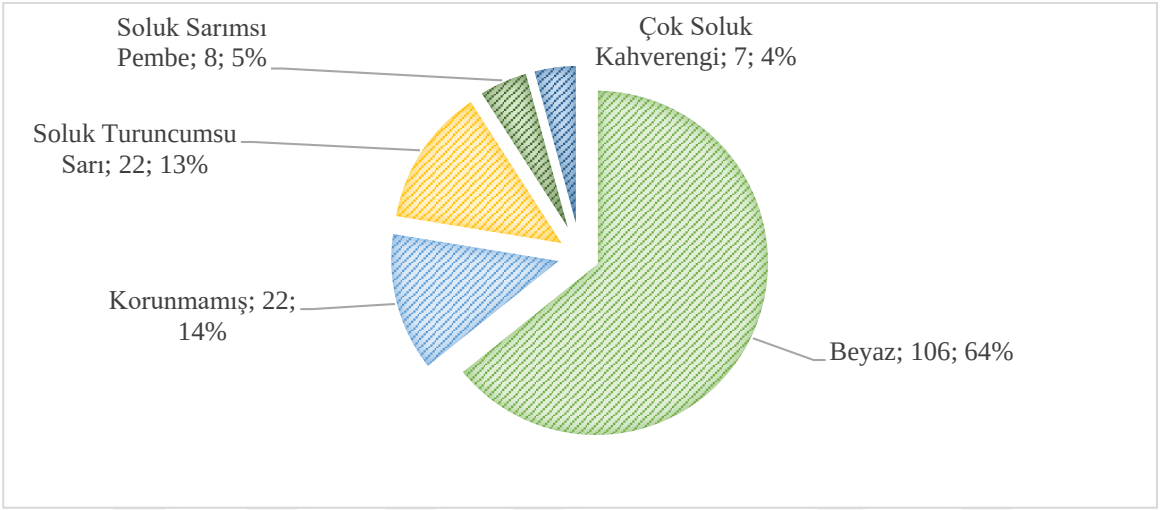
[1264] Mollard Besques 1963b, 26.
[1265] Mollard Besques 1963b, 27.

belirtmek için uygulanmaktadır. Erkek ve kadın tiplerinde saçlar ve dudaklarda kırmızı aşı boyası kullanılmaktadır. Sarı aşı boyasından elde edilen tonların kıyafet detayları için kullanıldığı, bazı atölye veya koroplastların kıyafetlerde gölge oluşturmak için kırmızı aşı boyasını da uyguladıkları bilinmektedir. Özellikle Hellenistik Dönem'den sonra kıyafet ve aksesuarların altın rengine boyandığı örneklerler birlikte tamamı yaldızlı altın rengine boyanmış figürinlerin bronz eserlerin pişmiş toprak taklitleri olduğu düşünülmektedir[1266]. Ayakkabı ve kıyafet detaylarında pembe rengin uygulandığı örneklerle birlikte kadın teni için sarı aşı boyasının kullanıldığı bilinmektedir[1267]. Günümüze ulaşan figürinler arasında tamamının boyalarının korunduğu örnekler oldukça azdır. Kırmızı ve sarı renk aşı boyasından elde edilmektedir. Pembe rengi elde etmek için kırmızı ve sarı aşı boyasının kalsiyum karbonatla karıştırılarak oluşturulduğu bilinmektedir. Parlak tonlardaki kırmızı boya zinober adındaki kimyasal birleşimle elde edilmektedir. Zinober, "*volkanik aktiviteler ve sıcak su kaynakları yakınlarındaki sedimanter kayaların kırık ve çatlaklarından pirit, stibrit, realgar ve kalsedon, kalsit, kuvars, barit gibi gang minerallerinde bulunabilir*"[1268]. MÖ 4. yüzyıldan sonra parlak kırmızının zinoberden elde edildiği, MÖ 3. yüzyıl sonlarında kök boyadan elde edilen daha canlı bir kırmızı tonu kullanılmaktadır[1269]. Yeşil, pişmiş toprak figürinlerde MÖ 4. yüzyıldan sonra gözlemlenmektedir. Yeşili bakır yataklarına yakın alanlarda bulunan malahitten elde ettikleri bilinmektedir. Mavi ve tonlarının öğütülmüş fritten ya da azurit veya lapis lazuli tozundan elde ettikleri düşünülmektedir. Frit'in MÖ 4. bin yıldan itibaren Mısır'da kullanıldığı bilinmektedir. Zinober ise Anadolu coğrafyasında kolay elde edilmektedir. Batı Anadolu'da bulunan çok sayda parlak kırmızı boyalı örneklerin alkali silikat tabasıyla kaplandığı düşünülmektedir[1270]. Boyama işleminde figürinlerin farklı alanlarının farklı tonlarda boyanması uygulamanın ince ve kalın uçlara sahip fırçalarla uygulanmaktadır[1271]. Boyaların renk pigmentleri mermer levhalar üzerinde öğütülerek elde edilmektedir. Kırım yakınlarında bulunan Pantikapaeumos kentinde saptanan atölyelerde mermer levhalar ve boya kalıntıları belgelenmiştir[1272].

Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden yirmi iki figürin üzerinde aşınmadan kaynaklı olarak astar korunmamıştır. En yoğun grubu yüz altı figürinde beyaz

[1266] Uhlenbrock, 1990, 18.
[1267] Burn ve Higgins, 2001, 20.
[1268] https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/zinober
[1269] Mollard Besques 1963b, 27.
[1270] Mollard Besques 1963b, 28.
[1271] Muller 2014, 69.
[1272] Uhlenbrock, 1990, 15.

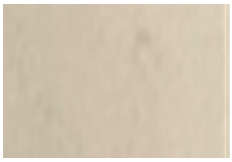
astar tonları oluşturmaktadır. Ayrıca Priene 1974 yılı buluntuları içerisinde değerlendirilen figürin ve plaka parçalarında soluk turuncumsu sarı, soluk sarımsı pembe ve çok soluk kahverengi tonlarında astar renkleri de saptanmıştır. Bu durum figürinler üzerine uygulanan boyaların zamanla beyaz astarla etkileşimiyle ya da astarın elde edilmesinde kullanılan ağrıtılmış kilin yeteri kadar yıkanmamasıyla açıklanabilir. Değerlendirme içerisindeki örneklerin Hellenistik Dönem'in farklı evrelerine tarihlenmesi nedeniyle astarların yoğunlukla ince bir tabakaya sahip olduğu gözlenmektedir. Çalışma kapsamındaki astar rengi dağılımı ayrıntılı olarak grafikte sunulmuştur (**Grafik 2. 13**).

Grafik 3.13. Astar rengi dağılım grafiği.

Soluk turuncumsu sarı[1273]

Soluk sarımsı pembe[1274]

Çok soluk kahverengi[1275]

Fig. 3.17. Astar renkleri örnekleri.

[1273] White Page 10YR_/2 /9/ (**K. 2, K. 25, K. 26, K. 31, K. 32, K. 34, K. 36, K. 46, K. 52, K. 55, K. 93, K. 105, K. 108, K. 110, K. 114, K. 116, K. 134, K. 145, K. 159, K. 161**) ve White Page 10 YR_/2/9.5/ (**K. 23** ve **K. 51**).
[1274] White Page 7.5 YR_/2/9/ (**K. 44, K. 67, K. 71, K. 75, K. 90, K. 129, K. 163, K. 165**)
[1275] White Page 10 YR_/2/8.5 (**K. 3, K. 11, K. 37, K. 97, K. 138, K. 153, K. 164**)

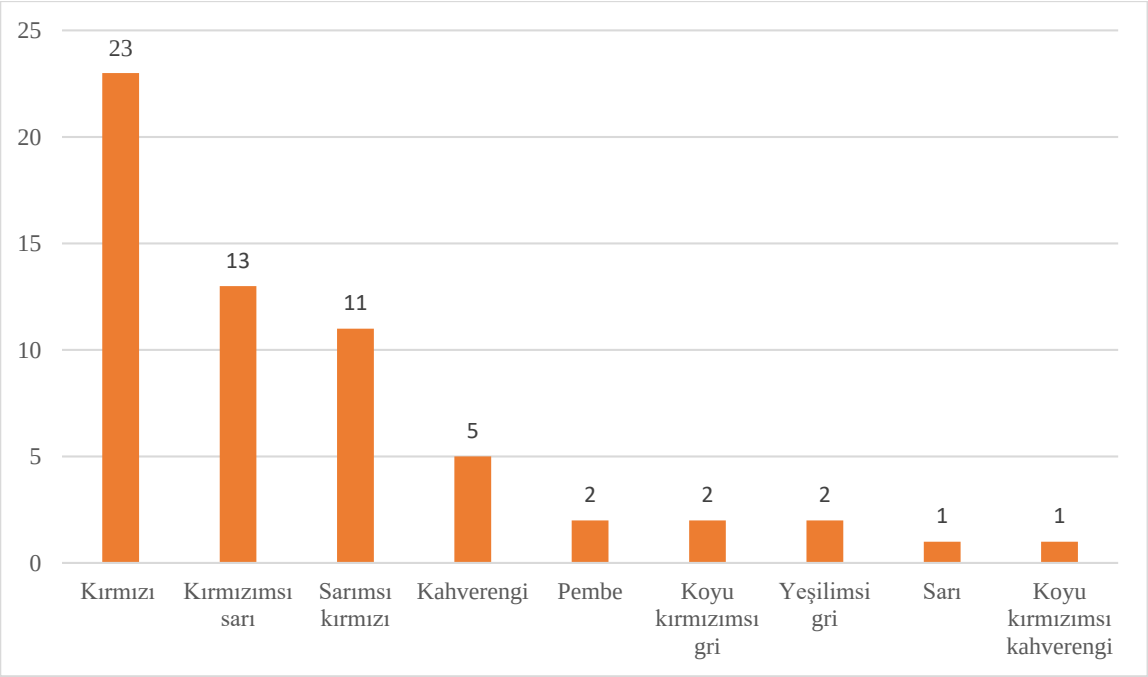

a[1276] b[1277] c[1278] d[1279]

Fig. 3.18. Yoğunlukla görülen beyaz astar renk tonları.

Değerlendirilen figürinler üzerinde yapılan incelemeler sonucu altmış beş örneğin üzerinde boya pigmentlerine rastlanılmıştır. Söz konusu örneklerde en yoğun gözlemlenen renk kırmızı, kırmızımsı sarı ve sarımsı kırmızı tonlarıdır (**Grafik 2. 14**). Koroplastik çalışmalar üzerine yapılan teknik özellikler çalışmalarında erkek figürin tiplerinde vücutların kırmızı ve tonlarına boyandığı sıklıkla altı çizilen bir bilgidir. Fakat çalışma kapsamında incelenen örnekler içerisinde Aphrodite figürinlerinin çıplak vücut uzuvlarında da kırmızı boyaların korunduğu gözlemlenmiştir (**K. 11, K. 15** ve **K. 24**). Bu bağlamda, erkekler için kırmızı, kadın figürin tipleri için sarı veya açık renkli tonların uygulandığı bilgisi tekrar gözden geçirilmelidir.

[1276] White Page 10 YR_/1/9.5/ (**K. 1, K. 6, K. 9, K. 13, K. 15, K. 16, K. 17, K. 22, K. 24, K. 27, K. 33, K. 40, K. 48, K. 49, K. 54, K. 56, K. 62, K. 64, K. 69, K. 72, K. 74, K. 77, K. 79, K. 84, K. 86, K. 87, K. 91, K. 92, K. 112, K. 117, K. 119, K. 125, K. 126, K. 127, K. 128, K. 139, K. 141, K. 152, K. 154, K. 155, K. 158, K. 162**)
[1277] White Page 10 YR_/1/9/ (**K. 5, K 7, K. 8, K. 10, K. 12, K. 14, K. 18, K. 28, K. 41, K. 45, K. 47, K. 53, K. 65, K. 68, K. 83, K. 85, K. 98, K. 104, K. 107, K. 115, K. 118, K. 121, K. 123, K. 124, K. 140, K. 147, K. 149, K. 150, K. 156, K. 160**)
[1278] White Page 7.5 YR_/1_9/ (**K. 4, K. 38, K. 50, K. 88, K. 96, K. 102, K. 106, K. 120**)
[1279] White Page N/ 9.5 (**K. 35, K. 39, K. 60, K. 61, K. 95, K. 113**)

Grafik 3.14. Boya renkleri dağılımı.

Fig. 3.19. Aphrodite figürinlerinde korunan kırmızı boya izleri.

Kırmızı boyaların korunduğu bir diğer grup uçan Eros figürinlerine ait saç, gövde ve vücut uzuvlarıdır (**K. 45, K. 47, K. 53, K. 54, K. 65**[1280]). **K. 75** numaralı Herakles figürini parçasının gövdesi ve başı üzerinde yer alan dairesel çelenk üzerinde de kırmızı boya korunmuştur. Dionysos Hermeleri'ne ait kaide parçaları ve Dionysos maskı üzerinde de kırmızı boya pigmentlerinin bir kısmı gözlenmektedir. Özellikle **K. 100** numaralı Dionysos maskında gözler üzerinde ve yüzde kırmızı boyaya dair kalıntılar büyük oranda korunmuştur. Kadın figürinlerinde saçlarda ve kıyafet üzerinde kırmızı boya kalıntıları tespit edilmiştir. Erkek figürinlerinde ise **K. 147** numaralı süvari figürinin çıplak gövdesinde ve **K. 158** numaralı erkek çocuk figürinin bacaklarında kırmızı boya izleri gözlenmektedir. Kırmızımsı sarı tonunun tespit edildiği on üç örnek çalışma kapsamında incelenmiştir. Kırmızı renginde olduğu gibi Aphrodite figürinlerine ait bacak ve kol parçalarıyla (**K. 10** ve **K. 14**) birlikte Eros figürinlerinin vücut uzuvları üzerinde gözlenmektedir (**K. 49, K. 56** ve **K. 57**). Kırmızımsı sarı tonundaki boya izleri kırmızı renkte olduğu gibi kadın figürinlerin kıyafetleri üzerinde ve saçlarda rastlanılmıştır. Sarımsı kırmızı tonunda korunan on bir örnek tespit edilmiştir. Söz konusu örneklerden beşi oldukça aşınmış ve gözle görülmeyecek kadar az miktarda korunmuştur. **K. 30** numaralı Demeter figürini başında boyun ve saçlar üzerinde sarımsı kırmızı tonunda boyaya rastlanılmıştır. Sarımsı kırmızı tonunun korunduğu diğer örneklerin tamamı Eros, Herakles, komedi maskı, erkek figürini parçası ve naiskos üzerinde gözlenmiştir.

[1280] **K. 45** numaralı Eros figürinin saçlarında; **K. 47** numaralı Eros figürinin gövdesinde, **K. 53, K. 54** numaralı Eros figürinlerinin kollarında, **K. 64, K. 65** numaralı Eros figürinlerinin bacaklarında, **K. 65** numaralı Eros figürini parçasının ayağında kırmızı boya pigmentleri korunmuştur.

Fig. 3.20. Kırmızı boya kalıntılarının korunduğu örnekler.

Kahverengi, pembe, koyu kırmızımsı gri, yeşilimsi gri, sarı ve koyu kırmızımsı kahverengi tonları farklı figürinler üzerinde az oranda olmasına rağmen tespit edilmiştir. Kahverengi tonları uçan Eros figürini (**K. 61**) ve Herakles figürininin kolu üzerinde (**K. 77**) ayrıca dans eden kız çocuğun saçlarında da gözlenmiştir (**K. 155**). Pembe ve tonları iki figürin parçası üzerinde korunmuştur. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen Aphrodite figürininin himationu üzerinde (**K. 8**) ve **K. 142** numaralı giyimli kadın figürinin kıyafeti üzerinde yer almaktadır. Çalışma kapsamında değerlendirilen Tanagra stili etkili figürin parçalarından **K. 105** numaralı giyimli kadın başında mantonun sarmadığı ve açıkta bırakıldığı alanda ten rengi olarak koyu kırmızımsı gri tonunda boya uygulaması yapılmıştır. Ten renginin kadın figürinlerde açık tonlarda uygulandığı görüşü söz konusu örnekle tekrar gözden geçirilmelidir.

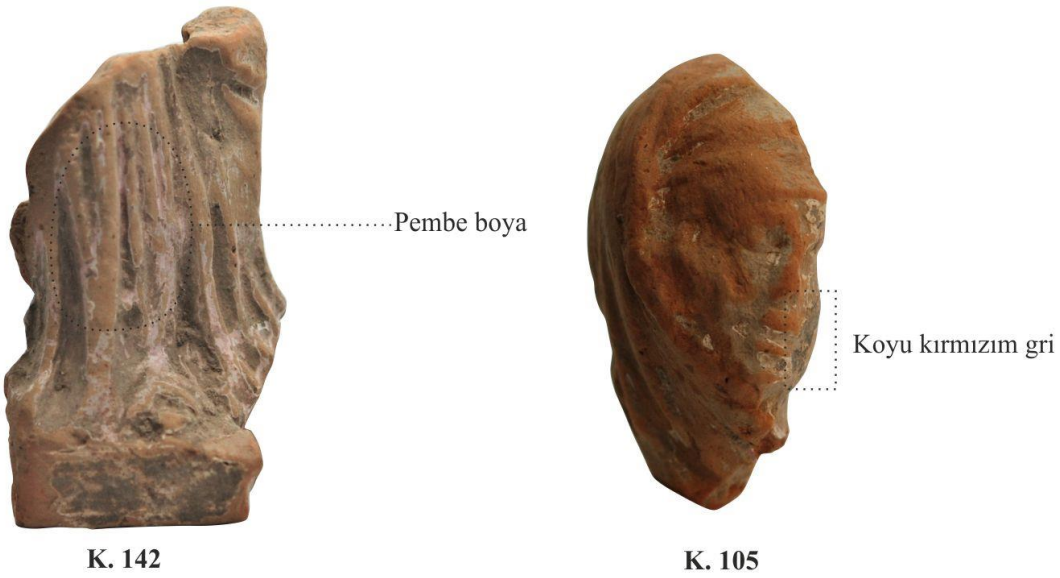

Fig. 3.21. Pembe ve koyu kırmızımsı gri tonunda boya izlerinin korunduğu örnekler.

Priene 1974 yılı figürin ve plakaları üzerinde korunan boya kalıntıları incelendiğinde ulaşılan sonuçlar erken dönem koroplastik çalışmalarının aksini göstermektedir. Kadın ve erkek teni için uygulanan boya renklerinde çalışma kapsamındaki örneklerde bir ayrım saptanamamıştır. Bölgede kolay elde edilen hammaddeler kullanılarak ulaşılan boya tonlarının yoğunluk gösterdiği gözlenirken, Tanagra stili etkili figürinlerde ve Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen Aphrodite ve uçan Eros figürin tiplerinde boya kullanımının ve renk tonlarının yoğunlukta olduğu gözlenmiştir. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde fırınlama aşamasında ısının düşük derecede tutulması boyaların aşınmasına neden olmuştur. Korunma durumları az olmasına rağmen dijital mikroskopla incelenen figürinler üzerinde saptanabilen renk tonları figürinlerin farklı alanlarının farklı tonlarda özenle boyandığı göstermektedir. Özellikle kadın figürinlerinde kıyafet kıvrımlarında korunan kırmızı ve pembe tonları ve saçlarda korunan kırmızı ve kahverengi tonları çok renkli dekorasyon tekniklerinin uygulandığının göstergesidir. Kırmızı tonlarının, sarımsı kırmızı ve kırmızımsı sarı gibi renklere ayrışması olasılıkla boyanın birkaç kat uygulanması, seyreltilmesi veya sonrasında yüzyıllarca toprak altında kalmasıyla bağlantılı olmalıdır. Açığa çıkarıldıktan sonra korunma koşulları sırasında oksijenle temas etmesi de renk tonu farklılıklarına neden olan etmenlerden biridir.

4. BÖLÜM

4. OLASI ATÖLYELER VE KENTLER ARASI ÜRETİM İLİŞKİLERİ

Çalışmanın bu bölümünde aynı kontekst içerisinden bulunan ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin stil kritiği yoluyla atölye saptamaları ve aynı dönemde üretim yapan yakın lokasyonlara sahip kentlerle üretim ilişkileri ele alınacaktır. Pişmiş toprak figürinler üzerine yapılan çalışmalarda kentlerdeki üretim, atölyeler saptanamadığında yoğunlukla kil renkleri üzerinden yapılmaktadır. Fakat alüvyon alanlara yakın lokasyonlardaki kentler ve üretim alanlarında kullanılan kil yataklarının farklı tonlarda hammadde sağladığı bilinmektedir. Bu nedenle sadece kil renkleri üzerine yapılan yorumlar kesin bir yargıya varmayı zorlaştırmaktadır. Gözleme dayalı üretim merkezi saptama günümüz teknolojisinin gelişmesiyle yerini arkeometrik analizlere bıraksa da kullanılan yöntemlerin tahribatsız yapılamaması veya tahribatsız yöntemlerle elde edilen analizlerin alandaki kil yataklarıyla karşılaştırılamadığı durumda sonuçları yetersiz kılmaktadır. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin ve plaka parçalarının üzerinde yapılacak arkeometrik analizlerinde çevrede bulunan kil yataklarıyla karşılaştırılamaması nedeniyle atölye ve üretim ilişkileri stil ve gözlem yoluyla yapılmıştır.

Priene kentinde daha önceki yıllarda yapılan çalışmalarda açığa çıkarılan çok sayıda örneğin incelenmesi ve yayımlanması, kentin figürin stilinin dönemin önemli üretim merkezlerinden farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Hellenistik Dönem'de yoğun olarak üretilen Aphrodite ve Eros tiplerinin Myrina, Pergamon ve Tralleis etkileri dışında kendi içerisinde yerel unsurlar barındırması ve stilindeki farklılıkları, kentlerde yer alan atölyelerin birbirleriyle ilişkisini ortaya koysa da bazı unsurlarda ayrışmalar olduğunu göstermektedir. Priene kentinde üretimin erken evrelerine dair verilerimiz azdır. Çalışma kapsamında incelenen örneklerin yoğunluğu Yüksek ve Geç Hellenistik Dönemi kapsamakta, Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinler tekil örneklerle temsil edilmektedir.

Tez çalışması kapsamında incelenen figürin ve plakaların buluntu konteksti döneminde yapılan çalışmalarda herhangi bir rapor ya da belgeleme işleminin yapılmaması nedeniyle hala cevaplanmayan sorulardan biridir. Kontekst içerisinde yer alan buluntuların

yoğunlukla adak amacı taşıması veya kültlerle olan ilişkisi, tipoloji ve ikonografi başlığı altında detaylı olarak incelenmiştir. Priene kentindeki güçlü kültlerden Demeter ve Kore, çalışma kapsamındaki figürinlerin birçoğunun bağlamını açıklar niteliktedir. Fakat beraberinde bulunan diğer figürin tiplerinin (Aphrodite, Eros, Telesphoros) sadece Demeter ve Kore kültüyle bağlantısı olmadığını da düşündürmektedir. Buluntuların toplu olarak kanalizasyon kazısı sırasında tespit edilmesi ve çoğunun kırık olması söz konusu örneklerin koroplast çöplüğü olarak yorumlanmasını akla getirse de incelenen buluntuların amorf ya da pişirme hatalı olmaması bu hipotezi çürütmektedir.

Pişmiş toprak figürinlerin çoğunlukla arka yüzüne fırınlanmadan önce kazınan koroplast imzaları ve monogramları, Batı Anadolu kentlerinde MÖ 2. yüzyılın ortasından sonra yaygınlaşmıştır. Çalışmada yer alan figürinlerin korunma durumları nedeniyle incelenen örneklerin hiçbirinde koroplast imzasına ulaşılamamıştır. Bu nedenle Priene kentinde 19. yüzyıl kazıları sırasında kentin konut ve kutsal alanlarında yapılan çalışmalarda açığa çıkarılan buluntular üzerinde çalışmalar yürütülmüş ve stil kritiği yoluyla atölye ve üretim ilişkileri incelenmiştir. Yayımlanan örneklerde aynı kalıp üretimi ya da aynı atölye üretimi olduğunu düşündüğümüz örneklerde yer alan imza ve monogramlar da detaylı olarak sunulmaya çalışılacaktır.

4.1. Tanagra Stili Etkili Atölyelerin Üretimleri

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerden **K. 102** ve **K. 114** numaralı örnekler literatürde Tanagra figürinleri stili olarak adlandırılan grup içerisinde değerlendirilmiştir. Tanagra stilindeki figürinler yoğunlukla günlük yaşama dair kadın, çocuk ve erkek tipleri olarak üretilse de en yaygın tipoloji mantonun sıkıca vücudu sardığı farklı alt tiplerde üretilen kadın ve genç kızlardan oluşmaktadır. Tez çalışması kapsamında tipoloji ve ikonografi başlığı altında stilin kökeni ve etkileri üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. 1870'li yıllarda Boeotia Bölgesi'ndeki Kerykios Dağı'nın kuzeyinde yer alan nekropol alanlarından kaçak kazılar sonucunda açığa çıkarılan figürinler günümüzde hala birçok müze ve koleksiyon içerisinde yer almaktadır. Hellenistik Dönem koroplastiği içerisinde Kıta Yunanistan'dan Mısır'a kadar geniş bir tipolojik dağılım göstermektedir. Söz konusu stilin erken evrelerinde kalıpların ticaret yoluyla dağıtıldığı düşünülse de daha sonra

Batı Anadolu'da Myrina başta olmak üzere Aleksandria'ya kadar kentlerin yerel sanatçıları tarafından tiplerin üretildiği bilinmektedir[1281].

Tanagra stilinin Kıta Yunanistan atölyeleri tarafından üretilen grubunun en yoğun üretim evresi MÖ 250-200 yıllarına tarihlenmektedir[1282]. Batı Anadolu kentlerinde ise stilin erken evreleri MÖ 3. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlanır. Bu durumun Thebes'in yıkımının ardından Boeotia ve Attika Bölgesi'nden gelen göçle ilgili olduğu önerilen hipotezlerden biridir[1283]. MÖ 250 yıllında Attalos Krallığı'nın bölgedeki etkisi sanatsal gelişimi de etkilemiştir. Myrina'nın Arkaik ve Klasik Dönem'de figürin üreten bir kent olduğu bilinse de MÖ 250'den sonra atölyelerin artışı, tipolojilerde değişimler ve gelişim gözlenmektedir. Bu nedenle Batı Anadolu kentlerinde Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin Kıta Yunanistan etkisi dışında asıl etkileşimin Myrina'yla bağlantılı olduğu çalışma kapsamında önerdiğimiz görüşlerden biridir. Myrina'da Hellenistik Dönem içlerinde başlayan üretimin Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde MS 2. yüzyıla kadar devam ettiği buluntularla açıkça ortaya konmaktadır.

Batı Anadolu kentleri içerisinde figürin üretiminin etkisi Myrina'yla bağlantılıdır. Priene'de de bu bağlantı gelişim ve belirli periyotlarda üretilen tiplerdeki yoğunlukla karşımıza çıkmaktadır. Fakat Priene kentinden şu ana kadar yapılan çalışmalarda koroplastik üretiminin yapıldığı alanlara henüz rastlanılmamıştır. Bilindiği üzere pişmiş toprak figürinler, teknik özelliklerin incelendiği bölümde de detaylıca ele alındığı gibi prototipin oluşturulması dışında kilin kalıp içerisine farklı metotlar kullanılarak yerleştirilmesi ve fırınlanmasıyla oluşturulabilir. Üretimin arkeolojik verilerle kanıtlandığı yerleşimlerde atölyeler dışında konut alanlarında da üretimin yapıldığı belgelenmiştir. Figürinlerin ticaretinin yapılmasının yanı sıra prototiplerin de kentler arasında ticaretinin varlığı veya bir figürin üzerinden yeni bir kalıp üretiminin yapıldığı da bilinmektedir. Figürinlerin

[1281] Tanagra figürinleri üzerine yapılan çalışmalardan köken üzerine net bir görüş birliği sağlanamamıştır. Bu durum atfedilecek herhangi bir atölyenin henüz tespit edilmemesiyle açıklanabilir. Fakat kaçak kazılar yoluyla da olsa Boeotia Bölgesi'nde bulunan ve farklı müzelerde korunan örneklerin sayısal dağılımı dikkate alındığında, Attika Bölgesi buluntularına göre Boeotia örneklerinin daha yoğun olduğu gözlemlenmektedir. Batı Anadolu'da başta Myrina olmak üzere Hellenistik Dönem koroplastiği için oldukça önemli olan söz konusu stilin çıkış noktası Boeotia Bölgesi olmalıdır. Kentler arasındaki ticari etkileşim, figürinlere dönem içerisinde artan ilgi gibi nedenlerle eş zamanlı olarak Kıta Yunanistan'da etki alanı altına girmiş ve atölyelerinde aynı stilde figürinler üretmeye başlanmış olmalıdır. Stilin yayılım alanına bakıldığında sadece Kıta Yunanistan'la sınırlı kalmamış İtalya'dan Mısır'a kadar geniş bir coğrafyada yerel atölyelerde de üretilmeye devam etmiştir.

[1282] Kleiner, 1942, 135-136.

[1283] Kleiner, 1942, 93; Uhlenbrock, 1990, 73; Jeammet, 2019, 603-607.

boyutlarının taşınabilir olması, maliyetinin yontu ve bronz örneklere göre daha az olması ve diğer gruplardan farklı olarak üretiminin kolay olması, kullanım alanın geniş ve yoğunlukla tercih edilmesine sebep olmuştur. Bu nedenle üretimin kentlerde yerel olarak yapılması, ticaretle gönderilmesinden daha fazla kabul edilen bir görüştür.

Çalışma kapsamında değerlendirilen on üç Tanagra stili etkili örnek içerisinden **K. 106**, **K. 112** ve **K. 113** numaralı figürinlerin Priene'de 19. yüzyılda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında açığa çıkarılan örneklerle aynı tip, aynı kalıp ve aynı atölye olduğunu düşündüğümüz figürin parçaları Priene'de Tanagra stilinin yansımalarını oluşturmaktadır. Söz konusu örneklerin Priene'de yer alan atölyeler tarafından mı üretildiği, kalıpların Myrina gibi stilin Batı Anadolu örneklerindeki öncü atölyeleri tarafından mı gönderildiği ya da prototip üzerinden kalıp alınarak mı oluşturulduğu cevaplanması zordur. Fakat söz konusu örneklerin kil renklerinin Myrina kentinden farklı olması ve özellikle Priene'nin yerel tiplerinde kullanılan kil renkleriyle olan benzerlikleri üç örneğin de Priene'de üretildiğini önermemize sebep olmuştur. Myrina'da üretilen Tanagra stili etkili figürinlerin erken evrelerde sanatçı göçüyle gelen kalıplarla üretildiği bilinmekte daha sonra atölyelerin kaide ve buhar deliği uygulamalarındaki farklılıklar yeni varyasyonlar ürettikleri bilinmektedir. Söz konusu durum Priene kentindeki Tanagra stili etkili kadın tiplerinde de geçerlidir. Şu ana kadar yapılan çalışmalarda Priene'de figürin üretimine yönelik atölye tespiti yapılmamış olsa da Priene buluntusu Tanagra stilindeki kadın figürinlerinin Myrina ve diğer buluntu merkezlerinden detaylarda farklılıklar barındırdığı açıktır. Tanagra stilindeki figürinler konusunda çalışmalar yürüten G. Kleiner, Priene'den bulunan kadın figürinlerinin stilinin diğer buluntu merkezlerinden farklı olduğuna değinmiş ve kenti Tanagra stilinde üretim yapan Batı Anadolu atölyeleri arasında değerlendirmiştir[1284]. Bu bağlamda, tez çalışması kapsamındaki örnekler stil olarak Tanagra stili etkili olsa da Batı Anadolu öznelinde Myrina'yla olan etkileşim içerisinde değerlendirilmeli ve Priene'de Tanagra stilinde üretim yapan bir atölyenin veya atölyelerin varlığını da kanıtlamaktadır.

Ulaşılan sonuçlar kapsamında değerlendirilen ilk örnek **K. 106** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasıdır. Korunan sağ kolun vücuduna bitişik olarak işlenmesi gövdenin ve kolun vücudu sıkıca saran himation içerisinde verilmesi Tanagra stilinin etkileri içerisinde değerlendirilmesine neden olmuştur. Çalışma kapsamında yapılan literatür taramalarında Priene'de 1898 yılı çalışmaları sırasında 33 numaralı konut alanı içerisinden

[1284] Kleiner, 1942, 217-222.

bulunan, günümüzde Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8624 envanter numaralı örnekle olan benzerliği dikkatimizi çekmiştir. Söz konusu örneğin kırık parçalarının birleştirilmesiyle birlikte tamamının korunduğu görülmektedir. 17 cm yüksekliğine sahip olan Tanagra stili etkili giyimli kadın figürinin **K. 106** numaralı örnekle korunan alanları karşılaştırıldığından; kıvrım yapısının, kol hareketinin, yüksekliği ve genişliğinin incelenmesiyle aynı kalıp üretimi olduğu sonucuna ulaşılmamızı sağlamıştır. Ayrıca her iki örneğin kil renklerinin açık kahverengi tonunda ve katkı maddelerinin iyi ellenmiş, ince yapılı olması da teknik özellikler bağlamında atölyenin özellikleriyle bağlantılıdır.

Fig. 4.1. K. 106 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi ve karşılaştırma örneği (Rumscheid, 2006, Taf. 56, Kat. Nr. 129).

Tanagra stili etkili atölyeler tarafından Priene'de üretildiğini düşündüğümüz ikinci örneğin (**K. 112**) sadece sağ bacağıyla khiton ve himationa ait kıyafet detayları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Tanagra stilinde üretilen kadın figürinlerinin Kıta Yunanistan örneklerinde yoğunlukla alçak plaka formlu dörtgen kaideyle birlikte işlendikleri görülmektedir. Myrina atölyeleri tarafından ise kaidesiz olarak üretilen örnekler yoğunlukla karşımıza çıkmaktadır. **K. 112** numaralı örneğin de Myrina etkisiyle birlikte kaidesiz olarak

üretildiği gözlenmektedir. Söz konusu figürinin korunan kısımları incelendiğinde tipin saptanabilmesi için yeterli korunma durumuna sahip olmadığı açıktır. Çünkü giyimli bir kadın figürinin bacak ve kıyafet parçalarından oluşan örneğin herhangi bir tanrıça ya da başka bir grup içerisinde değerlendirmesi mümkündür. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda 1898 yılı kazıları sırasında Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan saptanan TC 8590 envanter numaralı başı ve boynu dışında tamamı korunmuş, ayakta ve giyimli kadın figüriniyle olan benzerliği söz konusu **K. 112** numaralı figürin parçasının Tanagra stili etkili figürinler içerisinde değerlendirilmesini sağlamıştır[1285]. **K. 112** numaralı figürin parçasının korunan kısımları ile TC 8590 envanter numaralı figürinin boyutları değerlendirilmiş ve **K. 112** numaralı örneğin daha büyük boyutlu bir figürine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle aynı kalıp üretimi olmadıkları fakat Priene'de söz konusu tipin farklı varyasyon ve boyutlarda üretilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Her iki örneğin de sağ bacağı ve kıyafet kıvrımları aynı formda işlenmiştir. Ayrıca kullanılan kil renklerinin iki örnekte de kırmızımsı sarı tonunda olması yakın atölye ya da aynı atölye tarafından üretilmiş olabileceği hipotezini güçlendirmektedir.

Fig. 4.2. Korunan Priene buluntusuna göre K. 112 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi ve karşılaştırılması (Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131).

[1285] Rumscheid, 2006, 450. K. 131.

Bu grup içerisinde değerlendirilen son örnek **K. 113** numaralı figürin parçasıdır. Söz konusu örneğin korunan alanları Priene'den bulunan TC 8590 envanter numaralı figürinle karşılaştırılmış, boyut, kıvrımların yapısı ve sağ kolun hareketinde benzerlikler saptanmıştır. Söz konusu figürinlerin aynı kalıptan ya da aynı prototipin üretimi olduğu önerilmektedir. Fakat **K. 113** numaralı örnekte kıvrımların şeffaflaşması kalıbın aşınmış olduğu ya da prototipin aşınmış bir kalıptan elde edildiğini göstermektedir. **K. 112** ve **K. 113** numaralı figürin parçalarının TC 8590 envanter numaralı örnekle olan benzerliği Priene'de Tanagra stilinin etkisiyle üretim yapan atölyelerinin aynı kalıp kullanılarak birden fazla üretim yaptığını göstermesinin yanı sıra aynı tipolojinin farklı boyutlarda üretiminin de yapıldığı sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır.

Fig. 4.3. Korunan Priene buluntusuna göre **K. 113** numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi ve karşılaştırılması (Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131).

4.2. Yerel Atölyelerin Üretimleri

Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden daha önceki yıllarda Priene'den saptanmış figürinlerle aynı kalıptan üretildiğini düşündüğümüz ve Priene'nin kültleriyle

bağlantılı olarak üretilen, stil olarak yerel özellikler barındırılan figürinler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Söz konusu örneklerin etütlük nitelikte olması ve parça olarak bulunması nedeniyle MÖ 2. yüzyılın ortalarından sonra yaygınlaşan koroplast imzalarına sahip değillerdir. Bu nedenle atölye isimleri A- J harfleri olarak gruplanmıştır.

4.2.1. A Atölyesi (Demeter Grubu)

Yerel atölyeler tarafından üretildiğini düşündüğümüz ilk grup A atölyesi olarak adlandırılan **K. 30- K. 34** numaralı meşale taşıyan Demeter tipolojisine ait figürinleri üreten atölyeye ait olmalıdır. Çalışma kapsamında söz konusu tipolojiye ait beş figürin parçası tanımlanabilmiştir. Meşale taşıyan kadın figürinleri Klasik Dönem'den MÖ 1. yüzyıl sonuna kadar farklı buluntu merkezlerinde karşımıza çıkmaktadır. Tipolojinin benzer örnekleri; Theangela[1286], Pergamon[1287], Lindos[1288], Korinth[1289], Makedonya[1290], Morgantina[1291], Tanagra[1292], Nisyros[1293], Kurion[1294], Kıbrıs[1295] ve Aleksandria'da[1296] görülmektedir. Tipin ortak özelliği ayakta ve giyimli kadın figürinlerin vücudunun sağına veya soluna dayadıkları meşaleyi bir eliyle kavramasıdır, fakat her bölgede farklı özellikler eklenerek yerel bir stilde işlenmiştir. Bu bağlamda, tipoloji bölgeler arasında yaygın olarak Klasik Dönem'den itibaren karşımıza çıksa da Priene özelinde bulunan varyasyonu diğer kentlerden farklılıklar barındırmaktadır.

Tez çalışması kapsamında incelenen örneklerin tamamı tipin farklı bölgelerine ait parçalardan oluşmaktadır. Parça olarak nitelendirildiğinde söz konusu örnekleri adlandırmak oldukça zordur. Fakat Priene kentinde erken dönem kazılarında Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan tamamı korunan bir figürin parçası hem tipolojiyi belirlememizi hem de atölye saptamamızı sağlamıştır. Demeter ve Kore kutsal alanı bothorusundan aynı tipte yirmi figürin parçası bulunduğu kazı raporlarında belirtilse de yayımlanan örnek tektir[1297]. Tez çalışması kapsamında incelenen **K. 30** numaralı figürin parçasının saçların bir

[1286] Işık, 1980, Tafel 24, Kat. Nr. 177, Tafel 25, Kat. Nr. 178,178b.
[1287] Winter, 1903, 167,4.
[1288] Blinkenberg, 1931, Pl. 140, 3020.
[1289] Merker, 2000, Plate 56, H395, H398, H402.
[1290] Selanik Arkeoloji Müzesi, Inv. No. ΜΘ 19678.
[1291] Bell, 1981, Pl. 19, 76-80, Pl. 20, 77,82,83.
[1292] Winter, 1903, 167,1;
[1293] Winter, 1903, 167,2;
[1294] Winter, 1903, 167,6.
[1295] Christofi,2019, 137, Figure 8.7.
[1296] Paul, 1959, Tafel 76, 283.
[1297] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.

bölümünün himation ile örtülü, başı boynuna kadar korunmuştur. Korunan ölçüleri 4 cm'dir. Günümüzde Berlin koleksiyonunda yer alan Priene buluntusu TC 8585 envanter numaralı figürinin tamamı korunmuş durumda ve 20 cm yüksekliğe sahiptir. **K. 30** numaralı figürin parçasıyla söz konusu örneğin boyutlandırılması dijital yöntemler kullanılarak incelenmiş ve hem ölçüleri hem de başın, yüz detaylarının ve boynun işlenişi aynı kalıptan üretildikleri sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Aynı durum meşaleyle birlikte sağ kolun korunduğu **K. 31**- **K. 32**, **K. 33** ve **K. 34** numaralı figürin parçalarında da geçerlidir. 19. yüzyıl kazı raporlarında aynı kontekst içerisinde aynı tipte yirmi figürin parçasının daha bulunmuş olmasıyla birlikte Priene'de başın bir bölümünün himationla örtülü olduğu ayakta ve giyimli, sağ elinde meşale taşıyan Demeter tipolojisini üreten bir atölyenin varlığını kanıtlamaktadır.

Kalıp tekniğinin gelişimiyle birlikte koroplastlar ya da atölye çalışanları bir saatte yirmi beş figürinden fazlasını üretebilmektedir[1298]. Atölyeler üretimlerinin talep doğrultusunda artırabilir ya da azaltabilir. Aynı kalıptan on figürin elde ettikleri bilinmektedir[1299]. Kalıplar arasında kalan kil tortuları detayların kaybolmasına neden olduğu için birinci nesil kalıptan alınmış ilk prototipten yeniden kalıp oluşturulabilir. Bu durum A Atölyesi olarak adlandırılan grup içerisinde değerlendirdiğimiz meşale taşıyan Demeter figürinlerinde de geçerli olmalıdır. Fakat prototiplerin ve kalıpların birbirine yakın ve uzak atölyelere gönderilmesi de düşünülmelidir. Bu nedenle söz konusu örneklerin tek bir atölye tarafından üretildiğini önermek koroplast imzası olmadığı takdirde yanlış olacaktır. Fakat kentte yoğun olan Demeter kültünün pişmiş toprak figürin tipolojisinde yansıması ve talep yoğunluğu nedeniyle MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısında meşale taşıyan Demeter figürinlerinin Priene'deki atölyeler tarafından üretildiğini önermekteyiz. Ayrıca kil ve katkı maddeleri incelendiğinde **K. 30** numaralı baş parçasıyla, **K. 34** numaralı örneğin aynı figürine ait olduğu da önerilen hipotezlerimizden bir başkasıdır. **K. 32** ve **K. 33** numaralı örneklerde kullanılan açık kırmızı- kırmızımsı sarı tonlarının da aynı kalıbın başka bir atölye tarafından da farklı bir hammadde (kil) kullanılarak oluşturulduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak, Batı Anadolu kentlerin başta olmak üzere İtalya, Kıta Yunanistan ve Mısır'a kadar yayılım gösteren tipolojinin Priene atölyeleri tarafından yerel unsurlarla birlikte sentezlenerek ürettiği bir Demeter tipi mevcuttur.

[1298] Muller, 2014, 63-82.
[1299] Muller, 2014, 67.

Fig. 4.4. A Atölye figürinleri (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139).

4.2.2. B Atölyesi (Menekrates'in Atölyesi?)

Çalışma kapsamında Kore tipleri başlığı altında değerlendirilen **K. 35** ve **K. 36** numaralı figürin parçalarıyla birlikte aynı stil özellikleri gösteren **K. 138** numaralı giyimli kadın figürini B atölyesi başlığı altında değerlendirilmiştir. Söz konusu örneklerin Priene'deki yerel atölyeler tarafından üretildiğini düşünmemiz benzer özellikler gösteren tiplerin Batı Anadolu buluntu merkezlerinde henüz saptanamamış olması ve teknik özelliklerinin Priene figürinleriyle olan benzerlikleridir. **K. 35** ve **K. 36** numaralı figürin parçalarının korunma durumları benzerdir. Her iki örnekte de sıkıca vücudu saran himation, vücudun sol tarafıyla birlikte sol elleriyle kavradıkları kıyafet detayları korunmuştur. Örneklerin başlangıçta ayakta ve giyimli kadın figürinlerinden herhangi bir alt tipe ait olduğu düşünülse de yapılan literatür çalışmaları sırasında Priene koroplastiği içerisinde birden fazla örnekle temsil edilen ve araştırmacılar tarafından kimliği farklı isimlerle anılan bir grubun parçası olduğunu sonucuna ulaşılmıştır[1300]. Tip, yüksek formlu bitkisel bezemelerle süslü bir başlık ve başlığın altında duvak olarak nitelendirilen bir ek kıyafet özelliğine sahiptir. Khiton üzerine himation giyimli olan kadın figürinin himation omuzların altından vücudu sıkıca sarar. Sağ kol kıyafet içerisinde işlenirken sol kol bileklere kadar sıkıca himation içerisinde, bileklerden sıyrılan sol el gövdenin önünden himationu yukarı doğru çekmektedir. **K. 35** ve **K. 36** numaralı örneklerin korunan kısımları bu hareketiyle

[1300] Winter, 1903, 63,6-7; Higgins, 1967, 57, F; Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28.

Priene konut alanı kazıları sırasında bulunan ve tamamı korunan 1506 envanter numaralı örnekle aynı özelliklere sahiptir[1301]. Söz konusu örnek 21,2 cm yüksekliğindedir, korunma durumları az olmasına rağmen **K. 35** numaralı örnek 7,7 cm, **K. 36** numaralı örnek ise 7,2 cm yüksekliğindedir. Yapılan incelemeler sonucunda dijital metotlar kullanılarak korunan 1506 numaralı örneğin kıvrım takibi ve boyutları değerlendirilmiş ve söz konusu örneklerin aynı kalıptan üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat **K. 36** numaralı örnekte himation kıvrımlarının belirginliğindeki azalma kalıbın aşındığı evrede üretimin gerçekleştirildiğini anlamamıza yardımcı olmuştur. Bu durumda söz konusu tipte Priene'de birden fazla üretimin gerçekleştirildiğini düşündürmektedir. **K. 138** numaralı örnekte ise figürin parçasının boyunu ve üst gövdesinin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation boynu ve omuzları açıkta bırakır, omuzların alt kısmından üst gövdeyi sıkıca sarar. Sol omuz yukarıda, sağ omuz aşağıdadır. Omuz genişliği, boyun ve kıvrım yapısının takibi yapıldığında, 1506 envanter numaralı figürin parçasıyla aynı tipte ve aynı kalıp ya da benzer bir prototipin üretimi olmalıdır. Fakat düşük ısıda fırınlanması yüzeyindeki detayların aşınmasına neden olmuştur. Bu nedenle kesin bir yargıya varmak güç olsa da stil ve boyutlar aynı atölye tarafından üretildiklerini düşündürmektedir. Söz konusu örnekler MÖ 2. yüzyıl içlerine tarihlenmektedir. Atölye saptaması konusunda yürütülen araştırmalarda ön ve arka yüzünün ve sağ elinden kaideye kadar korunduğu aynı tipte bir başka figürin parçasına rastlanılmış ve figürinin arka yüzünde kaidede yer alan koroplast imzası dikkatimizi çekmiştir[1302]. Aşınmalara rağmen koroplast/atölye ismi Menekrates'e ulaşılmıştır. Priene buluntusu olan ve günümüzde Berlin koleksiyonunda korunan TC 8642 envanter numaralı örneğin korunan yüksekliği 12, 7 cm'dir. Yapılan boyutlandırmalar sonucunda söz konusu örneğinde **K. 35, K. 36, K. 138** ve 1506 envanter numaralı figürinler aynı atölyenin üretimi olduğu tespit edilmiştir. Olasılıkla MÖ 2. yüzyılın başlarından MÖ 135 yıllarına kadar atölye/koroplast isminin Menekrates olduğu bir atölye tarafından seri olarak söz konusu tipte üretim gerçekleştirilmiştir. Örneklerin hem kutsal alanın bothorusundan hem de konut alanlarından bulunması kent içerisindeki Demeter ve Kore kültünün baskın yönüyle ilintili olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın lokasyonlarda bulunan ve çağdaş dönemlerde üretim yapan kentlerde söz konusu tipin yaygın olmaması şu an ki verilerimizle birlikte değerlendirildiğinde yerel bir tip ve üretim varlığını kanıtlar niteliktedir.

[1301] Rumscheid, 2006, 417, 25.
[1302] Rumscheid, 2006, 417, 26.

K. 35 **K. 36** Priene (1506), **K. 138**

Fig. 4.5. B Atölyesi (MENE KPATOY) (Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25).

4.2.3. C Atölyesi (Baubo)

Priene koroplastiği içerisinde şu ana kadar yapılan çalışmalarda en yoğun yerel özellikler barındıran grup Baubo figürinleridir. Söz konusu tipin çalışma kapsamında tek bir örneği mevcuttur. **K. 97** numaralı figürin parçası dörtgen yüksek kaide üzerindedir ve sadece bacakların bir bölümü korunmaktadır. Tipin saptanabilmesi dizler üzerinden dairesel formda yukarı doğru ilerleyen hat sayesinde olmuştur. Başın vulva şeklinde işlendiği alan korunmamıştır. Baubo, Demeter ve Kore kültü için önemli bir role sahiptir. Fakat Kıta Yunanistan ve Batı Anadolu örnekleri de dahil olmak üzere Demeter ve Kore kültünün yoğun olduğu kentlerde söz konusu figürinin pişmiş toprak örneklerine rastlanılmamıştır. Samos'da bulunmuş ve olasılıkla Priene üretimi olduğu düşündüğümüz örnekle[1303] birlikte

[1303] Tsakos, K. and Viglaki Sofianou, 2012, 191.

son yıllarda yapılan çalışmalarda Priene grubundan farklı özellikler gösteren bir Erythrai[1304] buluntusu dışında benzerlerine rastlanılmamıştır.

Priene antik kentinde 19. yüzyıldaki çalışmalarında Demeter ve Kore tapınağında bulunan yirmiden fazla örnek, Baubo'nın soyut bir mitostan somut bir buluntuya dönüştüğünü göstermektedir. Priene Baubo figürinleri incelendiğinde, söz konusu tipin pek çok varyasyonda üretildiği göze çarpmaktadır. Ortak özelliklerin vulvanın baş şeklinde işlendiği ve çıplak bacakların birbirine yapışık olmasıdır. Kaidesiyle birlikte korunan örneklerin pek çoğunda yüksek ve dörtgen kaidenin kullanıldığı gözlenmiştir. Fakat kaidesiz örneklerde az sayıda olmasına rağmen mevcuttur. Yayımlanan örnekler içerisinde en yoğun grubu başları üzerinde ekmek tepsisi taşıyanlar oluşturmaktadır. Farklı boyutlarda işlenmiş olmalarına rağmen ekmek tepsisiyle birlikte işlenen Baubo figürinlerinin, yüz ve saçların şekillendirilmesi benzer özellikler göstermektedir. Bu durum, söz konusu alt tipin farklı boyutlarda yoğun olarak üretildiği sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Başı üzerinde kalathos ve hydria taşıyan örneklerle birlikte sağ elinde Demeter tiplerinde olduğu gibi meşale taşıyan ve kültteki ritüellerle bağlantılı olarak lir ya da kitharayla birlikte işlenen varyasyonları da bulunmuştur. Baubo'nun pek çok alt tipte üretilmesi ve atribütlerinin her birinin Demeter'le ve ritüellerle bağlantısı Priene'deki Demeter kültünün yansımaları içermektedir. Farklı buluntu merkezlerinde bu yoğunlukta saptanmaması yerel atölyeler tarafından üretilen Priene'ye özgü bir tip olduğunu açıkça göstermektedir.

Baubo tiplerinin birden fazla varyasyonunun olması, aynı tipin farklı boyutlarda üretilmesi ve **K. 97** numaralı figürin parçasının tamamının korunmaması nedeniyle atölye saptaması yapmak oldukça zordur. Fakat korunan kısımları incelendiğinde kaidenin yüksek ve dörtgen formu Priene buluntusu Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8616 ve TC 8612 envanter numaralı örneklerle benzerdir. TC 8612 numaralı figürin parçasının kaide kısmında yer alan monogram **N** ve **Δ** harflerinin birleşiminden oluşmaktadır **(Fig. 4.79)**. **K. 97** numaralı örneğin korunan kaidesinde koroplast imzasına rastlanılmamıştır. Yapılan teknik incelemelerde söz konusu örneklerin detaylarda birbirinden farklılıklar barındırması nedeniyle aynı kalıp üretimi olmadığını saptamamızı sağlamıştır. Fakat tipin yoğunluğu ve varyasyonların birden fazla olması Baubo tipinin Priene'de yer alan atölyeler tarafından üretildiğini göstermektedir.

[1304] Gençler Güray, 2018, 69, Resim 3,1.

Fig. 4.6. C Atölyesi ve Baubo tiplerinin karşılaştırılması (Rumscheid, 2006, Tafel 30, Kat. Nr. 71, Kat. Nr. 73).

4.2.4. D Atölyesi (Kybele Grubu)

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinler içerisinde sadece baş kısımları korunmuş olmasına rağmen taşıdıkları yüksek formlu poloslar sayesinde Hellenistik Dönem'de Pergamon başta olmak üzere Kybele kültünün yaygın görüldüğü alanlarda karşımıza çıkan oturan ve hayvanlarla birlikte betimlenen Kybele tiplerine ait örnekler bu başlık altında değerlendirilmektedir (**K. 41- K. 43**). Söz konusu örneklerin Priene'nin yerel atölyeleri tarafından üretildiği cevaplayamadığımız sorulardandır. Fakat farklı alt tiplerde ve özellikle polosların farklı işlendiği örneklerin olması, tipin Pergamon etkisiyle birlikte Priene'de üretildiğini de düşündürmektedir. Priene'de erken dönem kazıları sırasında Kybele'nin tahtta oturduğu sağ elinde phiale, sol elinde tympanon taşıdığı tahtın her iki yanında ve kucağında aslanlarla birlikte işlendiği iki örnek tespit edilmiştir. Bu örnekler dışında yüksek formlu poloslar birlikte işlenen aynı kalıp üretimi olmayan fakat aynı tipolojide farklı parçalar konut ve kutsal alan kontekstlerinde bulunmuştur. Bilindiği üzere Priene'de Kybele'ye ait olduğu düşünülen bir açık hava kutsal alanı bulunmaktadır. Söz konusu alandan da figürinlerin ele geçtiği tipoloji ve ikonografi başlığı altında

değerlendirilmiştir. Kentte yer alan kutsal alana sunulan adakların da Priene'deki atölyeler tarafından artan arzla birlikte üretildiği düşünülmektedir. Fakat bu durumu şu an ki elde edilen verilerle netleştirmek mümkün değildir. Örneklerin Pergamon Mamurtkale kutsal alanından bulunan Kybele figürinleriyle olan benzerliği etkinin Pergamon kentiyle bağlantılı olduğu düşündürmektedir. **K. 41**, **K. 42** ve **K. 43** numaralı örneklerin kil tonları açık kırmızı ve kırmızımsı sarı rengindedir. Aynı atölye tarafından üretilmiş olduklarını söylemek bu bilgilerle yetersiz olsa da teknik detaylardaki benzerlikler, arka yüzün işlenmeden bırakılması, korunan boyutların oranlarının birbirine yakın olması ve tipoloji içerisinde yer alan benzer örneklerden yükseklik bakımından daha büyük boyutlu işlenmesi yakın atölyeler tarafından üretilmiş olabileceklerini düşünmemizi sağlamıştır.

Fig. 4.7. Korunan Priene örneğine göre **K. 41, K. 42 ve K. 43** numaralı Kybele figürinlerinin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10).

4.2.5. I E Koroplast/Atölyesi

Tez çalışması kapsamında değerlendirilen **K. 71** numaralı figürin parçasının 1895/1899 yıllarında Priene'de gerçekleştirilen kazılar sırasında bulunan ve korunma durumunun söz konusu örnekten daha iyi olan Eros ve Psykhe grubuna ait bir tip olduğu saptanmıştır. Günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1476 envanter numaralı

figürin grubunun başı ve boynu dışında arka yüzüyle birlikte tamamı korunmuş durumdadır[1305]. Grup figürinin sağında çıplak ve ayakta işlenen Eros, solunda Psykhe yer almaktadır. Eros sol eliyle Psykhe'ye sarılır. Arka yüz işlenmeden bırakılmış, büyük boyutlu dörtgen formlu buhar deliğine sahiptir. Söz konusu örneğin **K. 71** numaralı figürin parçasıyla olan benzerliği Eros'un sol bacağının hareketi ve Psykhe'nin sağ bacağıyla birlikte kıyafet detaylarıdır. Her iki örnek aynı tipin farklı varyasyonunu oluşturmaktadır. 1476 envanter numaralı örnekte Eros'un vücudu çıplak işlenmiş sadece sağ bacağı himation içerisinde verilmiştir. **K. 71** numaralı figürin parçasında ise Eros'un vücudunun sağından aşağı dökülen himation tomarı Psykhe'nin sağ bacağına doğru uzanmaktadır. Söz konusu örnekler üzerine yapılan çalışmalarda boyutların birbirinden farklı olduğu saptanmıştır. **K. 71** numaralı örnek, 1476 numaralı figürin grubuna göre daha küçük boyutlu işlenmiştir. Fakat bilindiği üzere aynı prototipten farklı varyasyonların üretimi yapılmaktadır. Söz konusu örneklerde kıyafet kıvrımlarının işlenişi, iki figür arasında yer alan boşluk ve bacakların işlenme biçimi benzer özellikler göstermektedir. 1476 numaralı örneğin arka yüzünde kaide kısmında yer alan **I E** imzası koroplast ya da atölye işareti olarak değerlendirilmektedir. Benzer tipte Eros ve Psykhe grubu figürinleri yakın lokasyonlarda yer alan Myrina[1306] ve Ephesos'ta da[1307] bulunmuştur. Tip olarak aynı sınıflandırma içerisinde yer alsa da her iki örnekte detaylarda farklılıklar barındırmaktadır. **K. 71** numaralı örneğin açık kırmızı tonundaki kil rengi 1476 numaralı figürinde de gözlenmektedir. Bu bağlamda, söz konusu iki figürinin **I E** imzasını kullanan Geç Hellenistik Dönem'de üretim yapan bir sanatçı ya da atölye tarafından üretilen farklı varyasyonlara ait figürinler olarak değerlendirmek mümkündür.

[1305] Rumscheid, 2006, Tafel 140, Kat. Nr. 326.
[1306] Kassab, 1988, Pl. 38, 186.
[1307] Lang Auinger 2003, Tafel 122, TK. 3, TK. 4; Öztürk, 2007, 44, K. 16, Lev. VI.

Fig. 4.8. I E Atölyesi tarafından üretilen Priene örneği ve K. 71 numaralı parçanın tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 140, Kat. Nr. 326).

4.2.6. F Atölyesi (Herakles Grubu)

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 78, 79** ve **80** numaralı figürin parçalarının teknik ve stilistik özellikleri aynı atölye/koroplast tarafından üretilmiş olabileceklerini göstermektedir. Herakles figürinlerine ait sadece sağ ve sol bacak bölümlerinin bir kısmının korunduğu örnekler güçlü ve kaslı işlenişi nedeniyle Yüksek Hellenistik Dönem'de yoğun olarak üretilen Eros tiplerinden farklılıklar göstermektedir. Sadece bacak parçalarının korunduğu **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı örneklerin Eroslardan farklı olarak ayaklarının sabit olarak işlenmesi ayakta ve kaidesiz olarak duran mermer yontu, bronz ve pişmiş toprak örneklerinde Herakles figürinleri ise güçlü işlenişleri bakımından Farnese, Albertini, Lenbach, Lansdowne Herakles tipleriyle benzerlikler göstermektedir. Fakat korunma durumu nedeniyle alt tipi belirlemek güçtür. **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı Herakles figürinlerine ait parçaların pişmiş toprak versiyonları Yüksek Hellenistik Dönem'de üretim yapan Myrina ve Tralleis kentlerinde de yer almaktadır. Fakat söz konusu örneklerdeki teknik detaylar, işleniş ve tiplerin özellikleri çalışma kapsamında incelenen parçalardan farklılıklar göstermektedir. Yapılan literatür çalışmalarında Priene'de 1895-1899 yılı kazı

çalışmalarında benzer tipten bir figürin parçasının daha yayımlandığı tespit edilmiştir. Kırık parçaların birleştirilmesiyle oluşturulan figürin günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır[1308]. İstanbul'daki 1386 envanter numaralı figürinin başı, kolları ve vücudunun bir bölümü dışında büyük oranda korunduğu gözlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'de birden fazla kalıbın ve tekniğin uygulanarak oluşturulduğu figürinlerden birine örnektir. Korunan boyutu, başı ve boynu eksik olmasın rağmen 29,2 cm olup dönemin anıtsal figürinlerinden birini oluşturmaktadır. Başla birlikte boyun ve kolların ayrı kalıplar kullanılarak oluşturulduğu ve bu nedenle kırılma olasılığının daha yüksek olduğu da açıktır. **K. 78**, **K. 79** ve **K. 80** numaralı bacak parçaları da ayrı kalıplamanın sonucunda kırılmış olmalıdır. Fakat örneklerde bacakların genişlik ve yükseklikleri ve kasların işlenişi incelendiğinde 1386 envanter numaralı figürin parçasıyla aynı atölyenin üretimin yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle **K. 80** numaralı örnekte korunan sağ bacak parçasının 1386 envanter numaralı Herakles figüriniyle aynı kalıp üretimi olduğu işleniş, korunan yükseklik ve genişlik bakımından tartışılamaz bir gerçektir. Örneklerde kullanılan kil tonunun kırmızımsı sarı- açık kırmızı tonunda ve benzer katkı maddelerine sahip olması da atölyenin o dönemde kullandığı kil yatağının özelliklerini göstermektedir. İncelenen örneklerde kullanılan kalıpların farklı teknikler uygulanarak oluşturulduğu ulaşılan sonuçlardan bir diğeridir. **K. 78** ve **K. 80** numaralı örnekte iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği kullanılarak oluşturulduğu gözlemlenirken **K. 79** numaralı örneğin dizine kadar döküm, dizinden ayağına kadar iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum Yüksek Hellenistik Dönem'de atölyelerin kalıpları farklı tekniklerde kullanılarak yeni figürin parçaları ürettiklerini göstermektedir.

[1308] Rumscheid, 2006, 501.

K. 78 **K. 79** **K. 80**

Fig. 4.9. F Atölyesi tarafından üretildiği önerilen Priene örneğine göre K. 78, K. 79 ve K. 80 numaralı figürin parçalarının olası tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289).

4.2.7. G Atölyesi (Dans Eden Genç Kızlar/Kadınlar Atölyesi)

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçaları içeresinde **K. 124** numaralı örnek Priene'de pişmiş toprak figürin tiplerinde yoğun kullanılan bir grubun parçasını oluşturmaktadır. Boynun alt kısmından vücudunun bir bölümüyle birlikte sağ kolu korunan örnekte vücudun hareketi ve sağ eliyle himationu yukarı doğru çekmesi nedeniyle erken dönem kazılarında Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan farklı boyutlarda on üç örneğin bulunduğu dans eden kadın/ genç kız grubuna ait olduğu tespit edilmiştir. Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosundan farklı tiplerde ve boyutlarda çok sayıda dans eden kadın/genç kız figürinin bulunması Demeter adına kentte düzenlenen bayramların bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. **K. 124** numaralı örnekle benzer hareketin tekrar ettiği örneklere rastlanılmaktadır. Kıvrım yapısı ve vücut hareketi bakımından en çok benzerliğin gözlemlendiği örnek Berlin Koleksiyonu'nda korunan TC 8601 envanter numaralı figürindir. **K. 124** numaralı figürinler karşılaştırıldığında boyut ve himation kıvrımlarının işlenişi bakımından farklılıklar barındırması aynı kalıbın ürünü olmadığını

açıkça göstermektedir. Fakat kentte henüz arkeolojik verilerle saptanamayan fakat diğer kentlerden farklı özelliklerde üretilen figürinlerle birlikte dönemin dinsel inancı ve sosyal durumların etkin olduğu figürin gruplarının koroplastik tipolojisine yansıdığı gözlenmektedir. Aynı zamanda bothrostan bulunmuş birbirinden farklı özellikler ve boyutlara sahip çok sayıda dans eden genç kız/ kadın figürinlerindeki hareket, kıyafetin ve duruşun işlenmesi hem diğer buluntu merkezlerinden ayrışmakta hem de Priene'de Hellenistik Dönem'deki dinsel gücün ürünü olarak artan talebin karşılanmasıyla bağlantılı yerel atölyeler tarafından üretildiğini düşündürmektedir. Gelecekte yayımlanacak ve bulunan örneklerle söz konusu tipolojinin yoğunluğu önerdiğimiz hipotezi güçlendirecektir. **K. 124** numaralı dans eden kadın figürini Priene'deki yerel bir atölye tarafından üretilmiş ve çağdaş dönemde birden fazla varyasyonunu üreten atölyelerin varlığı şu ana kadar yayımlanan örneklerin sayısal olarak fazlalığıyla açıktır. Sonuç olarak Hellenistik Dönem'de Prieneli sanatçılar tarafından üretilen dans eden kadın/genç kız figürinleri dönemin dinsel inancıyla bağlantılı olarak artan talebi karşılamaya yönelik çok sayıda üretilmiş olmalıdır.

K. 124 **K. 124** Berlin Koleksiyonu TC 8601 envanter numaralı eser (Rumscheid, 2006, Tafel 65, Kat. Nr. 157).

Fig. 4.10. G Atölyesi (Dans Eden Genç Kızlar/Kadınlar Atölyesi)

4.2.8. H Atölyesi

Çalışma kapsamında Dionysos maskı olarak değerlendirilen **K. 100** numaralı örnekte maskın çok az bir bölümü korunmuştur. Dionysos mask ve protomlarının pişmiş toprak örneklerde MÖ 5. yüzyılın sonundan itibaren işlendiği bilinmektedir[1309]. Tanagra'da tipin erken örneklerinin MÖ. 4. yüzyılda protom olarak üretildikleri, başlarında dairesel formlu çelenk taşıdıkları, **K. 100** numaralı örnekte olduğu gibi saçların ortadan ikiye ayrılıp hacimli dalgalar şeklinde işlendiği ve sakallı oldukları görülmektedir[1310]. Ayrıca ellerinde Dionysos'un kantharos gibi atribütleriyle birlikte işlenmesi tipin sınıflandırılmasında belirleyici rol oynamaktadır. Myrina'da Tanagra örnekleriyle benzer tipte ve dönem olarak çağdaş buluntulara rastlanılmıştır[1311]. Olasılıkla erken dönem Myrina üretimiyle bağlantılı ya da iki kent arasındaki etkileşimle açıklanabilir bir durumdur. Priene 1974 yılı kazılarından bulunan **K. 100** numaralı Dionysos maskıyla benzer bir örnek 1898 yılı kazılarından on beş numaralı konut alanı içerisinden saptanmıştır. Kırık parçaların birleştirilmesiyle bütüne yakın bir durumda olan söz konusu örnekle, **K. 100** numaralı figürinin korunan alanları karşılaştırılmış ve saçların işlenişi, kullanılan kil, astar ve boya renkleriyle birlikte gözlerin ve göz kapaklarının şekillendirilmesinde benzerlikler tespit edilmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzesi envanterine kayıtlı 1615 numaralı Dionysos maskının boyutları dijital ortamlarda incelenmiş ve **K. 100** numaralı parçasının korunan sağ gözü referans alınarak aynı kalıp üretimi olup olmadığı üzerinde çalışmalar yürütülmüştür. **K. 100** numaralı Dionysos maskının 1615 envanter numaralı örnekle aynı prototipten alınan bir kalıp tarafından oluşturulduğu fakat 1615 envanter numaralı örneğin prototipin daha sonraki bir kullanım evresine ait olduğu korunan alanları üzerinde yapılan incelemeler sonucunda saptanmıştır. **K. 100** numaralı örnek yaklaşık 2 cm ölçülerinde daha büyük boyutludur. Bilindiği üzere pişmiş toprak figürinlerin üretim evresinde kullanılan kil, katkı maddeleri ve sulandırma aşamasındaki oranlar fırınlanma sırasından kalıp içerisindeki figürinin küçülmesine neden olmaktadır. Olasılıkla **K. 100** numaralı Dionysos maskı üretim ilk evrelerine ait bir örnektir ve daha sonra o kalıptan üretilen prototipten 1615 envanter numaralı mask üretilmiş olmalıdır. **K. 100** numaralı örnekle birlikte 1615 numaralı figürin parçasının Priene'nin yerel koroplastik özellikleri içerisinde değerlendirilmemelidir. Çünkü tipolojinin erken evrelerden itibaren varlığı farklı kentlerde açığa çıkarılan örneklerde de

[1309] Mollard Besques, 1954, Pl. LXX, C85.
[1310] Higgins, 1986, Fig. 135.
[1311] Mollard Besques, 1963, Pl. 8, f-Myrina 998.

görülmektedir[1312]. Fakat Hellenistik Dönem'de başta Amisos olmak üzere birçok kentte çok sayıda Dionysos maskı bulunmuştur[1313]. Bu durum Priene özelinde yerel bir atölye tarafından üretilip üretilmediklerinin eldeki somut verilerle kanıtlayamasa da her iki örneğin aynı prototip kullanılarak üretildiklerini açıkça ortaya koymaktadır.

Fig. 4.11. H Atölyesi (Dionysos Mask/Protomu) (Rumscheid, 2006, Tafel 131, Kat. Nr. 304).

4.2.9. I Atölyesi

Çalışma kapsamında Herme tipleri başlığı altında değerlendirilen **K. 88** numaralı örneğin yüzeyindeki aşınmaya rağmen başında yer alan başlık, saçların işlenmesi ve korunan sakalların bir bölümü yaşlı Hermes tipinde olduğunu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Hermes Herme'lerinin Batı Anadolu kentlerinde pişmiş toprak örneklerini MÖ 5. yüzyılın başlarından MS 2. yüzyıla kadar görmekteyiz[1314]. Herme'lerin tipolojik gelişimi teknik detayların değişiminin dışında; yüz, saç ve sakal formundaki farklılaşmalarda takip edilebilmektedir. Fakat erken dönemlerden itibaren blok gövdenin üzerinde yer alan baştan

[1312] Mollard Besques, 1963, Pl. 8, f-Myrina 998 (Myrina); Besques, 1972, Pl. 218, A- D 1074 (Smyrna); Barrett, 2011, Figure D81 (Delos); Besques, 1971, Pl. 107, a- D 494; d- D 495 (Amisos); Merker, 2000, Plate 22, C273 (Korinth); Mollard Besques, 1954, Pl. LXX, C85 (Boeotia); Higgins, 1986, Fig. 135 (Tanagra); Schmaltz, 1974, Tafel 27, 347 (Thebes).
[1313] Besques, 1971, Pl. 107, a- D 494; d- D 495.
[1314] Mollard Besques, 1954, 51. B 333.

oluşmaktadır. Bu nedenle konteksti belirli olmayan alanlarda tarihlemek oldukça zordur. Ayrıca Dionysos, Hermes, Herakles ve kişisel Herme'lerin ayrımı atribütler ya da tiplerin karakteristik özellikleri vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu bağlamda, **K. 88** numaralı örnek korunma durumu nedeniyle oldukça sınırlı veri elde etmememize neden olmuştur. Fakat yapılan literatür çalışmaları sırasında, 1895 yılı çalışmaları sırasında Athena terasının A odasından bulunmuş, **K. 88** numaralı örneğe göre daha iyi korunmuş olan TC 8564 numaralı örneğin incelenmesiyle söz konusu iki figürinin aynı kalıp üretimi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 88** numaralı figürin parçasının fırınlanma sırasındaki düşük ısısı nedeniyle yüzeyinde aşınmalar oluşsa da aşınmış bir kalıptan üretimin yapıldığı yüz, saç ve sakal detaylarında gözlenmektedir. Bu durum, Hermes Herme'si kalıbının Geç Hellenistik Dönem'de birden fazla kez kullanıldığını göstermekte ve tipin yayılımı oldukça geniş bir coğrafyada olsa da Priene'de yerel bir atölye tarafından üretimin yapıldığını göstermektedir.

Fig. 4.12. I Atölyesi tarafından üretilen Hermes Hermesi figürinleri tamamlama önerisi **(**Rumscheid, 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 367).

4.2.10. J Atölyesi

Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 95** numaralı figürin parçası Batı Anadolu kentleri başta olmak üzere Hellenistik Dönem'de pek çok kontekstte karşımıza çıkan ve farklı isimlendirmelerle tanımlanan çıplak, oturur durumda ve bacakların birbirine yapışık

olarak işlendiği Hierodoulos tipolojindedir. Myrina nekropollerinde mezar hediyesi olarak kullanılan aynı tipteki figürinlerin[1315] Pergamon'da Demeter ve Kore tapınağı kontekstiyle birlikte Asklepion'da da bulunması[1316] figürin tipinin farklı amaçlarla ve birden fazla ikonografik bağlamıyla açıklanabilir. Konu hakkındaki görüşler ve yapılma amaçları çalışmanın tipoloji ve ikonografi başlığı altında detaylarıyla aktarılmaya çalışılmıştır. **K. 95** numaralı figürin parçasının tipolojik yayılımı coğrafi bir sınır çizmeksizin birçok bölgede bulunmaktadır. 19. yüzyıl kazıları sırasında Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosunda aynı alan içerisinde on dokuz örneğin bulunması[1317] kentteki Demeter kültünün yansımalarını göstermektedir. **K. 95** numaralı figürin parçasıyla birlikte çalışma kapsamında Hierodoulos tipinde başka bir figürin parçası daha değerlendirilmiş (**K. 96**) ve şu ana kadar yayımlanan örneklerle birlikte Priene'de de söz konusu tipolojinin MÖ 2. yüzyılda yoğun olarak tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Taleple birlikte üretimin artışı doğru orantılı olmalıdır. Ayrıca söz konusu tipin çıplak, oturur durumda ve başı dışında yoğun işçiliğin olmadan üretilmesi ve bu nedenle bir arketip üzerinden çalışılan kalıpların seri olarak figürin üretimi yapılabileceğini düşündürmektedir. Priene özelinde söz konusu tipolojinin çağdaş dönemlerde üretim yapan Myrina, Pergamon, Troia ve Assos'ta da yoğun olarak bulunması, Hierodoulos tipinin kentlerin kenti atölyeleri tarafından yapıldığını önermemizi sağlamıştır. Başların ve vücut uzuvlarının farklı işlendiği örnekler gözlenmektedir. Özellikle Myrina örneklerinin yüksek stephaneli ve detaylı işçilikli başları kentin koroplastik sanatta diğer kentlerden daha gelişmiş olmasıyla bağlantılıdır. Şu ana kadar yayımlanan örneklerle birlikte çalışma kapsamında ele alınan Hieorodoulos figürinlerin başları kırık ve eksiktir. Bu nedenle Priene atölyelerinin söz konusu tip için üretilen başları bilinmemektedir. Fakat diğer buluntu merkezlerinden farklı olarak birkaç örneğin daha yüksek boyutlu olması ve işçilikte farklı kalıplar kullanılması atölyelerin birden fazla kalitede ve boyutta üretim yaptığını göstermektedir[1318]. Priene örneklerinin yerel atölyeler tarafından diğer buluntu merkezlerinin etkisiyle birlikte kentte üretildiği önerilmektedir.

[1315] Mollard Besques, 1963a, Pl. 9, e- LY 1571; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 99, 695,697,698.
[1316] Töpperwein, 1976, Tafel 37, 223, 225, 229.
[1317] Rumscheid, 2006, 443.
[1318] Priene buluntusu ve tipolojik olarak detaylı işçiliğe sahip örnekler için bknz. Rumscheid, 2006, 433, 78, Taf. 31-2.

Fig. 4.13. Korunan Priene örneğine göre **K. 95** numaralı figürinin tamamla önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79).

4.3. Yüksek Hellenistik Dönem Atölyelerinin Olası Üretimleri

Çalışmanın bu bölümünde Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösteren ve yakın lokasyonlarda yer alan ve koroplastik üretimin varlığı bilenen kentlerle paralel gelişim gösteren figürin parçaları ele alınacaktır. Tanrıça grubu içerisinde en yoğun tipolojik sınıflandırma Aphrodite figürinlerine aittir. Söz konusu örneklerde Myrina başta olmak üzere Tralleis gibi çağdaş dönemlerde üretilmiş Aphrodite tiplerinin yansımalarının yanı sıra dönemin anıtsal heykellerinin pişmiş toprak varyasyonları olarak üretilen örneklerle birlikte Priene'de bir atölye tarafından üretildiğini düşündüğümüz farklı parçalar da yer almaktadır. Çalışma kapsamında incelenen Aphrodite figürinlerinde de tanrıçanın farklı alt tiplerine ait parçalar olarak ele geçmiştir. Hellenistik Dönem'de üretim yapan ya da Hellenistik Dönem tabakası olan kentlerde figürin bağlamında en çok açığa çıkarılan grup Aphrodite figürinleridir. Kontekst fark etmeksizin tapınak, nekropol ya da konut alanlarında tanrıçanın dönemin popüler tiplerini görmek mümkündür. Priene kenti özelinde de tanrıça grubu içerisinde yoğun olarak karşımıza çıkan söz konusu parçaların kentte yer alan sanatçılar tarafından mı modellendiği ya da dönemin pişmiş toprak üretiminde merkezi olarak kabul edilen Myrina kentinden getirilen prototiplerle mi şekillendirildiği bilinmemektedir. Fakat örneklerin kil renkleri Priene'den bulunmuş pişmiş toprak buluntuların kil renkleriyle olan

benzerliği ve Myrina'nın kil tonunun açık turuncumsu ya da deve tüyü tonlarında olması söz konusu parçalarının yoğunluğunun Priene'de üretildiğini düşündürmektedir. Aphrodite figürinleri gibi Yüksek Hellenistik Dönem içerisinde uçan Eros figürinlerine ait parçalarda tanrı grubu içerisinde yoğunluk göstermektedir. Myrina, Tralleis, Troia, Pergamon ve Tarsus gibi Yüksek Hellenistik Dönem'de üretim yapıldığı bilinen kentlerde uçan Eros figürinlerinin yoğunluğu gözlenmektedir. Dönemin modasına uygun ve üretim teknoloji bağlantısında yüksek boyutlu, hareketli ve uzuvların farklı kalıplandığı çok renkli dekorasyon ve atribülerin birlikte işlendiği örnekler, çalışma kapsamında ele alınan figürin parçalarıyla (**K. 44- K. 65**) paralel özellikler göstermektedir. Aphrodite ve Eros figürinlerinin Priene'nin yerel atölyeleri tarafından üretilip üretilmediği cevaplanamayan sorulardan biri olmakla birlikte dönemin öncü koroplastik üretimi yapan kentlerle işçilikleri benzer özellikler göstermektedir.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen Aphrodite, Athena ve Eros figürinine ait farklı üç figürin parçasında diğer kentlerden farklı olarak üst kol kısmına fırınlanmadan önce aplike edilen şerit şeklindeki pazubent ve üzerindeki dairesel formlu aplik söz konusu örneklerin birbirine yakın ya da aynı atölyenin üretimi olabileceklerini düşündürmektedir. **K. 27** numaralı Aphrodite'ye ait sol kol kısmı korunmuş örnek farklı kalıp tekniklerinin kullanılarak oluşturulması ve boyutları nedeniyle iki ayrı kalıptan üretilen figürinlere göre daha hassas olmasından dolayı sadece kol kısmı korunmuş durumdadır. Örneğin üst kol kısmında yer alan pazubent ve bilek kısmında yer alan sonradan aplike edilen bilezik benzer buluntu merkezlerinden ayrılmasını sağlamaktadır. **K. 38** numaralı Athena figürini parçasının ise yine sağ üst kolu üzerinde aynı uygulamayla yapılmış pazubent ve figürin üzerine uygulanan astarın kalitesi ve tonu **K. 27** numaralı Aphrodite figüriniyle aynı özellikler sergilemektedir. **K. 45** numaralı uçan Eros figürinine ait parça da ise sol kol üzerinde aynı uygulamanın yapılması ve söz konusu üç örneğin çağdaş olması ve kil renklerinin birbirine yakın tonları üç farklı tipin aynı atölyede ya da yakın atölyelerin üretimi olduğunu önermemizi sağlamıştır. Bu durum Yüksek Hellenistik Dönem'de üretilen figürinlerde farklı kalıpların kullanılarak ayrı uzuvlar elde edilmesinin başka tiplerin uzuvlarıyla karma bir durumun ortaya çıkmasının yanı sıra tek düzelik dışında kentlerin atölyelerinin figürinlere yeni özellikler eklemesiyle farklılaştığını göstermektedir. Üç farklı tipolojide kullanılan yöntem aynı olmasına rağmen tipler ayrıntılarda birbirinden farklıdır. Priene'de Yüksek Hellenistik Dönem figürin üretiminde Myrina ve Tralleis'in etkisi

büyüktür fakat **K. 27**, **K. 38** ve **K. 45** numaralı örneklerde de görüldüğü yaygın tipolojideki örneklerin birtakım özellikler eklenerek kentin yerel stilini ya da sanatçı/atölye özelliklerini de göstermesi sağlanmıştır.

K. 27 **K. 38** **K. 45**

Fig. 4.14. Yüksek Hellenistik Dönem'de üretim yapan bir atölyeye ait figürinler.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürin parçaları içerisinden **K. 118** ve **K. 121** numaralı örneklerin Priene Athena Polias Tapınağı sunak kabartmalarından Urania heykelinin pişmiş toprak varyasyonları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı kalıplar kullanılarak oluşturulan figürin parçalarının diğer buluntulara oranla korunma durumları kısıtlı olmasına rağmen yüksekliklerinin daha büyük olması dönemin anıtsal heykellerinden etkilendiklerini göstermektedir. Olasılıkla Hellenistik Dönem'de kentte yaşayan topluma yönelik tapınağın sunağında yer alan kabartmanın farklı varyasyonlarda pişmiş toprak kopyalarını üreten sanatçı ve atölyelerin varlığını göstermektedir. Priene koroplastiği içerisinde Yüksek Hellenistik Dönem örneklerin yaklaşık 55 cm'e kadar ulaşan anıtsal boyutlardaki üretimine bir diğer örnek **K. 130** numaralı sağ bacağı, kaidenin bir kısmı ve kıyafet detaylarının korunduğu figürin parçasıdır. Korunma durumu nedeniyle net bir tip saptanamasa da Priene'de daha önceki yıllarda yapılan kazılar sırasında açığa çıkarılan Aphrodite figüriniyle[1319] olan benzerliği söz konusu örneğin de Aphrodite ait olabileceğini düşündürmektedir. Priene buluntusu Aphrodite figürini 52,2 cm ölçüleriyle oldukça anıtsal boyutlarda üretilmiştir. Korunan alanlarının karşılaştırılması yapıldığında **K. 130** numaralı figürin parçasının daha yüksek boyutlu bir örnek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu

[1319] Rumscheid, 2006, Tafel 10, Kat. Nr. 24.

buluntular Priene'de dönem içerisinde anıtsal boyutlardaki figürinlerin üretildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Hellenistik Dönem'de üretim yapıldığını düşündüren bir diğer grup benzer örneklerine yakın lokasyonlarda rastlanılmayan Priene Demeter ve Kore kutsal alanının kuzeydoğu girişinde kaidesiyle birlikte bulunan rahibe Hegeso heykelinin pişmiş toprak varyasyonlarına ait parçalardır. Çalışma içerisinde tipin özelliklerini gösteren figürinlerin stil, dönem modası ve teknik özellikler değerlendirildiğinde Hellenistik Dönem'in farklı evrelerinde üretildikleri sonucuna ulaşılmıştır. (**K. 122, K. 123, K. 129** ve **K. 141**). Yazıtıyla birlikte bulunan ve MÖ 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Hegeso yontusunun çalışma kapsamında en erken pişmiş toprak kopyası **K. 122** numaralı örnektir. Heykelin kutsal alan girişinde yer alması ve uzun yıllar alanda kalması değişen üretim teknolojisi ve tipolojik yelpazeye rağmen Priene özelinde MÖ 150 yıllarına kadar pişmiş toprak figürinlerde kopyalanarak üretilmeye devam etmiştir.

Rahibe Hegeso[1320] **K. 122** **K. 123**

Fig. 4.15. Hegeso heykelinin pişmiş toprak varyasyonları.

[1320] Wiegand ve Schrader, 1904, 147, 150-151 Abb. 118, 120.

5. BÖLÜM

5. DÖNEM, STİL ÖZELLİKLERİ VE TARİHLEME KRİTERLERİ

Priene 1974 yılı kurtarma kazıları sırasında bulunan figürin ve plaka parçalarının özelinde Priene koroplastiği içerisindeki figürinlerin stil ve dönem özellikleriyle birlikte tarihleme kriterleri bu bölüm kapsamında irdelenmeye çalışılacaktır. Çalışma içeriğinde değerlendirilen örneklerin buluntu konteksti ve tabakalanması dönemin şartları nedeniyle raporlarda sunulamamıştır. Priene'de erken dönem kazılarından itibaren bulunan figürinlerin, kentin Hellenistik Dönem'deki güçlü yapısıyla da bağlantılı olarak yoğunluğunun söz konusu dönem içerisinde üretildiği gözlenmektedir. Fakat bilindiği üzere Hellenistik Dönem heykeltıraşlık kronolojisi MÖ 333/300 yılından 30 yılına kadar üç yüz yıllık uzun bir periyotta gelişim göstermiştir. Bu dönem içerisinde değişen siyasi yapılanma ve yönetim şekilleriyle birlikte sanatı da etkileyen birçok olay yaşanmıştır. Bu bağlamda, Hellenistik Dönem kapsamında değerlendirilen pişmiş toprak figürinlerin hem stil hem de dönem özellikleriyle birlikte üretilen tipler ve ticari etkileşimlerini derinden etkilemiştir. Plastik eserlerdeki dönem özellikleri ve stil dört ana bölümle birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle çalışmada aşağıdaki heykeltıraşlık kronolojisi temel alınmıştır. Dönemin birbirinden ayıran özellikler değişen tipoloji, üretim teknikleri ve stil özellikleri bağlamında değerlendirilebilir.

a- MÖ 330 - 300 yılları arasında Geç Klasik Dönem'den Erken Hellenistik Dönem'e geçiş,

b- MÖ 300-MÖ 230/225 yılları Erken Hellenistik Dönem,

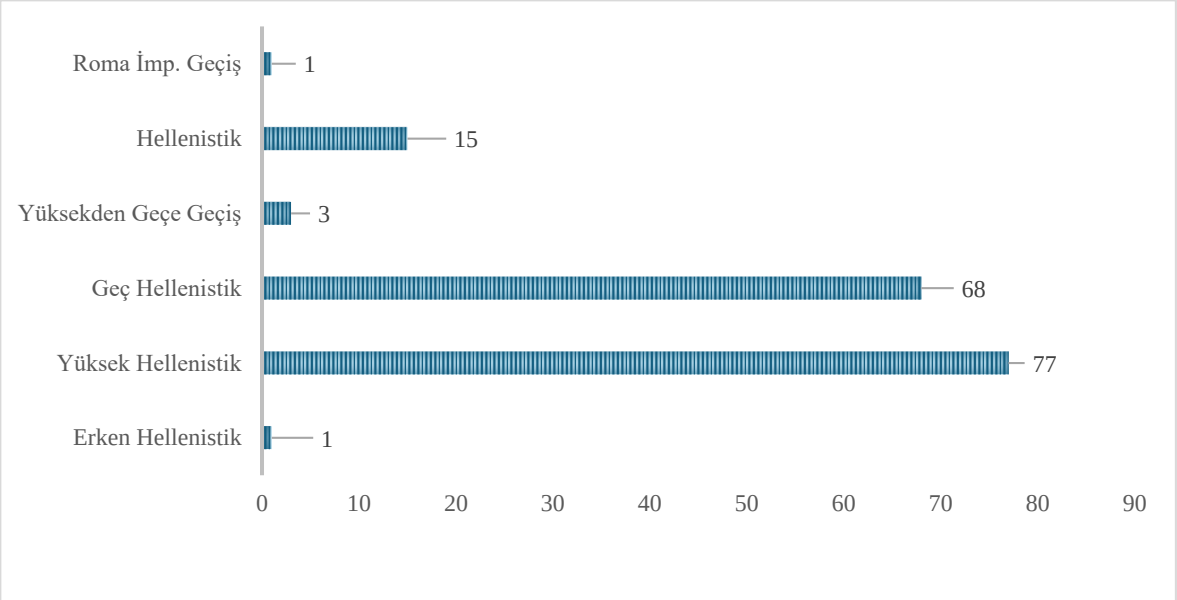
c- MÖ 230/225-160/150 Yüksek Hellenistik Dönem,

d- MÖ 160/150-30 yılları Geç Hellenistik Dönem olarak tanımlanmıştır.

Pişmiş toprak figürinlerin hammaddesinin kil olması ve üretim teknikleri nedeniyle özellikle Arkeoloji biliminde seramik objelere yakın nesneler olarak değerlendirilmektedir. Bu görüşün yanlış bir yaklaşım olduğunu tarafımızdan altı çizilen bir unsurdur. Pişmiş toprak figürin ve plakalar, mermer ya da bronz yontularla, mezar ve adak stelleriyle ve kabartmalarla stil, dönem, ikonografi, üretim teknikleri bağlamında ayrılmaz bir bütündür. Bu nedenle plastik eserlerdeki gelişim ve değişimin yansımaları pişmiş toprak figürinlerde

de gözlenmektedir. Çalışmanın bu bölümü Priene koroplastiğinin stilini aktarmak, dönem özelliklerinin saptanması ve tarihleme kriterleri üzerinden aktarılmaya çalışılacaktır. Tapınak kontekstlerinde, mezar armağanlarında hatta konut alanlarında bile yoğunlukla karşımıza çıkan bu özel grubun önemi üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Öncelikle tez çalışması kapsamında değerlendirilen örneklerin Hellenistik Dönem içerisindeki üretim periyotlarıyla başlamak doğru olacaktır (**Grafik 5.1**). Grafikte sunulduğu üzere Erken Hellenistik olarak tanımlanabilen tek bir örnek çalışma içerinde değerlendirilmektedir (**K. 122**). Yüksek Hellenistik olarak tanımlanan ve Batı Anadolu kentlerinde başta Pergamon olmak üzere Attalos Krallarının propagandasıyla bağlantılı olarak sanatın zirve yaptığı dönem en yoğun üretim evresini göstermektedir. Geç Hellenistik Dönem tarih sınırlandırılması olarak yaklaşık yüz otuz yıllık bir evreyi kapsamaktadır. Fakat çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerin dönem özellikleri dikkate alındığında Priene koroplastiğindeki Geç Hellenistik figürinlerinin üretimin yoğunluğu MÖ 150-100 yılları arasında olduğu ve Pergaman Krallığı'nın veraset yoluyla Roma Cumhuriyeti'ne bırakılmasıyla birlikte Batı Anadolu'daki karmaşık dönemin başlaması, refah seviyesini düşürmüş ve kentlerde üretimin azaldığını göstermiştir. Bu durum, çalışma kapsamındaki örneklerle de izlenebilmektedir. Ayrıca Priene kentinde özellikle konut alanlarında yürütülen çalışmalardaki yangın tabakasının da kentin ekonomik olarak MÖ 135 yılında sonra zor bir süreçte olduğunu ve bu nedenle de üretimin azaldığını düşünmekteyiz.

Grafik 5.1. Hellenistik Dönem evrelerinin dağılımı.

5.1. Erken Hellenistik Dönem

Hellenistik Dönem'de plastik sanatta gözlemlenen özellikler kült ve ritüellere bağlı alışkanlıkların azalmaya başlaması ve tanrı/tanrıça tiplerinin insanlara benzeyen özelliklerle gösterilmesidir. Özellikle dönem içerisinde Aphrodite tiplerinde bir yoğunluk gözlemlenirken Praksiteles'in MÖ 360/350'li yıllara tarihlenen Knidoslu Aphrodite yontusunun etkisiyle tanrıçanın banyo yaparken ya da hazırlanırken işlendiği ikonografiler karşımıza çıkmaktadır. Dönemin siyasi olarak önde isimlerinin de propaganda amacıyla tanrısal özelliklerle işlenmesi Hellenistik Dönem öncesi sanatta karşımıza çıkmayan bir başka yeniliktir. Özellikle plastik eserlerde Geç Klasik Dönem'in ideal güzelliğinin yerini realist unsurlara bıraktığı Erken Hellenistik Dönem'le birlikte değişen özelliklerin başında gelmektedir. Figürinlerin boyutlarının bu dönemde incelip uzamaya başladığı, kadın figürlerde gövdeyi bölen kemerin göğüs altına yerleştirildiği ve böylelikle üst gövdenin kısalıp alt gövdenin uzamaya başladığını görmekteyiz. Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde saçların deriden keskin bir geçişle ayrılmadığı, yüzün oval ve geniş bir hattı ve kulakların yoğunlukla saçlarla örtüldüğü ya da geriye yerleştirildiği gözlenmektedir. Yüzde çenenin sivri verildiği böylelikle yuvarlak hatlar yerine daha oval bir görünüm kazandırıldığı tespit edilmiştir.

Priene'den Rahibe Hegeso heykeli[1321]

K. 122

Fig. 5.1. Erken Hellenistik Dönem örneği karşılaştırması.

[1321] Wiegand ve Schrader, 1904, 147, 150-151 Abb. 118, 120.

MÖ 4. yüzyıl ortalarından itibaren kadın tiplerinde kıyafeti oluşturan khiton üzerine atılan himationun uzun ve ayak bileklerine kadar uzandığı ve khiton kıvrımlarının kaideye düz kıvrımlar olarak düzenlendiği gözlenmektedir[1322]. Geç Klasik Dönem'e tarihlenen örneklerde kıyafetin vücuda yapışık, gergin hatlarla sarılmasının yerini Erken Hellenistik Dönem'de gövdeye uyumlu, doğal fakat kalın ve ağır bir görünümle işlendiği, kıvrımsız alanların fazla olduğu dikkat çeken dönem özelliklerinden bir diğeridir. Kıyafet özelliklerinin sadece kadın figürlerde değil erkeklerde de ağır ve ağırlıktan dolayı kalın ve sarkık olarak işlendiği izlenebilmektedir. Erken Hellenistik Dönem'de başlayan ve dönem içerisinde Geç Hellenistik Dönem'de zirve yapan bir diğer unsur, belin ince fakat kalçanın geniş ve yuvarlak hatlarla verilmesidir. Erken Hellenistik Dönem'de figürlerin omuzdan kaideye kadar düz hatlara sahip olduğu, bacakların ayrılmadığı, fakat proporsiyon açısından alt gövdenin uzun, üst gövdenin kısa ve dar işlendiği tespit edilmiştir. Figürinlerde Yüksek Hellenistik Dönem'den farklı olarak zorunlu hareketlerin dışında durağanlık ve kıvrımlarda sadelik göze çarpmaktadır.

Çalışma kapsamında Erken Hellenistik Dönem özellikleri gösteren **K. 122** numaralı figürin parçası, ayakta ve giyimli, boynun alt kısmından dizlere kadar korunmuş, baş, boyun, sağ kol, sol el ve dizlerden itibaren bacakların alt kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir, himation vücudun arkasından önce sağ koltuk altına dolanır, göğüs üzerinden sol omzuna uzanır, daha sonra sol kola dolanıp vücudun soluna dökülür. Sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatıp dirseğinden büktükten sonra öne uzatır. Bacaklar kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Söz konusu örnek Priene Demeter ve Kore kutsal alanın kuzeydoğu girişinde kaidesiyle birlikte bulunan Rahibe Hegeso heykeliyle benzer özellikler göstermektedir. Bu nedenle tipoloji ve ikonografi başlığı altında Rahibe tipleri kapsamında ele alınmıştır. Hegeso heykelinin pişmiş toprak varyasyonu olarak üretildiğini önerdiğimiz **K. 122** numaralı figürin parçasında heykelle benzer olarak ince bir himationun vücudu sardığı gözlemlenir. Yontunun özellikleri ve kaidede yer alan yazıtı sayesinde yapılan tarihleme önerisi MÖ 3. yüzyılın ilk yarısıdır[1323]. Hegeso heykelinin başı ve sağ kolu kırık ve eksiktir. Fakat yontunun hem kaidesiyle birlikte bulunması ve buna bağlı olarak kimi temsil ettiğiyle birlikte Erken Hellenistik Dönem'de Priene'deki plastik eserlerin varlığını,

[1322] Özgan, II, 2016, 41.

[1323] Meyer, M. (2019). The Hellenistic Styles in Greek Sculpture. Angelis, D., ve Marconi, C., (Editörler), *Handbook of Greek Sculpture* içinde (396-426). Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 402-403; Boschung, D. ve Queyrel, F. (2017). *Bilder der Macht: Das griechische Porträt und seine Verwendung in der antiken Welt*. Münih: Wilhelm Fink, 414-415.

dönemin stili ve özelliklerini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra **K. 122** numaralı figürin parçasının sağ göğüs üzerinden sol omza atılan ve sol kolda toplanan himationu, duruşu ve kıvrım özellikleri yontunun pişmiş topraktan bir kopyası olduğunu da göstermektedir. **K. 122** numaralı örnekte işlenen kıvrımların hareketle bağlantılı olarak şekillendirildiği, göğüslerin küçük, üst gövdenin dar, belin kalçaya oranla dar verilmesi ve kıvrımların sade işlenmesi Erken Hellenistik Dönem özelliklerini göstermektedir. Ayrıca Priene koroplastiği içerisinde Erken Hellenistik Dönem stilinin pişmiş toprak yontuların kopyalarının üretildiği sonucuna ulaşmamızı da sağlamıştır.

5.2. Yüksek Hellenistik Dönem

Çalışma kapsamında değerlendirilen pişmiş toprak figürinlerin en yoğun gözlendiği evre Yüksek Hellenistik Dönem'dir. Bu durum Batı Anadolu'da hâkimiyet ve yayılımı sağlayan Pergamon merkezli Attalos Hanedanlığı'nın sanata olan bakışıyla ilgilidir. Özellikle II. Eumenes zamanında Batı Anadolu kentlerinde hem imar hem de sanat zirveye ulaşmıştır. Batı Anadolu kentlerinde üretim ve sanatın bu gelişimi sanatı hem propaganda aracı hem de bir vizyon olarak gören Pergamon hakimiyetiyle bağlantılıdır. Yüksek Hellenistik Dönem içerisinde yer alan bu siyasi durum diğer sanat ve kültürel faaliyetleri etkilediği gibi pişmiş toprak figürin üretimine de yön vermiştir. Batı Anadolu kentlerine gelen sanatçılar sayesinde başta Myrina önemli bir koroplastik merkezi haline ulaşmıştır. Ayrıca Pergamon'nun Atina vizyonuna ulaşması için önde gelen sanatçıları davet etmesi, başta plastik eserler olmak üzere şehrin yeniden yapılanması sağlanmıştır. Batı Anadolu kentlerinde plastik eserler bağlamında Yüksek Hellenistik Dönem tanımlandığında akla gelen ilk yapıt Pergamon Zeus Sunağı frizleridir. Barok olarak tanımlanan duyguların ve anın yüksek bir enerjiyle verildiği bu evre Batı Anadolu için Pergamon'la özdeşlese de kentte özellikle yontu üzerine çalışmalar yapan sanatçıların ve atölyelerin Tralleis, Rhodos, Atina, Kos ve Samos gibi pek çok farklı kentten gelip çalıştığı bilinmektedir. Bu nedenle Yüksek Hellenistik dönem sanatı ve baroğu Pergamon yontuculuğuyla birlikte eklektik bir akım olarak değerlendirilmelidir.

Çalışmanın tipoloji, ikonografi ve tarihleme bölümleri başta olmak üzere üretim tekniklerinin incelendiği bölümde de figürinlerin tarihlendiği dönemler ve özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Fakat bu bölümde, dönem özellikleri, Priene koroplastiğini diğer kentlerden ayıran stil özellikleri ve tarihleme unsurları aktarılmaya

çalışılacaktır. Tez kapsamında ele alınan yüz altmış beş figürin parçasından yetmiş yedi örnek Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Batı Anadolu'da Hellenistik Dönem tabakası olan diğer buluntu merkezlerinde de pişmiş toprak figürinlerin en yoğun gözlendiği ve gelişimin zirveye ulaştığı dönem Yüksek Hellenistik Dönem'dir. Dönemin üretim ve gelişiminin birçok neden bağlamında oluştuğu gözlenmektedir. Öncelikle literatürde incelediğimiz çalışmalarda Yüksek Hellenistik Dönem'deki gelişim, yenilik ve artan talebin neden olduğu sonuçların değerlendirilmediği gözlenmiştir. Bu bağlamda, tez içerisinde literatürdeki eksiğin tamamlanabilmesi için birkaç öneri sunulmuştur. MÖ 230/225- 160/150 yıllarını kapsayan Yüksek Hellenistik Dönem siyasi olarak Büyük İskender ve ardılların ardından yaşanan uzun ve çalkantılı dönemin Batı Anadolu için belirli bir süre sakinlediği evreye denk gelmektedir. Galat akınları karşısında başarılı sonuçlar elde eden Attalos Hanedanlığı'nın hem propaganda amacıyla hem de hayranı olduğu Atina vizyonunun Pergamon'da oluşturulmasını istemesiyle birlikte kentte imar ve sanatsal faaliyetlerde artış gözlemlenir. Bu durum sadece hanedanlık merkeziyle sınırlı kalmayıp krallığın hegemonyası altındaki diğer kentlerde de yaşanır. Koroplastik açısından en önemli gelişmelerin yaşandığı kentlerden biri Pergamon'a bağlı olan Myrina'da yaşanmıştır. Myrina'ya Kıta Yunanistan'dan gelen koroplastların öncelikle MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilinen tiplerinin yansımalarını ürettiği, özellikle arkeoloji literatüründe Tanagra stili olarak adlandırılan kadın, genç kız ve grup tiplerinin varyasyonlarının devamlılığı görülmektedir. Daha sonra pişmiş toprak figürin üretimi yapan diğer kentlerde de aynı stilin devamlılığını görmek mümkündür. Priene de Tanagra stilinde üretim yapan bir başka merkezdir. Kentte şu ana kadar üretimin fiilen yapıldığı alanlar tespit edilmese de komşu üretim merkezlerinden farklı stillerde ve farklı teknik özelliklere sahip örneklerin varlığı, Priene'de MÖ 250-200 yıllarında yoğun olarak Myrina etkisiyle Tanagra stilinde giyimli kadın figürinlerin yapıldığının daha önce de belirttiğimiz gibi altını çizmekteyiz. Yüksek Hellenistik Dönem'de yaşanan refah ortamı sanatın gelişmesini, başka kentlerde üretim yapan sanatçı ve ustaların Attalos Hanedanlığı'nın davetleriyle eklektik unsurlar sağlamasına sebep olmuştur. Ardından Batı Anadolu için MÖ 129 yılında Attalos Hanedanlığı'nın sınırları içerisindeki kentlerin veraset yoluyla Roma Cumhuriyeti'ne bırakılması ve refah sürecinin sona ermesiyle isyanlar, savaşlar ve yeni mücadeleler birlikte artan vergi yükleri sanatta tekrar bir gerilemenin yaşanmasına sebep olmuş ve bu dönemde sanatsal olarak Geç Hellenistik olarak tanımlanmıştır.

Yüksek Hellenistik Dönem'de plastik eserlerde değişen ve gelişen yenilikler pişmiş toprak figürinlerde birebir yansımıştır. Erken Helenistik Dönem'de gövdenin ince ve uzun, vücut konturlarının düz ve hareketsiz, alt gövdenin dar ve uzun, bacakların hareketsiz ve yoğunlukla birbirine yakın işlendiği örneklerin yerini hareketli, kontrastın yoğun işlendiği, vücudun dolgunlaştığı, uzuvların birbirinden ayrıldığı, bacakların ve alt gövdenin dolgun ve güçlü işlendiği figürinler üretilmeye başlanmıştır. Erken Hellenistik Dönem'de kıyafet ve vücut arasındaki bağın Yüksek Hellenistik Dönem'de koptuğu, kıyafetin ağır, hareketli ve bağımsız işlendiği göze çarpmaktadır. Vücudun ağırlığı gövdede değil hareketli ve derin kıvrımlara sahip kıyafetle sağlanmıştır. Erken Hellenistik Dönem'de harekete bağlı olarak işlenen kıyafet ve sade kıvrımların Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde hacimli ve kütlesel işçiliği tüm plastik eserlerde gözlenen özelliklerden biridir. Özellikle kadın figürlerin Erken Hellenistik örneklerde dikdörtgen prizma gibi işlenen ince ve uzun yapısını yerini yuvarlak hatlar, dolgun vücut, güçlü kalça ve bacaklarla birlikte karnın şişkin verildiği gözlenmektedir. MÖ 3. yüzyılın ortalarından itibaren figürlerin piramidal bir formda işlendiği, aşağıdan yukarı doğru daralan bir görünüm kazandırıldığı tespit edilen bir başka farklılıktır. Figürlerde kalın ve hacimli işlenen kıyafet detaylarının genellikle önde ve hareketli verilen bacak üzerinde tene yapışık ve yumuşak hatlı verilmesi dönem içerisinde, önemli rol oynayan kontrastın sadece hareketlerle değil aynı zamanda detaylarda da işlendiği göstermektedir. Erken Hellenistik Dönem'de keskin bir çizgiyle alından ayrılmayan saçların aksine Yüksek Hellenistik Dönem'de kalın bukleler halinde hareketli ve dolgun işlendiği gözlenmektedir. Özellikle mimari plastikte propaganda amacıyla yapılan figürlerin pişmiş toprak örneklerle de devam ettiği dönem içerisinde artan Nike tipleriyle gözlemlemek mümkündür. Pişmiş toprak figürin üretimde de yontu sanatında olduğu gibi ayrı kalıpların kullanıldığı böylece daha büyük boyutlu ve hareketli figürlerin üretilmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda koroplastik sanatta anıtsal stil olarak tanımlanan çok yönlü, detaylı işçilikli, hareketli ve büyük boyutlardaki eserlerin bu dönemde üretilmeye başladığı bilinmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının etütlük nitelikte olması nedeniyle tamamı kırık parçalardan oluşmaktadır. Fakat yukarıda detaylarıyla açıklamaya çalıştığımız özellikler göz önüne alındığı Erken ve Geç Hellenistik Dönem'den ayrışmaktadır.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde diğer dönemlerden farklı olarak ortaya çıkan anıtsal stilin dönemin önemli yontu ve kabartmalarında da görmek mümkündür. Özellikle mermer yontularda detayların ayrı olarak işlenmesi ve dübellerle birleştirilmesiyle hareketli ve birden fazla figürin yer aldığı grup heykelleri en iyi örnekleridir. Üretim tekniklerindeki bu gelişme sanatçıların ifade etmek istedikleri kompozisyonu anlatmaları ve anıtsal nitelikte eserler ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Arkaik Dönem'den Erken Hellenistik Dönem'e kadar pişmiş toprak figürin üretiminde en fazla iki ayrı kalıbın kullanıldığı bilinmekteyken, Yüksek Hellenistik Dönem'de her bir parçaya ait farklı kalıpların kullanıldığı ve fırınlanmadan önce birleştirildiği tespit edilmiştir. Böylelikle Eros figürinlerine ait kanatların aynı zamanda Nike figürini içinde kullanıldığı veya Eroslara ait gövde uzuvlarının Herakles gibi bir figürin için de kullanılmasını sağlanmıştır. Böylece figürin endüstrisinde farklı kalıpların kullanılmasıyla ya da kol, bacak veya kıyafetlerin birbirinden farklı özelliklerle işlenmesi özgün eserlerin ortaya çıkması sağlanmıştır. Tek düze aynı kalıptan üretilen figürinlerin yerini büyük boyutlu plastik eserlerle yarışabilecek nitelikte pişmiş toprak figürinler almaya başlamıştır. II. Eumenes'in destekleriyle birlikte gelişen Batı Anadolu kentlerinde diğer tüm sanat dallarında olduğu gibi pişmiş toprak örneklerde de anıtsal nitelikte eserlerin üretilmesi sağlanmıştır.

Çalışma kapsamında anıtsal stilin özelliklerini barındıran örneklerden ilki **K. 44** numaralı boyun altından beline kadar korunmuş uçan Eros figürininin ön yüzüdür. Söz konusu örnek korunan boyutları bakımından değerlendirildiğinde Yüksek Hellenistik Dönem öncesine tarihlenen figürinlere oranla oldukça büyük boyutlu bir örneğe aittir. Ayrıca çıplak olarak işlenen gövdenin arka yüzünden sol göğsüne uzanan himation kıvrımlarının hareketli ve derin yapısı, belin ince, göbeğin ise şişkin verilmesi dönem özelliklerini yansıtmaktadır. Figürine ait diğer uzuvların ayrı kalıplar kullanılarak oluşturulması dönem içerisinde önemli bir unsur olsa da hareketli parçaların kırılmaya daha elverişli yapısı nedeniyle diğer uzuvları ne yazık ki bulunamamıştır. Anıtsal stil özellikleri içerisinde değerlendirilen diğer örnek **K. 117** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürinine ait sol bacak ve kıyafet kıvrımlarına ait figürin parçasıdır. Sol bacağın yanında yer alan kaya kütlesi, figürin olasılıkla bir Mousa'nın temsili olduğu göstermektedir. Söz konusu örnekte sol ayak üzerinden kaideye dökülen kıyafet kıvrımlarının plastik örneklerde olduğu gibi derin, hareketli ve birden farklı tekniğin kullanılmasının yanı sıra birlikte işlenen kayanın

ayrı kalıptan çıkarılıp daha sonra birleştirilmesi, dönemin hem stil hem de üretim özelliklerini göstermektedir.

Kaidesiyle birlikte kıyafet içerisinde yer alan sağ bacağın ayak bileğine kadar korunduğu **K. 130** numaralı figürin parçası da bu grup içerisinde değerlendirilen bir başka örnektir. Korunma oranı diğer örnekler gibi sınırlı olmasına rağmen ölçülen yükseklikleri Arkaik, Klasik, Erken Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi figürinlerine oranla oldukça yüksek boyutludur. Ayrıca Yüksek Hellenistik Dönem'in özelliklerinden kadın figürlerin kıyafet kıvrımlarının kaide üzerine yayılması ve böylelikle piramidal bir görünüm kazandırılması, heykel ve kabartmalarda olduğu gibi **K. 130** numaralı örnekte de izlenebilmektedir. Hareketli, bir adım önde olan sağ ayağın bilek üzerinden sıyrılan kıyafet kıvrımları derin ve hareketli olarak kaideye uzanmaktadır. Bu özellikleriyle dönemin stilini yansıtan önemli parçalardan birini oluşturmaktadır. Kıyafet kıvrımlarının Erken Hellenistik Dönem'e oranla hareketle bağlantılı olarak şekillendirildiği, derin ve sarkık verilen kıvrımların bu dönem kadın heykellerinde de sıklıkla işlendiği ve kıyafetin ağırlığının yansıtılmaya çalışıldığına başka bir örnek **K. 118** numaralı oturan Mousa figürinine ait parçadır. Sağ bacağın dizden ayak bileklerine kadar korunduğu figürin parçası korunma durumunun az olmasına rağmen 10,4 cm ölçülerindedir. Olasılıkla tamamı korunmuş olsaydı minimum 40 cm ölçülerinde bir figürin olmalıydı. Çalışma kapsamında Yüksek Hellenistik Dönem'in anıtsal stilini ve dönemin kadın figürlerinin kıyafetlerinin işlenmesinin en iyi temsillerinden birini oluşturmaktadır. Söz konusu örneğin kıyafet altında kalan bacağı sağ yan profilde gözlendiği gibi kalın, derin ve hareketli kıvrımlara sahipken ön yüzden bakıldığında bacağın şeffaf yapısı dönemin hareketlerinde oluşturulan kontrastın aynı zamanda kıyafet detaylarında da uygulandığını göstermektedir. Yan yüzünden bakıldığında kalın ve ağır kumaşla işlenen figürin ön yüzünde bacağa yapışık işlenerek oturma eylemi sırasında bacakların ve kıyafetin aldığı şekil gerçekçi olarak yansıtılmış ve de zıtlıklar oluşturularak esere hareket kazandırılmıştır (**Fig. 5.2**).

Fig. 5.2. Yüksek Hellenistik Dönem anıtsal stil özellikleri gösteren örnekler.

Yüksek Hellenistik Dönem aynı zamanda plastik eserlerde tanrı, tanrıça, mitolojik konular ve önemli figürlerin dışında dönem içerisinde yoğunlaşan kinizm gibi felsefe akımlarıyla birlikte realistik unsurlar barındırılan tiplerinin de üretildiği bir dönemdir. Fakat bu durum tez çalışması içerisinde değerlendirilen örneklerde sadece kadın tiplerinde karşımıza çıkmaktadır. Tez çalışması kapsamında değerlendirilen gruplar içerisinde Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen en yoğun grubu uçan Eros tipleri oluşturmaktadır. Otuz bir örneğin Eros tiplerine ait parçalar olduğu saptanmış ve bu örneklerden yirmi üçü Yüksek Hellenistik dönem özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda çalışma içerisinde Yüksek Hellenistik Dönem'de en çok üretimin yapıldığı tiplerden birinin uçan Eroslar olduğunu göstermektedir. Ayrıca Myrina, Tralleis, Smyrna ve Troia gibi aynı dönem içerisinde buluntu sağlayan diğer kentlerde de yoğunluğu uçan Eroslar göstermektedir. Olasılıkla Eros'un tipolojide dönemin stil özellikleriyle bağlantılı olarak hareketli ve barok yapıya uygun olarak işlenmesi ve dönemin bir diğer önemli tiplerinden Nikeler için üretilen kanat gibi ayrıntıların da aynı kalıplardan kolayca oluşturulmasını sağlaması etkili olmalıdır. Anıtsal stil olarak değerlendirdiğimiz Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde çalışma içerisindeki uçan Eros tiplerini de saymak mümkündür.

Priene uçan Eros figürinlerinin Myrina ve Tralleis'deki örneklere göre stil olarak daha geride bir gelişim sergilemektedir. Özellikle MÖ 200-150 yıllarına tarihlenen Myrina buluntusu uçan Eros figürinlerinin diğer kentlerden farklı olarak daha hareketli ve yüksek boyutlu olduğu açıktır. Tipolojilerinin küçük değişiklikler halinde farklı kentlerde üretildiği bilinen söz konusu tipin Priene örnekleri Tralleis ve Myrina örneklerine göre daha küçük boyutlu, daha az hareketlidir. Ayrıca Myrina ve Tralleis örneklerinde kanatların fırınlanmadan önce birleştirilip çok iyi bir biçimde rötuşlandığı gözlenirken aynı özen

Priene buluntularında yoktur. İşçilik bakımından diğer kentlere oranla daha kalitesiz örnekler üretmiştir. Çağdaş dönemlerde üretilen örnekler birlikte değerlendirildiğinde Myrina ve Tralleis örneklerinin arka yüzünde yer alan buhar deliklerinin figüre oranla daha küçük ve dairesel formu, Priene örneğinde dörtgen ve daha büyük olarak karşımıza çıkmaktadır. Priene ve Myrina üretimi uçan Eros tiplerinin vücut uzuvlarının daha ince ve uzun, Tralleis üretimi uçan Eros figürinlerinin özellikle bel bacak ve üst gövdesinin diğer buluntu merkezlerine oranla daha güçlü yapıda olduğu gözlenmiştir. Karşılaştırma merkezleri olarak seçilen söz konusu üç kentin aynı tiplerdeki örneklerinde gözlemlenen farklı kil, astar ve boya renkleri de üretimin farklı merkezlerde yapılmış olduğunu açıkça göstermektedir. Priene örneklerinde hem Myrina hem de Tralleis'in stil özelliklerinin etkisini görmek mümkündür **(Fig. 5.3**).

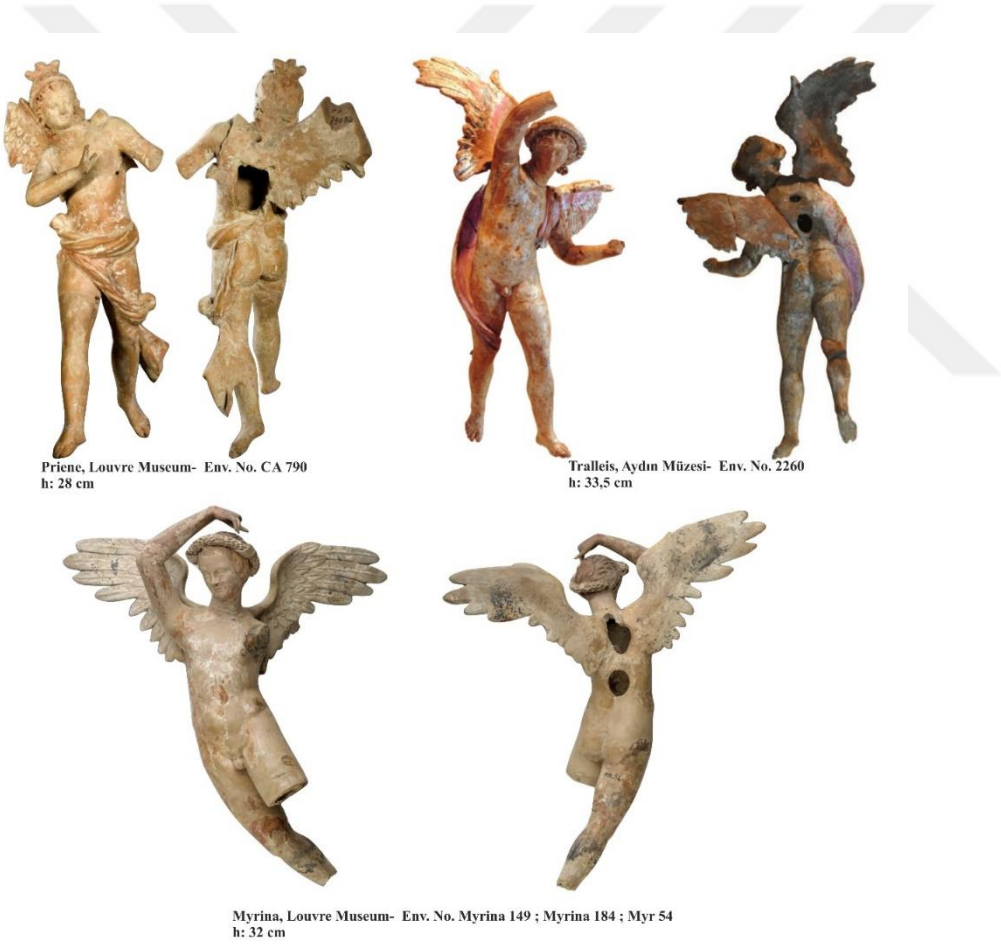

Fig. 5.3. Priene, Myrina ve Tralleis'den çağdaş uçan Eros figürinlerinin karşılaştırılması.

Yüksek Hellenistik Dönem stilinde öne çıkan özelliklerin bir diğeri de ani hareketler olarak ifade edilen barok üsluptur. Söz konusu özelliğin çalışma kapsamında değerlendirilen

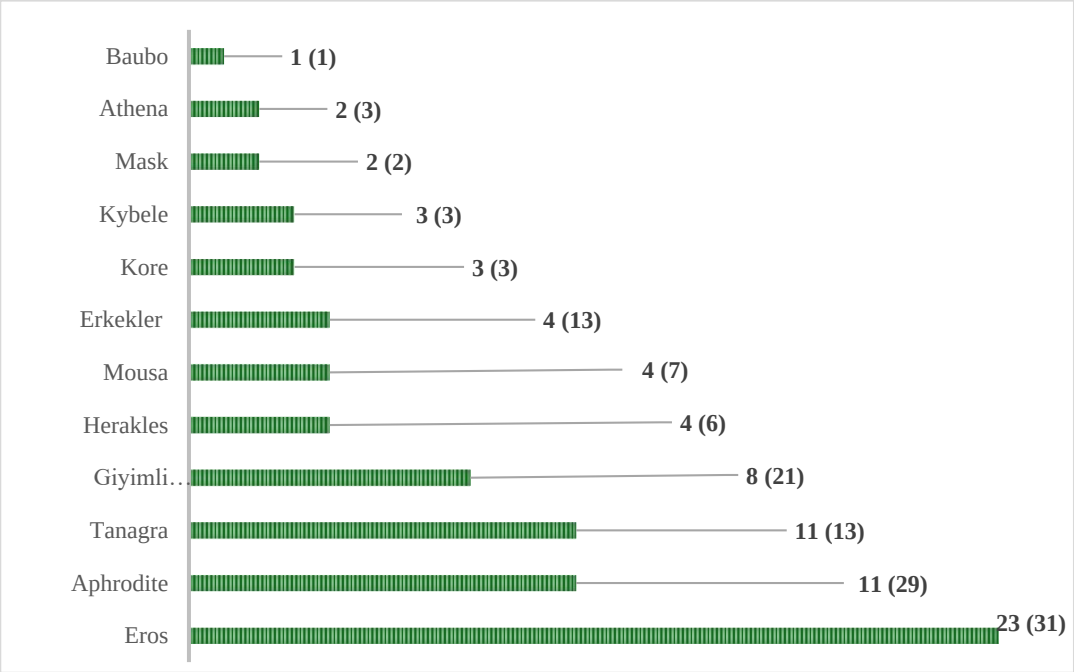
figürin parçalarında en yoğun görüldüğü örnek **K. 128** numaralı sol omuz ve sol kolun bir bölümünden vücudun sol tarafı dize kadar korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksik olan ayakta ve giyimli kadın figürini parçasıdır. Sol kol dışa doğru açık ve hareketlidir. Khiton kıvrımları vücudun hareketiyle birlikte vücudun sağından soluna doğru dolanır. Olasılıkla kıyafet kıvrımlarının hareketliyle bağlantılı olarak vücudunun soluna doğru uçuşması söz konusu dönemde yaygın üretilen Nike tiplerine ait olmalıdır. Sol kol ve üst gövdenin cepheden işlenmesine rağmen alt gövdenin vücudunun soluna kontrast oluşturacak şekilde dönüşü dönemin barok özelliğini göstermektedir (**Fig. 5.4**).

Fig. 5.4. K. 128 numaralı figürin parçasındaki barok özellikler.

Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen çalışma kapsamındaki bir başka yoğun grubu Aphrodite tipleri oluşturmaktadır. Ele alınan örnekler içerisinde yirmi dokuz figürin Aphrodite'yi temsil etmekte ve bunlardan on bir parça Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Yoğun olarak üretilmesinin sebebi MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yontularda da sık karşımıza çıkan tanrıçanın pişmiş toprak varyasyonları da üretilmiş ve sanatta aynı zamanda çıplak olgusunun kırılmaya başlamasıyla birlikte tanrıça çoğunlukla çıplak ve insani özellikler olarak dönemin modasına uygun banyo yaparken ya da hazırlanırken, çıplaklığından utanır pozisyonlarda işlenmiştir. Bu dönem içerisinde yoğunluğu Tanagra stilinde üretilmiş giyimli kadın figürinleri de oluşturmaktadır. Çalışma içeriğinde on üç parça bu stilin etkileriyle Priene'nin yerel atölyeleri tarafından üretilmiş ve on bir örneğin Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri taşıdıkları vücut proporsiyonları, khiton ve himation detayları ve ölçüleriyle tespit edilmiştir. Yüksek Hellenistik Dönem'e

tarihlenen diğer figürin tipleri; Kore, Athena, Kybele, Herakles, Baubo, Dionysos maskı, Mousa tipleri, giyimli kadınlar ve erkeklerden oluşmaktadır. Kadın tiplerinin erkek figürinlerden sayısal olarak üstün olması dönemin günlük yaşam sahnelerinin konu edilmesiyle birlikte Tanagra stilinin etkili olmasıyla bağlantılı olabilir. Aynı zamanda Priene'deki tanrıça kültlerinin yoğunluğu (Athena, Demeter ve Kybele) ve figürinlerin adak objeleri olarak kullanımı da kadın tiplerinin sayısal çoğunluğunu açıklar niteliktedir. Aşağıda sunulan grafikte çalışma kapsamında Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen tiplerin tipolojik yoğunluğuyla birlikte tipoloji içerisinde kaç örneğin Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği sunulmuştur (**Grafik 5.2**). Böylelikle Geç Hellenistik Dönem'le birlikte günlük yaşama ait tiplerdeki artış ve Yüksek Hellenistik Dönem'de tipolojik dağılım, değişim ve dönüşüm karşılaştırılabilecektir.

Grafik 5.2. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen tiplerin yoğunluğu.

Çalışma içerisinde değerlendirilen Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihli figürinlerden dönemin özelliklerini taşıyan ve stiline sahip örneklerden uzuvların birbirinden bağımsız ve hareketli işlendiği örnekleri oluşturmaktadır. **K. 3, K. 4, K. 15, K. 21- K. 28** numaralı Aphrodite figürini parçaları, **K. 45- K. 65** numaralı uçan Eros figürini parçaları**, K. 77- K. 80** numaralı Herakles figürini parçaları ve **K. 150- K. 154** numaralı erkek figürinlerine ait uzuv parçaları dönem içerisinde ayrı kalıplar kullanılarak oluşturulmuş uzuvların özelliklerini göstermektedir. Bu durum dönem içerisinde anıtsal yontularda da görülmekte

ayrı işlenen parçaların dübellerle birleştirildiği bilinmektedir. Söz konusu örneklerin tamamının parça niteliğinde olması figürinlerin boyutları konusunda yorum yapmamızı kısıtlasa da Erken ve Geç Hellenistik Dönem örneklerine oranla anıtsal yapıda olduklarını söylemek mümkündür. Aphrodite figürinlerine ait kol ve bacak parçalarının Yüksek Hellenistik Dönem öncesinde üretilen figürinlere göre daha dolgun ve gerçekçi işlendiği dönemin özelliklerini gösteren başka bir unsurdur. Ayrıca uçan Eroslara ait parçaların da Klasik Dönem örneklerinden farklı olarak genç bir erkek fizyonomisinden işlenmesi yine dönemin özellikleri arasında sayılabilir. Bu grup içerisinde dikkat çeken diğer bir ayrıntı K. **27, K. 28** numaralı Aphrodite'ye ait kol parçalarında işlenen aksesuarların detaylı işçiliğidir. Benzer uygulamaların **K. 45** ve **K. 46** numaralı Eros figürinlerinde ve **K. 150, K. 151** numaralı erkek figürinlere ait bacak parçalarında görmek mümkündür. Sandaletlerin heykellerde olduğu gibi tüm detaylarının işlendiği görülmektedir. Buluntuların farklı tiplerde ve farklı işçiliklere sahip olması dönem içerisinde koroplastiğin merkezi olarak tanımlanan Myrina gibi kaliteli figürinlerin Priene'de de üretildiği ve tercih edildiğini göstermektedir. Bu grup içerisinde değerlendirilen **K. 3** ve **K. 4** numaralı Aphrodite figürinlerinin ayrıca dönemin özelliklerinden biri olarak khiton kıvrımı ve kolposun hacimli, hareketli işlendiğini dikkati çekmektedir. Ayrıca **K. 4** numaralı örnekte omuz üzerine dökülen saç buklelerin Erken ve Geç Hellenistik Dönem örneklerine oranla hacimli ve kütlesel işlenmesi bir başka dönem özelliğidir.

Fig. 5.5. Yüksek Hellenistik Dönem ayrı kalıplanan uzuv parçaları.

Yüksek Hellenistik Dönem'de özellikle tanrıça ve kadın tiplerinde kıyafet detaylarının Erken ve Geç Hellenistik Dönem'den daha farklı olduğu göze çarpmaktadır. Erken Hellenistik Dönem'de gergin ve sade kıvrımların yerini Yüksek Hellenistik Dönem'de vücudun kıyafet altında kaldığı, kalın ve dolgun kıvrımlar görülmektedir. Geç

Hellenistik Dönem'de ise khiton ve himation kıvrımlarının şeffaflaşmaya başlaması ve vücut hatlarının kıyafete rağmen belirgin işlendiği görülmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler içerisinde Yüksek Hellenistik Dönem'in MÖ 250-200 yılları arasına tarihlenen ve Tanagra stili etkili figürin parçalarında gözlemlenen ortak özellikler vücudu sıkıca saran himationun kıvrımlarının hareketle bağlantılı olarak şekillendirilmesi, kıvrımların dolgun ve kütlesel kıvımlara sahip olması ve özellikle **K. 103** numaralı örnekte gözlenen içi hava doluymuş gibi kabarık kıvrımların varlığıdır (**Fig. 5.6**). Söz konusu özellikler plastik eserlerle bağlantılı olarak figürinlerde de uygulanmıştır.

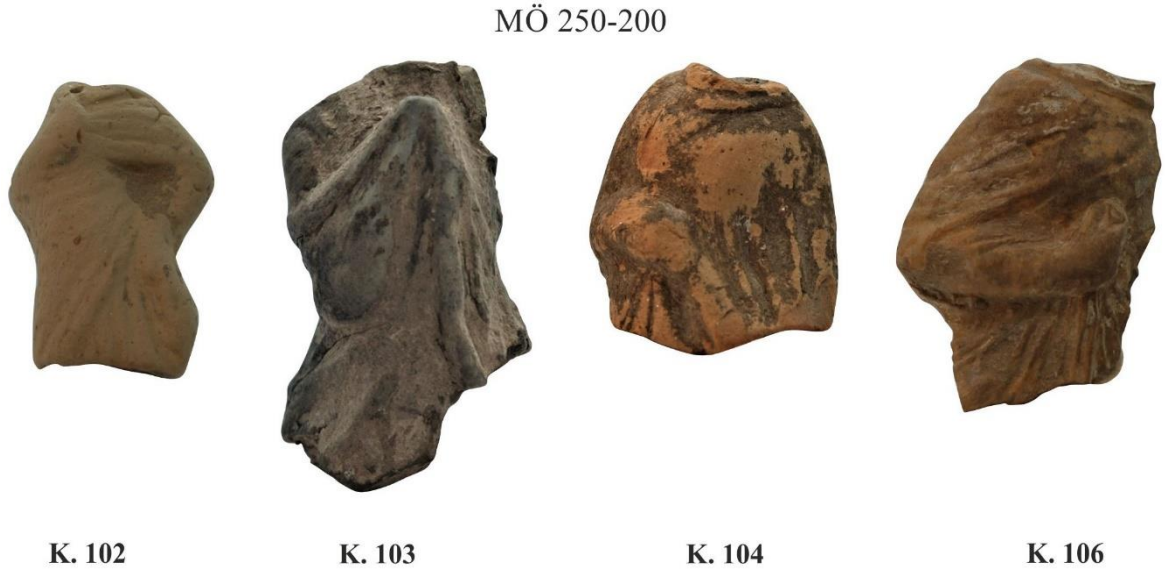

Fig. 5.6. MÖ 250-200 yılları arasına tarihlenen örneklerdeki kıyafetlerin stil özellikleri.

MÖ 250-200 yılları Priene figürin üretiminde hâkim olan Tanagra stilinin ve Yüksek Hellenistik Dönem'deki kıvrım formlarını MÖ 200-150 yıllarına tarihlenen farklı tiplerdeki figürin parçalarında da görmek mümkündür. **K. 35, K. 36, K. 107, K. 110, K. 108** ve **K. 109** numaralı örneklerde ağır kalın kıvrımlı fakat yumuşak hatlı himation detayları dönemin stil özelliklerini göstermektedir. **K. 37, K. 126, K. 107** ve **K. 115** numaralı figürin parçalarında ise Erken ve Geç Hellenistik dönem özelliklerinden farklı olarak gövdenin ağır ve dolgun özellikler göstermesi Yüksek Hellenistik Dönem özelliklerini ve stilini yansıtmaktadır. **K. 109** numaralı örnekte yüzeyinde yer alan aşınma nedeniyle detaylar net olarak saptanamasa da vücudunun soluna doğru hareketli, dolgun ve uçuşan himation kıvrımları Yüksek Hellenistik Dönem ve Pergamon heykeltıraşlık ekolünün etkilerini göstermektedir (**Fig. 5.7**). MÖ 240-200 yıllarına ait giyimli kadın yontularında vücut yapısı ve hatlarının kıyafet

altından belirginleşmeye başladığı gözlenmektedir[1324]. Söz konusu özellik çalıma kapsamında değerlendirilen örneklerde de görülmektedir.

Fig. 5.7. MÖ 200-150 yılları arasına tarihlenen örneklerin kıyafetlerinin stil özellikleri.

Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin uzun ve dikdörtgen prizma görünümü, MÖ 3. yüzyıldan sonra değişime uğramıştır. Gövdenin dolgunlaşması ve kaideye doğru yayılan kıyafet kıvrımları özellikle kadın figürinlerinin piramidal bir görünüm kazanması sağlanmıştır. Tez içeriğinde Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerden MÖ 200-150 aralığına ait üç örnekte bacakların birbirinden ayrıldığı, kıyafet kıvrımlarının kaide üzerine yayıldığı tespit edilmiştir. **K. 111, K. 112** ve **K. 129** numaralı örnekler farklı tiplere ait parçalar olmasına rağmen hem dönemin hem de stilin özelliklerini göstermektedir. **K. 111** ve **K. 112** numaralı örneklerde sağ bacağın hareketli ve gövdenin sağına doğru bir adım yanda olması Yüksek Hellenistik Dönem'de bacakların birbirinden ayrık işlendiğini göstermektedir. Ayrıca kıvrımların hareketli bacak üzerinde daha şeffaf işlenmesi, diğer bölümlerin hareketli, derin ve kalın kıvrımlara sahip olması dönemin özelliği olan kontrastı sağlamıştır. **K. 129** numaralı örnekte ise hareketli bacak kıyafet kıvrımlarının şekillendirilmesiyle gösterilmeye çalışılmıştır (**Fig. 5.8**).

[1324] Özgan 2018, 12.

Fig. 5.8. Piramidal ve kaideye yayılan kıyafet detaylarına dair örnekler.

Yüksek Hellenistik Dönem özelliklerini ve stili yansıtan diğer bir durum figürinlerin saçlarının şekillendirilmesidir. Arkaik Dönem'den itibaren iki ayrı kalıptan üretilen figürinlerin Hellenistik Dönemle birlikte birden fazla kalıp kullanılarak üretildiği böylelikle daha detaylı işçilikli ve yüksek boyutlarda figürinler üretildiği bilinmektedir. Çalışma kapsamında Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen **K. 17, K. 18, K. 41, K. 42, K. 43** ve **K. 100** numaralı örneklerde saçların deriden hacimli ve keskin bir geçişle ayrıldığı gözlenmektedir. Saç buklelerinin derin ve hacimli kıvrımlara sahip olmasının yanı sıra tutamların fırınlanmadan önce rötuşlanarak detaylının belirginleşmeye çalışılması da dönemin özelliklerini göstermektedir. Bu kapsamda ele alınan örneklerden en iyi korunmuş figürin parçası **K. 17** numaralı Aphrodite başıdır. Yüzün her iki yanında kulakları kapatan ve ensede toplanan saçların hacimli işlenmesi dönemin tanrıça ve kadın figürinlerinin saç formlarını gösteren örneklerden birini oluşturmaktadır. Özellikle başın himationla örtülmediği örneklerde ensede toplanan saçların tutamlarının ayrıntılı ve kütlesel özelliklerini **K. 18** numaralı örnekte de izleyebilmekteyiz. Yüksek polosla işlenen Kybele tiplerine ait figürinler de ise saçların alın üzerinde deriden keskin bir geçişle ayrıldığı ve dolgun işlendiği gözlenmektedir. **K. 100** numaralı Dionysos maskında ise detaylı işçilik ve dolgun saçlar hem dönem özelliklerini hem de Priene stilini yansıtan bir başka örnektir (**Fig. 5.9**).

Fig. 5.9. Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri ve stilini gösteren saç detayları.

Yüksek Hellenistik Dönem özelliklerini ve stilini tanımlayan barok ifade figürinlerin yüzlerindeki anı ifade etmesiyle tanımlanabilir. Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 41** numaralı Kybele figürinin başın hafif sağına dönüş yapması ve yüzde hüzünlü bir ifade yer alması göze çarpmaktadır. Aynı özellik **K. 105** numaralı Tanagra stili etkili kadın başında da görülmektedir. Başın soluna, aşağı hareketiyle yüzdeki hüzün gösterilmeye çalışılmıştır. Klasik ve Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerden farklı olarak duyguların yüzdeki detaylarda işlenmesi Yüksek Hellenistik dönem özelliğini göstermektedir (**Fig. 5.10**).

Fig. 5.10. Yüksek Hellenistik Dönem ifadenin yansıtıldığı örnekler.

Klasik Dönem figürinlerinde yoğunlukla yüzün yuvarlak formlu olduğu görülmektedir. Bu durum Erken Hellenistik Dönem'le birlikte yanakların dolgun, çenenin sivrileşmesiyle daha oval bir görünüm kazanmaya başlamıştır. Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri ve stilini yansıtan **K. 41**, **K. 105** ve **K. 146** numaralı örneklerde oval yüz hatlarını gözlemlemek mümkündür. Ayrıca Yüksek Hellenistik dönemde figürlerin gözlerinin

derinde, göz kapaklarının etli ve belirgin, burnun erken dönem örneklerine göre belirgin ve küçük, dudakların ise büyük ve dolgun işlendiği göze çarpmaktadır (**Fig. 5.11**).

Fig. 5.11. Yüksek Hellenistik Dönem portre özellikleri.

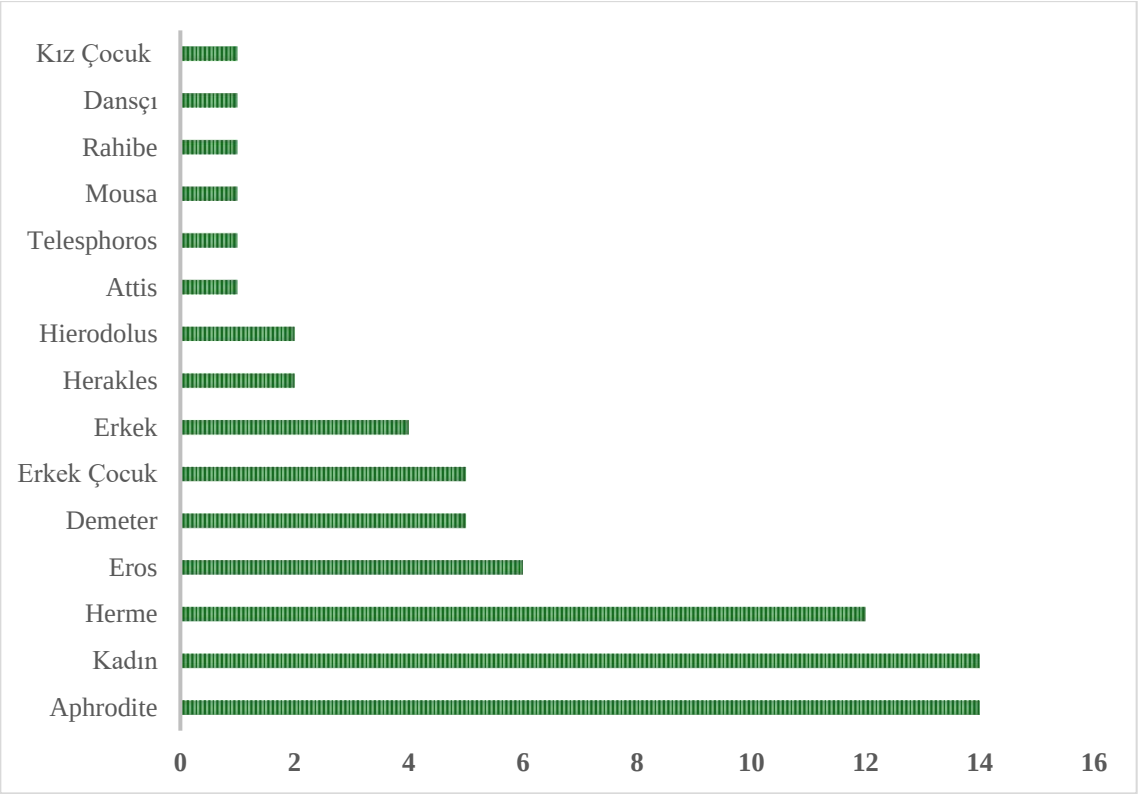
5.3. Geç Hellenistik Dönem

Geç Hellenistik olarak adlandırılan dönem MÖ 160/150 yılında başlayan MÖ 30 yılında son bulan oldukça uzun bir tarih aralığını kapsayan periyottur. Yüksek Hellenistik sanatın plastik eserlerde olduğu gibi değişime uğradığı ve bir nevi gerilemeye başladığı dönem olarak görmek mümkündür. Bu durum, Pergamon Krallığı'nın gücünü kaybetmesi ve siyasi olarak yeniden çalkantılı bir sürece girişle açıklanabilir. MÖ 133 yılında III. Attalos'un ölümü üzerine Roma Cumhuriyeti'ne bırakılan Pergamon Krallığı ve hakimiyetindeki tüm topraklar MÖ 129 yılında Roma Cumhuriyeti'nin Asya Eyaletine bağlı olarak hükmünü sürdürmüştür. Bu siyasi süreç içerisinde yaşanan çalkantılar ve vergi yükleri nedeniyle sanatta gerilemeler yaşanmıştır. Tüm sanat dalları gibi pişmiş toprak figürin üretiminde de ilerleme durmuş ve Yüksek Hellenistik Dönem'den farklı özelliklerle üretim devam etmiştir. Üretilen tiplerdeki değişim ve dönüşüm farklılaşmalar yaşanmasına neden olmuştur. Bu farklardan ilki, kültlerle ilgili tiplerde azalma yaşanmış, tanrı ve tanrıçaları insan tiplerinden ayırmak zorlaşmıştır. Aphrodite, Eros, Dionysos dışında tanrı ve tanrıçalara ait figürin tiplerinin üretiminde azalma yaşanmıştır. Geç Hellenistik Dönem'de Aphrodite ve ona bağlı çıplaklık zirve noktasına ulaşmıştır. Özellikle plastik eserlerde daha önceki dönemlerde görülen tanrı ve tanrıça adaklarının yerini dini olgunun zayıflamasıyla birlikte özel istekler doğrultusunda şahıslara ait mülklerde sergilenmek üzere yapılan eserler ön plana çıkmıştır. Bu durum, Roma İmparatorluk Dönemi'nde zirve noktasına ulaşmış,

Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan'daki önemli eserler Roma'nın önde gelen ailelerinin mülklerinde sergilenmek üzere kopyalanmıştır[1325].

Geç Hellenistik Dönemdeki tipolojik değişim tez çalışması kapsamında ele alınan örneklerde de gözlenmektedir. En yoğun grubu Aphrodite figürinlerine ait parçalar oluşturmaktadır. Yüksek Hellenistik Dönem örneklerine göre sayısal olarak daha fazla örnekle temsil edilen Aphrodite grubu plastik eserlerdeki örnekler ve dönemin düşünce yapısının değişiminin figürin tiplerine de yansımasını göstermektedir. Hellenistik Dönem sanatında diğer dönemlerden farklı olarak günlük yaşam sahnelerinin yoğunluğu bilinmektedir. Bu durumun pişmiş toprak figürin tiplerinde en yoğun gözlendiği evre Geç Hellenistik Dönem'dir. Kadın figürin tiplerinin yoğunluğuyla birlikte Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinden farklı olarak erkek tipleri ve çocuk figürinlerinin üretimindeki artış dönemin özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Hermelere ait parçaların da Geç Hellenistik Dönem'de yoğunluk göstermesi Epheboslara ait figürin tiplerinin yoğun olarak üretimiyle bağlantılı olmalıdır. Özellikle Dionysos Hermeleri'ne ait parçalardaki yoğunluk Dionysos'un bu dönemin popüler bir simgesi olmasıyla bağlantılıdır. Yüksek Hellenistik Dönem'de uçan Eros figürinlerinin yoğun olarak üretildiği çalışma kapsamında incelediğimiz örneklerle tespit edilmiştir. Uçan Erosların anıtsal stilde üretilmeleri, tipolojinin Yüksek Hellenistik Dönem özelliklerini yansıtmaya uygun yapısı nedeniyle tercih edilen bir unsur olduğunu daha önce de belirtmiştik. Geç Hellenistik Dönem'e gelindiğinde çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerde Eros tiplerinde bir azalma gözlenmektedir. Ayrıca Yüksek Hellenistik Dönem tiplerinden farklı olarak Attis ve Telesphoros gibi figürin tipleri de Geç Hellenistik Dönem'in tipolojik değişimine dair örnekleri oluşturmaktadır (**Grafik 5.3**).

[1325] Özgan, 2020, 43,97,107.

Grafik 5.3. Geç Hellenistik Dönem figürin tiplerinin yoğunluğu.

Çalışma kapsamında ele alınan örneklerden altmış sekiz figürin parçası Geç Hellenistik Dönem özellikleri ve stilini yansıtmaktadır. Söz konusu örneklerde en yoğun gözlemlenen dönem MÖ 150-100 yıllarına aittir. Priene'de 19. yüzyılda konut alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarda kentin MÖ 135 yılında büyük bir yangın geçirdiği ve bu dönemden sonra figürin üretimde de bir azalma yaşandığı gözlenmektedir. İncelenen örneklerin tamamın parçalardan oluşması net bir tarih aralığını saptamayı zorlaştırdığı için MÖ 135 yılından sonra üretimin ne ölçüde azaldığı elimizdeki veriler doğrultusunda saptanamamıştır. Fakat MÖ 100-30 yıllarına ait dönem ve stil özelliği gösteren iki örnek çalışma içerisinde yer almaktadır (**K. 73, K. 140**). 1974 yılı buluntuları ve daha önceki yıllarda bulunan ve yayımlanan örnekler incelendiğinde Priene'deki figürin üretiminin MÖ 100 yılında sonra azaldığını söylemek mümkündür.

Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde Yüksek Hellenistik Dönem'e göre vücut ölçülerinin zayıfladığı ve proporsiyonda bozulmaların yaşandığı gözlenmektedir. Özellikle MÖ 50 yılında sonra üretilen ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam eden figürlerin vücutlarının incelip uzadığı ve sütun benzeri bir görünüm kazandığı tespit edilmiştir. Geç Hellenistik Dönem'de boynun diğer dönemlere göre uzun verilmesi,

kıyafetin estetikten uzak gelişi güzel kıvrımlarla şekillendirilmesi göze çarpmaktadır. Yüksek Hellenistik Dönem'de kıyafet ve gövde birbirinden bağımsız işlenirken, Geç Hellenistik Dönem'de kıyafetin şeffaflaşması ve vücudun ön plana çıkarıldığı gözlenmektedir. Sabit bacağın kıyafetin altında gösterilmediği, hareketli bacağın ön plana çıkarıldığı ve kaide üzerine dökülen elbisenin yoğun ve kalın kıvrımlarla gösterilmesi dönemin özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Bacakların hareketi nedeniyle gövdeye S hareketi kazandırılmış, kalçanın dışa çıkık ve dolgun gösterilmesi dönemin figürin tiplerinin bir başka özelliğidir. Figürinlerin boyutları küçülmüş ve Yüksek Hellenistik Dönemin anıtsal stili yerini tek tip ve durağan figürlere bırakmıştır.

Geç Hellenistik Dönem'de birden fazla kalıp kullanılarak oluşturulan figürinlerde azalma gözlenmektedir. Yoğunlukla iki ayrı kalıptan ve uzuvların birebirinden ayrılmadan işlendiği figürin tiplerini görmek mümkündür. **K. 2** numaralı Aphrodite figürinin de yunus üzerinde yer alan tanrıçanın proporsiyonunda bozulmalar ve yunusla aynı boyutlarda işlenmesi dönemin figürin üretimdeki bozulmaya örnektir. **K. 6** numaralı Doidalses Aphroditesi'ne ait figürin parçasının ayrı kalıptan üretilmiş olmasına rağmen üst ve alt bacağın birbirinden ayrılmadığı Geç Hellenistik Dönem stilini göstermektedir. Çıplaklık olgusunun öne çıktığı Aphrodite figürinlerinde (**K. 7- K. 11**) bacak proporsiyonunda bozulmalar gözlenmekte ve dolgun hatların yerini ince ve uzun işlenen uzuvlara bıraktığı gözlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin boyutlarının büyük olması Geç Hellenistik Dönem'de de devam etmektedir. Fakat uzuvların detayları net gösterilmemiş ve **K. 25** numaralı örnekte olduğu gibi ince ve uzun formu dikkat çekmektedir (**Fig. 5.12**).

Fig. 5.12. Geç Hellenistik Dönem Aphrodite figürin parçaları.

Geç Hellenistik Dönem'de figürin başlarında boynun ince ve uzun yapıda olduğu gözlenmiştir. Yüksek Hellenistik Dönem örneklerinde saçların alın üzerinden keskin bir geçişle yükseldiği ve saçların ince işçilikli dolgun yapıda olduğu üzerinde durduğumuz özelliklerinden biridir. Geç Hellenistik Dönem'e geldiğimizde geçişin yüzeyselleştiği, saç buklelerinin özensiz ve dolgunluktan uzak yapıda işlendiği görülmektedir. **K. 1** numaralı Aphrodite figürinine ait baş parçasında alın üzerinden kulakları kapatarak arkada toplanan saçların şematik dalgalar şeklinde işlenmesi dönemin özelliğini göstermektedir. **K. 30** numaralı Demeter figürinine ait başta ise saçların Yüksek Hellenistik Dönem özelliklerine göre şekillendirildiği gözlenmektedir. Fakat yüz detaylarındaki işçilikte gerileme göze çarpmaktadır. Geç Hellenistik Dönem kadın figürinlerine ait saç detaylarının özelliklerini gösteren **K. 143** ve **K. 144** numaralı örneklerde hacimsiz ve sade işçilik dönemin kadın başlarının stilini yansıtmaktadır. **K. 145** numaralı figürin parçasında ise gözlerin derinde ve küçük işlenmesine rağmen başın boyutu ve burnun oldukça büyük işlenmesi figürindeki proporsiyon bozukluklarına örnektir (**Fig. 5.13**).

Fig. 5.13. Geç Hellenistik Dönem saç ve portre özellikleri.

Figürinleri tarihlemede yardımcı olan özelliklerden biri de kıyafet kıvrımlarının işlenmesidir. Plastik örneklere oranla bu durum küçük boyutlu olmaları ve aşınma durumlarının yoğun olması nedeniyle zor olsa da tarihleyici özellikler içermektedir. Ayrıca dönem ve stil özelliklerini belirlememizi de sağlamaktadır. Plastik eserlerde bu durum kaidesiyle birlikte korunan ve tarihleme açısından net bir aralık saptamamızı sağlayan örneklerle şekillenmektedir. Delos Adası'nda bulunan pudicitia tipinde ve yazıtından elde edilen veriler doğrultusunda Kleopatra isimli kadın yontusu Geç Hellenstik Dönem kadın yontularını ve figürinleri için önemli bir terminus post quem oluşturmaktadır. MÖ 138/137

yılına tarihlenen yontuda üst gövdenin kısa ve dar, belin alt kısmının dolgun ve uzun verilmesinin yanı sıra khiton ve himationun şeffaflaşması böylelikle vücut hatlarının belirginleşmesine örnektir. Çalışma kapsamında değerlendirilen Geç Hellenistik Dönem figürinlerinde de bu özellik mevcuttur. **K. 113** numaralı kadın figürini parçasının kalçasının sağına doğru dışa çıkık işlenmesi ve vücudunu saran himationun şeffaf formu Geç Hellenistik Dönem'in söz konusu özelliğini taşıyan örneklerden birini oluşturmaktadır. Aynı durum **K. 124, K. 123, K. 120** ve **K. 29** numaralı figürin parçalarında da izlenebilmektedir (**Fig. 5.14**).

Fig. 5.14. Geç Hellenistik Dönem şeffaf kıvrım özellikleri.

4Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen Pergamon, Kos ve Samos kadın yontularında gözlemlenen göğüslerin birbirinden ayrı işlenmesi ve göğüslerin ortasında yer alan derin kıvrımların göğüsler üzerinde şeffaflaşma özelliği[1326] çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 137, K. 135** ve **K. 136** numaralı örneklerde de izlenebilmektedir. Söz konusu özelliğin en belirgin işlendiği örnek **K. 137** numaralı figürin parçasıdır. Boyun dönemin özelliği olarak ince ve uzun gösterilmiştir. Kıyafet şeffaflaşmış fakat göğüslerin ortasında yer alan kıvrımlar derin ve kalın bantlar halinde işlenmiştir. **K. 135** ve **K. 136** numaralı örneklerde de aynı özellik göze çarpmaktadır. **K. 136** numaralı figürin parçasında ise dönemin bir başka özelliği olan hareketten bağımsız ve özensiz oluşturulan kıyafet detayları ve sağ kolun birlikte kalıplanmasıyla gövdeden ayrılmaması da dönemin diğer stil özelliklerini taşıyan unsurlardandır (**Fig. 5.15**).

[1326] Özgan, 2020, 64.

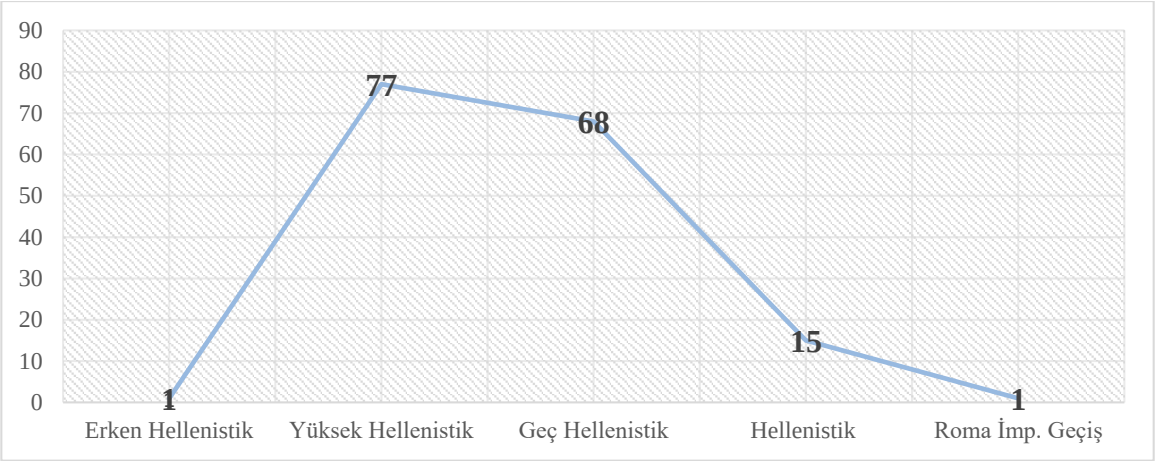
Fig. 5.15. Geç Hellenistik Dönem kıyafet özellikleri örnekleri.

Geç Hellenistik Dönem örneklerinde kıyafet kıvrımlarının özensiz ve şematik işçiliği göze çarpmaktadır. Hareketsiz, derinlikten uzak, şematik kıvrımlar yoğunlukla dönemin sonlarına doğru **K. 140** numaralı örnekteki gibi yoğun bir bozulma yaşamaktadır. Hareketli bacağın dahi elbise içerisinde gösterilmediği **K. 133** ve **K. 140** numaralı örneklerde Yüksek Hellenistik Dönem figürinlerinden oldukça farklı bir işçilikte ve durağan bir görünümle üretildikleri gözlenmektedir (**Fig. 5.16**).

Fig. 5.16. Geç Hellenistik Dönem kıyafet kıvrımları.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerin Hellenistik Dönem içerisinde Erken, Yüksek ve Geç evrelerine ait dönem, stil özellikleri ve tarihleme için dikkat edilen unsurlar bu başlık altından özetlenmeye çalışılmıştır. Priene'de gelecekte yapılacak çalışmalarda açığa çıkarılan figürinlerin ve yayınların artmasıyla kentin Hellenistik Dönem koroplastiği üzerine yeni bilgiler sağlanacaktır.

Grafik 5.4. Figürinlerin Dönem içerisinde sayısal dağılımı.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin ve plaka parçaları, Priene yakınlarında 1974 yılında kanalizasyon kazısı sırasında tespit edilmiş toplu bir buluntu grubudur. Tez kapsamında çalışmanın sınırlandırılması koroplastik buluntular çerçevesinde oluşturulmuştur. Farklı tip, ikonografi, stil ve dönem özellikleri gösteren yüz altmış iki figürin ve üç plaka parçası bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Üretildikleri hammadde nedeniyle öncelikle dönem özellikleri, üretim teknolojileri ve atölye özelliklerinin saptanabilmesi için buluntuların kil ve katkı özellikleri incelenmiştir. Bu bağlamda ulaşılan sonuçlarda, seksen yedi örnekte kırmızı ve tonları, otuz sekiz örnekte kahverengi ve tonlarının yoğunluğu oluşturduğu saptanmıştır. İncelenen figürinlerin tamamı Hellenistik Dönem'in Erken, Yüksek ve Geç evrelerini kapsamaktadır. Dönemler arası değişen hammadde kaynakları dikkate alınarak çalışma kapsamında literatürde yer alan diğer çalışmalardan farklı olarak buluntuların tarihlendikleri evreye göre kil renkleri üzerinde incelemelerde bulunulmuş ve Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerde açık kırmızı ve kırmızımsı sarı tonlarının yoğunluk gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Geç Hellenistik Dönem'de ise Yüksek Hellenistik Dönem örnekleriyle paralellik gösteren tonlara ek olarak soluk kahverengi kil tonunun kullanımında artış gözlenmektedir. Bu durum, MÖ 150-100 yılları arasında hammadde kaynağının değişim gösterdiği sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır.

Figürin ve plakaların killeri içeriğinde yapılan mikroskop incelemeleri sonucunda en yoğun gözlemlenen katkının mika olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, hammadde kaynağının özellikleri üzerinde durmamızı sağlamış ve kenttin topografyası incelendiğinde alüvyonların neden olduğu anlaşılmıştır. Kil ve katkı özellikleri değerlendirilirken bölgede sedimantolojik ve paleontolojik araştırmalar gerçekleştiren farklı disiplinlerden araştırmacıların çalışmalarından destek alınmıştır. R. İlhan'ın "*Samsun Dağı Fiziki Coğrafya Özelliklerinin Etek-Alüvyal Jeomorfolojisi Üzerine Etkisi*" adlı doktora çalışmasında, Priene antik kenti yakınların yer alan sondaj noktalarından alınan sonuçlar irdelenmiştir. Güllübahçe birikinti konisi ve Priene'nin batısında yer alan Taşpınar ve Boynak derelerinden taşınan alüvyonlarla oluşan Boynak birikinti alanı Hellenistik Dönem'de hammaddenin temini için kent merkezine yakın lokasyonlardır. Söz konusu dere yatakları Priene'de gerçekleşen pişmiş toprak üretimine yönelik hammadde sağlayan lokasyonlardan olmalıdır. Sondajlarda elde edilen örneklerin hidrometrik analizleri

sonucunda silt ve kilin yoğunluğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda kilin elde edildiği hammadde merkezlerinin yoğun olması dönemin evreleri arası farklı kil tonlarını açıklar niteliktedir.

Yüksek Hellenistik Dönem figürin üretiminin zirve noktasını oluşturmaktadır. Birden fazla kalıp kullanılarak farklı tekniklerde üretilen figürinlerin büyük boyutlu anıtsal heykellerin kopyaları olduğu, gövdenin, başın, uzuvların ve atribütlerin ayrı kalıplar kullanılarak oluşturulduğu, böylelikle farklı kalıplar kullanılarak tiplerin gelişiminin arttığı görülmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerde de söz konusu uygulamanın dönem içerisinde kullanıldığı gözlenmiştir. Figürinlerin yoğunlukla iki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği kullanılarak üretildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Değerlendirme kapsamındaki örneklerden yetmiş sekiz figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. Bu durum iki ayrı kalıptan üretilen figürinlerde kullanılan yarı döküm tekniğinde ön yüzün iç kısmının detaylı olarak incelenmesini sağlamıştır. İki ayrı kalıp kullanılarak üretilen figürinlerin baskı ve tek kalıptan döküm tekniğine oranla daha yoğun kullanılmış olması seri üretim için daha hızlı ve kolay bir yöntem olmasının yanı sıra buhar deliğinin açılmadığı durumlarda fırınlama sırasında deformasyonun en aza indirmek olabilir. İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniğinin kullanıldığı yüz on altı örnekten elli yedisi Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerden kırk sekiz örnek mevcuttur. Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının ön ve arka kalıplarının döküm tekniğine oranla daha yoğun bir kil kullanılarak kalıbın içerisine akıtıldığı, deri sertliğine ulaşana kadar kurumaya bırakıldığı, kuruyan kilin büzüşmeden kaynaklı olarak küçüldüğü ve kalıptan formu bozulmadan çıkarıldığı düşünülmektedir. Kalıptan çıkarılmadan ya da çıkarıldıktan sonra iç yüzeylerde kalan fazla kil rötuşlanmıştır. Fırınlanmadan önce stilus ya da ince uçlu aletler yardımıyla figürinlerin detaylar işlenmiştir. Aşınmamış kalıptan üretilen figürinlere aletlerle müdahalelerin yapılmadığı gözlenmektedir.

MÖ 2. yüzyıldan sonra figürin üretiminde sadece pişmiş topraktan değil aynı zamanda balmumu ve alçıdan kalıpların kullanıldığı bilinmektedir. Balmumu kalıplar doğada kaybolduğu için bulunamamıştır. Alçı kalıplar pişmiş toprak örneklere göre daha dayanaksız olduğu için yapılan kazı çalışmalarında nadir bulunmaktadır. Alçı kalıpların yüzeyinde yer alan kabarcıklar onları pişmiş toprak kalıplardan ayırmaktadır. **K. 43** numaralı Kybele figürinine ait baş parçasının sağ yan yüzünde yer alan dörtgen formlu çöküntü ve büyük gözeneklerin alçı kalıptan üretildiğini düşündürmektedir. Fakat Priene'de

bu uygulamaya dair arkeolojik bir veri olmaması düşünceyi hipotezden öteye götürmemektedir.

Çalışma kapsamında buhar deliği korunan yedi örnekten dördü dörtgen formlu (**K. 3, K. 90, K. 104** ve **K. 148**), üçü ise oval formludur (**K. 37, K. 123** ve **K. 129**). Korunma durumu nedeniyle buhar deliklerinin tamamı korunmamıştır. **K. 3**, **K. 104** ve **K. 148** numaralı parçaların üst uzun kenarları korunmuş ve genişliklerinin 1,8 cm ile 2 cm aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 90** numaralı örnekte ise buhar deliğinin alt kenarına doğru genişlediği gözlenmektedir. Bu bakımdan diğer örneklerden ayrılmaktadır. Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen örneklerde buhar deliği yüksekliği (2,6 cm- 2,3 cm) Geç Hellenistik Dönem örneklerine (1,8 cm) göre daha uzundur. Geç Hellenistik Dönem'de Tanagra ve Boeotia Bölgesi etkili dörtgen formlu buhar deliğinin boylarında kısalma gözlenmektedir. Bu etkinin Priene örneklerine de yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Myrina'da üretim yapan atölyelerin Tanagra ve Boeotia Bölgesi etkisinden farklı olarak dörtgen formlu buhar deliğinin yerine MÖ 3. yüzyılın sonlarından itibaren oval formlu buhar delikleri kullandıkları gözlenmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden oval formlu buhar deliği korunan üç örnek saptanmıştır (**K. 37, K. 123** ve **K. 129**). Söz konusu örnekler MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Korunma durumu nedeniyle buhar deliklerinin ölçüleri net olarak alınamasa da 2 cm ile 2,5 cm çapında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Buhar deliği korunmuş örneklerin tamamında arka yüzün işlenmeden bırakıldığı gözlenmektedir. Bu durumun dönem özelliklerinden bağımsız olarak arka yüze açılan buhar deliği nedeniyle üreticileri tarafından tercih edildiği önerilmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarından sadece beş örneğin kaide kısmı korunmuştur (**K. 97, K. 129, K. 130, K. 142** ve **K. 160**). Figürinlerde kullanılan kaidelerin bronz heykellerin etkisiyle oluşturulduğu düşünülmektedir. Fakat bu görüş, MÖ 6. ve MÖ 5. yüzyıla tarihlenen figürinlerde de kaidenin varlığıyla doğru kabul edilmemeli, kaidelerin figürinlerin sabit kalabilmesi için kullanıldıkları tarafımızdan önerilmektedir. Kaide formları da tıpkı buhar deliklerinde olduğu gibi dönem ve atölyelerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Hellenistik Dönem'e kadar figürinlerin alçak dörtgen ve kare formlu kaidelere sahip oldukları gözlemlenirken, Hellenistik Dönem'de bronz ve mermer heykellerin etkisiyle birlikte farklı formlarda kaideler kullanılmıştır. Pişmiş toprak figürinlerde Geç Klasik Dönem'in sonlarından itibaren Tanagra ve Boeotia'da üretilmeye başlayan ince plaka formlu dörtgen kaideler, MÖ 3. yüzyıl sonundan itibaren Batı Anadolu

buluntu merkezlerinde de gözlenmektedir. Dairesel formlu kaide tipi ise Batı Anadolu'da MÖ 2. yüzyıldan itibaren kullanılmaktadır. Çalışma kapsamında kaide kısmı korunan figürinler Hellenistik Dönem'in Yüksek ve Geç evrelerine tarihlidir. **K. 130** numaralı figürin parçasının dairesel formlu kaidesi dışında diğer örneklerin tamamı dörtgen kaide tipinde ve birlikte kalıplanmıştır. **K. 97** numaralı Baubo figürini parçasının yüksek dörtgen kaide formu Priene'den bulunmuş aynı tipteki örneklerle oldukça benzerdir. Bu durum atölye özelliği olarak yorumlanmaktadır. **K. 129** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının kaide formu ise yüksek, dörtgen ve profilidir. Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerde profilli olarak işlenen tek örneği oluşturmaktadır. Söz konusu örneğin kaide formunun Priene Demeter Kore kutsal alanından bulunmuş Hellenistik Dönem'e tarihlenen rahibe Hegeso heykelinin kaidesiyle olan benzerliği figürin tipinin oluşturulurken dönemin heykel özelliklerinden etkilendiğini göstermesi açısından önemlidir. Tanagra ve Boeotia Bölgesi figürinlerinde MÖ 4. yüzyıldan sonra bazı örneklerin kaidesiz olarak üretildikleri gözlenmektedir. Batı Anadolu'ya MÖ 3. yüzyıldan sonra gelen koroplast göçünün etkisiyle başta Myrina olmak üzere Hellenistik Dönem'de figürin üretimi yapan kentlerde kaidesiz örnekler yoğun olarak gözlenmektedir. Priene'deki figürin tipleri ve stil özelliklerinde Myrina ve dolaylı olarak Tanagra-Boeotia etkisi gözlenmektedir. Çalışma kapsamında kaidesiz dokuz figürin parçası tespit edilmiştir (**K. 111, K. 112, K. 117, K. 125, K. 132, K. 133, K. 139, K. 140** ve **K. 149**). Kaidesiz olarak üretilen figürinlerden **K. 149** numaralı figürin dışında tamamı ayakta ve giyimli kadın tipindedir. Dönemin tipolojik yoğunluğunu oluşturan giyimli kadın figürinlerinin kaidesiz olarak üretilmesi Tanagra ve Boeotia figürinlerindeki kadın tipleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Fakat Priene'deki etki olasılıkla Myrina'daki atölyelerle bağlantılıdır. Çalışma kapsamında değerlendirilen figürin parçalarının Priene'de geçmiş yıllarda bulunmuş ve yayımlanmış örnekleriyle kaide tipleri karşılaştırılmıştır. Priene'nin Hellenistik Dönem koroplastiğinde kaide formlarının yoğunlukla alçak ve dörtgen olduğu, bunun yanı sıra az sayıda olmakla birlikte silindir formlu kaide formlarında da MÖ 2. yüzyıldan sonra kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. MÖ 2. yüzyıldan sonra genellikle figürinlerin arka yüzünde ve kaide kısmında yer alan atölye monogramları ya da isimlerine dair bir örneğe çalışma içerisinde rastlanılmamıştır.

Pişmiş toprak figürinler üzerine yapılan çalışmalarda bir diğer önemli unsur fırınlama aşamasıdır. Değerlendirilen örneklerden **K. 2** numaralı Aphrodite figürini parçasında olasılıkla fırınlama aşamasında ısı dengesinin sağlamamasından kaynaklı olarak

hatalı üretim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **K. 43** numaralı Kybele figürini parçasında ise fırın içerisindeki ani ısı kaybı nedeniyle çekirdekte renk değişiklikleri gözlenmektedir. **K. 80** ve **K. 154** numaralı figürin parçalarının fırınlama derecelerinin diğer örneklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Düşük ısının uygulandığı ve bu nedenle kilin gereken sertliğe ulaşamadığı on dokuz örnek değerlendirilmiştir. Söz konusu figürin parçalarından on ikisi Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermekte, yedisi ise Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Geç Hellenistik Dönem'de figürinlerin sadece tipolojik olarak bozulmaya başlamadığı aynı zamanda üretim aşamalarında da Yüksek Hellenistik Dönem örneklerine göre daha özensiz bir işçilik gösterdiği fırınlama aşamasında da ulaşılan sonuçlardan biridir. Fırınlama derecesi düşük olan figürin parçalarının yüzeyindeki aşınmanın diğer örneklere göre daha yoğun olduğu gözlenmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerden yirmi iki figürin üzerinde aşınmadan kaynaklı olarak astar korunmamıştır. En yoğun grubu yüz altı figürinde beyaz astar tonları oluşturmaktadır. Ayrıca Priene 1974 yılı buluntuları içerisinde değerlendirilen figürin ve plaka parçalarında soluk turuncumsu sarı, soluk sarımsı pembe ve çok soluk kahverengi tonlarında astar renkleri de saptanmıştır. Bu durum figürinler üzerine uygulanan boyaların zamanla beyaz astarla etkileşimiyle ya da astarın elde edilmesinde kullanılan ağrıtılmış kilin yeteri kadar yıkanmamasıyla açıklanabilir. Değerlendirme içerisindeki örneklerin Hellenistik Dönem'in farklı evrelerine tarihlenmesi nedeniyle astarların yoğunlukla ince bir tabakaya sahip olduğu gözlenmektedir. İncelenen figürinler üzerinde altmış beş örneğin üzerinde boya pigmentlerine rastlanılmıştır. Söz konusu örneklerde en yoğun gözlemlenen renk kırmızı, kırmızımsı sarı ve sarımsı kırmızı tonlarıdır. Koroplastik çalışmalarda erkek figürin tiplerinde vücutların kırmızı ve tonlarına boyandığı sıklıkla altı çizilen bir bilgidir. Fakat çalışma kapsamında incelenen örnekler içerisinde Aphrodite figürinlerinin çıplak vücut uzuvlarında da kırmızı boyaların korunduğu gözlemlenmiştir (**K. 11, K. 15** ve **K. 24**). Bu bağlamda, erkekler için kırmızı, kadın figürin tipleri için sarı veya açık renkli tonların uygulandığı bilgisi tekrar gözden geçirilmelidir.

Priene'den 1974 yılında ele geçen figürin buluntuları arasında yirmi dokuz Aphrodite figürini parçası yer almaktadır. Söz konusu örneklerin tamamı parçalardan oluşmakta ve bu nedenle tipolojik atıf ve alt tip, spesifik özellikler barındırılan örnekler üzerinden tanımlanabilmiş, net veri sağlamayan örneklerde ise ait olabilecekleri alt tip önerisi sunulmaya çalışılmıştır. İncelenen Aphrodite figürin parçaları arasında tipolojik

özellikleri saptanan Velificatio, Milo, Doidalses, Genetriks, Anadyomene ve sandaletini çözen Aphrodite tipleri tespit edilmiştir. Aphrodite yontuları birçok araştırmacı tarafından giyimli ve çıplak olarak iki ayrı sınıflandırmaya dahil edilmiştir. Kökeni hakkında atıfta bulunan tanrıçaların erken dönemlerden itibaren çıplaklık olgusuyla betimlendikleri gözlemlense de Aphrodite tasvirlerindeki çıplaklık Batı Anadolu ve Yunan plastik sanat içerisinde aşamalı olarak ilerlemiştir. MÖ 470-450 yıllarına tarihlenen Ludovisi tahtındaki Aphrodite betiminde tanrıçanın doğuşunun aktarıldığı ikonografide kıyafetlerin ıslak ve şeffaf işlenmesi bir kırılma noktası olarak kabul edilebilir. Daha sonra plastik sanatta Aphrodite heykellerinde kıyafetin ıslak veya şeffaf işlenmesi karşımıza çıksa da Praksiteles'in Knidoslu Aphrodite heykeline kadar yarı giyimli/ giyimli olarak tasvir edilmiştir. Özellikle Hellenistik Dönem'de Aphrodite tipolojisinin plastik eserlerde yoğun bir tema olarak karşımıza çıkması çıplak ve yarı-giyimli veya az miktarda da olsa giyimli örneklerle farklı tipolojilerde görülmektedir. Priene 1974 yılı figürinleri içerisinde Aphrodite olarak tanımlanan örneklerde de yoğunluğu çıplak Aphrodite figürinlerine ait parçalar oluşturur. Giyimli Aphrodite figürinlerinin sayısal olarak daha az oranda yer alması olasılıkla Priene 1974 yılı kurtarma kazısında tespit edilen Aphrodite figürinlerinin Hellenistik Dönem içlerine tarihlenmesiyle bağlantılıdır. Aphrodite figürin tiplerinde dönemin anıtsal heykellerinin yansımalarını görmek mümkündür. Priene kentinde şu ana kadar yayınlanan figürinler içerisinde Anadyomene tipine ait örneğin olmaması şaşırtıcıdır. Bu nedenle korunma oranları az olmasına rağmen **K. 13 ve K. 14** numaralı örneklerin Priene Aphrodite tipleri arasında Anadyomene tipini temsil etmelerinden dolayı önemlidir. **K. 6** numaralı Aphrodite Doidalses figürini ikonografik olarak tanrıçanın heykel sanatındaki çıplaklık tabusunu kırması ve beraberinde özellikle Hellenistik Dönem sanatından genre sahnelerinin yaygınlaşması, tanrı ve tanrıçalara yüklenen insan davranışları ve bunların eserler üzerindeki etkisinin bir yansımasını oluşturmaktadır. Aphrodite'nin Hellenistik sanat içerisinde yoğunlukla çıplak tasvir edilmesiyle birlikte söz konusu tipolojide günlük yaşamdan bir kesit birleştirilmiştir.

Priene 1974 yılı buluntuları ve Priene'den daha önceki yıllarda açığa çıkarılan/yayımlanan figürinler dikkatte alındığında, 19. yüzyılda başlayan kazıların Demeter ve Kore kutsal alanı ve çevresinde gerçekleşmesiyle de bağlantılı olarak figürin tiplerinin yoğunlukla kentteki Demeter kültüyle bağlantılı olduğu gözlenmektedir. Batı Anadolu kentlerinde Demeter ve Kore'ye adanmış kutsal alan ve tapınaklar oldukça

fazladır. Ephesos, Halikarnassos, Theangela, Iasos, Knidos, Kaunos, Miletos, Pergamon, Priene, Erythrai ve Phokai başlıca kentler arasındadır. Ayrıca Kıta Yunanistan'dan Kuzey Afrika'ya kadar kültün yayılım gördüğü tespit edilen arkeolojik buluntularla saptanmıştır. Kültün bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılması tanrıçaların doğanın bereketiyle ilişkili olmasıyla orantılıdır. Aynı zamanda farklı bölgelerde kültün şekillenmesi tespit edilen plastik eserlerde de bölgesel eklentilerin yansıması açısından önemlidir. Çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 30, K. 31, K. 32, K. 33** ve **K. 34** numaralı figürin parçaları meşale taşıyan Demeter tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Demeter ve Kore tiplerinin hangi tanrıçayı simgelediğini saptamak oldukça güçtür. İncelenen örneklerle aynı tipolojik sınıflandırma içerisinde yer alan, tamamı korunmuş Priene Demeter Kore kutsal alanı bothrosundan 1898 yılı sonbahar dönemi kazılarından bulunan ve günümüzde Berlin Eski Eserler Koleksiyonu'nda korunan figürin[1327] ve farklı buluntu merkezlerinden saptanmış meşale taşıyan diğer örneklerin incelenmesi yardımıyla tipolojik saptama yapılmıştır. Söz konusu figürin tipleriyle benzer özellikler taşıyan diğer buluntu merkezlerindeki örnekler hakkında yapılan tanımlamalarda da farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum her iki tanrıçanın da ayırt edici bir tipolojik özellikle tasvir edilmemesinden kaynaklanıyor olmalıdır. Farklı kontekstlerde saptanan diğer örneklerde de hem Kore'nin hem de Demeter'in meşale taşıyan tipleri karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu tipoloji hakkında net bir ayrım yapmanın zor olduğu kesindir. Fakat Priene örnekleri incelendiğinde meşale taşıyan Demeter tipolojisinin daha olgun bir kadını temsil ediyor olması ve aynı zamanda Demeter'in şenliklerinde gerçekleşen ritüellerde meşaleyle yer altındaki kızını arıyor olmasına da bir gönderme taşıyor olmalıdır. Bazı araştırmacılar tarafından Kore'nin yer altına indikten sonra Hades'in karanlığını aydınlatmak için meşale taşıdığı yorumları da yapılmaktadır[1328]. Genç kız olarak tasvir edilen ve elinde meşale taşıyan kadın figürinlerinin Kore'yi veya Demeter bayramlarında gerçekleşen tören alayına katılan kadınları simgelediğini söyleyebiliriz. Priene buluntusu meşale taşıyan kadın figürinlerinin başının himation ile örtülü olması, yüz hatların olgunluğu ve elinde tuttuğu meşaleyle birlikte değerlendirildiğinde Priene kenti özelinde söz konusu tipin Demeter'i temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tez kapsamında incelenen Kybele figürini parçalarıyla aynı tipolojideki Priene örnekleri, Athena Tapınağı, konut alanları ve Demeter-Kore kutsal alanı gibi farklı buluntu kontekstlerinden tespit edilmiştir. Kybele'nin ana tanrıça olarak kabul görülmesinin yanı

[1327] Wiegand ve Schader, 1904, 158, Abb. 129.
[1328] Bell, 1981, 82.

sıra Priene kentinde o dönemde yaşayan insanlar tarafından koruyuculuk yönünün benimsendiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca Priene antik kenti batı kapısının yakınlarında Kybele'ye ait bir açık hava kutsal alanı da tespit edilmiştir. Antik kentin konumlandırıldığı alan dikkate alındığında kutsal alanının varlığı ve kültün Priene'deki yayılımı şaşırtıcı değildir. Fakat yayımlanan örnekler incelendiğinde, Kybele tipolojisine ait Priene örneklerinin diğer buluntu merkezlerine göre sayısal olarak azlığı şaşırtıcıdır. Kentte şu ana kadar yayınlanan Kybele figürinleri bu çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerle birlikte sekiz parçayla sınırlıdır. Hellenistik Dönem Kybele tipolojisinin Priene kentindeki yansımaları görmek açısından çalışma kapsamında değerlendirilen örneklerin ele alınması Priene koroplastiği için önemlidir.

Priene 1974 yılı buluntuları kapsamında toplam otuz bir Eros tipolojisinde figürin parçası değerlendirilmektedir. Eros tipleri bölümünde ele alınan buluntuların alt tipolojileri; uçan Eros figürinleri **(K. 44- K. 70)**, Eros ve Psykhe (**K. 71**) ve diğer Eros figürinleri (**K. 72- K. 74**) başlığı altında incelenmiştir. Eros figürin tipleri Hellenistik Dönemle birlikte geniş bir tipolojik yelpaze sunmaktadır. Eros, özellikle oluşumunda farklı düşünceler olması nedeniyle antik yazarların aktarımlarında ve mitolojide farklı unsurlar barındırmaktadır. Antik Dönem boyunca farklı anlamlar yüklenip, farklı ikonografilerde işlenmiştir. Bu nedenle tanrıya ait figürin tiplerini nekropol başta olmak üzere günlük hayatta ilişkin kontekstler içerisinde saptamamız mümkündür. Günlük yaşamla da içi içe bir ikonografi içerisinde olan söz konusu tiplerin sadece nekropol alanlarında değil konutlarda da tespit edilen örnekleri mevcuttur. Ayrıca Eros'un aşkı temsil etmesi de hayatın içinden bir duygu olduğu için figürinlerin farklı kontekstlerden tespit edilmesini açıklar niteliktedir. Soyut bir duygunun yansıması olarak karşımıza çıkan Eros figürinlerinin ikonografisi hem apotropeik hem de günlük hayatın yansımalarını oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında değerlendirilen tanrı tipolojisi içerisinde en yoğun grubu oluşturmaktadır. Eros tipolojisi içerisinde uçan Eros tipinde toplam yirmi sekiz örnekten yirmi üç parça Yüksek Hellenistik, beş figürin parçası ise Geç Hellenistik Dönem özellikleri barındırmaktadır. Hellenistik Dönem'de üretim yapan veya atölyeler arası ilişkilerin yoğun olduğu Batı Anadolu kentlerinde de olduğu gibi Priene antik kenti koroplastiği tipolojik dağılımında Eros yoğun üretilen ve kullanılan figürin tipleri arasında yerini almakta, çalışma kapsamında değerlendirilen örnekler de dikkate alındığında, bu durumun Yüksek Hellenistik Dönem'de daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca Yüksek Hellenistik Dönem'de birden fazla

kalıp kullanılarak daha büyük boyutlu, hareketli ve farklı alt tiplerde üretilen figürin gruplarına da Priene kenti uçan Eros figürinleri örnek oluşturmaktadır. Uçan Eros figürinlerinin, MÖ 4. yüzyılda Praksiteles tarafından yapıldığı bilenen ve sanatçının atölyesinde çıkan yangından tahribat almadan kurtulan eserlerden birini oluşturan mermer Eros heykelinin[1329] yansımalarını oluşturduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen figürinlerin arketipinin MÖ 4. yüzyıl olduğunu söylemek mümkündür.

Priene 1974 yılı Herakles figürin tipleri başlığı altında incelenen örnekler, Herakles'in MÖ 4. yüzyıl heykel sanatında varlığı bilinen günümüze orijinalleri aktarılmayan fakat Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarından bildiğimiz tipolojinin yansımalarını barındırmaktadır. Örneklerin tamamında mitolojideki Herakles imgesinin gerçekleştirdiği zorlu görevleri tamamlamış olduğunu ve bu nedenle yorgun ve dinlenir olarak işlediğini görmekteyiz. Yaygın görüş, Herakles'in Hellenistik Dönem'e tarihlenen betimlerinde genç ve sakalsız işleniyorken, Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinde ise yaşlı ve sakallı işlendiğidir. Fakat 19. yüzyıl kazılarından tespit edilen Priene buluntusu Herakles figürinin Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterdiği, yaşlı ve sakallı işlendiği gözlenmektedir. Bu bağlamda, söz konusu hipotez tekrar gözden geçirilmelidir. Priene 1974 yılı Herakles figürinden Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen **K. 78, K. 79** ve **K. 80** numaralı örneklerin tipolojik kökeni MÖ 4. yüzyıl yontulardır. Örnekler Hellenistik Dönem'in pişmiş toprak kopya versiyonlarını oluşturur.

Tanrı tipleri başlığı altında değerlendirilen Attis figürini, Batı Anadolu kentleri içerisinde Hellenistik Dönem figürin buluntularının saptandığı merkezlerde yoğunlukla dans eden Attis Hilaris tipinde karşımıza çıkmaktadır. Fakat **K. 81** numaralı örnek, ellerinin arkadan bağlanmasından dolayı tutsak Attis tipinde ve pişmiş toprak örneklerde az sayıda üretilen tipolojik bir gruba aittir. Plutarkhos, Paphlagonia'da Attis'in ellerinin kış aylarında bağlı olduğu ve baharda kendini yeniden özgürlüğe bıraktığına inanıldığını aktarmaktadır[1330]. Attis'in **K. 81** numaralı örnekte olduğu gibi ellerinin bağlı verilmesi tanrının bitkiler ve doğayla olan bağlantısından kaynaklı olarak kış aylarında doğa üzerindeki etkisinin yok olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca tutsak ve çıplak olarak işlenen Attis tipolojisi ikonografik olarak tanrının mitolojide anlatılan kendini hadım etmesiyle de

[1329] Corso, 1997, 68.
[1330] Plut. De Iside 69.

bağlantılı olmalıdır. Hellenistik Dönem'de Attis ve Eros'un atribütlerinin tek bir figürin tipolojisinde toplandığı gözlenmektedir. Bu nedenle figürinlerin tipolojilerini saptamak oldukça güçtür. Attis ve Eros'u atribütlerinin birlikte işlenmesi bazı araştırmacılar tarafından mitolojinin kökenine bağlanmaktadır. Bu hipoteze göre; Attis mitolojisinin kökeni De Syria-Adonis hikayesine dayanmakta ve Aphrodite Adonis ilişkisi bağlamında zamanla Eros'un Attis'le birleştiği düşünülmektedir. Eros'un betimlendiği örneklerde de ellerinin arkadan bağlandığı örnekler de mevcuttur. Fakat **K. 81** numaralı figürinin Eros'u değil Attis'i temsil ettiği önerilmektedir. Bunun nedeni figürinin arka yüzünün kanatlara dair herhangi bir ibarenin olmamasıdır. Söz konusu figürinde de Attis ve Eros'un Hellenistik Dönem'le birlikte başlayan tipolojik benzerliklerin yansımalarını görmek mümkündür.

Telesphoros olarak değerlendirilen **K. 82** numaralı örneğin tipolojisinin saptanmasındaki en önemli etken kapüşona benzeyen cucullata başlıktır. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen **K. 82** numaralı figürinde de olduğu gibi farklı buluntu merkezlerinden saptanan pişmiş toprak figürinler, mermer, metal veya taştan işlenen tüm buluntularda Telesphoros tipleri cucullatayla birlikte işlenmiştir. Tanrının tek başına işlendiği eserler -figürinler dışında- oldukça az sayıdadır. Özellikle heykel sanatında Asklepios ve Hygeia'yla birlikte kompozisyonu tamamlayan bir figür olarak karşımıza çıkar. Telesphoros'u temsil eden tüm örneklerde kalın bir kumaştan yapılmış kapüşonlu bir mantonun başını örttüğü, ellerin yoğunlukla manto içerisinde işlendiği, ayakların çıplak ve hareketsiz olduğu göze çarpar. Ayrıca bazen çocuk-tanrı bazen de yaşlı olarak yansıtılmıştır. Priene 1974 yılı buluntusu **K. 82** numaralı Telesphoros figürini çocuk tanrı grubuna dahil olan örnekler arasındadır. Başında yer alan cucullatus isimli başlığın benzerlerini Tapınak Oğlanı, Attis, Hellenistik Dönem'e tarihlenen bazı Eros tiplerinde ve Harpokrates'ten tanımaktayız. Fakat her bir tipolojinin başlık formunda farklılıklar yer almaktadır. Telesphoros'un belirleyici özelliği kalın kumaştan yapılmış ve kıyafet ile işlenen başlığı taşıyor olmasıdır. Başının örtülü olması tanrıya yüklenen anlamla bağlantılı olarak şifa veren ve tedaviyi tamamlayan veya tedavi ritüellerindeki göreviyle bağlantılıdır. Telesphoros'un betimlendiği heykel ve nümizmatik buluntularda tarihsel süreç içerisinde yayılım net bir aralık olarak karşımıza çıkmaktadır fakat pişmiş toprak figürinlerde olasılıkla coğrafi olarak farklı merkezlerde tespit edilmeleri nedeniyle Geç Hellenistik Dönem'den MS 3. yüzyıla kadar geniş bir kronolojik dağılım olduğu tespit edilmiştir.

Dönemler arasındaki değişimlere rağmen Telesphoros figürin tipolojisinde değişim oldukça azdır. Tanrı, Geç Hellenistik Dönem'de de Roma İmparatorluk Dönemi'nin geç evrelerinde de başını örten cucullatayla birlikte cepheden ve hareketsiz işlenmiştir. Dönemler arasındaki moda değişimi figürin tipolojisine yansımamıştır. Priene buluntusu **K. 82** numaralı Telesphoros figürini farklı buluntu merkezlerinden tespit edilen Telesphoros tipolojisindeki örneklere göre daha erken özellikler göstermektedir. Figürinin yüz hatları Geç Hellenistik Dönem'de sıklıkla üretilen çocuk Eros tipolojisiyle dönem modası bakımında benzerlik göstermektedir. Ayrıca başını örten cuculattanın ön yüzde boynundan ayrılması ve derinlik oluşturması, **K. 82** numaralı figürini Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Telesphoros tipolojisindeki figürinlerden ayırmaktadır. Başının vücuduna göre kontrast oluşturması da Hellenistik Dönem özelliklerinden biridir. Telesphoros kültünün Pergamon kentinde MS 1-2. yüzyılda başlayıp Batı Anadolu kentlerine daha sonra yayıldığı kabul gören bir hipotezdir, fakat Priene buluntusu Telesphoros figürinin Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermesi nedeniyle bu bilginin güncellenmesi gerektiği önerilmektedir.

Çalışmanın tipolojik gruplarından biri Dionysos, Hermes ve kişisel Hermelere ait figürin parçalarıdır. Tipoloji ve ikonografi bölümünde detaylı olarak incelediğimiz grup hakkında Dionysos ve Hermes Hermeleri'nde sıklıkla karşımıza çıkan söz konusu stilize kolların yapılma amacı konusun bazı görüşler bulunmaktır. S. Eitrem, kolların yolun yönünü göstermek ve çelenk asmak için kullanıldığı fakat bunlar dışında başka bir kullanım amacı olması gerektiğini düşünmektedir[1331]. H. Goldman, erken dönemlerde kolların işlevsel olarak kullanıldığını Hermeler'in üzerine giydirilen kıyafetin kaymaması için yapıldığı hipotezini savunmaktadır[1332]. **K. 90** numaralı örnekte de görüldüğü üzere kollar stilize olarak işlenmiştir. Fakat gövdeyle bağlantılı olarak dörtgen formda oluşturulan kolların tipin özelliği olduğu ve erken dönemlerde ahşap Hermelerden kalan bir özelliğin geleneksel biçimde değişime uğramadan kullanıldığını önermekteyiz.

Hellenistik Dönem'de yaygın olarak karşımıza çıkan ve bir coğrafi sınır olmaksızın İtalya, Kıta Yunanistan, Batı Anadolu, Mısır ve Mezopotamya kentlerinde kutsal alan, mezar veya konut alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarda tespit edilen hierodoulos figürin tipine ait iki parça çalışma kapsamında incelenmiştir. Tipolojinin yayılımı oldukça geniş bir coğrafi sınır çizmektedir. Buluntu kontekstleri arasındaki farklılıklar nedeniyle herhangi bir

[1331] Eitrem, 1912, 698.
[1332] Goldman, 1942, 61.

tanrı ya da tanrıçayla ilişkilendirilmek güçtür. Tapınak kontekstlerinde adak, nekropollerde mezar hediyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tapınak kontekstlerinden saptanan örneklerin birçoğu tanrıçalara ait kutsal alanlardan bulunmuş fakat farklı buluntu merkezlerinden adak olarak bırakılan örneklerin tekil bir tanrıçayı işaret etmediği anlaşılmıştır. Figürinlerin çıplak olması nedeniyle bazı araştırmacılar tarafından Aphrodite olarak adlandırılmış, fakat kontekst bağlamındaki dağılım ele alındığında sadece Aphrodite kutsal alanlarında görülmediği gözlenmiştir. Bu nedenle söz konusu tipolojinin tanrıça kültüyle bağlantılı olduğu fakat ikonografik olarak daha geniş bir anlamı ifade ettiği düşünülmektedir. Oyuncak bebek tanımlaması da figürin tipinin eklemeli kollara sahip olması ve çıplak olması nedeniyle üzerine kıyafet giydirilmeye uygun olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum nekropol buluntuları bağlamında incelendiğinde erken yaşta ölen kız çocuk veya genç kızların mezarlarına yeni hayatlarına devam erken yanlarında oyuncaklarını götürmeleri düşüncesiyle açıklanabilir. Tapınaklardan bulunmaları ise kız çocuk sahibi olmak isteyen kadınların tanrıçalara adak olarak bırakmalarıyla ilişkilendirilebilir. Fakat oyuncak olarak tanımlanan söz konusu örneklerin konut alanlarından en az nekropoller ve tapınak kontekstleri kadar yoğunlukla bulunmuş olması gerekirdi. Söz konusu figürin tipinin ikonografisi ve tanımlamaları üzerine net bir görüş söylemek zor olsa da sadece bir oyuncağı temsil ediyor olmamalıdır. Basit bir formda ve çıplak işlenmeleri erken dönemlerden itibaren doğurganlıkla bağlantılı pişmiş toprak heykelcikleri akla getirmektedir. Özellikle tanrıçalara ait kutsal alanlardan saptanmaları da bu hipotezi güçlendirmektedir. Priene antik kenti 1898 yılı sonbahar dönemi kazılarında Demeter Kore kutsal alanı bothrosundan toplam dokuz oturan çıplak kadın tespit edilmiştir. Bu nedenle söz konusu tipin adlandırılması ne olursa olsun kutsal alan ve nekropollerdeki yoğunlukları düşünüldüğünde tanrıça kültüyle ilgili bir imgeye sahip oldukları bu çalışma kapsamında önerilmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerden bir örneğin Priene kenti koroplastiği açısından önemli bir gruba dahil olan Baubo figürini tipoloji içerisinde olduğu tespit edilmiştir (**K. 97**). Antik kaynaklarda aktarılan Demeter ve Baubo mitosunun figürin tipolojisine yansıması Priene antik kentinde 19. yüzyıldaki çalışmalarında Demeter ve Kore tapınağında tespit edilen yirmi Baubo figüriniyle somut bir buluntuya dönüşmüştür. Söz konusu figürinlerin bulunduğu dönemde Priene kentinin kazılarını yürüten T. Wiegand ve H. Schrader buluntuları "*grotesk-müstehcen*" olarak nitelendirir ve Priene'deki Demeter

kültünün yerel yansımaları olarak yorumlamaktadırlar. Priene kentinde tespit edilen Baubo figürinleri daha önce tipolojinin örneklerinin başka buluntu merkezlerinde bulunmaması nedeniyle bilinmezlik içermektedir. Aktarılan Demeter mitolojisindeki Baubo karakterinin yansıması olduğu kabul edilen bir görüş olsa da farklı kentlerde yer alan Demeter kutsal alanından Priene örnekleriyle benzer Baubo figürinlerine rastlanılmaması tipin Priene özelinde üretildiği, yerel öğeler barındırdığını akla getirmektedir. Baubo tipolojisinin çok çeşitli varyasyonlarının aynı kontekst içerisinde 19. yüzyıl kazılarında bulunması figürin tipinin Demeter kültüyle bağlantısını açıkça ortaya koymaktadır. Priene koroplastiği açısından şu ana kadar yayınlanmış örneklerdeki sayısal yoğunluk göz önüne alındığında, söz konusu figürin tipolojinin Priene'nin yerel üretimi olduğunu açıktır. Samos Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Samos buluntusu Baubo figürini[1333] olasılıkla Priene'den Samos'a gitmiş olmalıdır. Priene buluntularıyla teknik ve tipolojik olarak benzerlikler göstermektedir. Samos'da gerçekleştirilen çalışmalarda daha fazla örneğin tespit edilmesi, birden fazla kalıbın bulunması, Samos'a ait bir atölye tespiti veya arkeometrik analiz gibi yöntemlerde elde edilen sonuçların aksini kanıtlaması mümkündür. Fakat eldeki veriler değerlendirildiğinde, Samos buluntusu Baubo figürini Priene üretimi olmalıdır. Baubo figürinleri ikonografik olarak Demeter kültüyle bağlantılıdır. Priene Demeter ve Kore kutsal alanı bothrosunda yapılan çalışmalarda çok sayıda Baubo figürini bulunması tipolojinin Eleusis kökenli Demeter kültleriyle bağlamını açıkça ortaya koymaktadır. Baubo figürinlerinin farklı objeler taşıması ritüellerle bağlantılı olarak değişim göstermektedir. Demeter bayramlarında müzik ve dansın ön plana çıktığı düşünüldüğünde, figürinlerin lir veya kitharayla birlikte işlenmesi seremoninin bir parçası olmalıdır. Adak olarak bırakılan ekmek tepsisi veya hydriayla birlikte işlenen figürinlerde Demeter kültünün yansımalarını göstermektedir. Meşaleyle birlikte işlenen Baubo figürinlerinde ise Demeter kültü içerisinde tanrıçanın Kore'nin kaçırılmasından sonra kızını aramasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Baubo kadın cinselliği ve bereketle de ilişkilendirilebilir. Demeter'in yasının sona ermesiyle birlikte doğanın tekrar uyanışı mitolojiye göre Baubo karakteri sayesinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Baubo Priene Demeter kültü içerisinde bereketi sembolize eden bir imge olarak düşünülmeli ve figürin tipi Priene'nin yerel unsurlarını barındırmaktadır.

[1333] Tsakos ve Viglaki Sofianou, 2012, 191.

Priene 1974 yılı kurtarma kazıları sırasında tespit edilen figürin tiplerinden kırk beş buluntu ile en yoğun grubu kadın figürini parçaları oluşturmaktadır. Erken dönemlerden itibaren pişmiş topraktan üretilmiş figürinlerin yoğunlukla kültle ilgili olarak adak amacıyla üretildiği bilinmektedir. Arkaik Dönem'e tarihlenen Kuşlu Kore figürin tipleri veya oturan kadın/tanrıça tiplerinin kimi temsil ettiği konusunda farklı görüşler olsa da kabul gören genel kanı tanrıça veya kültlerle ilgili olduklarıdır. Klasik Dönem'de ise kadın figürini ve protomlarının üretildiği, nekropol alanlarından ve tapınak kontekstlerinden gelen buluntularla desteklenmektedir. Fakat dönem içerisinde tipolojik dağılımı tanrı, tanrıça veya dini figürinlerin yoğunluğu oluşturmaktadır. Hellenistik Dönem'de ise koroplastik atölyelerinde yaşanan adeta devrim niteliğindeki değişim tüm üretim merkezlerini etkilemiştir. Priene terrakotta figürinleri özelinde de bu durum diğer buluntu merkezleriyle paralellik göstermektedir. Tez çalışması kapsamında değerlendirilen örneklerin Hellenistik Dönem'e tarihlenmesi, dönemin stil ve üretim modasına uygun olarak yoğun buluntu grubunun kadın figürini parçalarını oluşturmaktadır. İncelenen örneklerin etütlük nitelikte olması tipolojik saptamalarının yapılmasını zorlaştırsa da çalışma kapsamında değerlendirilen kadın figürini parçaları; Tanagra stili etkili kadın figürini parçaları, Mousa figürini parçaları, dansçı ve rahibe tipi, kadın figürini baş parçaları ve tipolojileri saptanamayan kadın figürini parçalarından oluşmaktadır.

Çalışma kapsamında değerlendirilen kadın figürin tipleri içerisinde on üç örneğin Tanagra stili etkisi taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Tanagra figürinleri üzerine yapılan çalışmalardan köken üzerine net bir görüş birliği sağlanamamıştır. Bu durum atfedilecek herhangi bir atölyenin henüz tespit edilmemesiyle açıklanabilir. Fakat kaçak kazılar yoluyla da olsa Boeotia Bölgesi'nde bulunan ve farklı müzelerde korunan örneklerin sayısal dağılımı dikkate alındığında, Attika Bölgesi buluntularına göre Boeotia örneklerinin daha yoğun olduğu gözlemlenmektedir. Batı Anadolu'da başta Myrina olmak üzere Hellenistik Dönem koroplastiği için oldukça önemli olan söz konusu stilin çıkış noktası Boeotia Bölgesi olmalıdır. Kentler arasındaki ticari etkileşim, figürinlere dönem içerisinde artan ilgi gibi nedenlerle eş zamanlı olarak Kıta Yunanistan'da etki alanı altına girmiş ve atölyelerinde aynı stilde figürinler üretmeye başlanmış olmalıdır. Stilin yayılım alanına bakıldığında sadece Kıta Yunanistan'la sınırlı kalmamış İtalya'dan Mısır'a kadar geniş bir coğrafyada yerel atölyelerde de üretilmeye devam etmiştir. MÖ 250'den sonra Attalos Krallığı'nın etkisiyle birlikte Tanagra stili figürin tiplerinin Myrina atölyeleri tarafından üretilmeye

devam ettiği açıktır. Priene'de 19. yüzyıl kazıları sırasında bulunmuş figürinler ve bu çalışma kapsamındaki örnekler dikkate alındığında Priene'deki Tanagra stilindeki figürin tiplerinin köken olarak Kıta Yunanistan etkisi içerisinde olsa da asıl etkileşim merkezi Myrina olmalıdır. Tez çalışması kapsamında incelenen figürinlerden Tanagra stili etkili ayakta ve giyimli kadın figürini parçalarının MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısından MÖ 100 yılına kadar üretildiği tespit edilmiştir. Stilin ilk evresine ait özellikler gösteren beş örnek çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. İkinci evre, MÖ 200-150 yıllarıdır. Söz konusu dönem içerisine tarihlenen figürinler ise yoğunluğu oluşturmaktadır. Myrina kentinin figürinleriyle olan tipolojik ve stilistik benzerlikleri Priene ve Myrina'nın dönem içerisinde etkileşim içerisinde olduğu göstermektedir. Tanagra stilinin Hellenistik Dönem'de figürin üretimi yapan diğer kentlerde de gözlemlendiği buluntuların yoğunluğuyla açıklanmaktadır. Priene'nin ise stil özelliklerini birebir kopyaladığı örneklerin dışında yerel unsurlarla birlikte işlenen tipler de karşımıza çıkmaktadır. Priene'de yapılan çalışmalarda figürin üretimine dair somut kanıtlar henüz saptanamasa da incelenen örneklerin Myrina başta olmak üzere diğer buluntu merkezleriyle karşılaştırılması sonucunda Priene'nin yerel atölyelerine ait olduğu düşünülmektedir. 19. yüzyıl kazıları sırasında açığa çıkarılan ve metin içerisinde aynı kalıp üretimi olduğunu tespit ettiğimiz örneklerin Demeter ve Kore kutsal alanından bulunması söz konusu figürin tiplerinin Demeter kültüyle olan bağlantısını açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan buluntuların kontekstleri bilinmese de söz konusu örneklerin özellikle Demeter ve Kore kutsal alanı buluntularıyla paralellik göstermesi ve toplu olarak aynı alandan bulunmaları birlikte düşünüldüğünde, figürin parçalarının adak buluntusu olma olasılığını güçlendirmektedir.

Tez kapsamında kadın figürinlerine ait parçaların değerlendirildiği bu bölümde iki figürin parçasının korunan alanlarının hareketi nedeniyle dans eden kadın figürinlerine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır (**K. 124- K. 125**). Demeter dışında Kybele, Dionysos ve Artemis adına düzenlenen bayramlarda da dansın etkin rolü bilinmektedir. Fakat Priene figürinleri özelinde kentteki Demeter ve Kore kültünün baskın rolü ve 19. yüzyıl kazıları sırasında kutsal alanın bothrosundan tespit edilen çok sayıdaki dansçı figürinleri değerlendirildiğinde söz konusu örneklerin Demeter ve Kore'yle ilişkisi açıktır. **K. 124** ve **K. 125** numaralı dans eden kadın figürinleri ve Priene'de yapılan çalışmalarda bulunmuş/ yayımlanmış dansçı figürinleri değerlendirildiğinde, Demeter ve Kore kültüne bağlı kadın/genç kızların temsilleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Priene Demeter ve Kore kutsal alanında bulunan rahibe Hegeso heykelinin dönemin pişmiş toprak figürinlerine etkisinden metin içerisinde detaylı olarak değinilmiştir. **K. 129** numaralı ayakta ve giyimli kadın figürini parçasının Hegeso heykelinin kaide formunun pişmiş toprak örneklere yansıdığı sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Priene koroplastiği içerisinde şu ana kadar yayımlanan örnekler incelendiğinde figürin tiplerinin kentteki baskın Demeter ve Kore kültüyle bağlantılı olduğu açıktır. **K. 129** numaralı figürin parçasının da korunan kaide formu dönemin önemli yontularının pişmiş toprak kopyası olarak üretildiğini göstermektedir. Ayrıca çağdaş dönemlerde üretim yapan diğer kentlerde söz konusu formda figürin kaidelerine rastlanmamıştır. Bu bağlamda, Priene koroplast atölyelerinin kent içerisinde yer alan yontuların etkilerini ürettikleri figürin tiplerine yansıttığı düşülmektedir.

Priene figürinleri hakkında erken dönemlerde açığa çıkarılan örnekler müze kataloglarında, birkaç uluslararası makalede ve F. Rumscheid tarafından yayımlanan kapsamlı kitapta daha önce sunulmuştur. Fakat bu çalışma içerisinde değerlendirilen örnekler bilinmeyen bir gruptan oluşmaktadır. Figürinlerin parça niteliğinde olmasına rağmen üzerinde gerçekleştirilen yoğun araştırmalar sonucunda tipolojileri saptanmış ve Priene'de bilinen tiplerden farklı figürin grupları da çalışma içerisinde sunulmuştur. Priene koroplastiğinin tipolojik yelpazesine eklenen Attis ve Telespohoros figürinleri dışında **K. 165** numaralı plaka parçası özellikle ünik bir örneği oluşturmaktadır. Plaka parçası üzerinde yer alan kadın başının hareketinin öncelikle pişmiş toprak örnekleri araştırılmış fakat veri elde edilememiştir. Plastik eserler üzerinde yoğunlaşıldığında plaka üzerindeki figürin Penthesilea ya da ölen Galatlı kadın tiplerinin bir varyasyonu olduğu sonucu ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma içerisinde Priene figürinleri üzerinde yapılan bilimsel araştırmalardan farklı olarak yerel atölye özellikleri saptanan örnekler ele alınarak kentin Hellenistik Dönem'deki figürin üretimi ve etki alanları irdelenmiştir. Figürin tiplerinin birçoğunun dönemin anıtsal heykellerinin kopyaları olması günümüzde Roma İmparatorluk Dönemi kopyalarından bilinen heykel tiplerinin Hellenistik Dönem pişmiş toprak varyasyonları literatüre kazandırılmıştır.

Figürin çalışmalarında tarihlemenin yoğunlukla bulunduğu kontekst yardımıyla yapıldığı bilinmektedir. Çalışma içerisinde incelenen grupların tabaka ve kontekstlerinin bilinmemesi nedeniyle etkilediği ve etkilendiği plastik eserlerin stil özellikleri bağlamında değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ilk kez pişmiş toprak figürinlerin tarihlemelerinde stil ve dönem özellikleri detaylı olarak ele alınmıştır. Çalışma birçok yönüyle katalog çalışmasının

dışında yeni veriler ve bakış açıları sunmakta ve gelecekte yapılacak koroplastik araştırmalara katkı sağlayacaktır.

Tez çalışmasının amaçlarından biri Priene'de varlığı bilinen fakat arkeolojik bulgularla kanıtlanamayan figürin üretiminin incelenen eserler üzerinden daha önceki yıllarda açığa çıkarılan figürinlerle karşılaştırarak aynı kalıp ya da aynı atölyenin üretimi olduğunu saptadığımız örnekleri detaylı olarak ele almaktır. Bu bağlamda, kentte yer alan olası atölyeleri ve kentler arası üretimi ilişkilerini çalışmanın *4. bölümü* içerisinde ayrıntılı olarak aktarılmıştır. Demeter, Baubo, Kybele, Herakles, dans eden kadın figürinleri konusunda uzmanlaşmış atölye ve koroplastlar başta olmak üzere Menekrates ve I E monogramına sahip koroplast veya atölyenin üretimine dair sonuçlara ulaşılmıştır. Priene koroplastiği üzerine yapılan çalışmalar arasında atölye saptamasının bir ilk olması da çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Değerlendirme kapsamındaki figürinlerin Erken Hellenistik Döneme tarihlenen örneklerinin sayısal olarak az oranda olması kentin bu dönemde yaşanan siyasi süreç ile doğrudan ilişkili görünmektedir. Priene'de MÖ 277-274 yılları arasında yaşan Galat akınları sırasında kentin kutsal alanları başta olmak üzere tahrip edildiği bilinmektedir. Bu nedenle Erken Hellenistik Dönem'de kentte figürin üretiminin görece daha az gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. MÖ 250-200 yılları arasına tarihlenen örnekler ise Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen gruplara göre sayısal olarak daha az orandadır. Bu durum, kentin MÖ 246 yılında Ptolemaios Hanedanlığı'nın egemenliğine girmesi daha sonra tekrar Seleukhos Krallığı'na dahil olmasıyla birlikte siyasi sürecindeki çalkantılarla bağlantılı olmalıdır. Figürin üretimindeki en yoğun ve verimli evre Attalos Krallığı döneminde yaşanmış, üretimin kentteki refah seviyesiyle bağlantılı olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Geç Hellenistik Dönem'de ise MÖ 150-100 yılları arasında üretimin Yüksek Hellenistik Dönem'in MÖ 200-150 yıllarına göre azaldığı fakat devam ettiği gözlenmektedir. MÖ 188 yılında imzalanan Apameia Barışı sonrasında Priene kentindeki Seleukhos Krallığı etkisi sonra ermiş, Roma Cumhuriyeti, Priene'yi serbest müttefik olarak tanımlamıştır. Bu dönemden MÖ 2. yüzyılın ortalarına kadar kentte siyasi süreçte durulma yaşanmıştır. Figürin üretiminde de bu evrede artış gözlenmektedir. Fakat MÖ 150 yıllından sonra Kappadokia Krallığı'yla yaşanan siyasi gerilim ve kentte MÖ 140-130 yıllarında Telonaia Dağı'ndan kopan kaya kütlelerinin sebep olduğu tahribat nedeniyle üretimde tekrar azalma yaşanmıştır. Siyasi süreç, kentin figürin üretimi ve kullanımı bağlantısı dönem insanlarının

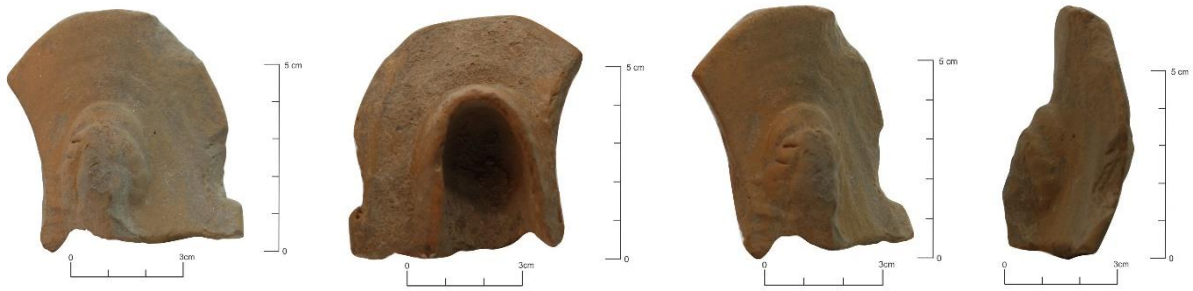
yaşadıkları evredeki zorluklarla ilişkilidir. Bu çalışma kapsamında figürinlerin siyasi süreçten etkilenmeleri ilk kez dile getirilmiş, çalışmada ulaşılan sonuçlar bu yönüyle yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

Çalışmanın en büyük problemi buluntuların saptandığı döneme ait belgeleme ve raporlama işlemlerinin olmamasından kaynaklı olarak buluntu konteksti sorunudur. Figürinlerin aynı kontekst içerisinden saptanması öncelikle atölye çöplüğü olabileceğini akla getirse de incelenen örneklerde hatalı üretimi dair verilere ulaşılmamıştır. Bu nedenle tipolojileri saptanan figürinlerin ikonografik bağlamı kontekst hakkında veriler sunmaktadır. Hellenistik Dönem'in farklı evrelerine tarihlenen figürinlerin Yüksek Hellenistik Dönem'de yoğun olarak üretilen Eros ve Aphrodite tipleri dışında çoğunluğu kentte 19. yüzyıl kazıları sırasında Demeter ve Kore tapınağına ait bothros buluntularıyla paralellik gösterdiği gözlenmiştir. Yoğunluğu oluşturan Demeter kültüne ait figürin tiplerinin tanrıçalara ait tapınak bothroslarından birinden bulunduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Kült dışındaki figürin tiplerinin ise Korinth Demeter ve Kore kutsal alanında bulunan figürinlerde de olduğu gibi dönem insanlarının ellerinde var olan herhangi bir figürini tapınağa adamalarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda figürinlerin ikonografi ve kontekst bağlamı adak objeleri olarak önerilmektedir.

Tez kapsamında sunulan figürinlerin literatürde yer alan eksikler dikkate alınarak dönem, stil özellikleri ve tarihleme kriterleri belirlenmiştir. Böylelikle yoğunlukla seramik ya da plastik eserlerle bağlantılı olarak görülen figürinlerin ayrı bir uzmanlık alanı olduğu, etkilendiği ve etkilediği sanat dalları üzerinde durulmuş, Hellenistik Dönem figürinlerinin stil ve tarihleme unsurları saptanmıştır. Çalışmanın bundan sonra pişmiş toprak figürinler üzerinde yapılacak değerlendirmelere katkı sağlaması amaçlanmış ve sunulan sonuç ve öneriler koroplastik alanına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Özellikle inceleme kapsamındaki figürinlerin parça niteliğinde olması ve genellikle göz ardı edilen buluntu grupları olarak değerlendirilmeleri bu çalışmanın sonucunda bir figürine ait korunmuş küçük bir parçadan tipoloji ve tarihlemenin nasıl yapılabileceği ve parçadan bütüne giderek yeni veriler sağlanabileceği sunulmuştur. Bu bağlamda tez çalışması figürin alanında yapılacak yayımlara yeni bir bakış açısı ve örnek oluşturmaktadır.

7. KATALOG

K. 1 / Levha 1-2

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 62

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,5 cm, genişlik: 5,6 cm, cidar: 0,5 cm, baş yüksekliği: 3,8 cm, baş genişliği: 2,2 cm, boyun yüksekliği: 1 cm, boyun genişliği: 1,1 cm, stephane yüksekliği: 0,7 cm, stephane genişliği: 2,3 cm, arka yüzde yer alan yarım daire derinlik: 1,9 cm, arka yüzde yer alan yarım daire genişlik: 2,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 5/8 güçlü kahverengi, Astar: 7.5 YR 5/1 gri, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürinin baş ve kıyafetin bir bölümünden oluşmaktadır. Olasılıkla başın etrafını çevreleyen daire formlu nesne istiridye kabuğunu ifade etmektedir. İstiridye kabuğunu merkezinde yer alan tanrıçanın baş kısmı oldukça aşınmıştır. Başında stephane bulunmaktadır. Stephanenin altında yer alan saçlar ortadan ayrılmış ve yüzün her iki yanına bukleler halinde uzanmaktadır. Yüzünde yer alan tahribat nedeniyle yüz detayları anlaşılamamaktadır. Olasılıkla baş cepheden işlenmiş, boyun hareketsizdir. Figürinin arka kısmında olasılıkla askı amacıyla açılmış dairesel formlu bir alan yer almaktadır. Aphrodite Velificatio tipolojisi içerisinde değerlendirilmektedir.

Benzer Örnekler: Priene[1334], Myrina[1335], Pergamon[1336], Troas[1337], Tavolia[1338], Kibyra[1339], Gaziantep Arkeoloji Müzesi[1340] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1341] **Tarih:** MÖ 150-100

[1334] Rumscheid, 2006, Tafel 23, Kat. Nr. 49, Tafel 49, Kat. Nr. 118,119.

K. 2 / Levha 3

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 113

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,2 cm genişlik: 5,4 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 4/6, Astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, İçerik: iyi arındırılmış kil, mika. Pişirme: hatalı

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Yunus üzerinde oturan Aphrodite figürin parçası. Figürün gövdesinin alt kısmı, kıvrımları ve alttaki yunus korunmuş diğer kısımlar kırık ve eksiktir. Gövdenin korunan arka kısmına göre figür çıplak ve oturur. Oturduğu alanda kıyafet ve kıvrımları yer alır. Altta sola ¾ yunus işlenmiştir. Sadece ön yüz korunmuş arka yüz eksiktir. Aphrodite Velificatio tipolojisi içerisinde değerlendirilmektedir.

Benzer Örnekler: Myrina[1342], Pergamon[1343], Phokai[1344], Klaros[1345], Tavolia[1346], Sicilya[1347] ve Kapua[1348]

Tarih: MÖ 150-100

[1335] Mollard Besques, 1963a, Pl. 32, a- LY 1557, c- Myrina 937, f- Myr 47.; Kassab, 1988, Pl. 6, 10, 11, 243, 244; Çekilmez vd. 2021,158, K. 23.
[1336] Winter, 1903, 212,5; Kielau, 2009, 54, Taf 6, A.
[1337] Kaplan, 2009, Levha 10, Kat. No. 35.
[1338] Kaplan, 2009, Levha 11, Kat. No. 38.
[1339] Günal, 2019, Levha II, Kat. No. 1, Res. 6, f.
[1340] Yılmaz, 2021, Levha 16, 4.
[1341] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 74.
[1342] Burr, 1934, 9, Fig. 2; 16, Fig. 11; Mollard Besques, 1963a, Pl. 36, d- MYR 38.
[1343] Winter, 1903, 212,5; Kielau, 2009, 54, Taf 6, A.
[1344] Winter, 1903, 195, 4.
[1345] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 15.
[1346] Kaplan, 2009, Levha 11, Kat. No. 38.
[1347] Otto, 1884, XLI, 3.
[1348] Winter, 1903, 195,8.

K. 3 / Levha 4-5

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 51

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,5 cm, gövde genişliği 3,5 cm, cidar: 0,7 cm, kol genişliği: 1,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, Astar: White Page 10 YR_/2/8.5 çok soluk kahverengi, içerik: az miktarda kum

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürinine ait figürinin üst gövde kısmı korunmuştur. Sağ kol, sağ göğüs ve belin sağ kısmı korunmuş, figürine ait diğer bölümler kırıktır. Khiton üzerinde yer alan himation arka yüzde sol omuz üzerinden, göğüslerin ortasından sağ kola uzanmakta ve daha sonra belin sağından vücuda paralel olarak sol kola uzanır, sol koldan aşağı dökülmektedir. Sol omuz üzerinden sağ göğse doğru çapraz bir formda dolanan himation belin sağından olasılıkla kırık olan sol kola doğru uzanmaktadır. Sağ kol vücuda paralel ve hareketlidir. Arka yüz işlenmemiş, korunan kısımlarına göre dörtgen formlu buhar deliğine sahip olmalıdır. Sütuna dayanan Aphrodite tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1349], Tralleis[1350], Myrina[1351], Kyme[1352], Smyrna[1353], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1354], Atina[1355]

Tarih: MÖ 170-160

[1349] Winter, 1903, 86, 3-4; Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24, Taf. 11, 1-5; Tafel 42, Kat. Nr. 106.
[1350] Çekilmez, 2017, Levha 26, K.17.
[1351] Winter, 1903, 86, 1-5; Mendel, 1908, Pl VIII, 5, 2316; Mollard Besques, 1963a, Pl. 12, a- MYR 28.
[1352] Taşpınar, 2019, K. 1, Lev. 7.
[1353] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 279.
[1354] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.
[1355] Winter, 1903, 86, 2.

K. 4 / Levha 6-7

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 63

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,4 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,5 cm, gövde yüksekliği: 4,2 cm, kol genişliği: 1,4 cm, korunan saç yüksekliği: 2 cm, saç genişliği: 0,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 7/4 pembe, Astar: White Page 7.5 YR _/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürinine ait sağ kol, sağ göğüs ve saç tutamlarından oluşmaktadır. Figürinin boynundan omuz ve göğüs hizasında dökülen saç tutamı kalın buklelidir. Khiton giyimli figürinin sağ göğüs kısmı ve belinde kalın tutamla sarılı manto korunmuştur. Sağ kol vücuduna paralel olarak yana doğru açılmaktadır. Korunmayan sol göğüs olasılıkla çıplak, sol kol da sütuna dayalı olmalıdır. Arka yüz kabaca işlenmiştir. Sütuna dayanan Aphrodite tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1356], Tralleis[1357], Myrina[1358], Kyme[1359], Smyrna[1360], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1361], Atina[1362] ve Sicilya[1363]

Tarih: MÖ 170-160

[1356] Winter, 1903, 86, 3-4; Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24, Taf. 11, 1-5; Tafel 42, Kat. Nr. 106.
[1357] Çekilmez, 2017, Levha 26, K. 17.
[1358] Winter, 1903, 86, 1-5; Mendel, 1908, Pl VIII, 5, 2316; Mollard Besques, 1963a, PL. 12, a- MYR 28.
[1359] Taşpınar, 2019, K. 1, Lev. 7.
[1360] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 279.
[1361] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.
[1362] Winter, 1903, 86, 2.
[1363] Otto, 1884, XXVII, 2.

K. 5 / Levha 8-9

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 99

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 3,7 cm (omuz) – boyun genişliği: 1,1 cm, bel genişliği: 2,2 cm cidar: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 6/4 açık kahverengi, Astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Figürinin arka yüzü boyundan kalçaya kadar korunmuş, baş, ön yüz, her iki kol ve kalçasında aşağısı kırık ve eksiktir. Sol omuz aşağıda, sağ omuz yukarıda, bel sağına eğik, belinin solu dışa taşkın, vücudunun alt kısmını örten himationun bir kısmı korunmuştur. Arles/ Kapua/ Milo Venüsü tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1364], Myrina[1365], Klaros[1366], Smyrna[1367], Thyateira[1368], Tanagra[1369], Gaziantep Arkeoloji Müzesi[1370] ve Sicilya[1371]

Tarih: MÖ 125-100

[1364] Rumscheid, 2006, Tafel 8-9, Kat. Nr. 20-21.
[1365] Mollard Besques, 1963a, Pl. 20, a- Myrına 943; Pl. 31, b- MYR 26; Kassab, 1988, Pl. 52, 53.
[1366] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 13.
[1367] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 283.
[1368] Leyenaar Plaisier, 1979, 136, 1058.
[1369] Winter, 1903, 92, 5-6.
[1370] Yılmaz, 2021, Levha 13, Kat. No. 1.
[1371] Otto, 1884, XXVI, 3.

K. 6 / Levha 10-11

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 265

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,4 cm, genişlik: 2,5 cm, cidar: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Hamur: 10 YR 6/3 soluk kahverengi, Astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, az miktarda kum ve mika katkılı

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol bacağı üst kısmından parmak uçlarına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Yüzeyinde kopmalar ve kırıklar mevcuttur. Çömelen/oturan Aphrodite'nin sol bacağı vücuduna paralel ve yukarıdadır, dizinden büker ve zemin üzerine uzanır. Sol ayağı kaide üzerine basar. Bacağın hareketine uygun olarak detaylı işlenmiştir. Sol bacakla birleşen kalıp birleşim noktasından kırılmıştır. Doidalses Aphroditesi tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Myrina[1372], Pergamon[1373], Stratonikeia[1374], Morgantina[1375], Alexandrie[1376] ve Mısır[1377]

Tarih: MÖ 150-100

[1372] Mollard Besques, 1963, Pl. 18, MYR 18 a, d.
[1373] Kielau, 2009, 51, Kat. Nr. 86.
[1374] Durnagölü, 2020, Levha 29, K. 32.
[1375] Bell, 1981, Pl. 59, 236.
[1376] Mollard Besques, 1963, b, Pl. XXX, 3.
[1377] Besques, 1992, Pl. 59, D4486.

K. 7 / Levha 12

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 134

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 9,1 cm, genişlik: 4 cm, cidar: 0,6 cm, bacak yüksekliği: 8 cm, bacak genişliği: 1,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, Astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sağ bacak ve çevresindeki himation kıvrımları korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Sağ bacak çıplak ve hareketsizdir. Olasılıkla her iki eliyle yana doğru açtığı himationun kıvrımları arkada vücuda fon oluştururken kıvrımların bir bölümü vücudun sağına dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir. Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1378], Tralleis[1379], Myrina[1380], Smyrna[1381], Parion[1382], Stratonikeia[1383], Konya Arkeoloji Müzesi[1384], Lokris[1385], Tarsus[1386], Boeotia[1387], Makedonia[1388] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyon[1389] **Tarih:** MÖ 150-140

[1378] Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58, 3.
[1379] Çekilmez, 2017, Levha 28, K. 18, K. 19.
[1380] Mollard Besques, 1963, Pl. 31, a-MYR 631; Kassab, 1988, Pl. 16.
[1381] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 275.
[1382] Kasapoğlu, 2012, 181, Resim 227; Aydın Tavukçu, 2006, Levha 27, Kat. No. 31-33.
[1383] Tamsü Polat, 2013, Levha 99, b.
[1384] Baldıran, 1997, 138, Resim 7.
[1385] Winter, 1903, 85,4.
[1386] Goldman, 1950, 212, 4.
[1387] Higgins, 1954, 123, 869; Leyenaar Plaisier, 1979, 11, 57.
[1388] Leyenaar Plaisier, 1979, 40, 228.
[1389] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 73.

K. 8 / Levha 13

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 200

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,3 cm, genişlik: 2,4 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, Astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, Boya: 7.5 YR 7/4 pembe, içerik: mika ve kum.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sağ bacağın dizden yukarısı ve himation kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, vücudun sağından aşağı döken himation kıvrımları bacağının üzerine dökülür, sağ bacağı hareketsiz ve taşıyıcıdır. Arka yüz kırık ve eksiktir. Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1390], Tralleis[1391], Myrina[1392], Smyrna[1393], Parion[1394], Stratonikeia[1395], Konya Arkeoloji Müzesi[1396], Lokris[1397], Tarsus[1398], Boeotia[1399], Makedonia[1400] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1401]

Tarih: MÖ 150-140

[1390] Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58, 3.
[1391] Çekilmez, 2017, Levha 28, K. 18, K. 19.
[1392] Mollard Besques, 1963, Pl. 31, a-MYR 631; Kassab, 1988, Pl. 16.
[1393] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 275.
[1394] Kasapoğlu, 2012, 181, Resim 227; Aydın Tavukçu, 2006, Levha 27, Kat. No. 31-33.
[1395] Tamsü Polat, 2013, Levha 99, b.
[1396] Baldıran, 1997, 138, Resim 7.
[1397] Winter, 1903, 85, 4.
[1398] Goldman, 1950, 212, 4.
[1399] Higgins, 1954, 123, 869; Leyenaar Plaisier, 1979, 11, 57.
[1400] Leyenaar Plaisier, 1979, 40, 228.
[1401] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 73.

K. 9 / Levha 14

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 313

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,4 cm, genişlik: 2,3 cm, cidar: 0,9 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 5/8 kırmızı, Astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz Boya: 10 YR 7/6 sarı, içerik: mika. Pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sağ bacağın dizin üzerinden bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ bacağı çıplak, bacağın sağına himation kıvrımları dökülmektedir. Arka yüz kırık ve eksiktir. Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1402], Tralleis[1403], Myrina[1404], Smyrna[1405], Parion[1406], Stratonikeia[1407], Konya Arkeoloji Müzesi[1408], Lokris[1409], Tarsus[1410], Boeotia[1411], Makedonia[1412] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1413]

Tarih: MÖ 150-140

[1402] Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58, 3.
[1403] Çekilmez, 2017, Levha 28, K. 18, K. 19.
[1404] Mollard Besques, 1963, Pl. 31, a-MYR 631; Kassab, 1988, Pl. 16.
[1405] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 275.
[1406] Kasapoğlu, 2012, 181, Resim 227; Aydın Tavukçu, 2006, Levha 27, Kat. No. 31-33.
[1407] Tamsü Polat, 2013, Levha 99, b.
[1408] Baldıran, 1997, 138, Resim 7.
[1409] Winter, 1903, 85, 4.
[1410] Goldman, 1950, 212, 4.
[1411] Higgins, 1954, 123, 869; Leyenaar Plaisier, 1979, 11, 57.
[1412] Leyenaar Plaisier, 1979, 40, 228.
[1413] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 73.

K. 10 / Levha 15-16

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 177

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,5 cm, genişlik: 3,8 cm, bacak genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 6/3 soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol bacak dizin üst kısmından bileklere kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sol bacağını dizinden büker ve bir adım öne adım atar. Vücudunun sol üst kısmından dökülen himation kıvrımları olasılıkla pubis bölgesini örter ve sol bacağın yanına dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir. Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1414], Klaros[1415], Metropolis[1416], Myrina[1417], Batı Anadolu[1418], Sicilya[1419], Atina[1420] ve Megara[1421]

Tarih: MÖ 150-100

[1414] Çekilmez, 2017, Levha 22, K. 11.
[1415] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12.
[1416] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1417] Mendel, 1908, Pl VIII, 3, 2287; Mollard Besques, 1963, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 30, b- Myrina 970.
[1418] Köster, 1926, 84.
[1419] Otto, 1884, XXVI, 3.
[1420] Winter, 1903, 84,1.
[1421] Winter 1903b, 95,1; Köster, 1926, 54.

K. 11 / Levha 17-18

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 106

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,4 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,3 cm, bacak genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 10 YR_/2/8.5/ çok soluk kahverengi, boya: 2.5 YR 4/6 kırmızı, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Figürinin sol bacak kısmı ayak bileğine kadar ve himationun bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ayakta ve çıplak verilen figürün sol bacağı hareketsiz, yanına himation kıvrımları dökülür. Arka yüzü kırık ve eksiktir. Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1422], Klaros[1423], Metropolis[1424], Myrina[1425], Batı Anadolu[1426], Sicilya[1427], Atina[1428] ve Megara[1429]

Tarih: MÖ 150-100

[1422] Çekilmez, 2017, Levha 22, K. 11.
[1423] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12.
[1424] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1425] Mendel, 1908, Pl. VIII, 3, 2287; Mollard Besques, 1963, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 30, b- Myrina 970.
[1426] Köster, 1926, 84.
[1427] Otto, 1884, XXVI, 3.
[1428] Winter, 1903, 84,1.
[1429] Winter 1903b, 95,1; Köster, 1926, 54.

K. 12 / Levha 19-20

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 203

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,1 cm, genişlik: 3,7 cm, cidar: 0,7 cm, bacak genişliği: 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi,

Astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol bacak ve kıyafet kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol bacağı çıplak ve hareketsiz, vücudun üstünden bacakların yanına dökülen himation kıvrımları hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir. Aphrodite Genetriks/ Fréjus/ Louvre-Napoli tipolojisinde değerlendirilmiştir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1430], Klaros[1431], Metropolis[1432], Myrina[1433], Batı Anadolu[1434], Sicilya[1435], Atina[1436] ve Megara[1437]

Tarih: MÖ 150-100

[1430] Çekilmez, 2017, Levha 22, K. 11.
[1431] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12.
[1432] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1433] Mendel, 1908, Pl. VIII, 3, 2287; Mollard Besques, 1963, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 30, b- Myrina 970.
[1434] Köster, 1926, 84.
[1435] Otto, 1884, XXVI, 3.
[1436] Winter, 1903, 84, 1.
[1437] Winter 1903b, 95,1; Köster, 1926, 54.

K. 13 / Levha 21

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 288

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,2 cm, omuz genişlik: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 5/8 sarımsı kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sağ kol, omuzdan itibaren parmaklara kadar korunmuş, figürinin diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ kolunu önce vücuduna paralel dışarı doğru açar, daha sonra dirseğinden büker ve yukarı uzatır. Parmaklar detaylı işlenmemiştir. Aphrodite Anadyomene tipolojisi içerisinde değerlendirilmektedir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1438], Myrina[1439], Kyme[1440], Ephesos[1441], Smyrna[1442], Pergamon[1443], Metropolis[1444], Stratonikeia[1445], Konya Arkeoloji Müzesi[1446], Parion[1447], Tarsus[1448], Tresnay (Fransa)[1449], Pompei[1450] ve Kyrenaika[1451]

Dönem: Geç Hellenistik

[1438]Çekilmez, 2017, Levha 21, K. 8, K. 9; Levha 22, K. 10.
[1439] Mendel, 1908, Pl. IX, 3, 2308; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18 Mollard Besques, 1963, Pl. 19, b- Myrina 1035; Kassab 1988, Pl. 52,53.
[1440] Winter, 1903b, 209,5.
[1441] Öztürk, 2007,29, K. 1-K. 2.
[1442] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,275, 48, 285.
[1443] Kielau, 2009, 71- 74.
[1444] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1445] Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 97, b.
[1446] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[1447] Kasapoğlu, 2012, 182.
[1448] Goldman, 1950, 211,2; Burr- Higgins 2001, Plate 157, 2967.
[1449] Ducreux vd, 2017, Pl. 1, 11, 1.2.
[1450] Rohden, 18880, Pl. XXXVIII, 1:2.
[1451] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl. 1, 4169.

K. 14 / Levha 21

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 296

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6 cm, bilek genişliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 5/2 grimsi kahve, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, Gley 1 3/10Y çok koyu yeşilimsi gri, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol kol omuzdan itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolunu omzundan yukarı kaldırır ve dirseğinden büker ve hafif sağına doğru uzatır. Sol eli açık, parmaklar kırık ve eksiktir. Aphrodite Anadyomene tipolojisi içerisinde değerlendirilmektedir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1452], Myrina[1453], Kyme[1454], Ephesos[1455], Smyrna[1456], Pergamon[1457], Metropolis[1458], Stratonikeia[1459], Konya Arkeoloji Müzesi[1460], Parion[1461], Tarsus[1462], Tresnay (Fransa)[1463], Pompei[1464] ve Kyrenaika[1465] **Dönem:** Geç Hellenistik

[1452]Çekilmez, 2017, Levha 21, K. 8, K. 9; Levha 22, K. 10.
[1453] Mendel, 1908, Pl. IX, 3, 2308; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18 Mollard Besques, 1963, Pl. 19, b- Myrina 1035; Kassab 1988, Pl. 52,53.
[1454] Winter, 1903b, 209,5.
[1455] Öztürk, 2007,29, K.1-K. 2.
[1456] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,275, 48, 285.
[1457] Kielau, 2009, 71- 74.
[1458] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1459] Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 97, b.
[1460] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[1461] Kasapoğlu, 2012, 182.
[1462] Goldman, 1950, 211,2; Burr- Higgins 2001, Plate 157, 2967.
[1463] Ducreux vd, 2017, Pl. 1, 11, 1.2.
[1464] Rohden, 18880, Pl. XXXVIII, 1:2.
[1465] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4169.

K. 15 / Levha 22-23

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 255

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüleri: yükseklik: 10,1 cm, diz genişliği: 2,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/8 kırmızımsı sarı – 10 R 4/6 kırmızı, içerik: az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Dizin üst kısmından sol ayak bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dizin üst kısmı bir adım öne hareketli, daha sonra dizinden bükülür ve bir adım geriye adım atar. Arka yüz işlenmiştir. Sandaletini çözen Aphrodite tipolojisi içerisinde değerlendirilmektedir.

Benzer Örnekler: Priene[1466], Tralleis[1467], Myrina[1468], Delos[1469], Smyrna[1470], Ephesos[1471], Pitane[1472], Assos[1473] ve Batı Anadolu[1474]

Tarih: MÖ 200-150

[1466] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. No. 13, Tafel 8, Kat. Nr. 20, Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[1467] Çekilmez, 2017, Levha 23, K. 13.
[1468] Mollard Besques, 1963, Pl. 20, a- Myrina 943
[1469] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1470] Winter, 1903b, 206,1.
[1471] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1472] Winter, 1903b, 206,4; Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[1473] Mendel, 1908, PL, VI, 1, 1867.
[1474] Köster, 1926, 82.

K. 16 / Levha 24

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 287

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,2 cm, genişlik: 3,5 cm, cidar: 0,8 cm, göğüs yüksekliği: 2,5 cm, kol genişliği: 1,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 6/3 soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Boynun alt kısmı, sağ göğüs, belinin sağı ve sağ kolu dirseğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sağ omuz aşağıda, sağ kolunu vücuduna paralel dışarı doğru açar, dirseğinin hizasında himation kıvrımı yer alır. Bel sağına hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir. Sandaletini çözen Aphrodite tipolojisi içerisinde değerlendirilmektedir.

Benzer Örnekler: Priene[1475], Tralleis[1476], Myrina[1477], Delos[1478], Smyrna[1479], Ephesos[1480], Pitane[1481], Assos[1482] ve Batı Anadolu[1483]

Dönem: Geç Hellenistik

[1475] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. No. 13, Tafel 8, Kat. Nr. 20, Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[1476] Çekilmez, 2017, Levha 23, K. 13.
[1477] Mollard Besques, 1963, PL. 20, a- Myrina 943
[1478] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1479] Winter, 1903b, 206,1.
[1480] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1481] Winter, 1903b, 206,4; Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[1482] Mendel, 1908, PL, VI, 1, 1867.
[1483] Köster, 1926, 82.

K. 17 / Levha 25

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 81

Buluntu Adı: Aphrodite figürini başı

Ölçüler: yükseklik: 6,5 cm genişlik: 4,1 cm cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 5/1 gri, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürinine ait baş parçası. Başının üzerinde yüksek bir stephane. Alnı ve yüzünün tamamı kırık ve aşınmıştır. Alın üzerinde ortadan ikiye ayrılan saçlar geriye doğru taranarak bukleler halinde kulakları kapatıp başın arkasına yönelir. Ense üzerinde topuz yapılarak toplanmıştır. Arka yüz detaylı olarak işlenmiş, stephanenin altından ince çizgiler halinde tutamlara ayrılan saç detayları belirgindir. Boynu hafif sağına ve yukarı hareketlidir.

Benzer Örnekler: Priene[1484], Myrina[1485], Delos[1486], Troia[1487], Heraion Teikhos[1488], Kocaeli Müzesi[1489], Kibyra[1490], Sicilya[1491], Atina[1492], Korinth[1493] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1494] **Tarih:** MÖ 200-150

[1484] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13- 14; Kat. Nr. 15; Tafel 6, Kat. Nr. 16-18, Tafel 19, Kat. Nr. 38.
[1485] Mollard Besques, 1963, Pl. 24, a- B 152, MYR 29; Kassab, 1988, PL4, 16.
[1486] Laumonier, 1956, Pl. 82, 1019.
[1487] Burr Thompson, 1963, 216,219.
[1488] Güçlü, 2006, Levha 3, Resim:6 a-b.
[1489] Coşkun, 2016, Levha 5, Kat. No. 3
[1490] Günal, 2019, Levha 1, Kat. No. 1.
[1491] Otto, 1884, XIX,2, 5,8.
[1492] Winter, 1903b, 66, 5.
[1493] Merker, 2000, Pl.111, C101.
[1494] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.

K. 18 / Levha 26

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 104

Buluntu Adı: Aphrodite figürini baş parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,1 cm genişlik: 2,1 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış kil, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini baş parçası. Baş ve boynun arka yüzü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Knidoslu Aphrodite modasında saçlar ortadan ikiye ayrılır, ön yüzden arkaya doğru kulakları kapatarak taranır ve ense üzerinde topuzla toplanır. Başında olasılıkla stephane yer alır. Boyun ince ve hareketsizdir.

Benzer Örnekler: Priene[1495], Tralleis[1496], Myrina[1497], Smyrna[1498], Delos[1499], Heraion Teichos[1500], Sicilya[1501] ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1502]

Tarih: MÖ 200-150

[1495] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 14.
[1496] Çekilmez, 2017, Levha 17, K.1.
[1497] Mollard Besques, 1963, Pl. 26, d- Myrina 968.
[1498] Leyenaar Plaisier,1979, 62, 376,377,378,379.
[1499] Laumonier, 1956, Pl. 82, 1019.
[1500] Güçlü, 2006, Levha 3, Resim:6 a-b.
[1501] Otto, 1884, XVI, 1-4.
[1502] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 55.

K. 19 / Levha 27

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 119

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,1 cm, genişlik: 4,1 cm, cidar: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 Y 4/1 koyu gri, astar: White Page 7.5 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, yoğun mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Göğüslerin üst kısmından bele kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Yüzeyinde yoğun kalker patinası mevcuttur. Çıplak, göğüsler dolgun ve hareketsiz, bel hafifçe soluna hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1503], Tralleis[1504], Myrina[1505] Smyrna[1506], Stratonikeia[1507], Assos[1508], Konya Arkeoloji Müzesi[1509], Pompei[1510], Atina[1511], Kyrenaika[1512], Tarsus[1513], Korinth[1514]

[1503] Rumscheid, 2006, Tafel 8, Kat. Nr. 20- Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[1504] Çekilmez, 2017, Levha 25, K.16.
[1505] Mollard Besques, 1963, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 17, c- M 10; Pl. 20, a- Myrina 943
[1506] Leyenaar Plaisier,1979, 47,281,283.
[1507] Tamsü Polat, 2013, Levha 100, c.
[1508] Mendel, 1908, VI, 3, 1869.
[1509] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[1510] Rohden, 1880, Pl. XXXVIII, 1:2.
[1511] Winter, 1903, 84,1.
[1512] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167,4168,4169.
[1513] Burr ve Higgins 2001, Plate 157, 2967.
[1514] Merker, 2000, Plate 66, I14.

K. 20 / Levha 28

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 309

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,3 cm, genişlik: 2,5 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: Kil: 2.5 YR 5/8 kırmızı, astar: beyaz astar az miktarda korunmuş, içerik: kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol göğsünden beline kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, belinin solundan himation kıvrımları aşağı dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Metropolis[1515], Myrina[1516], Smyrna[1517], Delos[1518], Pompei[1519], Atina[1520], Kyrenaika[1521]

[1515] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1516] Mendel, 1908, Pl VIII, 3, 2287; Mollard Besques, 1963, Pl. 15, a- LY 1546; Pl. 17, c- M 10; Pl. 20, a- Myrina 943
[1517] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,281,283.
[1518] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1519] Rohden, 18880, Pl. XXXVIII, 1:2.
[1520] Winter, 1903, 84,1.
[1521] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167,4168,4169.

K. 21 / Levha 29

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 178

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,4 cm, genişlik: 3,1 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 2.5 Y_/1/9/ beyaz, boya: 5 YR 4/2 koyu kırmızımsı gri, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

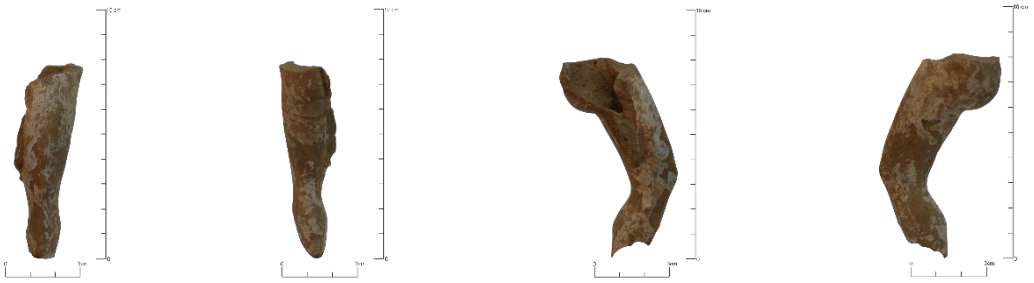
Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sağ kalça (gluteus) ve bacağın bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, hareketsiz ve taşıyıcıdır. Ön yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1522], Assos[1523], Myrina[1524], Pergamon[1525] Smyrna[1526], Ephesos[1527] Delos[1528], Heraion Teikhos[1529], Atina[1530], Konya Arkeoloji Müzesi[1531], Kyrenaika[1532]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1522] Rumscheid, 2006, Tafel 8, Kat. Nr. 20, Tafel 27, Kat. Nr. 59,2.
[1523] Mendel, 1908, Pl, VI, 3, 1869.
[1524] Mendel, 1908, Pl VIII, 2; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18; Mollard Besques, 1963, Pl. 16, c- M 9; Pl. 17, c- M 10; Pl. 19, B- Myrina 1035; Pl. 20, a- Myrina 943.
[1525] Kielau, 2009,51, Kat. Nr. 85.
[1526] Leyenaar Plaisier, 1979, 47,279.
[1527] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1528] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1529] Güçlü, 2006, Levha 4, Resim:7 a-b.
[1530] Grandjouan, 1961, Plate 1, 5.
[1531] Baldıran, 1997, 138, Resim 7.
[1532] Winter, 1903b, 208,6.

K. 22 / Levha 29

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 258

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,9 cm genişlik: 3 cm, diz genişliği: 1,9 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: Gley1 4/ 10Y koyu yeşilimsi gri,

Astar: White Page 10 YR_/1/9.5 /beyaz, içerik: az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Gluteus (kalça) ile sol bacak ayak bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, dizin üst kısmı bir adım önde, dizinden bükülür ve alt bacak bir adım geriye adım atar.

Benzer Örnekler: Priene[1533], Tralleis[1534], Pitane[1535], Myrina[1536], Smyrna[1537], Ephesos[1538] Stratonikeia[1539], Delos[1540] Assos[1541],Atina[1542], Korinth[1543], Kyrenaika[1544], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1545]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1533] Rumscheid, 2006, Tafel 8, Kat. Nr. 20, Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[1534] Çekilmez, 2017, Levha 23, K. 13.
[1535] Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[1536] Mendel, 1908, Pl VIII, 3, 2287; Burr, 1934, Plate III, 7-8; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18; Mollard Besques, 1963, PL. 15, C- B80; Pl. 16, c- M 9; PL. 17, c- M 10; Pl. 19, b- Myrina 1035; Kassab 1988, Pl.16.
[1537] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 282,283.
[1538] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1539] Durnagölü, 2020, Levha 12-17, K.1- K.7; Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 97, b.
[1540] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1541] Mendel, 1908, Pl. VI, 1, 1867; Pl. VI, 3, 1869.
[1542] Winter, 1903, 84,1.
[1543] Winter, 1903, 84,3.
[1544] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167, 4168, 4169.
[1545] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 75.

K. 23 / Levha 30

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 253

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 11 cm, diz genişliği: 1,8 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/9.5/ soluk turuncumsu sarı, içerik: az miktarda kum

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol bacağı dizin üst kısmından ayak bileklerine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, hareketsiz ve detaylı işlenmiştir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1546], Tralleis[1547], Metropolis[1548], Myrina[1549], Smyrna[1550], Pitane[1551], Assos[1552], Stratonikeia[1553], Delos[1554], Heraion Teikhos[1555], Konya Arkeoloji Müzesi[1556], Atina[1557], Korinth[1558], Kyrenaika[1559], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1560]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1546] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13; Tafel 7, Kat. Nr. 19; Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[1547] Çekilmez, 2017, Levha 25, K. 16.
[1548] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1549] Mendel, 1908, Pl VIII, 2, 2301; Burr, 1934, Plate III, 7-8; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18; Mollard Besques, 1963, Pl. 15, c- B80; Pl. 16, c- M 9; Pl. 17, c- M 10; Pl. 19, b- Myrina 1035; Pl. 20, a- Myrina 943; Kassab, 1988, Pl.16.
[1550] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 282,283.
[1551] Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[1552] Mendel, 1908, Pl, VI, 3, 1869.
[1553] Durnagölü, 2020, Levha 12-17, K.1- K.7. Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 97, c.
[1554] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1555] Güçlü, 2006, Levha 4, Resim:7 a-b.
[1556] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[1557] Winter, 1903, 84,1.
[1558] Winter, 1903, 84,3.
[1559] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167,4168,4169.
[1560] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 75.

K. 24 / Levha 30

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 298

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,6 cm, diz genişliği: 2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 10 R 6/6 açık kırmızı, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Dizine kadar döküm, üst bacak iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Dizin üst kısmından ayak bileklerine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sağ bacağının üst bölümü bir adım önde, dizinden büker ve öne adım atar. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1561], Metropolis[1562], Tralleis[1563], Ephesos[1564] , Myrina[1565], Smyrna[1566], Pitane[1567], Assos[1568], Delos[1569], Heraion Teikhos[1570], Stratonikeia[1571], Konya Arkeoloji Müzesi[1572], Atina[1573], Korinth[1574], Kyrenaika[1575], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1576]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1561] Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13; Tafel 7 Kat. Nr. 19; Tafel 8 Kat. Nr. 20, Tafel 9 Kat. Nr. 21, Tafel 24, Kat. Nr. 52,54.
[1562] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1563] Çekilmez, 2017, Levha 23, K. 16.
[1564] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1565] Mendel, 1908, Pl VIII, 2, 2301; Burr, 1934, Plate III, 7-8 Mollard Besques, 1963, Pl. 15, C- B80; Pl. 16, c-M 9; Pl. 17, c- M 10; PL. 19, b- Myrina 1035; Pl. 31, a- MYR 631; Kassab, 1988, Pl. 16.
[1566] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 282,283.
[1567] Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[1568] Mendel, 1908, Pl VI, 1, 1867; Pl, VI, 3, 1869.
[1569] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1570] Güçlü, 2006, Levha 4, Resim:7 a-b.
[1571] Durnagölü, 2020, Levha 12-17, K.1- K.7.
[1572] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[1573] Winter, 1903, 84,1.
[1574] Winter, 1903, 84,3.
[1575] Winter,1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167, 4168, 4169.
[1576] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 75.

K. 25 / Levha 31

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 257

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 10 cm, diz genişlik: 1,9 cm, cidar: 1,1- 2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Üst bacaktan ayak bileklerine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sol üst bacağı bir adım önde, dizinden bükülür daha sonra alt bacağı bir adım geriye adım atar.

Benzer Örnekler: Priene[1577], Tralleis[1578], Myrina[1579], Smyrna[1580], Ephesos[1581] , Pitane[1582], Stratonikeia[1583], Delos[1584], Korinth[1585], Kyrenaika[1586]

Dönem: Geç Hellenistik

[1577] Rumscheid, 2006, Tafel 8, Kat. Nr. 20, Tafel 9, Kat. Nr. 21.
[1578] Çekilmez, 2017, Levha 23, K. 13.
[1579] Burr,1934, Plate III, 7-8 Baudat, 1953, Pl. VIII, 18; Mollard Besques, 1963, Pl. 17, c- M 10.
[1580] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 282,283.
[1581] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1582] Hekimoğlu, 2010, Levha VI, Kat. No. 3.
[1583] Durnagölü, 2020, Levha 12-17, K.1- K.7.
[1584] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1585] Winter, 1903, 84,3.
[1586] Winter, 1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167,4168,4169.

K. 26 / Levha 31

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 302

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,9 cm genişlik: 2- 1,2 cm, cidar: 1,3 – 1,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 5/6 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: mika ve kum

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol bacağı dizin alt kısmından ayak bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sol bacağı bir adım önde ve hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1587], Tralleis[1588], Myrina[1589], Ephesos[1590], Smyrna[1591], Klaros[1592], Metropolis[1593], Stratonikeia[1594], Delos[1595], Parion[1596], Heraion Teichos[1597], Konya Arkeoloji Müzesi[1598], Atina[1599], Korinth[1600], Kyrenaika[1601], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1602]

Dönem: Geç Hellenistik

[1587] Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58.
[1588] Çekilmez, 2017, Levha 28, K. 18, K.19.
[1589] Burr, 1934, Plate III, 7-8; Baudat, 1953, Pl. VIII, 18; Mollard Besques, 1963, PL. 15, C- B80; PL. 16, c- M 9; PL. 17, c- M 10; PL. 19, b- Myrina 1035; PL. 31, a- MYR 631; Kassab, 1988, PL16.
[1590] Berliner Museum, 1878, Tafel 29.
[1591] Leyenaar Plaisier, 1979, 47, 282,283.
[1592] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12.
[1593] Erpehlivan, 2011, Levha 7, Kat. 13.
[1594] Durnagölü, 2020, Levha 12-17, K.1- K.7.
[1595] Laumonier, 1956, Pl. 47, 472,473.
[1596] Kasapoğlu, 2012, 181, Resim 227; Aydın Tavukçu, 2006, Levha 27, Kat. No. 31-33.
[1597] Güçlü, 2006, Levha 4, Resim:7 a-b.
[1598] Baldıran, 1997, 137, Resim 4.
[1599] Winter, 1903, 84,1.
[1600] Winter, 1903, 84,3.
[1601] Winter,1903b, 208,6; Besques, 1992, Pl.1, 4167, 4168, 4169.
[1602] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 75.

K. 27 / Levha 32

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 129

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,5 cm, genişlik: 6,6 cm, cidar: 0,4 cm, el genişliği: 1,6 cm, bilezik çapı: 1,9 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 10 YR 4/1 koyu grimsi kahverengi, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol kol korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Omuzdan dirseğe kadar vücuda paralel, dirsekten bükülür ve öne uzanır. Omzunun alt kısmında pazubent, bileğinde ise bilezik yer alır.

Benzer Örnekler: Priene[1603], Smyrna[1604] Pompei[1605], Delos[1606]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1603] Rumscheid, 2006, Tafel 145, Kat. Nr. 345.
[1604] Winter, 1903b, 216,6.
[1605] Rohden, 18880, Pl. XI.II,1:2, 1-2.
[1606] Laumonier, 1956, Pl. 54, 514-516.

K. 28 / Levha 32

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 145

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,6 cm, genişlik: 1,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: Gley 1 3/ N çok koyu gri, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: az miktarda mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Aphrodite figürini parçası. Sol kol omzunun alt kısmından itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dirseğinden büktüğü sol kolunu öne uzatır. Bileğinde çok sayıda bilezikler yer alır, kolun üst kısmında koroplastın parmak izleri görülmektedir.

Benzer Örnekler: Smyrna[1607] , Pompei[1608], Delos[1609]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1607] Winter, 1903b, 216,6.
[1608] Rohden, 18880, Pl. XI.II,1:2, 1-2.
[1609] Laumonier, 1956, Pl. 54, 514-516.

K. 29 / Levha 32-33

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 182

Buluntu Adı: Aphrodite figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,1 cm, genişlik: 4,4 cm, cidar: 0,7 cm, bacak genişliği: 2,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 5/6 kırmızı, astar: korunmamış, içerik: kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Himation içerisindeki sağ bacak ve kıyafet kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ bacağı hareketsiz, himation kıvrımları bacağını örter ve vücudunun üst kısmına doğru yönelir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1610], Myrina[1611] , Thyateira[1612], Stratonikeia[1613], Konya Arkeoloji Müzesi[1614], Lokris[1615], Sicilya[1616], Atina[1617], Korinth[1618]

Tarih: MÖ 150-100

[1610] Rumscheid, 2006, Tafel 33, Kat. Nr. 83.
[1611] Köster, 1926, 88; Mollard Besques, 1963, Pl. 30, b- MYRİNA 970; Kassab, 1988, PL6.
[1612] Leyenaar Plaisier, 1979, 136, 1058.
[1613] Tamsü Polat, 2013, Levha 94, a; Levha 95, d.
[1614] Baldıran, 1997, 138, Resim 7.
[1615] Winter, 1903, 85,4.
[1616] Otto, 1884, XXVI, 2.
[1617] Winter, 1903, 84,1.
[1618] Merker, 2000, Plate 50, H309.

K. 30 / Levha 34-35

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 73

Buluntu Adı: Demeter figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4 cm, genişlik: 2,8 cm, cidar: 0,6 cm, boyun genişliği: 1,9 cm, yüz yüksekliği: 2,2 cm, yüz genişliği: 1,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 5/2 grimsi kahve, astar: White Page: 7.5 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 5 YR 5/8 sarımsı kırmızı (boyun ve saç), içerik: iyi arındırılmış, az mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Demeter figürini baş parçası, Figürinin baş ve boynunun bir kısmı korunmuştur. Başın arka kısmı saçlarla birlikte manto içerisindedir. Ön yüzde saçlar belirgin bukleler halinde kil ıslakken oluşturulmuş dairesel formlu çukurlarla ifade edilmiştir. Başı hafif sağına doğru hareketlidir. Yüz oval ve oldukça dolgundur. Gözler derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalıdır. Boynun korunan bölümü ince ve uzun formlu ve başın hareketinden kaynaklı olarak hafif sağa doğru eğimlidir. Arka yüz işlenmemiş sadece düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1619], Pergamon[1620], Mısır[1621]

Tarih: MÖ 150-100

[1619] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.
[1620] Winter, 1903, 167,4.
[1621] Török, 1995, Pl. XXIV, No. 29-31.

K. 31 / Levha 36-37

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 204

Buluntu Adı: Demeter figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,6 cm, genişlik: 3,9 cm, cidar: 0,5 cm, kol genişliği: 0,9 cm, gövde bel genişliği: 2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page 10 YR_2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: 2.5 YR 3/2 koyu kırmızı, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Demeter figürini parçası. Sağ göğüsün üzerinden belin alt kısmına kadar vücudunun sağ gövdesi, sağ kol ve meşaleyle birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ayakta, khiton üzerine himation giyimli, himation sağ göğüs altından sol omza doğru yönelir, sağ koltuk altında yer alan meşale vücuduna paraleldir. Sağ kolunu meşalenin arkasından önüne doğru uzatır ve sol eliyle meşaleyi kavrar. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1622], Theangela[1623], Pergamon[1624], Lindos[1625], Korinth[1626], Makedonya[1627], Morgantina[1628], Tanagra[1629], Nisyros[1630], Kurion[1631], Kıbrıs[1632], Aleksandria[1633], Eleusis[1634], Girit[1635], Mısır[1636] **Tarih:** MÖ 2 yüzyıl

[1622] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.
[1623] Işık, 1980, Tafel 24, Kat. Nr. 177, Tafel 25, Kat. Nr. 178,178b.
[1624] Winter, 1903, 167,4.
[1625] Blinkenberg, 1931, Pl. 140, 3020.
[1626] Merker, 2000, Plate 56, H395, H398, H402.
[1627] Selanik Arkeoloji Müzesi, Inv. No. MΘ 19678.
[1628] Bell, 1981, Pl. 19, 76-80, Pl. 20, 77,82,83.
[1629] Winter, 1903, 167,1;
[1630] Winter, 1903, 167,2;

K. 32 / Levha 38

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 112

Buluntu Adı: Demeter figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 9,1 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,4 cm, el yüksekliği: 1,5 cm, el genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: iyi arındırılmış kil, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Demeter figürini parçası Figürinin sağ eliyle birlikte vücudunun sağ tarafının bir bölümüyle vücudunun sağında yer alan meşale korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ kol vücudunun sağında yer alan meşaleye arkadan öne doğru dolanarak kavramıştır. Parmaklar detaylı, arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1637], Theangela[1638], Pergamon[1639], Lindos[1640], Korinth[1641], Makedonya[1642] , Morgantina[1643], Tanagra[1644], Nisyros[1645], Kurion[1646], Kıbrıs[1647], Aleksandria[1648], Eleusis[1649], Girit[1650], Mısır[1651] **Tarih:** MÖ 2. yüzyıl

---

[1631] Winter, 1903, 167,6.
[1632] Christofi,2019, 137, Figure 8.7.
[1633] Paul, 1959, Tafel 76, 283.
[1634] Mollard Besques 1954, Pl. LX. C20.
[1635] Mollard Besques 1954, Pl. LXXVI, C 126, C127.
[1636] Török, 1995, Pl. XXIV, No. 29-31.
[1637] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.
[1638] Işık, 1980, Tafel 24, Kat. Nr. 177, Tafel 25, Kat. Nr. 178,178b.
[1639] Winter, 1903, 167,4.
[1640] Blinkenberg, 1931, Pl. 140, 3020.
[1641] Merker, 2000, Plate 56, H395, H398, H402.
[1642] Selanik Arkeoloji Müzesi, Inv. No. MΘ 19678.
[1643] Bell, 1981, Pl. 19, 76-80, Pl. 20, 77,82,83.
[1644] Winter, 1903, 167,1;
[1645] Winter, 1903, 167,2;

K. 33 / Levha 39

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 212

Buluntu Adı: Demeter figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,7 cm, genişlik: 1,7 cm, cidar: 0,5 cm, el genişliği: 1,3 cm, kol genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 10 YR 7/8 açık kırmızı. İçerik: az kireç ve mika.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Demeter figürini parçası. Vücudunun sağında yer alan meşale ve onu kavrayan sağ kol korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ kolunu meşalenin arkasından öne doğru uzatır ve sağ eliyle meşaleyi kavrar. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1652] , Theangela[1653], Pergamon[1654], Lindos[1655], Korinth[1656], Makedonya[1657] , Morgantina[1658], Tanagra[1659], Nisyros[1660], Kurion[1661], Kıbrıs[1662], Aleksandria[1663], Eleusis[1664], Girit[1665], Mısır[1666] **Tarih:** MÖ 2. yüzyıl

---

[1646] Winter, 1903, 167,6.
[1647] Christofi,2019, 137, Figure 8.7.
[1648] Paul, 1959, Tafel 76, 283.
[1649] Mollard Besques 1954, Pl. LX. C20.
[1650] Mollard Besques 1954, Pl. LXXVI, C 126, C127.
[1651] Török, 1995, Pl. XXIV, No. 29-31.
[1652] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.
[1653] Işık, 1980, Tafel 24, Kat. Nr. 177, Tafel 25, Kat. Nr. 178,178b.
[1654] Winter, 1903, 167,4.
[1655] Blinkenberg, 1931, Pl. 140, 3020.
[1656] Merker, 2000, Plate 56, H395, H398, H402.
[1657] Selanik Arkeoloji Müzesi, Inv. No. MΘ 19678.
[1658] Bell, 1981, Pl. 19, 76-80, Pl. 20, 77,82,83.
[1659] Winter, 1903, 167,1;
[1660] Winter, 1903, 167,2;
[1661] Winter, 1903, 167,6.
[1662] Christofi,2019, 137, Figure 8.7.
[1663] Paul, 1959, Tafel 76, 283.
[1664] Mollard Besques 1954, Pl. LX. C20.
[1665] Mollard Besques 1954, Pl LXXVI, C 126, C127.
[1666] Török, 1995, Pl. XXIV, No. 29-31.

K. 34 / Levha 40

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 276

Buluntu Adı: Demeter figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6 cm, genişlik: 2,2 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 4/1 koyu grimsi kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: Gley 2 5/10BG yeşilimsi gri, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Demeter figürini parçası. Meşaleyle birlikte figürinin sağ eli korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Meşale figürinin gövdesinin sağında yer alır, sağ kolu meşalenin arkasından öne doğru doğanır ve meşaleyi kavrar. Arka yüzü işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1667], Theangela[1668], Pergamon[1669], Lindos[1670], Korinth[1671], Makedonya[1672] , Morgantina[1673], Tanagra[1674], Nisyros[1675], Kurion[1676], Kıbrıs[1677], Aleksandria[1678], Eleusis[1679], Girit[1680], Mısır[1681] **Tarih:** MÖ 2. yüzyıl

[1667] Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139.
[1668] Işık, 1980, Tafel 24, Kat. Nr. 177, Tafel 25, Kat. Nr. 178,178b.
[1669] Winter, 1903, 167,4.
[1670] Blinkenberg, 1931, Pl. 140, 3020.
[1671] Merker, 2000, Plate 56, H395, H398, H402.
[1672] Selanik Arkeoloji Müzesi, Inv. No. MΘ 19678.
[1673] Bell, 1981, Pl. 19, 76-80, Pl. 20, 77,82,83.
[1674] Winter, 1903, 167,1;
[1675] Winter, 1903, 167,2;
[1676] Winter, 1903, 167,6.
[1677] Christofi,2019, 137, Figure 8.7.
[1678] Paul, 1959, Tafel 76, 283.
[1679] Mollard Besques 1954, Pl. LX. C20.
[1680] Mollard Besques 1954, Pl. LXXVI, C 126, C127.
[1681] Török, 1995, Pl. XXIV, No. 29-31.

K. 35 / Levha 41-42

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 83

Buluntu Adı: Kore figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,7 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Hamur: 7. 5 YR 5/2 kahverengi, Astar: White Page N/9.5/ beyaz, iyi arındırılmış kil, mika katkılı.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kore figürini parçası. Sol kol ve gövdenin bir bölümünden oluşur. Baş, sağ kol, her iki bacak ve gövdenin büyük bir bölümü kırık ve eksiktir. Khiton üzerine sıkıca sarılı himation giyimlidir. Sol kolunu vücuduna birleşik himation içerisinde dirseğinden büktükten sonra karnı üzerinde kıyafet kıvrımlarını tutar. Benzer tipteki örneklerde kıyafetin sarılışı kolun hareketi aynı olmakla birlikte başında yüksek formlu bir polos yer almaktadır.

Benzer Örnekler: Priene[1682], Morgantina[1683], Korinth[1684], Amathaus Nekropolisi[1685], Eretrie[1686], Melos[1687]

Tarih: MÖ 200-180

[1682] Winter, 1903, 63,6-7; Higgins, 1967, 57, F; Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28.
[1683] Bell, 1981, Pl. 78, 369.
[1684] Merker, 2000, Plate 24, H2, Plate 30, H81.
[1685] Stefani, 2019, 115, Figure 7.2.
[1686] Besques, 1971, Pl. 82, D369.
[1687] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.

K. 36 / Levha 43-44

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 97

Buluntu Adı: Kore figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7, 2 cm, genişlik: 3,8 cm, cidar: 0,6 cm, el genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/4 açık kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: iyi arındırılmış kil, az mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

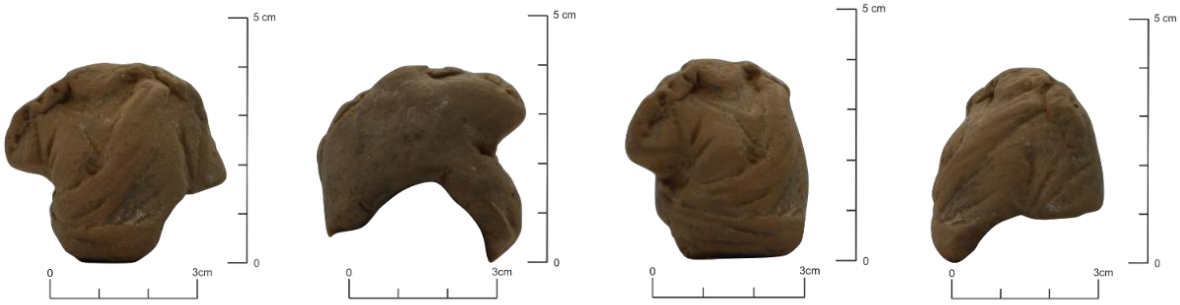
Tanım ve Tipoloji: Kore figürini parçası. Boynun alt kısmında itibaren beline kadar sol kol ve vücudunun sol üst kısmı korunmuş, baş, sağ kol, her iki bacak ve gövdenin büyük bir bölümü kırık ve eksiktir. Ayakta ve himation giyimli, elbise içindeki sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatıp, dirseğinden büktükten sonra sol elini belinin soluna uzatarak bir obje tutar.

Benzer Örnekler: Priene[1688], Morgantina[1689], Korinth[1690], Amathaus Nekropolisi[1691], Eretrie[1692], Melos[1693]

Tarih: MÖ 200-180

[1688] Winter, 1903, 63,6-7; Higgins, 1967, 57, F; Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28.
[1689] Bell, 1981, Pl. 78, 369.
[1690] Merker, 2000, Plate 24, H2, Plate 30, H81.
[1691] Stefani, 2019, 115, Figure 7.2.
[1692] Besques, 1971, Pl. 82, D369.
[1693] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.

K. 37 / Levha 45

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 52

Buluntu Adı: Kore figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4 cm, genişlik: 4,1 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/8.5 çok soluk kahverengi, içerik: iyi arındırılmış kil, mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kore figürinin başı ve vücudunun belden aşağı bölümü kırıktır. Saçları bukleler halinde her iki omuz üzerine dökülmektedir. Khiton giyimli figürinin üzerinde yer alan himation sol omuzdan sol göğsü kapatarak vücuduna çapraz şekilde dolanır ve daha sonra himation belin sağından soluna doğru vücuduna paralel olarak sarılıdır. Figürinin sol kolunun bir bölümü himation içerisinde ve hareketsizdir. Arka yüz kabaca işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1694], Pergamon[1695], Knidos[1696], Morgantina[1697], Korinth[1698]

Tarih: MÖ 170-160

[1694] Rumscheid, 2006, Tafel 39, Kat. Nr. 95.
[1695] Töpperwein, 1976, Tafel 13, 85.
[1696] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2497.
[1697] Bell, 1981, Pl. 13, 56.
[1698] Merker, 2000, Plate 27, H64.

K. 38 / Levha 46

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 71

Buluntu Adı: Tanrıça / Athena figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,8 cm, genişlik: 4,4 cm, cidar: 0,6 cm, kol genişliği: 1,2 cm, boyundan kıyafet kemerine yüksekliği: 3,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 Y 4/1 koyu gri, astar: White Page 7.5 YR_/1_9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Athena'ya ait olan figürinin sağ göğüs, sağ kolun bir bölümü ve kıyafet kıvrımları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Figürin peplos giyimlidir. Göğüslerin hemen altında ince bir kemerle kıyafet bölünmektedir. Kıyafete ait alt bölüm ince diogonal kıvrımlardan oluşmaktadır. Korunan sağ kol vücuttan ayrık ve yana doğru hareketlidir. Kolunda pazubent yer almaktadır. Pazubent şerit şekilde tüm kolu sarar ön yüzde dairesel bir aplik bulunmaktadır. Hareket ve tipolojik benzerleri incelendiğinde Athena tipolojine ait olmalıdır. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1699], Myrina[1700], Troia[1701], Sagalassos[1702], Delos[1703] , Pompei[1704], Mısır[1705]

Tarih: MÖ 170-160

[1699] Rumscheid ,2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112.
[1700] Mollard Besques, 1963, Pl. 103, a,b,d.
[1701] Burr Thompson 1963, VI, 12.
[1702] Talloen ve Özden Gerçeker 2020, 26, Fig. 20, a.
[1703] Laumonier, 1956, Pl. 29, 284-288.
[1704] Levi, 1926, 187, Fig. 141.
[1705] Török, 1995, Pl. XVII,No. 7- No. 8.

K. 39 / Levha 47

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 80

Buluntu Adı: Athena figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,5 cm, genişlik: 4,1 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: Kil: 10 YR 5/1 gri, astar: White Page N/9.5/ beyaz, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Athena figürinine ait üst gövde parçası. Boynundan itibaren üst gövdenin bir bölümü korunmuştur. Her iki kol, bacaklar ve arka yüz kırık ve eksiktir. Peplos giyimli figürinin göğüslerinin altından şerit formlu bir kemerle kıyafet bölünmektedir. Göğüslerinin ortasında Medusa başı yer alır. Peplos kıvrımları kemerin altından ince kıvrımlar halinde aşağı uzanır. Belinin sağı ve solundaki kıvrımlar harekete uygun biçimlendirilmiştir. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1706], Myrina[1707], Troia[1708], Sagalassos[1709], Delos[1710] , Pompei[1711], Mısır[1712], Pella Arkeoloji Müzesi

Tarih: MÖ 170-160

[1706] Rumscheid ,2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112.
[1707] Mollard Besques, 1963, Pl. 103, a,b,d.
[1708] Burr Thompson 1963, VI, 12.
[1709] Talloen ve Özden Gerçeker 2020, 26, Fig. 20, a.
[1710] Laumonier, 1956, Pl. 29, 284-288.
[1711] Levi, 1926, 187, Fig. 141.
[1712] Török, 1995, Pl. XVII,No. 7- No. 8.

K. 40 / Levha 48

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 230

Buluntu Adı: Athena figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,5 cm, genişlik: 4,3 cm, cidar: 0,6 – 1 cm, göğüs yüksekliği: 3 cm, göğüs genişliği: 3,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 2.5 YR 7/6 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Athena figürini parçası. Sağ göğsüyle birlikte gövdenin bele kadar bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Göğsün altından kıyafet kemerle bölünür olasılıkla peplos giyimlidir. Göğüslerin ortasında dairesel formlu aegis yer alır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1713], Myrina[1714], Troia[1715], Sagalassos[1716], Delos[1717] , Pompei[1718], Mısır[1719], Pella Arkeoloji Müzesi

[1713] Rumscheid ,2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112.
[1714] Mollard Besques, 1963, Pl. 103, a,b,d.
[1715] Burr Thompson 1963, VI, 12.
[1716] Talloen ve Özden Gerçeker 2020, 26, Fig. 20, a.
[1717] Laumonier, 1956, Pl. 29, 284-288.
[1718] Levi, 1926, 187, Fig. 141.
[1719] Török, 1995, Pl. XVII,No. 7- No. 8.

K. 41 / Levha 49-50

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 64 **Buluntu Adı:** Kybele figürini başı

Ölçüler: yükseklik: 8 cm, genişlik: 4,1 cm, cidar: 0,6 cm, polos yüksekliği: 1,9 cm, polos genişliği: 3,8 cm, boyun yüksekliği: 1,7 cm, boyun genişliği: 2,1 cm, baş yüksekliği: 3, 2 cm, baş genişliği: 2,7 cm, göz yüksekliği: 3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 6/4 açık sarımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: yoğun mika **Üretim Tekniği:** iki ayrı kalıptan yarı döküm **Tanım ve Tipoloji:** Kybele figürinine ait baş ve boynun bir kısmı korunmuştur. Figürin başında yüksek bir polos bulunmaktadır. Alın üzerinde yer alan saçlar olasılıkla ortadan ikiye ayrılmış sivri uçlu bir alet yardımıyla şekillendirilmiş ve boynun her iki yanına dökülmektedir. Baş hafif sağına doğru hareketli cepheden işlenmiştir. Yüz ince, uzun, oval formludur. Gözler badem formlu, göz kabakları etli ve badem formludur. Burun oldukça belirgin, ağız açık, dudaklar ise dolgundur. Çene yuvarlatılmış, boyun kalın ve uzun işlenmiştir. Figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. **Benzer Örnekler:** Priene[1720], Pergamon[1721], Myrina[1722], Metropolis[1723], Klazomenai[1724], Assos[1725], Daskleion[1726], Troia[1727], Gergis[1728], Troas Bölgesi[1729], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[1730], Delos[1731] Thebes[1732], Sicilya[1733], Madrid Arkeoloji Müzesi[1734], Korinth[1735], Olynthos[1736], Sicilya[1737], Tarentum[1738], Selinus[1739], Boeotia[1740], Kahire Müzesi[1741] **Tarih:** MÖ 200-140

[1720] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 12; Kat. Nr. 11.
[1721] Töpperwein, 1976, Tafel 33, 199,201,200.
[1722] Mollard Besques, 1963, Pl. 202, a- Myrina 1276; Töpperwein, 1976, Tafel 102,3.
[1723] Ekin Meriç, 2007, Levha 103, TK5-7; Levha 103, TK. 16-33, Levha 104, TK. 34-39.
[1724] Özbay, 2016, 357, Kat. No. 135.
[1725] Stupperich, 2006, Tafel 22, 1,2; Çelikel, 2008, Resim 8, Kat. No. 1; Resim 9, Kat. No. 2; Resim 11, Kat. No.3, Resim 13, Kat. No. 4.
[1726] Çevirici, 1998, Levha 1, Kat. No. 1, Levha 2 Kat. No. 2, Kat. No. 3.
[1727] Burr Thompson, 1963, 16, 17,18,21, 26,28,33-38, 42-45.
[1728] Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 9.
[1729] Tavukçu, 1999, Levha 4, K. 14, K. 26; Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 10.
[1730] Kaplan, 2009, Levha 4, Kat. No. 13, 14,15.
[1731] Barrett, 2011, Figure D 128.
[1732] Schmaltz, 1974, Tafel 23, 286.

K. 42 / Levha 51-52

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 61 **Buluntu Adı:** Tanrıça/ Kybele figürini başı **Ölçüler:** yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 4,7 cm, cidar: 0,6 cm, polos yüksekliği: 2,5 cm, sur tacı genişliği: 5,4 cm, korunan yüz yüksekliği: 3,5 cm, göz yüksekliği: 0,6 cm, göz genişliği: 0,9 cm **Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri:** kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika **Üretim Tekniği:** iki ayrı kalıptan yarı döküm **Tanım ve Tipoloji:** Kybele figürinin baş kısmı korunmuştur. Ön yüzde yüzün sağ kısmı kırık ve eksiktir. Kybele figürinin başı üzerinde üç kademeden oluşan bir sur şeklinde tacı bulunmaktadır. Alın üzerinde yer alan saç kısmı aşınmıştır durumda olmasına rağmen ortadan ayrılmış ve yüzün her iki tarafından olasılıkla arkada toplanmıştır Saç tutamı her iki kulağı da örtmektedir. Korunan sol göz derinde ve badem formludur. Figürinin burun ağız ve çene kısmı kırık ve eksiktir. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir. **Benzer Örnekler:** Priene[1742], Pergamon[1743], Myrina[1744], Metropolis[1745], Stratonikeia[1746], Klazomenai[1747], Assos[1748], Daskleion[1749], Troia[1750], Gergis[1751], Troas Bölgesi[1752], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[1753], Delos[1754] Thebes[1755], Sicilya[1756], Madrid Arkeoloji

[1733] Mollard Besques, 1954, Pl. LI, 546,547,548.
[1734] Laumonier, 1921, Pl. XXX, 2.
[1735] Higgins, 1970, Pl. 131, 908.
[1736] Higgins, 1970, Pl. 146, 1069,1070.
[1737] Higgins, 1970, Pl. 151, 1098- 1102.
[1738] Higgins, 1970, Pl. 176, 1276.
[1739] Mollard Besques, 1963, Pl. IX, 4.
[1740] Paul, 1959, Tafel 9, 22.
[1741] Barrett, 2011, Figure C30, 57500.
[1742] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 12; Kat. Nr. 11.
[1743] Töpperwein, 1976, Tafel 33, 199,201,200.
[1744] Mollard Besques, 1963, Pl. 202, a- Myrina 1276; Töpperwein, 1976, Tafel 102,3.
[1745] Ekin Meriç, 2007, Levha 103, TK5-7; Levha 103, TK. 16-33, Levha 104, TK. 34-39.
[1746] DurnaGölü
[1746] Tavukçu, 1999, Levha 4, K. 14, K. 26; Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 10.
, 2020, Levha 35, K. 47, 48; K. 50, 51.
[1747] Özbay, 2016, 357, Kat. No. 135.
[1748] Stupperich, 2006, Tafel 22, 1,2; Çelikel, 2008, Resim 8, Kat. No. 1; Resim 9, Kat. No. 2; Resim 11, Kat. No.3, Resim 13, Kat. No. 4.
[1749] Çevirici, 1998, Levha 1, Kat. No. 1, Levha 2 Kat. No. 2, Kat. No. 3.
[1750] Burr Thompson, 1963, 16, 17,18,21, 26,28,33-38, 42-45.
[1751] Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 9.
[1752] Tavukçu, 1999, Levha 4, K. 14, K. 26; Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 10.
[1753] Kaplan, 2009, Levha 4, Kat. No. 13, 14,15.
[1754] Barrett, 2011, Figure D 128.

Müzesi[1757], Korinth[1758], Olynthos[1759], Sicilya[1760], Tarentum[1761], Selinus[1762], Boeotia[1763], Kahire Müzesi[1764] **Tarih:** MÖ 200-140

K. 43 / Levha 53-54

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 76 **Buluntu Adı:** Kybele figürini baş parçası **Ölçüler:** yükseklik: 8,1 cm, genişlik: 3,4 cm, cidar: 0,7 cm, polos yüksekliği: 4,1 cm, polos genişliği: 4,8 cm **Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri:** kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı pişirmeden kaynaklı grileşme, astar: White Page 10 YR _/1/8/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika. **Üretim Tekniği:** İki ayrı kalıptan yarı döküm **Tanım ve Tipoloji:** Kybele figürinine ait baş parçası. Polosuyla boynunun üst kısmından itibaren başının bir bölümü korunmuş, yüzünün sağ tarafı tamamen kırık ve eksik. Korunan sol gözü dışında yüzünde sağ gözü, burnu, ağzı ve çenesi tahrip olmuş. Başının üzerinde üç kademeden oluşan yüksek bir polos bulunur. Alın üzerinde ortadan ikiye ayrılan saçlar yüzün her iki yanından kulakları da kapatarak aşağıya dökülür. Korunan sol göz badem formlu ve göz kapakları belirgin. Figürinin arka yüzü işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir. **Benzer Örnekler:** Priene[1765], Pergamon[1766], Myrina[1767], Metropolis[1768], Stratonikeia[1769], Klazomenai[1770], Assos[1771], Daskleion[1772], Troia[1773], Gergis[1774], Troas Bölgesi[1775], Çanakkale

---

[1755] Schmaltz, 1974, Tafel 23, 286.
[1756] Mollard Besques, 1954, Pl. LI, 546,547,548.
[1757] Laumonier, 1921, Pl. XXX,2.
[1758] Higgins, 1970, Pl. 131, 908.
[1759] Higgins, 1970, Pl. 146, 1069,1070.
[1760] Higgins, 1970, Pl. 151, 1098- 1102.
[1761] Higgins, 1970, Pl. 176, 1276.
[1762] Mollard Besques, 1963, Pl. IX, 4.
[1763] Paul, 1959, Tafel 9, 22.
[1764] Barrett, 2011, Figure C30, 57500.
[1765] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 12; Kat. Nr. 11.
[1766] Töpperwein, 1976, Tafel 33, 199,201,200.
[1767] Mollard Besques, 1963, Pl. 202, a- Myrina 1276; Töpperwein, 1976, Tafel 102,3.
[1768] Ekin Meriç, 2007, Levha 103, TK5-7; Levha 103, TK. 16-33, Levha 104, TK. 34-39.
[1769] DurnaGölü
[1769] Tavukçu, 1999, Levha 4, K. 14, K. 26; Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 10.
, 2020, Levha 35, K. 47, 48; K. 50, 51.
[1770] Özbay, 2016, 357, Kat. No. 135.
[1771] Stupperich, 2006, Tafel 22, 1,2; Çelikel, 2008, Resim 8, Kat. No. 1; Resim 9, Kat. No. 2; Resim 11, Kat. No.3, Resim 13, Kat. No. 4.
[1772] Çevirici, 1998, Levha 1, Kat. No. 1, Levha 2 Kat. No. 2, Kat. No. 3.
[1773] Burr Thompson, 1963, 16, 17,18,21, 26,28,33-38, 42-45.
[1774] Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 9.

Arkeoloji Müzesi[1776], Delos[1777] Thebes[1778], Sicilya[1779], Madrid Arkeoloji Müzesi[1780], Korinth[1781], Olynthos[1782], Sicilya[1783], Tarentum[1784], Selinus[1785], Boeotia[1786], Kahire Müzesi[1787] **Tarih:** MÖ 200-140

K. 44 / Levha 55

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 91

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 8,1 cm, genişlik: 5,5 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, astar: White Page 7.5 YR _/2/9/ soluk sarımsı pembe, içerik: yoğun mika.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürinine ait gövde parçası. Genç Eros figürinin boynundan beline kadar olan bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Omuzlar gövdeyle orantılı, sağ omuz yukarıda, sol omuz aşağıdadır. Kırık olan sol kol üzerinden arka yüze daha sonra da öne doğru dolanan himation kıvrımları göğüs ortasında birleşir, göbek şişkin ve belirgin, vücut sağına doğru hareketlidir.

Benzer Örnekler: Priene[1788], Tralleis[1789], Myrina[1790], Pergamon[1791], Yunanistan[1792]

Tarih: MÖ 200-150

[1775] Tavukçu, 1999, Levha 4, K. 14, K. 26; Kaplan, 2009, Levha 3, Kat. No. 10.
[1776] Kaplan, 2009, Levha 4, Kat. No. 13, 14,15.
[1777] Barrett, 2011, Figure D 128.
[1778] Schmaltz, 1974, Tafel 23, 286.
[1779] Mollard Besques, 1954, Pl. LI, 546,547,548.
[1780] Laumonier, 1921, Pl. XXX,2.
[1781] Higgins, 1970, Pl. 131, 908.
[1782] Higgins, 1970, Pl. 146, 1069,1070.
[1783] Higgins, 1970, Pl. 151, 1098- 1102.
[1784] Higgins, 1970, Pl. 176, 1276.
[1785] Mollard Besques, 1963, Pl. IX, 4.
[1786] Paul, 1959, Tafel 9, 22.
[1787] Barrett, 2011, Figure C30, 57500.
[1788] Rumscheid, 2006, Tafel 101, Kat. Nr. 239.
[1789] Çekilmez, 2014, Levha 42, K. 29; Levha 45, K. 30.
[1790] Burr, 1934, Pl. XXII,56.
[1791] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1792] Winter, 1903, 323, 9.

K. 45 / Levha 56

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 72

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6 cm, genişlik: 3,2 cm, cidar: 0,3 cm, kol genişliği: 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 10 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page: 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 10 R 4/8 kırmızı (saç kıvrımında), içerik: iyi arındırılmış, az mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Olasılıkla uçan Eros figürinine ait gövde parçası, Figürinin saç buklelerinin bir kısmı sol kolunun bir bölümü ve gövdesinin bir kısmı korunmuştur. Çıplak olarak işlenen figürin olasılıkla uçan Eros tipolojisine ait bir örnektir. Korunan sol kol hareketli ve vücutta ayrıktır. Kolun üzerinde şerit şeklinde kolu saran ve dairesel formlu aplikle işlenen bir pazubent yer almaktadır. Bel soluna hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1793], Sicilya[1794], Myrina[1795], Pergamon[1796]

Tarih: MÖ 200-150

[1793] Çekilmez, 2014, Levha 42, K. 29; Levha 51, K. 32; Levha 68, K. 44
[1794] Winter, 1903, 332, 8.
[1795] Winter, 1903, 332, 10;341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46.
[1796] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.

K. 46 / Levha 57

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 116

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,6 cm, genişlik: 3,3 cm, omuz genişliği: 2,5 cm, kol genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: 2.5 YR 7/4 (kolda), içerik: iyi arındırılmış, mika. Pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

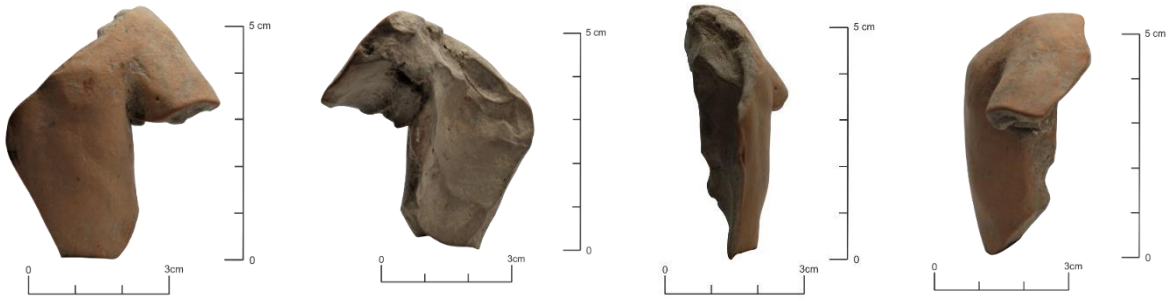
Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Sağ kolun bir bölümü ve arka yüz korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Sağ kol vücuduna paralel dışa açılır, sağ omuz üzerinde pazubent yer alır. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1797], Tralleis[1798], Pergamon[1799], Metropolis[1800], Eretrie[1801], Kyme[1802], Kyrenaika[1803]

Tarih: MÖ 200-150

[1797] Rumscheid, 2006, Tafel 46-47, Kat. Nr. 112-115.
[1798] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31.
[1799] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1800] Ekin Meriç 2007, Levha 113, TK 109.
[1801] Huguenot, 2001, 30,1.
[1802] Winter, 1903, 336,7.
[1803] Winter, 1903,337, 1.

K. 47 / Levha 58

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 179

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,4 cm, genişlik: 3,5 cm, kol genişliği: 2,4 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 2.5 YR 5/6 kırmızı, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Sol omuz ve sol kolun bir bölümden gövdenin solu beline kadar korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Çıplak, sol omzu yukarıda, sol kolu vücuduna paralel yana doğru açılır. Gövde hareketsiz, arka yüz kırık ve eksiktir. İç kısımda koroplastın parmak izleri korunmuştur.

Benzer Örnekler: Priene[1804], Tralleis[1805], Teos Batı Nekropolü[1806], Myrina[1807], Pergamon[1808],

Tarih: MÖ 200-150

[1804] Rumscheid 2006, Tafel 99, Kat. Nr. 236.
[1805] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 51, K. 32
[1806] Güllüsaç, 2018, 305, Fig. 54.
[1807] Winter, 1903, 336, 5-6;3 41,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46.
[1808] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.

K. 48 / Levha 59

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 216

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 8 cm, genişlik: 4,8 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 7/6 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: mika ve kireç

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Sağ omuzla birlikte sağ kolun bir bölümü ve dorsum (sırt) bölgesinin bir kısmı korunmuş, ön yüz ve diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ omuz yukarıda, sağ kolu hareketli, vücuduna paralel olarak dışa doğru açılır. Ön yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1809], Myrina[1810], Kyme[1811], Pergamon[1812]

Tarih: MÖ 200-150

[1809] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1810] Winter, 1903, 336, 5-6; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,48.
[1811] Winter, 1903, 336, 7.
[1812] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.

K. 49 / Levha 59

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 152

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 11,8 cm, genişlik: 4,7 cm, cidar: 0,6 cm, bacak genişliği: 3,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 5/1 gri, astar: White Page 10 YR _/1/9.5 beyaz, boya: 7.5 YR 6/8 kırmızımsı sarı – 7.5 YR 3/1 çok koyu gri, içerik: kum ve mika.

Üretim Tekniği: belden itibaren üst bacağın bir bölümü yarı döküm, sol bacak döküm.

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Figürinin belinin üst kısmından bacakların bir bölümüne kadar korunmuş diğer kısımlar kırık ve eksik. Ayakta ve çıplak figürinin sol bacağı önde ve hareketli, sağ bacağı geride ve taşıyıcı. Pubis bölümü belirgindir. Arka yüz işlenmiş, bacakların hareketinden kaynaklı olarak sol basen yukarıda sağı ise aşağıdadır.

Benzer Örnekler: Priene[1813], Tralleis[1814], Myrina[1815], Pergamon[1816], Eretrie[1817], Kyrenaika[1818], Etruria[1819]

Tarih: MÖ 200-150

[1813] Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234.
[1814] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28.
[1815] Winter, 1903,337,6; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46-48.
[1816] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1817] Huguenot, 2001, 30,1.
[1818] Winter, 1903,337, 1.
[1819] LIMC IV- 2,8,40.

K. 50 / Levha 60

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 96

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini sağ kol parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,9 cm genişlik: 4,8 cm, cidar: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 7.5 YR_/1/9/ beyaz, boya: Gley 2 8/ 10B açık yeşilimsi gri, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: Döküm

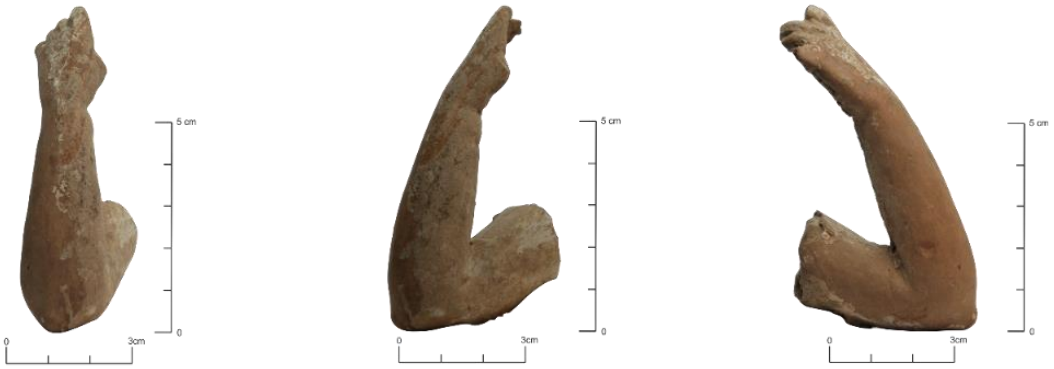
Tanım ve Tipoloji: Uçan genç Eros figürinine ait sağ kol parçası. Figürinin omuzdan itibaren sadece sağ kolu ve elinde tuttuğu obje korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. İlk olarak sağ kol aşağı uzanır, dirsekten büküldükten sonra öne doğru uzanır, sağ elinde bir obje tutar.

Benzer Örnekler: Etruria[1820]

Tarih: MÖ 200-150

[1820] LIMC IV- 2,8,40.

K. 51 / Levha 60

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 171

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini sağ kol parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,8 cm, genişlik: 1,4 cm, kol genişliği: 2,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/9.5/ soluk turuncumsu sarı, boya: 5 YR 4/6 sarımsı kırmızı, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini sağ kol parçası. Sağ kol ve sağ eli korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Sağ kolunu vücuduna paralel yukarı uzattıktan sonra dirseğinden büker ve öne doğru uzatır. Olasılıkla elinde bir nesne tutar.

Benzer Örnekler: Priene[1821], Tralleis[1822], Myrina[1823] , Pergamon[1824], Eretrie[1825], Etruria[1826]

Tarih: MÖ 200-150

[1821] Rumscheid 2006, Tafel 96,97, Kat. Nr.234, 235.
[1822] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28.
[1823] Winter, 1903,337,8; 341,3.
[1824] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1825] Huguenot, 2001, 30,1.
[1826] LIMC IV- 2,8,40.

K. 52 / Levha 61

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 256

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 10,4 cm, bilek genişliği: 1,3 cm, el genişliği: 2 cm cidar: 2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 5/6 sarımsı kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: az miktarda kum ve mika.

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol kol omuzdan itibaren parmaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolunu vücuduna paralel yukarı kaldırır, dirseğinden büker ve öne doğru uzatır, olasılıkla elinde bir nesne taşır.

Benzer Örnekler: Priene[1827], Tralleis[1828], Myrina[1829]

Tarih: MÖ 200-150

[1827] Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234.
[1828] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 45, K. 30.
[1829] Winter, 1903,337,8.

K. 53 / Levha 61

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 274

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6 cm, bilek genişliği: 0,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/6 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 10 R 7/3 solgun kırmızı, içerik: mika

Üretim Tekniği: Döküm

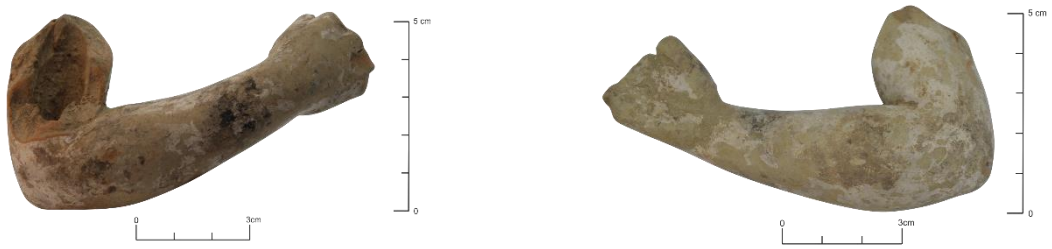
Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Dirseğinden parmaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolunu vücuduna paralel yukarı uzatır, bileğinden hareketli, parmakları açıktır.

Benzer Örnekler: Tralleis[1830]

Tarih: MÖ 200-150

[1830] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28.

K. 54 / Levha 62

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 246

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: uzunluk: 9,6 cm, bilek genişlik: 1,6 cm, dirsek genişliği: 3,1 cm, el genişliği: 2,5 cm, cidar: 0,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 10 R 7/3 solgun kırmızı – 2.5 /1 kırmızımsı siyah, içerik: iyi arındırılmıştır

Üretim Tekniği: üst kol iyi ayrı kalıp, dirseğinden bileğine kadar döküm

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Sağ kolu dirseğin üst kısmından parmaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Vücuduna paralel uzanan kolunu dirseğinden büker ve öne doğru uzatır. Güçlü ve hareketlidir. Arka yüzü işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1831], Tralleis[1832], Myrina[1833]

Tarih: MÖ 200-150

[1831] Rumscheid, 2006, Tafel 99, Kat. Nr. 236.
[1832] Çekilmez, 2014, Levha 42, K. 29.
[1833] Winter, 1903, 337, 4;341,4.

K. 55 / Levha 62

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 254

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,1 cm, genişlik: 2,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/6 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: 5 YR 4/1 koyu gri, içerik: kum ve az miktarda mika

Üretim Tekniği: üst kol iki ayrı kalıp, dirsekten bileğe kadar döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sağ kol omzun alt kısmından parmaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Üst kol üzerinde himation kıvrımları yer almaktadır. Sağ kolunu dirseğine kadar vücuduna paralel uzanır, daha sonra dirseğinden bükülür ve öne doğru uzatır. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1834], Tralleis[1835], Myrina[1836], Pergamon[1837]

Tarih: MÖ 200-150

[1834] Rumscheid, 2006, Tafel 99, Kat. Nr. 236.
[1835] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 68, K. 44.
[1836] Winter, 1903, 337, 4; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,47.
[1837] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.

K. 56 / Levha 62

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 260

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüleri genişlik: 1,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, içerik: mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sağ kol omuzun alt kısmından bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Vücuduna paralel aşağı uzatır, daha sonra dirseğinden büker ve öne doğru uzanır.

Benzer Örnekler: Priene[1838], Tralleis[1839], Myrina[1840], Pergamon[1841], Smyrna[1842], Eretrie[1843]

Tarih: MÖ 200-150

[1838] Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234.
[1839] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 48, K.31
[1840] Winter, 1903, 337, 2; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,47.
[1841] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1842] Winter, 1903, 340,5.
[1843] Huguenot, 2001, 30,1.

K. 57 / Levha 63

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 259

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7 cm, genişlik: 6,2 cm, cidar: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/4 hamurlu açık kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 2.5 Y_/1/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, içerik: mika ve az miktarda kum

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol kolunun ön yüzü omuzdan bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, daha sonra dirseğinden büktükten sonra öne doğru uzatır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1844], Tralleis[1845], Myrina[1846], Pergamon[1847], Smyrna[1848], Eretrie[1849]

Tarih: MÖ 200-150

[1844] Rumscheid, 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 236.
[1845] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 48, K. 31
[1846] Winter, 1903, 337, 8; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,47.
[1847] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1848] Winter, 1903, 340,5.
[1849] Huguenot, 2001, 30,1.

K. 58 / Levha 63

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 262

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,4 cm, genişlik: 1,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: korunmamıştır. İçerik: mika. Pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sağ kol omzu altından bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sağ kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, dirseğinden büker ve vücudunun soluna doğru uzatır.

Benzer Örnekler: Priene[1850], Tralleis[1851], Myrina[1852], Pergamon[1853], Smyrna[1854],Teos[1855], Eretrie[1856]

Tarih: MÖ 200-150

[1850] Rumscheid, 2006, Tafel 100, Kat. Nr. 238.
[1851] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 48, K. 31
[1852] Winter, 1903, 337, 3; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,47.
[1853] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1854] Winter, 1903, 340,5.
[1855] Güllüsaç, 2018, 305, Fig. 54, M97/13.
[1856] Huguenot, 2001, 30,1.

K. 59 / Levha 63

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 319

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7 cm, genişlik: 3,2 cm, kol kalınlığı: 1,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi, astar: korunmamış, içerik: mika

Üretim Tekniği: Kol döküm tekniğinde, gövde iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol omzundan dirseğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sol kolunu vücuduna paralel dışarı doğru açar.

Benzer Örnekler: Priene[1857], Tralleis[1858], Myrina[1859], Pergamon[1860]

Tarih: MÖ 200-150

[1857] Rumscheid 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 235.
[1858] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31
[1859] Winter, 1903, 337, 6; 341,4.
[1860] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.

K. 60 / Levha 64

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 325

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,5 cm, genişlik: 2,4 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/3 açık kırmızımsı kahverengi, astar: White Page N/9.5/ beyaz, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol kolu dirseğinden bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dirseğinden büktüğü sol kolunu yukarı uzatır. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1861], Tralleis[1862], Myrina[1863], Pergamon[1864], Smyrna[1865], Aigai[1866], Eretrie[1867], Etruria[1868]

Tarih: MÖ 200-150

[1861] Rumscheid, 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 235.
[1862] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31
[1863] Winter, 1903, 337, 8.
[1864] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1865] Winter, 1903, 340,5.
[1866] Dereboylu, 2012, Levha 28, K. 77.
[1867] Huguenot, 2001, 30,1.
[1868] LIMC IV- 2,8,40.

K. 61 / Levha 64

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 326

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: White Page N/9.5/ beyaz, boya: 7.5 YR 3/4 koyu kahverengi, içerik: az miktarda mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıp döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol kolu dirseğinden bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dirseğinden büktüğü sol kolunu yukarı uzatır. Arka yüzü kırık v eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1869], Tralleis[1870], Myrina[1871], Pergamon[1872], Smyrna[1873], Aigai[1874], Eretrie[1875]

Tarih: MÖ 200-150

[1869] Rumscheid, 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 235.
[1870] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31
[1871] Winter, 1903, 337, 8.
[1872] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1873] Winter, 1903, 340,5.
[1874] Dereboylu, 2012, Levha 28, K. 77.
[1875] Huguenot, 2001, 30,1.

K. 62 / Levha 64

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 304

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,6 cm, bilek genişlik: 1 cm, cidar: 1,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 10 YR 5/1 gri, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 5 YR 4/1 gri, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol el bileklere kadar korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Baş parmağı dışında diğer parmaklar detaylı işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1876], Myrina[1877], Smyrna[1878]

Tarih: MÖ 200-150

[1876] Rumscheid, 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 236.
[1877] Winter, 1903, 337, 1-2; Burr, 1934, Pl. XIX,47.
[1878] Winter, 1903, 340,5.

K. 63 / Levha 65

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 248

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7 cm, genişlik: 1,9 cm, ayak genişliği: 3 cm, cidar: 0,4 cm

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm tekniği

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Sağ bacak dizin üst kısmından itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Detaylı işlenmiş, parmak uçlarıyla tabana basmakta, bu nedenle hareketli bacağa ait olmalıdır. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1879], Tralleis[1880], Myrina[1881], Smyrna[1882], Teos Batı Nekropolü[1883], Eretrie[1884]

Tarih: MÖ 200-150

[1879] Rumscheid, 2006, Tafel 99, Kat. Nr. 236.
[1880] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 45, K. 30; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1881] Winter, 1903, 337, 1-7; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46-48.
[1882] Winter, 1903, 340,5.
[1883] Güllüsaç, 2018, 305, Fig. 54, M97/13.
[1884] Huguenot, 2001, 30,1.

K. 64 / Levha 66

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 321

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,1 cm genişlik: 2,3 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/beyaz, boya: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, içerik: az miktarda sarı mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol bacağın dizin alt kısmından ayak bileğine kadar arka yüzü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol bacak detaylı işlenmiş, ön yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1885], Tralleis[1886], Myrina[1887], Pergamon[1888], Smyrna[1889], Eretrie[1890]

Tarih: MÖ 200-150

[1885] Rumscheid, 2006, Tafel 8-9, Kat. Nr. 20-21, Tafel 24, Kat. Nr. 54.
[1886] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 45, K. 30; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1887] Winter, 1903, 337, 1-7; 341,7; Burr, 1934, Pl. XIX,46-48.
[1888] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1889] Winter, 1903, 340,5.
[1890] Huguenot, 2001, 30,1.

K. 65 / Levha 66

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 105

Buluntu Adı: Uçan Eros figürini sağ ayak parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,4 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 Y 5/2 grimsi kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 2.5 YR 4/6 kırmızı, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

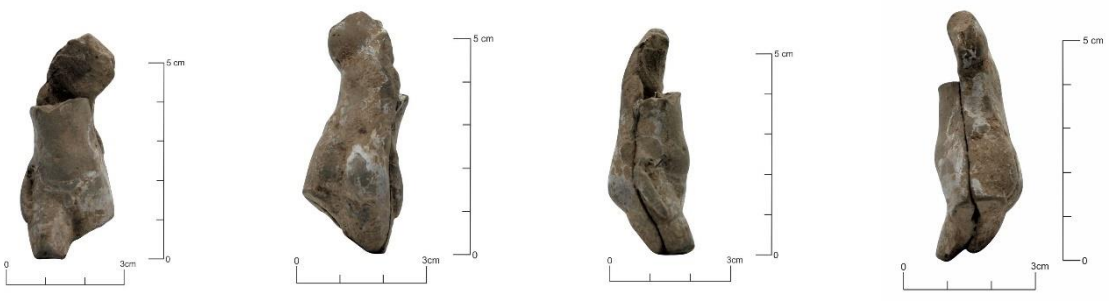
Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini sağ ayak parçası. Sağ ayak bileğiyle birlikte korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksiktir. Figürin olasılıkla çıplak, parmaklar ve kemikler detaylı olarak belirtilmiştir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1891], Myrina[1892], Smyrna[1893]

Tarih: MÖ 200-150

[1891] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 42, K. 29; Levha 45, K. 30; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1892] Winter, 1903, 337, 7; 341,4; Burr, 1934, Pl. XIX,46-48.
[1893] Winter, 1903, 340,5.

K. 66 / Levha 67-68

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 49

Buluntu Adı: Eros figürini gövde parçası

Ölçüler: yükseklik: 4 cm (ön yüz) –5,6 cm (arka yüz), genişlik: 2,2 cm, cidar: 0,4cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 Y 5/1 gri, astar: White Page 10 YR_/1/9.5 beyaz, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürinin ön yüzünde bacakların bir bölümüyle üst gövdenin göğüslere kadar olan kısmı, arka yüzde sol omuz sırt ve kalça kısmı korunmuştur. Göğsün üst kısmından itibaren baş ve dizden alt kısımda bacakların bir bölümü kırıktır. Figürinin sağ bacağı hareketli ve önde, sol bacak ise geridedir. Sağ bacağının yanında olasılıkla kırık olan omuzdan aşağıya doğru dökülen kıvrımlar yer almaktadır. Figürinin hareketinden kaynaklı olarak beli sağına eğiktir. Arka yüz işlenmiş, bacak hareketinden kaynaklı olarak sağ basen yukarıda verilmiştir. Olasılıkla uçan Eros tipolojisine olmalıdır.

Benzer Örnekler: Priene[1894], Tralleis[1895], Myrina[1896], Pergamon[1897], Stratonikeia[1898], Teos Batı Nekropolü[1899], Eretrie[1900], Tanagra[1901], Yunanistan[1902], Falerii[1903], Halae[1904], Etruria[1905]

Tarih: MÖ 150-125

[1894] Rumscheid, 2006, Tafel 101, Kat. Nr. 239.
[1895] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1896] Winter, 1903, 337, 1-7.
[1897] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1898] Durnagölü, 2019, Levha 41, K. 73.
[1899] Güllüsaç, 2018, 305, Fig. 54, M97/12.
[1900] Huguenot, 2001, 30,1.
[1901] Winter, 1903, 32, 1,2.
[1902] Winter, 1903, 323, 2.
[1903] Winter, 1903, 344,1.
[1904] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V.
[1905] LIMC IV- 2,8,40.

K. 67 / Levha 69

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 54

Buluntu Adı: Eros figürini

Ölçüler: yükseklik: 5,5 cm, gövde genişliği: 1,7 cm, bacak genişliği: 2,7 cm, kol genişliği: 0,8 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/3 açık kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 7.5 YR _/2/9/ soluk sarımsı pembe, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Uçan Eros figürini parçası. Baş kısmı, sağ kolu, sağ ve sola dizden aşağısı kırıktır. Sağ kol yana haraketli ve açık, bel sola eğimli, sağ bacak önde, sol bacak geride, belde himation var ve sağ bacağa dökülmektedir. Arka yüz işlenmemiş, bacak hareketi nedeniyle sağ basen yukarıda himation kıvrımları belin arkasından yanlara dökülür.

Benzer Örnekler: Priene[1906], Tralleis[1907], Myrina[1908], Pergamon[1909], Aigai[1910], Eretrie[1911], Tanagra[1912], Tarentum[1913], Halae[1914]

Tarih: MÖ 150-125

[1906] Rumscheid, 2006, Tafel 102, Kat. Nr. 241,242, Tafel 103, Kat. Nr. 243,242,244.
[1907] Çekilmez, 2014, Levha 42, K. 29.
[1908] Winter, 1903, 337, 1,6.
[1909] Töpperwein, 1976, Tafel 63, 420.
[1910] Dereboylu, 2012, Levha 27, K. 73.
[1911] Huguenot, 2001, 30,1.
[1912] Winter, 1903, 321, 9; 323,3.
[1913] Winter, 1903, 344,4.
[1914] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V.

K. 68 / Levha 70

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 140

Buluntu Adı: Eros figürini parçası,

Ölçüler: yükseklik: 4,9 cm, genişlik: 2,1 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

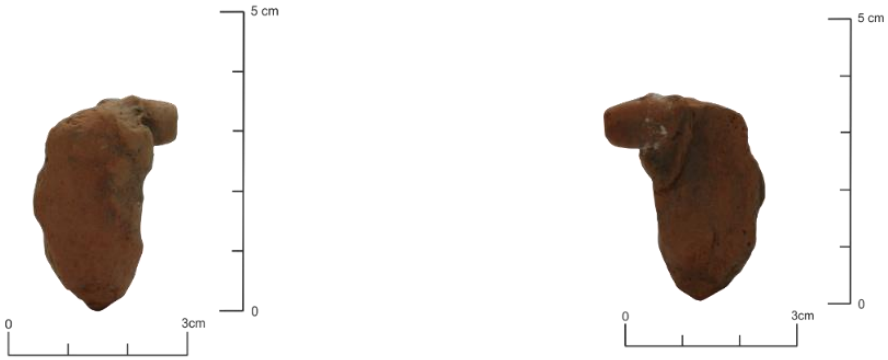
Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol omuzdan pubis bölgesine kadar vücudunun sol tarafı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, sol omuz yukarıda, bel sağına hareketli, göbek belirgindir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1915], Tralleis[1916], Myrina[1917], Metropolis[1918], Stratonikeia[1919], Teos Batı Nekropolü[1920], Eretrie[1921], Tanagra[1922], Halae[1923], Etruria[1924]

Tarih: MÖ 150-100

[1915] Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234.
[1916] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1917] Winter, 1903, 337, 1-7; 341,4.
[1918] Ekin Meriç 2007, Levha 113, TK 109.
[1919] Durnagölü, 2019, Levha 41, K. 73.
[1920] Güllüsaç, 2018, 305, Fig. 54, M97/12.
[1921] Huguenot, 2001, 30,1.
[1922] Winter, 1903, 321, 2.
[1923] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V.
[1924] LIMC IV- 2,8,40.

K. 69 / Levha 71

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 264

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,6 cm, genişlik: 1,8 cm, cidar: 0,5 cm kol genişliği: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: az miktarda mika. Pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sol omuzla birlikte gövdenin bir bölümü beline kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Yüzeyi aşınmıştır. Çıplak, omuz üzerinde himation kıvrımı yer alır. Sol kol vücuduna paralel dışarı açılır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1925], Myrina[1926], Metropolis[1927], Stratonikeia[1928], Eretrie[1929], Tanagra[1930], Halae[1931]

Tarih: MÖ 150-100

[1925] Çekilmez, 2014, Levha 39, K. 28; Levha 48, K. 31; Levha 51, K. 32
[1926] Winter, 1903, 337, 1-7.
[1927] Ekin Meriç 2007, Levha 113, TK 109.
[1928] Durnagölü, 2019, Levha 41, K. 73.
[1929] Huguenot, 2001, 30,1.
[1930] Winter, 1903, 321, 1.
[1931] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V.

K. 70 / Levha 71

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 263

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,7 cm, bilek genişliği: 0,6 cm, cidar: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: korunmamış, içerik: az miktarda mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sağ bacağı dizin alt kısmından ayağına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Çıplak, hareketsiz ve sabittir. Ayak parmakları detaysız, arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1932], Tralleis[1933], Myrina[1934], Metropolis[1935], Stratonikeia[1936], Eretrie[1937], Tanagra[1938], Halae[1939], Etruria[1940]

Dönem: Geç Hellenistik

[1932] Rumscheid, 2006, Tafel 102, Kat. Nr. 242.
[1933] Çekilmez, 2014, Levha 54, K. 33
[1934] Winter, 1903, 337, 1-7.
[1935] Ekin Meriç 2007, Levha 113, TK 109.
[1936] Durnagölü, 2019, Levha 41, K. 73.
[1937] Huguenot, 2001, 30,1.
[1938] Winter, 1903, 320, 1-7,12.
[1939] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V.
[1940] LIMC IV- 2,8,40.

K. 71 / Levha 72-73

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 87

Buluntu Adı: Eros ve Psykhe figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,9 cm, genişlik: 4,2 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 7/8 açık kırmızı, astar: White Page 7.5 YR_/2/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/8 kırmızımsı sarı, içerik: yoğun mika ve kum **Üretim Tekniği:** İki ayrı kalıptan yarı döküm

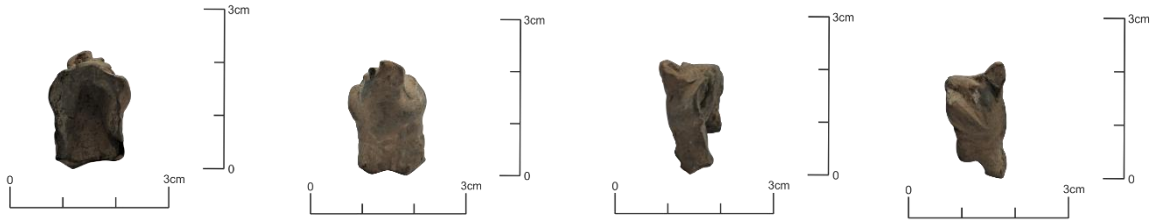
Tanım ve Tipoloji: Eros ve Psykhe figürini parçası. Eros'un sol bacağı dizden itibaren ayak bileğine kadar korunmuştur. Psykhe'nin sağına doğru hareket eden sağ bacağı dizden itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Eros Psykhe'ye sarılmakta, Eros'un sağ bacağı geride sol bacağı önde ve hareketlidir. Psykhe'nin korunan sol bacağı önde ve hareketlidir. Figürinin arka kısmı kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1941], Myrina[1942], Tavolia[1943], Parion[1944], Ephesos[1945], Kibyra[1946], Delos[1947] , Halae[1948]

Tarih: MÖ 150-140

[1941] Rumscheid, 2006, Tafel 140, Kat. Nr. 326.
[1942] Kassab, 1988, Pl. 38, 186.
[1943] Kaplan, 2009, Levha 22, Kat. No. 74.
[1944] Kasapoğlu, 2015, 432,433, Kat. No 84, 85, 86.
[1945] Öztürk, 2007, 44, K. 16, Lev. VI; Lang Auinger 2003, Tafel 122, TK. 3, TK. 4.
[1946] Günal, 2019, 116, Kat. No: 23.
[1947] Laumonier, 1956, Pl. 70, 690.
[1948] Goldman ve Jones, 1942, Plate XXIV, V-h. Group H.

K. 72 / Levha 74

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 267

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,2 cm, genişlik: 2 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 3/1 çok koyu gri, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

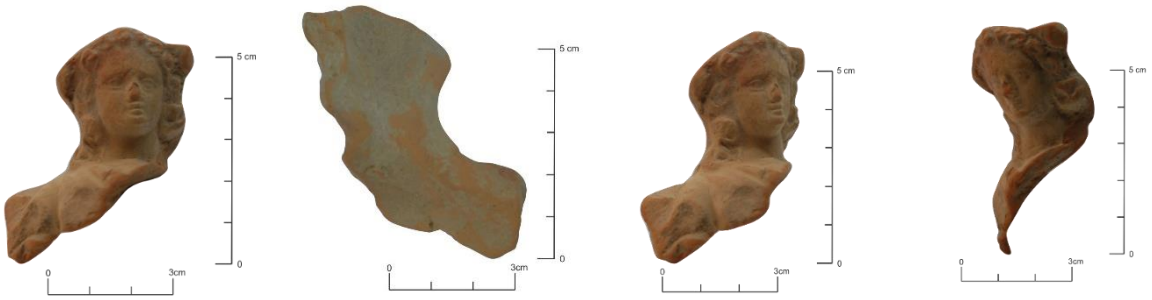
Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Başın arka kısmı enseye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Saçının bir kısmı başı üzerinde topuz ile toplanır, kalan saçlar bukleler halinde ense üzerine dökülür. Ön yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[1949], Tralleis[1950], Aigai[1951], Stratonikeia[1952], Klazomenai[1953], Tanagra[1954]

Dönem: Geç Hellenistik

[1949] Rumscheid, 2006, Tafel 98, Kat. Nr. 235.
[1950] Çekilmez, 2014, Levha 55, K. 34; Levha 65, K. 42
[1951] Dereboylu, 2012, Levha 25, K. 56.
[1952] Durnagölü, 2019, Levha 40, K. 70.
[1953] Özbay, 2016, 318, Kat. No. 106.
[1954] Winter, 1903, 320, 3.

K. 73 / Levha 75

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 98

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 3,3 cm, cidar: 0,6 cm, baş yüksekliği: 2,3 cm, baş genişliği: 2,5 cm, yüz yüksekliği: 1,8 cm, yüz genişliği: 1,5 cm

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Baş ve sağ omzun bir kısmı korunmuş, sağ omuzun altından itibaren kırık ve eksiktir. Baş hareketsiz, saçlar uzun, önde boynun her iki yanına, arkada enseden omuzlara doğru dökülür, yüz yuvarlak ve dolgundur. Alın geniş, gözler badem formlu ve derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmıştır. Boyun ince ve uzun, sol omuz ve boynun alt kısmında kıyafet detayları yer alır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tralleis[1955], Myrina[1956], Parion[1957]

Tarih: MS 1. yüzyıl

[1955] Çekilmez, 2014, Levha 42, K. 29.
[1956] Winter, 1903, 357,5.
[1957] Kasapoğlu, 2015, Levha 67, Kat. No. 79.

K. 74 / Levha 74

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 261

Buluntu Adı: Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,2 cm, genişlik: 1 cm, cidar: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 2.5 YR 3/3 koyu kırmızımsı kahverengi, içerik: iyi arındırılmış, pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Eros figürini parçası. Sağ omuzuyla birlikte dirseğin altına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Himation sol omzunu kapatır. Sağ kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır. Sol kol omuzla birlikte omzunda himation kıvrımları var**.**

Benzer Örnekler: Metropolis[1958], Stratonikeia[1959], Eretrie[1960], Etruria[1961]

[1958] Ekin Meriç 2007, Levha 113, TK 109.
[1959] Durnagölü, 2019, Levha 41, K. 73.
[1960] Huguenot, 2001, 30,1.
[1961] LIMC IV- 2,8,40.

K. 75 / Levha 76

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 70

Buluntu Adı: Herakles figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,7 cm, genişlik: 5,3 cm, cidar: 0,7 cm, baş yüksekliği: 2,9 cm, baş genişliği: 2,7 cm, boyun yüksekliği: 0,7 cm, boyun genişliği: 1 cm, yüz yüksekliği: 1,7 cm, yüz genişliği: 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/4 açık kahverengi, astar: White Page 7.5 YR _/2/9/ soluk sarımsı pembe, boya: 10 R 5/8 kırmızı (gövde üzerinde), 10 YR 7/8 açık kırmızı (çelenk altında), 10 YR 5/8 kırmızı (çelenk üzerinde arka yüzde), içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herakles figürinine ait üst gövde kısmı korunmuş, figürinin sağ kolu ve vücudunun alt bölümü kırık ve eksiktir. Başında dairesel formlu bir çelek yer almaktadır. Alın üzerinde yer alan saçlar tutamlar halindedir. Baş hafif soluna hareketlidir. Yüz dolgun, gözler derinde, burun etli, ağız küçük ve kapalıdır. Çene yuvarlatılmış ve dolgundur. Kulakların bir kısmı saçlarla örtülüdür. Boyun kalın ve kısadır. Omuzlar başa oranla geniş, vücut çıplaktır. Sağ kol kalıp birleşim yerinden kırılmıştır. Sol kol dirsekten büküldükten sonra göğüsse doğru uzanmakta dirsekten ise himation aşağı doğru dökülmektedir. Arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1962], Tralleis[1963], Mesutlu Köyü (Tralleis yakınları)[1964], Myrina[1965] Pergamon[1966], Ainos Taşaltı Nekropolü[1967], Assos Batı Nekropolü[1968], Troia[1969], Patara[1970], Delos[1971], Tarsus Gözlükule[1972], Mesembria (Bulgaristan)[1973] **Dönem:** Geç Hellenistik

[1962] Rumscheid, 2006, Tafel 127, Kat. Nr. 291; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 140, 1076.
[1963] Çekilmez,2014, Levha 120, K. 115.

K. 76 / Levha 77

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 74

Buluntu Adı: Herakles figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,8 cm, genişlik: 2,5 cm, cidar: 1,1 cm, bacak genişliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar korunmamış, içerik: mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve çıplak Herakles figürini parçası. Sol bacak ve yanındaki aslan postuna ait kısımlar korunmuştur.

Benzer Örnekler: Priene[1974], Myrina[1975], Smyrna[1976], Stratonikeia[1977], Metropolis[1978], Patara[1979], Kıbrıs[1980], Tarsus Gözlükule[1981], Calvi (Fransa)[1982], Roma[1983]**Dönem:** Geç Hellenistik

---

[1964] Çekilmez, 2013, 202, Fig. 1-4.
[1965] Mollard Besques 1963, Pl. 105, e- Myrina 679; d- LY 1558; f- Myrina 1127.
[1966] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 135, 1046.
[1967] Linga, 2019, 69, Lev. 20, Kat. Nu. 12.
[1968] Ergün, 2013, Levha 27, 1999.1.12.
[1969] Burr Thompson, 1963, Pl. V. 2.
[1970] Işın, 1998, Lev. 22, b. K.33.
[1971] Laumonier, 1956, Pl. 37, 353.
[1972] Goldman, 1950, 151, 225.
[1973] LIMC IV- II, 478, Herakles 496.
[1974] Rumscheid, 2006, Tafel 128, Kat. Nr. 292.
[1975] Mollard Besques 1963, Pl. 105, b- MYR 202; A- b 26.
[1976] Winter, 1903, 380,3.
[1977] Durnagölü, 2019, Levha 37, K.60, K. 63.
[1978] Erpehlivan, 2011, Levha 16, Kat. 46.
[1979] Işın, 1998, Lev. 22, b. K.33.
[1980] Winter, 1903, 381, 5.
[1981] Goldman, 1950, 134, 224.

K. 77 / Levha 77

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 244

Buluntu Adı: Herakles figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 2,2 cm, cidar: 1,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Kol döküm, gövde iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herakles figürini parçası. Sol kol omuzdan dirseğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol omuz üzerinde aslan postunun bir parçası yer alır. Sol kolunu vücuduna paralel uzatır, dirseğinden büker ve öne doğru uzanır. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Myrina[1984], Smyrna[1985], Mesutlu Köyü (Tralleis yakınları)[1986]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1982] Winter, 1903, 381, 2.
[1983] Winter, 1903, 381, 8.
[1984] Winter, 1903, 382,3.
[1985] Winter, 1903, 380,8.
[1986] Çekilmez, 2013, 202, Fig. 1-4.

K. 78 / Levha 78-79

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 245

Buluntu Adı: Herakles figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 12,3 cm, bilek genişlik: 2,2 cm, diz genişliği: 2,9 cmi cidar: 1,9 cm ayak uzunluğu: 3,7 cm, ayak yüksekliği: 1,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: korunmamıştır. İçerik: Mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herakles figürini parçası. Sol bacak dizin üst kısmından itibaren kırık üç parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Detaylı işlenmiş, kaslar belirgin ve bacak güçlüdür. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1987], Myrina[1988], Mesutlu Köyü (Tralleis yakınları)[1989] Smyrna[1990], Calvi (Fransa)[1991], Mesembria (Bulgaristan)[1992]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1987] Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289.
[1988] Mollard Besques 1963, Pl. 105, d- LY 1558; e- Myrina 679.
[1989] Çekilmez, 2013, 202, Fig. 1-4.
[1990] Winter, 1903, 380,8.
[1991] Winter, 1903, 381, 2.
[1992] LIMC IV- II, 478, Herakles 496.

K. 79 / Levha 80-81

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 249

Buluntu Adı: Herakles figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 12,3 cm, bilek genişlik: 2 cm, diz genişliği: 2,7 cm, korunan ayak uzunluğu: 3,3 cm, korunan ayak yüksekliği: 1,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 5 YR 5/8 sarımsı kırmızı – 5 YR 6/3 açık kırmızımsı kahverengi, içerik: az miktarda mika

Üretim Tekniği: Dize kadar döküm, dizden sonra iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herakles figürini parçası. Sağ bacak dizin üst kısmından itibaren kırık iki parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Detaylı işlenmiş, kaslar belirgin ve bacak güçlüdür. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1993], Myrina[1994], Smyrna[1995], Mesutlu Köyü (Tralleis yakınları)[1996] Calvi (Fransa)[1997], Mesembria (Bulgaristan)[1998]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1993] Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289.
[1994] Mollard Besques 1963, Pl. 105, d- LY 1558; e- Myrina 679.
[1995] Winter, 1903, 380,8.
[1996] Çekilmez, 2013, 202, Fig. 1-4.
[1997] Winter, 1903, 381, 2.
[1998] LIMC IV- II, 478, Herakles 496.

K. 80 / Levha 82-83

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 251

Buluntu Adı: Herakles figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 10,2 cm, genişlik: 3,2 cm, cidar: 0,9 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: korunmamış, içerik: kum ve mika, pişirme derecesi oldukça yüksek

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herakles figürini parçası. Sağ bacak dizin üst kısmından itibaren kırık iki parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Detaylı işlenmiş, kaslar belirgin ve bacak güçlüdür. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[1999], Myrina[2000], Smyrna[2001], Mesutlu Köyü (Tralleis yakınları)[2002] Calvi (Fransa)[2003], Mesembria (Bulgaristan)[2004]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[1999] Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289.
[2000] Mollard Besques, 1963, Pl. 105, d- LY 1558; e- Myrina 679.
[2001] Winter, 1903, 380,8.
[2002] Çekilmez, 2013, 202, Fig. 1-4.
[2003] Winter, 1903, 381, 2.
[2004] LIMC IV- II, 478, Herakles 496.

K. 81 / Levha 84

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 60

Buluntu Adı: Attis figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 9,2 cm, genişlik: 3,2-5,8 cm, kol genişliği: 1 cm, bacak genişliği: 1,5 cm, gövde yüksekliği: 5 cm, cidar: 2,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/3 pembe, astar: White Page 10 YR_/2/8/ beyaz, boya: 10 YR 4/2 koyu grimsi kahverengi – 10 YR 5/4 sarımsı kahverengi, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Attis figürinin başı ve dizlerinden itibaren bacaklarının bir kısmı kırık ve eksiktir. Figürin olasılıkla kare formlu sütun benzeri nesneye bağlıdır. Her iki kolu vücudunun arkasında yer almaktadır. Attis figürini çıplak işlenmiştir. Vücut hareketsiz cepheden verilmiş, cinsel organ belirgin, bacakların korunan kısmı birleşik ve hareketsizdir. Arka yüz işlenmemiş sadece kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Myrina[2005], Pergamon[2006], Stratonikeia[2007], Ephesos[2008], Tarsus[2009], Gaziantep Arkeoloji Müzesi[2010], Kütahya Arkeoloji Müzesi[2011], Atina[2012] ve Kos[2013]

Mermer örnekler; Ephesos[2014], Sardes[2015], Kyzikos[2016], Apollonia ad Rhyndacum[2017], Afyon Arkeoloji Müzesi[2018], Konya Arkeoloji Müzesi[2019], Alanya Müzesi[2020] **Tarih:** MÖ 150-100

[2005] Mollard Besques 1963, Pl. 103, b- MYR 215, f- MYR 279.
[2006] Töpperwein, 1976, Tafel 55, 390.
[2007] Durnagölü, 2020, Levha 110, K. 300.
[2008] Öztürk, 2007, 45, K. 17, Lev. VII.
[2009] Vermaseren, 1987, Plate CLXXX, 838.
[2010] Yılmaz, 2021, 175, Katalog No. 30.
[2011] Demir, 2022, 180, Görsel 2.9.34.
[2012] Grandjouan, 1961, Plate 28, 1014.
[2013] Leyenaar Plaisier, 1979, 43, 245.
[2014] Vermaseren, 1987, Plate CXXXVI, 635.
[2015] Vermaseren, 1987, Plate CII, 461.
[2016] Vermaseren, 1987, Plate LX, 282, 284.
[2017] Vermaseren, 1987, Plate LII, 261.
[2018] Vermaseren, 1987, Plate XII, 93.
[2019] Vermaseren, 1987, 783.

K. 82 / Levha 85

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 159

Buluntu Adı: Telesphoros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5 cm, genişlik: 2,8 cm, cidar: 0,7 cm, baş yüksekliği: 1,3 cm, baş genişliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: beyaz, boya: 7.5 YR 3/1 çok koyu gri, içerik: mika. Pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Telesphoros figürini parçası. Manto içerisindeki baş ve mantonun bir bölümü korunmuş, boynuyla birlikte diğer kısımları kırık ve eksik, yüzeyi aşınmıştır. Baş mantoyla örtülü, aşağı ve soluna doğru bakar. Gözler derinde ve küçük, burun ve ağız aşınmış, çene yuvarlatılmıştır. Arka yüz mantoyla örtülü, mantonun ucu vücudun sağına dökülür.

Benzer Örnekler: Kütahya Müzesi[2021], Pergamon[2022], Ainos[2023], Kilia[2024], Atina[2025], Thessaloniki[2026], Aleksandria[2027], Morgantina[2028]. Mermer, metal ve taş eserler üzerindeki benzer örnekler; Edirne Müzesi[2029] (mermer), Bolu Arkeoloji Müzesi[2030] (mermer), Allianoi[2031] (bronz), Kocakızlar Tümülüsü[2032] (taş, amber) **Tarih:** MÖ 150-100

[2020] Korkut, 2000, 176, Res. 1-4.
[2021] Yaraş, 2016, 274.
[2022] Yaraş, 2015, 465,466.
[2023] Linga, 2019, 71, Kat. Nu. 14, Levha 21.
[2024] Kaplan, 2009, Levha 57, Kat No 198; Levha 58, Kat No 199.
[2025] Burr, 1933, 191; Grandjouan, 1961, Plate 27, 943.
[2026] Rühfel, 1994, Tafel 602,1. LIMC VII; Zografou, 2015, Fig. 15.
[2027] Paul, 1959, Tafel 80, 305.
[2028] Bell, 1981, Pl 74, 356.
[2029] Yaraş, 2015, 727.
[2030] Bilir, 2022, 71, Görsel 5.
[2031] Baykan, 2019, 7, Resim 6.
[2032] Atasoy, 1974, Plate 52, Fig. 10.

K. 83 / Levha 86

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 86

Buluntu Adı: Dionysos Herme'si kaide parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 5,5 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 6/4 açık sarımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 2.5 YR 4/8 kırmızı, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Dionysos Herme'sine ait kaide ve ön yüzdeki atribütlerin bir bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Dörtgen formlu, yüksek ve dışa taşkın üç profilli kaidenin merkezinde üzüm salkımı, sağı ve solunda dairesel formlu bitki/meyveler yer alır. Arka yüzü kırık ve eksik.

Benzer Örnekler: Tralleis[2033], Stratonikeia[2034], Delos[2035], Kentoripa[2036], Pergamon[2037]

Tarih: MÖ 150-100

[2033] Çekilmez, 2014, Levha 119, K. 113.
[2034] Durnagölü, 2020, Levha 91, K. 251; Levha 92, K. 252.
[2035] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331; Barrett, 2011, Figure D144.
[2036] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[2037] Kielau, 2009, 250, Taf. 30 A.

K. 84 / Levha 87

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 150

Buluntu Adı: Dionysos Herme'si kaide parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,5 cm, genişlik: 10 cm, cidar: 1 cm, birinci platform: 1,8 cm, ikinci platform yüksekliği: 2,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR _/1/9.5/ beyaz, boya: 10 R 5/8 kırmızı (birinci platformda), Gley 1 6/5G_/2 açık yeşil, içerik: kum ve mika

Üretim Tekniği: Tek kalıptan yarı döküm tekniği

Tanım ve Tipoloji: Kaidenin ön yüzü ve kenarı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dörtgen formlu, ön yüzündeki profil üzerine elma/şeftaliyle dilim şeklinde yiyecek/ ekmek aplike edilmiştir.

Benzer Örnekler: Delos[2038], Kentoripa[2039]

Dönem: Geç Hellenistik

[2038] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331; Barrett, 2011, Figure D144.
[2039] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.

K. 85 / Levha 88

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 132

Buluntu Adı: Dionysos Herme'si kaide parçası

Ölçüler: yükseklik: 4, 8 cm, genişlik: 6,6 cm, cidar: 0,4 cm, üzüm yüksekliği: 3,6 cm, üzüm genişliği: 3,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: Kil: 5 YR 5/6, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: Tek kalıptan yarı döküm

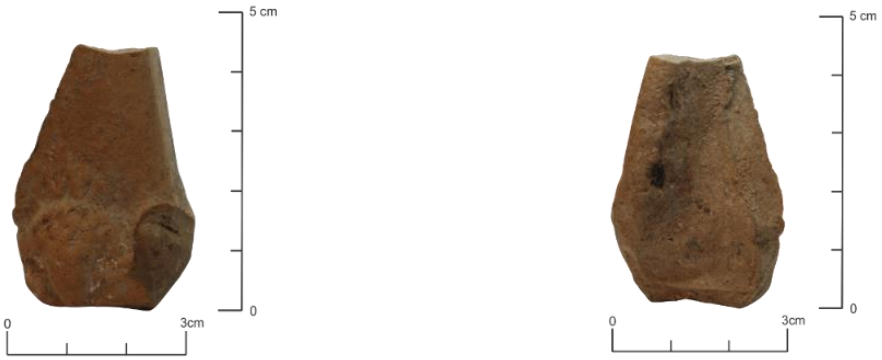
Tanım ve Tipoloji: Kaidenin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dörtgen formlu, ön yüzde merkez noktada detaylı işlenmiş kaideden aşağıya dökülen üzüm salkımı yer alır. Kaidenin üzerinde elma ya da şeftali vardır.

Benzer Örnekler: Tralleis[2040], Stratonikeia[2041], Parion[2042], Delos[2043], Kentoripa[2044]

Dönem: Geç Hellenistik

[2040] Çekilmez, 2014, Levha 119, K. 113, K. 114.
[2041] Tamsü Polat, 2013, Levha 103, a; Durnagölü, 2020, Levha 91, K. 251; Levha 92, K. 252.
[2042] Kasapoğlu, 2015, 400, Kat. No. 34.
[2043] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331; Barrett, 2011, Figure D144.
[2044] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.

K. 86 / Levha 88

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 285

Buluntu Adı: Dionysos Herme'si kaide parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,5 cm, genişlik: 3,1 cm, cidar: 0,7 cm, üzüm yüksekliği: 2 cm, üzüm genişliği: 1,7 cm, kabartma yüksekliği: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Kil: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: mika

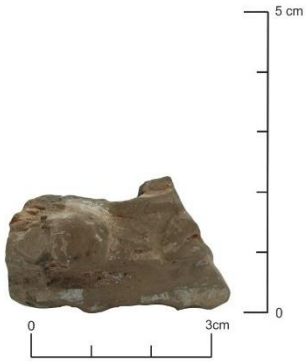
Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kaidenin ön yüzünü bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ön yüzde üzüm salkımı yer alır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tralleis[2045], Stratonikeia[2046], Parion[2047], Delos[2048]

[2045] Çekilmez, 2014, Levha 119, K. 113.
[2046] Tamsü Polat, 2013, Levha 103, a; Durnagölü, 2020, Levha 91, K. 251; Levha 92, K. 252.
[2047] Kasapoğlu, 2015, 400, Kat. No. 34.
[2048] Barrett, 2011, Figure D144.

K. 87 / Levha 88

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 272

Buluntu Adı: Dionysos Herme'si kaide parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,3 cm, genişlik: 3,6 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 4/1 koyu grimsi kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 2.5 YR 4/6 kırmızı, içerik: mika

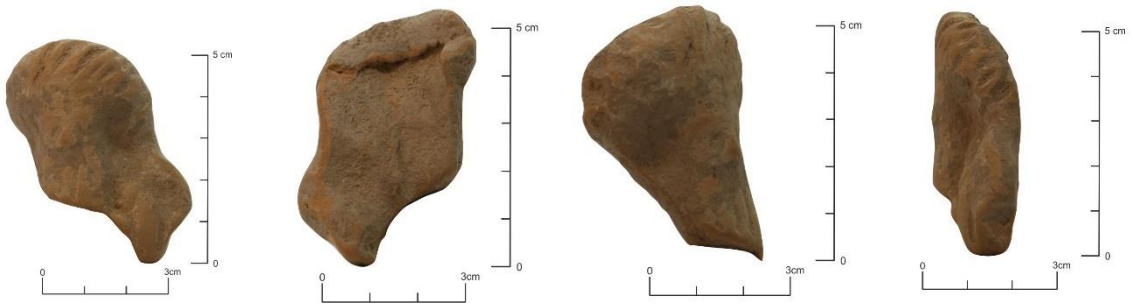
Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kaidenin ön yüzü az miktarda korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksik. Ön yüzde merkez noktada dairesel formlu meyve yer alır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tralleis[2049], Stratonikeia[2050], Parion[2051], Delos[2052], Kentoripa[2053]

[2049] Çekilmez, 2014, Levha 119, K. 113.
[2050] Durnagölü, 2020, Levha 91, K. 251; Levha 92, K. 252.
[2051] Kasapoğlu, 2015, 400, Kat. No. 34.
[2052] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331; Pl. 37, 343-344,345; Barrett, 2011, Figure D144.
[2053] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.

K. 88 / Levha 89

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 59

Buluntu Adı: Hermes Herme'si parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,7 cm, başlık genişliği: 3,7 cm, baş yüksekliği: 0,7 cm, baş genişliği: 1,9 cm **Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri:** kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 7.5 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm **Tanım ve Tipoloji:** Hermes Herme'sine ait figürin parçasının başı başının üzerinde yer alan çelengin aşağı dökülen kısmı korunmuştur. Figürinin kaide kısmı ve arka yüzü kırık ve eksiktir. Hermes Herme'sinin yüzü oldukça aşınmış detaylar net görülmemektedir. Başlığı oldukça aşınmış olmasına rağmen aralıklı bantlar halinde işlenmiştir. Yüz dolgun, gözler aşınmış, burun belirgindir. Sakallar kalın bantlar halinde diyagonal olarak aşağı dökülmektedir. Sol tarafında kolları temsil eden çıkıntı korunmuştur. Arka yüz kırık ve eksiktir. Koroplast kalıplama sonrasında fazla kalan kısmı kalıbın içerisine yapıştırmıştır. **Benzer Örnekler:** Priene[2054], Ionia Bölgesi[2055], Klazomenai[2056], Pergamon[2057], Knidos[2058], Parion[2059], Troia[2060], Kilia[2061], Aizanoi[2062], Tarsus[2063], Delos[2064], Lindos[2065], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2066], Eleusis[2067], Kentoripa[2068], Halae[2069] **Tarih:** MÖ 150-100

[2054] Rumscheid, 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 365,366.
[2055] Mollard Besques, 1954, Pl. XXXVI, B 333.
[2056] Özbay, 2016, 339, Kat. No: 117.
[2057] Winter, 1907, Tafel IX, 27.
[2058] Şahin, 2005, 79, f.
[2059] Kasapoğlu, 2015, 434, Kat. No. 87; 439, Kat. No. 96.
[2060] Burr Thompson, 1963, LVIII, 299.
[2061] Kaplan, 2010, Levha 15, Kat No 52,53,54.
[2062] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[2063] Besques, 1972, Pl. 345, h- D 2211.
[2064] Laumonier, 1956, Pl. 35, 316-320; Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[2065] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[2066] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.

K. 89 / Levha 90

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 53

Buluntu Adı: Herme parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,6 cm, genişlik: 2 cm, kol girişi: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar korunmamış, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Dörtgen kaide üzerinde yükselen giyimli bir Herme figürini parçası. Baş kısmı hariç tamamı korunmuş durumdadır. Vücudu saran manto sol omuz üzerinden sağ göğsü açıkta bırakarak vücuda dolanır. Arka yüz işlenmeden bırakılmış sadece düzeltilmiştir. Sağ ve sol kolun bulunduğu alanda ve kaide kısmında kare yuvalar yer alır.

Benzer Örnekler: Giyimli ve kişisel herme tipi olarak benzer örnekleri**;** Thebes[2070], Pergamon[2071], Kentoripa[2072]

Tarih: MÖ 150-100

[2067] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.
[2068] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[2069] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.
[2070] Schmaltz, 1974, Tafel 29, 362.
[2071] Töpperwein, 1976, Tafel 79, 546.
[2072] Kekule, 1884, 35, Fig. 79.

K. 90 / Levha 91

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 69 **Buluntu Adı:** Herme figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 10,5 cm, genişlik: 3,2 cm, cidar: 0,6 cm, kol genişliği: 1,6 cm, kol yüksekliği: 2 cm, boyun genişliği: 1,5 cm, buhar deliği: 3 x 1, 2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 4/1 koyu grimsi kahverengi, astar: White Page 7.5 YR_/2/9/ soluk sarımsı pembe, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herme figürinin başı ve kaide kısmı kırık ve eksiktir. Dikdörtgen formlu Herme'nin cinsel organı belirgindir. Her iki kol dörtgen formda verilmiştir. Saçları ve sakallarının bir bölümü korunmuştur. Arka yüzde dörtgen formlu buhar deliği yer almaktadır. **Benzer Örnekler:** Ionia Bölgesi[2073], Aigai[2074], Aizanoi[2075], Pergamon[2076], Phokaia[2077], Ephesos[2078], Patara[2079], Knidos[2080], Theangela[2081], Lindos[2082], Tarsus[2083], Kilia[2084], Anadolu (Hoffmann Koleksiyonu)[2085], Delos[2086], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2087], Karadeniz Bölgesi[2088], Thebes[2089], Eleusis[2090], Kentoripa[2091], Halae[2092]

Dönem: Geç Hellenistik

[2073] Mollard Besques, 1954, Pl. XXXVI, B 333.
[2074] Dereboylu, 2012, Levha 21, K.28.
[2075] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[2076]Winter, 1907, Tafel IX, 27; Besques, 1971, Pl. 122, d- D 580; Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550; Kielau 2009, 250,251, Taf. 30 A.
[2077] Besques, 1971, Pl. 128, b- D 611.
[2078] Besques, 1971, Pl. 152, a- D 828.
[2079] Işın, 2007, 162, Fig. 62, K57.
[2080] Şahin, 2005, 79, f.
[2081] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[2082] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[2083] Besques, 1972, Pl. 345, h- D 2211.
[2084] Kaplan, 2010, Levha 15, Kat No 52,53,54.
[2085] Froehner, 1881, Planche I.
[2086] Laumonier, 1956, Pl. 36, 331, 332, 335+336; Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[2087] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.
[2088] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[2089] Schmaltz, 1974, Tafel 29, 362.
[2090] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.

K. 91 / Levha 92

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 190

Buluntu Adı: Herme figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,6 cm, genişlik: 1,9 cm, cidar: 0,5 cm, korunan saç uzunluğu: 2,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 6/3 soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 5 YR 6/8 kırmızımsı sarı, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herme figürini parçası. Gövdeye uzanan saç tutamı ve başını çevreleyen başlığın gövdeye dökülen detayları korunmuştur. Blok şeklindeki gövdenin bir bölümü korumuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Saç detayları gövdenin sağına dökülür, şematik çizgisel formludur. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2093], Myrina[2094], Aigai[2095], Pergamon[2096], Phokaia[2097], Ephesos[2098], Knidos[2099], Aizanoi[2100], Patara[2101] , Delos[2102], Theangela[2103], Lindos[2104], Tarsus[2105], Anadolu (Hoffmann Koleksiyonu)[2106], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2107], Karadeniz Bölgesi[2108], Eleusis[2109], Kentoripa[2110], Halae[2111] **Dönem:** Geç Hellenistik

---

[2091] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[2092] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.
[2093] Rumscheid 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 366.
[2094] Mollard Besques, 1963, Pl. 98, d- M 23.
[2095] Dereboylu, 2012, Levha 21, K.28.
[2096]Winter, 1907, Tafel IX, 27; Besques, 1971, Pl. 122, d- D 580; Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550.
[2097] Besques, 1971, Pl. 128, b- D 611.
[2098] Besques, 1971, Pl. 152, a- D 828.
[2099] Şahin, 2005, 79, f.
[2100] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[2101] Işın, 2007, 162, Fig. 62, K57.
[2102] Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[2103] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[2104] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[2105] Besques, 1972, Pl. 345, h- D 2211.
[2106] Froehner, 1881, Planche I.
[2107] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.

K. 92 / Levha 93

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 191

Buluntu Adı: Herme figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 8,7 cm, genişlik: 2 cm, cidar: 0,6 cm, phalos yüksekliği: 1,5 cm, phalos genişliği: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 10 YR 6/3 soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: mika ve kum

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herme figürini parçası. Sakalların altında yer alan dörtgen gövdenin sağ kenarı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Phallos belirgin işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Aizanoi[2112], Pergamon[2113], Aigai[2114], Phokaia[2115], Knidos[2116], Ephesos[2117], Patara[2118], Theangela[2119], Tarsus[2120], Lindos[2121], Anadolu (Hoffmann Koleksiyonu)[2122], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2123], Delos[2124], Karadeniz Bölgesi[2125], Eleusis[2126], Kentoripa[2127], Halae[2128]

Dönem: Geç Hellenistik

[2108] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[2109] Besques, 1971, PL. 57, a- D 277, c- D 278.
[2110] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[2111] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.
[2112] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[2113] Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550; Kielau 2009, 250,251, Taf. 30 A.
[2114] Dereboylu, 2012, Levha 21, K.28.
[2115] Besques, 1971, Pl. 128, b- D 611.
[2116] Şahin, 2005, 79, f.
[2117] Besques, 1971, Pl. 152, a- D 828.
[2118] Işın, 2007, 162, Fig. 62, K57.
[2119] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[2120] Besques, 1972, Pl. 345, h- D 2211.
[2121] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[2122] Froehner, 1881, Planche I.
[2123] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.
[2124] Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[2125] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[2126] Besques, 1971, PL. 57, a- D 277, c- D 278.
[2127] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[2128] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.

K. 93 / Levha 94

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 306

Buluntu Adı: Herme figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,5 cm, genişlik: 2,1 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: iyi arındırılmış, pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herme figürini parçası. Herme gövdesinin sol kenarı ve phalosun bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Aizanoi[2129], Pergamon[2130], Aigai[2131], Knidos[2132], Patara[2133], Theangela[2134], Anadolu (Hoffmann Koleksiyonu)[2135], Lindos[2136], Karadeniz Bölgesi[2137], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2138], Delos[2139], Eleusis[2140], Kentoripa[2141], Halae[2142]

Dönem: Geç Hellenistik

[2129] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[2130] Winter, 1907, Tafel IX, 27; Besques, 1971, Pl. 122, d- D 580; Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550.
[2131] Dereboylu, 2012, Levha 21, K. 28.
[2132] Şahin, 2005, 79, f.
[2133] Işın, 2007, 162, Fig. 62, K57.
[2134] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[2135] Froehner, 1881, Planche I.
[2136] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[2137] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[2138] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 29.
[2139] Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[2140] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.
[2141] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.
[2142] Goldman- Jones, 1942, Plate XXIV, P 403.

K. 94 / Levha 95

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 158

Buluntu Adı: Herme kaidesi parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,1 cm, genişlik: 4 cm, cidar: 0,6 cm, birinci kademe yüksekliği: 1,7 cm, ikinci kademe yüksekliği: 1,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, astar: White Page N/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Herme kaidesi parçası. Dörtgen formlu plasterin bir kısmından kaideye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Dörtgen yüksek kaide ve onun üzerinde daha içte ikinci profil yer alır. Daha sonra Herme'nin dörtgen gövdesi yükselir. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2143], Pergamon[2144], Knidos[2145], Stratonikeia[2146], Aizanoi[2147], Patara[2148], Delos[2149], Theangela[2150], Lindos[2151], Karadeniz Bölgesi[2152], Thebes[2153], Eleusis[2154], Kentoripa[2155]

Dönem: Geç Hellenistik

[2143] Rumscheid, 2006, Tafel 153, Kat. Nr. 375.
[2144] Töpperwein, 1976, Tafel 80, 550.
[2145] Şahin, 2005, 79, f.
[2146] Durnagölü, 2020, Levha 90, K. 249.
[2147] Özer, 2013, 45, Res. 39.
[2148] Işın, 2007, 162, Fig. 62, K57.
[2149] Barrett, 2011, Figure D82-D83.
[2150] Işık, 1980, Tafel 31, Kat. Nr. 226.
[2151] Blinkenberg, 1931, Pl. 110, 2340.
[2152] Burn-Higgins, 2001, Plate 36, 2199,2200.
[2153] Schmaltz, 1974, Tafel 29, 362.
[2154] Besques, 1971, Pl. 57, a- D 277, c- D 278.
[2155] Kekule, 1884, 35, Fig. 78.

K. 95 / Levha 96-97

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 48 **Buluntu Adı:** Oturan çıplak kadın / Hierodoulos figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,1 cm, genişlik: 2,8 cm, cidar: 0,9 cm, ayak genişliği: 2,6 cm, bacak yüksekliği: 3,4 cm **Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri:** kil: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page N/ 9.5 beyaz, içerik: yoğun mika ve az miktarda kireç

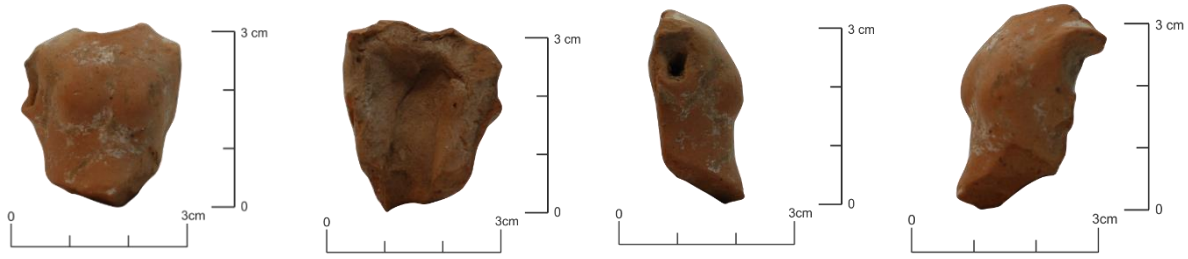
Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Oturan çıplak kadın figürinine ait bacak parçasıdır. Dizlerinden üst kısmı kırık ve eksiktir. Bacaklar, birbirine yapışık formda hareketsizdir. Üst gövdeye ait bölüm kırık ve eksiktir, fakat dizin arkasında paralel formda uzanan üst bacak parçası figürinin oturur durumda olduğunu göstermektedir. Figürinin arka yüzü işlenmiş olmasına rağmen olasılıkla kalıplama hatası nedeniyle fazla kil parçalarının düzeltilmeden bırakıldığı görülmektedir.

Benzer Örnekler: Priene[2156], Myrina[2157], Aigai[2158], Miletos[2159], Pergamon[2160], Mamurtkale (Pergamon)[2161], Smyrna[2162], Phokaia[2163], Assos[2164], Troia[2165], Smintheion[2166], Küçük Asya[2167], Kos[2168], Samos[2169], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2170], Delos[2171], Attika[2172], Korinth[2173], Boeotia[2174], Seleukia (Tigris)[2175], Kyrenaika[2176] **Tarih:** MÖ 2. yüzyıl

[2156] Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79.
[2157] Mollard Besques, 1963, Pl. 9, e- LY 1571; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 99, 695,697,698.
[2158] Dereboylu, 2012, Levha 33, K. 100.
[2159] Özcan, 2007, Tafel 7, 6. TK 162.
[2160] Töpperwein, 1976, Tafel 37, 223, 225, 229.
[2161] Töpperwein – Hoffmann, 1977, Tafel 27, 32.
[2162] Besques, 1972, Pl. 215, b- D 1059; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 49, 295.
[2163] Besques, 1971, Pl. 128, a- D 609.
[2164] Busse, 2006, Tafel 23, 1,2; Tafel 25, 11.
[2165] Burr Thompson, XVII, 58.
[2166] Öztepe, 2003, No. 14.
[2167] Besques, 1971, Pl. 164, b- D 893.

K. 96 / Levha 98

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 75 **Buluntu Adı:** Oturan çıplak kadın/ Hierodoulos figürini parçası **Ölçüler:** yükseklik: 3,2 cm, genişlik: 2,6 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 7.5 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, az miktar mika **Üretim Tekniği:** İki ayrı kalıptan yarı döküm **Tanım ve Tipoloji:** Oturan çıplak kadın figürinine ait üst gövde parçası. Baş, belinin alt kısmı ve figürinin arka yüzü kırık ve eksiktir. Çıplak işlenen figürinin üst gövdesi hareketsizdir. Her iki kola ait dörtgen yuvalar korunmuştur. **Benzer Örnekler:** Priene[2177], Miletos[2178], Smintheion[2179], Delos[2180], Limyra[2181], Kos[2182], Samos[2183], Lindos[2184], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2185], Korinth[2186], Kapua[2187], Louvre Müzesi Koleksiyonu[2188], Kyrenaika[2189], Attika[2190], Yunanistan[2191], Atina[2192] **Tarih:** MÖ 2. yüzyıl

---

[2168] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 43, 247.
[2169] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 44, 251,252.
[2170] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 61.
[2171] Laumonier, 1956, Pl. 42, 382; Barrett, 2011, Figure D115.
[2172] Higgins, 1970, Pl. 91, 701.
[2173] Davidson, 1952, Plate 19, 224; Merker, 2000, Plate 12, C105-C114.
[2174] Mollard Besques, 1971, Pl. 47, d- D 215; Sinn, 1977, Tafel 25, Kat. Nr. 76.
[2175] Ingen, 1939, Plate II, No. 37.
[2176] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 30, 176.
[2177] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 12; Kat. Nr. 11, Hierodolos; Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79.
[2178] Özcan, 2007, Tafel 7, 6. TK 162.
[2179] Öztepe, 2003, No. 4.
[2180] Laumonier, 1956, Pl. 45, 431-432; Barrett, 2011, Figure D115.
[2181] Zhuber Okrog, 1990, 82, 2: TK20.
[2182] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 43, 247.
[2183] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 44, 251,252.
[2184] Blinkenberg, 1931, Pl. 112, 2387.
[2185] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 61.
[2186] Davidson, 1952, Plate 19, 224; Higgins, 1970, Pl. 132, 909; Sinn, 1977, Tafel 25, Kat. Nr. 75.
[2187] Levi, 1926, 131, Fig. 106; Merker, 2000, PLATE 12, C105-C114.
[2188] Mollard Besques, 1954, Pl. LXXXVI, C236.
[2189] Heuzey, 1878, Pl. 40, 5; Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 30, 177.
[2190] Elderkin, 1930, 464, Figure 12; Higgins, 1970, Pl. 97, 734;

K. 97 / Levha 99-100

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 47

Buluntu Adı: Baubo figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7 cm, genişlik: 2,5 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 10 YR 5/2 grimsi kahve, astar: White Page 10 YR_/2/8.5 çok soluk kahverengi, boya: az miktarda bacakta korunmuştur; Gley 2 6/10BG yeşil gri, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Dörtgen yüksek kaide üzerinde yükselen bir Baubo figürinine ait bacak parçasıdır. Figürinin dizlerinden üst bölümü kırık ve eksiktir. Bacaklar birbirine yapışık ve hareketsizdir. Arka yüzü işlenmeden bırakılmıştır.

Benzer Örnekler: Priene[2193], Samos Arkeoloji Müzesi[2194], Erythrai[2195]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2191] Besques, 1971, Pl. 97, b- D 445.
[2192] Davidson, 1975, 136, Fig. 53, 9; Pisani, 2006, Plate 34, a-b.
[2193] Winter, 1903, II, 223, 1-5; Rumscheid, 2006, Tafel 29, Kat. Nr. 65, 68, Tafel 30, Kat. Nr. 71,73.
[2194] Tsakos ve Viglaki Sofianou, 2012, 191.
[2195] Gençler Güray, 2018, 69, Resim 3,1.

K. 98 / Levha 101

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 422

Buluntu Adı: Minyatür sunak/ Arulae parçası

Ölçüler: yükseklik: 12,9 cm, kaide yüksekliği: 4,7 cm, cidar: 1 cm, genişlik: 11 x 11 cm, çapı: 4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 5 YR 3/1, içerik: kum ve az miktarda mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

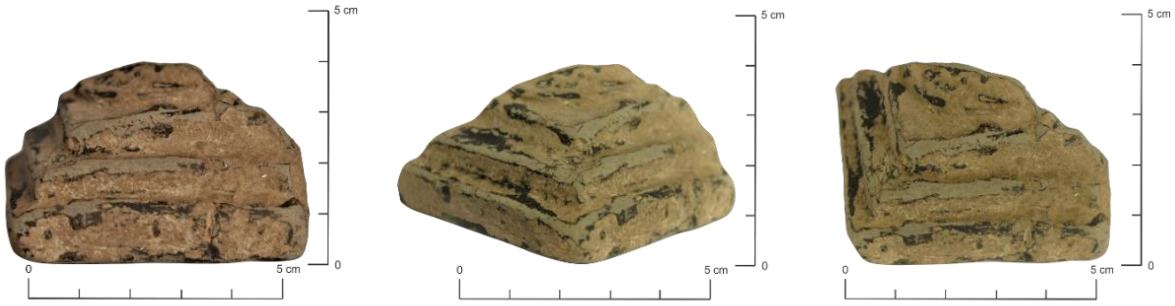
Tanım ve Tipoloji: Minyatür sunak/ Arulae parçası. İnce profili bir silme üzerinde yükselen dörtgen formlu kaide üzerinde tek adet torus üzerinde yükselen kalın yiv aralıklarına sahip plaster gövdesi yer alır. Dairesel formlu plasterin dış bükey tablasının bir bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Smyrna[2196], Klazomenai[2197], Pergamon[2198], Metropolis[2199], Ionia Bölgesi[2200], Troia[2201], Arpalık Tepe (Pisidia)[2202], Seleukeia Sidera[2203], Tarsus[2204], Soloi Pompeiopolis[2205], Yunanistan[2206], Aleksandria[2207]

Dönem: Hellenistik

[2196] Şakar, 2015, Şekil 165, 167, 169.
[2197] Özbay ve Özbay, 2017, 94, Resim 3
[2198] Töpperwein, 1976, Tafel 76, 607.
[2199] Meriç, 2007, Levha 115, TK. 122-123.
[2200] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 187, 1467, 1468, 1470.
[2201] Burr Thompson, 1963, Pl. LVII, 298a.
[2202] Işın, 2015, 567, Fig. 8-9.
[2203] Perçin, 2019, 91, Kat. 18, Levha 1a.
[2204] Goldman, 1950, Pl. 252, 532, 546, 547, 548, 549.
[2205] Ercan, 2022, 185, K97.
[2206] Burr Thompson, 1959, Plate 30, No. 43; Burr Thompson, 1962, Plate 90, 19-20.
[2207] Tybulewicz, 2015, 195, Fig.3c.

K. 99 / Levha 102

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 242

Buluntu Adı: Minyatür sunak/ Arulae parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,6 cm, genişlik: 6 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: Gley 1 7/N açık gri, astar: beyaz, boya: Gley 1 2.5/N siyah, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Tek kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Dörtgen formlu minyatür sunak parçası. İki köşesi ve üç adet birbirini yukarı doğru takip eden profilli silme kısmı korunmuştur. Üst kısmında dairesel formlu yükselen plasterin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Ionia Bölgesi[2208], Smyrna[2209], Tarsus[2210], Soloi Pompeiopolis[2211]

Dönem: Hellenistik

[2208] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 187, 1467, 1468, 1470.
[2209] Şakar, 2015, Şekil 165, 167, 169.
[2210] Goldman, 1950, Pl. 252, 532, 546, 547, 548, 549.
[2211] Ercan, 2022, 188, K100.

K. 100 / Levha 103-104

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 65

Buluntu Adı: Dionysos mask parçası

Ölçüler: yükseklik: 10 cm, genişliği: 7,7 cm, cidar: 1 cm, göz genişliği: 3 cm, göz yüksekliği: 1,6 cm, saç yüksekliği: 3,3 cm, saç genişliği: 3,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 5/2 grimsi kahve, astar: White Page 7.5 YR _/1/9/ beyaz, boya: 2.5 YR 4/8 kırmızı, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: Kalıp, baskı

Tanım ve Tipoloji: Dionysos maskının korunan kısımlar, yüzünün sağ tarafına ait detaylar ve saçın bir bölümünden oluşmaktadır. Alın üzerinde ince bukleler halinde şekillendirilen saç üzerinde kırmızı tonlarında boya korunmuştur. Sağ kaş ve sağ gözü oldukça belirgindir. Göz badem formlu göz kapakları şişkin ve etlidir. Elmacık kemikleri belirgindir. Maska ait sol göz, burun, ağız kulaklar ve saça ait diğer detaylar korunmamıştır. Yüzde az oranda kırmızı boya pigmentlerine rastlanılmıştır. Olasılıkla sakallı ve saçların sarmaşık yapraklarından bir taç yer almaktadır. Benzer tipolojik örnekler dikkate alınarak tipoloji saptanmıştır.

Benzer Örnekler: Priene[2212], Myrina[2213], Smyrna[2214], Delos[2215], Amisos[2216], Korinth[2217], Boeotia[2218], Tanagra[2219], Thebes[2220]

Tarih: MÖ 200-150

[2212] Rumscheid, 2006, Tafel 131, Kat. Nr. 304.
[2213] Mollard Besques, 1963, Pl. 8, f-Myrina 998.
[2214] Besques, 1972, Pl. 218, A- D 1074.
[2215] Barrett, 2011, Figure D81.
[2216] Besques, 1971, Pl. 107, a- D 494; d- D 495.
[2217] Merker, 2000, Plate 22, C273.
[2218] Mollard Besques, 1954, Pl. LXX, C85.
[2219] Higgins, 1986, Fig. 135.
[2220] Schmaltz, 1974, Tafel 27, 347.

K. 101 / Levha 105

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 66

Buluntu Adı: Komedi maskı parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,4 cm, genişlik: 4,7 cm, cidar: 0,3 cm, göz çapı: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 4/1 koyu grimsi kahverengi, boya: 5 YR 5/8 sarımsı kırmızı, içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: Kalıp, baskı

Tanım ve Tipoloji: Komedi maskı parçasının sol göz ve sol kaş kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kaş oldukça belirgin ve kalın, göz badem formlu büyük, göz kapakları etli ve belirgindir. Göz bebeği dairesel ve deliktir.

Benzer Örnekler: Pergamon[2221], Smyrna[2222], Laconia[2223], Thebes[2224], Kırım[2225], Amisos[2226]

Tarih: MÖ 200-150

[2221] Töpperwein, 1976, Tafel 76, 521, 526, 527.
[2222] Besques, 1972, Pl. 266, c- D 1379.
[2223] Higgins, 1970, Pl. 144, 1052.
[2224] Schmaltz, 1974, Tafel 28, 354.
[2225] Besques, 1971, Pl. 72, b- D 337.
[2226] Besques, 1971, d- D 515.

K. 102 /Levha 106

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 57

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,5 cm, genişlik: 2-1,3 cm, cidar: 1,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, astar: White Page 7.5 YR_1/9/ beyaz, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Tanagra stilinde yapılmış Sophokles tipinde, ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Başı ve bacaklarının bir kısmı kırık ve eksiktir. Figürin manto içerisine sıkıca sarılıdır. Her iki kol da himation içerisinde yer alır. Himation olasılıkla arkadan öne doğru atılmış sağ ucu sol kolu örtüp dirsekten bükülen ve belin soluna dayanan sol ele sıkıştırılmıştır. Himationun kıvrımları vücudun solundan aşağı doğru dökülmektedir. Vücuduna birleşik olarak işlenen sağ kol dirsekten büküldükten sonra göğüs hizasında yer alan mantonun ucunu kavramaktadır. Figürin hareketinden kaynaklı olarak bel sola doğru hareketli verilmiştir. Bacaklar kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Figürinin yüzeyi oldukça aşınmıştır. Arka yüz işlenmeden bırakılmış sadece kabaca düzeltilmiştir. Başı ve bacakların bir bölümü eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2227], Miletos[2228], Klazomenai[2229], Knidos[2230], Larisa[2231], Kıta Yunanistan[2232], Tanagra[2233], Boeotia[2234], Amisos[2235], Amathonte (Kıbrıs)[2236], Morgantina[2237]

Tarih: MÖ 250-200

[2227] Baudat, 1953, Pl. IX, 22; Mollard Besques, 1963, Pl. 114, b- B 121, d- Myrina 1147.
[2228] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[2229] Özbay, 2016, 192, Kat. No: 3.1.
[2230] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2501.
[2231] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 5.
[2232] Heuzey, 1883, Pl. 27, 2; Burn ve Higgins, 2001, Plate 1, 2002.
[2233] Heuzey, 1883, Pl. 25; Higgins, 1986, 124, Fig. 145.
[2234] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[2235] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[2236] Queyrel, 1988, Pl. 55, 535.
[2237] Bell, 1981, Pl. 75, 360.

K. 103 / Levha 107

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 266

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,2 cm, genişlik: 1,9 cm, boyun genişliği: 1 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: Gley 1 3/N çok koyu gri, astar: korunmamış, içerik: az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun alt kısmından beline kadar korunmuş, baş, boyun ve bacakları kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Sağ omzu aşağıda, sağ kolunu himation içerisinde vücuduna paralel ve bitişik olarak uzanır, dirseğinden büker ve göğüslerinin ortasına uzatır. Sol eliyle himation kıvrımını kavrar. Kıvrımlar aşağıya kalın bant şeklinde dökülür. Bel soluna hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2238], Myrina[2239], Troia[2240], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2241], Tanagra[2242], Boeotia[2243], Atina Akropolis Müzesi[2244],Atina[2245], Sicilya[2246], Cuma[2247]

Tarih: MÖ 250-200

[2238] Rumscheid, 2006, Tafel 39, Kat. Nr. 97.
[2239] Baudat, 1953, Pl. IX, 22.
[2240] Burr Thompson, 1963, XXV,92.
[2241] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 100-101, K. 36.
[2242] Heuzey, 1883, Pl. 28, 1; Higgins, 1986, 145; Burn ve Higgins, 2001, Plate 15, 2078.
[2243] Besques, 1971, Pl. 25, b D 112.
[2244] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 18.
[2245] Higgins, 1986, 128, Fig. 151.
[2246] Otto, 1884, XXXIV, 8.
[2247] Höricht, 1987, Tav. XIV.

K. 104 / Levha 108

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 124

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,4 cm, genişlik: 3,7 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış kil, az miktarda kireç

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

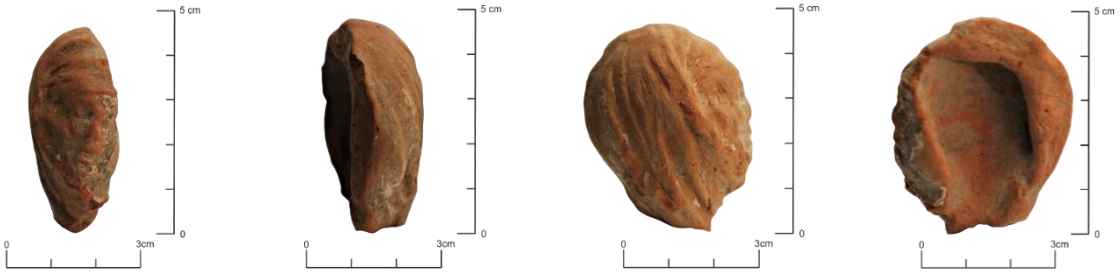
Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun altından beline kadar olan bölümü korunmuş, baş, boyun, bacaklar ve arka yüzün bir kısmı kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınma mevcuttur. Khiton üzerine himation giyimli, her iki kol himation içerisinde, sağ kol vücuduna paralel uzandıktan sonra dirsekten bükülüp ve göğüslerin altında durur. Sol kol vücuduna paralel aşağı uzanır ve olasılıkla belin solunda yer alır. Arka yüzde dörtgen formlu bir buhar deliği korunmuştur.

Benzer Örnekler: Priene[2248], Myrina[2249], Troia[2250], Tanagra[2251], Boeotia[2252], Delos[2253], Madrid Arkeoloji Müzesi[2254]

Tarih: MÖ 250-200

[2248] Rumscheid, 2006, Tafel 55, Kat. Nr. 125, Tafel 58, Kat. Nr. 132.
[2249] Baudat, 1953, Pl. X, 23; Pl. XIII, 31; Mollard Besques, 1963, Pl. 115, b- Myrina 1147.
[2250] Burr Thompson, 1963, XXXII, 152.
[2251] Heuzey, 1883, Pl. 25.
[2252] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[2253] Laumonier, 1956, Pl. 62, 618.
[2254] Laumonier, 1921, XXXVI,2.

K. 105 / Levha 109

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 194

Buluntu Adı: Kadın figürini baş parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,7 cm, genişlik: 2,1 cm, cidar: 0,5 cm, yüz yüksekliği: 2 cm, yüz genişliği: 1,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: 2.5 YR 3/1 koyu kırmızımsı gri (yüz), içerik: mika ve az miktarda kum

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kadın figürini baş parçası. Himationa sarılı başı boyna kadar olan bölümü korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Baş sıkıca himationa sarılı, aşağı ve soluna doğru bakar, alın dar, gözler derinde ve büyük, burun etli ve belirgin, dudaklar açık ve kalın, çene yuvarlatılmıştır. Himation başın üzerinden yüzünün sağına doğru sarılır, daha sonra boynu örter ve vücudun soluna yönelir. Başının solu kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2255], Myrina[2256], Kyme[2257], Larisa[2258], Pergamon[2259], Troia[2260], Tarsus[2261], Yunanistan[2262], Atina[2263], Sicilya[2264], Morgantina[2265]

Tarih: MÖ 250-200

[2255] Rumscheid, 2006, Tafel 56, Kat. Nr. 129.
[2256] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 119, 879.
[2257] Grasso, 2006, Tav. VI,7.
[2258] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 5.
[2259] Kielau, 2009, 463, Kat. 459.
[2260] Burr Thompson, 1963, XXXVIII, 170-175.
[2261] Besques, 1972, Pl. 415, d, e, f.
[2262] Besques, 1971, Pl. 92, b- D 427.
[2263] Davidson ve Thompson, 1975, 143, Fig. 58, 45.
[2264] Kekule, 1884, XXXIV, 2,3,4.
[2265] Bell, 1981, No. 617, 633, 642.

K. 106 / Levha 110-111

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 58

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,6 cm, genişlik: 3,5 cm, cidar: 0,4 cm, el yüksekliği: 1,2-3,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 4/3 kahverengi, astar: White Page 7.5 YR _/1/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, içerik: mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Tanagra stilinde işlenen giyimli kadın figürinin korunan kısımları sağ kol, sağ göğüs ve kıyafete ait detayların bir kısmıdır. Bu bölümler dışında figürinin sol kol, sol göğüs, gövdeye ait bölümün büyük bir kısmı, bacaklar ve arka yüz kırık ve eksiktir. Korunan kısımlarından anlaşıldığı üzere vücudu tamamen mantoyla sarılıdır. Sağ kol vücuduna bitişik dirsekten kırıldıktan sonra sağ göğüs altında durmaktadır. Sağ eliyle himation kıvrımlarını tutmaktadır. Kolun hareketine paralel olarak şekillenen kıvrımlar kırık olan sol kola uzanmaktadır. Tipolojik benzerlerinde sol kol olasılıkla dirsekten büküldükten sonra bel hizasında olmalıdır. Figürinin arka yüzü kırıktır.

Benzer Örnekler: Priene[2266], Larisa[2267]

Tarih: MÖ 250-200

[2266] Rumscheid, 2006, Tafel 56, Kat. Nr. 129.
[2267] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 12.

K. 107 / Levha 112

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 161

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,5 cm, genişlik: 4,7 cm, cidar: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, içerik: mika, pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Sağ göğüsten itibaren kıyafet içerisindeki sağ dize kadar korunmuş, diğer bölüleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation vücudunu sıkıca sarar. Vücudunun arkasından sağ koltuk altına dolanan himation sağ göğsünü açıkta bırakır ve sol omzuna uzanır. Bel kalın, soluna hareketli, sağ basen dışa taşkın, himation içerisinde kalan sağ bacağı hareketsizdir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2268], Tanagra[2269], Amathonte (Kıbrıs)[2270]

Tarih: MÖ 200-175

[2268] Baudat, 1953, Pl. X, 24.
[2269] Higgins, 1986, 136, Fig. 163.
[2270] Queyrel, 1988, Pl. 49, 481.

K. 108 / Levha 113

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 50

Buluntu Adı: Ayakta giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,3 cm, gövde genişliği: 3,1 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 10YR_/2 /9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta giyimli kadın figürini parçasının üst gövde kısmı korunmuştur. Baş, sağ kol, göğüslerin alt kısmı ve bacaklar kırıktır. Khiton üzerinde yer alan himation arka yüzde, sol omuz üzerinden göğüslerin ortasına ve daha sonra sağ kola uzanmaktadır. Belin sağından vücuda paralel olarak sol kola uzanır, sol koldan aşağı dökülmektedir.

Benzer Örnekler: Priene[2271], Patara[2272], Lindos[2273], Attika[2274]

Tarih: MÖ 200-150

[2271] Rumscheid, 2006, Tafel 42, Kat. Nr. 106.
[2272] Işın, 2007, 134-136, K2-K5.
[2273] Blinkenberg, 1931, Pl. 138, 2984.
[2274] Higgins, 1970, Pl. 95, 726.

K. 109/ Levha 114

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 163

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,1 cm, genişlik: 4,5 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, astar: oldukça az korunmuş beyaz astar, içerik: mika, pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun altından dizlere kadar korunmuş, baş, boyun, dizlerden itibaren alt bacaklar, arka yüz kırık ve eksik, yüzeyinde oldukça aşınma mevcuttur. Khiton üzerine himation giyimli, himation tüm vücudu sıkıca sarar. Her iki kolu himation içerisinde, sağ kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, dirseğinden büktükten sonra sağ eliyle göğüs hizasında yer alan himation kıvrımlarını kavrar. Sol kolu himation içerisinde vücuduna paralel uzanır ve kıyafet kıvrımlarını dışa doğru açar. Khiton kıvrımları kalın plastik bantlar şeklinde aşağı dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Kıta Yunanistan[2275], Atina Akropolis Müzesi[2276], Metropolitan Müzesi[2277]

Tarih: MÖ 200-150

[2275] Heuzey, 1883, Pl. 27, 2.
[2276] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 18.
[2277] Richter, 1924, Fig. 2.

K. 110/ Levha 115

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 186

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüleri: yükseklik: 4,6 cm, genişlik: 1,6 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/4 açık kahverengi, astar: White Page 10 YR _/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: kum ve mika, pişirme dereci düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Himation içerisindeki sol kolu ve gövdenin bir bölümü korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Himation sol koluna sıkıca sarılı, kıyafet içerisindeki sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, dirseğinden büker ve sol eliyle göğüslerinin ortasında yer alan kıvrımını kavrar. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Myrina[2278], Miletos[2279], Tanagra[2280]

Tarih: MÖ 175-150

[2278] Mollard Besques, 1963, Pl. 115, c- Myrina 1154; Mollard Besques, 1963, Pl. 114, b- B 121, d- Myrina 1147.
[2279] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[2280] Heuzey, 1883, Pl. 25; Pl. 30, 1.

K. 111/ Levha 115

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 94

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,7 cm, genişlik: 6,4 cm, cidar: 0,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page 7.5 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış kil, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

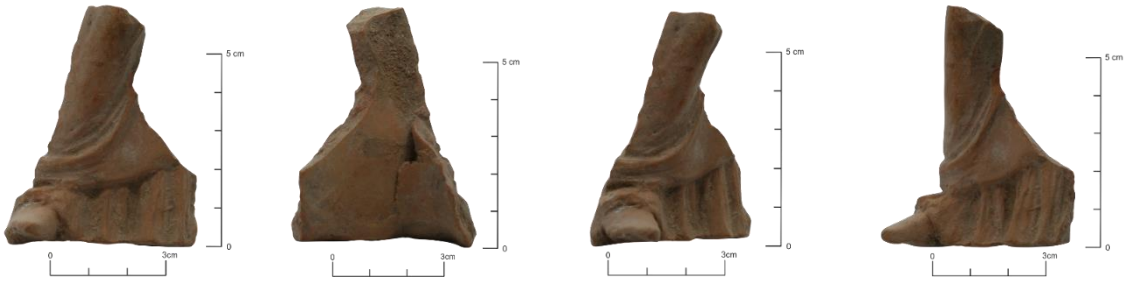
Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Figürinin kıyafet içerisinde yer alan her iki bacağının dizden alt kısmı korunmuştur. Himation giyimli figürinin kıyafet kıvrımları bacakların hareketine göre şekillenmiştir. Sağ bacağını sağına doğru hareketlendirmiş ve önde, sağ ayak kıyafet içerisinde sıyrılmakta, sol bacak geride kıyafet içerisinde hareketsizdir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Tanagra[2281], Boeotia[2282], Madrid Arkeoloji Müzesi[2283]

Tarih: MÖ 200-150

[2281] Heuzey, 1883, Pl. 25; Pl. 28. 1.
[2282] Besques, 1971, Pl. 12, c D 51.
[2283] Laumonier, 1921, XXXVII.

K. 112 / Levha 116-117

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 103

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,3 cm, genişlik: 4,7 cm, bacak genişliği: 1,2 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Hamur: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, Astar: White Page 10 YR _/1/9.5 beyaz, iyi arındırılmış kil, mika katkılı

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Figürinin sağ bacağıyla khiton ve himationa ait kıyafet detayları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton her iki bacağı da örterek ayakların altına kadar dökülür, sağ ayak kıyafet içerisinde sıyrılır. Himation sağ ayağın üzerinden vücudun soluna yukarı doğru ilerler. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2284], Myrina[2285], Miletos[2286], Pergamon[2287], Amisos[2288], Tanagra[2289], Boeotia[2290], Morgantina[2291] Madrid Arkeoloji Müzesi[2292]

Tarih: MÖ 175-150

[2284] Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131.
[2285] Baudat, 1953, Pl. IX, 22; Mollard Besques, 1963, Pl. 23, d- MYR 31; Heuzey, 1883, Pl. 23.
[2286] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[2287] Boehringer ve Kraus, 1937, Tafel 53, b.
[2288] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[2289] Heuzey, 1883, Pl. 25; Pl. 26; Pl. 30, 1; Higgins, 1986, 124, Fig.145.
[2290] Besques, 1971, Pl. 11, e. D 50.
[2291] Bell, 1981, Pl. 75, 360.
[2292] Laumonier, 1921, XXXVII.

K. 113 / Levha 118-119

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 82

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,5 cm, genişlik: 2,7 cm, cidar: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 5/2 kahverengi, astar: White Page N/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürin parçası. Başı, boynu ve vücudunun sol kısmı kırık ve eksiktir. Sağ kol ve gövdenin bir bölümü dizlerinin altına kadar korunmuştur. Khiton üzerine himation giyimli figürin himationa sıkıca sarınmıştır. Sağ kolunu dirseğinden büktükten sonra elini sol göğsü üzerine uzatıp olasılıkla sol omzundan gelen mantonun kıvrımlarını tutar. Sağ bacak önde ve hareketlidir. Bacağının hareketi nedeniyle belinin sağ tarafı dışa taşkın, vücudunun sağından soluna doğru çapraz bant şeklinde kıvrımlar oluşmuştur. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2293], Myrina[2294], Miletos[2295], Pergamon[2296], Larisa[2297], Troia[2298], Delos[2299], Amisos[2300], Tanagra[2301], Boeotia[2302], Attika[2303], Akrokorinth[2304]

Tarih: MÖ 150-125

[2293] Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131, Tafel 58, Kat. Nr. 134.
[2294] Baudat, 1953, Pl. IX, 22; Pl. XIII, 30; Mollard Besques, 1963, Pl. 115, a- S 3234.
[2295] Özcan, 2007, Tafel 6, 2 TK 55.
[2296] Kielau, 2009, 322, Taf. 38 A.
[2297] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 9, 12.
[2298] Burr Thompson, 1963, XXXII, 152.
[2299] Laumonier, 1956, Pl. 27, 273.
[2300] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[2301] Heuzey, 1883, Pl. 25; Pl. 30, 1; Herbert, 1959, 104, Figure 9.
[2302] Besques, 1971, Pl. 12, b D 52.
[2303] Higgins, 1967, 41, F.
[2304] Stroud, 1965, Plate 8, b.

K. 114 / Levha 120

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 277

Buluntu Adı: Giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,3 cm genişlik: 1,5 cm, cidar: 0, 7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: yoğun mika, pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: Yarı döküm, baskı tekniği

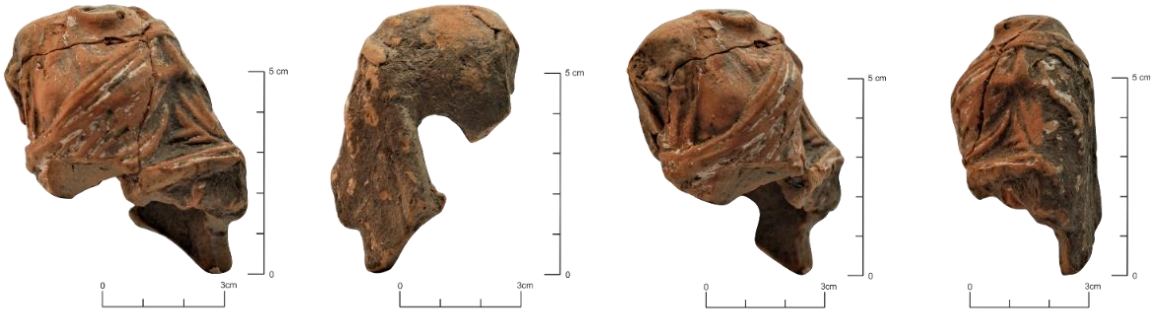
Tanım ve Tipoloji: Giyimli kadın figürini parçası. Sol kolu ve himationa ait detaylar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol kolu sıkıca himationa sarılı, vücuduna paralel ve bitişik aşağı uzatır, dirseğinden hafifçe büker ve olasılıkla himation kıvrımını kavrar. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2305], Myrina[2306], Patara[2307], Tanagra[2308], Boeotia[2309], Atina Ulusal Müzesi[2310]

Tarih: MÖ 150-100

[2305] Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28.
[2306] Mollard Besques, 1963, Pl. 114, b- B 121, d- Myrina 1147.
[2307] Işın, 2007, 137, Res. /Fig.11, K6.
[2308] Heuzey, 1883, Pl. 23.
[2309] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[2310] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 20.

K. 115 / Levha 120

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 127

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,7 cm, genişlik: 4,4 cm, cidar: 0,7 cm, boyun genişliği: 1,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/8, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 10 R 4/6 koyu kırmızı, içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Mousa tipi ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun alt kısmından bele kadar korunmuş, baş, boyun, sağ kol, belin alt kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation vücudun arkasından önce sağ koltuk altından sağ göğse uzanır, sağ göğsünü açıkta bırakır, sol omza uzanır ve sol kola dolanır. Himation içerisindeki sol kol vücuduna paralel yana açılır, dirsekten bükülür ve öne uzanır. Arka yüz işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[2311], Myrina[2312], Patara[2313], Eretria[2314]

Tarih: MÖ 200-150

[2311] Winter, 1903, II, 84, 4.
[2312] Mollard Besques, 1963, Pl. 122, e- S 3216.
[2313] Işın, 2007, K. 2, Res. 7.
[2314] LIMC VII-2, 1994, 719, Mousa 222.

K. 116 / Levha 121

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 123

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,2 cm, genişlik: 2,1 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: 10 R 4/8 kırmızı, içerik: kum ve az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Mousa tipinde ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Belinin üst kısmından ayaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Peplos giyimli, altta elbise ince kıvrımlar halinde aşağı dökülür, üstte vücudun sağından olasılıkla sol kola uzanır. Sol elinde mask tutmaktadır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2315], Tanagra[2316], Atina[2317], Madrid Arkeoloji Müzesi[2318]

Tarih: MÖ 3. yüzyıl

[2315] Rumscheid 2006, Tafel 60, Kat. Nr. 137/138.
[2316] Heuzey, 1883, 1; Horn, 1931, Tafel 12, 3.
[2317] Higgins, 1986, 124, Fig. 150.
[2318] Laumonier, 1921, II; XXXV,3.

K. 117 / Levha 121

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 154

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,9 cm, genişlik: 8,7 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2. 5 YR 5/6 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 2.5 YR 5/8 kırmızı, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm ve döküm

Tanım ve Tipoloji: Mousa tipinde ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Kıyafet içerisinde yer alan sol bacak, kıyafet kıvrımları ve vücudun solunda yer alan kaya kütlesi korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol bacak kıyafet içerisinde bir adım önde ve hareketli, kıyafet kıvrımları ayağın üzerinden sıyrılır. Sol ayakta yüksek tabanlı bir sandalet giyimlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2319]

Tarih: MÖ 200-150

[2319] Rumscheid, 2006, Tafel 42, Kat. Nr. 103.

K. 118 / Levha 123

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 166

Buluntu Adı: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 10,4 cm, genişlik: 6,3 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/6 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, az mika, pişirme derecesi iyi

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Oturan giyimli kadın/Mousa figürini parçası. Sağ bacak dizden itibaren kıyafet kıvrımlarıyla birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Bir kaide üzerine oturan figürin sağ bacağını dizinden büker ve aşağı uzatır, bacağın hareketiyle birlikte kıyafet kıvrımları derin ve hareketli olarak aşağı doğru dökülür. Sağ bacağı üzerinden sol bacağına yönelen himation kıvrımları bacağın solunda yer alır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2320], Pergamon[2321], Delos[2322], Amisos[2323], Tanagra[2324], Boeotia[2325], Kyrenaika[2326], Madrid Arkeoloji Müzesi[2327], Taranto[2328], Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi[2329], Sicilya[2330], Morgantina[2331]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2320] Reinach, 1888, Vol IV, Plates XVI-XV; Mollard Besques, 1963, Pl. 107, a, e, f; Pl. 133, a, c, d.
[2321] Töpperwein, 1976, Tafel 27, 175, 176.
[2322] Laumonier, 1956, Pl. 68, 679; Pl. 69, 685,686.
[2323] Mollard, 1971, Pl. 101, b- D 456.
[2324] Heuzey, 1878, Pl. 22, 1; Berliner Museum Kataloğu, 1878, Tafel 1; Tafel 2; Walters, 1903, Plate XXIX; Mollard Besques, 1963, Pl. XVIII, 3; Higgins, 1986, 70; Burn-Higgins, 2001, Plate 17, 2095.
[2325] Mollard Besques 1971, Pl. 31, a, b, c.
[2326] Heuzey, 1878, Pl. 44, 1; Pl. 45,1;
[2327] Laumonier, 1921, LXXVI, 1,2.
[2328] Levi, 1926, 49, Fig. 47-48.
[2329] Levi, 1926, 153, Fig. 118.
[2330] Kekule, 1884, XXVIII.
[2331] Bell, 1981, No. 447.

K. 119 / Levha 124

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 269

Buluntu Adı: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 8,1 cm, genişlik: 5,1 cm, cidar: 0,5 – 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

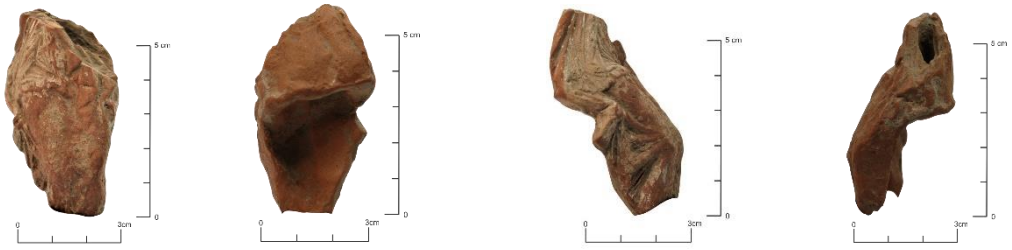
Tanım ve Tipoloji: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası. Kıyafet içerisindeki sağ bacak dizin alt kısmından ayak bileklerine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ bacak himation içerisinde dizin üst kısmından sol bacağa doğru yönelir. Kıyafet kıvrımları bacakların ortasında hareketli ve derin kıvrımlar halindedir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2332], Pergamon[2333], Delos[2334], Amisos[2335], Tanagra[2336], Boeotia[2337], Kyrenaika[2338], Madrid Arkeoloji Müzesi[2339], Taranto[2340], Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi[2341], Sicilya[2342], Morgantina[2343]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2332] Reinach, 1888, Vol IV, Plates XVI-XV; Mollard Besques, 1963, Pl. 107, a, e, f; Pl. 133, a, c, d.
[2333] Töpperwein, 1976, Tafel 27, 175, 176.
[2334] Laumonier, 1956, Pl. 68, 679; Pl. 69, 685,686.
[2335] Mollard, 1971, Pl. 101, b- D 456.
[2336] Heuzey, 1878, Pl. 22, 1; Berliner Museum Kataloğu, 1878, Tafel 1; Tafel 2; Walters, 1903, Plate XXIX; Mollard Besques, 1963, Pl. XVIII, 3; Higgins, 1986, 70; Burn-Higgins, 2001, Plate 17, 2095.
[2337] Mollard Besques 1971, Pl. 31, a, b, c.
[2338] Heuzey, 1878, Pl. 44, 1; Pl. 45,1;
[2339] Laumonier, 1921, LXXVI, 1,2.
[2340] Levi, 1926, 49, Fig. 47-48.
[2341] Levi, 1926, 153, Fig. 118.
[2342] Kekule, 1884, XXVIII.
[2343] Bell, 1981, No. 447.

K. 120 / Levha 125

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 111

Buluntu Adı: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,9 cm, genişlik: 3,5 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: White Page 7.5 YR _/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

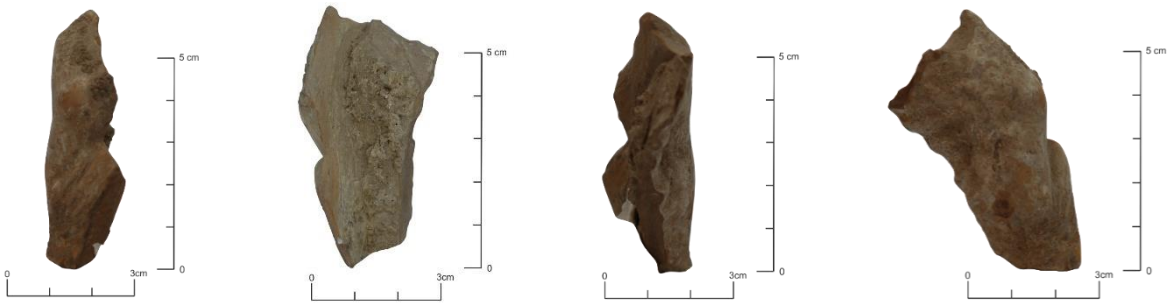
Tanım ve Tipoloji: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası. Belin üstünden bir kısık, belden alt kısmı ve bacakların bir bölümü dizlere kadar korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, belin üzerinden bacaklara dökülen kıyafet kıvrımları hareketlidir. Sağ bacak önde, dizden bükülür, daha sonra bir adım geriye adım atar. Sol bacağın üzerine dökülen kıyafet kıvrımları kırlangıç kuyruğu formludur. Arka yüz daha az korunmuş ve işlenmemiştir.

Benzer Örnekler: Myrina[2344], Pergamon[2345], Delos[2346], Tanagra[2347], Boeotia[2348], Kyrenaika[2349], Madrid Arkeoloji Müzesi[2350], Taranto[2351], Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi[2352], Sicilya[2353], Morgantina[2354]

Tarih: MÖ 150-100

[2344] Reinach, 1888, Vol IV, Plates XVI-XV; Mollard Besques, 1963, PL. 107, a, e, f; PL. 133, a, c, d; Oakley – Reitzammer, 2005, PLATE 6, a.
[2345] Töpperwein, 1976, Tafel 27, 175, 176.
[2346] Laumonier, 1956, Pl. 68, 679; Pl. 69, 685,686.
[2347] Heuzey, 1878, Pl. 22, 1; Berliner Museum Kataloğu, 1878, Tafel 1; Tafel 2; Walters, 1903, PLATE XXIX; Mollard Besques, 1963, Pl. XVIII, 3; Higgins, 1986, 70; Burn-Higgins, 2001, PLATE 17, 2095.
[2348] Mollard Besques 1971, PL. 31, a, b, c.
[2349] Heuzey, 1878, Pl. 44, 1; Pl. 45,1;
[2350] Laumonier, 1921, LXXVI, 1,2.
[2351] Levi, 1926, 49, Fig. 47-48.
[2352] Levi, 1926, 153, Fig. 118.
[2353] Kekule, 1884, XXVIII.
[2354] Bell, 1981, No. 447.

K. 121 / Levha 126

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 275

Buluntu Adı: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,1 cm, genişlik: 2,7 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/3 açık kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz kıyafet kıvrımlarında çok küçük korunmuş altın yaldız, içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Oturan giyimli kadın/ Mousa figürini parçası. Sağ bacakla birlikte kıyafet detayları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sağ bacağı himation kıvrımları dizin alt kısmından bileklere doğru dökülür. Bir nesne üzerine oturur, sağ bacağını dizinden büker ve dizin al kısmını aşağı uzatır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2355], Pergamon[2356], Delos[2357], Amisos[2358], Tanagra[2359], Boeotia[2360], Kyrenaika[2361], Madrid Arkeoloji Müzesi[2362], Taranto[2363], Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi[2364], Sicilya[2365], Morgantina[2366]

Dönem: Hellenistik

[2355] Reinach, 1888, Vol IV, Plates XVI-XV; Mollard Besques, 1963, Pl. 107, a, e, f; Pl. 133, a, c, d.
[2356] Töpperwein, 1976, Tafel 27, 175, 176.
[2357] Laumonier, 1956, Pl. 68, 679; Pl. 69, 685,686.
[2358] Mollard, 1971, PL. 101, b- D 456; Higgins
[2359] Heuzey, 1878, Pl. 22, 1; Berliner Museum Kataloğu, 1878, Tafel 1; Tafel 2; Walters, 1903, Plate XXIX; Mollard Besques, 1963, Pl. XVIII, 3; Higgins, 1986, 70; Burn-Higgins, 2001, Plate 17, 2095.
[2360] Mollard Besques 1971, PL. 31, a, b, c.
[2361] Heuzey, 1878, Pl. 44, 1; Pl. 45,1;
[2362] Laumonier, 1921, LXXVI, 1,2.
[2363] Levi, 1926, 49, Fig. 47-48.
[2364] Levi, 1926, 153, Fig. 118.
[2365] Kekule, 1884, XXVIII.
[2366] Bell, 1981, No. 447.

K. 122 / Levha 127

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 126

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın/ rahibe figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,7 cm, genişlik: 4,2 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve Üretim Özellikleri: kil: 2,5 YR 6/6, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli rahibe/kadın figürini parçası. Boynun alt kısmından dizlere kadar korunmuş, baş, boyun, sağ kol, sol el ve dizlerden itibaren bacakların alt kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation vücudun arkasından önce sağ koltuk altına dolanır, göğüs üzerinden sol omzuna uzanır, daha sonra sol kola dolanıp vücudun soluna dökülür. Sol kol vücuduna paralel aşağı uzandıktan sonra dirseğinden bükülüp öne doğru uzanır. Bacaklar kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Arka yüz daha az korunmuş, işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[2367], Knidos[2368], Troia[2369], Morgantina[2370], Korinth[2371], Melos[2372]

Tarih: MÖ 300-250

[2367] Raeder, 1983, 84, 22a; Rumscheid, 2006, Tafel 38, Kat. Nr. 92.
[2368] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2496.
[2369] Burr, 1963, Pl. XXI, 74.
[2370] Bell, 1981, Pl. 14, 58.
[2371] Bookidis, 2010, Plate 40, 41.
[2372] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.

K. 123 / Levha 128

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 136

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın/ rahibe figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,3 cm, genişlik: 2,6 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 Y 8/3 soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli rahibe/kadın figürini parçası. Boynun alt kısmından vücudun solunun bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation sol omzu örter ve sol kola dolanır. Sol kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, dirseğinden büktükten sonra öne uzatır. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltmiş, dairesel formlu buhar deliğinin bir kısmı korunmuştur.

Benzer Örnekler: Priene[2373], Knidos[2374], Troia[2375], Morgantina[2376], Korinth[2377], Melos[2378]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2373] Winter, 1903, 57, 6-7; Raeder, 1983, 84, 22a; Rumscheid, 2006, Tafel 38, Kat. Nr. 92.
[2374] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2496.
[2375] Burr, 1963, Pl. XXI, 74.
[2376] Bell, 1981, Pl. 14, 58.
[2377] Bookidis, 2010, Plate 40, 41.
[2378] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.

K. 124 / Levha 129

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 128

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın/dansçı figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,4 cm, genişlik: 3,3 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 10 R 5/6 kırmızı, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

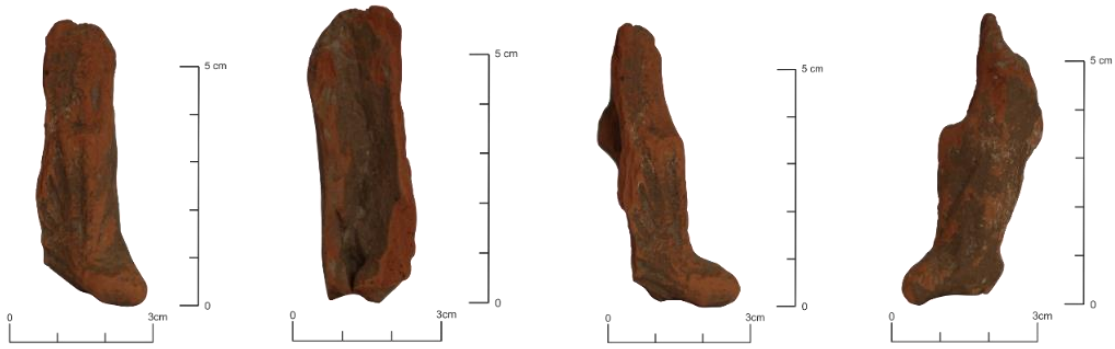
Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın/dansçı figürini parçası. Boynun alt kısmından beline kadar korunmuş, baş, boyun, sol kol ve bacakların bir kısmı kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation vücudunu sıkıca sarar. Vücudunun üst kısmı sağına doğru hareketlidir. Sağ omuz aşağıda sol omuz yukarıdadır. Sağ kol himation içerisinde, vücuduna paralel aşağı uzanır ve belinin sağına doğru himation kıvrımlarını tutar. Sağ kolun hareketiyle paralel olarak himation kıvrımları şekillenir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2379], Myrina[2380], Klazomenai[2381], Attika[2382], Sicilya[2383]

Tarih: MÖ 150-100

[2379] Rumscheid, 2006, Tafel 59, Kat. Nr. 137, Tafel 65, Kat. Nr. 157.
[2380] Mollard Besques, 1963, Pl. 129, d- MYR 252.
[2381] Özbay, 2016, 273, Kat. No. 61.
[2382] Mollard Besques, 1971, Pl. 1, f.
[2383] Otto, 1884, XLIV, 1.

K. 125 / Levha 130

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 233

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın/dansçı figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,6 cm, genişlik: 1,7 cm, cidar: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/8 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: kum ve mika, pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

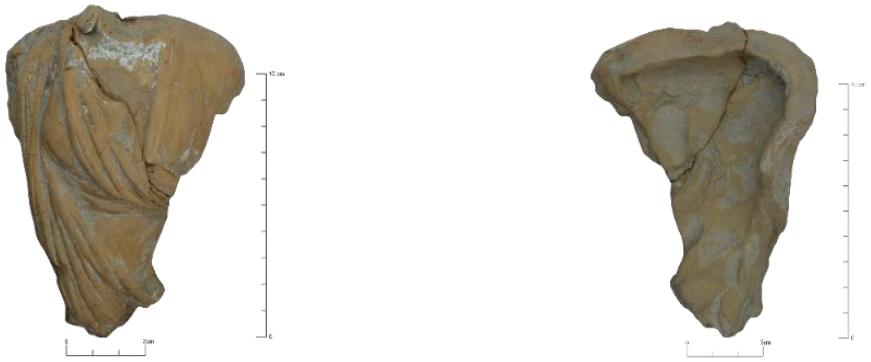
Tanım ve Tipoloji: Kadın figürini parçası. Kıyafet içeresindeki sol ayak dizden itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol ayağı bir adım önde ve hareketli, kıyafet kıvrımları bacağının üzerinden sıyrılır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2384], Myrina[2385], Klaros[2386], Klazomenai[2387], Ephesos[2388], Troia[2389] Lindos[2390], Boeotia[2391]

Dönem: Hellenistik

[2384] Rumscheid, 2006, Tafel 2, Kat. Nr. 5.
[2385] Mollard Besques, 1963, Pl. 131, e- MYR 660.
[2386] Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 15, Kat. No 77-78.
[2387] Özbay, 2016, 273, Kat. No. 61.
[2388] Berliner Museum, 1878, Tafel 30.
[2389] Burr Thompson, 1963, XXIV, 90.
[2390] Blinkenberg, 1931, Pl. 138, 2974.
[2391] Higgins, 1954, 123, 862, 864; Higgins, 1970, Pl. 128, 886.

K. 126 / Levha 131

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 121

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 12,6 cm, genişlik: 9,1 cm, cidar: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/4 açık kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5 beyaz, içerik: az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun alt kısmından başlayarak beline kadar korunmuş, kollar ve bacaklarıyla diğer kısımlar kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, omuzlar geniş, gövdenin üst kısmı hareketsizdir. Boynunun sağ tarafına az miktarda korunmuş saç tutamı uzanmaktadır. Kırık iki parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Korinth[2392]

Tarih: MÖ 180-170

[2392] Merker, 2000, Plate 27, H64.

K. 127 / Levha 131

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 271

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5 cm, genişlik: 4,6 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun alt kısmından beline kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation her iki kolu da sıkıca sarar. Sağ kolunu vücuduna paralel ve bitişik uzatır, dirseğinden büker ve göğüslerin ortasında himation kıvrımını kavrar. Sol kolu himation içerisinde vücuduna paralel uzandıktan sonra dirseğinden dışarı açılır ve himation kıvrımını tutar. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2393], Myrina[2394], Tanagra[2395]

Tarih: MÖ 200-150

[2393] Rumscheid, 2006, Tafel 41, Kat. Nr. 102.
[2394] Mollard Besques, 1963, Pl. 124, d- MYR 234, f- MYR 235.
[2395] Rohde, 1968, 32b.

K. 128/ Levha 132

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 170

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası, Nike?

Ölçüler: yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,6 cm, kol girişi çapı: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Sol omuz ve sol kolun bir bölümünden vücudun sol tarafı dize kadar korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Sol kol dışa doğru açık ve hareketlidir. Khiton kıvrımları vücudun hareketiyle birlikte vücudun sağından soluna doğru dolanır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2396], Tralleis, Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2397]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[2396] Mollard Besques, 1963, Pl. 81, b, Pl. 85, Pl. 86, a-f; Özyiğit, 1986, Res. 10-12, Res. 13 ve 14.
[2397] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, K. 64.

K. 129 / Levha 133

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 85

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 8,6 cm, genişlik: 4,6 cm, kaide yüksekliği: 3 cm, kaide genişliği: 6,6 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 7.5 YR_/2/9/ soluk sarımsı pembe, boya 7.5 YR 6/8 kırmızımsı sarı (kaide üzerinde), içerik: kil, az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Khiton üzerine himation giyimli kadın figürinin elbise altında yer alan bacakların bir bölümü, dizinden ayaklara kadar alt gövdesi ve kaidesi korunmuştur. Üst gövdeye ait detaylar kırık ve eksiktir. Dizin altından olasılıkla sol kola doğru yönelen himation kıvrımları vücudu dik keser. Khiton kıvrımları kaide dökülmektedir. Olasılıkla kıyafet içerisinde yer alan sağ bacak sağına doğru açılmakta, sol bacak öndedir. Kıyafetten sıyrılan sol ayağın ucu görünür. Dörtgen formlu kaide üç dışa taşkın profilden oluşmaktadır. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir. Buhar deliğinin bir bölümü korunmuştur, olasılıkla dairesel formludur.

Benzer Örnekler: Priene[2398], Myrina[2399]

Tarih: MÖ 200-150

[2398] Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25-26, Tafel 13, Kat. Nr. 28.
[2399] Mollard Besques, 1963, Pl. 23, f- Myrina 1010; Pl. 35, b- MYR 52.

K. 130 / Levha 134

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 93

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,2 cm, genişlik: 8,5 cm, cidar: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/8 kırmızımsı sarı, astar: korunmamış, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Sağ bacak ve kıyafetin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kaide üzerinde yükselen figürin parçasının korunan sağ bacağı önde ve hareketli, kıyafet kıvrımları sağ ayak bileği üzerinden sıyrılarak kaide üzerine dökülür. Arka yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2400]

Tarih: MÖ 175-150

[2400] Rumscheid, 2006, Tafel 10, Kat. Nr. 24.

K. 131 / Levha 135

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 133

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 9,2 cm, genişlik: 5,3 cm, cidar: 0,5 cm, bacak genişliği: 1,9 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 5/3 kahverengi, astar: White Page N/8/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Kıyafet kıvrımlarıyla birlikte sağ bacağın bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation sağ bacağı açıkta bırakır, sol bacak kıyafet içerisindedir. Sağ bacak dizinden bükülür ve bir adım geriye adım atar. Himation kıvrımları vücudun soluna dökülür. Khiton kıvrımları kalın bant şekilde kaideye doğru ilerler. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2401], Myrina[2402], Pergamon[2403], Patara[2404], Amisos[2405], Tanagra[2406], Metropolitan Müzesi[2407], Morgantina[2408], Madrid Arkeoloji Müzesi[2409]

Tarih: MÖ 175-150

[2401] Rumscheid, 2006, Tafel 58, Kat. Nr. 133.
[2402] Baudat, 1953, Pl. X, 23, 24; Mollard Besques, 1963, Pl. 23, c-LY 1601.
[2403] Boehringer ve Kraus, 1937, Tafel 53, b.
[2404] Işın, 2007, 133, Res. /Fig. 6, K1.
[2405] Besques, 1971, Pl. 103, a D 462.
[2406] Heuzey, 1883, Pl. 25, Pl. 26; Higgins, 1986, No. 145, 163.
[2407] Richter, 1924, Fig. 2.
[2408] Bell, 1981, Pl. 75, 360.
[2409] Laumonier, 1921, XXXV, 3.

K. 132 / Levha 136

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 268

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,3 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: korunmamış, içerik: az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Belin alt kısmından itibaren kıyafet kıvrımlarıyla birlikte kaideye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Sağ bacak kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Himation vücudunun sağından dizlerini örterek gövdenin soluna yönelir. Himation içerisinden sıyrılan khiton kıvrımları kalın ve derin bantlar halinde kaideye dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2410], Myrina[2411], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2412], Tanagra[2413], Boeotia[2414], Amathonte (Kıbrıs)[2415], Madrid Arkeoloji Müzesi[2416], Napoli Ulusal Müzesi[2417]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2410] Rumscheid, 2006, Tafel 41, Kat. Nr. 102, Tafel 58, Kat. Nr. 135.
[2411] Baudat, 1953, Pl. X, 23,24; Mollard Besques, 1963, Pl. 35, c- MYR 53, Pl. 115, c- Myrina 1154.
[2412] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 100-101, K. 36.
[2413] Heuzey, 1883, Pl. 25, 2.
[2414] Besques, 1971, Pl. 25, a D 113.
[2415] Queyrel, 1988, Pl. 49, 481.
[2416] Laumonier, 1921, XXXV, 3.
[2417] Levi, 1926, 58, Fig. 58.

K. 133 / Levha 136

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 193

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,8 cm, genişlik: 3,1 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, astar: beyaz, boya: Gley 1 6/5 GY yeşilimsi gri, içerik: kum ve mika. Pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Kıyafet içerisindeki her iki bacağın dizden alt kısmından kaideye dökülen kıvrımlara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Her iki bacağı kıyafet içerisinde ve hareketsizdir. Himation vücudun sağ diz üzerinden olasılıkla sol kola doğru yukarı dolanır. Khiton kıvrımları ince ve hareketsiz aşağı dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2418], Myrina[2419], Tanagra[2420], Patara[2421], Amathonte (Kıbrıs)[2422], Atina Akropolis Müzesi[2423], Atina[2424], Kyrenaika[2425], Morgantina[2426], Napoli Ulusal Müzesi[2427], Cuma[2428], Madrid Arkeoloji Müzesi[2429]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2418] Rumscheid, 2006, Tafel 11, Kat. Nr. 24, Tafel 41, Kat. Nr. 102.
[2419] Baudat, 1953, Pl. X, 23; Pl. XIII, 31; Mollard Besques, 1963, Pl. 115, c- Myrina 1154.
[2420] Heuzey, 1883, Pl. 23,1; Herbert, 1959, 104, Figure 9; Pl 28, 1; Higgins, 1986, 150.
[2421] Işın, 2007, 133, Res. /Fig.6, K1.
[2422] Queyrel, 1988, Pl. 50, 482.
[2423] Burr, 1966, Plate 20, Fig. 18.
[2424] Higgins, 1986, 150, 151.
[2425] Heuzey, 1883, Pl. 43, 3.
[2426] Bell, 1981, Pl. 86, 408.
[2427] Levi, 1926, 58, Fig. 58.
[2428] Höricht, 1987, Tav. XVI, VIa.
[2429] Laumonier, 1921, XXIV, 3.

K. 134 / Levha 137

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 211

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,8 cm, genişlik: 3,2 cm, cidar: 0,8 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/8 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: mika. Pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Belin alt kısmından sağ bacağı ayak bileğine kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, sağ bacağı kıyafet içerisinde ve hareketlidir. Himation kıvrımları sağ dizinden vücudunun soluna yukarı dolanır. Khiton kıvrımları kalın bantlar halinde kaideye dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2430], Myrina[2431], Tanagra[2432], Boeotia[2433], Madrid Arkeoloji Müzesi[2434]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[2430] Rumscheid, 2006, Tafel 60, Kat. Nr. 138.
[2431] Baudat, 1953, Pl. XIII, 31; Mollard Besques, 1963, e- Myrina 1170.
[2432] Heuzey, 1883, Pl. 25; Rohde, 1968, 32b.
[2433] Besques, 1971, Pl. 12, f D 54.
[2434] Laumonier, 1921, XXXVII.

K. 135 / Levha 138

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 56

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,6 cm, genişlik: 2,6 cm, cidar: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 5/2 grimsi kahverengi, astar: White Page 7.5 YR_/1/9/ beyaz, boya: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Başı, bacaklarının bir kısmı, sol kolu ve arka yüzü kırıktır. Khiton üzerine himation giyimli figürinin elbise detayları oldukça belirgin işlenmiştir. Göğüs kısmında V formlu olarak işlenen kıvrımlar göğüs altında bir kemerle sınırlandırılmıştır. Her iki kolda kırık olmasına karşın kıyafet içerisinde olmalıdır. Sağ kol kalıp birleşim yerinden anlaşıldığı üzere dirsekten kıvrılmış ve öne doğru uzanmaktadır. Göğüs altında kıyafet kıvrımları aşağı dökülmektedir. Korunan kısımlarından anlaşıldığı üzere bacaklar kıyafetin içerisinde hareketsizdir.

Benzer Örnekler: Priene[2435], Myrina[2436], Tarsus[2437], Atina Agorası[2438], Kyrenaika[2439]

Tarih: MÖ 150-100

[2435] Rumscheid 2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112.
[2436] Mollard Besques, 1963, Pl. 23, c-LY 1601, Pl. 116, a- Myrina 1104.
[2436] Heuzey, 1883, Pl. 23.
[2437] Besques, 1972, Pl. 361, d- D 2358.
[2438] Burr, 1966, Plate 17, Fig. 8.
[2439] Heuzey, 1883, Pl. 50, 1.

K. 136 / Levha 139

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 125

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası, Versailles Artemisi (?)

Ölçüler: yükseklik: 5,5 cm, genişlik: 3,2 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, içerik: az miktarda kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun altından itibaren bacakların bir bölümü ve sağ kol korunmuş, baş, boyun, sol kol, dizden itibaren bacaklar ve arka yüz kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, kıyafet göğüslerin altında ince bir kemerle sabitlenmiş, himation belinin üstünde kolpos şeklini almıştır. Sağ kol vücuduna paralel yana dışa doğru açılır, vücut sağına doğru hareketlidir.

Benzer Örnekler: Greau Koleksiyonu (Anadolu)[2440], İtalya[2441], Korinth[2442], mermer örnekler; Rhodos[2443], Tralleis[2444], Parion[2445]

Tarih: MÖ 150-100

[2440] Winter, 1903, 6.
[2441] Winter, 1903, 165, 5.
[2442] Winter, 1903, II, 163,3.
[2443] LIMC II-2, 460, 194b, 194c.
[2444] Kapuci, 2021, K. 47, Lev. XLVII a-c.
[2445] Kasapoğlu ve Başaran, 2022, 266, Fig. 3.

K. 137 / Levha 140

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 79

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,2 cm, genişlik: 4 cm, cidar: 0,4 cm.

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/8 kırmızımsı sarı, astar: korunmamış, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynunun üst kısmından itibaren başı kırık ve eksik, boynun alt kısmından göğüslere kadar olan bölüm korunmuştur. Sağ kol dirseğe kadar, sol kol ise omuzla birlikte az bir kısmı korunmuştur. Askılı khiton giyimlidir. Her iki kol vücuduna paralel ve hareketsiz aşağı uzanmaktadır. Arka yüzü işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[2446], Myrina[2447], Kyrenaika[2448]

Tarih: MÖ 150-100

[2446] Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 11, Tafel 10, Kat. Nr. 23, Tafel 72, Kat. Nr. 179.
[2447] Mollard Besques, 1963, Pl. 23, f-Myrina 1010, Pl. 116, a- Myrina 1104.
[2447] Heuzey, 1883, Pl. 23.
[2448] Heuzey, 1883, Pl. 50, 1.

K. 138 / Levha 141

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 115

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,5 cm, genişlik: 3,5 cm, cidar: 0,6 cm boyun genişliği: 1,1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/2/8.5/ çok soluk kahverengi, içerik: iyi arındırılmış, mika. Düşük derecede pişirilmiş

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

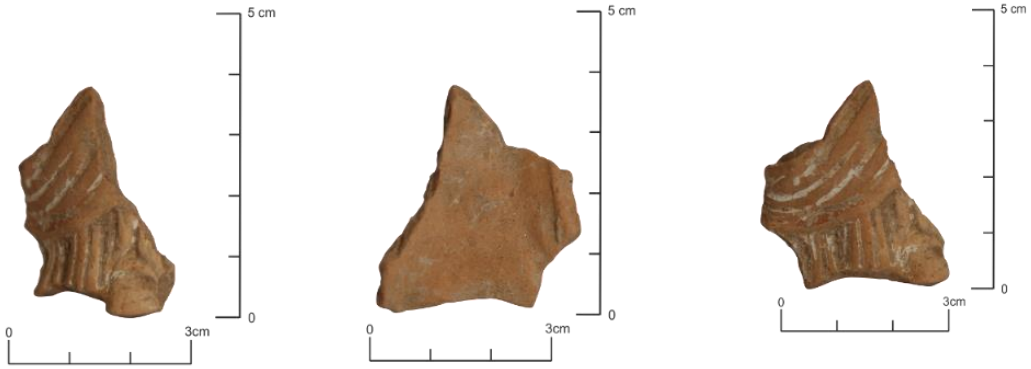
Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boyun ve üst gövdenin bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, himation boynu ve omuzları açıkta bırakır, omuzların alt kısmından üst gövdeyi sıkıca sarar. Sol omuz yukarıda, sağ omuz aşağıdadır. Olasılıkla sağ kol himationun içerisinde vücuduna paralel uzanır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2449], Myrina[2450]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2449] Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25, Tafel 13, Kat. Nr. 28; Tafel 14, Kat. Nr. 29.
[2450] Mollard Besques, 1963, Pl. 121, e- MYR 219.

K. 139/ Levha 142

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 239

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,8 cm, genişlik: 3,1 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Kıyafet içerisindeki sağ bacak dizin alt kısmından kaideye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimlidir. Himation sağ ayak bileğine kadar dökülür ve vücudunun sağından soluna yukarı yönelir. Sağ bacağı hareketli ve önde, khiton kıvrımları sağ ayağı üzerinden sıyrılır, kıvrımlar kalın plastik bantlar halinde kaideye dökülür. Koroplastın parmak izleri ön yüzün iç kısmında gözlenir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2451], Myrina[2452] Tanagra[2453]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2451] Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131.
[2452] Mollard Besques, 1963, d- MYR 31.
[2453] Heuzey, 1883, Pl. 25; Rohde, 1968, 32b.

K. 140 / Levha 143

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 141

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,1 cm, genişlik: 3,3 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 Y 6/8, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Dizden itibaren bacakların alt kısmı ve kıyafet detayları korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Khiton üzerine himation giyimli, her iki bacakta kıyafet içerisinde, sol bacak hareketli, kıyafet kıvrımları kalın plastik formludur. Himation dizlerin hemen altından vücudun sağından soluna yukarı doğru ilerler ve vücudun sol yanına dökülür. Khiton kıvrımları dizlerin altında kaideye doğru kalın bantlar halinde dökülür. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2454], Myrina[2455], Madrid Arkeoloji Müzesi[2456], Napoli Ulusal Müzesi[2457]

Tarih: MÖ 100- 50

[2454] Rumscheid, 2006, Tafel 13, Kat. Nr. 28, Tafel 58, Kat. Nr. 135.
[2455] Mollard Besques, 1963, Pl. 115, c- Myrina 1154.
[2456] Laumonier, 1921, XXIV, 3.
[2457] Levi, 1926, 58, Fig. 58.

K. 141 / Levha 144

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 314

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,2 cm, genişlik: 2 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Boynun ve vücudunun arkası, sol koluyla birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sol omzu üzerinden himation kıvrımları hareketsiz olarak sırtına dökülür. Sol kolunu dirseğinden büker ve öne doğru uzatır. Ön yüzü kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2458], Knidos[2459], Korinth[2460], Melos[2461]

Dönem: Hellenistik

[2458] Rumscheid, 2006, 38, Kat. Nr. 92.
[2459] Burn ve Higgins, 2001, Plate 83, 2496.
[2460] Bookidis, 2010, Plate 42, 41C.
[2461] Burn ve Higgins, 2001, Plate 46, 2259.

K. 142 / Levha 145

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 155

Buluntu Adı: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,4 cm, genişlik: 3,1 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 8/3 pembe, astar: White Page 7.5 YR _1/9.5/ beyaz, boya: 5 R 8/3 açık pembe, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

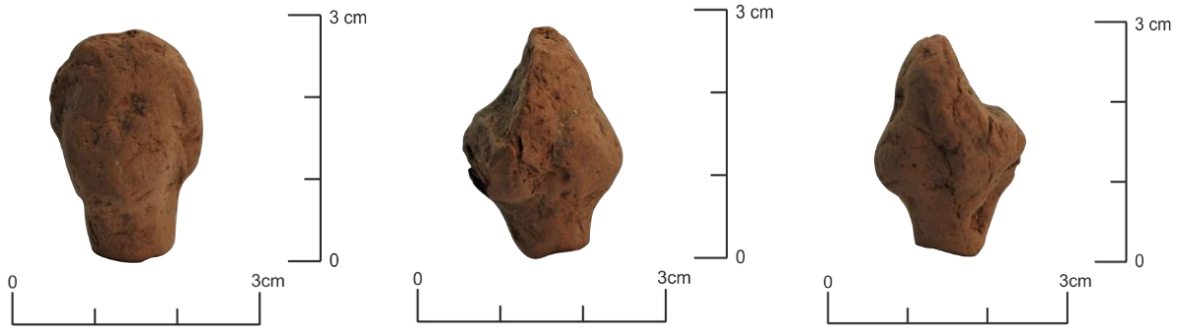
Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve giyimli kadın figürini parçası. Dizlerin alt kısmından kaideye kadar korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksiktir. Her iki bacak da kıyafet içerisinde ve sol bacak hareketlidir. Khiton kıvrımları sağ ayak üzerinden sıyrılır ve kalın plastik kıvrımlar şeklinde kaideye dökülür. Kaide dörtgen formlu, arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2462], Myrina[2463], Attika[2464], Napoli Ulusal Müzesi[2465]

Dönem: Hellenistik

[2462] Rumscheid 2006, Tafel 40, Kat. Nr. 101, Tafel 58, Kat. Nr. 135.
[2463] Baudat, 1953, Pl. XI, 25; Mollard Besques, 1963, Pl. 35, a- MYR 632.
[2464] Higgins, 1970, Pl. 95, 727.
[2465] Levi, 1926, 58, Fig. 57.

K. 143 / Levha 146

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 198

Buluntu Adı: Kadın figürini baş parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,8 cm, genişlik: 1,9 cm, boyun genişliği: 1 cm, boyun yüksekliği: 1 cm, yüz yüksekliği: 1,6 cm, yüz genişliği: 1,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: korunmamış, içerik: az miktarda kum, pişirme kötü

Üretim Tekniği: Döküm

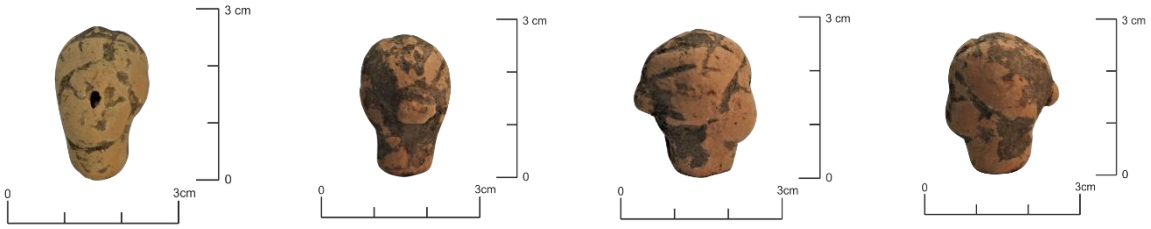
Tanım ve Tipoloji: Kadın figürini baş parçası. Baş boynuyla birlikte korunmuş, diğer bölümler kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınmalar ve arka yüzde kopmalar mevcuttur. Baş hafif sağına ve yukarı hareketli, saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrılır, kulakları kapatarak ense üzerinde toplanır. Olasılıkla Knidoslu Aphrodite saç tipindedir. Yüz oval formlu, alın dar, gözler büyük ve derinde, burun ve ağız aşınmış, çene yuvarlatılmıştır.

Benzer Örnekler: Myrina [2466], Pergamon[2467], Phokaia[2468], Smyrna[2469], Klazomenai Karantina Adası[2470], Aigai[2471], Stratonikeia[2472], Tarsus[2473]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2466] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 113,802.
[2467] Kielau, 2009, Taf 52 B, 481.
[2468] Besques, 1971, Pl. 134, d- D 670.
[2469] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 62, 377.
[2470] Özbay, 2016, 303, Kat. No. 91.
[2471] Dereboylu, 2012, Levha 41, K. 155.
[2472] Durnagölü, 2020, Levha 34, K. 41.
[2473] Goldman, 1950, Fig. 216, 54.

K. 144 / Levha 147

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 156

Buluntu Adı: Kadın figürini baş parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,7 cm, genişlik: 1,7 cm, boyun yüksekliği: 0,8 cm, boyun genişliği: 1,1 cm yüz, yüksekliği: 1,4 cm, yüz genişliği: 1,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 8/4 pembe, astar: White Page 7.5 YR_1/9.5/ beyaz, boya: 7.5 R 4/8 (saç), içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: Döküm

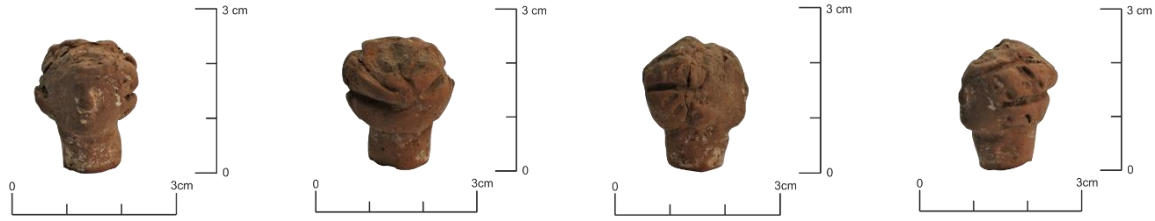
Tanım ve Tipoloji: Kadın figürini baş parçası. Baş ve boyun korunmuş, boyunun alt kısmı kırık ve eksiktir. Baş hafif soluna ve yukarı hareketli, saçlar kavun dilimi formlu, alın üzerinde ortadan ayrıldıktan sonra kulakları kapatarak arkaya doğru taranmış ve ense üzerinde topuzla toplanmıştır. Melonen frisur/ kavun dilimi saç tipindedir. Alın dar, yüz oval formlu, gözler büyük ve badem şeklindedir. Burun aşınmış, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmış, boyun ise başa oranla kalındır.

Benzer Örnekler: Priene[2474], Klazomenai Karantina Adası[2475], Pergamon[2476], Metropolis[2477], Stratonikeia[2478], Aigai[2479]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2474] Rumscheid 2006, Tafel 94, Kat. Nr. 229,230.
[2475] Özbay, 2016, 303, Kat. No. 91.
[2476] Kielau, 2009, Taf. 48A, 428-433.
[2477] Ekin Meriç, 2007, Levha 110, TK 100.
[2478] Durnagölü, 2020, Levha 78, K. 169-176; Levha 82, K. 202.
[2479] Dereboylu, 2012, Levha 36, K. 129.

K. 145 / Levha 148

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 196

Buluntu Adı: Kadın figürini baş parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,1 cm, genişlik: 1,7 cm, yüz genişliği: 1,3 cm, yüz yüksekliği: 0,8 cm, boyun yüksekliği: 0,7 cm, boyun genişliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, boya: 5 YR 7/8 kırmızımsı sarı (saç,) içerik: az miktarda mika, pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: Döküm

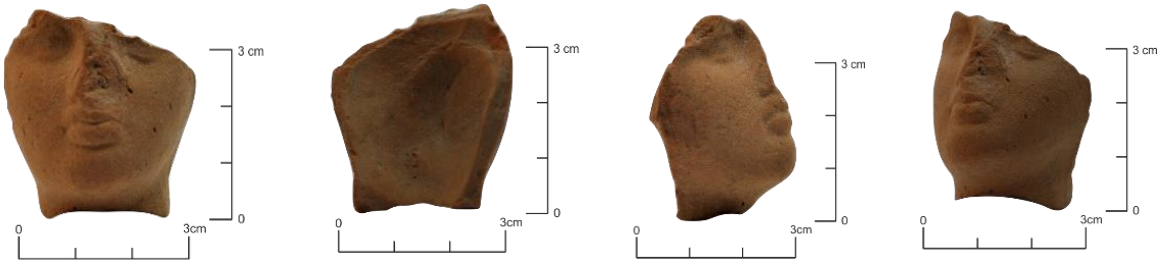
Tanım ve Tipoloji: Kadın figürini baş parçası. Baş, boynuyla birlikte korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Saçlar kavun dilimi alın üzerinden ortadan ikiye ayrılır, kulakları da kapatarak ense üzerinde toplanır. Alın dar, gözler derinde ve küçük, burun etli ve belirgin, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmıştır. Boyun kalın ve hareketsizdir.

Benzer Örnekler: Myrina[2480], Ionia Bölgesi[2481], Stratonikeia[2482], Metropolis[2483], Aigai[2484], Stratonikeia[2485], Aleksandria[2486]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl sonu- MÖ 1. yüzyıl başı

[2480] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 120, 886, 892.
[2481] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 166, 1281.
[2482] Durnagölü, 2020, Levha 78, K. 169-176.
[2483] Ekin Meriç, 2007, Levha 110, TK 100.
[2484] Dereboylu, 2012, Levha 36, K. 128.
[2485] Durnagölü, 2020, Levha 79, K. 177.
[2486] Török, 1995, Pl. CXIV, No 214.

K. 146 / Levha 149

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 78

Buluntu Adı: Kadın figürini baş parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,8 cm, genişlik: 3,3 cm, cidar: 0,3 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 7/4 pembe, astar: korunmamış, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kadın figürini baş parçası. Başın korunan kısmında saçlar ve alın kırık ve eksiktir. Gözler büyük ve badem formlu, göz kapakları etli, elmacık kemikleri şişkin, burun kırık ve aşınmış, ağız küçük ve kapalı, çene yuvarlatılmıştır. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Aigai[2487]

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı

[2487] Dereboylu, 2012, Levha 41, K. 160.

K. 147 / Levha 150

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 131

Buluntu Adı: Süvari figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,3 cm, genişlik: 7,4 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 2.5 YR 4/8 kırmızı, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Süvari figürini parçası. Atın üzerinde yer alan erkek figürinin boynunun altından bacaklarına kadar olan kısmı korunmuş, baş, boyun kırık ve eksik, atın başı ve ön bacakları kırık ve eksiktir. Yüzeyinde aşınmalar ve bozulmalar mevcuttur. Figür khlamys giyimli, kıyafet kıvrımları hareketle bağlantılı olarak uçuşmaktadır. Sağ elini yana ve arkaya açmış, sol eliyle koşum takımlarından tutar. Atın arka bacakları hareketlidir. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Ionia Bölgesi[2488], Myrina[2489], Samos[2490], Tralleis[2491], Stratonikeia[2492], Smyrna[2493], Knidos[2494], Patara[2495], Tarsus[2496], Delos[2497], Lindos[2498], Korinth[2499], Attika[2500], Aleksandria[2501], Kyrenaika[2502], Canosa[2503], Halikarnassos[2504] (erken örnek) **Tarih:** MÖ 150-100

[2488] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 157, 1203.
[2489] Mollard Besques, 1963, Pl. 151, e- MYR 286.
[2490] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 45, 262.
[2491] Çekilmez, 2017, 279, Levha 82, K. 62.
[2492] Durnagölü, 2020, Levha 48, K. 95.
[2493] Besques, 1972, Pl. 227, a- D 1126.
[2494] Şahin, 2005, 77, Abb. 3, e.
[2495] Işın, 2007, 155, Fig. 44, K39.
[2496] Besques, 1972, Pl. 367, h, E/D 2407.
[2497] Barrett, 2011, Figure C32.
[2498] Blinkenberg, 1931, 111, 2362.
[2499] Davidson, 1942, Fig. 3, 15
[2500] Higgins, 1954, Pl. 89, 686.
[2501] Kassab Tezgör, 2007, Pl. 6, 18; Pl. 17, 18-20.
[2502] Heuzey, 1878, Pl. 52, 4,6.
[2503] Levi, 1926, 64, Fig. 61.

K. 148 / Levha 151

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 138

Buluntu Adı: Dioskurides tipinde erkek figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,6 cm, genişlik: 3,8 cm, cidar: 0,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: korunmamış, içerik: kum ve mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Boynun alt kısmından beline kadar korunmuş, baş, boyun ve belin alt kısmı kırık ve eksiktir. Yüzeyinde oldukça aşınma mevcuttur. Himation giyimli, sağ kolunu vücuduna paralel aşağı uzatır, himation içerisinde, sol elini vücuduna paralel aşağı uzattıktan sonra dirseğinden büker ve göğüslerinin ortasında yer alan himation kıvrımını kavrar. Arka yüz işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir. Arka yüzde dörtgen formlu buhar deliğinin uzun ve kısa kenar profili izlenebilmektedir.

Benzer Örnekler: Myrina[2505], Parion[2506], Stratonikeia[2507], Tanagra[2508]

Tarih: MÖ 150-100

[2504] Higgins, 1954, Pl. 51, 301.
[2505] Mollard Besques, 1963, Pl. 144, f- Myrina 979; Pl. 148, f- Ly 1602.
[2506] Kasapoğlu, 2015, Levha 84, Kat. No. 114.
[2507] Durnagölü, 2020, Levha 47, K. 94, Levha 56, K. 116- 118.
[2508] Winter, 1903, 237, 5. (Band III, Teil 2).

K. 149 / Levha 152

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 67

Buluntu Adı: Sakallı giyimli erkek figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,4 cm genişlik: 2 cm cidar: 1,5 cm, baş yüksekliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 7/4 çok soluk kahverengi, astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayakta, giyimli erkek figürinin tamamı korunmuştur. Figürinin yüzeyi oldukça aşınmış durumdadır. Bu nedenle detaylar net görülmemektedir. Figürin yaşlı sakallı bir erkek figürini temsil etmektedir. Yüz oldukça aşınmış olmasına rağmen gözler derinde ve küçük burun belirgindir. Sakallar uzun göğse doğru dökülmektedir. Vücudun tamamı kıyafet içerisindedir. Kıyafet içerindeki sağ kol vücuda paralel ve yapışıktır. Elinde olasılıkla bir kap tutmaktadır. Bel vücudunun sağına doğru hareketlidir. Sol kol vücuduna paralel hareketsizdir. Elbise içerisindeki bacaklar hareketsizdir. Belin altından diyagonal olarak aşağı dökülen kıyafet kıvrımları kalın bantlar şekildedir. Arka yüz işlenmemiş, kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Klasik ve Erken Hellenistik Dönem örnekleri; Theangela[2509], Kaunos[2510], Knidos[2511] Iasos[2512], Kos[2513], Lindos[2514], Ephesos[2515] ve Korinth[2516] Halikarnassos[2517] **Dönem:** Geç Hellenistik

[2509] Işık, 1980, Taf 14-24.
[2510] Bulba, 2019, 153, Lev. 19.
[2511] Şahin, 2005, 77, Abb.3, d.
[2512]Ancient life in miniature, 1968, Pl.6, 42; Levi 1969, 574,38, Fig. 42c.
[2513] Mendel, 1908, Pl. III,7, Nr. 1719; Higgins 1954, Pl. 53, Kat. Nr. 345.
[2514] Blinkenberg, 1931, Pl. 133, Nr. 2875.
[2515] Öztürk, 2007, Lev. XI, XII, K. 25-28.

K. 150 / Levha 153

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 95

Buluntu Adı: Erkek figürini bacak parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,7 cm, genişlik: 1,7 cm, cidar: 1,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 10 YR _/1/9/ beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Erkek figürinine ait sağ bacak parçası. Sağ bacağın dizinden alt kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ayağında ince tabanlı bir sandalet yer alır, deri sandalet baş parmaktan iple baldıra doğru çıkar ve bağlanır. Ayak parmakları oldukça detaylıdır.

Benzer Örnekler: Priene[2518], Stratonikeia[2519], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2520], Attika[2521], Kapua[2522], Louvre Müzesi Koleksiyonu[2523]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[2516] Merker, 2000, Pl. 19, C225.
[2517] Higgins, 1970, Pl. 53, 346.
[2518] Rumscheid, 2006, Tafel 144, Kat. Nr. 342.
[2519] Durnagölü, 2020, Levha 83, K. 214.
[2520] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog No. 111.
[2521] Higgins, 1970, Pl. 97, 734.
[2522] Levi, 1926, 131, Fig. 106.
[2523] Mollard Besques, 1954, Pl. LXXXVI, C236.

K. 151 / Levha 153

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 110

Buluntu Adı: Erkek figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,4 cm, genişlik: 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 6/4 açık kahverengi, astar: beyaz, içerik: iyi arındırılmış, mika, pişirilme derecesi düşük

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Erkek figürini sol ayak parçası. Figürinin bileğiyle birlikte sol ayağı korunmuş diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kırık üç parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Sandaletin bağcıkları çapraz şekilde bileğe dolanır.

Benzer Örnekler: Stratonikeia[2524], Attika[2525], Korinth[2526], Kapua[2527], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2528], Louvre Müzesi Koleksiyonu[2529], Batı Anadolu[2530]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[2524] Durnagölü, 2020, Levha 83, K. 214.
[2525] Higgins, 1970, Pl. 97, 734.
[2526] Higgins, 1970, Pl. 132, 909.
[2527] Levi, 1926, 131, Fig. 106.
[2528] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, Katalog 111.
[2529] Mollard Besques, 1954, Pl. LXXXVI, C236.
[2530] Higgins, 1975, Pl. 33, 1680.

K. 152 / Levha 153

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 270

Buluntu Adı: Erkek figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 3,5 cm, bilek genişliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 7.5 YR 7/4 pembe, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 5 YR 7/8 kırmızımsı sarı – 5 YR 6/8 kırmızımsı sarı, içerik: mika, pişirme derecesi oldukça düşük

Üretim Tekniği: döküm

Tanım ve Tipoloji: Erkek figürini parçası. Dizin alt kısmından itibaren korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Sandalet giyimli, sandaleti parmakların üzerinde yatay bir bantla tutturulmuş, ayak bileğinin üzerine yine sandaletin ipi dolanır. Arka yüz detaylıca işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Samos[2531]

Dönem: Geç Hellenistik

[2531] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 46, 271.

K. 153 / Levha 154

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 173

Buluntu Adı: Erkek/ Satyr? figürini parçası

Ölçüleri: yükseklik: 3,2 cm, genişlik: 2,4 cm, cidar: 0,7 cm, platform yüksekliği: 0,9 cm, platform çapı: 1,9 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 6/6 açık kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/8.5/ çok soluk kahverengi, boya: Gley 1 5/N gri, içerik: kum ve mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Ayak bileğiyle birlikte sağ ayak korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksik. Sağ ayak yuvarlak formlu kayanın üzerine basar. Topuk, hareketten kaynaklı olarak yukarıda, parmak uçları kayanın üzerinde yükselir.

Benzer Örnekleri: Priene[2532]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[2532] Rumscheid, 2006, Tafel 112, Kat. Nr. 265.

K. 154 / Levha 154

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 247

Buluntu Adı: Erkek figürini parçası

Ölçüler: uzunluk: 13,3 cm, bilek genişlik: 1,5 cm, omuz genişliği: 2,5 cm, parmak genişliği: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: Gley 1 4/10Y koyu yeşilimsi gri, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, içerik: iyi arındırılmış

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Erkek figürini parçası. Sağ kol omzun alt kısmından parmaklara kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Kolunu hareketsiz olarak aşağı uzatır. Parmaklar açık ve detaylıdır. Arka yüz işlenmiştir.

Benzer Örnekler: Klazomenai[2533]

Dönem: Yüksek Hellenistik

[2533] Özbay, 2016, 371, Kat. No: 149.

K. 155/ Levha 155

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 55

Buluntu Adı: Kız çocuğu figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,6 cm, genişlik: 3,3 cm, baş yüksekliği: 2,1 cm, yüz genişliği: 1,1 cm, cidar kalınlığı: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 6/2 açık kahverengimsi gri, astar: White Page 10 YR _/1/9.5 beyaz, boya: 7.5 YR 4/3 kahverengi(saç), içerik: iyi arındırılmış, az miktarda mika

Üretim Tekniği: iki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Olasılıkla dans eden bir kız çocuk figürinine aittir. Figürinin başı ve üst gövdenin göğüslere kadar olan kısmı korunmuştur. Her iki kolun dirsekle birlikte bir kısmı kırıktır. Başı hafif soluna dönük ve yukarı bakmaktadır. Saçlarının bir kısmı alnın üzerinden yukarı doğru toplanmış geriye kalan kısımlar enseye ve her iki omza doğru dökülmektedir. Saçlarının uçları dışa doğru kıvrımlıdır. Yüz dolgun, gözler oldukça küçük, burun ve ağız aşınmış, çene dolgundur. Boyun kısa ve kalın işlenmiştir. Khiton giyimli figürinin kıyafetindeki yaka detayı belirgin, göğüs altından geçen kemerden kırılmıştır. Her iki omuz vücuduna yapışık işlenmiş olsa da sağ kolun hafif yana açıldığı görülmektedir. Olasılıkla tipolojik benzerlerinde olduğu gibi sağ kol dirsekten hafif yana açılıp kıyafetinin kıvrımlarını tutmakta, sol kol dışarı doğru açılıyor olmalıdır. Arka yüz saçlar dışında kabaca işlenmiştir. Saç buklelerinde kırmızımsı kahverengi boya kalıntıları mevcuttur.

Benzer Örnekler: Priene[2534], Stratonikeia[2535], Tanagra (mermer yontu)[2536], Boeotia[2537], Eleusis Müzesi[2538] **Tarih:** MÖ 150- 100

[2534] Rumscheid, 2006, Tafel 69, Kat. Nr. 168,169, Tafel 71, Kat. Nr. 174, 177.
[2535] Durnagölü, 2020, Levha 77, K. 167.
[2536] Burr, 1966, Plate 17, Fig. I.
[2537] Leyenaar, Plaisier, 1979, Pl. 37, 217.

K. 156 / Levha 156

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 130

Buluntu Adı: Karpophoros tipi erkek çocuk figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 5,2 cm, bacak genişlik: 3 cm, cidar: 0,7 cm kol genişliği: 1,4 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, boya: 7.5 R 6/6 kırmızımsı sarı, içerik: iyi arındırılmış kil, pişirme derecesi fazla

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

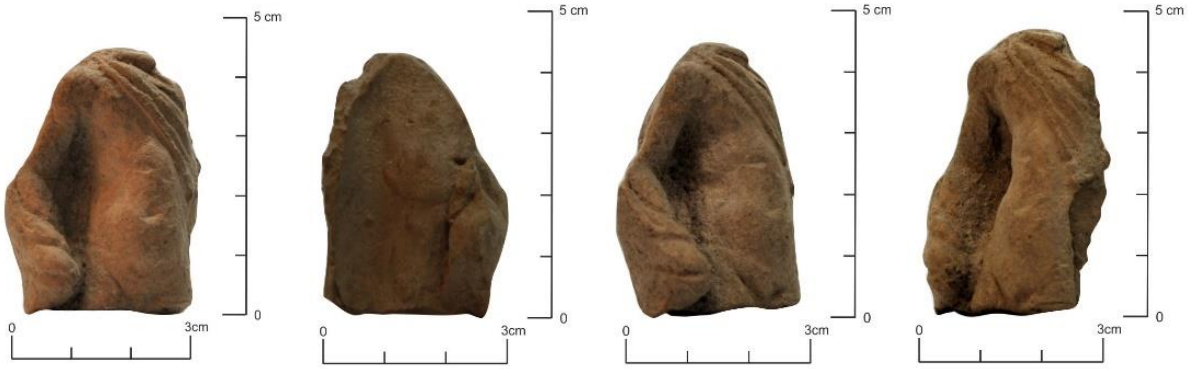
Tanım ve Tipoloji: Sağ ve sol eliyle birlikte karnı üzerinde yer alan çıkın, meyveler ve bacakların bir bölümü korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Vücudun üst kısmında khlamys, alt kısmı çıplaktır. Khlamys kıvrımları sağ bacağın yanına dökülür. Her iki elini vücuduna paralel uzatır, dirseğinden büker ve khlamysin ucunu yukarı kaldırarak oluşturulan meyve sepetini kavrar. Sağ bacağı taşıyıcı, sol bacağını bir adım öne atarak hareketlendirir. Ara yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2539], Ionia Bölgesi[2540], Tralleis[2541], Myrina[2542], Pergamon[2543], Atina[2544]

Tarih: MÖ 150- 100

[2538] Burr, 1966, Plate 18, Fig. 9.
[2539] Rumscheid, 2006, Tafel 130, Kat. Nr. 299.
[2540] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 155, 1189.
[2541] Çekilmez, 2014, Levha 72, K. 51.
[2542] Burr, 1934, Pl. IX, Nr. 21; Mollard Besques, 1963, Pl. 163, b- Myr 666.
[2543] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 132, 1024; Töpperwein 1976, Taf 58, 103 Nr. 402, 403, 404, 406, 407.
[2544] Granjouan, 1961, Pl. 27, 965.

K. 157 / Levha 157

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 68

Buluntu Adı: Erkek çocuk figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,4 cm, genişlik: 3,2 cm, cidar: 0,4 cm kol genişliği: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 5/3 kahverengi, astar: aşınmış, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Figürinin baş kısmı kırık ve eksiktir. Sağ kol, üst gövde ve cinsel organın bir kısmı korunmuştur. Sağ kol vücuttan ayrık, dirsekten hafif bir hareketle büküldükten sonra alt kol kısmında ephaptis kıvrımları dolanmaktadır. Ephaptis figürün sağ omuzu üzerinden sol göğüs ve kolunu kapatarak arka yüzden sağ kola dolanmakta ve bacaklara doğru dökülmektedir. Kıvrımlar kalın bantlar halindedir. Cepheden işlenen vücut hafif soluna doğru kıvrımlıdır. Göbek şişkin ve göbek deliği belirgindir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2545], Aigai[2546], Tanagra[2547], Korinth[2548], Frank Calvert Koleksiyonu[2549]

Tarih: MÖ 150-100

[2545] Mollard Besques, 1963, Pl. 156, b.
[2546] Dereboylu, 2012, Levha 53, K. 220.
[2547] Winter, 1903, 242, 1. Band III, Teil 2.
[2548] Merker, 2000, Plate 51, H320.
[2549] Kaplan, 2009, Levha 46, Kat No 159.

K. 158 / Levha 158

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 151

Buluntu Adı: Ayakta erkek çocuk/Ephebos figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 6,2 cm, genişlik: 5 cm, cidar: 0,6 cm, bacak genişliği: 1,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 5/6 kırmızı, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, boya: 2.5 YR 4/8 kırmızı, içerik: iyi arındırılmıştır.

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

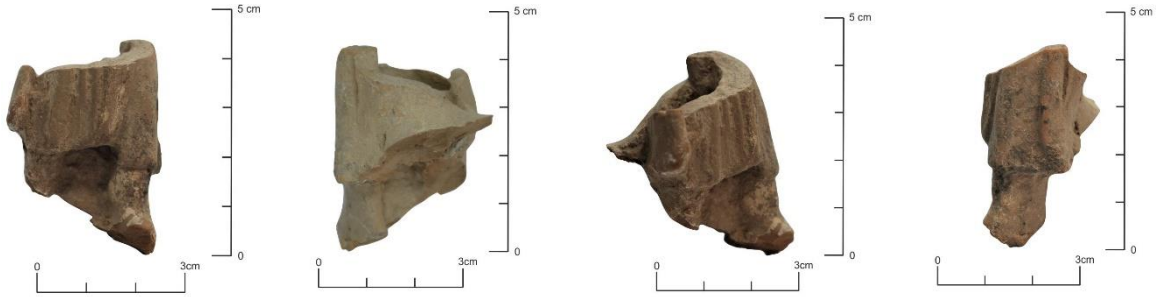
Tanım ve Tipoloji: Ayakta ve khlamys giyimlidir. Belin alt kısmından dizlerin altına kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Vücudunun sağında yer alan Herme'nin kaidesi korunmuştur. Khlamys vücudun üst kısmından dizlerin üzerine doğru pubis bölgesini örtecek şekilde aşağı dökülür. Sol bacak önde ve hareketli, sağ bacak geride ve taşıyıcı, vücut sağına hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2550], Aiolis Bölgesi[2551], Patara[2552], Boeotia[2553]

Tarih: MÖ 150-100

[2550] Mollard Besques, 1963, Pl. 163, c- Myrina 1108.
[2551] Besques, 1971, Pl. 146, c- D770.
[2552] Işın, 2007, 148, Fig. 32, K27; 149, K33, K34.
[2553] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 38, 219.

K. 159 / Levha 159

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 185

Buluntu Adı: Erkek çocuk/Eros figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,3 cm, genişlik: 2,8 cm, cidar: 0,7 cm, bacak genişliği: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 6/4 hamurlu açık kırmızımsı kahverengi, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Kıyafet içerisindeki her iki dizin altından sol ayağına kadar korunmuş, vücudun üst kısmı ve sağ ayak kırık ve eksiktir. Ephaptis giyimli, kıyafet ayak bileklerine kadar uzanır, sağ bacağı geride ve taşıyıcı sol bacağı bir adım önde ve hareketlidir. Arka yüz kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Myrina[2554], Aigai[2555]

Tarih: MÖ 150-100

[2554] Mollard Besques, 1963, Pl. 65, a- MYR 139, b- MYR 140.
[2555] Dereboylu, 2012, Levha 26, K. 67.

K. 160 / Levha 160

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 142

Buluntu Adı: Erkek çocuk figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 2,5 cm, genişlik: 1,2 cm, cidar: 1,1 cm kaide: 1.6 x 1,4 cm, kaide yüksekliği: 0,7 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: Hamur: 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı Astar: White Page 10 YR_/1/9/ beyaz, az miktarda mika katkılı.

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Dizden itibaren kaideye kadar korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir. Ayakta ve çıplak, sağ bacak yana doğru açılır ve hareketli, sol bacak bir adım geride ve sabittir. Dörtgen kaideye sahip, arka yüz işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Thebes[2556], Atina[2557], Boeotia[2558]

Tarih: MÖ 160-150

[2556] Schmaltz, 1974, Tafel 18, 226.
[2557] Winter, 1903, 243, 5.
[2558] Winter, 1903, 243, 3.

K. 161 / Levha 161

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 180

Buluntu Adı: Domuz figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,1 cm, ayak genişliği: 2,4 cmi gövde genişliği: 5,4 cm, cidar: 0,5 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 5 YR 5/6 sarımsı kırmızı, astar: White Page 10 YR_/2/9/ soluk turuncumsu sarı, içerik: yoğun mika

Üretim Tekniği: İki ayrı kalıptan yarı döküm

Tanım ve Tipoloji: Domuz figürini parçası. Arka bacaklardan biri ve gövdenin bir kısmı korunmuş, diğer bölümleri kırık ve eksiktir.

Benzer Örnekler: Priene[2559], Myrina[2560], Frank Calvert Koleksiyonu[2561], Boeotia[2562], Cuma[2563]

Dönem: Hellenistik

[2559] Rumscheid 2006, Tafel 150, Kat. Nr. 358-363.
[2560] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 129, 1006.
[2561] Kaplan, 2009, Levha 67, Kat No 235.
[2562] Mollard Besques, 1971, Pl. 48, a- D 218.
[2563] Höricht, 1987, Tav. XXI, Q IIa 1.

K. 162 / Levha 161

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 250

Buluntu Adı: Hayvan/ Boğa figürini parçası

Ölçüler: yükseklik: 4,7 cm, genişlik: 1,1 cm, cidar: 1,2 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 8/3 çok solgun kahverengi, astar: White Page 10 YR_/1/9.5/ beyaz, içerik: az miktarda mika

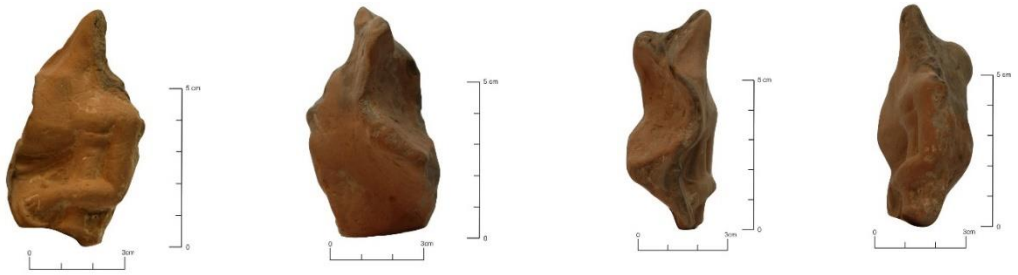
Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Hayvan/ boğa figürini bacak parçası.

Benzer Örnekler: Priene[2564], Tarsus[2565]

[2564] Rumscheid 2006, Tafel 147-149; Kat. Nr. 353- 357.
[2565] Besques, 1972, Pl. 382, I, E/D 2546.

K. 163 / Levha 162

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 77

Buluntu Adı: Kline üzerinde uzanan erkek (Banquater/Symposiast) plaka parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,3 cm, genişlik: 3,5 cm, cidar: 0,8 cm **Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri:** kil: 10 YR 5/2 grimsi kahve, astar: White Page 7.5 YR_/2/9/ soluk sarımsı pembe, boya: 5 YR 5/8 sarımsı kırmızı, içerik: iyi arındırılmış kil, az miktarda mika

Üretim Tekniği: Kalıp yapımı, baskı **Tanım ve Tipoloji:** Kline üzerinde uzanan erkek figürini parçası. Sol kol, gövdenin üst kısmı ve sağ kolun bir bölümü korunmuş diğer bölümler kırık ve eksiktir. Sol kolunu dirseğinden kırdıktan sonra öne uzatıp sol elinde phiale tutar. Sağ kolunu yukarı kaldırır. Sol koltuk altında silindir formlu minder yer alır. Vücudunun üst kısmı çıplak olmasına rağmen vücudunun alt kısmının belden itibaren giyimli olduğunu gösteren himation parçası gövdenin altında korunmuştur. Arka yüzde oval formlu askı deliğinin bir kısmı korunmuştur. **Benzer Örnekler:** Priene[2566], Myrina[2567], Assos[2568], Aiolis Bölgesi [2569], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[2570], Korinth[2571], Boeotia[2572], Rhodos[2573], Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi[2574], Taranto[2575], Güney İtalya[2576], Thebes[2577], Selinunte[2578], Akragas[2579] **Tarih:** MÖ 2. yüzyıl

[2566] Rumscheid, 2006, Tafel 129, Kat. Nr. 297-298.
[2567] Burr, 1934, Plate IX, 20.
[2568] Opper, 2006, 176, k-r, Tafel 21, 1,3.
[2569] Higgins, 1970, Pl. 74, 566.
[2570] Cokay Kepçe ve Özden Gerçeker, 2011, 72, 15.
[2571] Davidson, 1942, Fig. 2, 4; Davidson 1952, Plate 26, 303; Merker, 2000, Plate 18, C210, C 213.
[2572] Mollard Besques, 1954, Pl. LXVII, C 71.
[2573] Walters, 1903, Plate XVIII; Higgins, 1970, Pl. 44, 252.
[2574] Levi, 1926, 26, Fig. 28.
[2575] Mollard Besques, 1954, Pl. XCI, C 297; Higgins, 1970, Pl. 173, 1262.
[2576] Leyenaar Plaisier, 1979, Pl. 26, 153.
[2577] Schmaltz, 1974, Tafel 19, 232-239; Tafel 20, 245.
[2578] Kekule, 1884, 13, Fig. 19.
[2579] Kekule, 1884, 19, Fig. 40,41.

K. 164 / Levha 163

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 84

Buluntu Adı: Naiskos formlu plaka parçası

Ölçüler: yükseklik: 8 cm, genişlik: 3 cm, cidar: 0,4 cm, akroter genişliği: 1 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 10 YR 5/2 grimsi kahve, astar: White Page 10 YR_/2/8.5/ çok soluk kahverengi, boya: 5 YR 5/8 sarımsı kırmızı, içerik: iyi arındırılmış kil, mika

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Naiskos formlu plaka parçası. Sol akroter bölümü, alınlığın sol kısmından bir parça ve sol çerçevedeki sütunun üst kısmı korunmuştur. Dor düzenindedir. Sütunun abaküs ve ekhinus kısmı belirtilmiştir. Triglif ise belirli aralıklarla yatay dörtgen formda işlenmiştir. Sütunun kaide kısmı kırık ve eksiktir. Arka yüz işlenmemiş sadece düzeltilmiştir.

Benzer Örnekler: Priene[2580], Myrina[2581], Aigai[2582], Smyrna[2583], Pergamon[2584], Larisa[2585], Patara[2586]

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

[2580] Rumscheid, 2006, Tafel 162, Kat. Nr. 402.
[2581] Mollard Besques, 1963, Pl. 177, b, f.
[2582] Dereboylu, 2012, Levha 66, K. 323; Levha 67, K. 327.
[2583] Besques, 1972, Pl. 219 b- E-D 1083.
[2584] Conze – Schazmann, 1911, Tafel XL, 4; Vermaseren, 1987, 121, Pl. XCI, 412.
[2585] Boehlau- Schefold, 1942, Tafel 8, 2.
[2586] Işın, 2007, 139, K10.

K. 165 / Levha 164

Etüt Numarası: PRN. 1974. F. 88

Buluntu Adı: plakası parçası

Ölçüler: yükseklik: 7,2 cm, genişlik: 3,8 cm, cidar: 0,6 cm

Kil Rengi, Astar, Boya ve İçerik Özellikleri: kil: 2.5 YR 7/6 açık kırmızı, astar: White Page 7.5 YR_/2/9/ soluk sarımsı pembe, boya: 10 R 4/4 zayıf kırmızı (saç), içerik: iyi arındırılmış, mika, pişirme derecesi düşük

Üretim Tekniği: Döküm

Tanım ve Tipoloji: Alınlığın sağ kısmı, arşitrav ve silmelerle sağdaki plaster, önündeki kadın figürini boynundan itibaren başı korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksiktir. Figürün, başı sağına doğru hareketli, alın dışa çıkık, gözler derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalı, çene ise yuvarlatılmıştır. Alın üzerinden her iki yana dökülen saçların bir bölümü korunmuştur. Arka yüz işlenmemiş kabaca düzeltilmiştir.

Dönem: Geç Hellenistik

8. KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Apul. Apuleius. The Golden Ass, being the Metamorphoses of Lucius Apuleius. Stephen Gaselee. London: William Heinemann; New York: G.P. Putnam's Sons.

Arnobius. *The Seven Books of Arnobius Adversus Gentes*. (Çev. Bryce, H., Campbell, H.). London: Murray and Gibb, 1871.

Ath. Athenaeus. *The Deipnosophists. Or Banquet Of The Learned Of Athenaeus*. (Çev. Henry G.). Bohn, London: Covent Garden. 1854.

Clement Clement of Alexandria. *Exhortation to the Greeks.* (Çev. Roberts, A ve Donaldson, J.) Moscow: Roman Roads Media, 2015.

Diod. Diodorus Siculus. Diodorus of Sicily in Twelve Volumes. (Çev. Oldfather, C. H.) London: Harvard University Press, 1989.

Diog. Laert. Diogenes Laertius, *Lives of Eminent Philosophers*. (Çev. Hicks, R. D.), Cambridge: Harvard University Press, 1972.

Hdt. Herodotos, *Herodot Tarihi.* (Çev. Ökmen, M.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.

Hes. Th. Hesiodos, *İşler ve Günler ve Theogonia.* (Çev. Eyüboğlu, S. ve Erhat, A.). Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları, 1977.

HH. *The Homeric Hymns and Homerica*. (Çev. Evelyn-White, H. G.). Cambridge: Harvard University Press, 1914.

Hom. Il. Homeros, Ilyada, Çev. Erhat, A, Kadir, A.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.

Hom. Ody. Homeros, *Odysseia.* (Çev. Erhat, A, Kadir, A.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.

Ov. Met. Ovid. *Metamorphoses.* (Çev. Brookes, M.) Boston: Cornhill Publishing Co., 1922.

Parthenius. *Love Romances. (*Çev. Edmonds, J. M. – Gaselee, S.). Loeb Library 69. Cambridge: Harvard University Press. 1916.

Paus. Pausanias, *Pausanias Description of Greece.* (Çev. Jones, W.H.S.), Cambridge: Harvard University Press, 1918.

Plb. Polybius. *Histories*. (Çev. Shuckburgh, E. S.), London: Macmillan, 1889.

Plin. Nat.Pliny, the Elder, *The Natural History.* (Çev. Bostock, J.). London: Taylor and Francis, 1855.

Plut. De Iside. Plutarch. *Moralia.* (Çev. Babbitt, F. C.) Cambridge: MA. Harvard University Press, 1936.

Pollux. *Onomasticon.* (Çev. Dindorfius, G.), Leipzig: Kuehn.

Seneca. L. Annaeus Seneca. Tragoediae. Rudolf Peiper. Gustav Richter. Leipzig: Teubner. 1921.

Strab. Strabon, *Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap: XII-XIII-XIV*. (Çev. Pekman, A.), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2021.

Thuc. Thucydides, *The Peloponnesian War*. (Çev. Crawley, R.), London: J. M. Dent, 1910.

Vitr. Vitruvius, *The Ten Books on Architecture*. (Çev. Morgan, M. H.). Cambridge: Harvard University Press, 1914.

Xen. Xenophon, *Cyropaedia in Seven Volumes, 1 and 2.* (Çev. Brownson, C. L.), Cambridge: Harvard University Press, 1921.

Modern Kaynaklar

Abbasoğlu, H. ve Akçay-Güven, B. (2013). Perge'den Bir Bütün Olarak Herakles Heykeli., Tekin, O.- Sayar, M. H., Konyar, E. (Editörler), *Tarhan Armağanı, M. Taner Tarhan'a Sunulan Makaleler* içinde (1-12) İstanbul: Ege Yayınları.

Akat, H. İ., Mert, İ. H., Filges, A., (2015). 2014 Yılı Priene Çalışmaları. *37. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 3*, Ankara, 121-146.

Akat, H. İ., Mert, İ., (2016). 2015 Yılı Priene Çalışmaları. *38. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 99-120.

Akat, H. İ., Mert, İ., (2017). 2016 Yılı Priene Çalışmaları. *39. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 454-475.

Akat, H. İ., Mert, İ., (2018). 2015 Yılı Priene Çalışmaları. *40. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 219-238.

Al-Ani, T. ve Sarapaa, O. (2008). Clay and Clay Mineralogy, *Geology Tutkımuskeskus.*

Albayrak, Y. (2008). *Anadolu'da Artemis Kültü.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Amann, P. (2016). 'Banquet and Grave'. The Material Basis, Aims and First Results of a Recent Research Project., C. M. Draycott ve M. Stamatooulou (Editörler), *Dining And Death: Interdisciplinary Perspectives On The 'Funerary Banquet' In Ancient Art, Burial And Belief* içinde, (71-11). Paris, Leuven, Bristol: Peters.

Anderson, J. K. (1961). *Ancient Greek Horsemanship.* Los Angeles: Univesity of California Press.

Antiquities of Ionia, (1821). *Published by the Society of Dilettanti, Part the First*. London.

Antiquities of Ionia, (1881). *Published by the Society of Dilettanti, Part the IV*. London.

Atasoy, S. & Zeyrek, T. H. (2010). Amisos (Eski Samsun) Pişmiş Toprak Eserleri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden Yayınlanmış Örnekler. *Anadolu Araştırmaları 17* (2), 85-124.

Atasoy, S. (1974). The Kocakızlar Tumulus in Eskişehir, Turkey. *American Journal of Archaeology 78*(3), 255-263.

Ateşlier, S. ve Erön, A. (2022). Puranda ve Arkaik Priene'nin Lokalizasyonu Üzerine Yeni Bir Öneri: Samsun (Mykale) Dağı, Çatallar Tepe Mevkii, *Lycus 6,* 65-97.

Aydın-Tavukçu, Z. (2006). *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Aytüre, S., (2017). Hellenistik Dönem'de Panionion/İonia Birliği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27,* 337-348.

Baldıran, A. (1997). Konya Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Pişmiş Toprak Heykelcik. *Selçuk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi 11,* 127-141.

Barrett, C. E. (2011). *Egyptianizing Figurines from Delos,* A Study in Hellenistic Religion. Columbia Studies in the Classical Tadition Volume 36, Leiden, Boston: Brill.

Baudat, B. (1953). Terres cuites de l‟École français d‟Athènes. *BCH 77*(1), 1-45, Pl. I-XX.

Baughan, E. P. (2011). Sculpted Symposiasts of Ionia, *AJA, 115-1,* 19-53.

Baykan, D. (2019). Allianoi'dan Sağlık Kültüne İlişkin Metal Buluntu Örnekleri, *MASROP E-Dergi 13.1*, 1-15.

Bell, M. (1981). Morgantina Studies, Volume I. New Jersey: Princeton University Press.

Bell, M. (1993) Tanagras and the Idea of Type. *Harvard University Art Museums Bulletin Greek Terracottas of the Hellenistic World: The Coroplast's Art (1),* 3, 39-53.

Bencze, A. (2010). Symposia Tarentina the artistic sources of the first Tarentine banqueter terracottas. *Babesch 85*, 25-41.

Bergaya, F. ve Lagaly, G. (2006). General Introduction: Clays, Clay Minerals and Clay Science. Beraya, F, Theng, B.K.G ve Lagaly, G. (Editörler), *Handbook of Clay Science* içinde (1- 18) Amsterdam: Elsevier Science.

Berliner Museum (1878). *Griechische Terracotten, Tanagra und Ephesos*. Berlin: Verlag von Ernst Wasmuth.

Besques, S. (1971). *Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains III. Epoques Hellenistique et Romaine Grece et Asie Mineure I-II.* Paris: Editions des Musées nationaux.

Besques, S. (1972). *Musée national du Louvre. Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs, étrusques et romains. III. Epoque hellénistique et romaine: Grèce et Asie Mineure. Text and 2 vols plates*. Paris: Editions des musées nationaux.

Besques, S. (1992). *Musee Du Louvre Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs Etrusques et Romains IV-II. Epoques Hellenistique et Romaine Cyrenaique, Egypte Ptolemaique et Romaine, Afriquue du Nord et Proche-Orient.* Paris: Musees Nationaux Press.

Bieber, M. (1961). *The Sculpture of the Hellenistic Age*, New York: Columbia University Press.

Bieber, M. (1977). *Ancient Copies; Contributitions to the History of Greek and Roman Art,* New York: New York University Press.

Bilir, G. (2022). Antik Çağ'da Bir Sağlık Turizm Merkezi: Klaudipolis (Bolu) Örneği, *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi 7*(12), 67-74.

Blinkenberg, C. (1931). Lindos. Fouilles de l´Acropole 1902-1914. I. Les petit objets, Berlin: Walter De Gruyter.

Boardman, J. (2014). *Yunan Heykeli Geç Klasik Dönem,* (Çev. Peker, M.). İstanbul: Homer Kitabevi.

Boehlau, J.- Schefold, K. (1942). *Larisa am Hermos III, Die Kleinfunde.* Berlin: Gruyter Press.

Boehringer, E. Ve Krauss, F. (1937). *Das Temenos für den Herrscher*, Altertümer von Pergamon. Berlin: Druck und Verlang Walter de Gruyter.

Bookidis, N. (2010). *The Sanctuary of Demeter and Kore the Terracotta Sculpture, Corinth XVIII. 5,* New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Boschung, D. ve Queyrel, F. (2017). *Bilder der Macht: Das griechische Porträt und seine Verwendung in der antiken Welt*. Münih: Wilhelm Fink.

Bouzek, J. (1980). *The Results of the Czechoslovak Expedition: Kyme II.* Praha: Univerzita Karlova.

Brisbane Chandor, A. (1981). *The Attic Festivals Of Demeter And Their Relation to the Agricultural Year*, University of Pennsylvania.

Brockett, O. G. (2000). *Tiyatro Tarihi* (Çev. Bayramoğlu, İ.). Ankara: Dost Kitabevi.

Bulba, M. (2019). Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular, *Cedrus VII,* 123-167.

Bumke, H. – Tanrıöver, A. (2017). Der Hafen am Humeitepe in Milet. Ergebnisse der Ergebnisse der Ausgrabungen 2011, *Archaologischer Anzeiger 2,* 123-177.

Burkert, W. (2012). *Greek Religion* (Çev. Raffan, J.). Cambridge: Harvard University Press.

Burn, L. ve Higgins, R. A. (2001). *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III*. London: British Museum Press.

Burr Thompson, D. (1966). The Origin of Tanagras. *American Journal of Archaeology, 70* (1), 51-63.

Burr Thompson, D. (1950). A Bronze Dancer from Alexandria. *American Journal of Archaeology 54*/4, 371-385.

Burr Thompson, D. (1959). Three Centuries of Hellenistic Terracottas, *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens 34* (1), 34-71.

Burr Thompson, D. (1962). Three Centuries of Hellenistic Terracottas: II. C The Satyr Cistern, *Hesperia 31*, 3, 244-262.

Burr Thompson, D. (1963). *Troy, The Terracotta Figurines of the Hellenistic Period: Supplementary Monograph III.* New Jersey: Princeton University Press.

Burr Thompson, D. (1963b). A Clay Model of an Ephebe. *Hesperia 32*(1), 88-90.

Burr, D. (1933). The Terracotta Figurines, *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens Vol. 2* (2), The American Excavations in the Athenian Agora: First Report, 184-194.

Burr, D. (1934*). Terra-cotttas from Myrina in the Museum of Fine Arts Boston*. Unpublished Ph.D. Theisis, Bryn Mawr College, Wien: A. Holzhausens Nachfolger.

Busse, F. (2006). Hellenistische Terrakotten I. Ü. Serdaroğlu ve R. Stupperich (Editörler), *Ausgrabungen in Assos 1992* içinde (99-127) Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH.

Carter, J. C. (1983). *The Sculpture of the Sanctuary of Athena Polias at Priene*. London: The Society of Antiquaries of London.

Caubet, A. (2009). Les figurines antiques de terre cuite, *Perspective: la revue de l'INHA: actualités de la recherche en histoire de l'art*, 43-56.

Chandler, R., Revett, N., Par, W., (1769). *Ionian Antiquities,* The Socety of Dilettanti, London: T. Spilsbury and W. Haskell.

Chesterman, J. (1974). *Clasical Terracotta Figures,* New York: Ward Lock.

Christofi, P. (2019). Contemplating Issues of Historical Continuity: The Case of the Figurines from Erimi-Bamboula, Cyprus., G. Papantoniou, D. Michaelides, M. Dikomitou-Eliadou. (Editörler), *Hellenistic and Roman Terracottas* içinde (131-145). Boston: Brill.

Cokay Kepçe, S. ve Gerçeker, S. Ö. (2011). *Kilden Suretler. Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan Antik Çağ Terrakotta Figürinleri / Images In Terracotta- Ancient Terracotta Figurines In The Sadberk Hanım Museum Collection*. İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi.

Conze, A. ve Schazmann, P. (1911). *Mamurt-Kaleh ein tempel der Göttermutter unweit Pergamon,* Berlin: Georg Reimer.

Corso, A. (1997). Love as Suffering: The Eros of Thespiae of Praxiteles. *Bulletin of the Institute of Classical Studies 42,* 63-91.

Coşkun, S. (2016). *Kocaeli Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi'nde Sergilenen Terrakotta Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Cyrino, M. S. (2010). *Aphrodite. Gods and Heroes of the Ancient World*. London- New York: Routledge Taylor & Francis Group.

Çekilmez, M. (2013). Aydın Mesutlu Köyü'nden Terrakotta Figürinler. *CEDRUS I,* 201-217.

Çekilmez, M. (2014). *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri.* Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Çekilmez, M. (2017). *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri.* Aydın: Aydın Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Çekilmez, M., Arinç, M., Taşpınar, P. (2021). *Bergama Müzesindeki Myrina Terracotta Figürinleri, Myrina ve Gryneion-4.* İzmir: Aliağa Kent Kitaplığı, Dinç Ofset Matbaa.

Çelikel, Z. Ö. (2008). *1985-2006 Yılları Arasında Assos Kazılarından Ele Geçen Mitolojik Tasvirli Terrakottalar.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Çevirici, F. (1998). *Kültler Açısından Daskyleion Terrakottaları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çoşkun, S. (2016). *Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Sergilenen Terrakotta Figürinler.* Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Davidson, G. R. (1942). A Hellenistic Deposit at Corinth. *Hesperia 11* (2), 105-127.

Davidson, G. R. (1952). *The Minor Objects Volume XII.* Princeton New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Davidson, G. R. ve Burr Thompson, D. (1975). *Small Objects from the Pnyx: I.* Amsterdam: Swets & Zeitlinger.

Demir, N. (2022). *Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Terrakotta Figürin.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Demirer, Ü. (2019). Telesphoros'un Köken Sorunu, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (9)*, Sayı 18, 53-67.

Dentzer, J. M. (1982) *Le motif du banquet couché dans le Proche-Orient et le monde grec du VIIe au IVe siècle avant J.-C.,* Rome.

Dereboylu, E. (2012). *Aigai Pişmiş Toprak Figürinleri.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Dillon, S. (2012). Hellenistic Tanagra Figurines. James, S. L. Ve Dillon, S. (Editörler). *A Companion to Women in the Ancient World* içinde (231-234). New Jersey: Blackwell.

Doğan Gürbüzer, E. (2012). *Klaros Kazıları Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinler ve Kültler Açısından Değerlendirilmeleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Dunbabin, K. M. D. (2003). *The Roman Banquet, Images of Conviviality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Durnagölü, N. (2020). *Stratonikeia Koroplastiği.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü, Denizli.

Eckhardt, A. (2012). *Participating in Public: Female Patronage and Economic Prominence at Hellenistic Priene.* Master of Arts Theses, Washington University, Department of Art History and Archaology, Washington.

Eitrem, S. (1912). Hermai. Wissowa, G. ve Kroll, W. (Editörler), *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft (RE), VIII-I,* içinde (696-708). Stuttgart: J. B. Metzler Buchhandlung.

Ekin Meriç, A. (2007). *Metropolis Ana Tanrıça Kült Mağarası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Elderkin, G. W. (1936). The Deification of Homer by Archelaos, *American Journal of Archaeology 40* (4),496 – 500.

Elderkin, K. (1930). Jointed Dolls in Antiquity. *American Journal of Archaeology 34* (4), 455-479.

Encyclopedia of World Mythology (2009). Noida: Cengage Learning.

Ercan, S. (2022). *Mersin Soloi Pompeiopolis Pişmiş Toprak Figürinleri.* Yayımlamamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ergene, A. (2010). Topraklarda Amorf İnorganik Materyal, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 5* (4), 147-157.

Ergün, N. (2013). *Assos Batı Nekropolü Buluntuları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Erlich, A. (2015). *Terracottas*, Friedland, E. A., Sobocinski, M. G. ve Gazda, E. K. (Editörler). *The Oxford Handbook of Roman Sculpture* içinde (155-172). Oxford University Press; Oxford.

Erpehlivan, H. (2011). *Metropolis'in Plastik Sanatlarında Tanrı ve Tanrıça Figürinleri*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Errington, R. M. (2017). *Hellenistik Dünya Tarihi MÖ 323-30*. (Çev. Günata, G.), İstanbul: Homer Kitap Evi.

Eule, J. (2001). *Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien Weibliche Gewandstatuen in ihren antiken Kontext*. İstanbul: TASK Vakfı Yayınları.

Farnell, L. R. (1907). *The Cults of Greek States. Vol. III*. Oxford: Clarendon Press.

Francis, J. (2002). The Roman Couching Aphrodite. *Mouseion Series III, Vol. 2,* 211-244.

Friesländer E. (2001). The Mantle Dancer in the Hellenistic Preiod: Glorification of the Himation. *Assaph 6,* 1-30.

Froehner, W. (1881). *Terres Cuites d'Asie Mineure*. Paris: H. Hoffmann, 33, Quai Voltaire.

Fuchs, W. (1979). *Die Skulptur der Griechen.* München: Hirmer Verlag.

Gençler Güray, Ç. (2018). Erythrai'de Demeter Tapınımı. *Tarih Araştırma Dergisi 37*, 55-70.

Giannou, T. (2016). Theatre and Music in Classical and Hellenistic Macedonia. *Logeion A Journal of Ancient Theatre 6,* 30-92.

Goldman, H. (1942). The Origin of the Greek Herm. *American Journal of Archaeology, 46(*1), 58-68.

Goldman, H. (1950). The Terracotta Figurines. Goldman, H. (Editör). *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, Vol I: The Hellenistic and Roman Periods* içinde (297-383). New Jersey: Princeton University Press.

Goldman, H. ve Jones, F. (1942). Terracottas from the Necropolis of Halae. *Hesperia 11*(4), 365-421.

Graham, J. W. (1958). The Ransom of Hector on a New Melian Relief. *American Journal of Archaeology 62* (3), 313-319.

Grandjouan, C. (1961). *Terracottas and Plastic Lamps of the Roman Period*, The Athenian Agora, Vol. 6, New Jersey: American School of Classical Studies at Athens Princeton.

Grasso, M. (2006). Le Stattuette dai vechhi scavi a Kyme. Lagona, S. (Editör). *Studi su Kyme Eolica III* içinde (11-97). Catania.

Graves, R. (2020). *Yunan Mitleri*. (Çev. Akpur, U.). İstanbul: Kolektif Kitap.

Grimal, P. (1986). *The Dictionary of Classical Mythology*. Oxford: Blackwell Publishing.

Güçlü, H. (2006). *Tekirdağ Çevresi Pişmiş Toprak Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Güllüsaç, Ş. (2018). *Teos Batı Nekropolü (Hiddenbay Kurtarma Kazısı),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Günal, B. (2019). *2006-2015 Yılları Arasında Kibyra Kazılarında Ele Geçen Terrakotta Figürinler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Gürlach, A. (2017). Das Antike Tanagra und Seine Figuren. Attulla, A ve J. Fischer, J. (Editörler), *Terrakotten Für Salon und Museum aus der Kunsthandlung Fritz Gurlitt Berlin 1881-1886 içinde (*13-20). Ribnitz-Damgarten.

Harrison, Ev. B. (1965). *Archaic and Archaistic Sculpture*. The Athenian Agora Volume XI. New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Havelock, C. M. (2008). *The Aphrodite of Knidos and Her Successors, A Historical Rewiew of the Female Nude in Greek Art.* Michigan: The University of Michigan Press.

Head, B. V. (1892). *Catalogue of the Greek coins of Ionia,* London: British Museum Press.

Hekimoğlu, H. A. (2010). *İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Pitane Pişmiş Toprak Figürinleri.* Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Held, W. (1993). Heiligtum und Wohnhaus. Ein Beitrag zur Topographie des Klassischen Milet. *ISTMITT 43,* 371-380.

Herbert, K. (1959). Terracotta Figurines at Bowdoin College. *The Classical Journal (55),* 3, 98-111.

Heuzey, L. (1878). *Les Figurines Antiques de Terre Cuite du Musee du Louvre.* Paris: A. Morel Lıbraıres -Editeurs.

Hicks, E. L., (1890). *The Collection of Ancient Greek Inscriptions in the British Museum III. Priene, Iasos and Ephsos.* Oxford: The Clarendon Press.

Higgins, R. (1986). *Tanagra and the Figurines*. New Jersey: Princeton University Press.

Higgins, R. A. (1954). *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.* London: The Trustees of the British Museum.

Higgins, R. A. (1967). *Greek Terracottas*. London: Methuen & Co.

Higgins, R. A. (1969). *Greek Terracotta Figures*. London: British Museum Press.

Higgins, R. A. (1970). *Catalogue of the Terracottas. In the Department of Greek and Roman Antiquties British Museum Volume I-II, Greek: 730-330 B.C.*, Oxford: Great Britain at the University Press.

Hiller von Gaertringen, F., F., (1906). *Inschriften von Priene*. Berlin: G. Reimer.

Horn, R. (1931). *Stehende Weibliche Gewandstatuen in der Hellenistischen Plastik*. Münih: Bruckmann.

Höricht, M. S. (1987). *Le Terrecotte Fıgurate Di Cuma Del Museo Archeologico Nazionale Di Napoli*. Studia Archaelogica 49, Roma.

Huguenot, C. (2001). Les Erotes Volants: Recherche Sur La Signification D'un Groupe De Terres Cuites Hellenistiques D'Eretrie. *Antike Kunst 44*, 92-116.

Iannace, G. (2015). La riscoperta del teatro antico. Mastelloni, M. A. (Editör), *Lipára ed il teatro in età tardoclassica ed ellenistica* içinde (85-89). Palermo: Museo Archeologico Luigi Bernabo Brea.

Ingen, W. V. (1939). *Figurines From Seleucia on the Tigris.* London: Oxford University Press.

Iozzo, M. (2013). The François Vase: Notes on Technical Aspects and Function, Shapiro, H. A. – Iozzo, M. – Lezzi-Hafter, A. (editörler.), *The François Vase: New Perspectives. Papers of the International Symposium* içinde (53-65). İsviçre: Akanthus Verlag für Archäologie.

Isler Kerenyi, C. (1997). Dionysos im Götterzug bei Sophilos und bei Kleitias: Dionysische Ikonographie VI. *Antike Kunts, (40),* 2, 67-81.

Işık, F. (1980). *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien zwischen 560 und 270 v. Chr*. Istanbuler Mitteilungen, Beiheft 21, Tübingen.

Işın, G. (1998). *Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri'nde Patara Terrakottaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Işın, G. (2007). *Patara Terrakottaları Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri* Patara V.1, İstanbul: Ege Yayınları.

Işın, G. (2015). Terracotta Figurines from Arpalık Tepe in Pisidia: Apollo and the Great Mother Goddess in a Cave Sanctuary, Muller, A., Laflı, E., Huysecom Haxhi, S. (Editörler), *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine Volume 2 Iconographie et Contextes* içinde (555-570). Fransa: Presses Universitaires du Septentrion.

İlhan, R. (2017). *Samsun dağı fiziki coğrafya özelliklerinin etek- alüvyal jeomorfolojisi üzerine etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İlhan, R. ve Öner, E. (2021). Söke (Aydın) Birikinti Konisinin Güneyinde Yapılan Sondajların Sedimantolojik ve Paleontolojik Analiz Sonuçları, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 23* (1), 119-142.

Jeammet, V. (2007). Tanagras. Jeammet, V. (Editör), *De l'objet de collection à l'objet archéologique* içinde (33-43). Paris: Picard Edition.

Jeammet, V. (2019). Tanagra. Bodiou, L. Ve Mehl, V. (Editörler), *Dictionnaire du corps dans l'Antiquité* içinde (603-607). Fransa: Universitaires De Rennes Presses.

Kaplan, D. (2009). *Çanakkale Arkeoloji Müzesi Frank Calvert Koleksiyonu Terrakotta Figürinleri.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara.

Kapuci, U. (2021). *Aydın Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Karia Bölgesi Heykeltıraşlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Karageorghis, V. (1999). A Cypriot Silver Bowl Reconsidered the Iconography of the Decoration. *Metropolitan Museum Journal 34*, 13-20.

Karageorghis, V.- Merker, G. S.- Mertens, J. R. (2016). *The Cesnola Collection of Cypriot Art, Terracottas,* London: Yale University Press.

Kasaoğlu, H. (2015). *Parion Antik Kenti Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kasapoğlu, H. ve Başaran, C. (2021). Parion Odeionu'nda Bulunan Artemis/Diana Heykeli. *OLBA XXIX*, 245-268.

Kassab Tezgör, D. (2007). *Tanagraennes d"Alexandrie Figurines de Terre Cuit Hellenistiques des Necropoles Orientales, Etudes Alexandrines 13*, Le Caire: Press Institut Français D"Archeologie Orientale.

Kassab, D. (1988). *Statuettes en Terre cuites de Myrina Corpus Monogrammes, Lettres et Signes*. Paris: Librairie d'Amerique et d'Orient Adrien Maisonneuve.

Kaufmann, C. M. (1915). *Graeco Agyptische Koroplastik.* Kairo: Heinrich Finck.

Kekule, R. & Otto, L. (1884). *Die Antike Terracotten von Sicilien.* Berlin-Stuttgart: Verlag von Spemann.

Kelder, J. M. (2012). Horseback Riding and Cavalry in Mycenaean Greece. *Ancient West & East 11*, 1-18.

Kerenyi, C. (1967). *Eleusis, Archetypal Image of Mother and Daugher*, New Jersey: Princeton University Press.

Kielau, S. (2009). *Terrakotten aus Pergamon, Tonfiguren aus Wohnhäusern der Stadtgrabung.* Dissertation, Bilefeld University.

Kleiner, G. (1942). *Tanagrafiguren. Untersuchungen zur hellenistischen Kunst und Geschichte.* Berlin: Walter de Gruyter.

Kleiner, G. (1962). Priene., K. Zigler. (Editör), *Paulys Real Encyclopadle, Suppl, 9* içinde (1181-1221). Stuttgart: J. B. Metzlerische Verlagsbuchhandlung.

Koenigs, W., Raeck, W. (2000). Priene Bericht Über die Kampagne 1999. *22. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt*, Ankara, 181-194.

Koester, A. (1908). Hairdressing among the Ancient Greeks. *The Burlington Magazine for Connoisseurs 13* (66), 350-358.

Korkut, T. (2000). Elleri Arkadan Bağlı Erkek Heykelciği Üzerine İkonografik Gözlem., Işık, C. (Editör). *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens und des agaischen Bereiches, Festschrift für Baki Öğün zum 75. Geburtstag* içinde (169- 176). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH.

Kosmopoulou, A. (2003). *The Iconography of Sculptured Statue Bases in the Archaic and Classical Periods*, Madison: University of Wisconsin Press.

Kökdemir, G. (2018). Yeni Değerlendirmeler Işığında Menderes Magnesiası Kuruluş Mitosu (Ktisis) ve Lukippos (Ktistes) Heykeli. *TÜBA-AR 23,* 157-178.

Köster, A. (1926). *Die Griechischen Terrakotten*. Berlin: Hans Schoetz.

Kurtz, D. ve Boardman, J. (1971). Greek Burial Customs. New York: The Camelot Press.

Lang Auinger, C. (2003*). Hanghaus 1 in Ephesos Funde und Ausstattung, Forschungen in Ephesos Band VIII/4*, Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften**.**

Larson, R. (2007). *Ancient Greek Cults*. New York: Routledge.

Laumonier, A. (1921). *Catalogue Terres Cuites du Musee Archeologique de Madrid.* Paris: Boccard Press.

Laumonier, A. (1956). *Exploration Archéologique de Délos XXIII. Les figurines de terre cuite.* Paris: Boccard Press.

Levi, A. (1926). *Le Terrecotte Figurate Museo Nazionale Di Napoli*. Fransa: Vallecchi Editore Firenze.

Levi, D. (1969). Gli scavi di Iasos. *Annuaria Della Scuola Archeologica Di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente. Vol XLV-XLVI* (1967-1968), 537-591.

Lewerentz, A. (1993). *Stehende männliche Gewandstatuen im Hellenismus*, Antiquitates-Archäologische Forschungsergebnisse, Band 5, Hamburg: Kovac.

Leyenaar Plaisier, P. G. (1979). *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden*. Leiden: Rijksmuseum van Oudheden te Leiden.

LIMC (1984). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae. II-2.

LIMC (1988a). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae. IV-1.

LIMC (1988b). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae. IV-2.

LIMC (1990a). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae V-1.

LIMC (1990b). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae V-2.

LIMC (1992). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae. VI-2.

LIMC (1994). Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae. VII-1-2.

Linga, A. (2019). *Ainos Taşaltı Nekropolü Roma Dönemi Pişmiş Toprak Figürinleri (1986-1999).* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Lohmann, H., (2005). Survey of Mykale (Dilek Dağları); 3. Campaign: The Discovery of the Archaic Panionion, *Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 23/1*, Antalya, 241-252.

Lohmann, H., (2013). Melia und das Archaische Panionion am Çatallar Tepe in der Mykale, *Anatolian Metal, IV,* Bochum: Dt. Bergbau-Museum.

Mallios, G. (2004). A Hellenistic Sancuary at Ano Poli Thessalonica The Terracotta Figurines. *ΕΓΝΑΤΙΑ 8,* 239- 266.

Marcadé, J. (1969). *Au musé e de Dé los: É tude sur la sculpture hellé nistique en ronde bosse dé couverte dans l'î le*, Paris: De Boccard.

Marinis, A., Daraklitsa, E. & Mitta, C. (2020). The Mask in Commeda Dell'arte and Ancient Greek Comedy. *7th SWS International Scientific Conference on Arts And Humanities*, Bulgaristan, 81-90.

Markman, S. D. (1943). *The Horse in Greek Art.* Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Mastelloni, M. A. (2015). Volti divini e figure umane a Lipára, Mastelloni, M. A. (Editör), *Lipára ed il teatro in età tardoclassica ed ellenistica* içinde (13-38). Palermo: Museo Archeologico Luigi Bernabo Brea.

Mendel, G. (1908). *Catalogue des Figurines Grecques de Terre cuite: Musees İmperiaux Ottomans.* İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzesi Kataloğu.

Mendel, G. (1912). *Musées Impériaux Ottomans. Catalogue des sculptures grecques, romaines et byzantines I,* Istanbul.

Merker, G. S. (2000). *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods.* New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Meyer, M. (2019). The Hellenistic Styles in Greek Sculpture. Angelis, D., ve Marconi, C., (Editörler), *Handbook of Greek Sculpture* içinde (396-426). Berlin/Boston: Walter de Gruyter.

Mollard Besques, S. (1950). *Tanagra, Collection des Maitres.* Paris: Rue Louis Le Grand.

Mollard Besques, S. (1954). *Musée National du Louvre. Catalogue Raisonné des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs, Étrusques et Romains. I, Époques Préhellénique, Géométrique, Archaïque et Classique. Text and Plates*. Paris: Éditions des Musées Nationaux.

Mollard Besques, S. (1963a). *Catalogue Raisonne des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II Myrina.* Musee du Louvre et Collestions des Universites de France. Paris: Editions des Musees Nationaux.

Mollard Besques, S. (1963b). *Les Terres Cuites Grecques*. Paris: Boulevard Saint- Germain.

Muller, A. (2000). Artisans, Techniques de Production et Diffusion le Cas de la Coroplathie. Blonde, F. ve Muller, A. (Editörler). *L'artisanat en Grèce ancienne 2: les*

productions, les diffusions içinde (91-106). Université Charles de Gaulle, Conseil scientifique, Fransa.

Muller, A. (2010). The technique of Tanagra coroplasts. From local craft to "global industry". Jeammet, V. (Editör), Tanagras: Figurines for Life and Eternity. The Musée du Louvre's Collection of Greek Figurines içinde (100-103). Paris: Bancaja.

Muller, A. (2014). L'atelier du coroplathe: un cas particulier dans la production céramique Grecque, *Perspective 1,* 63-82.

Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği* (Çev. Koca, G ve Tosun, T). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Müller, V. K. (1915). *Der Polos, die Griechische Götterkrone.* Berlin.

Mylonas, G. E. (1947). Elesis and the Eleusinian Mysteries. *The Classical Journal 43* (3), 131-146.

Naerebout, F. G. (2002). The Baker dancer and other Hellenistic Statuettes of dancers Illustrating the use of imagery in the study of dance in the ancient Greek world. *Imago Musicae. International Yearbook of Musical Iconography 18/19*, 39-63.

Naumann, F. (1983). *Die Ikonographie der Kybele in der phrygischen und der griechischen Kunst*, Berlin: Wasmuth.

Nicholls, R. V. (1952). Type, Group Series: A Reconsideration of some Coroplastic Fundamentals, *The Annual of the British School at Athens 47,* 217-226.

Nicholson, F. (1968). *Ancient Life in Miniature: An Exhibition of Classical Terracottas from Private Collections in England*, Birmingham: Birmingham Museum & Art Gallery.

Nilsson, M. (1961). *Greek Folk Religion.* New York: University of Connecticut Libraries.

Olender, M. (1985). Aspects de Baubı: Textes et Contextes Antiques. *Revue de I'histoire des religions Janvıer-Mars 202* (1), 3-55.

Opper, T. (2006). Hellenistische Terrakotten Serdaroğlu, Ü. ve Stupperich, R. (Editörler), *Ausgrabungen in Assos 1992* içinde (131-181) Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH.

Özbay, A. (2016). *Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarından Ele Geçen Pişmiş Toprak Figürinler.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Özbay, F. & Özbay, A. (2017). Karantiba Adası Kuzey Yamavı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler. *Seleucia, VII*, 207-223.

Özcan, F. (2007). *Die figürlichen Terrakotten von Milet aus klassischer unf hellenischer Zeit.* Doktorarbeit, Ruhr- Universitat, Bochum.

Özer, E. (2013). Aizanoi Kuzey Nekropolisi 2012 Sezonu. E. Özer (Editör), *Aizanoi I* içinde (25-58), Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Özgan, R. (2016). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı II, Erken Helenistik'ten Yüksek Hellenistiğe*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Özgan, R. (2020). *Hellenistik Devir Heykeltraşlığı IV.* Aydın: Aydın Tuna Matbaacılık.

Öztepe, E. (2003). Smintheion'dan Bir Grup Pişmiş Toprak Heykelcik. *Belleten 67* (248), 77-92.

Öztunç, H. Y. & Erkoç, S. (2019). Side Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Mermer Aphrodite Heykelciği. *Colloquium Anatolicum* 18, 123-138.

Öztürk, F. (2007). *Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Özyiğit, Ö. (1986). Bergama Arkeoloji Müzesinde sergilenen Myrina Terracottaları ve Aglaophon İşliği. *IX. Türk Tarih Kongresi,* 499-506.

Paul, E. (1959). *Antike Welt in Ton. Griechischen und Römische Terrakotten Des Archäologischen Institutes in Leipzig*. Leipzig: Seemann.

Perçin, Ö. (2019). *Seleukeia Sidera Terrakotta Figürinleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Piccioni, A. (2018). Mimēsis for a Cult: The Case of Western Greek Clay Figurines of Female Dancers. Reid. H. L ve Delong, J. C., (Editörler) *Selected Essays from the 2017 Symposium on the Hellenic Heritage of Western Greece* içinde (339-355). Parnassos Press.

Pisani, M. (2006). The Collection of Terracotta Figurines in the British School at Athens. *The Annual of the Britissh School at Athens 101*, 269-368.

Pottier, E. (1890). *Les statues de terre cuite dans I'antiquite*. Paris: Libr Hachette.

Prosperi, M. (1982). The Masks of Lipari. *The Drama Review 26* (4), 25-36.

Queyrel, A. (1988). *Amathonte IV Les Figurines Hellénistiques de Terre Cuite.* Paris: De Boccard.

Raeck, W., (2003). Die Arbeiten in Priene im Jahre 2002, *25. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt*, Ankara, 173-183.

Raeck, W., (2013). Zu Den Grüden Der Verlegung Von Stadten Im Unteren Maeandergebiet, G. Kökdemir. (Editör), *Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı / A Festschrift for Orhan Bingöl on the Occasion of His 67th Birthday* içinde (535-543), Ankara, Bilgin Kültür Sanat.

Raeder, J. (1984). *Priene. Funde aus einer griechischen Stadt im Berliner Antikenmuseum*. Berlin: Gebr. Mann.

Rayet, O., Thomas, A., (1880). *Milet et le Golfe Latmique II*. Paris: Bureau de la Revue.

Reinach, S. (1888). Inedited Terracottas from Myrina, in the Museum Constantinople. *The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts 4*, (4),413-420.

Reinach, S. (1889). Statues archaïques de Cybèle découvertes à Cymè Éolide, *Bulletin de Correspondance Hellénique 133*, 543-562.

Reinach, S. (1897). *Réfectoire de la Statuaire Grecque et Romaine*, Tome II Vol. 1, Paris: Ernest Leroux.

Richter, G. (1967). *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*. London: Yale University Press.

Richter, G. M. A. (1924). Greek Terracottas Recent Accessions. *The Metropolitan Museum of Art Bulletin (19),* 5, 127-130.

Rohde, E. (1968). *Griechische Terrakotten*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Rohden, H. (1880). *Die antiken Terrakotten (Band I): Die Terracotten von Pompeji.* Berlin-Stuttgart: Verlag von Spemann.

Roller, L. E. (2013). *Ana Tanrıça'nın İzinde, Anadolu Kybele Kültü.* (Çev. Avunç, B.). İstanbul: Alfa Yayın.

Roman, L. ve Roman, M. (2010). *Encyclopedia of Greek and Roman Mythology.* Facts on File.

Rumscheid, F. (2006*). Die figürlichen Terrakotten von Priene Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht antiker Parellelbefunde*. Archeologische Forschungen Band 22, Priene Band 1. Reichert: Wiesbaden.

Rumscheid, F., (2000). *Küçük Asya'nın Pompeisi.* (Çev. Bulgurlu S.). İstanbul: Ege Yayınları.

Salapata, G. (2001)., Triphiletos Adonis: An Exceptional Pair of Terracotta Arulae from South Italy, True, M. ve Hart, M. (Editörler)), *Studia Varia from the J. Paul Getty Museum Volume 2* içinde (25-50). Los Angeles: Getty Publications.

Sax, B. (2001). *The Mythical Zoo an Encyclopedia of Animals in World Myth*. Legend & Literature. California: Abc- Clio Press.

Schede, M., (1964). *Die Ruinen von Priene*, Berlin: De Gruyter.

Schipporeit, S. T. (2013). *Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien, BYZAS 16*, İstanbul: Ege Yayınları.

Schipporeit, S. T. (2014). Griechische Votivterrakotten. Meyer, M., ve Klimburg Salter, D., (Editörler). *Visualisierungen von Kult* içinde (320-356). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Schipporeit, S. T. (2017). Bildgehalt und Ritualbezug griechischer Votivterrakotten in Kleinasiatischen Heiligtümern der Demeter und der Artemis. Doyran, M., Özen Kleine B., Çörtük, U., Özen, S. (Editörler). *Basileus, Uluslararası "Anadolu'a Demeter ve Diğer Ana Tanrıça Kültleri" Sempozyumu* içinde (19-36). Ankara: Bilgin Kültür Sanat.

Schmaltz, B. (1974). *Terrakotten aus dem Kabirenheiligtum bei Theben.* Berlin: Walter De Gruyter & Co.

Shultz, E. ve Pryor, G. (1979). *Greek Art of the Aegean Islands An Exhibition*. New York: The Metropolitan Museum.

Sina, A. (2004). Eleusis'de Demeter Kültü ve Kadın Ritüelleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi 44, (*1), 37-52.

Sinn, U. (1977). *Antike Terrakotten*. Kassel: Staatliche Kunstsammlungen Kassel.

Smith, C. H. (1896*). Catalogue of the Greek and Etruscan Vases in the British Museum Vol. III, Vases of the Finest Period*, London: The Trustees.

Smith, R. R. R. (2013). *Hellenistik Heykel*. (Çev. Yıldırım, A., Y.) İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.

Stefani, E. (2019). Underneath the Veil: Terracotta Figurines from the Amathous Eastern Necropolis. G. Papantoniou, D. Michaelides, M. Dikomitou-Eliadou. (Editörler), *Hellenistic and Roman Terracottas* içinde (112-131). Boston: Brill.

Stewart, A. (2014). *Art in the Hellenistic World.* New York: Cambridge University Press.

Stroud, R. S. (1965). The Sanctuary of Demeter and Kpre on Acrocorinth Preliminary Report I: 1961-1962. *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens (34),*1, 1-24.

Summerer, L. (1999). *Hellenistische Terrakotten aus Amisos.* Stuttgart: Franz Steiner.

Şahin, M. (2000). *Miletopolis Kökenli Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Şahin, M. (2005). Terrakotten aus Knidos: Erste Ergebnisse die Kulte auf der Rundtempelterrasse. *Istanbuler Mitteilungen* 55, 95-214.

Şakar, G. (2015). *Smyrna Terrakottaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Talloen P. ve Özden Gerçeker, S. (2020). Out of the Rock? Terracotta Figurines from Sagalassos in the Sadberk Hanım Museum in İstanbul, *Les Carnets de I'ACoSt Association for Coroplastic Studies 21,* 1-34.

Tamsü Polat, R. (2013). S*tratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taşpınar, P. (2019). *Kyme Doğu Nekropolü (Habaş Kurtarma Kazısı 2010-2011 Yılı) Figürinleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Taşpınar, P.- Çekilmez, M. (2021). Kyme Doğu Nekropolü Klasik Dönem Figürinleri, *TÜBA-AR 29,* 33-56.

Tavukçu, A. Y. (1999). *Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Thompson, D., (2007). At the Crossroads: Prehistoric Settlement in the Maeander Valley, *AnatSt, 57,* 87-99.

Thonemann, P., (2011). *The Maeander Valley. A Historical Geography from Antiquity to Byzantium.* Cambridge: Cambridge University Press.

Töpperwein Hoffmann, E. (1971). Terrakotten von Priene, *Istanbuler Mitteilungen Band 21* içinde (125- 160, Tafel 44-49), Tübingen: Ersnst Wasmuth.

Töpperwein Hoffmann, E. (1977). Die Terrakotten von Mamurtkale. K. Nohlen ve W. Radt (Editörler) *Kapıkaya Ein Felsheiligtum Bei Pergamon* içinde (77-92) Berlin: Walter de Gruyter.

Töpperwein, E. (1976*). Terrakotten von Pergamon*. Berlin: Walter de Gruyter.

Török, L. (1995). *Hellenistic and Roman Terracottas from Egypt.* Roma: L'Erma Di Bretschneider.

Tsakos, K. ve Viglaki Sofianou (2012). *Samos The Archaeological Museums*. Atina: John S. Latsis Public Benefit Foundation.

Turan, B. (2006). *Antik Çağ'da kadın saçı: Arkaik ve Klâsik Dönem Heykellerinden Örnekler Işığında Biçimsel Bir Değerlendirme.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tybulewicz, R. (2015). Two Terracotta Incense Burners with 'Horns' and Vine Scroll Decoration from Tell Atrib (Egypt). *Études et Travaux, XXVIII,* 191-200.

Uhlenbrock, J. P. (1990). The Hellenistic Terracottas of Athens and the Tanagra. Uhlenbrock, J. P. (Editör), *The Coroplast's Art Greek Terracottas of the Hellenistic World* içinde (48-53). New York: Aristide D. Caratzas Publisher.

Uhlenbrock, J. P. (1993). The Study of Ancient Greek Terracottas: A Historiography of the Discipline, *Harvard University Art Museums Bulletin 1* (3), 7-27.

Verhangen, K. (2012). *Tanagra: a mystery unveild? A material context study of terracotta figurines in late Clacical, early Hellenistic Greece*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Leiden Üniversitesi Arkeoloji Fakültesi, Leiden.

Vermaseren, M. J. (1982). *Corpus Cultus Cybelae Attidisque (CCCA) II. Graecia atque insulae,* Leiden: Brill.

Vermaseren, M. J. (1987). *Corpus Cultus Cybelae Attidisque 1. Asia Minor.* Leiden: Brill.

Vermeule III, C. C. (1963). *Greek Etruscan & Roman Art, The Classical Collections of the Museum of Fine Arts,* Boston: Museum of Fine Arts.

Wallensten, J. (2014). Karpophoroi deities and the Attic cult of Ge Notes on IG II 4758. *Opuscula* 7, 194- 203.

Walters, H. B. (1903). *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum*, London.

Watzinger, C. (1903). *Das Relief des Archelaos von Priene*, Berlin.

Webster, T. B. L. (1949). The Masks of Greek Comedy. *Bulletin of the John Rylans Library 32*, (1) 97-133.

Wecowski, M. (2014). *The Rise of the Greek Aristocratic Banquet*, Oxford: Oxford University Press.

Wheler, G., (1682). *Journey in Greece*. London: William Cademan, Robert Kettlewell, and Awnsham Churchill.

Wiegand, T., Schrader, H. (1904). *Priene – Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898.* Berlin: Inktank Publishing Verlag.

Winter F. (1903). *Die antiken Terrakotten Vol. III, Die Typen der figürlichen Terrakotten, I-II*. Berlin-Stuttgart: Verlag von W. Spemann.

Winter, F. (1908). *Die Skulpturen mit ausnahme der Altarreliefs*. Altertümer von Pergamon VII, I. Berlin: Georg Reimer.

Wroth, W.W. (1882). *Telesphoros*. Montana: Kessinger Publishing.

Yaraş, A. (2015). Pergamon Maymun Sekisi Nekropoli'nden Pişmiş Toprak İki Telesphoros Heykelciği., Okan, E., Atila C. (Editörler), *Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan* içinde (460-465) İstanbul: Ege Yayınları.

Yaraş, A. (2016). Kütahya Müzesi'nde Pişmiş Toprak İki Telesphoros Heykelciği., Ünan, S. (Editör), Kütahya *Müzesi 2015 Yıllığı, 50. Yıl Anısına* içinde (269-275) Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık.

Yılmaz, K. (2021). *Gaziantep Arkeoloji Müzesi Bir Grup Pişmiş Toprak Figürini.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Young, J. H.- Young, S. H. (1955). *Terracotta Figurines from Kourion in Cyprus Philadelphia.* University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology.

Zajdowski, K. (2013) Transformation of the Mesopotamian Banquet Scene into the Presentation Scene in the Early Dynastic, Akkadian and Ur III Periods. *Akkadica 134*, 1-16.

Zanker, P. (1994). The Hellenistic grave stelai from Smyrna: Identity and self-image in the polis. Bulloch, A., Gruen, E., Long, A., Stewart, A. (Editörler) *Images and Ideologies: Self-definition in the Hellenistic World* içinde (212-230), Berkeley: University of California Press.

Zhuber Okrog, K. (1990). Die Terrakotten von Limyra. *Österreichischen Archäologischen Institutes 60,* 53-120.

Zografou, E. (2015). Terracotta Figurines from the Hellenistic Bath Complex in the Agora of Thessaloniki., Muller, A., Laflı, E., Huysecom Haxhi, S. (Editörler), *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine Volume 2 Iconographie et Contextes* içinde (237- 248). Fransa: Presses Universitaires du Septentrion.

İnternet Kaynakları

https://arachne.dainst.org/entity/1068128?fl=20 Erişim tarihi: 25.05.2023

https://arachne.dainst.org/entity/1080968?fl=20&q=%22Sophokles%22&resultIndex=1 Erişim tarihi: 15.05.2023

https://arachne.dainst.org/entity/1120971 Erişim tarihi: 25.05.2023

https://brunoclaessens.com/2014/03/face-to-face-the-oldest-masks-in-the-world-at-the-israel-museum/#.ZArjcnZBxPZ Erişim tarihi: 10.03.2023

https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010277188 Erişim Tarihi: 02.08.2023

https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010277627 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010278930 Erişim Tarihi: 02.08.2023

https://collections.mfa.org/objects/152000 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://dariodavide.com/2019/12/08/venus-anadyomene-in-pompeii/ErişimTarihi: 23.04.2024

https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781444338386.wbeah06162 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coin/68519 Erişim tarihi: 28.05.2023

https://www.bmimages.com/preview.asp?image=01613101485 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1805-0703-17ErişimTarihi: 23.04.2024

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1865-0711-1 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/250913 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/254646 Erişim Tarihi: 23.04.2024

https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/zinober Erişim Tarihi: 12.01.2024

https://www.rct.uk/collection/69746/aphrodite-or-crouching-venusErişimTarihi: 23.04.2024

https://www.thelatinlibrary.com/arnobius Erişim Tarihi: 23.04.2024

9. LEVHALAR

Lev. 1

a **b**

c **d**

K. 1.

K. 1. numaralı Aphrodite Velificatio tipindeki figürinin tamamlama önerisi.

Lev. 3

a

b

c

K. 2.

Lev. 4

a **b**

c **d**

K. 3.

K. 3. numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Çekilmez, 2014, Levha 26, K. 17).

Lev. 6

a **b**

c **d**

K. 4.

K. 4. numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 10, 3 Kat. Nr. 24).

Lev. 8

a **b**

c **d**

K. 5

Lev. 9

K. 5 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Louvre Müzesi Koleksiyonu https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010277627)

Lev. 10

a **b**

c **d**

K. 6

K. 6 numaralı Aphrodite Doidalses figürini tamamlama önerisi (British Museum Koleksiyonu; https://www.rct.uk/collection/69746/aphrodite-or-crouching-venus)

a

b

c (Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58).

d

K. 7

a

b (Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58).

c

d

K. 8

Lev. 14

a **b**

c (Rumscheid, 2006, Tafel 26, Kat. Nr. 58).

K. 9

Lev. 15

a

b

c

d

K. 10

K. 10 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12).

a

b

c

d

K. 11

K. 11 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi. (Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12).

Lev. 19

a **b**

c **d**

K. 12

K. 12 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi. (Doğan Gürbüzer, 2012, Levha 5, Kat. No. 12).

K. 13-a

K. 13- b

K. 14- a

K. 14- b

a

b

c

d

K. 15

K. 15 numaralı Aphrodite figürini tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 5, Kat. Nr. 13).

Fig. 24

a

b

K. 16

Lev. 25

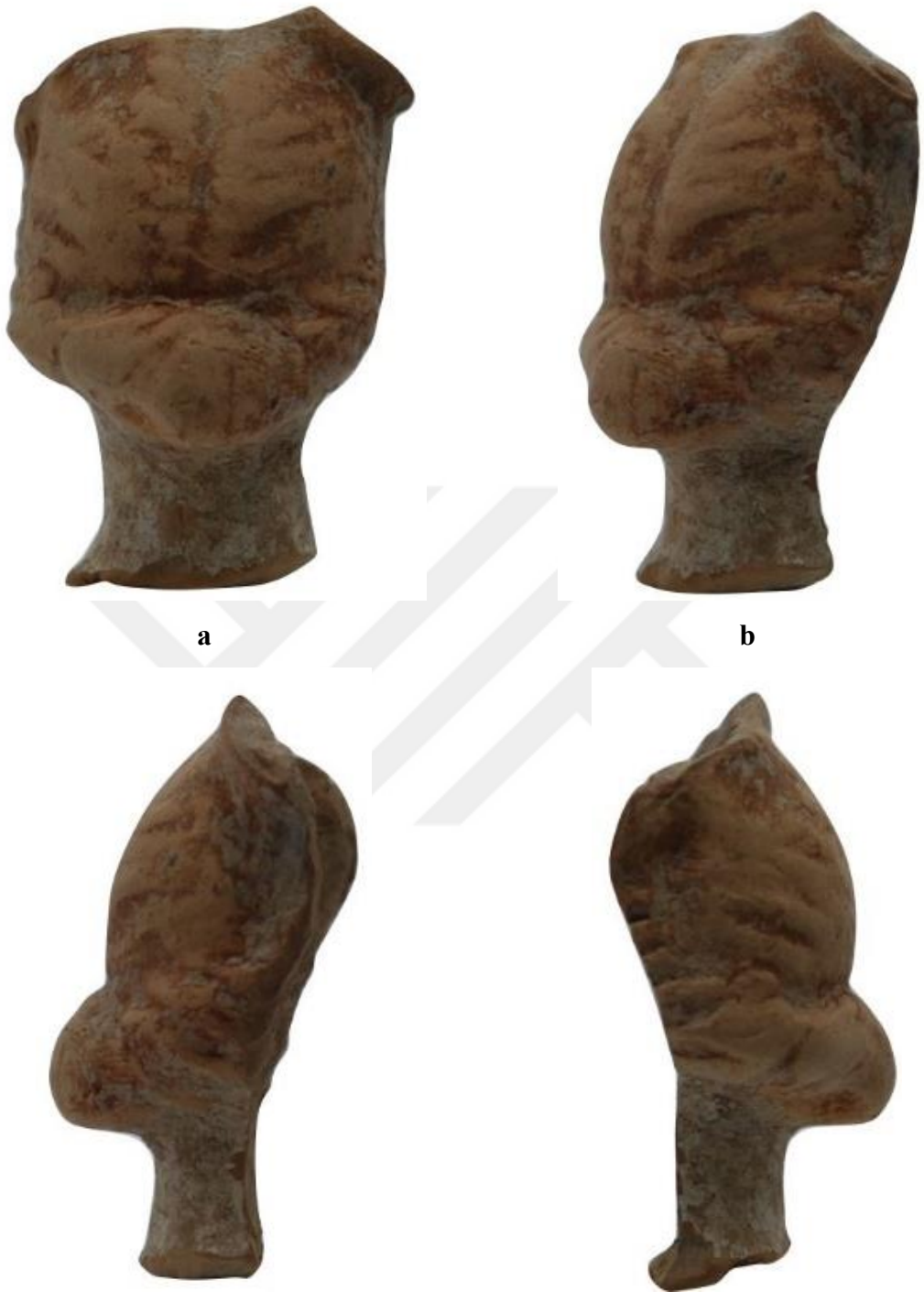

a **b**

c **d**

K. 17

Lev. 26

a **b**

c **d**

K. 18

Lev. 27

a

b

c

K. 19

Lev. 28

a **b**

c **d**

K. 20

K. 21- a

K. 21- b

K. 22- a

K. 22- b

K. 22- c

K. 22-d

K. 23- a

K. 23- b

K. 24- a

K. 24- b

K. 24- c

K. 24- d

K. 25- a

K. 25- b

K. 26- a

K. 26- b

K. 27- a

K. 27- b

K. 28- a

K. 28- b

K. 29- a

K. 29- b

Lev. 33

K. 29 numaralı Aphrodite figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 33, Kat. Nr. 83).

a b

c d

K. 30

Lev. 35

K. 30 numaralı Demeter figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139).

a **b**

c **d**

K. 31

Lev. 37

K. 31 numaralı Demeter figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139).

a

b

c

d (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139).

K. 32

Lev. 39

a

b

c

d (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139).

K. 39

a

b

c (Rumscheid, 2006, Tafel 61, Kat. Nr. 139).

K. 34

a

b

c

d

K. 35

K. 35 numaralı Kore figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25).

Lev. 43

a

b

c

d

K. 36

K. 36 numaralı Kore figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25).

Lev. 45

a

b

c

d

K. 37

Lev. 46

a

b

c

d (Rumscheid, 2006, Tafel 46, Kat. Nr. 112).

K. 38

a

b

c

d

K. 39

Lev. 48

a

b

K. 40

a

b

c

d

K. 41

K. 41 numaralı Kybele figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10).

Lev. 51

a

b

c

d

K. 42

K. 42 numaralı Kybele figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10).

Lev. 53

a **b**

c **d**

K. 43

K. 43 numaralı Kybele figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 4, Kat. Nr. 10).

a b

c d

K. 44

Lev. 56

a **b**

c **d**

K. 45

Lev. 57

a **b**

c **d**

K. 46

Lev. 58

a

b

c

d

K. 47

K. 48-a

K. 48-b

K. 49-a

K. 49- b

K. 50-a

K. 50-b

K. 51-a

K. 51-b

K. 51-c

K. 52-a

K. 52-b

K. 52-c

K. 53-a

K. 53-b

K. 54 -a

K. 54-b

K. 55 -a

K. 55-b

K. 56-a

K. 56-b

K. 57-a

K. 57-b

K. 58-a

K. 58-b

K. 59-a

K. 59-b

K. 60-a

K. 60-b

K. 61-a

K. 61-b

K. 62

Lev. 65

a **b**

c **d**

K. 63

K. 64-a

K. 64-b

K. 65-a

K. 65-b

K. 65-c

Lev. 67

a **b**

c **d**

K. 66

K. 66 numaralı Uçan Eros figürininin tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 96, Kat. Nr. 234).

Lev. 69

a

b

c

d

e (Rumscheid, 2006, Tafel 102, Kat. Nr. 242).

K. 67

Lev. 70

a **b**

c **d**

K. 68

K. 69-a

K. 69-b

K. 70

Lev. 72

a

b

c

d

K. 71

K. 71 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 140, Kat. Nr. 326).

K. 72-a

K. 72-b

K. 72-c

K. 72-d

K. 74

a b

c d

K. 73

a b

c d

K. 75

K. 76-a

K. 76-b

K. 77-a

K. 77-b

K. 77-c

a

b

c

d

K. 78

K. 78 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289).

a

b

c

d

K. 79

K. 79 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289).

Lev. 82

a

b

c

d

K. 80

Lev. 83

K. 80 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 126, Kat. Nr. 289).

a

b

c

d

K. 81

Lev. 85

a **b**

c **d**

K. 82

Lev. 86

a

b

c

d

K. 83

a

b

c

K. 84

K. 85-a

K. 85-b

K. 85-c

K. 85-d

K. 86-a

K. 86-b

K. 87-a

Lev. 89

a

b

c

d

e (Rumscheid, 2006, Tafel 151, Kat. Nr. 367)

K. 88

a **b**

c **d**

K. 89

Lev. 91

a

b

c

d

K. 90

a

b

c

K. 91

Lev. 93

a

b

c

d

K. 92

a

b

c

K. 93

Lev. 95

a **b**

c **d**

K. 94

Lev. 96

a **b**

c **d**

K. 95

K. 95 numaralı oturan çıplak kadın / Hierodoulos figürini parçası tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 32, Kat. Nr. 79).

Lev. 98

a **b**

c **d**

K. 96

a b

c d

K. 97

K. 97 numaralı Baubo figürini parçası tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 30, Kat. Nr. 71).

Lev. 101

a **b**

c

K. 98

Lev. 102

a

b

c

K. 99

Lev. 103

a

b

K. 100

K. 100 numaralı Dionysos maskı parçasının tamamlama (Rumscheid, 2006, Tafel 131, Kat. Nr. 304)

Lev. 105

a

b

K. 101

Lev. 106

a

b

c

d

K. 102

Lev. 107

a **b**

c **d**

K. 103

Lev. 108

a

b

c

d

K. 104

Lev. 109

a **b**

c **d**

K. 105

a b

c d

K. 106

K. 106 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Taf. 56, Kat. Nr. 129)

a

b

c

d

K. 107

Lev. 113

a **b**

c **d**

K. 108

a

b

c

d

K. 109

K. 110

K. 111-a

K. 111-b

K. 111-c

K. 111-d

Lev. 116

a

b

c

d

K. 112

K. 112 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131)

a b c d

K. 113

Lev. 119

K. 113 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 57, Kat. Nr. 131)

K. 114

K. 115-a

K. 115-b

K. 115-c

K. 115-d

K. 116-a

K. 116-b

K. 117-a

K. 117-b

K. 117-c

K. 117-d

K. 117 numaralı figürin parçasının tamamlama önerisi

Lev. 123

a

b

c

d

K. 118

a b

c d

K. 119

Lev. 125

a

b

c

d

K. 120

a b

c d

K. 121

Lev. 127

a **b**

c **d**

K. 122

a

b

c

d

K. 123

Lev. 129

a **b**

c **d**

K. 124

K. 125

K. 125 tamamlama önerisi (Rumscheid, 2006, Tafel 2, Kat. Nr. 5)

K. 126-a

K. 126-b

K. 127-a

K. 127-b

K. 127-c

K. 127-d

a

b

c

d

K. 128

Lev. 133

a **b**

c **d**

K. 129

a

b

c

K. 130

Lev. 135

a

b

c

d

K. 131

K. 132-a

K. 132-b

K. 133-a

K. 133-b

K. 133-c

K. 133-d

a

b

c

d

K. 134

a

b

c

d

K. 135

Lev. 139

a **b**

c **d**

K. 136

Lev. 140

a **b**

c **d**

K. 137

Lev. 141

a

b

c

d (Rumscheid, 2006, Tafel 12, Kat. Nr. 25).

K. 138

Lev. 142

a

b

c

K. 139

Lev. 143

a

b

c

d

K. 140

Lev. 144

a **b**

c

K. 141

Lev. 145

a

b

c

d (Rumscheid 2006, Tafel 40, Kat. Nr. 101)

K. 142

a

b

c

K. 143

a **b**

c **d**

K. 144

a **b**

c **d**

K. 145

Lev. 149

a

b

c

d

K. 146

Lev. 150

a

b

c

K. 147

a b

c d

K. 148

a

b

c

d

K. 149

K. 150

K. 151

K. 152

K. 153

K. 154

a **b**

c **d**

K. 155

a b

c d

K. 156

a

b

c

d

K. 157

a b

c d

K. 158

a

b

c

d

K. 159

a **b**

c **d**

K. 160

K. 161

K. 162

a b

c d

K. 163

Lev. 163

a

b

K. 164

a b

c d

K. 165